ՅԱՌԱՋ

Օ Ր Ա Թ Ե Ր Թ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ն. Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ն. Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ն. Ֆ. — Հատը՝ 0.25 Ն. Ֆ.

ՇԱԲԱԹ 1 ՅՈՒԼԻՍ — SAMEDI 1er JUILLET 1961

37ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9143 — 37EME ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 17ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4943

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

Ո՞Վ ՊԻՏԻ ՅԱՋՈՐԴԷ

Մեսրոպ Նարոյեան Պատրիարքը վախճանեցաւ վերջին պատերազմի ընթացքին եւ տարիներով թափուր մնաց Պոլսոյ Պատրիարքական աթոռը:

Գէորգ Արք. Արսլանեան տեղապահի պաշտօնը յաւերժացուց, ընդհանուր դժգոհութիւն առաջ բերելով: Կաշառուած թերթերն էին միայն, որ կը պաշտպանէին զինքը վերջին տարիներուն:

Իր օրով ամէն կարգի զեղծումներ եւ կողոպուտներ տեղի ունեցած էին՝ պատրիարքարանէն սկսեալ մինչեւ ազգային հաստատութիւնները:

Հակառակ Լօզանի դաշնագրին բացայայտ տրամադրութեանց, ի զօրու չէր այլեւս Ազգային Սահմանադրութիւնը: Ջնջուած էր ազգային երեսփոխանական ժողովը:

Մեծ դժուարութեանց գնով կարելի եղաւ գումարել ազգային ներկայացուցչական ժողով մը, որ 1950 Դեկտեմբեր 2ին Թուրքիոյ Հայոց Պատրիարք ընտրեց Գարեգին Արք. Խաչատուրեանը, Կաթողիկոսական Պատուիրակ եւ Առաջնորդ Հարաւային Ամերիկայի՝ 1938էն ի վեր: Նորընտիր պատրիարքը Պոլիս հասաւ 1951 Մարտ 10ին, երկու շաբաթ Միլանօ մնալէ վերջ, հիւանդութեան պատճառաւ:

Տեղապահ Արսլանեանի կողմնակիցներուն եւ հակառակորդներուն միջեւ ըստեղծուած լարուածութիւնը անտանելի վիճակ մըն էր ստեղծած Պոլսոյ մէջ: Հրահրուած էին կիրքերը: Անշնչելի դարձած էր մթնոլորտը:

Գարեգին Պատրիարք մեծ դժուարութեանց բախեցաւ կողմերը հաշտեցնելու, եկեղեցին ու հանրային հիմնարկութեանց շուրջ համերաշխ գործակցութիւն ստեղծելու համար:

Ցաջողեցաւ իր առաքելութեան մէջ: Կիրքերը հանդարտեցան՝ շնորհիւ իր հողեւոր քարոզներուն եւ յաճախակի դըսուոր յորդորներուն:

Թուրքերը պատրիարքի պաշտօնը պարզապէս Պոլսոյ առաջնորդի կամ «պաշփափազ»ի աստիճանին իջեցուցած էին: Գարեգին պատրիարք ջանաց դառնալ «Թուրքիոյ Հայոց Պատրիարք»: Նորոգել վարդապետ մը եւ քահանաներ ձըռնեց ներքին գաւառները եւ հետաքրքրուեցաւ ցիրուցան բեկորներու եւ լքուած եկեղեցիներու վիճակով:

Պոլսոյ նախկին կուսակալ Փրոֆ. Ֆախրէտտին Կէօքայի հետ իր անձնական բարեկամութեան շնորհիւ կրցաւ որոշ չափով բարւոքել իր հօտին վիճակը:

Դեմոկրատ կառավարութեան օրով, 1950էն սկսեալ, փոքրամասնութիւնները աւելի ազատութիւն կը վայելէին քան հալէֆ մենատիրութեան շրջանին:

Ս. Խաչի Դպրեվանքը իր ստեղծագործութիւնն եղաւ: Կենդանի գործ մը, որ կոչուած պիտի մնայ միշտ իր անունին: Ոչ թէ 50 – 60, ինչպէս գրեր էինք, այլ, վերջին վիճակագրութեան համաձայն, 155ի հասած են այդ վարժարանի աշակերտները: Բոլորն ալ գաւառէն հաւաքուած եւ մայրենի լեզուին անտեղեակ պատանիներ, որոնք փրկուած են եւ պիտի կազմեն վաղուան մեր մտաւորական ընտրանին:

Իր տասնամեայ պաշտօնավարութիւնը կոփորի ափերուն վրայ յիշատակելի պիտի մնայ:

Հակառակ յառաջացեալ տարիքին եւ վատառողջ կազմին, երիտասարդի մը պէս կը վազէր ամէն տեղ: Ամէն կիրակի կը նախագահէր արարողութեան կամ հանդէսի մը, քարոզ ու ճառ կը խօսէր, ներշնչումով, գրական լեզուով եւ իմաստակ խորհրդածութիւններով:

Ո՛չ մէկ հանրային հաւաքոյթէ կամ դըպրոցական երեկոյթէ կը բացակայէր: Կը քաջալերէր տեղական կամ այցելու բոլոր արուեստագէտները՝ հայրաբար: Խոնարհութեամբ կ'ընդունէր բոլոր անոնք որ կը դիմէին իրեն եւ կ'աջակցէր անոնց:

1960 Մայիս 27ի յեղափոխութեան վաղորդայնին Թուրք թերթերը պայքար բացին իրեն դէմ, պատրուակ բռնելով Մենտէրէսին ուղղած իր մէկ նամակը: Գտնուեցան հայատառ թերթեր ալ, որ ձայնակցեցան Թուրքերուն, որոնք քիչ մնաց Եասը Ատա ըրկէին զինքն ալ, եթէ ճամչնային:

«Յեղափոխական» կառավարութիւնը Հայոց Պատրիարքին դէմ լարելով հանրային կարծիքը, նպատակ ունէր բոլորովին ջնջելու փոքրամասնութեանց վայելած չնչին առանձնաշնորհներն ալ:

Գարեգին Պատրիարք կրցաւ լեզու գտնել նոր իշխանութեան հետ եւ պահպանել գոյավիճակը:

Իր մահով կրկին թափուր կը մնայ մեր չորս նուիրապետական աթոռներէն մէկը: Նոր տագնապ մը կը բացուի:

Ո՞վ պիտի յաջորդէ իրեն:

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ԷՋՄԻԱԾՆԻ ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ՊՈԼՍՈՅ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻՆ ՎԱԽՃԱՆՄԱՆ ԱՌԹԻՒ

Պոլսոյ Պատրիարքին վախճանման առթիւ, Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը Վազգէն Ա. հետեւեալ հեռագիրը ղրկած է Պատրիարքարանին.—

«Սուգի մէջ են հայ եկեղեցին եւ Ս. էջմիածինը: Վշտահար է մեր սիրտը: Ո՛չ եւս է Կոստանդնուպոլսոյ Պատրիարք մեր սիրեցեալ եղբայրը Գարեգին Արք.: Կորսնցուցինք հաւատաւոր ու ոգեշնչըւած մեծ եկեղեցական մը: Հանգիստ եւ խաղաղութիւն իր տանջուած հոգիին եւ ա փմը լոյս փրկչի իջման Սուրբ սեղանէն իր լոյս հոգիին: Յատուկ բարձր պատուիրակութիւն էջմիածնէն կը մեկնի դէպի Իսթանպուլ, մասնակցելու թաղման արարողութիւններուն: Կ'առաջարկենք յետաձգել թաղումը, սպասելով Մայր Աթոռիս պատուիրակութեան ժամանման: Լրացուցիչ կը հեռագրենք պատուիրակութեան մեկնումի թուականը»:

Երբ այս առաջին հեռագիրը կը ստացուէր, Պատրիարքարանը կարճ զեկոյցով մը կը յայտնէր թէ Գարեգին Արք.ի յուղարկաւորութեան արարողութիւնը կը յետաձգէր ցնոր տնօրինութիւն:

Մինչ այդ երկուշաբթի օր, Մայր Եկեղեցւոյ մէջ դասու ներկայութեամբ եւ Շնորհք Եպիսկոպոսի նախագահութեամբ կատարուեցաւ Պատրիարքին տան կարգի արարողութիւնը:

Ժամը 10ին, Մայր Եկեղեցիի Խորհրդարանը հաւաքուած էին բոլոր եկեղեցական հայրերը որոնք թափօրով եկեղեցի մտան:

Արարողութիւնը սկսած է Շնորհք Եպիսկոպոսի Տէրունական աղօթքով որմէ յետոյ միաբերան երգուած է Դատեա' Տէր զայնոսիկ ոյք դատեն զիս կանոնագլուխը:

× Պատրիարքին յայտնած փափաքին համաձայն իր մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի նուիրատուութիւններ սկըսան Ս. Խաչ Դպրեվանքի ի նպաստ: Առաջին ցանկը 9.150 Թրք. ոսկիի հասած է, գլխաւոր նուիրատու ունենալով Արամ Խտըրեան որ մասնակցած է 2500 ոսկիով:

× Երեքշաբթի օր Պոլիս հասած են Եգիպտոսի Առաջնորդ Մամբրէ Արք. Սիրունեան եւ Տիրան Արք. Ներսոյեան:

× Ժամանակի խմբագիրը տեսակցութիւն մը ունեցած է Աթենակորաս Պատրիարքին հետ, որ յայտարարած է «Խաչատուրեան պատրիարքի մահով անդարմանելի պարապ մը կը գոյանայ Եկեղեցիին մէջ, մեր սիրտերն ու մտքերն մէկ էին, խոր յուզումով կ'աղօթեմ այսօր»:

Տիեզերական Պատրիարքը յայտնած է այս առթիւ թէ անձամբ պիտի մասնակցի յուղարկաւորութեան:

× Երեքշաբթի առաւօտ Շիշլիի գերեզմանատան իշխանաւոր եկեղեցականներու թաղամասին մէջ, բացուած է այն փոսը որ կոչուած է ընդունելու Գարեգին Պատրիարքի մարմինը, որ ամէն քահանայի նման կը թաղուի իր սեւ փիլոնով:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԸ ԴԷՄ Է ԱԼԺԵՐԻՈՅ ԲԱԺԱՆՄԱՆ

ՄԱՐՍԷՅ ՀԱՅԿ. ՏԵՂԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՅԻՇԷ

Ազգ. Ժողովը Հինգշաբթի օր կրկին խօսեցաւ Ալժերիոյ մասին: Երեսփոխաններու մեծամասնութիւնը դէմ արտայայտուեցաւ Ալժերիոյ բաժանման մը զոր միջնեղ դրին տը Կոլ եւ Տըպրէ իբրեւ ոչ մաղթելի բայց հաւանական ելք: Առաջին խօսք առնողն էր Ալժէի երեսփոխան Մարսէ, որուն յարձակումը չատ բուռն է.— Այդ համախմբո՞ւմը: Մարդ չուզեր: Բնութեան ընթացքին դէմ է, մարդոց բաղձանքին դէմ է: Յեղապաշտական լուծում մըն է: Ժամանակին Թուրքերը գործադրեցին բնակչութեան տեղահանութիւն: Ֆրանսա բաքբա՞րիկ պետութեան մը կ'ուզէ յանգիլ, (ԽՄԲ.— Ընդգծումը մերն է): Աւելի եւս, զանգուածային տեղահանութիւններ տեղի ունեցան կեդրոնական Եւրոպա: Ալժերիան Սիւտեթ չէ: Ալժերիոյ բաժանումը 30 տարուան պատերազմն է, Ալժերիոյ լըքումն է: «Մեր յանցանքը չէ», ըսաւ Տըպրէ: Ձեռքերը կը լուայ: Ուրեմն Պիղատոս է քանի որ գիտենք թէ Յուդա չէ» (ծափահարութիւններ զանազան կողմերէ):

Պուտէ, յետոյ Կիյոն նոյնքան բուռն են իրենց յարձակումներուն մէջ: Վերջինը որ Սահարայէն կը վերադառնայ կ'ըսէ թէ Սահարան չուզեր Ալժէի «մարդոց» հոգատարութեան տակ իյնալ: Կ'ապացուցանէ թէ Սահարան երբեք ալժերական չէ եղած: Լը Փէն (անկախ) ծանօթ է բոլորին, բառերը չի ծամեր, կը յարձակի կառավարութեան վրայ «եթէ ձեր վարած քաղաքականութիւնը լաւ ըլլար, չէիք պարտկեր, կը ձգէիք որ ազատ քննադատութեան ենթարկուի»:

Ու էն էռէն արտաքսուած, Վիլլոտիէօ կ'ըմբոստանայ.— այսօր հոն հասած ենք ուր, ֆրանսական օրէնքին գործադրութիւնը Ալժ. Ազատ. Ճակատի տրամադրութենէն կախում ունի: Չենք գիտեր թէ բանակցութիւնները կը շարունակեն թէ ոչ, բայց Վերտէօնի ճառէն այնպէս կը թուի թէ քայլ մըն ալ առնուած է դէպի անկախութիւն»: Ուրիշ երեսփոխաններ իրարու կը յաջորդեն: Շեշտը նոյն է. Ալժերացի երեսփոխաններու խմբակցութեան նախագահը Փորթոլանօ յուսահատած է.— «Բարկութեան սահմանը անցած եմ, կը փորձեմ տխրութեան եւ դառնութեան սահմանն ալ անցնիլ: Վարչապետը սպաննեց իր մէջ եղած մարդը: Երբ հեռանայ պետութենէն, երբ իր խիղճը հաշիւ տայ Հայրենիքին պիտի կրնայ միայն ըսել.— «Մայր, ահա զաւակդ որ չկռուեցաւ»: (Ծափահարութիւններ):

Ծաչին դաղարէն ետք կարգով կը խօսին Առիկի, զնդ. Թոմազօ, Փաքընի, Կի Մոլէ: Այս վերջինն ալ դժգոհ է.— «Արհամարհելով Խորհրդարանը, կառավարութիւնը կը վտանգէ ժողովրդավարութիւնը եւ ազգը: Ո՞ւր կը տանի այս ընթացքը: Շփոթեցիք (խօսքը կառավարութեան ուղղուած է) բարձրութիւն եւ հեղինակութիւն, արհամարհեցիք ազգաբարութիւնները եւ կորուած էք ժողովուրդէն: Այն ժողովուրդէն որուն ժամադրութիւն տուիք փողոցներուն մէջ եւ հրապարակներուն վրայ: Հոն կուգայ այսօր ձեզի պատասխանելու: Նահանգապետարաններուն վրայ կը յարձակի: Զկարենալով համոզել (convaincre) կը փորձէք յաղթել (vaincre):

Կի Մոլէ կը յայտնէ նաեւ թէ համաձայն ըլլալով հանդերձ կառավարութեան ալժերական քաղաքականութեան դէմ է բաժանումին, որ լուծում չէ:

Ընդդիմադիր ծանօթ վըտէք մը խօսք կ'առնէ.— Ժորժ Պիտօ «Ազգին ընտրեալները իրենց խղճին համար կը խօսին միայն: Երեք տարի է վաղուան ճշմարտութիւնը երբեք երէկուան ճշմարտութիւնը չէ եղած: Տըպրէ կը հնազանդի եւ կը գործադրէ բայց չի գիտեր թէ ինչ պիտի որոշուի յաջորդ օրը, երեւութական խորհրդարան մը կը վիճի երեւութական կառավարութեան հետ»: (Բուռն ծափահարութիւններ): Տէլպէք «Գացէ՛ք» կը պոռայ կառավարութեան եւ զանազան ուրիշներ իրենց քննադատութիւնները կը թափեն առանց խնայելու: Գիշերը ծանր միջադէպ մը կը պատահի երբ Կոնստանդինի երեսփոխան Պէնհասին կը խօսի, կը գտնէ թէ եթէ Ալժ. Ազատ. Ճակատը զինջում չէ ըրած..., Ֆրանսան ալ չէ ըրած: Մէկը կը պոռայ.— Յանուն Ալժ. Ազատ. Ճակատի՞ն կը խօսիք: Երբ երեսփոխանը կը պատասխանէ.— «Պատիւով եւ փառքով» կռիւը կը պայթի, ի վերջոյ Պէնհասին ներողութիւն կը խնդրէ շեշտելով թէ «պատիւով եւ փառքով»ը կը վերաբերէր Ֆրանսացի երեսփոխանի իր հանգամանքին, սխալ հասկըցած էր:

× Նիմի մէջ շատ ծանր միջադէպեր պատահած են գիւղացիներուն եւ Հանրապետական զունդերուն միջեւ (ՍԷ ԷՌ ԷՍ) որոնցմէ 40 հոգի վիրաւորուած են, ոմանք ծանրօրէն:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԳԱՐԱՅԷՆ կը հաղորդեն թէ 400 համայնավար կասկածելիներ ձերբակալուած են երկրին մէջ, ոստիկանութեան կողմէ:

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ գիտնականները Քափքանավըրալէն հրթիռ մը արձակեցին, որուն վրայ զետեղուած էին երեք արուեստական արբանեակներ, որոնցմէ մէկը օժտուած էր հիւլէական բարդով մը: Առաջին անգամն է, որ երեք արուեստական արբանեակներ կ'արձակուին միաժամանակ եւ մէկ հրթիռով: Առաջին անգամն է նաեւ որ հիւլէական պաքըրիով օժտուած արուեստական արբանեակ մը կը հաստատուի իր ծիրին վրայ:

«ԿԵՑՑԷ՛ անկախ Քաթանկան» յայտարարեց Չոմպէ, Էլիզապէթվիլի երեսփոխանական ժողովին առջեւ: Քանի մը ժամ առաջ, Լէոփոլտվիլի մէջ համաձայնած էր, որ Քաթանկա Քոնկոյի կառավարութեան ենթակայ ըլլայ:

ՇԱՆ ԶԷԼԻԶԷԻ վրայ ոստիկանութիւնը ձերբակալած է ազնուական մը Ժան Ժանօվ տը Թարթաս, 29 տարեկան, որ անցեալ շաբաթ տանիքը բաց taxi-ի մը մէջ, կը փորձէր Յաղթական Կամար հասնիլ: Երիտասարդը խաւաքարտով տը Կոլին գլուխը շինած էր, երկու ատամով fէփի մը դրած ու երկու թեւերը լայն բացած «ձեզի հասկցայ» պոռալով կ'առաջանար: Ամբաստանուած է նկատի առնելով որ Յունիսը carnaval-ի ամիս չէ եւ ծպտուիլը արտօնուած չէ Շան զ'Էլիզէի վրայ: Ազնուականը պիտի դատուի յառաջիկայ շաբաթ:

Յ. ՊԱՐՈՆԵԱՆ ԳՐԱԴԱՏ

(ՄԱՀՈՒԱՆ 70ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ)

—o—

Ա.

Հայ դասական գրականութեան մեծ դէմքերէն մէկը՝ Յակոբ Պարոնեան իր ուրոյն տեղը ունի նաեւ գրադատութեան ասպարէզին մէջ: Դժուար պիտի ըլլար նոյնիսկ ստուար հատորի մը մէջ ամփոփել այն ասոյթները, ակնարկները, յօդուածները, որոնք կը կազմեն անոր գրադատական ժառանգութիւնը: Երգիծաբանը այս մարզին մէջ նոյնքան ինքնատիպ եւ հետաքրքրական է, որքան իր գեղարուեստական էջերուն մէջ: Յ. Պարոնեան, իբրեւ դաստիարակ եւ ուսուցիչ, ազդած է գրական շարժումին վրայ:

Արդարեւ, 70 – 80ական Թուականներու գրական շարժումին մէջ անդնահատելի է Յ. Պարոնեանի դերը: Իր Թատերական երկերով, երգիծաբանութիւններով աննախընթաց բարձրութեան հասցուց արեւմտահայ գրականութիւնը: Այս ուղղութեամբ ակնյայտնի է իր դերը իբրեւ գրադատ եւ տեսաբան: Միշտ կապ պահած է գրական կեանքին հետ եւ արձագանգ հանդիսացած է օրուան բոլոր հարցերուն՝ գնահատելով գրական նրբերեւոյթները եւ ձաղկելով գրականութեան խորթ եւ անիրապաշտ ձգտումները: Յ. Պարոնեանի գեղագիտական հայեցողութեան առանցքը իրապաշտութիւնը եղած է: Արեւմտահայ իրականութեան մէջ 70–80ական Թուականներուն դեռ կը շարունակուէին դասական ըմբռնումները, ո՛չ միայն գրականութեան, այլ եւ տեսական դետնի վրայ: Այլեւս ժամանակավրէպ դարձած գրական այդ դպրոցը, բնական է, չէր կրնար հետաքրքրուիլ ժամանակակից հարցերով եւ հարկադրաբար նիւթեր կը քաղէր հին հեռաւոր անցեալէն: Սակայն ձգտելով արդարացնել իրենց գրական ուղղութիւնը, դասականութեան յարողները կը փորձէին պատմական նիւթերու մէջ տեղաւորել արդիական գաղափարներ, ինչպէս կը նկատէր Պարոնեան, Հայկին, Վարդանին կամ Արտաշէսին ներկայացուցած ժամանակ «Վիկթոր Հիւկոյի կամ Մոլիէրի կարծիքներ կը դնեն անոնց բերնին մէջ»: Այս ձեւով կը ստեղծուէր կեղծ գրականութիւն մը, որ ոչ արդիական էր եւ ոչ ալ պատմական: Դրական այս անաքրոնիզմը ծաղր ու ծանակի ենթարկուած է Յ. Պարոնեանի կողմէ, բնորոշ փաստով մը: Ժամանակ մը Պոլսահայ Թերթերը մեծ վերտառութիւններով յայտարարութիւններ կը սփռէին պատրիարքին արձանի բացումին մասին: Յ. Պարոնեան ներկայ կը գտնուի բացման արարողութեան եւ կը հիասթափուի, նկատելով որ արձանը չէր նմաներ պատրիարքին: Այս առիթով կը գրէ. «Այսպէս են մեր Թատրոնի հեղինակներէն շատերն ալ, իրենց ուզածին պէս կը ներկայացնեն անձերը եւ կարծես Թէ մեծ գործ տեսած են: Արշակ մը, Հայկ մը, Սանդուխտ մը պէտք է այնպէս ներկայացուի, ինչպէս որ է, եւ ոչ Թէ ինչպէս որ կը փափաքին յարգոյ հեղինակները»: Մերժելով գեղարուեստական հինցած ձեւերը, Պարոնեան գրագէտներուն կոչ կ'ընէ, որպէսզի արդիականութեան եւ իրապաշտութեան հետեւին: Եթէ կեանքէն կտրուած վերացական նիւթերը կը տանին դէպի ձեւապաշտութիւն, ապա իրապաշտութիւնը կ'ընձեռէ ձեւի եւ բովանդակութեան հարստութիւն, քանի որ բնութիւնը, ինչպէս ընկերային կեանքը, որմէ ծնունդ կ'առնէ ճշմարիտ արուեստը, ինքնին բազմաբովանդակ է: Ահա Թէ ինչու Պարոնեան խորհուրդ կու տար հրաժարիլ հող չունեցող երեւակայութենէն եւ պատկերներ քաղել կեանքէն, իրականութենէն: «Ով ըսած է այս ողբերգակներուն, Թէ աւելի դժուար է մէկուն պատկերն ճշդութեամբ նկարել, քան Թէ երեւակայութեամբ անընական պատկեր մը գծել. ո՞վ պոռացած է անոնց ականջէն ի վայր, Թէ նկարիչ մը պատկերներ ստեղծելու սկսելէ առաջ՝ պատկերներ ընդօրինակելու է. ոչ ոք»:

Յ. Պարոնեանի համար գրականութիւնը աւանդ է, «ուր պիտի տեսնեն յաջորդ սերունդներն, Թէ ինչ է եղել իւր նախահայրերին վիճակն անցելոյն մէջ»: Այդ կը նշանակէ, որ գրականութիւնը ամէնէն առաջ պէտք է տարերկյական ըլլայ, ներկայացնէ դարաշրջանի մարդը եւ անոր կեանքը: Այսուհանդերձ, այս չի նշանակեր Թէ գրագէտը անտարբեր դիտող մը պիտի ըլլայ միայն: Պարոնեան կը պահանջէր գործօն վերաբերում կեանքի երեւոյթներուն հանդէպ, կը պահանջէր որ մերկացուին վատն ու արգահատելին, այն ինչ որ կը խաթարէ մարդուն բարոյական կերպարանքը: Մեծ երգիծաբանը կողմնակից էր քննադատող, կեանքին այլանդակութիւնները վեր հանող եւ մտրակող ուղղութեան: Այս գիտակցութեամբ էր, որ ան, հակադրելով արեւելահայ Թատերգութեան մէջ իշխող դասական ուղղութեան, կը պահանջէր ստեղծել նոր ուղղութիւն մը, Թատրոնը դնել իրապաշտական հիմերու վրայ: Ի հակադրութիւն դասական ողբերգութիւններու, կը պահանջէր ստեղծել «ազգային կեանքէն քաղած» ողբերգութիւններ, որոնք ընդունակ ըլլան ծառայելու «ազգային վէրքերն քիչ մ'ալ Թատերաբեմերու վրայ մատնանիչ ընելու նպատակին»: Նոր, իրապաշտ Թատրոնի պաշտպանութեամբ հանդէս եկաւ նաեւ «Պաղտասար աղբարի» մասին գրած իր մէկ յօդուածին մէջ, որ տպագրուած է «Խիկար»ի մէջ՝ Եսթեր ստորագրութեամբ:

Արեւմտահայ մամուլին մէկ հատուածը ժամանակին կրքոտ յարձակումներով դիմաւորեց Տիգրան Կամսարականի «Վարժապետին աղջիկը» վէպը՝ փորձելով մէկ կողմէն նսեմացնել վէպին արժէքը, իսկ միւս կողմէն վարկաբեկել երիտասարդ վիպասանը: Պարոնեան առաջիններէն էր, որ գովեց խոստումնալից գրագէտը. «Հարկ չկայ յիշելու, Թէ որքան քաջալերութեան արժանի է երիտասարդ եւ տաղանդաւոր վիպասանը»:

Ս. ՍԱՐԻՆԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԺԱՊԱՒԷՆՆԵՐՈՒ ՏԵՂՔԱՅԼԸ

—o—

Ա.

Եթէ նկատի առնենք բազմաթիւ երկիրներու կատարած նուաճումները այս մարզին մէջ, տեղքայլ չէ, այլ նահանջ: Ցաւալի հաստատում մը զոր կ'ընենք ի տես այն ժապաւէններուն, զորս զանազան առիթներով Երեւան կը հրամցնէ Սփիւռքի հայ ժողովուրդին: Կարելի էր լուռ մնալ ու չգրել, քանի որ այսքանն ալ սփոփանք մըն է հայրենակարօտ զանգուածներուն համար: Չէ՞ որ Հայաստանըն է որ կ'արտացոլայ այդ նկարներուն մէջ ու լեզուն զոր կը լսենք՝ հայերէնն է: Ինչո՞ւ ուրեմն բարակը փնտռել ու արուեստի մասին խօսիլ, երբ համոզուած ենք որ վաղը, նոր ժապաւէնի մը ցուցադրութեան առթիւ, մեր հայրենակիցները, մութ սրահներուն մէջ, անգամ մը եւս պիտի արտասուեն ի տես զոյգ Մասիսներուն ու անոնց ալեհեր գագաթներուն: Ծանօթ այս իրողութեան, Երեւանի մեր բեմադիրները կարծես գտած են ժապաւէնը յուզիչ դարձնելու գաղտնիքը, քիչ մը Մասիս՝ զոյգ գագաթներով, քիչ մը Երեւան՝ զոյգ երեսներով, եւ քանի մը խաղողի ողկոյզներ, կոլխոզի անուշիկ աղջիկներուն կողմէ քաղուած: Եւ այս բոլորին վրայ, քիչ մը Արարատեան անուշ գինի եւ քիչ մը երգ, բաւական են փոթորկելու մեր կարօտակէզ սրտերը, ինչպէս նաեւ բաւական են, ի սպառ մեռցնելու շարժանկարը Երեւանի մէջ: Վասնզի եթէ յուզիչ են Մասիսները հոս մեզի համար, պէտք չէ մոռնալ Թէ այդ պատկերները նոյն յուզականութիւնը չունին Հայաստան ապրող մարդոց համար, որոնք առիթը ունին Մասիսը՝ իր բնական մեծութեամբ տեսնելու ու ի հարկին յուզուելու:

Փորձենք ուրեմն մատնանշել մեր շարժանկարին տկար կողմերը ու կարելիութեան սահմանին մէջ չինիչ դարձնել մեր քննադատութիւնները, որոնք եթէ սիրտեր վրդովեն հոս, գոնէ գրական անդրադարձումներ կ'ունենան հոն, ուր պարկեշտութիւնը չի զոհուիր ի սէր աժան հայրենասիրութեան, երբ հարցը Արուեստին կը վերաբերի:

Հայաստանեան ժապաւէններու ամէնէն տկար կողմը դերակատարներու խաղարկութիւնն է: Փորձառու դերասաններ, վաստակաւոր, բայց այսուհանդերձ ընդունակ չեն շարժանկարին պահանջներուն ենթարկուելու: Թատրոնին մէջ թրծուած՝ մնացած են հաւատարիմ իրենց առաջին սէրին: Այս պատճառաւ ալ հայկական շարժանկարը աւելի Թատրոնի ենթարկուած է եւ չունի ինքնորոյն դիմագիծ մը: Դերասաններու արտայայտութեանց չափազանցութիւնը, խօսքի հնչումներու անտեղի երանգաւորումները, կը խաթարեն այս նոր արուեստին դիմագիծը: Թատրոնի բեմին վրայ, դերասանը ստիպուած է իր դիմախաղերը որոշ չափով չեշտելու, որպէսզի իր ապրումները, նոյն ուժգնութեամբ հաղորդուին, Թէ առաջին կարգին վրայ նստող հանդիսատեսին եւ Թէ վերջին կարգին վրայ նստողին: Արդ, եթէ արտայայտութեան որոշ չափով բազմապատկուած ձեւը ընդունելի է Թատրոնին համար, նոյնը անհանդուրժելի ու անտեղի է շարժանկարին մէջ: Հոս, դերակատարին խաղարկութիւնը պայմանադրուած է քամէրային կատարած շարժումներով: Դերասանը կրնայ իր յուզումը փոխանցել հանդիսատեսին առանց պոռթկալու կամ երեսը ծամծմելու, քանի քամէրան, իրեն յատուկ շարժումներով այդ յուզումը զգալի կը դարձնէ: Թատրոնին մէջ դերասանը եւ իր խաղարկութիւնը, գործողութեան առանցքը կը հանդիսանան, իսկ ժապաւէնին մէջ երկրորդական է դերակատարին գործօնը: Մէկ խօսքով տարր մըն է, որ կը նոյնանայ ժապաւէնի միւս տարրերուն հետ (զարդանկար, լոյսեր, երաժշտութիւն, աղմուկ եւայլն) ու կը կորսնցնէ Թատրոնին մէջ ունեցած իր առանձնաշնորհները: Առնենք օրինակ մը. պաստառին վրայ, դերակատարը նստած կը ծխէ: Ետեւէն դուռ մը կը բացուի եւ ոճրագործ մը, դաշոյնը ձեռքին մէջ ամուր բռնած՝ կը յառաջանայ դէպի իր զոհը ու կը պատրաստուի հարուածով մը գետնել զայն: Այդ ճգնաժամային րոպէին, յանկարծ ոճրագործը ու իր զոհը կ'անհետանան պաստառէն ու հանդիսատեսին կը ցուցադրուի միայն ձեռք մը, որուն մատներուն մէջ կը մխայ ծխիկ մը: Ակնյայտնի է որ ձեռքը՝ քիչ առաջ ցուցադրուած դերասանին կը պատկանի ու հակառակ անոր որ հանդիսատեսին տեսածը լոկ ձեռք մըն է, այսուհանդերձ ան իր երեւակայութեամբ կը շարունակէ տեսնել ոճրագործը, որ րոպէ մը առաջ, դաշոյնը վեր առած կը պատրաստուէր իր արարքին: Եւ երբ, պաստառին վրայ երեւցող ձեռքին մատները կը պրկուին ու ծխիկը վար կ'իյնայ, հանդիսատեսին համար հասկնալի կը դառնայ որ մարդը կռնակէն զարնուելով մեռած է: Այսքանով ուզեցի ցոյց տալ որ նոյնիսկ անշունչ առարկաներ կրնան մեծ դեր կատարել ժապաւէնի մը մէջ: Վերոյիշեալ տեսարանը կարելի չէ Թատրոնի բեմին վրայ նոյն ձեւով իրականացնել, քանի տարրերը իրարմէ անջատելու հնարաւորութիւն չկայ հոն: Բեմին վր[ա]

ՊԱՌՈՆ ՄԻՒՆՀԱՈՒԶԸՆԻ ԱՐԿԱԾՆԵՐԸ

—o—

Բայց այն ինչ որ հրապարակաւ չի կատարուէր, յաճախ կը կատարուէր գաղտնօրէն, եւ, հակառակ Գուրանի դրած արգելքին, բազմաթիւ Թուրքեր ծանօթ են խաղողին ջուրը եղող գինիին համին ու բոյրին: Եւ ահիկա, մասնաւորապէս կը պատշաճէր Սուլթանին պարագային:

Օր մը, Սուլթանը գաղտագողի ու բարեկամական նշան մը ըրաւ ինծի եւ ես հետեւեցայ իրեն դէպի իր աշխատանքի սենեակը:

Երբ փակուեցանք հոն ու կղպուեցաւ դուռը, հաւատացեալներու հրամանատարը իր պահեստներուն յատուկ դղրոցէն շիշ մը հանելով, ըսաւ.

— Միւնհաուզըն, գիտեմ որ դուք, քրիստոնեաներդ, լաւ գինիէ հասկցողներ էք: Սակայն, հոս, ունիմ Թոքայի շիշ մը, եւ կրնամ երդնուլ Մուհամմէտի անունով որ երբեւիցէ ասոր նմանը չէք ըմպած ...

Այս ըսելով, Սուլթանը սկսաւ լեցնել: Իրարու բախեցինք մեր բաժակները եւ խմեցինք:

— Ուրեմն, վերսկսաւ Սուլթանը, ի՞նչ կ'ըսէք ասոր: Խոստովանեցէք որ արտակարգօրէն նուրբ է այս գինին:

— Ձերդ վեհափառութիւն, այս գինին ընտիր է, պատասխանեցի, միայն Թէ, Թող Թոյլ տայ ինծի ձերդ արքայական բարձրութիւնը, աւելցնելու Թէ ասկէ ընտիրը ըմպած եմ ես Վիէննայի կայսեր, Հանգուցեալ Կարոլոս Զ.ի հետ: Ձերդ վեհափառութիւնը պէտք էր այդ գինին համտեսած ըլլար ...

— Բարեկամս, Միւնհաուզըն, պատասխանեց Սուլթանը, առանց որ ուզեմ հերքել ձեր խօսքերը, ինծի անկարելի կը Թուի Թոքայէն ընտիր գինի գտնել: Որովհետեւ այս շիշը օր մը ինծի հունգարացի սպայ մը տուաւ, որ մեծ ցաւ մը զգաց անկէ զրկուելով ...

— Պարզ կատակ մը, տէր իմ: Այս գինիին եւ իմ խմածիս միջեւ մեծ տարբերութիւն մը կայ. գրաւ կուգամ որ մէկ ժամէն կրնամ ձեզի հայթայթել Վիէննայի կայսեր մառանէն եկող գինիի շիշ մը եւ դուք պիտի համոզուիք այն տարբերութեան մասին, որ գոյութիւն ունի այս եւ միւս գինիին միջեւ:

Սուլթանը աչքերը խոշոր բացած ինծի նայեցաւ. եւ քահքահ մը ձգելով, ըսաւ.

— Միւնհաուզըն, կարծեմ խենթեցաք:

— Բնաւ երբեք, տէր իմ, պատասխանեցի ես: Մէկ ժամէն ձեզի կրնամ հայթայթել ուղղակի Վիէննայի արքունիքի մառաններէն եկող շիշ մը գինի, որ բոլորովին տարբեր ու աւելի ընտիր գինի մըն է, քան այն որ մենք խմեցինք:

— Միւնհաուզըն, Միւնհաուզըն, կ'ենթադրեմ որ կը կատակէք ու կը ծաղրէք զիս, եւ ատիկա ինծի կիսով չափ հաճելի է: Այսուհանդերձ, գիտեմ նաեւ որ դուք արտակարգ անձ մըն էք որուն ճարտարութիւնը զերծ է ամէն կասկածէ: Բայց այս պարագային, կը խորհիմ Թէ կը չափազանցէք ...

— Էհ ուրեմն, ձերդ վեհափառութիւնը կ'ընդունի՞ գրաւը, գոչեցի ես: Եթէ խօսքս չյարգեմ (եւ գիտէք Թէ ես որեւէ բան ԹեԹեւօրէն չեմ ստանձներ) կը յօժարիմ որ գլխատեն զիս: Եւ իմ գլուխս կը կարծեմ Թէ այնքան ալ հասարակ բան մը չէ: Փոխադարձաբար, ո՞րն է ձեր գրաւականը:

— Կ'ընդունիմ, գոչեց Սուլթանը: Հիմա ժամը երեքն է: Եթէ ժամը ուղիղ չորսին ուղղակի Աւստրիոյ կայսեր մառանէն եկող գինին հոս չըլլայ, առանց որեւէ ողորմածութեան ձեր գլուխը պիտի իյնայ, որովհետեւ սովորութիւն չունիմ խաղի գալու, նոյնիսկ իմ մտերիմ բարեկամներուս կողմէ: Իսկ եթէ որոշեալ ժամուն գինիին շիշը հոս ըլլայ, այն ժամանակ դուք իրաւունք պիտի ունենաք իմ գանձէս այնքան ոսկի, այնքան ադամանդ ու արծաթ տանելու, որքան աշխարհի ամէնէն զօրաւոր մարդը կրնայ փոխադրել ...

— Ահա ազնուականօրէն արտասանուած խօսք մը, բացագանչեցի ես: Գրաւը բռնուած է:

Անմիջապէս պահանջեցի Թուղթ, գրիչ եւ մելան եւ կայսրուհիին գրեցի հետեւեալ նամակը.—

«Ձեր վեհափառութիւնը, իբրեւ կայսրութեան ընդհանուր ժառանգորդը, իր հօր՝ հանգուցեալ կայսեր մառաններուն ժառանգութիւնն ալ ստացած է, անկասկած: Պիտի համարձակի՞մ խնդրելու ձեր վեհափառութենէն, որ գրաբերիս հետ հաճէր ինծի ուղարկել շիշ մը այն գինիէն զոր ես յաճախ առիթը ունեցած եմ ըմպելու հանգուցեալ կայսեր հետ: Ինչ որ կը Թախանձեմ, որ այդ գինին ըլլայ ամէնէն ընտիրը, որովհետեւ հարցը կը կայանայ գրաւի մը շուրջ: Այս առթիւ, առիթը յարմար պիտի նկատեմ անգամ մը եւս ընդունելու ձերդ վեհափառութեան բարութիւնը, որով մնամ ... (եւայլն):

Գրեթէ ժամը երեքը հինգ անցած էր արդէն, երբ նամակս, առանց կնքելու համար ժամանակ կորսնցնելու, յանձնեցի իմ վազողիս, որ իսկոյն հանելով իր ծանրութիւնները, սուրաց դէպի Վիէննա:

(3 Շար.)

ԹՈՒՐՔԻԱ
ՄԵԾ ԱՂԷՏԻ ՄԸ ԵՆԹԱԿԱՅ

—o—

Անգարայէն կը հեռագրեն թէ վերջին չորս օրուան մայրաքաղաքը կլիմային այլայլութեան մայրաքաղաքը կլիմային նշաւակ դարձաւ։ Մինչ գան քամիներուն նշաւակ դարձաւ։ Մինչ հեղձուցիչ տաք կը տիրէր, Ենիշեհիրի մէջ ամբարտակի ճամբուն վրայ Այտըն - լըճէվլէրի քառասուն տուներուն վարի յարկերը ողողուեցան սաստիկ կարկուտի մը հետեւանքով։ Հրշէջները փութալով պարպեցին քառասուն տուներու ջուրը։ Վնասը 75 հազար ոսկի է։ Մարդկային կորուստ չկայ։ Կարմիր Մահիկի կողմէ պաքաճիյէ, չարժուն մանձակալ, լապտեր եւ քարիւղ տրուեցան աղէտեալներուն։

Կարկտախառն անձրեւը, անդամալուծեց քաղաքին կեանքը։ Ելեկտրական հոսանքը եւ ջուրերը կտրուեցան։ Թերթերէն միայն մէկը կրցաւ լոյս տեսնել շորս էջերով, միւսները հազիւ կէսօրէ ետք կրցան լրացնել իրենց տպագրութիւնը։

Պաշտօնական հաղորդագրութեան համաձայն՝ 18 հոգի մեռած են։

Փողոցները ծովի նման, ճամբաները աւրուած, անհերթեւեկելի։ Աթաթիւրքի ծառուղին լիճի փոխակերպուած։ Ինոնիւ պետակը բերնէ բերան լեցուած, յորդելու աստիճանին հասած։ Եթէ յորդէր, Անգարացիները օրերով առանց բանջարեղէնի պիտի մնային։

Զինուորական փոխադրական միջոցներով կարգ մը թաղերու բնակչութիւնը փոխադրուեցաւ քաղաքին ապահով վայրերը։

Քաղաքին զանազան մասերուն տուներու ստորնայարկերը ողողուած, կարասիները անգործածելի դարձած են։

Ինքնաշարժներ պողոտան մարդուկէս հասակ ջուրերու տակ, խեղդուած ոչխարներ՝ ապանդանոցի շրջակայքը, խանութները ողողուած, այլուր՝ տապալած քամիններ ամէնուրեք աւազ՝ զոր հեղեղները բերած են։ Հրշէջները տակաւին կը ջանան տուներու ջուրերը պարպել։

Կուսակալ Նուրի Թէոմանի տուած բացատրութեան համաձայն, 150 բնակարանի ստորնայարկերը ողողուած են, կարգ մը պատեր ճաթած եւ փլած։ 6 – 7 փուռեր չեն կրցած գործել։ Յայտնի չէ թէ քանի՞ գիշերարոյս տուն փլած է, Անգարա Քոլեժիի մթերանոցին մէջ 120 հազար ոսկի արժողութեամբ գիրք, ելեկտրական կազմած եւ նուագարաններ վնասուած են։ Եօթը հոգի մեռած են զանազան պատճառներով։ Հեղեղը տարած է յիսուն ոչխար։

Անգարայի մէջ մէկ քառակուսի մեթրի վրայ 50·5 քիլօ անձրեւ տեղացած է։

Կարգ մը փուռերու անշարժութեան մատնուելուն հետեւանքով՝ կարելի չեղաւ հաց գտնել, նոյնիսկ կրկնապատիկ գնով։

Մամաք գետակին ափերուն վրայ գտնուող տուները պարպուեցան, նկատելով որ ջուրերը կը բարձրանան։

Ջուրի խողովակները պայթած են, եւ օրական վեց ժամ հերթով ջուր պիտի տրուի քաղաքին։

Ողողեալ տուներուն համագումարը հաշուելէ շատ բարձր է, իսկ փլած տուներն ալ հարիւրի կը հասնին։ Ապահովութեան անօրէնութիւնը եւ միւս իշխանութիւնները չկրցան վերջնական թուանշան մը տալ։ Մամաք եւ Վարլըք թաղերուն մէջ ջուրերուն բարձրութիւնը երեք մեթրի հասած է։

Արշալոյսէն սկսեալ թռանով (hելի - քոփթէր) կը հրջագայէին քաղաքին վրայ ողողեալ շրջանները։

Տուները խուժած ջուրերը ցեխոտ ըլլալուն, զանոնք պարպող հրշէջներուն մօթօրները խանգարուեցան։

Քաղաքին օդային կապն ու ջուրն ալ կտրուեցան։ Ոչ մէկ տեղ կարելի չեղաւ հաց գտնել։ Մեծ մասամբ ելեկտրականութեամբ բանող փուռերը չկրցան հաց պատրաստել։

ԵՐԵՔ ՀԱԶԱՐ ՀՈԳԻ ԱՆՊԱՏՍՊԱՐ

Հեղեղներէն ամէնէն աւելի աւեր կրած Իմրահօր եւ Միհչա գիւղերուն մէջ աշխատող երեք հազար ալիւսի աշխատաւոր անպատսպար մնացին։ Կարմիր Մահիկը վրաններ ղրկեց անոնց համար։

Վարլըք թաղին մէջ բանուորական ապահովագրութեանց սեփական պլոք աբարթըմանները փլելու հակամէտ ըլլալուն պարպուիլ սկսան։ Նիւթական վնասը չորս երեսուն միլիոն ոսկի է։

Սըհիյէ - Ճէպէճի, Քըգըլայ - Ճէպէճի, Սըհիյէ - Ուլուս եւ կարգ մը ուրիշ ճամբաներու վրայ հաղորդակցութիւնը կատարելապէս կանգ առաւ։ Այս պատճառաւ բազմաթիւ Անգարացիներ իրենց տուները չկրցան երթալ եւ ազգականներու տուները գիշերեցին։

ՕԴԱՆԱՒԵՐԸ ՉԿՐՑԱՆ ԻՋՆԵԼ

Աթէնք - Անգարա սպասարկութիւնը ընող Սապինա օդանաւը չկրցաւ Անգարա իջնել եւ Եշիլքէօյ մեկնեցաւ։ Թուրք օդանաւերը չկրցան Անգարա մեկնիլ։

ՁՈՀԵՐՈՒՆ ԹԻՒԸ

Վերջին վայրկեանին կը հաղորդուի որ մեռեալներուն թիւը 18ի բարձրացած է։ Երեքը ելեկտր. թելերը փրթած ըլլալուն ելեկտրահար եղած, փաստաբան մը տան փլուզումը տեսնելով յանկարծամահ եղած է, Երկուքը ճամբու արկածի զոհ գացած են։ Եօթը հոգի ալ խեղդուելով կամ փլած տուներու եւ պատերու տակ մնալով մեռած են։ Սէօյիւթէօզիւյի մէջ չորս հոգինոց ընտանիքի մը երեք անդամները մեռած են։ Փրկուած հայրը հեծեծագին կուլայ «Զաւակներս գացին» գոչելով։ Բօլաթլըի ճամբուն վրայ հեղեղները ոչխարի հօտ մը քշած տարած են։ Մամաքի մէջ մասնաւորաբար մեծ է աւերը եւ մարդկային կորուստը։ Երկու հարիւր տուն պարպուած, ժողովուրդը գիշերանոցներով դուրս խոյացած է։ Դեռ յայտնի չէ վնասին եւ մարդկային կորուստին վերջնական հաշուեկշիռը։

Անգարայի շրջակայ բոլոր բանջարանոցները, դաշտերը եւ պտղատու ծառերը փճացած են։ Բազմաթիւ հաւնոցի անասուններ ոչխարներ եւ այծեր ալ փճացած են։

ԱՆԱՏՈԼՈՒԻ ՄԷՋ

Սվազի եօթը գիւղերուն մէջ հեղեղներուն աղդեցութեամբ երեք հոգի խեղդուած են, տուներ փլած բազմաթիւ ոչխարներ, եզեր եւ կովեր ալ փճացած են։ Հաւկիթի մեծութեամբ կարկուտ տեղալով 7 հոգի վիրաւորուած են։ Սիվրի-հիսարի մէջ տեղատարափէն երկու տուն փլած, ոստիկան զինուոր մը խեղդամահ եղած է։ Տէնիզլիի գիւղերուն մէջ ալ տեղատարափէն եւ կայծակէն երկու հոգի մեռած են։ Իզմիրի շրջակայքը երկու կին կայծակնահար եղած են։ Աֆիոնի մէջ ալ հեղեղները 9 հոգի խեղդամահ ըրած են։

Իզմիրի գրեթէ բոլոր թաղերը եւ գըլխաւոր պողոտաները ջուրի տակ կը մնան։ Երկու հարիւրէ աւելի են ողողուած տուները։ Միտհատփաշա մանչերու ինստիթիւթին դրօշի ձողին վրայ կայծակ ինկաւ եւ փրթած հարիւր քիլօ ծանրութիւնով քարէ սիւն մը ճամբան փակեց։

ԻԶՄԻԹԻ ՄԷՋ

Տեղատարափին հետեւանքով աւելի քան70 տունի ստորնայարկերը ողողուեցան, պողոտաները գետի վերածուեցան։ Իզմիթի դաշտը լիճ դարձած է։

ԱՅԼՈՒՐ

Տենիզլիի մէջ ալ անձրեւը մեծ թիւով անասուններու մահուան պատճառ եղաւ, երեք հոգի մեռան։

Սըվասի մէջ 68 ոչխարներ խեղդուեցան, երկու մանուկներ ցուրտէն սառեցան։

Սիվրիհիսարի արտերը եւ պարտէզները փճացան հեղեղէն, երկու տուներ փլան, ժանտարմա մը խեղդուեցաւ։

Էտիրնէի մէջ երկու հարիւր հազար տեքար հողամաս ողողուած է։ Մարիձա եւ Թունճա տեղ տեղ յորդած են։ Նոյնպէս՝ Էրկենէն։

ՊՈԼՍՈՅ ԲՆԱԿՉՈՒԹԻՒՆԸ

Պոլսոյ բնակչութեան աւելի քան կէսը գաւառացիներէ բաղկացած է։ 1955ին, Պոլսեցիները 45 առ հարիւր համեմատութիւնը կը կազմէին քաղաքին բնակչութեան։ Վերջին վեց տարիներու ընթացքին, այս համեմատութիւնը աւելի եւս ինկած ըլլալու է։ 1955ին Պոլսոյ մէջ ապրող մէկ միլիոն 533 հազար 822 հոգիէն 836·267 հոգին այլ նահանգներէ եկած էին։

Դէպի Պոլիս խուժումը երկու պատճառ ունի.

1·— Պոլսոյ մէջ կեանքի պայմանները աւելի լաւ են այլ նահանգներէ։

2·— Կարգ մը շրջաններու մէջ ապրուստի պայմանները շատ ծանր են։

Ամէնէն աւելի Պոլիս խուժողները Սեւ Ծովի եւ Կեդրոնական Անատոլուի կը պատկանին։

Կը հաշուուի թէ այս խուժումը եթէ շարունակուի այս կշռոյթով, քաղաքին բնակչութիւնը քսան տարուան ընթացքին պիտի անցնի հինգ միլիոնը։

ՌՈՒՍԵՒԹՈՒՐՔ ԳՆԴԱԿԱԽԱՂ

Մոսկուայի մէջ, ինչպէս գրեցինք, ֆութպոլի մրցում մը տեղի ունեցաւ Խըրուշչեւի ներկայութեան, ռուս եւ թուրք խումբերու միջեւ։ Մրցումը վերջ գտած էր Թուրքերու պարտութեամբ։ Խաղին դատաւորներն էին Ֆինլանտացիները։ «Փրավտայի» մէջ ռուսական խումբին նախկին խմբապետը, Սիմոնեան, կը գրէ.

— «Թուրքերը յարձակողականի մէջ կըռւորական ըլլալով՝ կարեւորութիւն տուին առաւելապէս իրենց պաշտպանողական խաղարկութեան, եւ այդ պաշտօնը կը կատարէին եօթը խաղացողներ։ Այդ պատճառով, ռուսական պաշտպանողական գիծը շատ հանգիստ մնաց ամբողջ խաղարկութեան ընթացքին, որ վերջացաւ Թուրքերուն պարտութեամբ»։

× Թուրքեւռուս խումբերու միջեւ շատ մրցումներ կատարուած են անցեալին մէջ, վերջին հանդիպումները սկսած են 1956էն ասդին՝ Ֆեներպահչէ եւ Կալաթասարայի խումբերուն շրջապտոյտներուն ընթացքին։ Այսպէս, 1956ին տեղի ունեցած է չորս մրցում, 1957ին հինգ մրցում, 1958ին չորս մրցում։ 1959ին Անգարայի «Կինէչփօր» խումբը այցելած է Երեւան, Թիֆլիս ու Մոսկուա, եւ բոլոր այդ քաղաքներուն մէջ պարտուած։ 1960ին վեց հանդիպումներ եղած են Ռոստով - Թաքսիմ խումբերուն միջեւ եւ Թուրքերը պարտուած են չարաչար, հինգի դէմ զերօ։

[...]բայ, գերասանը ամբողջութիւն մըն է, պաստառին վրայ մասնիկ մը միայն, որ ներդաշնակօրէն կը գործէ միւս բաղկացուցիչ մասնիկներուն հետ։ Այս ներդաշնակութեան հոկողը՝ բեմադիրն է։ Տըրուած գործողութեան մը ընթացքին, ան է որ կը կատարէ տարրերուն դասաւորումը եւ կ'որոշէ անոնց ներկայութեան ժամանակը։ Ահա այսպիսի տարրական իրողութիւններ կ'անտեսուին հայկական ժապաւէններուն մէջ։ Այդ պատճառաւ, որքան ալ մեծ ըլլայ տաղանդը, Հ. Ներսէսեանի, կամ Ա. Աւետիսեանի, անոնց խաղարկութիւնը պիտի մնայ թերի ժապաւէններու մարզին մէջ, ցորչափ ըմբռնեն որ շարժանկարին համար անոնց տարր մը նոյնքան կարեւոր է, որքան է իրենց խաղարկութիւնը։

Մեր այս առարկութիւնը ի զօրու է նաեւ այն պարագային՝ երբ ժապաւէնը թատերական կտոր մը կը պատկերացնէ։ Եթէ շարժանկարը իր արտայայտութեան բազում միջոցներով բան մը չաւելցնէ թատերախաղին վրայ, այս վերջինը ոչ միայն լաւ ժապաւէն մը չի դառնար, այլ եւ կը դադրի լաւ թատրոն ըլլալէ։ Աւելորդ է աւելի երկար վերլուծել այս տարրական գիտելիքները, որոնք այսքանով ալ հասկնալի են բոլոր անոնց համար, որ կը հետաքրքրուին արուեստի այս մարզերով։

Քիչ վերը անուններ թուեցի եւ են - թադրելով որ աւելորդ կնճիռներ կրնան ծնունդ առնել այդ մատնանշումովս, կը փութամ հետեւեալ ճշդումը ընել։ Ֆըրանսական դասական թատրոնին ծառայող մեծ դերասաններ կան։ Անոնք է որ թատերախաղերուն գլխաւոր դերերը կը ստանձնեն։ Հակառակ ասոր, շարժանկարին մէջ անոնց կը վերապահուին երկրորդական կամ երրորդական դերեր։ Նաեւ մեղադրանք մը չէ այս, այլ ըստ պատշաճի գնահատում միայն։ Նոյնը պէտք է կատարուի Հայաստանի մէջ։ Թատրոնն իր ճամբով եւ շարժանկարը իր ճամբով։ Մէկը միւսին կարկտան դարձնելով կատարեալ գործ չի ստեղծուիր։

ԱՌԼԷՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (236)

ՀԱՅՈՑ ԲԵՐԴԸ

—o—

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

—o—

ՄԱՍՆ ԵՐՐՈՐԴ

ՎԵՐՋԱԲԱՆ

Ու, զարմանալի բան,— Պարսիկների անշարժութիւնն այժմ աւելի էր անհանգստացնում բերդի բնակիչներին, քան շարժումը։ Պարիսպների գլխից տեսնում էին, թէ ինչ էին անում Պարսիկները. առաւօտները վրաններից դուրս էին գալիս հանգիստ լուացւում, կերակուր էին եփում, զէնք էին մաքրում, պահակութիւն էին անում։

Իսկ նրանց ձիերը շարքով կանգնած կեր էին ուտում։ Երբեմն էլ ինչ որ խաղեր էին խաղում այդ զինուորները կամ երեսները դարձնելով դէպի բերդը, ըռունգք էին թափ տալիս։ Ի՞նչ էին ուզում, ի՞նչ էին մտադիր — դժուար էր իմանալ։

— Պաշարում են թերեւս, որ մեր զօրութիւնը չիջնի բերդից,— կարծիք յայտնեց Սահառունի Սահակ իշխանը,— եւ օգնութեան չգնայ Զարեհին։

— Կամ ցանկանում են պաշարումով ստիպել անձնատուր լինելու,— տարակոյս յայտնեց Գնթունի իշխանը։

Այսպիսի ենթադրութիւններ անում էին շատերը, գրեթէ բոլոր բերդեցիները եւ սպասում։ Իսկ բերդապետն այժմ ծանր հոգսերի մէջ նորից ստուգում էր բոլոր դռները, պարիսպները, պահակներ էր կարգում կարեւոր կէտերում. մարտիկներին սովորեցնում էր, թէ ինչպէս դիմադրել, նոյնը սովորեցնում էր երիտասարդ չինականներին ու արհեստաւորներին։

Միւս կողմից՝ ջանում էր կապ ունենալ դրսի աշխարհի հետ, իմանալու ի՞նչ է կատարւում երկրում, որտե՞ղ է գտնւում Զարեհ Ամատունին իր զօրքով, ո՞ւր մնաց Մուշեղ սպարապետը՝ գալի՞ս է արդեօք եւ օգնութիւն բերո՞ւմ է, թէ ոչ։ Եւ որովհետեւ այժմ բերդից դուրս գալ հնարաւոր չէր առաջուայ պէս՝ նա բերդի ստորերկրեայ ճանապարհով մէկ-երկու ճարպիկ, փորձուած երիտասարդներ ուղարկեց թշնամու զօրքի թիւը, նրա շարժուելու ուղղութիւններն ու նըպատակները պարզելու եւ առհասարակ երկրի մասին ստոյգ լուրեր բերելու...

Ու մի քանի օր յետոյ եկան դրանք եւ յայտնեցին, թէ Պարսիկները գրաւել են ամբողջ Աղձնիքը, Տարօնը, Ծուրուբերանը մինչեւ Արշարունիք։

Պարզուեց նաեւ, որ սպարապետի օգնական Զարեհ Ամատունին կռուելով նահանջել է սահմանից եւ այժմ թշնամուն դիմադրում է Արաքսի ափերին։ Սուրհանդակները պատմում էին նաեւ, թէ նա մտադիր է, պարտուելու դէպքում, բարձրանալ Գառնի եւ ամրանալ նրա բերդում։

— Ահա ինչու պաշարող Պարսիկները չեն դիմում գրոհի,— բացատրեց բերդապետը Թադուհուն՝ ամէնը պատմելուց յետոյ։— Այժմ, Թադուհի, կը խնդրէի թոյլատրես ինձ՝ յարձակուել նոցա վըրայ, որպէսզի թեթեւացնեմ Զարեհի վիճակը։

— Արա, բերդապետ, ինչ անհրաժեշտ է եւ հնարաւոր,— ասաց Թադուհին։— Սակայն ջանացիր, որ չլինեն անտեղի կորուստներ։ Իւրաքանչիւր զինուոր ապահովութիւն է մեզ համար, հետեւաբար, թանկ...

Փառանձեմը նոյնպէս մտածում էր, թէ ինչպէս կարելի է թեթեւացնել Զարեհի նահանջը, եւ, մի առժամ մտածելով, ասաց.

ՍՏԵՓԱՆ ԶՕՐԵԱՆ

(Շար.)

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղին կողմէ, Յուլիս 9ին, Լա Ֆէվ, Պառ Շարլ, *առաւօտէն մինչեւ ուշ գիշեր :*

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Մայր եկեղեցիի վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ այս Կիրակի մասնաւոր հանդիսաւոր հոգեհանգիստ կը կատար-ուի եկեղեցիին հիմնադիր – բարերար՝

ԱՍՊԵՏ ՎԱՀԱՆ ԽՕՐԱՍԱՆՃԵԱՆԻ

ինչպէս նաեւ իր ծնողքին եւ իր գերդաստանէն ննջեցեալներու յիշատակին : Պրիւսէլէն հրաւիրուած են իր այրին՝ Տիկին Խօրասանճեան եւ քեռորդին Պ. Ա. Կիւրճեան : Մեծանուն բարերարին յիշատակը յարգողները կը հրաւիրուին ներկայ գտնուիլ :

« ՅԱՌԱՋ » ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Իսէէն Պ. Մանուկ Շիրվանեան վեցամսեայ Յառաջ *կը նուիրէ Պ. Հայրապետեանի, Վալանս :*

ՆՈՒԷՐ

Յովհաննէս Կէօկչէեանի մահուան առթիւ Նշան Քէյքէեան տասը Ն. Ֆ. կը նուիրէ Յառաջի *բարգաւաճման համար, փոխան ծաղկեպսակի :*

ԽՍԻԻ ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԵԱՆ ՑԱՆԿԸ

Տէր եւ Տիկին Ալեքսանեան 50 *Ն. Ֆ., Տէր եւ Տիկ. Թուրիկեան* 30, *Տէր եւ Տիկին Փափազեան, Տէր եւ Տիկին Փալիկեան, Տէր եւ Տիկ. Մաննխեան, Տէր եւ Տիկին Սերոբեան, Պ. Դաւիթեան քսանական Ն. Ֆ., Պ. Զատրճեան, Տէր եւ Տիկին Միքայէլեան, Տէր եւ Տիկին Ծերունեան, Տէր եւ Տիկին Փէօշկէրեան, Տէր եւ Տիկին Շէրպէթճեան, Տէր եւ Տիկ. Գրիգորեան, Ֆէրհատեան, Պալիկեան, Քէրլօշեան, Օհաննէսեան, Դարբինեան, Յարութիւնեան, Քալէնտէրեան, Դանիէլեան, Ասլանեան, Տիկ. Կարապետեան, Տէր եւ Տիկին Մինասեան, Յակոբեան, Թօփալեան, Տիկին Իփէկեան, Սրբազան Հայր, Տէր եւ Տիկին Նիկողոսեան, Տէր եւ Տիկ. Խորէնեան տասնական Ն. Ֆ. : Տիկին Տէմիրճեան հինգ, Տէր եւ Տիկ. Խուպէսէրեան* 15, *Ոմն* 10 :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ԳԱՐԵԳԻՆ ՊԱՏՐ. ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆԻ

ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Այս Կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհաննէս-Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ մասնաւոր հոգեհանգիստ պիտի կատարուի Թուրքիոյ Հայոց բազմավաստակ Պատրիարք՝

ԳԱՐԵԳԻՆ ԱՐՔ. ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆԻ

հոգւոյն ի յիշատակ :

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կապոյտ Խաչի Կրընոպլի տարեկան դաշտահանդէսը, այս Կիրակի ամբողջ օրը, Սէն Նիզէի ճամբուն վրայ, Շաթօ տը Պօ Րըկատի *զովասուն ծառաստանին պաղ ջուրին մօտ :*

Օթոպիւսի ժամերը.— *ժամը* 8.45*ին գպրոցին առջեւէն, ժամը* 9*ին* Րիւ տը լա Փլէնէն, 9.15 Փլաս Վերտէօն, 9.30*ին* Քուր Պերիա, Րիւ տ'Ալամպերի *անկիւնը :*

Անձրեւի պարագային դաշտահանդէսը կը յետաձգուի՝ Յուլիս 9ին :

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Հայ Կարմիր Խաչի Ֆէանվիլլիէի օդափոխութեան կայանի Ա. խումբը կը մեկնի Երեքշաբթի Յուլիս 4ին, ժամը 14ին, ժամադրավայր՝ Հայ Կարմիր Խաչի կեդրոնատեղին, 15 րիւ Ժան Կուժօն, Փարիզ :

Արձանագրութիւնները կը շարունակուին միմիայն Օգոստ. ամսուան համար :

Ա. խումբի վերջին բժշկական քննութիւնները տեղի կ'ունենան Ուրբաթ (30 Յունիս) եւ Երկուշաբթի (Յուլիս 3), ժամը 9–12, Հայ Կարմիր Խաչի դարմանատունը, 15, Րիւ Ժան Կուժօն, Փարիզ :

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ

ԴԱՇՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

Joinville le Pont

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի կողմէ, Կիրակի Յուլիս 9 :

Կը հրաւիրուին Նոր Սերնդականներ եւ համակիրներ :

Ժամադրավայր՝ Շաթօ տը Վենսէն, ժամը 10ին :

imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Ա. խումբը կը մեկնի Փարիզէն այս Կիրակի (Յուլիս 2) իրիկուն : Հաւաքուիլ ժամը 22ին, Կառ տը Լիոնի մեծ ժամացոյցին տակ : Ծնողքներէն կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ՕԳՈՍՏՈՍԻ համար արձանագրուիլ ուզող ծնողքներէն կը խնդրուի դիմել Չորեքշաբթի օրերը ժամը 16էն 18 Մշակոյթին Տուն, 17 Րիւ Պլէօ :

×

Ֆ. Կ. Խաչի Պօմոնի մասնաճիւղը կը հրաւիրէ ծնողքները որպէսզի արձանագրեն իրենց զաւակները օդափոխութեան կայանի համար, մանչերը 6–13 եւ աղջիկները 6–14 տարեկան :

Փափաքողները արձանագրութեան համար դիմեն՝ 23 Պուլվ. Պօմոն, *Տիկին* Մ. Տօլպաշեանի :

Իսկ քաղաքը՝ Տիկին Թութելեանի, 4 ռիւ Փարմանթիէ :

×

Ֆ. Կ. Խաչի վարչութիւնը կը հրաւիրէ ծնողքները որպէսզի արձանագրեն իրենց զաւակները օդափոխութեան կայանի համար, մանչերը 6 – 13 եւ աղջիկները 6 – 14 տարեկան փափաքողները արձանագրութեան համար դիմեն՝ 14Պուլվ. տէ Միւրիէ, *տիկ. Արմաղանեանի եւ Տիկին Նուրիցայ Բարսեղեանի,* 11 Էնփաս տէ Միւրիէ :

Արձանագրութիւնները կը փակուին Յուլիս 15ին :

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Արձակուրդներէն առաջ, Լսարանի վերջին հաւաքոյթը տեղի կ'ունենայ այս Երկուշաբթի, Րիւ տը Թռէվիզի Ազգային Տան մէջ.

Պիտի խօսի՝ ճարտարապետ

Պ. ԵԴՈՒԱՐԴ ԻՒԹԻՒՃԵԱՆ

Դէպի Երուսաղէմ կատարած իր վերջին ճամբորդութեան մասին՝ լուսարձակի օգնութեամբ :

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ, դռները պիտի գոցուին ժամը 20.50ին :

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Պելվիլի Ռոստոմ խումբի ժողովը, այս Շաբաթ, ժամը 21ին, ընկեր Մանուկի բնակարանը՝ 40 Րիւ տը լա Մառ : *Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :*

ՊԱՆԵԽՕ ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերները այս Երկուշաբթի, ժամը 20.30ին, ծանօթ հաւաքավայրը : Կարեւոր օրակարգ :

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղնայրեան *ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Կրընոպլի, Լանսէի, Րընաժի ընկերները այս Շաբաթ ժամը 9ին, գպրոցի սրահին մէջ : Կարեւոր օրակարգ :*

ՎԻԷՆԻ Հ. Մ. Ը. Մ.ի տարեկան ընդհ. ժողովը այս Երկուշաբթի (3 Յուլիս), Համօ Օհանջանեան ակումբը, ժամը 8.30ին : Ներկաներուն թիւը բաւարար պիտի նկատուի :

ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ Հայ Արենոյշնեբու եւ Գայլիկներու :

Յուլիս ութին, Շաբաթ իրիկուն ժամը 21*ին, «Ժիմնազ»ի շքեղ սրահին մէջ :*

(Րիւ տիւ Թէաթրը – Ֆրանսէ) :

Գեղարուեստական խնամուած բաժին :

Պիտի բեմադրուի՝ ընտանեկան կեանքէ առնուած բարոյալից թատերգութիւն մը Ալշուճեանի՝ «Բնաւերները» *եւ ծիծաղաշարժ զաւեշտ մը Ե. Օտեանի՝* «Զարշըլը Արթին աղա» :

Գայլիկները պիտի կատարեն շուէտական մարզանք, իսկ Արենոյշները պիտի պարեն հայկական պարեր : 30 հոգինոց պարախումբով :

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐ

ՕԳՈՍՏՈՍ 1 - 31

AGDE (Hérault)

Միջերկրականի կապոյտ ջուրերու ափին : Խաղաղաշտ եւ լոգանք : Խմբական պտոյտներ, դասախօսութիւններ եւ գեղ արուեստական երեկոյթներ :

ՕՐԱԿԱՆ 9.50 Ն. Ֆ.

Արձանագրութեան համար դիմել՝ ամէն Ուրբաթ երեկոյեան ժամը 8էն – 10, եւ Շաբաթ օրերը ժամը 4 – 8, 17 Րիւ Պլէօ.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԹԵԽԱՆԵԱՆ

ՃԱՇԱՐԱՆ ԵԱՐ

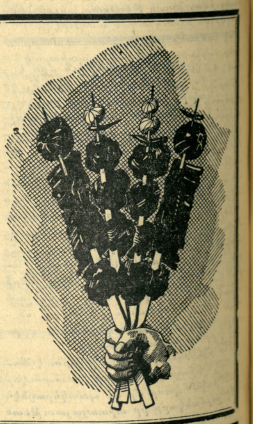
Ֆրանսական – հայկական եւ կովկասեան ընտիր կերակուրներ

4, RUE ROBERT-ETIENNE
(Rue Marbeuf) PARIS - 8e
Téléphone : BAL. 31-21
ՇԱՆ ԶԷԼԻԶԷԻ ՍՐՏԻՆ ՎՐԱՅ
Métro : F. D. Roosevelt

Հաճելի մթնոլորտ

Առաջնակարգ կովկասեան խորոված-ներ, «շաշլիք», «քարսքի»

Bar Américain

CARINE ALEXANDRA

Couture Boutique

SALONS DE VENTE

5, RUE SAULNIER (entresol), PARIS 9e

Tél.: TAI. 82-18, Métro: Cadet ou Montmartre

BERN'S

prêt à porter industriel

ATELIERS:

17, Rue Cadet, Paris 9e

Tél. : TRUdaine 45-42

ՊԵՐՆ ԷՔՍԷԵԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆ

ROBES, TAILLEURS, MANTEAUX, IMPERMEABLES, PANTALONS DE DAMES (DANS NOS TISSUS EXCLUSIFS) VÊTEMENTS DE PEAU, COLIFICHETS

Chaque semaine un article publicitaire

Cette semaine : ROBE, SOIE NATURELLE IMPRIMÉE 89 NF.

ՅԱՌԱՋ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — R. C. Seine 57 A 2731

Téléph. : PRO. 86-60 — C. C. P. Paris 15069-82

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ն. Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ն. Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ն. Ֆ. — Հատը՝ 0.25 Ն. Ֆ.

ԿԻՐԱԿԻ 2 ՅՈՒԼԻՍ — DIMANCHE 2 JUILLET 1961

37ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9143 — 37EME ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 17ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4944

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ ՃԵՄԱՐԱՆԸ

Հայաստանի անկախութեան տասնե-րորդ տարեդարձին, 1928 Մայիս 28ին Եգիպտոսի մէջ հիմը կը դրուէր Համազգային Մշակութային եւ կրթական ընկերութեան:

Հիմնադիրներն էին Համօ Օհանջանեան, Նիկոլ Աղբալեան, Լեւոն Շանթ, Գասպար Իփէքեան, Ստեփան Եսայեան, Վահան Նաւասարդեան եւ ուրիշ ընկերներ:

Տարի մը վերջ, 1929ին, Պէյրութի մէջ կը բացուէր Համազգայինի Ճեմարանը, համեստ յարկի մը տակ: Լեւոն Շանթ եւ Նիկոլ Աղբալեան մինչեւ իրենց վերջին շունչը նուիրուեցան այս հայկական երկրորդական վարժարանի բարգաւաճման: Ու յաջողեցան հաստատ հիմերու վրայ դնել զայն, պատրաստելու համար «գիտակից եւ պարտաճանաչ հայ մտաւորականներ, կենդանի պահելու եւ զարգացնելու՝ հայ մշակոյթը»:

Ամէն ինչ գլուխէն պէտք է սկսէին: Հինգ տարի վերջ միայն Ճեմարանը տէր եղաւ իր անդրանիկ հունձքը: Ու ահա՛ աւելի քան քառորդ դարէ ի վեր ամէն տարի նոր պսակաւորներ կուգան աւելցնել շրջանաւարտներու թիւը: Շատեր կը մտնեն համալսարան՝ մասնագիտութեանց հետեւելու համար, ուրիշներ կ'ընդգրկեն ուսուցչական ասպարէզը:

Իսկ համրանք չունին կիսաւարտները, որոնք հայկական շունչով դաստիարակուած, կը նետուին կեանքի ասպարէզը:

Շնորհիւ ողբացեալ Նշան Փալանճեանի քոյրերուն քսան հազար եգիպտ. ոսկիի նուիրատուութեան, Ճեմարանը տէր դարձաւ հոյակապ շէնքի մը: Ամերիկայի մեր հայրենակիցները հնարաւորութիւն տուին կառուցանելու նոր շէնքեր, օժտուած արդիական յարմարութիւններով եւ աշխանց գիշերօթիկի սենեակներով:

Տեսչութեան տեղեկագրին համաձայն, վերջացող տարեշրջանին 540 աշակերտ-աշակերտուհիներ յաճախած են Ճեմարան: Մանկապարտէզի աշակերտներու թիւն է եղած 126 (58 աղջիկ եւ 68 մանչ): Նախակրթարանի չորս դասարաններն ունեցած են 147 աշակերտ (67 աղջիկ, 80 մանչ):

Միջին կարգեր ու չորս դասարանները՝ 161 աշակերտ (82 աղջիկ, 79 մանչ): Լսարանի երեք կարգերը՝ 67 (33 աղջիկ, 34 մանչ):

Ասկէ զատ Ճեմարան յաճախած են 25 ազատ-ունկնդիրներ, որոնք զանազան դասարաններու մէջ հետեւած են հայագիտական առարկաներու:

Գիշերօթիկներու թիւը մնացած է նոյնը՝ 39 հոգի (16 աղջիկ, 23 տղայ), Լիբանանէն, Սուրիայէն, Իրաքէն, Քուէյթէն, Իրանէն, Յունաստանէն, Ֆրանսայէն եւ Միացեալ Նահանգներէն:

Անփոփոխ մնացած է նաեւ ուսուցիչներու թիւը՝ 33, — 22ը մնայուն, 11ը այցելու:

Վերի երեք դասարաններու աշակերտութեան «Լսարանական Միութիւն»ը կազմակերպած է գրական, գիտական, երաժշտական եւ թատերական հանդէսներ եւ հրատարակած է ջահակիր թերթը, ամբողջութեամբ խմբագրուած աշակերտներու կողմէ:

Ճեմարանի տարեկան ելեւմուտքն է 140-150.000 լիբ. ոսկի (22.400.000-24 միլիոն հին ֆրանք), որուն ութսուն հազարը կը գոյանայ աշակերտներու տարեթոշակէն: Մնացեալ գումարը կը հայթայթեն զանազան կազմակերպութիւններ եւ անհատներ: Ծախքերու բաժնին մէջ ուսուցիչներուն եւ պաշտօնեաներուն կը յատկացուի 120.000 լիբ. ոսկի: Բացը կը փակէ Համազգայինի Կեդրոնական վարչութիւնը:

Այս տարի Ճեմարանը աւարտած են 25 հոգի (13 աղջիկ եւ 12 մանչ), մեծ մասը «լրիւ ճեմարանական», մանկապարտէզէն սկսեալ:

Ֆրանսական պրըվէի քննութեան մասնակցող 24 հոգիի վրայ 23ը յաջողած են: Պաքալորէայի քննութեանց մէջ Ճեմարանը արձանագրած է բացառիկ յաջողութիւն:

Ճեմարանը դարձած է լոյսի վառարան մը Լիբանանի մէջ, ուր Հայերը կը պահեն 58 նախակրթարան, 18 միջնակարգ վարժարան, 12.550 աշակերտ-աշակերտուհիներով եւ 750 ուսուցիչ-ուսուցչուհիներով: Կրթական գործին կը յատկացնեն տարեկան 364 միլիոն հին ֆր.:

Այս թուանշանները հպարտութեամբ կը լեցնեն մեր հոգիները եւ թոյլ կուտան մեզի յոյսով ու հաւատքով դիմաւորելու ապագան:

ՀՐԱՆԴ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆԱԽԱԳԱՀԻՆ ՇՐՋԱՊՏՈՅՏԸ

«ԺԱՆ Տ'ԱՐՔ ՀԵՌՈՒ ՉԷ, 500 ՏԱՐԻ, 6 ԾԵՐՈՒՆԻ ԾԱՅՐ ԾԱՅՐԻ ԴՐՈՒԱԾ» Կ'ԸՍԷ ՏԸ ԿՕԼ

Էփինալէն ետք նախագահ տը Կօլ կ'անցնի Պառ Լը Տիւք եւ կը հասնի Ժան տ'Արքի քաղաքը Վօքուլէօր: Քաղաքապետը ողջունած է եւ իր ճառին մէջ կը նմանցնէ Ֆրանսայի երկու մեծ դէմքերը՝ Ժան տ'Արք եւ տը Կօլ «քսան դար առաջ Լորէնի կցման գաղափարը կը տանջէր խիղճերը, բայց Լոնտոնի ձայնը ուժ կու տար: Ազատագրման փողը հինգ հարիւր տարի առաջ հնչած էր: Վօքիւլէօր գինած էր Ժան տ'Արքը դէմ դնելու համար յարձակողին»:

Տը Կօլ կը պատասխանէ.— «Պարզ է որ մեր մտածումը պիտի երթայ դէպի Ժան տ'Արքի ազնուական, սուրբ դիմագիծը: Կը կարծենք որ մեզմէ շատ հեռու է: 500 տարի կայ, բայց ատիկա կ'ընէ վեց ծերունի ծայր ծայրի դրուած: Կը տեսնէք որ շատ մօտ ենք»:

Ամէն տեղ, տը Կօլ խօսեցաւ Ալժերիոյ մասին որուն «պատերազմը, ամէն մարդ կը տեսնէ կը վերջանայ»: Խօսեցաւ նաեւ Եւրոպայի մասին եւ յայտնեց թէ ինք վստահութիւն ունի խաղաղութեան վրայ:

Իր շրջապտոյտին ընթացքին, տը Կօլ խօսեցաւ խորհրդարանականներու «Աւելի դիւրին է երկու նահանգ պաշտպանել քան 13», քիչ ետք՝ «Ֆրանսա չորս հարիւր միլիառ թափած է Ալժերիոյ անդունդին մէջ»:

× Հինգշաբթի օրուան «կլոր սեղանը» կարգ մը որոշումներ տուաւ Ֆրանսայի երկրագործութեան մասին: Կը թուի թէ նոր կարգադրութիւնները որոշ գոհացում կրնան տալ գիւղացիներուն, որոնք սակայն նոր ցոյցեր ըրին Ուրբաթ եւ Շաբաթ:

× Ուրբաթ գիշեր շատ ուշ վերջացաւ Ազգ. Ժողովի ալժերական նիստը: Վերջին խօսողն էր նախարար Ժոքս, որ ծանրացաւ մասնաւորաբար բանակին դերին վրայ: Ապա, իր յայտարարութեան վերջաւորութեան, անդրադարձաւ Ալժ. Ազատ. Ճակատին «Հոս կ'ուզեմ Ալժ. Ազատ. Ճակատին տեղը ճշդել մեր մտահոգութեանց մէջ: Ալժ. Ազատ Ճակատը մեզի համար, ոչ աւելի, ոչ պակաս է քան ռազմիկներ, որոնցմէ, մասամբ, կախում ունի խաղաղութիւնը եւ պատերազմը, Ալժ. Ազատ. Ճակատը հաշուի առնուելիք քաղաքական մարդիկ են»:

Ժոքս ճշդած է նաեւ թէ բանակցութիւնները կրնան վերսկսիլ եթէ Ալժ. Ազատ. Ճակատը դադրեցնէ ահաբեկչական արարքները եւ հրաժարի Սահարայի իր յաւակնութիւններէն:

× «Ահակ»ը Յուլիս 5ը «բաժանումին դէմ ազգային օր» հռչակած է: Յիշենք, որ թուականը դիպուածով ընտրուած չէ, Ալժէի գրաւման տարեդարձն է (Յուլիս 5, 1830): Հրապարակուած զեկոյցով «ԱՀԱԿ»ը կը բողոքէ բաժանման գաղափարին դէմ զոր «ֆրանսական ամէնէն բարձր իշխանութիւնները մէջտեղ դրած են քանի մը օրէ: Ալժերիոյ բաժանումը ինքնորոշման եւ ապազաղութականացման դրժումն է:.. Ալժերացի ժողովուրդը պիտի գիտնայ եռ մղել, անոնք որոնք բաժանումով կ'ուզեն ջուրը ձգել անկախութիւնը:

Մինչ այդ «ԱՀԱԿ»ը թռուցիկներ բաժնած էր Միթիճայի շրջանը եւ կը հրաւիրէր Ալժերացիները, որ ցոյցեր կազմակերպէին Շաբաթ օր:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԵՐԼԻՆԻ հարցը կը շարունակէ առանցքը կազմել միջազգային քաղաքականութեան: Ուոշինկթընի մէջ պատրաստուած է Արեւմուտքի պատասխանը, ուր կը շեշտուի, ինչպէս դիտել կուտան լաւատեղեակ շրջանակները, Արեւմուտքի վճռական որոշումը Պերլինի իրենց իրաւունքները պաշտպանելու: Բաց դուռ պիտի ձգուի բանակցութեանց համար: Միւս կողմէ, Դաշնակցային Գերմանիոյ խորհրդարանը, միաձայնութեամբ համաձայն գտնուեցաւ իր նախագահին հետ, երբ այս վերջինը յայտարարեց.— «Փանքովի հետ ոչ մէկ բանակցութիւն գերման միութեան շուրջ»: Ֆրանսայի արտաքին նախարարը՝ Քուվ տը Միւրվիլ, իր կարգին, Վիէննայի մէջ, յայտարարեց, թէ «անընդունելի պիտի նկատուին Պերլինի մէջ առնուած միակողմանի քայլերը»: Վերջապէս Ֆոն Պրենթանօ, Դաշն. Գերմանիոյ արտաքին նախարարը, շեշտեց, թէ «ամէն ինչ պիտի ընեն դաշնակիցներուն հետ, համոզելու համար Խ. Միութիւնը, որ իրաւունք չունի ստորագրելու հաշտութեան առանձին դաշնագիր մը»: Կը յիշուի նաեւ թէ պաշարման պարագային, ինչպէս սպառնացած էր Խրուշչեւ, Պերլին 18 ամիս դիմանալու պաշար ունի:

ՍԱԼԱԶԱՐ յայտարարեց թէ Ամերիկա չի տարբերիր Խորհ. Միութենէն, որովհետեւ իրենց վարած քաղաքականութիւնը Ափրիկէի մէջ, թէեւ տարբեր նպատակներով, կը ձգտի Արեւմուտքը տկարացնելու. «Երբ Ափրիկէի մէջ, կը տկարացնեն, Ֆրանսան, Պելժիան, Փորթուկալը, այդքանով կը պակսի արեւմուտքի պաշտպանողական ուժը: Կը խորհիմ թէ Ամերիկան, որ խիստ գաղափարականի մը գերին է, եթէ յամառի իր այս հակասութեան մէջ, ինք պիտի ըլլայ վերջին զոհը»:

ՔՈՆԿՕ զինուորական տողանցքով տօնեց իր անկախութեան առաջին տարեդարձը: Քաթանկա գոհացաւ Էլիզապէթվիլի մայր եկեղեցիին մէջ կատարուած Թէ Տէումով մը:

ՖԻՆԼԱՆՏԱՅԻ վարչապետը՝ Սուքելայնըն հրաժարեցաւ: Կ'ամբաստանուէր Ընկերային Ապահովագրութեան դանձէն գումարներ իւրացուցած ըլլալու յանցանքով:

ՀԱՐԱՒԱՅԻՆ ՔՈՐԷԱՅԻ իշխանութիւնները ազատ արձակեցին վեց հարիւր համայնավարամիտներ:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ արտաքսուեցաւ Իսրայէլի դեսպանատան առաջին քարտուղարը: Խորհրդային իշխանութիւնը կ'ամբաստանէ, որ իսրայէլցի դիւանագէտը ճամբորդած է երկրին մէջ եւ «սիոնական գրականութիւն տարածած է»:

ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ 2400 միլիոն րուբլիի արժողութեամբ թեքնիք օժանդակութիւն ըրած է Ափրիկէի եւ Ասիոյ քսան երկիրներու:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ համայնավար կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէն մասնաւոր նստաշրջանէ մը ետք բանաձեւ մը հրապարակեց ուր քննադատելէ ետք կօլեան վարչակարգը, նախագահ Լիւպքէի ընդունելութիւնը, 16րդ յօդուածը որ «բռնատիրութիւն ստեղծած է» և այդ ձեւով «դուռ կը բանայ ֆաշական նոր արկածախնդրութիւններու», կը շեշտէ.— «Ֆրանսայի գերագոյն շահին համար, շուտով պէտք է վերահաստատել իրական հանրապետութիւն մը»: Կեդր. Կոմիտէն կոչ կ'ընէ շարքերուն որպէսզի «յառաջդիմութեան, ազատութեան եւ խաղաղութեան դատը յաղթանակէ»...:

ՉԻՆԱՑԻՆԵՐԸ իրենց «համակրական զգացումներու հաւաստիքը» հաղորդեցին Ֆրանսացի գիւղացիներուն որոնք «հերոսական պայքար մը կը տանին. յետադիմական քաղաքականութեան դէմ»:

«Կ. Գ. Բ.»ը (Կազմակերպութիւն Գաղտնի-Բանակ) կը սպառնայ Ալժեցիներուն որոնք, հակառակ իր հրահանգին Մայր Երկիր կ'երթան արձակուրդի: Այս ամառը պէտք չէ արձակուրդի երթան:

ՄԱՍՏԻԿ ՏԱՔԸ կը շարունակուի Փարիզի մէջ, ուր Շաբաթ օր ջերմաչափը 35 աստիճանի հասած էր: Յունիս 30ին եւ Յուլիս 1ին աւելի քան մէկ միլիոն Փարիզցիներ արձակուրդի մեկնեցան:

ՀԱՌՍԻ ՀԱՐՑԸ միշտ անլուծելի թնճուկ կը մնայ: 26րդ նիստը գումարուեցաւ անցի օր, Ժընեւի մէջ, առանց շօշափելի արդիւնքի:

ԼՈՒՍԱՒՈՐՉԻ ԱՋԸ

Լուսաւորչի Աջը սուրբ՝ դաստակերտն է
Արարչին
Ստեղծագործ կորովին: Մատներն անոր
լուսածին՝
Ծաղիկներու հայկանոյշ միւռոնին մէջ
թաթաղուն՝
Հոյզն օծութեան խաչադրոշմ հայ
ճակատին կը զեղուն:

Լուսաւորչի Աջը սուրբ՝ ճանանչն է այն
Արարչին
Լուսածընունդ իմացքին: Իր օրհնութիւնն
առաջին
Հայաստանեայց հոգիին խաղաղութիւն
կը բաշխէ,
Որ շինութիւն ըլլայ հոն հայ սրտերով
չափուղէ:

Լուսաւորչի Աջն արի՝ Արարչին ձեռքն
է բարի՝
Որ շնորհք ու սէր սփռելու համար
ընդմիշտ կ'երկարի,
Որ Հայութիւնն ըլլայ Մի՝
ներդաշնոյթով մ'յաւիտեան:

Կը շարժի Աջն այդ՝ համակ
տռոփիւններովն անապակ
Այն սրտերուն՝ որ լոյսին կարօտն ունին
ու պապակ,
Կաթողիկէն կերտելու շունչովն ամբողջ
Հայութեան:

ԳԱՐԵԳԻՆ ԱՐՔ. ՏՐԱՊԻԶՈՆԻ

ԲԺՇԿԱԿԱՆ ԲԱՌԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

Բ.

Կատարեալ թնճուկ մը՝ ներծոր գեղ — ձերու (1) անուանակոչութիւնը :

Տոքթ. Գրօ «ուրցագեղձ» կը գրէ (էջ 30) ռուսերէն «զոբնայա ժելեզա» տարազին դէմ ։ Եւ խպիպ՝ ռուսերէն «զոբ» բառին դէմ (անդ) :

Իսկ Սպիտակ բառարանը, երեք փրո — ֆէսէօրներու կողմէ պատրաստուած, ռուսերէն եւ հայերէն «զոբնայա ժելեզա-ուրցագեղձ» տարազներուն դէմ կը գրէ ... թիմիւս (էջ 193) ։ Կապոյտ բառա — րանը՝ նոյնպէս (էջ 120) ։ Ցետոյ երկու-քըն ալ «զոբ» կը գրեն խպիպ բառին դէմ (էջ 417 եւ 237) :

Սխա՛լ, սխա՛լ ։

Սխալը կը յիշեցնէ այն բժիշկը, որ կը խօսի այրերու... արգանդախեղդութեան մասին :

Թիմիւսը խպիպ կը չինէ՞ միթէ ։ Թի — միւսը բազեդովեան հիւանդութիւն կը չինէ՞ միթէ ։ Բայց ինտո՞ր կը չինէ ՝երբ Թիմիւս չի մնար այլեւս, քան տարեկա — նէն ետքը :

Աններելի այս սխալը՝ պարզ այն պատ — ճառով որ մեր բառարաններուն մէջ ուրց բառը հոմանիշ կը տրուի Թիմ բառին, այնպէս որ Թիմէն ուրց, ուրցէն ... Թիմոս, այլեւս, փոս իջնելու պէս է ճամբան :

Ո՛չ եւ ոչ :

Ռուսերէն զոբ չի կրնար նշանակել ուրցագեղձ (= Թիմոս) ։ Վասնզի խպիպ չինելու համար, բազեդովեան հիւանդու — թիւն չինելու համար՝ հարկ է վահանա — գեղձ եւ ոչ երբեք .. ուրցագեղձ :

Տոքթ. Գրօ, շարունակելով իր գեղձա — գիտութիւնը, շիշկովիտնայա ժելեզա կ'անուանէ իփոֆիզը, որ, ուղեղային համանուն գեղձին անուն տրուելով հան — գերձ, նաեւ ... ծայրաճոն (2) կոչուած ըստ Տոքթ. Գրոյի (էջ 80), թիմիւսին երկրորդ անունն է՝ այժմ անգործածելի ։ Ի՛նչ փոյթ թէ, գէթ մէկ ճիշդ անուանա — կոչութիւն տալու համար, վահանագեղ — ձը կ'անուանէ ռուսերէն շչիտովիտնայա ժելեզա, թարգմանութիւն յունարէնի հե — տեւողութեամբ՝ ինչպէս է հայերէնը(3) :

×

Այժմ տեսնենք թէ ուրկէ՛ կը ծագի սը — խալը :

Ըսինք թէ մեր բառարաններուն մէջ Թիմ հոմանիշ տրուած է ուրցին ։ Ո՞վ է հայրը, ո՞վ է մայրը այս բառին, ո՞ր տեղացի է եւ ի՞նչ կը պատմէ :

Ազնուական ծագում չունի ։ Ըստ Ջախ-ջախեանի՝ գրական բառ չէ, բայց մեր քնքուշ բանաստեղծը, Միսաք Մեծարենց, շատ կը սիրէր այս բառը.

Տրցակ մը հուսամ ու տրցակ մը ուրց բեր ձեռքերովդ դիր զոյգ քունքերուս, խուցիս մէջ ցանէ իղեր հիւնաուրց :

Առաջին անգամ կ'երեւայ «Գաղիանոսի Բառք» անուամբ ծանօթ բժշկական աղ — ճատ բառերու հաւաքածոյին մէջ, ուր հոմանիշ կը տրուի Թիմ կոչուած բոյ — սին :

Թիմ յունարէն բառ մըն է, բազմի — մաստ եւ խորհրդաւոր ։ Հայ լեզուի մէջ, փոխառութեամբ, կը գործածուի հոտա — ւէտ տունկի իմաստով,— առանձին բոյս մը՝ ծաթրինի ընտանիքէն ։ Արմատական նշանակութիւնը՝ անուշահոտ ծուխ, շունչ, հոգի(4) ։ Ուստի, զարմանալի չէ՝ եթէ հին բժիշկները հոգին կը դնէին թիմոս կոչուած գեղձին մէջ, այլ ան — ուամբ՝ լանջային էփիփիզ,— Թերեւս այդ թելադրութեամբ՝ Տեքարթ հոգին կը դնէր ուղեղային էփիփիզին մէջ, ծանօթ նաեւ կոնագեղձ անուամբ(5) :

Թիմը, իբրեւ ծխաբոյս, խունկի նը — ման կը գործածուէր մեհեաններու մէջ ։ Պլինիոս Թիմով լեցուած անկողին կը յանձնարարէր լուսնոտներուն, իսկ Այե — տիոս՝ մելամաղձոտներուն ։ Ապահովա — բար, ինչպէս գոյութիւն ունէր լերդա — հմայութիւն մը կամ գուշակութեան ե — ղանակ մը, որ կապ ունէր բաղիններու առջեւ զոհուած անասուններու ներքին գործարաններու քննութեան հետ, խնդ — րոյ առարկայ գեղձն ալ նուիրական զար — ձած՝ իբրեւ ծիսական ու մոգական ա — ռարկայ, ստացած է այս խորհրդաւոր ա — նունը, Թիմոս :

Մարդոց մօտ, այս գեղձը կ'անհետա — նայ նախ քան չափահասութիւն՝ հետզհե — տէ զօսանալով, — կ'աճի սաղմնային կեանքի ընթացքին, նորածինին մօտ կը կշռէ արդէն 12 կրամ, իսկ երբ երկու տարեկան կ'ըլլայ երախան, գեղձին ծան — րութիւնը կը բարձրանայ մինչեւ քսան կրամ ։ Այնուհետեւ տակաւ առ տակաւ կը զօսանայ, այնպէս որ հետքն անգամ չի մնար երիտասարդներու մօտ ։ Ընդհա — կառակն կ'աճի կենդանիներու մօտ, — այդ Թիմիւսն է որ կը կոչուի ռի՝ մսա — վաճառներու մօտ եւ շատ յարգի՝ ուտե — լու համար :

Թիմիւսը, այսպէս, իբրեւ գեղձ, բժշ — կական հնագոյն մատենագրութեան մէջ կը յիշէ Հռուփոս Եփեսացի, որ կը նշա — նակէ տեղն ալ. «Սրտին գլուխը» ։ Գա — ղիանոս եւս կը յիշէ՝ այն պաշտօնով թէ «գողերակը կը բաժնէ լանջոսկրէն» :

Եւ սակայն, յանկարծ, բժշկական մա — տենագրութեան մէջ Թիմ բառը կը յայտնուի նոր նշանակութեամբ մը ։ Ո՞ր իմաստը աւելի հին է, չեմ կրնար ճըշ — դել :

Ոմանք բառին առաջին իմաստը կը փնտռեն եգիպտական հին բարբառին մէջ, խնամութիւն մը մատնանշելով յունարէն Թիմ (անուշահոտ ծուխ) եւ եգիպտերէն Թամ (զմռսում) բառերուն միջեւ ։ Մեծ է դժուարութիւնը որ կը կայանայ գեղ — ձը այս բառերուն իմաստով հաղուեցնե — լուն մէջ :

Երկրորդ իմաստը՝ Թիմ կը նշանակէ կոծիծ, բշտիկած վէրք ։ Կելսիոս կը գրէ թէ կոծիծը կամ վէրքը մեծ կ'ըլլայ Ե — գիպտոսի բակլային չափ եւ «գոյնովը կը նմանի Թիմ ծաղկին, ադկէ՝ իր անու — նը» ։ Որիբաս, Պաւղոս Եգինացի եւ Այե — տիոս եւս կը վկայեն թէ Թիմը ?ուցոտ ուռ մըն է, որ երեւան կուգայ աւիին ու ներբանին վրայ, մանաւանդ սեռային գործարաններուն վրայ՝ աւելի ծանր պա — րագայ, բայց երբեմն կզակին տակը :

Եւ ահա շփոթութիւնը :

Մէկ կողմ թողունք Թիմ բոյսը եւ իր անուշահոտութիւնը ։ Առնենք ուռը :

Գաղիանոսի բառերուն մէջ աղաւաղու — մը այնքան յառաջացած է, որ գրուած է թումա = ուռց :

Արդեօք սթրումա բա՞ռն է, խպիպ նշա — նակութեամբ ։ Բայց Գաղիանոսի բառերը կը վերաբերին բուսական դեղանուննե — րու ։ Որոշ է, սակայն, թէ ուրց բառը ուռ — ուռոյց ձեւին զարգացումն է, իսկ կզակին տակ երեւցած ուռը, խպիպ, շփոթուած է Թիմոսին հետ, դուրսէն անտեսանելի :

Տոքթ. Գրոյի սխալն այն է որ Թիմ ծաղիկը կը կապէ Թիմոս գեղձին, ու Թիմոսը կը շփոթէ խպիպին հետ :

Խպիպ բառը արաբերէնէ փոխառութիւն է,— ղապղապ, աւելի քաղցրահնչուն դարձուած՝ ղապապ, հայացուած՝ խպա — փափ, յետոյ խպիպ ։ Սկզբնական իմաս — տը՝ կզակին տակի միսը, որ «երկու կը — զակ» կը չինէ,— Թուրքերէն կէրտան, Ֆրանսերէն՝ ֆանոն ։ Իբրեւ հոմանիշ ու — նինք՝ կզակ, քնքնար, նաեւ խոմիկ (ջուրով ուռած, խոնում եղած) ։ Որեւէ ուռ, որ կը գտնուի պարանոցին վրայ, ինչպէս խպիպը, կրնայ շփոթուիլ կռտ — նառքին հետ, այլ բառով՝ խածի, որ ռուսերէն՝ զոբ ։ (Այդ շփոթութեամբ ալ կ'երեւայ ռուսերէն բառարաններու մէջ) ։

Պարանոցին վրայ, շատ ծանօթ այդ ուռը, կոչուի կուաթռ կամ փա — նոն, որեւէ կապ չունի սակայն ուրցին կամ Թիմին հետ :

Թիմոս գեղձ մըն է որ չերեւար դուր — սէն, որովհետեւ կը գտնուի լանջոսկրին ետեւը, կ'անհետանայ՝ չափահասութե — նէն առաջ,— ոչ խպիպ կը չինէ, ոչ ալ բազեդովեան հիւանդութիւն ։ (Ամպրու — ազ Փարէ փակու կը կոչէ Թիմոսը, — Թիմ ծաղկին Ֆրանսերէն ժողովրդական անուան՝ փարիկուլի աղաւաղո՞ւմը արդ — եօք) :

Ուստի սխալ է զոբնայա ժելեզա կոչել Թիմիւսը :

Փրոֆ. Ս. Մալխասեան ուրցը կը գա — տէ Թիմէն, ծաղիկներու դասակարգէն, ու կը ներկայացնէ իբրեւ անջատ բառ, ուռոյց, պալար նշանակութեամբ ։ Բայց ի՞նչպէս մեր բժիշկները, ուռ ու գեղձ բառերը՝ միացնելով (ի՞նչ ահաւոր ա — մուսնութիւն), համարժէք կուտան խպի — պին, կամ զոբին, ինչ որ կը նշանակէ միացնել նաեւ .. թիմոս ու թիռոյիտ գեղձերը :

Լաւ,— եզրակացութիւն, — ի՞նչ կո — չել Թիմիւսը :

Տոքթ. Ա. Բէկզադեան հրապարակ կը նետէ եղանագեղձ բառը, իբրեւ համա — պատասխան՝ Թիմիւսի ։ Ռուսերէն՝ վի — լոչկովայա ժելեզա ։ Ճիշդ է թէ վիլ — կամ բազվիլիճա կը նշանակէ եղան, ա — սինքն երկժանի՝ ինչպէս պատառաքաղ կամ հոսելին ։ Բայց թէ այս բաները ի՛նչ կապ ունին Թիմիւսին հետ, ուրց Թի՛մ քաղելու համար, չեմ գիտեր ։

Մակարոփ նոյն գեղձը կը կոչէ զոբ — նայա ժելեզա (էջ 1036 Բ) ։ Ահա լաւա — գոյն տարազը, որու միակ անպատեհու — թիւնն այն է որ, թարգմանուելով լան — ջագեղձ (6), կրնայ շփոթուիլ ստինքի հետ՝ գեղձ մը իր կարգին, (զրուդ կը նշանակէ ոչ միայն կուրծք, այլ եւ պար — զապէս ստինք, — փարթամ ծծեր ։ Ռուսերը կուտան պիշնայա զրուդ անու — նը) ։ Մեծ մեղք մը չէ այդքան անպատե — հութիւն :

Լանջագեղձ = Թիմոս գործածած եմ Հայ – Բոյժի մէջ, — այժմ կ'ընծայեմ Հայաստանի բժիշկներուն նկատառման, ռուսերէն համարժէքն ալ՝ Հայաստանի ռուսապէտներուն ուշադրութեան :

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(1) Տոքթ. Գրօ գեղձերու քննախօսա — կան աշխատանքը կ'անուանէ.... «զրա — տուցք», եւ այսպէս՝ «արտազատուցքա — յին եւ ներզատուցքային գեղձեր» կը կո — չէ արտածոր եւ ներծոր գեղձերը :

(2) Հայերէն եւ լատիներէն անուանա — կոչութեանց թեւադրանիով՝ Տոքթ. Գրօ ներքաւոն կը կոչէ իփոֆիզը (էջ 23) ։

(3) Վահանագեղձը իր անունը առած է վահանաձեւ աճառէն, «մեծազօյն յա — ետուս խոչափողոյ, յառաջակողմն նո — րա» ։ Զանազան վարկածներ կան սառ — գաքանութեան շուրջ,— յունարէն թիրո — յիտ կը նշանակէ «դուռի պէս», (հայե — րէն մեր «դուռն» բառն ալ ազգակից է յու — նարէն բառին) ։ Որիբասի ընդօրինակի — ներն են որ կարդացեր են այդպէս, փո — խանակ կարդալու թիռոյիտ, որ կը նը — շանակէ «վահանի պէս» ։ Իմաստը կը մը — նայ, բայց ուղղագրութիւնը սխալ է ։ Գաղիանոս եւ Ամպրուազ Փարէ, ինչպէս Լիթրէ եւ Քաչունի կը գրեն ուղիղ ։ Ռ — մանէ կը պնդեն ճիշդ հակառակը :

(4) Պուազաք հայերէն «դեղմիմ» բա — ռը եւս կը հանէ նոյն արմատէն, — ծու — խի նման օրօրուիլ օդին մէջ :

(5) Էփիփիզ ունի երրորդ նշանակու — թիւն մըն ալ,— տես Հիպպոկրատ, հատոր, էջ 461 (Լիթրէի թարգմ.) ։

(6) Նկատի առէք որ խնդրոյ առարկայ գեղձը, լանջային – գրուդնայա, կը գտ — նուի ճիշդ ետեւը լանջոսկրին, գրուդինա (Գրօ չունի, ունի Սպիտակը, ունի նաեւ Կապոյտը, որ ստինքը, կաթնագեղձ, կ'անուանէ ժենսկայա գրուդ) ։

ՊԱՌՈՆ ՄԻՒՆՇԱՈՒԶԸՆԻ ԱՐԿԱԾՆԵՐԸ

Ապա, ես եւ Սուլթանը պարպեցինք գինիին շիշը, սպասելով այն միւս շիշին զոր ես պիտի հայթայթէի ։

Ժամը երեք եւ քառորդը հնչեց, ապա երեք եւ կէսը, եւ տակաւին իմ վազողիս նշոյլը չկայ մէջտեղը :

Սկսայ քիչ մը մտավախութիւն զգալ, որովհետեւ նկատեցի որ Սուլթանը իր աչքը ժամացոյցէն չէր հեռացըներ եւ յաճախ ձեռքը կ'երկարէր դէպի զանգա — կին չուանը, անկասկած դահիճը կանչե — լու մտադրութեամբ :

Հետզհետէ մտրակուեցայ այն գաղա — փարէն թէ գլուխս վտանգի տակ էր եւ թէ շուտով պիտի անջատուէր մարմինէս ։

Այսուհանդերձ, արտօնութիւն ստացայ երթալ եւ պարտէզին մէջ շրջան մը ընե — լու եւ քիչ մը օդ առնելով ինքզինքս զը — նելու համար, միշտ սակայն իբրեւ հըս — կող ունենալով երկու պահակներ :

Կը խոստովանիմ որ չափազանց դժուա — րին կացութեան մը մէջ կը գտնուէի :

Մտահոգութիւնս կը կրկնապատկուէր քանի ժամանակը կը սահէր :

Պատէն կախուած ժամացոյցին սլաք — ները արդէն ցոյց կուտային ժամը երեք եւ յիսունը հինգ վայրկեանը :

Ականջներս կը բզզային տարօրինակ կերպով եւ գլուխս կը ճօճէր ուսերուս վրայ ։

Պահանջեցի որ ինծի բերէին իմ մտիկ ընողս եւ որսորդս :

Իսկոյն եկաւ ։ Հրամայեցի առաջինին երկարել ու պառկիլ գետինը, փորին վը — րայ, եւ մտիկ ընել թէ իմ վազողս կու — գա՞ր :

— Բան մը չե՞ս լսեր, հարցուցի :

— Ոչ, պատասխանեց ան, բան մը չեմ լսեր, բացի խռմփոցը մարդու մը, որ կը քնանայ ասկէ ոչ շատ հեռու :

Իմ քաջ որսորդս, որ իմացած էր այս խօսքերը, առանց այլեւայլի, պարտէզին վրայ գտնուող ամէնէն բարձր պատշգա — մին վրայ բարձրացաւ եւ սկսաւ դիտել հեռուն :

— Աստուած վկայ, բացագանչեց ան, կը տեսնեմ ծոյլ մէկը, որ հոն, Պելկրա — տի շրջակայքը կաղնիի մը հովանիին տակ կը քնանայ, իսկ գինիին շիշն ալ կը հանգչի իր քովիկը ։ Սպասեցէք, հիմա գինքը կապարի կտորով մը պիտի հրմշ — տըկեմ, եւ սատանան տանի եթէ չար — թըննայ ..

Նոյն վայրկեանին ուղղեց իր հրացա — նը, նշան առաւ, եւ հարուած մը արձա — կեց այն կաղնիին վրայ, որուն ներքեւ տարածուած կը ննջէր ծոյլը :

Թանձր տերեւներու, հաստ ճիւղերու տարափ մը ինկաւ քնացողին վրայ :

Այս վերջինը, ընդոստ արթննալով, եւ վախնալով թէ մի գուցէ երկար ժամա — նակ քնացած ըլլար, սկսաւ այնպիսի ա — րագութեամբ մը վազել, որ ժամը չոր — սին մէկ վայրկեան մնացած հասաւ Սուլ — թանին աշխատանքի սենեակը, ձեռքին բռնած գինիի շիշը եւ կայսրուհի Մարի — Թերեզի ինքնագիր մէկ նամակը :

Ինչպէս դիւրաւ կ'ըմբռնէք, այս բանը ինծի անբացատրելի ուրախութիւն մը պատճառեց :

Սուլթանին ուրախութիւնը նուազ չե — ղաւ ։ Որովհետեւ, նրբաճաշակ վեհապե — տը մէկ ումպով շիշին կէսը պարպեց, անհաւատալի հեշտանքով մը ...

— Մինհաուզըն, ըսաւ Սուլթանը, մի մեղադրէք զիս եւ մի վշտանաք, ե — թէ այս շիշին պարունակութիւնը ամբող — ջութեամբ ինծի վերապահեմ ։ Դուք Վի — էննայի մէջ մեծ ծանօթութիւններ ունիք եւ կրնաք դիւրութեամբ այս ընտիր գինի — էն ուրիշ շիշ մը ունենալ :

Այս ըսելով, վեհապետը կիսով չափ դատարկուած գինիին շիշը իր փոքրիկ գզրոցին մէջ տեղաւորեց, բանալին գըր — պանը դրաւ եւ զանգակը հնչեցնելով կան — չեց իր արկղակալը :

Կը վստահեցնեմ ձեզ, պարոններ, որ զանգակին ձայնը ինծի հրաշագեղ նուա — գի մը տպաւորութիւնը տուաւ ։

— Պէտք է որ այժմ ձեզի վճարեմ այն գրաւին փոխարժէքը զոր կորսնցուցի, ըսաւ Սուլթանը, զանգակը հնչեցնելէ ետք :

Եւ ապա, դառնալով արկղակալին որ արդէն ներս էր մտած, ըսաւ.

— Մտիկ ըրէ, թոյլ տուր որ բարեկամըս մեր գանձէն տանի այնքան գոհարե — ղէն ու ոսկեղէն, որքան աշխարհի ամէ — նէն ուժեղ մարդը պիտի կրնար տանիլ...

Արկղակալը իր քիթը մինչեւ գետին առ — քսելու չափ խոնարհեցաւ տիրոջը առ — ջեւ :

Սուլթանը բարեկամաբար սեղմեց ետք իմ ձեռքս, հրաժեշտ տուաւ ինծի եւ արկղակալին :

Ինչպէս կ'երեւակայէք, վայրկեան մը իսկ չկորսնցուցի, ինծի ընծայուած շը — նորհէն առաւելագոյնս օգտուելու հա — մար :

Անմիջապէս կանչել տուի իմ յաղթան — դամ մարդս. որ մէկ գրոհով կրցած էր արմատախիլ ընել հազար հեկտարի տա — րածութիւն ունեցող անտառը ։ Անիկա իր հետը ունէր հաստ ու տոկուն չուան մը ։

Մտանք միասին Սուլթանին գանձա — տունը, եւ իմ յաղթանդամ եւ հուժկու ծառաս այնքան բեռ դրաւ իր ուսերուն, որու ծանրութեան համապատասխան բեռ մը ոչ թէ դուք, այլ ձեզ նման քա — ռասուն ուրիշ մարդիկ պիտի չկրնային քարշ տալ ...

(4 Շար.)

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԺԱՊԱՒԷՆՆԵՐՈՒ ՏԵՂՔԱՅԼԸ

—o—

(Բ. եւ վերջին մաս)

Երեսունեւվեց տարեկան է մեր շարժանկարը։ Այսինքն հասուն տարիքի մէջ։ Այս է նաեւ մեր խստութեան պատճառը։ Ընդունելով հանդերձ որ ազատութեան պակասը որոշ չափով վնասած է անոր բնական զարգացման, մեզի համար անհասկնալի կը թուի որ քսաներորդ դարուն մէջ, հայկական շարժանկարը այսքան ետ մնացած ըլլայ բաղդատմամբ, ոչ միայն արեւմտեան երկիրներու շարժանկարներուն, այլ եւ ռուսականին։ Պիտի գտնուին բարեմիտ կամ չարամիտ մարդիկ, որ իմ այս առարկութիւնս հերքելու համար, ըսեն թէ բաղդատմամբ Ուզպէք, Ղազախ կամ Տաճիկ ժապաւէններուն, մերինները գերադաս են։ Ի ծնէ գոհ ու երջանիկ մարդիկ են այդպիսիները, որոնց հետ աւելորդ է վիճաբանիլ։ Նա մանաւանդ երբ իրենց ըսածը իրողութիւն է։ Բայց թող ներէ ընթերցողը եթէ յաւակնութիւնն ունենայ Հայը առնուազն Ռուսի մը հետ մրցակցութեան մէջ դնելու։

Ինչպէս վերը կը յիշէի, ազատութեան պակասը անկասկած աւերներ գործած է արուեստի շատ մը մարզերուն մէջ։ Բայց հիմա երբ կ'ըսուի թէ գարուն կը բուրէ Ստալինի մահէն ասդին, մենք կը սպասէինք որ այդ գարունը նոյնքան թռիչք տար ժապաւէնի հայ արուեստագէտներուն, որքան տուաւ հիւսիսի ռուս եղբայրներուն։ Ռուս բեմադիր Չուքրայ ցոյց տուաւ, որ քիչ մը ազատութեամբ կարելի է մեծ գործեր տալ։ Իր 41րդը անկիւնադարձ մը եղաւ ռուսական շարժանկարին համար։ Մինչ մեր ժապաւէնները կը շարունակեն իրենց ամուլ տեղքայլը։ Եւ այս այնպիսի դարու մը մէջ, ուր մարդիկ քամերան կը գործածեն նոյն դիւրութեամբ, որքան նախորդ դարուն կը գործածէին գրիչը։ Մեր օրերուն, ժապաւէնի միջոցաւ արտայայտուիլը ընական երեւոյթ մըն է։ Մէկ խօսքով քամերան եւ ժապաւէնը ներկայ բարքերուն մաս կը կազմեն, տեսակ մը միս ու ոսկոր, մեր ժամանակներուն մէջ ապրող մարդոց համար։ Ինչպէս բացատրել որ մեր ժողովուրդին մօտ պակաս ըլլան տաղանդն ու ստեղծագործութիւնը այս մարզին մէջ, երբ բոլոր միւս մարզերուն մէջ այնքան յառաջդիմութիւններ կ'արձանագրուին։

Այս պարագան առիթ կուտայ մեզի նոր առաջադրութիւններ ընելու։ Մինչեւ հոս մեր քննադատութիւնները կեդրոնացուցինք ժապաւէնի դերակատարներուն եւ բեմադիրներուն վրայ։ Նորութիւն մը կատարած ըլլալու յաւակնութիւնը չունինք, քանի Հայաստանի մէջ անոնց հասցէին եղած են ու դեռ կ'ըլլան նոյնիմաստ քննադատութիւններ։ Բայց հակառակ ատոր՝ ոչինչ կը փոխուի։ Եթէ տկար են բեմադիրներն ու դերակատարները, ո՞վ կ'արգիլէ որ նորեր պատրաստուին։ Արեւմտեան երկիրներու մէջ, դժուար է, իրենց պաշտօնին մէջ արմատացած մարդիկ փոխարինել նորերով։ Մէկ խօսքով՝ «Խ. Ծ. Բ.»ի (խնամի, ծանօթ, բարեկամ) ընկալեալ սովորութիւն մը։ Բայց կը կարծէինք թէ Խորհ. Միութիւնը զերծ է նման ախտերէ եւ կը յուսայինք որ մարդիկ կը գնահատուին հոն ըստ իրենց արժանիքին։ Արդ, երեսուն եւ վեց տարիէ ի վեր, հայկական ժապաւէններու հարիւրին իննսունը բեմադրուած է չորս-հինգ բեմադիրներու կողմէ. Հ. Բէկնազարեան, Ա. Մարտիրոսեան, Բարխուդարեան, Իսահակեան։ Աւելի վերջերս, Մելիք Աւագեան, Հայարտեան։ Առաջին երեքին կը պարտինք մեր ժապաւէններուն մեծամասնութիւնը, որոնց մասին այնքան խստութեամբ արտայայտուեցանք։ Մեր աչքին առջեւ չունինք անոնց բոլոր ստեղծագործութիւնները, բայց հաստատաբար կրնանք ըսել թէ հայ ժապաւէնին ներկայ տկար վիճակին համար, կարելի է պատասխանատու նկատել բոլոր անոնք որոնք երեսունեւվեց տարիներ պաշտօնի վրայ ըլլալով հանդերձ, չեն յաջողած հայ ժապաւէնը իր արժանի պատուանդանին վրայ դնել։ Պատասխանատու են նաեւ բոլոր անոնք, որոնք նոր ուժեր պատրաստելու գործին մէջ թերացած են։ Ընդունակ երիտասարդներ չեն պակսիր, կը բաւէ քաջալերել զանոնք։ Անոնց մէջ պէտք է փնտռել վաղուան հայ շարժանկարի աշխատաւորները։ Իբրեւ այս ժամանակներու ներկայացուցիչներ, անոնք աւելի ատակ են շարժանկարը ըմբռնելու ու անոր ծառայելու քան Թիֆլիսի կամ Մոսկուայի հայկական թատրոններուն մէջ իրենց անունը առած մարդիկ։

Բայց երեւոյթները ըսել կուտան մեզի որ շարժանկարի գործը երեսի վրայ ձգուած է մեր երկրին մէջ։ Այս արուեստը, որուն կարեւորութիւնը քանիցս շեշտուած էր Լենինի կողմէ, կարծես պէտք եղած չափով չէ քաջալերուած Երեւանի մէջ։ 1924էն մինչեւ 1957 թուականը 68 գեղարուեստական ժապաւէններ իրագործուած են։ Միջին հաշուով, տարեկան երկու ժապաւէն։ Զարմանալի է որ այսպիսի կարեւոր ճարտարարուեստի մը համար, Հայաստան աւելի մեծ պիւտճէ մը չունի։ Այս ուղղութեամբ պէտք է լուրջ միջոցներ ձեռք առնուին, որպէսզի կարելի ըլլայ առնուազն քանի բարձրացնել գեղարուեստական ժապաւէններու տարեկան արտադրութիւնը, որպէսզի ասպարէզը հրապուրիչ ըլլայ նորերուն։

Այս թելադրանքներու ճամբով, մաղթենք որ հայ գիրէն, հայ թատրոնէն ու հայ երաժշտութենէն ետքը՝ առիթը տրուի մեզի հպարտանալու նաեւ Երեւանեան ժապաւէններով։

ԱՌԼԷՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Յ. ՊԱՐՈՆԵԱՆ ԳՐԱԴԱՏ

(ՄԱՀՈՒԱՆ 70ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ)

—o—

(Բ. եւ վերջին մաս)

Արեւմտահայ գրականութեան մէջ այն ժամանակ տեսակ մը նորաձեւութիւն դարձած էր օտարամոլ, թէեւ եւ արկածային գրական սեռը, որ տպաւորութիւն ստեղծելու կը ծառայէր միայն։ Վէպ կը գրէին եւ առաջին իսկ տողէն կը ներկայացնէին արտասովոր դէպք մը՝ խորհրդաւոր հրաշանաձգութիւններ, անեւանգումի պարագայ մը եւայլն, միայն եւ միայն արտաքին էֆէ։ «Վէպերը, կը գրէ Պարոնեան, որք ժողովրդեան վէրքերը բուժելու նպատակն ունին, այսօր ուրիչ բանի չեն ծառայեր, այլ միայն սովորեցնելու մեր երիտասարդներն թէ ի՛նչ եղանակով կը յաջողին հարուստ աղջիկ մ'առնելով փախչելու» («Փարոս Հայաստանի», 1881, Ա. էջ 23)։ Այս տեսակ վէպերու դէմ ուղղուած ծաղրանք մըն է Պարոնեանի «Մեծապատիւ Մուրացկանները»։ Վիպակը սկսելով պարզ ու շատ սովորական դարձուածքներով, երգիծաբանը գեղագիտական այս ձեւի գեղում մը կ'ընէ. «Կը տեսնէք՝ որչափ պարզութեամբ սկսայ։ Պատմութիւնս հետաքրքրական ընելու ջանքով եւ անկից քանի մը հարիւր օրինակ աւելի ծախելու համար չըսի, թէ նոյն օրն սաստիկ հով մը կար, թէ տեղատարափ անձրեւ կուգար, թէ խաւն բազմութիւն մը հետաքրքրութեամբ դէպի Ղալաթիոյ հրապարակը կը վազէր, թէ ոստիկանութիւնն աղջիկ մը ձերբակալած էր եւ այլ խօսքեր, որով վիպասաններն կը սկսին միշտ իրենց վէպերը։ Ես ալ կրնայի ըսել այն ամէնը, բայց չըսի, որովհետեւ նոյն օրն ոչ հով կար, ոչ անձրեւ, ոչ խուռն բազմութիւն, եւ ոչ ձերբակալուած աղջիկ մը»։ Պարզութիւն եւ ճշգրտութիւն՝ այս է իսկական գրականութեան գերագոյն խորհուրդը։ Կենսական գաղափար մը մէջտեղ դնելը պայմաններէն մէկն է գրական գործի մը համար։ Գրագէտին կը մնայ դեռ վերարտադրել կեանքը, պատկերները եւ գործողութիւնները դասաւորել համոզիչ ձեւով։ Ս. Տիւսաբ իր վէպերուն մէջ արծարծած է էական հարցեր, սակայն ծայրայեղութեան հասցընելով վիպապաշտութենէն բխող որոշ պայմանականութիւններ, խախտած է դէպքերուն եւ դէմքերուն հարազատութեան դիմագիծը։ Ճիշդ ատոր համար ալ Պարոնեան քննադատած է անոր «Մայտա» վէպը։

Գրականութեան դերը մեծ է հասարակական կեանքին մէջ, տեսակ մը ուսուցիչ է։ Այդ դերը կրնայ լաւագոյնս կատարել, երբ կը յենու մեծ գաղափարներու եւ հանրային մտորումներու վրայ։ Գրական գործի մը արժէքը ոչինչի կը հասնի, երբ կը ձեւաւորուի ձեւապաշտ պաճուճանքներով։ Գրագէտի կոչումին ներքին զրդապատճառը կը կազմեն բարձր գաղափարները եւ ոչ թէ «քերթողական արուեստի ստուածատուր» շնորհքներուն զայթակղութիւնը։ Պարոնեան ծաղրած է «պառնասեան» հովերով տարուած այն գրամոլները, որոնք ձիրք եւ տաղանդ չունենալով, նորաձեւութեան թելադրանքով գրական ասպարէզ կը մտնեն, միայն իրենց ձեւապաշտական հնարամտութիւնը ցոյց տալու համար։ Երկու ծայրայեղութիւններ կան, որոնց մէկուն կը յարին բոլոր անոնք, որոնք սեփական աշխարհ եւ ուրոյն հայեացքներ չունին։ Կամ կը յարին ձեւապաշտութեան եւ կամ ալ՝ կը գոհեն նիւթը, պատմութիւնը։ Բանաստեղծի մը մասին Պարոնեան հետեւեալը կ'ըսէ.— Ան «կ'երգէր բնութիւնն, ծառերն, առուակներն, հովիւն, սրինգն, կովերն, ձիերն, էշերն ու սաղերն, սոխն ու սխտորն ալ իր քնարէն չէին վրիպած, ինչ որ տեսնէր քնարովը կ'երգէր»։ Պարոնեան դէմ էր թէ՛ զռեհիկ բնապաշտութեան եւ թէ՛ բանաստեղծական «խոէալիզմին»։ Տեղ մը կը մերժէ վերիրական, «մաքուր» բանաստեղծութիւնը, հեգնելով թէ «բարձր բանաստեղծութիւններու մէջ ստակի խօսք չըլլար, ամօթ է», ուրիշ առիթով մը կը մտրակէ նիւթապաշտ քննադատ մը, որ անտեսելով գեղեցիկը արուեստին մէջ, կը պնդէ թէ բանաստեղծութեան նշանակութիւնը պէտք է ճշդել այն նիւթին արժէքով, որ երգուած է, «եւ որովհետեւ դրամն ամէնէն աւելի օգտակար իրն է աշխարհիս վրայ, բնական է, որ բանաստեղծութեան մէջ ամէնէն բարձր տեղը գրաւէ»։

Ճշմարիտ տաղանդին վաւերականութիւնը ինքնատպութեան մէջ է, որ անպայման կը բերէ նորութիւն, իսկ Պարոնեանի տեսակէտով գրագէտը «նորութեանց մէջ միայն կրնայ միտքեր եւ հոգիներ հրապուրել եւ գրաւել»։ Արուեստին հետ առնչութիւն չունին այն գրչակները, որոնք խուրացնելով զանազան «բանաստեղծական փորմիւլներ»կը կրկնեն բաներ, «զորս հարիւր յիսուն անգամէն աւելի լսած ու կարդացած ենք»։ Պարոնեան ծաղրած է գրական շափլոնն ու միօրինակութիւնը։ «Շատ մը բանաստեղծներ գարունը կը նկարագրեն, կ'ըսէ երգիծաբանը, չգիտեմ, թէ իրօք տեսա՞ծ են գարունն եւ ո՞ւր, — եւ այդ նկարագրութեան մէջ գրեթէ միշտ սոխակն է, որ կը խօսի։ Գարունը նկարագրող ոտանաւորի մը մէջ բնաւ չեմ տեսած էշ մ'որ զռայ, աքաղաղ մ'որ խօսի, զանուկ մ'որ մայէ, հնդկահաւ մ'որ կլուկկլուկէ, եւ ի՞նչ ներդաշնակութիւն չեն կազմեր ասոնք, եթէ փոխ առ փոխ երգեն գիւղի մը մէջ։ Նիւթեր կան, որ որքան վարէն գիտուին եւ գրի առնուին, այնքան բարձր, փափուկ եւ բնական կ'ըլլան։ Չեմ ըսեր, թէ գարունն բարձրէն չգիտուիր մանաւանդ մեծ հանճարներէն, բայց չեմ հաւանիր երբեք, որ ոտանաւոր մը գարունով եւ լուսափթթուր հրեշտակներով սկսի ու ներքին կանոնադրութեան այսինչ յօդուածով վերջանայ»։

Կարելի չէ յօդուածի մը սահմաններուն մէջ ներկայացնել Պարոնեանի հարուստ եւ բազմակողմանի գրադատական գործունէութիւնը։ Տեսակէտներ յայտնած է մամուլի, գրականութեան, թատրոնի, քննադատութեան, հրապարակախօսութեան վերաբերեալ, ուշագրաւ կարծիքներ յայտնած է նաեւ պարբերաթերթերու, գրական երեւոյթներու, հանրային գործիչներու մասին, որոնք ուսանելի են այսօր իսկ։

Պարոնեան 80ական թուականներու արեւմտահայ գրական շարժման կայուն պատուարն էր, ոգեշնչողն ու ուսուցիչը։ Գրագէտ երիտասարդ սերունդին պատկառանքն ու երախտագիտութիւնը շատ լաւ արտայայտած է Տէմիրճիպաշեան իր մէկ նամակով. «Ազնիւ եւ սիրելի Պարոնեան, — երէկ ձեռս առի եւ այսօր աւարտեցի ձեր Ազգային Ջոջեր, զոր հաճեցաք ինձ նուիրել։ Պիտի գամ անձամբ համբուրել այն գրիչն, որով կը ձաղկէք ամբարոյականութիւնն եւ կը ծաղկէք առաքինութիւնն, որով կը պապանձեցնէք նախապաշարումն եւ կը պարծեցնէք ազատ մտածումն, որով կը փափկացնէք հայ լեզուն եւ կը բարձրացնէք հայ գրականութիւնը» («Արեւելեան մամուլ», 1889, 5, էջ 59)։

Ս. ՍԱՐԻՆԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (237)

ՀԱՅՈՑ ԲԵՐԴԸ

—o—

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

—o—

ՄԱՍ ԵՐՐՈՐԴ
ՎԵՐՋԱԲԱՆ

— Արա նաեւ հետեւեալը, բերդապետ. ստորերկրեայ ճանապարհով, սուրհանդակի միջոցով ուղարկիր հրամանս Զաբէին, որ նահանջելով գնա ոչ թէ Գառնի, այլ Տայք՝ Պապին եւ Մուշեղին ընդառաջ եւ միանայ նոցա։ Սա աւելի ցանկալի է, քան ամրանալ Գառնիում, ուր հազիւ թէ պաշար լինի առատ ...

— Հրամայել ես, թագուհի, — խոնարհում արաւ բերդապետը եւ, ետ-ետ գնալով, ելաւ դուրս։

Բերդապետը մտածում էր ստորերկրեայ անցքով վարժ զինուորներ ուղարկել թշնամու թիկունքը, երբ նրանք կը գրոհէին բերդի վրայ, բայց վախենալով մատնել անցքը, թողեց այդ միտքը եւ կարգադրեց այլ բան։

Ու այդ օրուանից բերդականները, տարբեր կողմի դռներից դուրս գալով կամ պարզապէս փայտէ սանդուղներով պարիսպներից իջնելով, սկսեցին նետեր արձակել պաշարողների վրայ այնպիսի տեղերից, որ իրենք չէին երեւում, բայց նետերը հասցնում էին թշնամուն։

Պարսիկները, յանկարծակիի գալով, իրենք եւս նետեր էին արձակում, բայց ... չգիտէին ո՞ւր, ո՞ր կողմը, ո՞ւմ վրայ։ Անենք գիտէին, նետեր արձակողը բերդականներն են, ժայռերի մէջ կամ քարերի ու թփուտների ետեւ թաքնուած, — ուստի եւ հայհոյում էին եւ փորձում խմբերով սարը բարձրանալ ... Այդ ժամանակ յաճախանում էին քարերի ու ժայռերի ետեւից եկող նետերը. եւ Պարսիկները ետ էին դառնում՝ ճանապարհին վիրաւորներ ու մեռածներ թողնելով ...

Վերեւից բերդականները տեսնում էին, թէ ինչպէս են վիրաւորները սողում փախչողների ետեւից, բայց յաճախ մընում էին կէս ճանապարհին եւ անշարժանում։

Այսպէս բերդի պաշտպանները ցերեկները ծածուկ յարձակւում, անհանգստացնում էին թշնամուն, գիշերները հըսկում, որ նա մութով չբարձրանայ վեր։

Սա կրկնուեց մի քանի օր, սակայն Պարսիկները դեռ չէի՞ն ցանկանում, թէ սիրտ չէին անում բարձրանալ վեր, բերդականները տարակոյսի մէջ էին։

Բայց մի առաւօտ նկատեցին, որ Պարսիկները արտակարգ շարժման մէջ են Արաքսի այն կողմը, վաշտեր էին կազմում եւ ուղարկում դէպի կամուրջը, դէպի բերդը։ Ակնյայտ էր, որ պատրաստւում են գրոհի։ Այդ տեսնելով բերդապետն շտապեց թագուհուն յայտնելու, թէ ինչ է կատարւում։

Փառանձեմը, որ այդ ձայները առաջինն էր լսել, այժմ իր թիկնապահներով եւ երկու պալատական տիկնոջ հետ գտնւում էր հարաւային պարսպի վրայ։ Երբ սաղաւարտով, զրահաւորուած բերդապետը մօտեցաւ ու գլուխ իջեցրեց՝ նա ասաց, առանց զեկոյցի սպասելու։

— Տեսնում եմ, բերդապետ։ Այժմ ի՞նչ ես մտադիր։

— Ես սպասում եմ, թագուհի, որ նոքա մօտենան հոծ բազմութեամբ, որպէսզի նոր միայն սկսեմ նետաձգութիւնը։

— Իսկ եթէ մօտենան աւելի՞։

— Այն ժամ ... ես պարիսպների գըլխին ունեմ քարակոյտեր։ Իսկ ծայրայեղ դէպքում՝ իմ բերդականները կը բախուեն նրանց հետ նիզակներով, եթէ փորձեն մօտենալ դռներին։

ՍՏԵՓԱՆ ԶՕՐԵԱՆ

(Շար.)

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ։

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Խանասորի Արշաւանքի 64րդ տարե – դարձը կը տօնուի նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէին եւ մասնակցութեամբ Շրջանիս բոլոր ենթա–կոմիտէներուն ու խումբերուն, ինչպէս նաեւ՝ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին եւ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղերուն :

Յուլիս 30ին, Կիրակի ամբողջ օրը, Վալապրի ծառախիտ անտառին մէջ :

Շրջաններու ենթակոմիտէներու եւ խումբերու վարչութիւնները այժմէն պէտք է վարձեն իրենց մասնաւոր օթո – քարները :

Մանրամասնութիւնները յետադային :՝

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Սէն Շամոնի «Վարուժան» կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Վարդգէս» խումբին :

Կիրակի, Յուլիս 9, ամբողջ օրը, Փոն Անթէնի *(Վարիզիւ) զուարճութեան պարտէզին մէջ :*

Կը նախագահէ՝ Ընկ. ՏԻԳՐԱՆ ԱՋՆԱ – ԻՈՒՐԵԱՆ :

Գեղարուեստական բաժին՝ երգ, ար – տասանութիւն եւ զանազան խաղեր :

Ուտելիքները միասին բերել, բացի խմիչքէն :

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Արձակուրդներէն առաջ, Լսարանի վերջին հաւաքոյթը տեղի կ'ունենայ այս Երկուշաբթի, Րիւ տը Թրէվիզի Ազգային Տան մէջ.

Պիտի խօսի՝ ճարտարապետ

Պ. ԵԴՈՒԱՐԴ ԻՒԹՈՒՃԵԱՆ

Դէպի Երուսաղէմ կատարած իր վեր – ջին ճամբորդութեան մասին՝ լուսար – ձակի օգնութեամբ :

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ, դռները պիտի գոցուին ժամը 20·50ին :

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ ԴԱՇՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

Joinville le Pont

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սե – րունդի «Ահարոնեան» խումբի կողմէ, Կիրակի Յուլիս 9 :

Կը հրաւիրուին Նոր Սերնդականներ եւ համակիրներ :

Ժամադրավայր՝ Շաթօ տը Վենսէն, ժամը 10ին :

Communiqué

Pour vos travaux de PEINTURE n'hésitez pas à consulter.

LES PEINTURES TIL'LAC sont de première qualité et à des prix imbattables.

Spécialement le VINYTIL, peinture plastique moderne d'utilisation universelle, ainsi que le TIL'EMAIL glycérophtalique au brillant incomparable.

S. A. PEINTURES TIL'LAC

Société d'Arméniens

25, Rue de Trévise — PARIS (9e)

PRO 44-39

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ԳԱՑՈՂ

ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Մեր բաժանորդներու արձակուրդի շր – ջանը, արձակուրդի շրջանն է նաեւ «Յառաջ»ի *պաշտօնէութեան : Այդ իսկ պատճառով թերթիս վարչութիւնը Յու – լիսին եւ Օգոստոսին, սովորականէն շատ աւելի ծանրաբեռնուած է եւ ջերմօրէն կը խնդրէ իր հաւատարիմ բաժանորդներէն, որ աւելի չծանրաբեռնեն իր գործը հաս – ցէներու առժամեայ փոփոխութիւննե – րով :*

Յառ... *միշտ իր կարելին կ'ընէ գոհա – ցում տալու համար իր ընթերցողներուն, բայց կը խնդրէ նաեւ որ անոնք չդժուա – րացնեն իր գործը :*

Այս տարի, վարչութիւնը որոշած է ընթացք տալ միայն ԲԱՑԱՌԻԿ եւ ՍՏԻ – ՊՈՂԱԿԱՆ դիմումներու հետեւեալ պայ – մաններով.— դիմումները պէտք է ըլլան գրաւոր, ընթացք չի տրուիր հեռաձայ – նով եղած դիմումներուն : Կցել հինգ Ն. Ֆ. եւ սովորական հասցէն : Դիմող բա – ժանորդը պէտք է վճարած ըլլայ ընթա – ցիք տարեշրջանը (1961) :

×

Միայն արձակուրդի շրջանին համար, բաժանորդ արձանագրուողներու սակն է.

Ֆրանսա.— *Ամսական* 7 Ն. Ֆ.

Արտասահման 10 Ն. Ֆ. :

Շնորհակալութեամբ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ ՎԵՆԵՏԻԿ—Ս. ՂԱԶԱՐ—ՀՌՈՄ ԵՒ ՇՐՋԱԿԱՅՔԸ

Շաբաթ մը ծովի կեանք՝ Հանր. Սան Մարինոյի մօտ, Ադրիականի անման աւազին վրայ, ծովեզերեայ նորաշէն եւ հանգստաւէտ պանդոկի մը մէջ :

ՄԵԿՆՈՒՄ՝ Օգոստոս, 6

ՎԵՐԱԴԱՐՁ՝ Օգոստոս, 31

Արձանագրութեանց եւ մանրամասնու – թեանց համար դիմել .—

Ն. ՄԱՅԻՍԵԱՆ

45, Rue de Trévise, PARIS (9e)

Tél. : TAI. 49-40

(*Գաւիթին մէջ*)

Յ. ՊԱՍՄԱՃԵԱՆ

11, Avenue Béranger

ARNOUVILLE-LES-GONESSE (S. et O)

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՍԵՒՐ

1961-1962

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻ ԱՐՁԱ–ՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԲԱՑՈՒԱԾ ԵՆ :

Իրենց զաւակները արձանագրել փա – փաքող ծնողքներու գործը դիւրացնելու համար կը յանձնարարենք, որ վարժա – րան առաջնորդեն երախան դպրոցական եւ բժշկական վկայականներով միասին : Փարիզէն դուրս գտնուողները գրաւոր դիմումին միացնեն վերոյիշեալ վկայա– կանները :

Պայմաններու համար դիմել՝ գրաւոր կամ հեռաձայնով .—

DIRECTION DU COLLÈGE SAMUEL MOURAT

26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O.)

Tél. : OBS. 18-28

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

ՕԳՈՍՏՈՍԻ համար արձանագրուիլ ու – զող ծնողքներէն կը խնդրուի դիմել Չո – րեքշաբթի օրերը ժամը 16էն 18 Մշակոյ – թին Տուն, 17 Րիւ Պլէօ :

×

Ֆ. Կ. Խաչի Պօմոնի մասնաճիւղը կը հրաւիրէ ծնողքները որպէսզի արձանա – գրեն իրենց զաւակները օդափոխութեան կայանի համար, մանչերը 6–13 եւ աղ – ջիկները 6–14 տարեկան :

Փափաքողները արձանագրութեան հա – մար դիմեն՝ 23 Պուլվ. Պօմոն, *Տիկին* Մ. Տօլպաշեանի :

Իսկ քաղաքը՝ Տիկին Թութելեանի, 4 ռիւ Փարմանթիէ :

×

Ֆ. Կ. Խաչի վարչութիւնը կը հրաւիր – րէ ծնողքները որպէսզի արձանագրեն ի – րենց զաւակները օդափոխութեան կայա– նի համար, մանչերը 6 – 13 եւ աղջիկնե– րը 6 – 14 տարեկան փափաքողները ար – ձանագրութեան համար դիմեն՝ 14Պուլվ. տէ Միւրիէ, *տիկ. Արմաղանեանի եւ Տի– կին Նուրիցայ Բարսեղեանի,* 11 էնփաս տէ Միւրիէ :

Արձանագրութիւնները կը փակուին Յուլիս 15ին :

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի Մար– սէյլի մասնաճիւղին կողմէ, Յուլիս 9ին, Լա Ֆէվ, Պառ Շարլ, *առաւօտէն մինչեւ ուշ գիշեր :*

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ՊԱՆԵԼՕ ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւի– րէ ընկերները այս Երկուշաբթի, ժամը 20·30ին, ծանօթ հաւաքավայրը : Կա – րեւոր օրակարգ :

ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ Հայ Արենոյշնե – րու եւ Գայլիկներու :

Յուլիս ութին, Շաբաթ իրիկուն ժամը 21ին, «Ժիմնազ»ի շքեղ սրահին մէջ :
(Րիւ տիւ Թէաթրը – Ֆրանսէ) :

Գեղարուեստական խնամուած բաժին :

Պիտի բեմադրուի՝ ընտանեկան կեան– քէ առնուած բարոյալից թատերգութիւն մը Ալչուճեանի՝ «Բնաւերները» *եւ ծիծաղաշարժ զաւեշտ մը Ե. Օտեանի՝* «Զարշըլը Արթին աղա» :

Գայլիկները պիտի կատարեն շուէտա – կան մարզանք, իսկ Արենոյշները պիտի պարեն հայկական պարեր : 30 հոգինոց պարախումբով :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Որբերու Օգն. Մարմինը շնորհակալու – թեամբ ստացած է Այրի Տիկին Գասպ – եանէ յիսուն Ն. Ֆ. իր ողբացեալ ամուս– նոյն մահուան տարելիցին առթիւ :

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐ

ՕԳՈՍՏՈՍ 1-31

AGDE (Hérault)

Միջերկրականի կապոյտ ջուրերու ափին : Խաղադաշտ եւ լողանք : Խմբական պտոյտներ, դասախօսութիւններ եւ գեղ արուեստական երեկոյթներ :

ՕՐԱԿԱՆ 9·50 Ն. Ֆ.

Արձանագրութեան համար դիմել՝ ամէն Ուրբաթ երեկոյեան ժամը 8էն – 10, եւ Շաբաթ օրերը ժամը 4 – 8, 17 Րիւ Պլէօ :

MORY et Cie

ՆՈՒԷՐՆԵՐՈՒ ԵՒ ԾՐԱՐՆԵՐՈՒ ԱՌԱՔՈՒՄ ԴԷՊԻ ԽՈՐՀՐԴ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ :

Գնեցէք զանոնք ձեր ուզած տեղը եւ առաքումը մեզի վստահեցէք : Նուազա – գոյն ծախքերով կը ղրկենք Խորհրդ. Միութիւն :

Դիմեցէք մեր նոր գիները գիտնալու համար.—

10, Rue St. Vincent de Paul, Paris 10e

(PRÈS DE LA GARE DU NORD)

Téléphone : TRU. 27-70

ԾՐԱՐՆԵՐՈՒ ԱՌԱՔՈՒՄ ԴԷՊԻ ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ

SICOMEX

Ֆրանսական Կառավարութենէն եւ Մոսկուայի Ինթուրիսթէն ճանչցուած հաստատութիւն :

SICOMEX

20, Rue Royale, PARIS 8e
Téléphone : OPE. 67-77
Métro : CONCORDE et MADELEINE

ՄԻԱԿ ՏՈՒՆԸ

որ կարելիութիւնը կուտայ ձեզի, հետեւեալ երկու ձեւերով ծրարներ ղրկելու :

1.— Մեր ծախած ապրանքներով, որոնց ցանկը ճոխ է եւ որակը ընտիր :

ԻՏԱԼԻԱՅԷՆ ուղղակի ներածում, ֆաբրիկաչ եւ զուտ բուրդէ վերնաշապիկ– ներ՝ վերջին նորաձեւութիւն :

ԱՆԳԼԻԱՅԷՆ ուղղակի ներածում, զուտ բուրդէ կերպասներ և այլ ապրանքներ : Մուշտակի նմանակ վերարկուներ, անձրեւանոց, ներքնազգեստ, գուլպայ, փիրէնեան բուրդով շալ, կօշիկ, ժամացոյց, եւայլն... ԱՄԷՆԷՆ ՆՊԱՍՏԱՒՈՐ ԳԻՆԵՐՈՎ :

Մեր ապրանքներուն գիներուն մէջ նախատեսուած են մաքսային տուրքերը, արտօնութեան, ապահովագրութեան, ծրարումի եւ ստացագրի ծախքերը :

ՈՉ ՄԷԿ ԾԱԽՔ ծրարը ստացողին կողմէ :

Մեր ապրանքներուն ԱՌԱՔՈՒՄԻ ծախքն է 25 Ն. Ֆ. մինչեւ 20 քիլօ :

2.— Ձեր բերած ապրանքներն ալ կ'ընդունինք, պայմանաւ որ նոր ըլլան.

ԱՐԱԳ ՅԱՆՁՆՈՒՄ՝ 2–4 շաբաթէն :

ՈՒԶԵՑԷՔ ԵՒ ԱՆՄԻՋԱՊԷՍ ՊԻՏԻ ՍՏԱՆԱՔ ՄԵՐ ԲԱՑԱՏՐԱԿԱՆ ԵՒ ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ՑՈՒՑԱԿՆԵՐԸ :

TRANSTOURS

49, AVE. DE L'OPERA — PARIS

ԿԸ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊԷ ԵՐԿՈՒ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԴԷՊԻ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Ա) ԾՈՎԻ ՃԱՄԲՈՎ — ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ ԵՐԵՒԱՆ —

ՄԵԿՆՈՒՄ. — ՅՈՒԼԻՍ 30, Մարսէյլէն.—Ճենովա, Նափոլի, Փիրէա, Պոլիս, Օտեսա, Եալթա, Սօչի, ուրկէ շոգեկառքով Երեւան :

Խումբը Երեւան կը մնայ 14 օր :

ՎԵՐԱԴԱՐՁ, Օգոստոս 25.— Երեւանէն Մոսկուա՝ օդանաւ, Մոսկուա, Պեր – լին եւ Պերլին – Փարիզ՝ երկաթուղի :

ԳԻՆ՝ 2400 Ն. ՖՐ.

Բ) ՑԱՄԱՔԻ ՃԱՄԲՈՎ

ՄԵԿՆՈՒՄ Փարիզէն՝ Օգոստոս 7, վերադարձ *Օգոստ. 29, Մոսկուա–Երեւան երթուդարձը օդանաւով, Փարիզ–Մոսկուա երթուդարձը երկաթուղիով :*

ԳԻՆ՝ 2050 Ն. Ֆ.

Դիմել եւ արձանագրուիլ TRANSTOURS

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE
HARATCH
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e
Fondé en 1925 Téléph. : PRO. 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ն. Ֆ. Վեցամսեայ՝ 27 Ն. Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 60 Ն. Ֆ. Հատը՝ 0·25 Ն. Ֆ.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 4 ՅՈՒԼԻՍ
MARDI 4 JUILLET 1961

37ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9144 37EME ANNEE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 17ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4945

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆԱԽԱԳԱՀ ՏԸ ԿՈԼ ՓԱՐԻԶ ՎԵՐԱԴԱՐՁԱՒ

—o—

«ԱՅՍ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ, ԻԲՐԵՒ ՊԱՏԵՐԱԶՄ, Կ'ԱՒԱՐՏԻ ՎԵՐՋԱՆԱԼԷ» ԸՍԱԾ Է ՆԱԽԱԳԱՀԸ

Տը Կոլ շատ ջերմ ընդունելութեան արժանացաւ հինգ օրուան իր Լոռէնեան շրջապտոյտին ընթացքին: Շաբաթ օր, Մէս ... արտակարգ խանդավառութեամբ ողջունեց պետութեան ղեկավարը, որ բոլոր ճառերուն մէջ կրկնեց թէ Ալժերիոյ պատերազմը իբրեւ պատերազմ կ'աւարտի վերջանալէ (աշէվ տը սը թերմինէ):

Նախագահին համար լաւագոյն լուծումը անկախ Ալժերիա մըն է միացած Ֆրանսայի, բայց հակառակ պարագային բաժանումը անխուսափելի է: Եւրոպացի բնակչութիւնները պիտի համախմբուին Ալժէի եւ Օռանի շուրջ:

Հանրապետութեան նախագահը ճշդեց թէ «սկսած խօսակցութիւնները կրնան աւելի կամ պակաս տեւել եւ զանազան փուլերէ անցնիլ, աւելի կամ պակաս անհաճոյ եւ երկարաձգուած բայց ի վերջոյ իմաստութեան լուծումը պէտք է յաղթէ»:

Եթէ, ինչպէս մաղթելի է «ընկերութեան» լուծումը յաղթէ, ան կը նախատեսէ մէկ կողմէն, Ալժերիոյ մէջ համայնքներու գործակցութիւնը, միւս կողմէ Ֆրանսայի օժանդակութիւնը նոր Ալժերիոյ զարգացման եւ կառուցման համար: Հարցը բարեկամներու յարաբերութեանց մէջ է նոր Ալժերիոյ եւ նոր Ֆրանսայի միջեւ: Եւ այդ նոր Ալժերիան, շեշտեց տը Կոլ, պէտք է ընդունինք առանց վերապահութեան: Բանակը իր պարտականութիւնը կատարած է, եւ գիտենք թէ նոր Տիէն-Պիէն-Ֆու մը պիտի չըլլայ: Այս խաղաղեցումը պէտք է իմաստուն եւ գործնական քաղաքականութեան մը յանգի»:

Նախագահը խօսեցաւ նաեւ երկրագործութեան, Հասարակաց Շուկային եւ Արեւելք-Արեւմուտք յարաբերութեանց մասին: Կրկնեց թէ ճամբաները գոցելով եւ ցոյցեր կատարելով, հարցը չի լուծուիր եւ վստահութիւն յայտնեց յետագային ըլլալիքին համար: Յիշենք սակայն թէ ցոյցերը միշտ կը շարունակուին, ճամբաները կը գոցուին եւ Շաբաթ օր, Ֆրանսայի գլխաւոր ճամբաներէն «Ազգային 7ը» զանազան կէտերու վրայ անգործածելի էր եւ կը դժուարացնէր զբօսաշրջիկներու երթեւեկը: Նշենք նաեւ թէ Կիրակի օր վարչապետ Տըպրէ, որ շրջապտոյտ մը կը կատարէր Թուրէնի մէջ, հազիւ կրցաւ ազատիլ, ան ալ շնորհիւ Հանրապետութեան Գունդերուն: Շաթօրընոյի մէջ թոյլ չտուին որ ճառը արտասանէ եւ կառքը կրցաւ ճամբայ ելլել շնորհիւ ոստիկանութեան զինեալ միջամտութեան:

Նախագահ տը Կոլ անդրադառնալով Հասարակաց Շուկային յայտնեց թէ անդամները պէտք է քաղաքականութեանց ներդաշնակութեան ճիգ մը թափեն, մասնաւորապէս Գերմանիան: Գալով Անգլիոյ, պէտք է անդամակցի Հասարակաց Շուկային բայց առանց պայման դնելու: Ֆրանսան, ինչպէս բովանդակ ազատ աշխարհը սպառնալիքի տակ են, համաձայն տը Կոլի կարծիքին: Պերլինի մէջ, տագնապ մը պիտի ըլլայ, այդ պատճառով Ֆրանսա պէտք է կրկնապատկէ Ատլանտեան Ուխտին իր բերած մասնակցութիւնը:

Նախագահ տը Կոլ անհրաժեշտ կը գտնէ ազգային միասնութիւնը, կը գտնէ թէ երկիրը կը վերականգնի եւ կ'աւելցնէ «շատ զոհ եմ, ոչ ինծի համար, գիտէք անշուշտ, ես ծայրը հասած եմ, բայց բովանդակ երկրին համար»:

ԻՐԱՔՑԻՆԵՐԸ ՔՈՒՎԷՅԹ ՉԳԱՑԻՆ ՇԱԲԱԹ ՕՐ

ԲԱՅՑ ԱՆԳԼԻԱՑԻՆԵՐԸ ԳԱՑԻՆ

Շաբաթ օր, Իրաքցիներուն փոխարէն Անգլիացիներն են որ Քուվէյթ մտան, նոր անկախ դարձած պետութեան ղեկավար՝ Շէյխ Ապտալլահի դիմումին վրայ: Արդարեւ, առաջքն առնելու համար իրաքեան ուժերու հաւանական յարձակման մը, անգլիական ուժեր ցամաք ելան Քուվէյթ եւ անմիջապէս դիրք գրաւեցին իրաքեան սահմանին երկայնքին:

Միեւնոյն ատեն ու միշտ դէմ դնելու համար Պաղտատի հաւանական ոտնձգութեան, Սէուտական ուժեր եւս հասած են Քուվէյթ ու դիրք գրաւած սահմաններուն մօտ:

Այս անսպասելի այլ արագ միջամտութեան պէտք է վերագրել Պաղտատի առջի օրուան ճշդումը, թէ «երբեք նպատակ ունեցած չէ յարձակելու քարիւղի հանքերով հարուստ փոքրիկ իշխանապետութեան վրայ, այլ վճռած է խաղաղ միջոցներով միացնել այս նահանգը»:

Միեւնոյն ատեն, Պաղտատի ձայնասփիւռը «գաղթատիրական» ռազմավարութիւն անուանեց անգլիական ուժերու մուտքը Քուվէյթ: Այս առթիւ պատասխանատուութեան կանչեց Քուվէյթի շէյխը:

Անգլիոյ վարչապետը Մաքմիլըն եւ ընդդիմադիրներուն պարագլուխը՝ աշխատաւորական Կէյթսքըլ բացատրեցին եւ արդար գտան եղած միջամտութիւնը: Անգլիա տէր կեցած է Քուվէյթի հանդէպ իր ունեցած պարտաւորութեանց, դիտել տուաւ Մաքմիլըն: Կէյթսքըլ փափաք յայտնեց, որ «ՄԱԿի ուժերով փոխարինուին անգլիական ուժերը»:

Իրերու այս կացութեան մէջ, Ապահովութեան Խորհուրդը հաւաքուեցաւ Երկուշաբթի, քննելու համար Քուվէյթի բողոքը Իրաքի դէմ եւ նաեւ Իրաքի բողոքը: Այս վերջինը թէեւ անդամ չէ ՄԱԿին սակայն կը բողոքէ ըսելով որ «սպառնալիք կայ Իրաքի ապահովութեան եւ անկախութեան դէմ»:

Արաբական երկիրները, այնքան ալ գոհ չեն Անգլիացիներու միջամտութենէն, հակառակ անոր որ լռելեայն կ'ընդունին, թէ ստեղծուած կացութեան գլխաւոր, եթէ ոչ միակ պատասխանատուն Իրաքն է:

Նոյնը չէ պարագան Մոսկուայի համար, որ համայնավար կուսակցութեան պաշտօնաթերթին՝ «Փրաւտա»ի էջերով Անգլիոյ միջամտութիւնը կ'որակէ «յարձակողական», որուն նպատակն է «օգտագործել ստեղծուած կացութիւնը, աւելի, մեծցնելու համար Քուվէյթի տագնապը»:

Այս առթիւ կ'արժէ նշել, թէ Անգլիոյ միջամտութիւնը իր նախընթացը ունեցած է Միջին Արեւելքի մէջ՝ Յորդանան: 1958 Յուլիսին, Անգլիական ուժեր կը հասնէին Ամման, Հիւսէյին թագաւորին դիմումին վրայ առաջքն առնելու համար յեղափոխական շարժումի մը:

× Քուվէյթի տէրն ու տիրականը, Ապտալլահ Էս Սապա ամէն եօթը վայրկեանը մէկ միլիոն կը շահի քարիւղէն: Բայց հակառակ այս հարստութեան, իմաստուն եւ պարզ մարդ մըն է:

Յաջորդելով իր զարմիկին 1949ին, նոր Շէյխը տակնուվրայ ըրաւ իր փոքր երկրին կեանքը: Արդիականացուց քաղաքը, նոր դպրոցներ բանալ տուաւ, հիւանդանոցներ ծնան աւազներու ընդմէջէն:

Ապտալլահ, իր արաբ եղբայրներուն հակառակ, մէկ կին ունի միայն, մինչ չորս հատի իրաւունք ունի: 70 տարեկան, Սիմնի մահմետական մըն է:

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ ՊՈԼԻՍ ԳՆԱՑ

Մայր Աթոռի Դիւանին Յուլիս 1 թուակիր հեռագրէն կը տեղեկանանք թէ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Վազգէն Ա. Պոլիս մեկնած է անձամբ մասնակցելու համար Պոլսոյ պատրիարքին յուղարկաւորութեան: Էջմիածնայ պատուիրակութեան մաս կը կազմեն Վրաստանի առաջնորդը Կոմիտաս Եպիսկ. Տէր Ստեփանեան եւ Մոսկուայի հոգեւոր հովիւ Պարգեւ վրդ. Գէորգեան:

Հեռագիրը կ'աւելցնէ թէ պատուիրակութեան մաս կը կազմեն նաեւ Խադ Արք. եւ Սերովբէ Եպիսկ., բայց այս վերջինը տակաւին հրաւէր չէ ստացած:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԷՐՆԸՍԹ ՀԻՄԻՆԿՈՒԷՅ արկածի զոհ գնաց, Կիրակի օր երբ հրացանը կը մաքրէր որսի երթալու համար: Ոմանց համար պատահածը արկած մը չէ, նկատի առնելով, որ ժամանակակից մեծագոյն գրագէտը նկատուած Ամերիկացին անդարմանելի հիւանդութենէ մը կը տառապէր եւ նոր հեռացած էր բուժարանէ մը ուր իրեն ըսուած էր թէ յոյս չկայ: 63 տարեկան էր, ծնած Շիքակօ, մեռաւ Սըն Վալի, երկար ատեն Փարիզ ապրած է: Զանգուածին ծանօթ էր շարժանկարին շնորհիւ, երբ Կարի Քուփըր եւ Ինկրիտ Պերկման կը պատմէին թէ «որու համար կը ղօղանջէ մահազանգը»:

ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՄԷՋ 18 հոգի մեռան եւ 74 վիրաւորներ կան Ալժէ և Պլիտա, իբրեւ հետեւանք Շաբաթ օրուան մահմետական ցոյցերուն: Ծանօթ է որ Ալժ. Ազատ. Ճակատը կոչ ըրած էր մահմետականներուն որ փողոց իջնեն եւ ցոյցեր ընեն: Նման կոչ մըն ալ կայ Չորեքշաբթի օրուան համար: Միջադէպեր պատահած են Ալժէ, Պլիտա եւ Պարաքի, ինչ որ կը հաստատէ թէ Ալժ. Ազատ. Ճակատը ի վիճակի դարձած է իր ձայնը լսելի ընելու: Ալժ. Ազատ Ճակատի դրօշը եւ Ֆերհաթ Ապպասի անունը մեծ դեր խաղացած են ցոյցերուն ընթացքին:

«ԱՀԱԿ»ի ղեկավարները քարոզչութեան շրջապտոյտ մը կը կատարեն Ռապաթ, Քոնաքրի եւ Գահիրէ: Ըսուեցաւ նաեւ թէ «ԱՀԱԿ»ը դժգոհ ըլլալով Պուրկիպայի դիրքէն, որոշած է Ռապաթ փոխադրել իր կեդրոնատեղին, բայց կը թուի թէ սխալ է:

ԼԵՀԱԿԱՆ իշխանութիւններու համաձայն ութէն տասը միլիոն Լեհեր արտասահման կ'ապրին: Եւրոպայի մէջ, Ֆրանսան է որ ամէնէն մեծ գաղութը ունի 750·000 Լեհերով,, որոնց մէկ երրորդը պահած է իր հպատակութիւնը: 150·000 Լեհեր կան Անգլիա, 130·00 դաշնակցային Հանրապետութեան մէջ: Եւրոպայէն դուրս, գլխաւոր գաղութը Ամերիկա կը գտնուի, որ 1958ին վեց միլիոն 300·000 լեհ ունէր:

ԻՏԱԼԻՈՅ արտաքին նախարարը Սէնեի խօսակցութիւններ ունեցած է իր Եուկոսլաւ պաշտօնակցին հետ եւ մամուլին յայտարարած է թէ երկու երկիրները կը փափաքին իրենց յարաբերութիւնները սերտացնել: Հռոմ վերադառնալէ առաջ, Սէնեի Պրոնիի կղզիին մէջ, տեսնուած է նաեւ մարեշալ Թիթոյի հետ:

ՎԱՏԻԿԱՆԻ կիսապաշտօնական օրգանին՝ Օսսեռվաթոռէ Ռոմանոյի հարիւրամեակը տօնուեցաւ առջի օր, Պապին ներկայութեան: Հռոմի շրջանակները կը շեշտեն այս առթիւ թէ Կրեմլինը օրական հինգ օրինակ կը ստանայ զորս մանրակրկիտ քննութենէ կ'անցընէ

ՀԱՅԵՐԸ Ի ՊԱՏՈՒԻ

Անկէնի քաղինոյին թատերական գրականութեան մեծ մրցանակին արժանացաւ Ժան-Ժագ Վարուժան (Ուզունեան) Ֆասատ, Թատերախաղին համար:

11րդ անգամն է, որ Տիկին Պէաթրիս Տիւսանի նախագահութեան տակ, Անկէնի քաղինօն կուտայ թատերական մեծ մրցանակը: Տեղական մամուլը կը գրէ, թէ պայքարը ծայր աստիճան սուր եղած է որովհետեւ դատական կազմին երկու խմբակցութիւնները չեն ուզած տեղի տալ: Իվերջոյ Մարսէլ Աշար, Ֆերնան Լըտու եւ Մաքս Ֆավալելլի կըրցած են համոզել իրենց ընկերները եւ հայազգի թատերագիրը ստացած է իր մրցանակը, երբ ինք Սարա-Պերնարի մէջ, կը դիտէր Մարօքի «Ազգային Թատրոնը»:

Վարուժան Ուզունեան, որ ամուսնացած է Ֆրանսուա Փերիէի քրոջ հետ, դերասան, հեղինակ եւ բեմադիր է: Ֆասատի համար կ'ըսեն թէ հազուագիւտ առաքինութիւններ ունեցող թատերգութիւն մըն է, իսկ Տիկին Տիւսան կը բացատրէ. «Ա լա Անրի Մոնիէ Զեխով է: Կը ներկայացնէ ժողովրդական տիպարներ որոնք ճնշուած են իրենց ճակատագրով, բայց որ կը փրկուին շնորհիւ զուարճուրանքին եւ հումուրին»: Թատերգութիւնը կը ներկայացնէ ժողովրդական թաղամասի շէնքի մը բակը, ուր տասը բնակիչներ, սովորական բառերով, իրենց ամենօրեայ կեանքը կը պատմեն: Իրապաշտ պատկերներ իրարու կը յաջորդեն շարժանկարի պէս:

Ժան Ժագ Վարուժանի առաջին գործը չէ, նախապէս ունեցած է նաեւ ուրիշ թատերգութիւններ, առանց բացառիկ յաջողութիւն գտնելու (Ճանէրրօ, Եօվրի Թատրոնին մէջ):

Մրցանակը կ'արժէ 10·000 Ն. Ֆ.:

ՄԷՍԻ մէջ, առջի օր մէկը կատակ մը ընելով քաղաքին աւելի քան հազար անձնաւորութիւններուն եռագոյնով սրխաքոլներ ղրկած էր տը Կոլին ի պատիւ ճաշի մը հրաւիրելով, բոլորը գիշերուան պաշտօնական զգեստով ներկայացան բայց ափսոս որ կատակ էր...:

ՔՈՒՊԱՅԻ գերիներու փոխանակութիւնը ընդհատուեցաւ: «Ոչ 28 միլիոն տոլար, ոչ իսկ 28 տոլար» ըսաւ Թրաքթէօրներ գնելու համար կազմուած ամերիկեան կոմիտէն:

ՀԱՐԱՒԱՅԻՆ ՔՈՐԷԱՅԻ մէջ երեւան հանուեցաւ ութ տարիէ ի վեր գործող համայնավար լրտեսական ցանց մը, որուն կեդրոնն էր Հոնկ-Քոնկ:

ԺԸՆԵՒԷՆ մեկնելու նախօրեակին, իշխան Նորոտոմ Սիհանուք մաայլ գոյներով ներկայացուց Լաոսի ապագան, Ֆըրանս Փրէսի գործակալութեան ներկայացուցիչին: «Լաոս չէզոք պիտի ըլլայ արտաքին աշխարհին համար: Ներքին ճակատի վրայ պիտի ղեկավարուի Փաթեթլաոյի (համայնավար) կողմէ»:

ՌԸՆՈՅԻ, Ֆլէնի գործարանը փակեց իր դուռները վճարուած արձակուրդերէն 8 օր առաջ: Բանուորները դժգոհ էին որովհետեւ երեք շաբաթ արձակուրդէն զատ, այս տարի 200 Ն. Ֆ.ի շահաբաժին չէր տրուած եւ «շրջուն» գործադուլներ կ'ընէին: Տնօրէնութիւնը դուռները փակելով պատասխանեց բանուորներու պահանջներուն:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

Կապոյտ խաչի օդափոխութեան կայանի Ա. խումբը Պելփոնթէն հասած է Երկուշաբթի առաւօտ, հանգիստ պայմաններու մէջ,

ԱՆՀԱՏԱԿԱՆ ԲԱՐԵԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆԸ

Ներսէս Աշտարակեցու հիմնած Ներսիսեան դպրոցը Թիֆլիզում մէկ դար նախախնամական դեր կատարեց հայ ժողովրդի կեանքում :

Ռուսաստանի 1905 թուի յեղափոխութիւնից յետոյ Ներսիսեան դպրոցի տեսչութեան կոչուեց Աւ. Ահարոնեանը, որ շրջապատուած ժամանակի նշանաւոր ուսուցիչներով, լուսամիտ հոգաբարձութեան հետ ձեռնարկեց վարժարանի ներքին եւ արտաքին բարեփոխութեան :

Առաջին հերթին անհրաժեշտ էր այլեւս ժամանակի պահանջներին չբաւարարող շէնքը փոխարինել նորով :

Հոգաբարձութիւնն ու մանկավարժական ժողովը Առաջնորդի նախագահութեամբ կազմեցին նոր, ընդարձակ եւ կրթական պահանջներին բաւարարող շէնքի յատակագիծ, որի հողը ու կառուցումը պիտի արժէին վեց հարիւր հազար ռուբլի, որ հայ դպրոցի համար առասպելական գումար էր այն օրերին :

Ո՞րտեղից պիտի առնէին այդպիսի մի մեծ գումար : « Ազգային դրամատնից», բնականաբար : Այսինքն՝ հայ ժողովրդից, հանգանակութեամբ :

Բայց որպէսզի հանգանակութիւնը յաջողութիւն ունենար, անհրաժեշտ էր, որ մէկը բանար մեծ գումարով : Ո՞վ էր այդ մէկը : Ո՞վ պիտի կախէր զանգակը :

Թիֆլիզում քիչ չէին մեծահարուստ միլիոնատէր Հայեր, որոնց համար մեծ բան չէր 25 կամ 50 հազարով բանալ հանգանակութիւնը, բայց այդպիսի քաջութեան տէր մարդ չգտնուեց :

Հոգաբարձութիւնը եւ առաջնորդը որոշեցին դիմել մայրաքաղաք, Աղեքսանդր Մանթաշեանին : Եւ առաջնորդ ու դպրոցի տեսուչ, հանգանակութեան կընքուած մատեանով զինուած, ճանապարհ ընկան Պետերբուրգ :

Մանթաշեանը նրանց ընդունում է պատուով իր ապարանքում : Հիւրասիրում է եւ հարցնում

— Ինչո՞վ կարող եմ օգտակար լինել ձեզ :

Եպիսկոպոս եւ Ահարոնեան բացատրում են — Ներսիսեան դպրոցի շէնքը հին է եւ նեղ : Ուզում ենք նորը եւ մեծը շինել : Ժողովրդական հանգանակութեան պիտի դիմենք : Խնդրում ենք, որ դուք բանաք հանգանակութիւնը : Ահա մատեանը : Ձեր օրինակին սիրով կը հետեւեն ուրիշներ :

Մանթաշեանը հարցնում է .

— Ինչքա՞ն դրամի պէտք ունէք նոր շէնք կառուցանելու համար :

— Վեց հարիւր հազար ռուբլի, միաբերան պատասխանում են առաջնորդ եւ տեսուչ :

— Հէր օրհնած, դրա համար արժէ՞ր, որ նեղութիւն կրէիք այսքան երկար ճամբորդութիւն կատարելու : Մի պարզ նամակ բաւական էր :

Առաջնորդ եւ տեսուչ իրար երես են նայում :

— Մատեանը ձեզ պահեցէք, շարունակում է Մանթաշեան, եւ կանչում է իր քարտուղարին .

— Վեց հարիւր հազար ռուբլու չէք գրեցէք սրբազանի անունով :

Եւ Մանթաշեանի նուիրատուութեամբ Թիֆլիզի բարձրահայեաց մի վայրում կանգնեցուեց Ներսիսեան դպրոցի հոյակապ նոր շէնքը, որ այժմ Վրացիներն են խլացրել :

Աղեքսանդր Մանթաշեանը բացառութիւն չէր : Մի ուրիշ հարուստ հայ ըՍտամբուլից՝ Պօղով քանի միլիոն ռուբլի (10 միլիոն տոլար) կտակեց Տարօնում գիւղատնտեսական վարժարան, Գիւղատնտեսական դրամատուն, եւայլն հիմնելու համար :

Մի այլ դրամատէր Հայ՝ Արշակ Ղուկասեան, 8 – 10 միլիոն ռուբլի կտակեց ազգային – մշակութային նպատակների յատկացնելու համար :

Այս բոլոր գումարները բոլշեւիկները գրաւեցին ու կերան եւ այժմ, ի հարկ է, ինձ պիտի մեղադրեն, որ «պրոլետարիատի արիւնը ծծող կեղտոտ բուրժուաների» անուններն եմ յիշում ու յարգանքով :

Եւ ինչո՞ւ չյիշեմ : Մանթաշեաններն ու Ղուկասեանները, ճիշդ է,«շահագործող» դասակարգից էին, բայց նրանք, ամէնից առաջ, մարդ էին եւ մարդկային ոչինչ օտար չէր նրանց : Ծագումով եւ ընկերային դիրքով պրոլետար չէր Մանթաշեանը, բայց նրա անունը անջնջելի տառերով արձանագրուած է հայ ժողովրդի երախտաւորների պատմութեան էջերում, իսկ քանի մեծանուն պրոլետարներ ու պրոլետապաշտներ փտում են հողի տակ նոյն հայ ժողովրդի անէծքին արժանացած :

Սակայն, ի՞նչ կարիք կար այդ «երդուեալ բուրժուաների»անունները յիշելու :

Սրանից 10 – 15 տարի առաջ իմ բարեկամները կազմել էին Քալիֆորնիայի հայ միլիոնատէրերի ցանկը : Սան Ֆրանսիսկոյից մինչեւ Սան Դիէգօ ամբողջ տարածութեան վրայ, 32 միլիոնատէր Հայերի անուններ էին արձանագրել, որոնցից ոմանք բազմամիլիոնատէր : Մէկը կար, որ իր հարստութեամբ Մանթաշեանի նախանձը կարող էր շարժել :

Նոյն հաշիւ եւ համրանք սիրող իմ բարեկամները հաւատացնում էին, որ ամբողջ հիւսիսային Ամերիկայում նուազագոյնը հարիւր հայ միլիոնատէր է գտնւում : Բայց մէկ հատ, չեմ ասում Մանթաշեան կամ Պօղով կամ Ղուկասեան, կարելի՞ է ցոյց տալ :

Ամերիկահայ նոր սերունդը արեւի տակ ընկած ձիւնի պէս հալւում է, կենսական անհրաժեշտութիւն է Ամերիկահայ ճեմարանի հիմնումը . մէկ հատ Մանթաշեան չգտնուեց, որ հրամայէր իր քարտուղարին .

— Մէկ միլիոն տոլարի չէք գրեցէք հայկական ճեմարան հիմնելու համար Ամերիկայում :

Մանթաշեաններին, Պօղովեաններին եւ Ղուկասեաններին, նրանց ամբողջ գոյքը յափշտակելուց եւ վատնելուց յետոյ, բոլշեւիկները շարունակում են նզովել ու հայհոյել, իբրեւ պրոլետարիատի արիւն խմողների, մինչ Ամերիկահայ միլիոնատէրերից շատերը այսօր ուղեկից են բոլշեւիկների եւ վայելում են նրանց համակրանքը :

Եւ ինչո՞ւ այդքան հեռուները երթանք, Ամերիկա, այստեղ, մեզ մօտ Լիբանանում քի՞չ կան միլիոնատէրեր, բայց հաշուենք, քանի՞ հետեւողներ ունեն Մանթաշեանները, թէկուզ աւելի համեստ չափերով : Մի մեծահարուստ Երուանդ Տէմիրճեան, իր սեփական միջոցներով շինեց Անթիլիասի համար եկեղեցի եւ Բարեգործականի համար դպրոց, մատս խաչ՝ ուրի՞շ :

Լիբանանի Հայութեան ազգային յառաջդիմութիւնը կախուած է տեղական աշխատաւոր զանգուածների զոհողութիւններից եւ դրսի հայրենակիցների օժանդակութիւնից : Մեծահարուստները ամուր նստած իրենց հարստութեան վրայ՝ անտարբեր ազգային կարիքների հանդէպ :

Բոլշեւիկները սրանց էլ քծնում են հիմա :

Երեւոյթը, առաւել կամ նուազ չափերով ամէն տեղ էլ նոյնն է . մեծահարուստ Հայը անտարբեր է դէպի ազգային կարիքները, Մանթաշեանների ոգին մեռած է Սփիւռքում :

Հայաստանում անհատական նախաձեռնութիւն կամ անհատական շինարարութիւն գոյութիւն չունեն, հետեւաբար, չկան եւ անհատական դրամագլուխի տէր մեծահարուստներ : Ազատ Աշխարհում անհատը շարունակում է մնալ ընկերային կեանքի մղիչ ազդակներից մէկը, եւ Մանթաշեանները կարեւոր տեղ ու դեր ունեն : Ազատ աշխարհի, հետեւաբար եւ Հայկական Սփիւռքի բնաշրջման բնականոն ձեւը դասակարգային համագործակցութիւնն է : «Բուրժոյ» թէ «պրոլետար» հայ մարդկանց ներդաշնակ գործակցութիւնից է կախուած ընկերային յառաջդիմութիւնը :

Հայաստանում պիտի խնդան եւ ծաղրեն մեր յետամնաց մտքերը : Թող խընդան ու ծաղրեն : Բայց չէ՞ որ Մարքսը ասել է, թէ գաղափարները ծնունդ են նիւթի կամ իրական պայմանների : Հայկական Սփիւռքի իրական պայմանները պարտադրում են ուժերի համադրութիւն եւ համագործակցութիւն :

Սամուէլ–Մուրատեան դպրոց Սեւրում, Մելքոնեան դպրոց Կիպրոսում, Ն. Փալանճեան ճեմարան կամ Մանուկեան–Յովակիմեան վարժարան Պէյրութում, Սահակեան դպրոց Թէհրանում, Գ. Կիւլպէնկեան հիմնարկութիւն իր հայկական բաժնով եւ այլ նման հաստատութիւններ, բոլորը Սփիւռքի իրականութեան պայմաններում դրական եւ շինարար երեւոյթներ են եւ պէտք է քաջալերուեն ու զարգանան :

Ս. ՎՐԱՑԵԱՆ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԸ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՄԷՋ

Համազգային Մշակութային Ընկերութեան գործունէութեան գլխաւոր դաշտը Լիբանանի մէջ է :

Հոս է Նշան Փալանճեան ճեմարանը, որու կատարած դերը Սփիւռքի հայ իրականութեան մէջ հանրածանօթ է :

Հոս է Համազգայինի Գրադարանը, որ Սփիւռքի համար տեսակ մը կեդրոնական գիրքի պահեստ եւ վաճառանոց դարձած է :

Հոս է Համազգայինի Թատերասէրներու միութիւնը, որ Սփիւռքի, կարելի է ըսել միակ մնայուն թատերախումբն է, որ քսան տարիէ ի վեր բարձր կը պահէ հայ իրական թատրոնի դրօշը :

Հոս է Էչրէֆիէ Թաղի մասնաճիւղի երգի եւ պարի խումբը, որ հայ արուեստին արժանի եւ պատիւ բերող ձեռնարկ է, ղեկավարութեամբ Տէր եւ Տիկին Աբրահամեանի :

Պէյրութի մէջ են Համազգայինի Կեդրոնական վարչութիւնը եւ չորս գործունեայ մասնաճիւղեր :

Ամէն մասնաճիւղ, իր շրջանին մէջ, լծուած է մշակութային շինարար աշխատանքի — դասախօսութիւններ, ներկայացումներ, երգահանդէսներ, դրական դատեր, գիշերային դասընթացքներ, պարահանդէսներ եւ այլ կարգի մշակութային հաւաքոյթներ : Ժողովուրդը կը սիրէ ու կը քաջալերէ Համազգայինի ձեռնարկները :

Նշանաւոր են քաղաքի մասնաճիւղին տարեվերջի պարահանդէսները : Այս տարի առանձին փայլով անցաւ եւ բարոյական ու նիւթական մեծ յաջողութիւն ունեցաւ Համազգայինի պարահանդէսը ճեմարանի պարտէզին մէջ :

Քաղաքի մասնաճիւղը առանձնացած է նաեւ Նիկոլ Աղբալեանի երկերու հրատարակութեան պարտականութիւնը : Առաջին հատորը — Գրական – քննադատական յօդուածներ — լոյս տեսաւ գեղեցիկ տպագրութեամբ : Եւ պատրաստութեան մէջ է երկրորդ հատորին հրատարակութիւնը :

Պէտք է արձանագրել նոյնպէս Թատերասէրներուն եւ անսամպլի այս տարուան յաջողութիւնները : Շիրվանզադէի « Քաոսը» ներկայացուեցաւ 12 անգամ, միշտ լեցուն սրահով : Երգ ու Պարի խումբը լայն ժողովրդականութիւն կը վայելէ հասարակութեան մէջ :

Համազգայինի մասնաճիւղերը Պէյրութի մէջ, ծրագրուած եւ յարատեւ աշխատանքով, մեծարժէք գործ կը կատարեն մշակութային մարզին մէջ : Գործ մը, որ հայկական վարժարաններուն զուգընթաց կը ծառայէ հարիւր հազարի հասնող Հայութեան մտաւոր եւ հոգեկան զարգացման :

Այս տարի Համազգայինը մասնաճիւղ մը ունեցաւ Թրիփոլիի մէջ, հայ մշակոյթը սիրող երիտասարդ – երիտասարդուհիներու նախաձեռնութեամբ :

Անճրին, Հալէպի մէջ ալ, Համազգայինի մասնաճիւղը բեղուն գործունէութիւն ունեցաւ այս տարի շնորհիւ իր տրամադրութեան տակ դրուած ընդարձակ սրահին :

Ուր կայ մշակոյթ, կայ եւ ազգային կեանք : Այս տեսակէտով քաջալերական է Համազգայինի յարաճուն զարգացումը Լիբանանի եւ յարակից երկիրներու մէջ :

ԱՆՑՈՐԴ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՀԱՍԿ, պաշտօնական ամսագիր Կաթողիկոսութեան Հայոց Կիլիկիոյ, կրօնական, կրթական, գրական եւ բանասիրական, թիւ 4–5 (Ապրիլ – Մայիս) 1961, Անթիլիաս, Լիբանան :

ԲԱԶՄԱՎԷՊ ամսագիր : Հանդիսարան, բանասիրական, գրական, գիտական, բարոյական : Թիւ 11 – 12 (Նոյեմբեր–Դեկտեմբեր) 1960 : Հրատարակութիւն Ս. Վենետիկի Մխիթարեան Հայրերու, Ս. Ղազար, Վենետիկ (Իտալիա) :

ԱՌԱՔԵԼՈՒԹԻՒՆ ՄԸ Ի ՀԱՅԱՍՏԱՆ, գրեց Փրոֆ. Մանասէ Սեւակ, Նիւ Եորք, 1961 :

ՊԱՐՈՆ ՄԻՒՆՇԱՈՒԶԸՆԻ ԱՐԿԱԾՆԵՐԸ

Առանց վայրկեան մը կորսնցնելու, իմ այս թանկարժէք բեռովս դիմեցի նաւահանգիստ, ուր նաւ մը վարձելով, բեռցուցի զանձս եւ անմիջապէս հրահանգ տուի որ առագաստները յանձնուին հովին եւ հեռանանք Սուլթանին երկրէն : Արտօրանքիս պատճառը այն էր որ կըրնար անախորժ դէպք մը ծագիլ :

Եւ իրօք, ինչ բանի մասին որ կը կասկածէի, պատահեցաւ :

Արկղակալը, տեսնելով որ զանձին գըրեթէ ամբողջ հարստութիւնը փոխադրած էի, աճապարած էր ներկայանալ Սուլթանին եւ բացատրել անոր թէ որքան չարաշահութեամբ օգտագործած էի իր արքայական արտօնութիւնը :

Նորին արքայական մեծութիւնը շշմած էր ի լուր իմ ընչաքաղցութեանս :

Առաջին իսկ առթիւ ահաւոր բարկութեան մը անձնատուր ըլլալէ ետք, հրամայած էր արքունիքի գլխաւոր փաշային անմիջապէս հետապնդել զիս ամբողջ նաւատորմով, աւելցնելով թէ ոչ մէկ դրաւ դոյութիւն ունեցած էր իր եւ իմ միջեւ :

Արձակուած հրամանը խիստ գործադրուած էր :

Ծովափէն հազիւ երկու փարսախ հեռաւորութեան վրայ կը գտնուէի, երբ տեսայ յանկարծ որ բովանդակ Թրքական նաւատորմը կը խուժէր մեր վրայ ...

Կը խորհէի մինչ այն որ գլուխս ուսերուս վրայ հաստատ կը մնար, բայց այդ բոպէին սկսեալ թաղուեցայ նոր զգայնութեան մը մէջ : Ինծի կը թուէր թէ գլուխս սկսած էր վերստին տատանիլ ուսերուս վրայ ...

Ճար չկար : Կործանումս անխուսափելի էր, որովհետեւ անհնարին էր որ կարենայի փրկուիլ այս նոր վտանգէն :

Բարեբախտաբար, իմ մօտս էր փոթորիկներ յառաջացնելու կարողութիւն ունեցող մարդս :

— Մի մտահոգուիք, պարոն, լսաւ այս վերջինը : Իսկոյն անոնց դասը կուտամ ես :

Եւ անմիջապէս դիմելով դէպի նաւուն յետսամասը, սկսաւ այնպիսի սաստկութեամբ փչել դէպի Թրքական նաւատորմին ուղղութեամբ, որ նոյն ակնթարթին Սուլթանին բոլոր առագաստանաւերը, զրկուած իրենց առագաստներէն, կայմերը խորտակուած, դատապարտուեցան անշարժութեան :

Այս, մեր մարդը, իր շունը ուղղելով մեր նաւուն առագաստներուն, իր թոքերուն բովանդակ ուժով փչեց անոնց վրայ : Մեր նաւը սկսաւ արագասոյր ընթանալ եւ քիչ ատենէն հասանք Իտալիոյ դեղածիծաղ ափերը, մինչ օսմանեան նաւատորմը հազիւ կրցած էր ինքզինքը հասցնել Կոնստանդնուպոլսոյ նաւամատոյցը :

Թէեւ այսպէսով յաջողեցայ խուսափիլ Սուլթանին վրէժխնդրութենէն, բայց, չյաջողեցայ ապահովապէս տիրանալ ամբողջ հարստութեանս :

Վասնզի, ինչ որ ալ ըլլայ կարծիքը բազմաթիւ ճամբորդներու, Իտալիան երկիրն է մուրացիկներու եւ դատարկապորտներու, որոնք ձեզմէ ողորմութիւն կը հայցեն, յաճախ ... դաշոյն ի ձեռին :

Այնպէս որ այդ երկրին մէջ, ուր ոստիկանութիւնը չկրցաւ զիս պէտք եղածին պէս պաշտպանել, թալանուեցայ, եւ այն քիչ մասով, որ մնացած էր իմ [illegible] վրս, ուղղուեցայ դէպի Լորէթթի նաւահանգը :

Հոս, սակայն, աւաղակները տարին մը [illegible] նացածը ... :

Ես հիմա, պարոններ, քանի որ կկամ է պահը իմ նինջիս, բարի գիշեր կը մաղթեմ ձեզի ...

Բարի քուն ...

(5 եւ վերջ)

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ [illegible] ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ :

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԹԱՏՐՈՆ

«ԴՌՆՓԱԿ»

—o—

Ֆրանսական թատրոնի 1961ի տարեշրջանը կը գտնուի իր լրումի սեմին: Քանի մը օրէն կը սկսին արդէն մեծ արձակուրդները, որու ընթացքին պիտի փակուին ֆրանսական բազմաթիւ թատրոններու դուռները:

Այսուհանդերձ, մեծ եռուզեռ կը տիրէ ամենուրեք եւ կը թուի թէ թատրոնները տնօրէնները լծուած են գեղեցիկ մրցումի մը, իւրաքանչիւրը իր կարգին փայլօրէն վերջացնելու համար տարին:

Թէաթրը տը Ժիմնազի մէջ այս միջոցին կը ներկայացուի Ժան Փօլ Սարթրի աւելագրաւ մէկ թատերակը՝ «Դռնփակ»:

Տեսարանը կ'անցնի դժոխքին մէջ: Այստեղ, սակայն, դժոխքը զոր երեւակայած է հեղինակը, ուրիշ ոչինչ է, եթէ ոչ համարակ, մռայլ ու դժնէ պանդոկի մը սենեակը, կահաւորուած կանաչ, գորշ եւ վառ կարմիր գոյնով երեք սարսռազդեցիկ թիկնաթոռներով:

Երեք հոգի բերուած են այդ դժոխքը, երեք հոգի՝ որոնք իրենց բովանդակ կեանքը անցուցած են մեղքի ծովուն մէջ եւ մահացած՝ ամբարիշտութեամբ թրծուած:

Անոնցմէ առաջինը էրիկմարդ մըն է, որ իր ողջութեան կը ջարդէր խղճմտանքի վարդապետութիւնը եւ որ սակայն, իրականին մէջ եղած էր վատ մը, անհոգի ու անզգայ հրէշ մը:

Միւս երկուքը՝ երկու կիներ: Առաջինը՝ կանացի որեւէ առաքինութենէ զուրկ «անխծապարտ կին» մը, երկրորդը՝ սպաննած է իր իսկ զաւակը, որուն ներկայութիւնը ցանկալի չէր իրեն համար:

Հիմա որ այս երեքը հաւաքուած են հոդ՝ յաւիտենականութեան համար, իւրաքանչիւրը կ'ուզէ խուսափիլ իր իսկ առանձնութենէն, կը վախնան իրենց անցեալին մերկացումէն, կը ատեն իրենք իրենց հանդէպ, մինչեւ այն օրը երբ կ'որոշեն փոխադարձաբար խոստովանիլ իրարու անցեալի իրենց մեղքերը:

Այդ պահէն սկսեալ անոնք չեն կրնար այլեւս զիրար հանդուրժել, կը դառնան ոխերիմ թշնամիներ, իրենց դժոխքին միջնապահը կը դառնայ զարհուրելի վայր մը, հակառակ անոր որ ստիպուած են հոդ ապրիլ կողք կողքի, յաւիտեանս յաւիտենից եւ անկարող են այլեւս կէտ մը իսկ փոխելու իրենց մեղապարտ անցեալէն: Իրենց բաժինն է հիմա՝ միայն որոճալ այդ զարհուրելի անցեալին մասին..

Եւ տանջանքը աւելի ահաւոր է քան դժոխքին ճարճատուն բոցերը, չարչարանքի զանազան գործիքները եւ երկաթափեղկերու մռայլ ու դաժան տեսքը:

Այս է ահա Սարթրի «Դռնփակ»ին նիւթը, ուր մեծանուն հեղինակը փիլիսոփայական խոր մօտեցումով մը կը քննէ մարդկային խիղճին ու հոգեբանութեան ծալքերը, ջանալով այդ քննութեամբ տալ մեզի օգտակար դասեր:

«Դռնփակ»ը նոր գործ մը չէ: Անոր առաջին ներկայացումէն ի վեր անցած են 15 տարիներ եւ հակառակ անոր որ աշխարհի բազմաթիւ բեմերուն վրայ ներկայացուած է ան, մինչեւ այսօր ալ կը մնայ թարմ ու այժմէական:

«Դռնփակ»ի դերակատարներն են՝ Վասիլէն Լըմարշան, Կապլ, Սիլվիա, Մոնիք Վիթօլտ եւ Թրիսթանի: Այս՝ դմայելի քառեակը Ժան Փօլ Սարթրի հոգեբանական թատերակին կը պարգեւեն ժամանակ փայլ մը՝ իրենց խոհուն արուեստագէտի ճարտար հոգեբանութեամբ:

Նոյն յայտագրին կցուած է նաեւ Սարթրի ուրիշ մէկ գործը, համբաւաւոր «Յարգելի պերճանքը», որ իր ժամանակին եւ դեռ մինչեւ այսօր ալ մեծ աղմուկ կը հանէ: Այս թատերակը տեսակ մը ամբաստանութիւն է ամերիկեան ցեղապաշտութեան մոլուցքին դէմ, եւ ուր Սարթրը հատու սլաքներ կ'արձակէ բոլոր տեսակի ցեղապաշտ ձգտումներուն դէմ:

Այս խաղը նոյնպէս մեծ յաջողութեամբ կը ներկայացուի Ռոպէր Վաթիէի, Անրի Ժաղի, Կորտոն Հէթի եւ մանաւանդ Հէլենա Պոսսիի կողմէ, որ «Յարգելի պերճանքը»ի հրապարակ գալու առաջին օրերէն իսկ կը մնայ անգերազանցելի սանդածագործողը երկին կանացի գլխաւոր դերին:

×

Թէեւ Ազգերու Թատրոնն ալ կ'ապրի իր վերջին օրերը, եւ սակայն դեռ կը մնայ փարիզեան թատերական կեանքին գլխաւոր երեւոյթներէն մէկը:

Ամերիկացի մեծանուն թատերագիր Թէնէսսէ Ուիլըմսի նոյնպէս հոգեբանական մէկ թատերակը՝ «Ապակեայ գառագեղը» մեծ յաջողութեամբ ներկայացուեցաւ Ազգերու Թատրոնին մէջ, Նիւ Եորքի Կիլտ Թէաթրի թատերախումբին կողմէ:

Տոստոյեվսկիի եւ Չեխովի գործերէն ետք, ամերիկացի հեղինակին այս երկն ալ պատկերն է անկարելի սէրերու, ճըմլուած սիրտերու, յուսալքուած հոգիներու եւ ցաւի ու տառապանքի ծովուն մէջ գալարուող էակներու:

Եւ սակայն, ռուսական երկերուն մէջ, այս ցաւատանջ մթնոլորտը երբեմն պարուրուած կ'ըլլայ նաեւ լոյսի ու յոյսի նշոյլով մը: Ամերիկացի հեղինակին երկը ամբողջութեամբ ընկլուզուած է յուսահատութեան աղջամուղջին մէջ: «Ապակեայ գառագեղը»ին մէջ լոյսին հորիզոնը անդառնալիօրէն խցուած է:

Իր սիրոյն մէջ խաբուած, արհամարհուած ու նուաստութեան դատապարտուած պարմանուհիի մը՝ Լորայի սրտառուչ պատմութիւնն է ան, որ իր բովանդակ սիրոյն տաճարը կը կառուցանէ ծաղկազարդ արահետի մը մէջ անծանօթի մը կողմէ իր ստացած մէկ համբոյրին վրայ, եւ սակայն, երբ այդ անծանօթը զինքը լքելով կ'երթայ ամուսնանալ ուրիշի մը հետ, Լորայի ներաշխարհը կ'ենթարկուի ահաւոր ալեկոծումի մը: Կը տատանի պարմանուհիին հոգեկան կառոյցը, ու վերջնական փլուզումը չուշանար; երբ իր ուրիշ մէկ սէրը, այս անգամ իր եղբայրը, նոյնպէս կը լքէ զինքը ու կը թողու միայնակ իր հոգեկան ցաւերուն եւ իր զրեթէ անդամալոյծ մօրկանը հետ:

Սակայն, Լորան բոլորովին չենթարկուիր խելագարութեան, նման ամերիկացի հեղինակին ուրիշ մէկ հերոսուհիին Պլանշին:

Անիկա իր բովանդակ սէրը կը փոխադրէ ապակեայ փոքրիկ ու նուրբ տիկնիկներու վրայ, եւ առ ի չգոյէ լաւագոյնին կը սկսի ապրիլ անոնց հետ, կը տեսնէ անոնցմէ իւրաքանչիւրին մէջ իր սէրերուն առարկայ եղող էակներուն դիմագիծերը եւ այդպէսով կ'արգելափակուի՝ ապակեայ գառագեղի մը մէջ:

Պրոտվէյի բեմերուն վրայ ընդունելութիւն գտած այս երկը Ազգերու Թատրոնին վրայ ներկայացուեցաւ մեծ յաջողութեամբ Կիլտ Թատրոնի դերասաններուն կողմէ, որոնք կրցան ապացուցանել թէ ովկիանոսէն անդին ալ կայ ժամանակակից յառաջապահ թատրոնի լաւագոյն հասկացողութիւն եւ մօտեցում:

Ազգ. Թատրոնի յաջորդ ներկայացումը պիտի ըլլայ Մարոքի Ազգային Թատրոնի ներկայացումը, ուր արաբ դերասանները պիտի բեմադրեն իրենց խաղացանկին ծանօթ մէկ թատերակը՝ «Կախարդեալ մուճակներ»ը:

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ

ՋԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԱՅԻՍ 28Ը ԱՎԻՆԵՈՆԻ ՄԷՋ

—o—

ԱՎԻՆԵՈՆ, (Յատուկ).— Թէեւ ուշ — Յունիս 25 — այսուհանդերձ մեր փոքրաթիւ գաղութն ալ տօնեց Հայաստանի Հանրապետութեան հիմնադրութեան 43րդ տարեդարձը, կազմակերպութեամբ Հ. Յ. Դ. Մուրատ խումբին եւ մասնակցութեամբը՝ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի Ռոստոմ խումբին:

Առտուընէ արդէն կոկիկ բազմութիւն մը սկսած էր հաւաքուիլ Քոնթէյի ծառախիտ անտառը: Կէսօրէ ետք յատուկ հանրակառքով դաշտահանդէսին վայրը կը ժամանէին յիսուն Նոր Սերնդականներ եւ երէցներ, գլխաւորութեամբ ընկեր Յ. Պապիկեանի, Մարսէյլէն:

Շատ չուտով ստեղծուեցաւ տաքուկ մթնոլորտ մը եւ Մարսէյլի մեր ընկերները գործադրեցին գեղարուեստական խնամուած այլ ճոխ յայտագիր մը:

Ցոտնկայս երգուած «Մշակ Բանուոր»էն ետք, արտասանեց ընկեր Համազասպ Նաճարեան, երգեց՝ Օր. Ալիս Շահմիրեան, ձեռնադաշնակի վրայ նըւագեց հայկական եւ եւրոպական կտորներ՝ ընկեր Ժագ Քահվէճեան: Հուսկ ուրեմն նուագեց քեմանչիստ Համօ, Սայաթ Նովայէն:

Օրուան բանախօսն էր՝ ընկեր Յակոբ Արթինեան, որ իրեն յատուկ խանդավառ շեշտով պատմականը ըրաւ այդ մեծ աքթին եւ բացատրեց օրուան իմաստը: Երիտասարդ բանախօսը յայտարարեց ի միջի այլոց.— Այսօր Ավինեոնի փոքրաթիւ Հայութիւնն ալ կուգայ իր պատաանէնչ եւ հայրենաբաղձ հոգիով պաշտամունքի ձայնը միացնելու համայն Հայութեան ձայնին, որ Հայաստանէն մինչեւ արտասահմանի խուլ անկիւնները կը պանծացնէ այս սրբազան տօնը՝ Մայիս 28»:

Վերստին եղան երգեր, արտասանութիւններ, հայկական պարեր եւ այսպէս մինչեւ ուշ գիշեր:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ՄՈՒՐԱՏ – ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

ՎԵՆԵՏԻԿ, (Յատուկ).— Կիրակի, Յունիս 25ին, կէսօրէ ետք ժամը 16ին, տեղի ունեցաւ Մ. Ռ. վարժարանի ամավերջի հանդէսը վարժարանի գեղեցիկ դահլիճին մէջ, որ լեցուած էր հանդիսականներով: Ներկայ էին հայ եւ օտար կրօնական, քաղաքական ու մտաւորական անձնաւորութիւններ, Իտալիոյ հայ վարչութեան ներկայացուցիչը, գաղութայիններ, նախկին աշակերտներ եւ շրջանաւարտներու ծնողքներ եկած մինչեւ Լիբիայէն:

Հանդէսի բացումը կատարեց վարժարանիս երգչախումբը իտալական փառերգով եւ աւանդական «Բամբ փորոտան»ով:

Խօսք առաւ վարժարանին տեսուչը Հայր Նիկողոս վրդ. Բէհեսեան, որ կուռ եւ հակիրճ խօսքերով ներկայացուց վարժարանի դպրոցական տարեշրջանը, աշակերտներու տուած արդիւնքը եւ յիշեց խնկելի յիշատակը վարժարանի անմահ բարերարներու Սամուէլ Մուրատի եւ Ռափայէլ Ղարամեանցի որոնց մահուան 125ամեակն էր այս տարի:

Վարժարանի աշակերտներէն Էտի Պէհէսնիլեան, ընկերակցութեամբ մայէսթրօ Ճիաքոմօ Լիցցիոյի, ճարտարութեամբ նուագեց Մոցարթէն եւ Շուպէրթէն կտորներ:

Միջնադիլ Սեդա Բալուլեան երգեց հայկական երգեր դաշնակի ընկերակցութեամբ Փրոֆէսէօր Ֆլորիանօ Պալէսթրայի: Ապա բեմ բարձրացաւ վարժարանիս նախկին աշակերտ Արամայիս Սըրապեան որ ծանրացաւ բարերարներու կատարած սուրբ կտակին ու Մխիթարեան Հայրերու կատարած նուաճումներու մասին: Զգացումով կարդաց նաեւ իր անտիպ մէկ քերթուածը:

Վարժարանի երգչախումբը երգեց հայկական երգեր:

Շրջանաւարտ դասարանէն Անտոն Ադըլեան յուզումով կարդաց հրաժեշտի կոկիկ ուղերձ մը:

Ուսումնապետ Հայր Կոմիտաս Վրդ. Մանուկեան կատարեց պարգեւաբաշխութիւնը:

Ընթացաւարտ դասարանէն վկայականի արժանացան վեց հոգի.— Ադըլեան Անտոն (Քէսապէն), Գազէզեան Գրիգոր (Հալէպէն), Ծառմանեան Եդուարդ (Լիբիայէն), Ծովիկեան Սուրէն (Վենետիկէն), Կիւրեղեան Հայկ (Ադոլոյէն) եւ Կէօչէրեան Նազարէթ (Լաթաքիայէն):

Նուէրներ ստացան դասարաններու առաջին հանդիսացող աշակերտները: Հուսկ ուրեմն խօսք առաւ Գերապայծառ Սքարփա, ներկայացուցիչ տեղւոյս Պատրիարքին, որ գնահատեց եւ քաջալերեց կատարուած աշխատանքը, Հայոց մաղթելով խաղաղ ու արդիւնաբեր կեանք մը:

Հանդէսը փակուեցաւ վարժարանի Փառերգով:

Վ. ԵՐԱՆԳԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋԻ ԹԵՐԹՕՆԸ» (238)

ՀԱՅՈՑ ԲԵՐԴԸ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

—o—

ՄԱՍ ԵՐՐՈՐԴ

ՎԵՐՋԱԲԱՆ

— Բարի, բերդապետ,— ասաց Թագուհին: — Սակայն բարի ցանկութիւնները միշտ էլ չեն պսակւում յաջողութեամբ: Իմացիր, բերդապետ, որ զօրքի եւ ժողովրդի կեանքը քո ձեռքին է: Քո Թագուհին խնդրում է քեզ՝ գործ դիր հնարներդ զգուշաբար եւ փրկիր քեզ ապաւինողներին: Իսկ այժմ ժողովիր զօրքդ, որ օրհնեմ նոցա:

Կէս ժամ անց բերդի հրապարակը լիքն էր արդէն հին ու նոր բնակիչներով: Բերդապահ սաղաւարտակիր ու վահանակիր զինուորները բռնել էին հրապարակի կենտրոնը. բոլորն իրար նման երիտասարդներ նրանց շրջապատում էին քաղաքացիները, շինական ռազմարդիկ ու կանայք: Լռութիւն էր. դրսից լսւում էին դարձեալ թշնամու վայրենի, խժական աղաղակները եւ թմբուկների դոփինը: Վայրկեանը ծանր էր: Բոլոր հայեացքները լարուած էին ու բորբոք. ամէնքը ձիգ էին եւ զգաստ, բայց միաժամանակ լուռ ու շնչադուսպ: Սպասում էին Թագուհուն: Եւ նա շուտով եկաւ, ինչպէս միշտ, սեւեր հագած:

Նրա երեւումով լռութիւնն աւելի խորացաւ, իսկ երբ կանգնեց աստիճանների գլխին՝ նրա կուրծքը նկատելի բարձրանում – իջնում էր, բայց հայեացքի մէջ կար վճռական մի բան: Նրա հետ աստիճանների գլուխն եկան Մուշեղ սպարապետի մայրը՝ Կատրանիդէ տիկինը, Նանա իշխանուհին եւ իշխաններ Սահառունի Սահակը, Հաւնունի Մանասը եւ Գընթունին: Սրանք կանգնել էին Թագուհուց փոքր ինչ ետ՝ մի յարգալիր հեռաւորութեամբ:

Փառանձեմը, ընդհանուր մի հայեացք գցելով հաւաքուած խայտաբղէտ բազմութեան վրայ, ճերմակ ձեռքը բարձրացրեց, եւ խոր լռութեան մէջ հնչեց նրա յուզուած ձայնը.

— Բերդականներ եւ ժողովուրդ Հայոց, ձեզ հետ խօսում է ձեր դժբախտ Թագուհին: Իմացէք, որ խարդախն Շապուհ մտել է մեր երկիրը:

Նա գալիս է մեր բերդի վրայ. քաջ իմանալով, որ քանի կանգուն է Արտագերսը՝ ինքը չի կարող լինել յաղթական...

Փառանձեմը շունչ առաւ մի պահ, նրա կուրծքը նորից բարձրանում – իջնում էր:

— Ո՛ն ուրեմն՝ պաշտպանեցէք ձեր բերդը, մեր բերդը, մեր տունը. խորտակեցէք Շապուհի հրոսակներին եւ վաստակեցէք յաւիտենական փառք: Ու եղէք անվախ: Հարուածեցէք որքան կարող էք, եւ շուտով մեզ օգնութեան կգան Մուշեղ սպարապետը եւ գահաժառանգ Պապը: Ո՛ն ուրեմն... Ձեր Թագուհին օրհնում է ձեզ...

Այս խօսքերի հետ Փառանձեմը խաչակնքեց զօրքին ու ժողովուրդին:

— Եւ իմացէք, զաւակներս, որ ձեր Թագուհին միշտ ձեզ հետ է. իւրաքանչիւրդ դիպած նետը՝ դիպչելու է իմ սրտին, որ ամէն վայրկեան աղօթելու է ձեզ համար... Պաշտպանեցէք Արտագերսը եւ դուք պաշտպանած կը լինէք երկիրը հայրենի...

Փառանձեմը նորից խաչակնքեց բազմութեանը եւ... արտասուեց:

ՍՏԵՓԱՆ ԶՕՐԵԱՆ

(Շար.)

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Արեւմտ. Եւրոպայի Կ. Կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ փարիզեան շրջանի բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ գիշեր ժամը 8·30ին, Մշակոյթի Տան մէջ :

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Խանասորի Արշաւանքի 64րդ տարեդարձը կը տօնուի նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէին եւ մասնակցութեամբ Շրջանիս բոլոր ենթակոմիտէներուն ու խումբերուն, ինչպէս նաեւ՝ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին եւ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղերուն :

Յուլիս 30ին, Կիրակի ամբողջ օրը, Վալապրի ծառախիտ անտառին մէջ :

Շրջաններու ենթակոմիտէներու եւ խումբերու վարչութիւնները այժմէն պէտք է վարձեն իրենց մասնաւոր օթօքարները :

Մանրամասնութիւնները յետագային :

×

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Սէն Շամոնի «Վարուժան» կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Վարդգէս» խումբին :

Կիրակի, Յուլիս 9, ամբողջ օրը, Փոն Անթէնի (*Վարիզիլ*) *զովասուն պարտէզին մէջ :*

Կը նախագահէ՝ Ընկ. ՏԻԳՐԱՆ ԱՋՆԱԻՈՒՐԵԱՆ :

Գեղարուեստական բաժին՝ երգ, արտասանութիւն եւ զանազան խաղեր :

Ուտելիքները միասին բերել, բացի խմիչքէն :

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ ԴԱՇՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ
Joinville le Pont

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի կողմէ, Կիրակի Յուլիս 9 :

Կը հրաւիրուին Նոր Սերնդականներ եւ համակիրներ :

Ժամադրավայր՝ Շաթօ տը Վենսէն, ժամը 10ին :

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի 1961 – 1962 *տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են. ամէն անոնք որ կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները պէտք է փութան այժմէն իսկ դիմում ընել հաստատութեան տնօրէնութեան :*

Վարժարանին նպատակն է պատրաստել միջնակարգ ուսման պաշարով եւ հայեցի դաստիարակութիւնով օժտուած Հայուհիներ : Ուսման ծրագիրը կ'ընդգրկէ երկու ուրոյն բաժիններ .

Ա) Ֆրանսականը, *որ տառացի կերպով կը հետեւի պետական լիսէներու արդիական բաժնի պաշտօնական ծրագրին, անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով կը պատրաստէ* պրըվէի եւ պագալորէայի :

Բ) Հայկականը, *որ կ'օժտէ սանուհիները հայագիտական ծանօթութիւններով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնքի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան մարզերուն մէջ :*

Հեռաձայն 927 – 01,72

Աշակերտուհիներ կ'ընդունի 8 տարեկանէն սկսեալ, մանրամասնութեան համար դիմել հաստատութեան տնօրէնութեան .—

1, Bld. du Nord, LE RAINCY (S. et O.)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ԼԻՈՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Գ. Աճէմեանէ քսան Ն. Ֆ. իրենց մօր ողբացեալ Սրբուհի Ադամեանի մահուան առթիւ :

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ԳԱՑՈՂ
ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Մեր բաժանորդներու արձակուրդի շրջանը, արձակուրդի շրջանն է նաեւ «Յառաջ»*ի պաշտօնէութեան : Այդ իսկ պատճառով Թերթիս վարչութիւնը Յուլիսին եւ Օգոստոսին, սովորականէն շատ աւելի ծանրաբեռնուած է եւ ջերմօրէն կը խնդրէ իր հաւատարիմ բաժանորդներէն, որ աւելի չծանրաբեռնեն իր գործը հասցէներու առժամեայ փոփոխութիւններով :*

Յառաջ *միշտ իր կարելին կ'ընէ գոհացում տալու համար իր ընթերցողներուն, բայց կը խնդրէ նաեւ որ անոնք չդժուարացնեն իր գործը :*

Այս տարի, վարչութիւնը որոշած է ընթացք տալ միայն ԲԱՑԱՌԻԿ եւ ՍՏԻՊՈՂԱԿԱՆ դիմումներու հետեւեալ պայմաններով.— դիմումները պէտք է ըլլան գրաւոր, ընթացք չի տրուիր հեռաձայնով եղած դիմումներուն : Կցել հինգ Ն. Ֆ. եւ սովորական հասցէն : Դիմող բաժանորդը պէտք է վճարած ըլլայ ընթացիք տարեշրջանը (1961) :

×

Միայն արձակուրդի շրջանին համար, բաժանորդ արձանագրուողներու սակն է.

Ֆրանսա.— *Ամսական* 7 Ն. Ֆ.

Արտասահման 10 Ն. Ֆ. :

Շնորհակալութեամբ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ «ՕՐ»ՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ
ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կապոյտ Խաչի Լիոնի մասնաճիւղի :

Այս Կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, Տէսինի Կապիյօն սրճարանի զովասուն պարտէզներուն մէջ Ջրանցքին եզերքը :

Գեղարուեստական բաժին եւ զանազան անակնկալներ :

Բարձրախօսի վրայ անընդհատ լսելի պիտի ըլլան հայկական սալեր :

Ձոխ պիւֆէ, համադամ ուտելիքներ եւ զովացուցիչ ըմպելիներ :

Ընտանեկան հաճելի եւ ուրախ զուարթ մթնոլորտ :

ԾԱՆՕԹ.— Օթօքարը առաւօտ Փլաս Կիշառէն կը մեկնի ժամը ճիշդ 9ին : Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ : Անձրեւի պարագային պատսպարուելիք վայրը ապահովուած է :

ՀԱՅ ԸՆՏԱՅԱՐԱՆ
Լ Ը Փ Է Ք

ԲԱՑՈՒԱԾ ԵՆ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ
1961 – 1962
ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻՆ

Ուսման ծրագիրն է դասական ընթացք (ֆուր ֆլասիք) :

Պայմաններու եւ որեւէ լուսաբանութեան համար դիմել գրաւոր կամ հեռաձայնով տեսչութեան :

École Apostolique Arménienne
3, Av. de Grandchmp
LE PECQ (S. et O.) Tél. 963-01-72

ԻՏԱԼԻԱ ԵՒ ԱՒՍՏՐԻԱ

ՎԵՆԵՏԻԿ - ԹԻՐՈԼ - ՎԻԷՆՆԱ

ԽՄԲԱԿԱՆ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

Վիէննայի Մխիթարեան Միաբանութեան 4 յոբելեաններուն առթիւ :

Օգոստոս 11 — Սեպտեմբեր 4

Ճամբորդութիւնը կը կազմակերպէ և խումբը կ'առաջնորդէ Հ. Սամուէլ Վ. Արամեան :

Մանրամասն տեղեկութիւններու համար դիմել՝

Առաւօտուն, ժամը 9 – 13'

10 bis, Rue Thouin - PARIS (5e)

Tél. : ODEon 02-12

Կէսօրէ ետք, ժամը 13 – 17'

E. DJEZIRIAN

27, Fbg. Montmartre, Paris (9e)

Tél. : PRO. 35-85

Արձանագրութիւնները կը փակուին Յունիս 30ին :

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

ՕԳՈՍՏՈՍԻ համար արձանագրուիլ ուզող ծնողքներէն կը խնդրուի դիմել Ձորեքշաբթի օրերը ժամը 16էն 18 Մշակոյթին Տուն, 17 Րիւ Պլէօ :

×

Ֆ. Կ. Խաչի Պօմոնի մասնաճիւղը կը հրաւիրէ ծնողքները որպէսզի արձանագրեն իրենց զաւակները օդափոխութեան կայանի համար, մանչերը 6–13 եւ աղջիկները 6–14 տարեկան :

Փափաքողները արձանագրութեան համար դիմեն՝ 23 Պուլվ. Պօմոն, *Տիկին* Մ. Տօլպաշեանի :

Իսկ քաղաքը՝ Տիկին Թութելեանի, 4 ռիւ Փարմանթիէ :

×

Ֆ. Կ. Խաչի վարչութիւնը կը հրաւիրէ ծնողքները որպէսզի արձանագրեն իրենց զաւակները օդափոխութեան կայանի համար, մանչերը 6 – 13 եւ աղջիկները 6 – 14 տարեկան փափաքողները արձանագրութեան համար դիմեն՝ 14 Պուլվ. տէ Միւրիէ, *տիկ. Արմաղանեանի եւ Տիկին Նուրիցայ Բարսեղեանի,* 11 էնփաս տէ Միւրիէ :

Արձանագրութիւնները կը փակուին Յուլիս 15ին :

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղին կողմէ, Յուլիս 9ին, Լա Ֆէվ, Պառ Շարլ, *առաւօտէն մինչեւ ուշ գիշեր :*

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ Հայ Արենոյշներու եւ Գայլիկներու :

Յուլիս ութին, Շաբաթ իրիկուն ժամը 21ին, «Ժիմնազ»ի շքեղ սրահին մէջ :
(Րիւ տիւ Թէաթրը – Ֆրանսէ) :

Գեղարուեստական խնամուած բաժին :

Պիտի բեմադրուի՝ ընտանեկան կեանքէ առնուած բարոյալից Թատերգութիւն մը Ալշունճեանի՝ «Բնաւերները» *եւ ծիծաղաշարժ զաւեշտ մը Ե. Օտեանի՝* «Զարշըլը Արթին աղա» :

Գայլիկները պիտի կատարեն շուէտական մարզանք, իսկ Արենոյշները պիտի պարեն հայկական պարեր : 30 հոգինոց պարախումբով :

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ
Ս Ե Ւ Ր
1961 - 1962

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԲԱՑՈՒԱԾ ԵՆ :

Իրենց զաւակները արձանագրել փափաքող ծնողքներու գործը դիւրացնելու համար կը յանձնարարենք, որ վարժարան առաջնորդեն երախան դպրոցական եւ բժշկական վկայականներով միասին : Փարիզէն դուրս գտնուողները գրաւոր դիմումին միացնեն վերոյիշեալ վկայականները :

Պայմաններու համար դիմել՝ գրաւոր կամ հեռաձայնով .—

DIRECTION DU COLLÈGE SAMUEL MOURAT
26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O.)
Tél. : OBS. 18-28

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐ
ՕԳՈՍՏՈՍ 1 - 31
AGDE (Hérault)

Միջերկրականի կապոյտ ջուրերու ափին : խաղադաշտ եւ լոգանք : խմբական պտոյտներ, դասախօսութիւններ եւ գեղարուեստական երեկոյթներ :

ՕՐԱԿԱՆ 9·50 Ն. Ֆ.

Արձանագրութեան համար դիմել՝ ամէն Ուրբաթ երեկոյեան ժամը 8էն – 10, և Շաբաթ օրերը ժամը 4 – 8, 17 Րիւ Պլէօ :

Գաւառը դիմել հետեւեալ հասցէներուն.—
ՄԱՐՍԷՅԼ.— Գազարեան Վուլայժանս, 31, Լա Քանըպիէռ :
ԼԻՈՆ.— Պէրպէրեան, 39 Րիւ Տիւնուառ :
ՎԱԼԱՆՍ.— Մաղաքեան, 14 Րիւ Ֆրանքլէն :
ՏԷՍԻՆ.— Լիւլէճեան, 16 Րիւ Քոլի :
ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Խրիմեան, 2 Րիւ Ռապըլէ :
ՆԻՍ.— Գաբրիէլեան, 19 Պուլվ. Մանեան :

ԱՐԵՒԸ բնութեան կուտայ կապոյտ երկինք, կանաչ սար ու ձոր, գոյնզգոյն ծաղիկներ եւ զուարթ լոյս…

ԱՐԵՒԸ կրնայ ձեր տունն ալ ողողել իր զուարթ լոյսով ու գոյներով եթէ ձեր բնակարանը ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ, ԶԱՐԴԱՐԷՔ եւ ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e

Tél. ; ARC 26-61 — Métros : Halles et Chatelet

136, Rue des Bourguignons, Asnières-Bois Colombes

Tél. : GRE. 09-47

11, Bd. de la République, La Garenne

Tél. : STA. 19-06

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Մեր սեփական արտադրութիւնը եղող և ամէնէն արդիական ճաշակով հնարուած առաջնակարգ ներկեր, գոյներու մեծ ընտրութիւն սէնթէթիք *եւ* վինիլիք *պատրաստութիւններու : Նորոյթ իւղաներկեր, պատի սիրուն Թուղթեր, ամէն տեսակ* լինոլէոմ *եւ* փլասթիք :

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը :

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON. PARIS 12e — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e
166, AV. ARISTIDE BRIAND, PAVILLON-SOUS-BOIS - SEINE
4 BIS, RUE P. V.-COUTURIER, ARGENTEUIL - S. ET O.
24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER, ALFORTVILLE
48 BIS, RUE DALAYRAC. FONTENAY SOUS BOIS

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 Téléph. : PRO. 86 - 60
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ն. Ֆ. Վեցամսեայ՝ 27 Ն. Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 60 Ն. Ֆ. Հատը՝ 0.25 Ն. Ֆ.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 5 ՅՈՒԼԻՍ

MERCREDI 5 JUILLET 1961

37ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9145 37EME ANNEE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 17ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4946

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՎՈՍՓՈՐԻ ԱՓԵՐՈՒՆ ՎՐԱՅ

Մեր եկեղեցական տարեգրութեանց մէջ բացառիկ դէպք մըն է Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին Պոլիս ճամբորդութիւնը, Գարեգին Պատրիարքի յուղարկաւորութեան առթիւ, պատկառելի շքախումբ մը, որուն մաս կազմելու համար հրաւիրուած են՝ հայրապետի կողքին՝ արքեպիսկոպոս մը, երկու եպիսկոպոս եւ մէկ վարդապետ :

Գաղտնիք մը չէ անշուշտ, որ մեծ էր հանգուցեալ պատրիարքին բարոյական ազդեցութիւնը Վեհ. Վազգէն Ա.ի վրայ, ինչպէս ցոյց տուին վերջին հինգ տարիներու դէպքերը, սկսեալ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոսի ընտրութենէն (20 փետրուար 1956) :

Յուղարկաւորութեան առթիւ Պոլիս հասած են նաեւ ուրիշ բարձրաստիճան եկեղեցականներ, ինչպէս Տիրան արք. Ներսոյեան, «ընտրեալ» բայց ոչ – վաւերացեալ պատրիարք Երուսաղէմի, այժմ անպաշտօն յԱմերիկա եւ Մամբրէ Արք. Սիրունեան, Արմաշի դպրեվանքի վերջին սանն ու ձեռնասունը Գարեգին պատրիարքի, առաջնորդ Եգիպտոսի Հայոց : Իսկ Երուսաղէմէն հեռացուելէն ի վեր Պոլիս կը մնայ Շնորհք Եպիսկ. Գալուստեան, որ պարտաւոր էր հեռանալ Յունիս 23ին, բայց պատրիարքի մահուան առթիւ արտօնուեցաւ երկարաձգելու իր բնակութիւնը Թուրքիոյ նախկին մայրաքաղաքին մէջ :

Ո՞վ պիտի յաջորդէ Գարեգին պատրիարքին, կը հարցնէինք քանի մը օր առաջ :

Դժուար է գուշակութիւններ ընել ներկայ պայմաններուն տակ :

Ծանօթ չենք Թրքական նոր օրէնքներուն : Գիտենք միայն, որ 1923էն ի վեր եկող – գացող կառավարութիւնները աստիճան մը աւելի սեղմած են փոքրամասնութեանց իրաւունքները, որոնք իբրեւ թէ երաշխաւորուած էին Լօզանի դաշնագրով :

Վերջերս Սահմանադիր Ժողովի մշակած նոր Սահմանադրութեան կապակցութեամբ, Հալք կուսակցութիւնը մասնաւոր ուշադրութիւն դարձուց Թուրքիոյ հայ համայնքի գործերուն :

Սահմանադիր ժողովին անդամ Օր. Հերմինէ Գալուստեան յարեցաւ Հալքի եւ կը թուի թէ որոշ դեր մը խաղաց Ինէօնիւի կուսակցութեան խմբագրած ծրագրին մէջ (տեսնել Յառաջի Բ. էջի Թերթօնը Յունիս 15 – 18) :

Մայիսի սկիզբը Գարեգին Պատրիարք, ընկերակցութեամբ Օր. Գալուստեանի, ընդունուած էր Թուրքիոյ հանրապետութեան նախագահ Զօր. Կիւրսէլի կողմէ՝ Պոլսոյ արուարձան Ֆլորիայի իր բնակարանին մէջ : Այս առթիւ Պատրիարքարանի կողմէ հրատարակուած զեկոյցը կ'ըսէր թէ «տեսակցութիւնը եղած է յոյժ սիրալիր : Զօրավարը հետաքրքրուած է նաեւ հայ համայնքի կեանքով» :

Պատրիարքի այս դիմումին պատճառն էր, որ յեղափոխական կառավարութիւնը ուզած էր բոլորովին ջնջել պատրիարքարանի իրաւասութիւնները, որոնք ճշդուած են հարիւրամեայ Ազգ. Սահմանադրութեամբ : Պոլսոյ կուսակալը թիւ 5404 օրէնքով կ'ուզէր կատարել տալ համայնքային ընտրութիւնները :

Այս օրէնքը ընդհանուր ընդվզում առաջ բերած ըլլալով, կառավարութիւնը ստիպուեցաւ քանի մը շաբաթով յետաձգել տալ զանոնք, բայց ի վերջոյ քաշեցուց իր խօսքը :

Հալք կուսակցութիւնը կ'ուզէ սիրաշահիլ փոքրամասնութիւնները՝ անոնց քըւէները ապահովելու համար յառաջիկայ ընտրութեանց մէջ :

Սակայն պիտի ուզէ՞ վերահաստատել Հայոց Սահմանադրական իրաւունքները, որոնք օրակարգի վրայ դրուած են կըլ – կին, նոր պատրիարքի ընտրութեան առթիւ :

Դիւրին պիտի չըլլայ լուծել Պատրիարքական տագնապը, որ ծագած է Վոսփորի ափերուն վրայ, մէկէ աւելի պատճառներով :

ՀՐԱՆԴ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱԼԺԷ ԿԸ ՍՊԱՍԷ

ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ԽԻՍՏ ՄԻՋՈՑՆԵՐ ՁԵՌՔ ԱՌՆՈՒԱԾ ԵՆ

•

Այսօր, Յուլիս 5, Ալժէի գրաւման 131րդ տարեդարձը «կ'ոգեկոչուի» Ալժ. Ազատ. Ճակատի կողմէ, յատուկ ձեւով : Արդարեւ «ԱՀԱԿ»ը կոչ ըրած է մահմետականներուն որ այդ օրը վերածեն «Ազգային օրուան» մը. բողոքելու համար նախագահ տը Կոլի մէջ տեղ դրած Ալժերիոյ բաժանման ծրագրին :

Ապահովութեան Հանրապետական Գունդեր (ՍԷ ԷՌ ԷՍ) եւ ոստիկանական բացառիկ ուժեր գրաւած են Ալժէն :

Պէտք է ընդունիլ նաեւ թէ Ալժ. Ազատ. Ճակատին հրահանգները բաւական անորոշ են, ասոր պատճառն այն է, որ «ԱՀԱԿ»ը կը տարակուսի արդիւնքներուն վրայ եւ չուզեր մէջտեղ հանել թէ մահմետական զանգուածը իր ետին չէ :

Ամէն պարագայի մէջ, Ընդհ. Պատուիրակութիւնը արգիլած է ցոյցերը եւ գործադուլը եւ յայտնի չէ թէ ի՞նչ պիտի ըլլայ Ալժէի այսօրուան պատկերը : Անակնկալներու քաղաք, Ալժէի համար ոչ մէկ բան կարելի է նախատեսել :

Շարլ Ժ.ի զինուորներէն 131 տարի ետք, ո՞վ պիտի գրաւէ Ալժէն :

× Ֆերաթ Ապպաս բացառիկ պատիւներով ընդունուեցաւ Ռապաթ : Հասան Բ. Ապպասի եւ ընկերներուն վերապահած էր այն ընդունելութիւնը զոր կը վայելեն պետական ղեկավարները :

× Փարիզի Զինուորական Բարձր Ատեանը մէկ տարի յետաձգումով բանտարկութեան դատապարտեց Օտար Լեգէոնի հերոս՝ հրամանատար Քապիրօ :

× Զօր. տը Կոլ յաջորդաբար վարչապետ Տըպրէն եւ ալժերական հարցերու նախարար Լուի Ժոքսի հետ խորհրդակցեցաւ աղջի օր :

Կը թուի թէ Էվիանի խօսակցութիւնները պիտի չվերսկսին այս օրերուս թէեւ «ԱՀԱԿ»ի եւ ֆրանսական պատուիրակութեան բանագնացները միշտ շփման մէջ կը մնան :

× « Ֆրանսական Ալժերիոյ Համաձայնական Կոմիտէն» լուծուեցաւ աղջի օր, Պաշտօնաթերթի հրատարակած հրովարտակին համաձայն :

× Չորեքշաբթի օր, Ծերակոյտը պիտի զբաղի ալժերական հարցով : Ներկայ պիտի ըլլան վարչապետը եւ ալժերական հարցերու նախարարը : Խօսողներու ժամանակը արդէն իսկ ճշդուած է :

× Օրանի մէջ երկու Եւրոպացիներ սպաննուեցան աղջի օր : Իսկ Ուէտ – Թարիայի քաղաքապետական սրահներուն մէջ, պայթած ձեռնառումբ մը 39 հոգի վիրաւորեց : Պիսքրայի մօտ, կառախումբ մը եւ զինուորական ճամբոն մը, օդը ելան, երկու մեռեալ եւ երեք վիրաւորներ կան :

ԽԱԽՈՒՏ ԹՈՒՐՔԻԱՆ

ՍԱՐՓԷՐ ԿԸ ՀՐԱԺԱՐԻ, ԱՊԱ ԵՏ Կ'ԱՌՆԷ ՀՐԱԺԱՐԱԿԱՆԸ

Հակասական եւ մէկը միւսը հերքող լուրերը կը շարունակուին Թուրքիոյ մէջ : 1960ի մայիսեան յեղափոխութենէն ի վեր, Կիւրսէլի հաստատած նոր վարչակարգը, ամէն օր ցոյց տուաւ թէ խախուտ է : Եթէ անորոշ է Թուրքիոյ ապագան, ակներեւ է նաեւ որ ալ աւելի անորոշ է իր ներկան :

Ցաջորդելով ամէն օր պատահող հրաժարականներու, Երկուշաբթի առաւօտ արտաքին նախարար Սելիմ Սարփէր իր հրաժարականը կը ներկայացնէր, բայց հազիւ օտար գործակալութիւնները եւ մամուլը լուրը կը հաղորդէին, Սարփէր ետ առած էր իր հրաժարականը եւ կրկին գրաւած իր տեղը :

Երկու պատճառներ մէջտեղ կը դրուին, այս հրաժարականը բացատրելու համար, եթէ կարելի է բացատրել որեւէ բան որ Թրքական է : Կ'ըսուի թէ Սարփէր չէ ուզած դեսպանի պաշտօնի նշանակել 14 սպաներ, որոնք նոր բառով աքթիվիսթ կը նկատուէին եւ քշուած էին Ազգ. Միասնականութեան Կոմիտէէն :

Ուրիշ պատճառաբանութիւն մը եւս կը տրուի, աւելի կարեւոր եւ ծանրակշիռ հանգամանք ներկայացնող :

Սելիմ Սարփէր կ'ուզէր դիրք չբռնել Իրաքի դէմ, Քուվէյթի առթիւ : Այս արդէն բաւական ծանր խնդիր էր, քանի որ դիրք չբռնել Իրաքի դէմ, ուրիշ բան չէր եթէ ոչ դիրք բռնել Անգլիոյ դէմ որ Թուրքիոյ «աւանդական» բարեկամն է :

Այս պայմաններու մէջ է, որ Սարփէր կը հրաժարէր եւ մինչեւ իր հրաժարականը ետ առնելը, կը նշանակուէր արտաքին նոր նախարար մը Ճեմալ Էրքին, Լոնտոնի դեսպան, բայց Սարփէր նոյն իրիկունը, Կիւրսէլի պնդումին տեղի տալով, կրկին կը ստանձնէր իր պատասխանատու պաշտօնը :

Սարփէր դիւանագիտական ծանօթ անցեալ ունեցող անձ մըն է : Ծնած Պոլիս, 1899ին, 1944ին Մոսկուայի դեսպան եղած է, ապա անցած է Հռոմ : 1947ին ՄԱԿի Թրքական պատուիրակութեան պետն էր : 1957ին Ատլանտեան Ուխտի Թրքական պատուիրակութեան գլուխը կը գտնուէր մինչեւ 1958, երբ արտաքին նախարարութեան ընդհանուր քարտուղար կը դառնար, Անգարայի մէջ : Այդ պաշտօնին գլուխն էր երբ յեղափոխութիւնը ծագեցաւ եւ Ազգ. Միասնականութեան Կոմիտէն զինքը արտաքին նախարար նշանակեց :

Թուրքիոյ ներկայ խախուտ դիրքը, վստահութիւն չի ներշնչեր Արեւմուտքի եւ Անրի Պենազէ Օռռոի մէջ «իր տեսակէտը» կը յայտնէ վերլուծելով ներքին եւ արտաքին կացութիւնը :

Թուրքիոյ ներկայ ղեկավարութիւնը երկու հոսանք ունի իր մէջ : Մէկը, գըլխաւորութեամբ Կիւրսէլի, Արեւմտասէր է, միւսը զոր կը ղեկավարէ գնդ. Թիւրքէշ չէզոքավարութեան կողմնակից է :

Այս կացութիւնը կը յիշեցնէ Նէկիպը որ յետագային իր տեղը «տուաւ» Նասըրի : Անշուշտ ամէն բան կորսուած չէ Արեւմուտքի համար եթէ ի մօտոյ կատարուելիք ընտրութիւնները օրինաւոր եւ կանոնաւոր ձեւով կատարուին : Պենազէի համար, այդ պարագային Ինէօնիւի յաղթանակը տարակոյս չի վերցներ : Բայց Պենազէ կը վախնայ որ Թիւրքէշ եւ « Նորքեմալականները», այդքան դիւրին տեղի չտան :

ՊՈԼՍՈՅ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻՆ ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ ՈՒՐԲԱԹ

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ ՊՈԼԻՍ ԿԸ ՀԱՍՆԻ ԱՅՍՕՐ ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ

Պոլսէն կը հեռագրեն թէ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը, որուն կ'ընկերանան Կոմիտաս Եպիսկոպոս եւ Պարգեւ Վարդապետ Պոլիս կը հասնին Չորեքշաբթի օր :

Պոլսոյ Պատրիարքին յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Ուրբաթ օր :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՌԸՆՈՅԻ տնօրէնութիւնը որոշեց բանալ Ֆլէնի գործատունը, որ ինչպէս գրած էինք, փակուած էր բանուորներու դժգոհութեան եւ «շրջուն» գործադուլներուն իբրեւ հետեւանք :

ԳԻՒՂԱՑԻԱԿԱՆ ցոյցերը կը շարունակուին, թէեւ նուազ ուժգնութեամբ : Աղջի օր ցոյցեր կատարեցին Քալվատոսի, Պաս գ'Ալփի եւ Վառի գիւղացիները : Ուշագրաւ ոչ մէկ միջադէպ պատահեցաւ :

ՓԱՐԻԶԻ քաղաքապետական խորհուրդը այլ եւ այլ հարցերու կարգին կը քննէ Փարիզի համար անլուծելի թնճուկ դարձած ինքնաշարժներու կայքի հարցը : Ոստիկանապետ՝ Փափոն կ'առաջարկէ արգիլել ինքնաշարժներու կայքը՝ մեծ հանգոյցներու եւ քաղաքին կեդրոնին մէջ :

ՔՈՒՎԷՅԹ կը շարունակեն հասնիլ անգլիական ուժեր, որոնց թիւը հինգ հազարի հասած է արդէն : Պիտի հեռանան երբ Քուվէյթի անկախութիւնը դադրի վտանգուած ըլլալէ, յայտարարեց Մաքմիլըն, անգլիական խորհրդարանին : Իրաքեան ուժերը որ միշտ համախմբուած են Պասրա, մեծ վտանգ մը կը նկատուին : Միւս կողմէ Արաբական լիկան յետաձգեց Քուվէյթի անդամակցութեան հարցը, իսկ Իրաք ամբաստանեց պաշտօնապէս Անգլիան իբրեւ «յարձակող» :

ՀԱՄԸՐՇՈԼՏ մերժեց ՄԱԿի քարտուղարութեան պաշտօնի վերաբերեալ խորհրդային առաջարկը, որ ինչպէս ծանօթ է, կ'առաջարկէ երեք քարտուղարներով (մէկ համայնավար, մէկ չէզոք եւ մէկ ալ արեւմտեան) փոխարինել ՄԱԿի քարտուղարը : Նոյնպէս մերժեց չէզոք երկիրներու առաջարկը՝ նոյն սկզբունքով նշանակել երեք օգնական քարտուղարներ, եւ ներկայացուց նոր առաջարկ մը : Նշանակել 14 օգնական քարտուղարներ, որոնց հինգը զբաղին քաղաքական հարցերով ու մնացեալները զուտ վարչական խնդիրներով :Առաջարկեց նաեւ որ քաղաքական հարցերով զբաղող հինգէն երկուքը ներկայացնեն Մ. Նահանգները եւ Խ. Միութիւնը, իսկ մնացեալ երեքը՝ չէզոքները :

ՀԱՐԱՒ. Քորէայի զինուորական իշխանութեան պարագլուխը՝ զօրավար Ջանկ եւ Գերագոյն Խորհուրդի անդամներէն չորսը հրաժարեցան, աղջի օր : Զօրավար Ջանկը կը փոխարինէ զօրավար Փակ, որ պետական հարուածին իսկական պարագլուխը կը նկատուի :

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ Գերագոյն Խորհուրդի նախագահութեան որոշումով մահապատիժ սահմանուեցաւ տարադրամներու չհաշուետուութեամբ զբաղողներուն համար : Մայիս 6ին մահապատիժ սահմանուած էր նաեւ պետութեան ստացուածքները կողոպտողներուն եւ կեղծ դրամ տպողներուն համար :

''ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆԻ ՁԵՌԱԳԻՐ ԳԱՆՁԵՐԸ,,

—o—

Ա.

Հայագիտական գրականութեան մէջ արժէքաւոր գործ մըն է Փրոֆ. Ա. Աբրահամեանի հայ ժողովուրդի հին եւ միջնադարու ձեռագիր գանձերուն նուիրուած այս աշխատութիւնը :

Գիրքը գրուած է ընթերցող լայն զանգուածին համար եւ կ'ընդգրկէ համառօտ եւ դիւրընթեռնլի պնահատութիւն մը համաշխարհային արժէք ունեցող այն ձեռագիրներուն, որոնք ստեղծուած են դարերու ընթացքին բազմաթիւ հեղինակներու հանճարին ուժով :

Մատենադարանին մէջ կը պահուի հայերէն եւ այլ լեզուներով գրուած աւելի քան 11.000 ձեռագիր հատորներ եւ հարիւր հազարաւոր վաւերագիրներ :

Առաջին գլուխին մէջ կուտայ Մատենադարանին պատմութիւնը : Հեղինակը հիմնուելով գոյութիւն ունեցող հայագիտական աղբիւրներու վրայ՝ Մատենադարանին սկզբնաւորութիւնը կը հաշուէ Ե. դարէն : Մշակոյթի այդ ամէնէն հին օջախին ատաղձը կը հանդիսանայ Սաղմոսավանքին ձեռագրատունը : Յետագային (1441) երբ կաթողիկոսական աթոռը տեղափոխուեցաւ Էջմիածին, հոն բերուեցան նաեւ Սաղմոսավանքի եւ զրչութեան այլ դպրոցներու ձեռագիրները : Շատ անգամ մեր ժողովուրդին հոգեւոր գանձերը հրոյ ճարակ դարձած են կամ կորսուած են օտարներու ձեռքով : Ձեռագիրները շատ անգամ օտար երկիրներու ճամբան բռնած են կամ թափառած երկրէ երկիր :

Գիրքին մէջ Մատենադարանին ձեռագիրները ներկայացուած են ըստ նիւթերու՝ պատմութիւն, իրաւունք, աշխարհագրութիւն, գեղարուեստական գրականութիւն, փիլիսոփայութիւն, գիտութիւններ, բժշկագիտութիւն եւն. :

Աշխատութեան 4րդ գլուխը նուիրուած է պատմական մեծարժէք բնագիրներու նկարագրութեան եւ առանձին – առանձին կը խօսի այդ ձեռագիրներու, անոնց հեղինակներուն եւ ժամանակաշրջանի մասին :

Մատենադարանի հարստութիւնը կը կազմեն աւելի քան 90 պատմիչներու եւ ժամանակագիրներու գործերը : Ժամանակագրական կարգով ամէնէն հինը Ե. դարու հեղինակ Ագաթանգեղոսի «Պատմութիւն Հայոց»ն է : Միշտ Ե. դարու հեղինակներ են Փաւստոս Բիւզանդ, Կորիւն, Ղազար Փարպեցի, Եղիշէ, պատմահայր Մովսէս Խորենացի եւայլն : Խորենացի առաջինն է որ օգտուած է իր ձեռքին տակ եղած գրաւոր աղբիւրներէն եւ բանաւոր նիւթերէն եւ հիւսած է հայ ժողովուրդին ամբողջական պատմութիւնը՝ սկսեալ հին շրջանէն մինչեւ 428 թուականը՝ Հայաստանի անկախութեան խորտակումը : Է. դարու պատմիչներ Սեբէոսի, Յովհան Մամիկոնեանի աշխատութիւնները արժէքաւոր են հայ ժողովուրդի Դ.–Է. դարերու պատմութեան վերաբերեալ նիւթերով : Արժէքաւոր են Ղեւոնդի (8րդ դար), Թովմա Արծրունիի (10րդ դար), Յովհաննէս Դրասխանակերտցիի (10րդ դար), Ստեփանոս Տարոնեցի Ասողիկի (11րդ դար), Սամուէլ Անեցիի, Արիստակէս Լաստիվերտցիի, Մատթէոս Ուռհայեցիի (12րդ դար) աշխատութիւնները :

Մատենադարանին մէջ կը պահուին նաեւ Կիլիկիոյ շրջանի պատմիչներուն ձեռագիրները : Անոնցմէ աչքի կը զարնեն Ը. դարու հեղինակ, Կիլիկիոյ հայկական պետութեան սպարապետ Սմբատ Կոնստաբլի գործը, նոյն դարաշրջանի հեղինակ Հեթում պատմիչին ժամանակագրութիւնը :

Պատմական բովանդակութեամբ ձեռագիրներէն կարեւոր են նաեւ Ը. դարու հեղինակներ Կիրակոս Գանձակեցիի, Վարդան Արեւելքցիի, Ստեփանոս Օրբելեանի, ԺԵ. դարու հեղինակ Թովմա Մեծոփեցիի, ԺԷ. դարու պատմիչներ Զաքարիա Սարկաւագի, Առաքել Դաւրիժեցիի ձեռագիրները :

Մատենադարանին կարգ մը ձեռագիրները արժէքաւոր նիւթեր կը պարունակեն նաեւ մեր հարեւաններու պատմութեան վերաբերեալ : Հետաքրքրական է նշել, թէ Եւսեբիոս Կեսարացիի «Քրոնիկոնը», որուն յունարէն բնագիրը կորսուած է, պահպանուած է շնորհիւ Ե. դարուն կատարուած հայերէն թարգմանութեան :

Արժէքաւոր են Է. դարու պատմիչ Մովսէս Կաղանկայտուացիի «Պատմութիւն Աղուանից» աշխատութիւնը, ԺԲ. դարուն վրացերէնէ հայերէն թարգմանուած «Քարթլիս Ցխովրեբան» («Վրաց պատմութիւն»), ԺԳ. դարուն ասորերէնէ հայերէն թարգմանուած Միխայէլ Ասորիի պատմութիւնը եւայլն :

Ուշագրաւ է գիրքին 5րդ գլուխը, ուր կը խօսի իրաւունքին վերաբերող ձեռագիրներուն մասին :

Իրաւունքի կանոններուն մեծ մասը կը վերաբերի Հայաստանեայց եկեղեցւոյ իրաւունքի պատմութեան : Դեռ 5 – 6րդ դարերուն յունարէնէ եւ ասորերէնէ հայերէն թարգմանուած են կրնօաժողովներու կանոնական որոշումները, ինչպէս նաեւ՝ Նիկիոյ, Պոլսոյ, Եփեսոսի ժողովներուն որոշումները : Միջնադարուն դատաստանագիրքը փոխարինած են վերոյիշեալ կանոնները եւ մէկ քանի կանոնագիր ժողովներու որոշումները : Այդ բոլորէն կազմուած է հաւաքածոյ մը, որուն ամբողջացումը յետագային կատարած է Յովհան Օձնեցի կաթողիկոսը :

Մխիթար Գօշի Դատաստանագիրքը հայկական ամէնէն հին դատաստանագիրքն է, կազմուած 1148ին : Հեղինակը իր այդ գիրքը կազմելու ատեն օգտուած է հայկական եւ օտար կանոններէ եւ Նր–կատի առած է հայ իրականութեան մէջ գոյութիւն ունեցող իրաւունքի աւանդական սովորութիւնները :

Գօշի Դատաստանագիրքը տարածուած էր նաեւ հայկական գաղութներու մէջ : 1519ին Սիգիզմունդ Ա. Թագաւորը Լեհաստանի հայկական գաղութի դատավարութիւնները վարելու համար պաշտօնապէս հաստատած է Գօշի Դատաստանագիրքը : Այս գիրքէն 34 ընդօրինակուած օրինակներ կան Մատենադարանին մէջ, ամէնէն հինը գրուած է 1295ին :

Արժէքաւոր են Կիլիկիոյ Թագաւորներէն Հեթում Ա.ի եղբօր Սմբատ Սպարապետի Դատաստանագիրքը՝ բաղկացած երկու հազար կանոններէ եւ գրուած կիլիկեան խօսակցական լեզուով, Յովհաննէս Երզնկացիի Երզնկայի հայ արհեստաւորներու եւ առեւտրական միութիւններու համար գրած կանոնագիրքը, Շահամիր Շահամիրեանի «Որոգայթ փառաց»ը, ուր Մադրասահայ հայրենասէրը կը ներկայացնէ ապագայ ազատ Հայաստանի օրէնքները ըստ իր հայեցողութեան :

Մատենադարանին մէջ կան նաեւ օտար լեզուներէ հայերէնի թարգմանուած կանոնագրութիւններու եւ դատաստանագիրքերու ձեռագիրներ :

Ա. ՍԱՐԳՍԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ԹՐՔԱԽՕՍՈՒԹԵԱՆ ՍԱՐՍԱՓԸ

ՀԻՆ ՅՈՒՇԵՐ

—o—

Շատոնց է որ Պոլսական թերթերը արձագանգ կուտան Թուրք ուսանողներու բարձրացուցած վլվլուկին եւ տեղացուցած սպառնալիքին, Թրքախօսութիւնը պարտադրելու համար իրենց հպատակութեան տակ գտնուող ոչ – Թուրք ժողովուրդներուն :

Թրքախօսութիւն պարտադրելու այս ապօրինի արարքը նոր երեւոյթ մը չէ, մեզի Հայերուս համար : Անկէ երկու դար առաջ ալ, քիչ չարիք հասցուցած չէ Թրքախօսութեան սարսափը Հայաստանի կարգ մը գաւառներու քամբախտ հայութեան գլխուն :

Պատանեկան օրերուս էր : Օսմ. Սահմանադրութեան խաբուսիկ շունչը արդիականացուցած էր մեր Ազգ. վարժարանը, օժտած ազգանուէր վարժապետներով : Նոր դաստիարակութիւնը նոր ներշնչումներով համակած էր մեր սրտերը եւ մեր հոգիները լեցուցած հայրենասիրութեան եւ հայախօսութեան բոցավառ սիրով : Որովհետեւ Պեհեսնիի Հայութեան ընտանեկան լեզուն Թուրքերէնն էր ...

Մեզի զարմանք պատճառող պարագան էր որ, մեզի մօտակայ, եւ գրաստներու ոտքով հազիւ եօթը ութ ժամ հեռու գտնուող Ատիաման գաւառի ընտանեկան լեզուն հայերէն էր : Ինչո՞ւն յառաջ կուգար այս տարբերութիւնը, որովհետեւ այս երկու քոյր գաւառներու Հայութիւնը, երբ իրարու քով գար, թերեւմացութիւն մը ծայր կուտար : Ատիամանցի Հայը հազիւ թէ խեցբեկ Թուրքերէն մը գիտէր, Պեհեսնիցի Հայը հազիւ թէ խեցբեկ հայերէն մը : Միութեան կապը խզուած էր, մինչդեռ ազգի այս հարազատ գաւակներու միջեւ : Ո՞վ կտրած էր լեզուի միութեան այս կապը, յայտնի չէր մեզի, ուսանողներուս համար :

Օր մը, Ատիամանցի մեզի ազգական տարիքոտ հիւր մը ունէինք մեր տունը : Մեր յարգելի հիւրին գլուխը տաքցած Պեհեսնիի սքանչելի օդով, տեսնելով լեզուի եւ խօսակցութեան դժուարութիւնը մեր միջեւ, ըսաւ.— Խաչը վկայ, Ատիամանի Ասորիները եւ Թուրքերը ձեզմէ աւելի լաւ եւ կատարեալ հայերէն կը խօսին : Կը զարմանամ թէ, լեզուի մեր այս միութեան կապը անօրէնբռնակալութիւնը կտրած է մեր միջեւ ...

Հայրիկս, մեր բոլորին համար անակընկալ, հետեւեալ պատասխանը տուաւ մեր յարգելի հիւրին .

— Լաւ որ պատմեմ, Թորոս աղա : Եւ հետեւեալը պատմեց, դեռ կը յիշեմ բառ առ բառ .

« Օր մը, քու այս ինծի ըրած հարցումըդ, ես ալ իմ 115ամեայ պապուկիս ըրի՝ ուսանողական օրերուս, եւ հետեւեալ պատասխանը ստացայ : Ենիչէրի արիւնախանձ փաշա մը եղած է պատճառը, որ Պեհեսնիի Հայութիւնը մոռնայ իր մայրենի լեզուն : Ենիչէրի բանակին մէջ հազարապետ մը եղած է այս տարիքոտ փաշան, որ որպէս կառավարիչ ղրկուած է Պեհեսնի : Ես ալ քեզի պէս պատանի մըն էի, երբ այս փաշան եկաւ Պեհեսնի : Շատ մոլեռանդ մահմետական մըն էր ան, ըստ Թուրքերուն ՝ մանկահասակ օրէնքով իրենց ծնողաց գրկէն յափշտակուած հրեայ լաճ մը, Պէհճէթ փաշա անունով, ինչպէս կը յիշեմ :

« Այս տխրահռչակ փաշան, իր պաշտօնին վրայ հաստատուած, քովը կանչելով մեր Թաղերուն մուխթարները, անոնց կը յանձնէ իր նոր հրամանը, որ կ'արգիլէր տեղւոյն եւ շրջակայ հայկական գիւղերուն Հայութեան հայերէն խօսիլը, եւ տարի մը պայմանաժամ կուտար, ժողովուրդին Թուրքերէն սորվեցնելու համար :

« Պայմանաժամը լրացած, փաշան կը սկսի շրջիլ մեր Թաղերու մէջ, իր հանդիպած եւ տեսած Հայերը քովը կանչելով եւ Թուրքերէն հարցումներ ուղղելով : Իր հարցումներուն Թուրքերէն ճիտակ պատասխան տուողները ազատ կ'արձակէր, իսկ չգիտցողները ձերբակալելով կը ղրկէր բանտ ու զնտան, որբերով, չարաթներով տանջելէ ետք կաշառքով եւ երաշխաւորութեամբ ազատ արձակելու համար : Օր մըն ալ ահաբեկելու համար ժողովուրդը, քաջ եւ յանդուգն հայ երիտասարդի մը, շղթայ–

Ա Ռ Ա Կ

—o—

Թէպէտեւ ժանտախտէ չէին վարակուած, կենդանիները հաւաքուեցան առիւծին մօտ : Խորհրդակցութեան նիւթը կարեւոր էր ու վտանգաւոր : Միաձայնութեամբ պէտք էր քուէարկէին մարդ արարածին վերջնական բնաջնջումը...

Ինչպէս որ հարկը կը պահանջէր, ամէնէն, առաջ խօսեցաւ առիւծը, եւ ըսաւ .

— Ժամանակները յեղաշրջուած են : Շատ պարզ է որ այդ ցեղը մեր համբերութիւնը սպառեց : Իւրաքանչիւր ոք թող յայտնէ իր կարծիքը : Ահա նախ իմս : Ես չեմ ուտեր մարդը, բայցի այն պարագային երբ սնունդի պակասը զգամ : Արդ, ինչո՞ւ ան կուգայ զիս գտնել իմ անկոխ անտառներուս մէջ : Մի՞թէ իմ զիստերս այդքան համեղ են : Ոչ : Ուրեմն, ինչո՞ւ այնքան հաճոյք կը զգայ երբ իմ արքայական գլուխս սափրուած կ'ըլլամ բախել երկաթափեղկերուն վարագոյրներուն, ..., որ հազիւ թէ բաւական է վառեակ մը պարփակելու իր մէջ ... Կ'ամբաստանեմ մարդ արարածը որ այնքան հաճոյք կը զգայ, երբ կը տեսնէ որ ես, կենդանիներու արքան փտուած եմ իր մահիճին ստորոտը եւ որ ինք ամէն առտու կը կոխկռտէ իմ մորթս... ես վերջացուցի : Հիմա թող խօսին բոլորը, իրենց կարգին :

×

Վագրը առաջ անցաւ : բոլոր գազաններուն անունով :

— Իմ ալ դժգոհութիւններս նման են քուկիններուդ, ըսաւ ան, եւ սակայն, անոնց վրայ պիտի աւելցնեմ ես մարդ արարածին ուրիշ մէկ անբարոյ արարքն ալ : Դուն կը բողոքես անոնց քեզի հանդէպ գործ դրած տմարդութեան մասին : Եւ սակայն, ինչ կ'արժեն այդ բոլորը, երբ մտածենք այն ամէնուն վրայ որոնք կը կոչուին մուշտակներ... Ո՛հ, թեւնոցներ, ո՛հ վզնոցներ .. ո՛հ...

— Ներողութիւն, ընդմիջեց կապիկը, որ անհամբերութենէն կ'եռար : Ատենէ մը ի վեր մենք ալ կը բաժնենք նոյն ճակատագիրը : Մեզ կը կոչեն մարդուն նախահայրը ... հրէշային է ասիկա : Եւ անկասկած, կը խորհին մեզ պատուել երբ մարդիկ եւ իրենց կիները կը ծրպտուին կապիկներու պէս .. Այսուհանդերձ, նախ քան որ մեր մորթերը զարնան անոնց արդուզարդին կենսական առարկաները, տեսէք թէ ինչ կ'ընեն մեզի : Միշտ խնամխութեան պատրուակին տակ, ահաւասիկ ծանր վերարկուներ զորս կը հագցնեն մեզի, ահաւասիկ հեծանիւ մը որուն վրայ կը բազմեցնեն զմեզ. եւ այսպէս ցաւատանջ յոգնութիւններու ենթարկելէ վերջ կը զետեղեն մեզ պուպրիկի մը անկողնին մէջ՝ ուր կը մեռնինք հիւծախտաւոր... Առիւծը գանգատեցաւ մարդ արարածին ստորնութենէն : Արդ – եօք մենք չե՞նք գլխաւոր զոհը որ իրր հոպիտ կը ծառայենք անոր ...

Յանկարծ, խրոխտ ու ահագնադղորդ ձայներ բարձրացան : Թեւեր էին որ վար կ'իջնէին վերէն :

— Հապա՞ մենք, աղաղակեց արծիւը բարկաճայթ : Ի՞նչ կը խորհիք դուք երբ զմեզ մորթազերծ ընելէ ետք խոտով կը լեցնեն զայն ... ի՞նչ կը խորհիք, երբ իմ հպատակներուս ամենավերջինն իսկ սափրուած է զարդարելու իր փետուրները՝ տիկիններու գլխարկներուն իբրեւ պաճուճանք : Տակաւին հաշուի չեմ առներ մեր հաւկիթները, որոնք մեր բոյներէն կը տարուին մարդ արարածին չար պզտիկներուն կողմէ ...

×

Երբ կենդանիներու աշխարհին ազնուականութիւնը վերջացուց խօսքը, յանկարծ լսուեցաւ պզտիկ փիւթօափ մը ձայնը, որ կը ճչար .

— Մենք ենք անկոխ անտառներու մեծագոյն զոհը ... Մուշտակներու համար ինչ թակարդներ չեն լարեր անոնք մեզի համար ալ : Մենք ալ, մարդուն նման կը սիրենք միսը, գետնախնձորը, եւ սակայն, հանդիստ չեն թողուր մեզ ...

— Օհ, ի՞նչ կ'ըսէք, աղաղակեց մուկը ազազուն ձայնով մը : Թակարդնե՞ր ... միայն այդքա՞ն : Ի՞նչ կ'ընենք մենք մեր սնունդին համար, եթէ ոչ կը ճաշակենք մարդոց աւելցուքները : Նոյնիսկ վերջերս, մեզի համար հնարեցին մարդոց ամէնէն մեծ հրէշաւորութիւնը՝ փառթէօրի չիճուկը ...

Այդ միջոցին ընտանի կենդանիները, որոնք գազաններուն կողմէ խէթ աչքով մը կը դիտուէին, ներկայացան :

Շունը, որուն յաւիտենական յուզումը կը խեղդէր զինքը, համարձակեցաւ ամբաստանագիր մը կարդալ իր հինաւուրց բարեկամին ուղղուած :

— Այնուամենայնիւ կրցածիս չափ կը սիրեմ զինքը, հաչեց խոնարհաբար : Տեսէք վզիս կապուած շղթան : Հակառակ որ ծնած օրս իսկ սահմանուած եմ ցած կռուելու, երեք ամսական տարիքէն իսկ կը կապուիմ ատակառի մը : Եւ եթէ պատահի որ յաջողիմ խոյս տալ, կը ծեծեն զիս : Կապիկը ակնարկութիւն ըրաւ կէր–կէսին... Մի՞թէ առանց նոյնիսկ մարզուած եւ գիտուն շուն մը ըլլալու սորվուած չե՞մ պաշտօնապէս բարեւի կենալու, մեռած ձեւանալու, ձեռքս երկարելու եւ ցուլկիս վրայ պահելու շաքարի կտոր մը՝ մինչեւ որ մահացու սարսուռ մը պատէ զիս... Աւելին ....

ԼԻՒՍԻ ՏԸԼԱՐԻՒ–ՄԱՐՏԻՐՈՍ

Ն. ՓԱԼԱՆՃԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆԷՆ ՆԵՐՍ

ՊԷՅՐՈՒԹ, (Յառաջ) .— Շաբաթ օր, Յունիս 24ին, տեղի ունեցաւ Համազգայինի Նշան Փալանճեան Ճեմարանի տարեկան հրապարակային հանդէսը, եւ 25 տղաքներ եւ աղջիկներ ստացան աւարտական վկայական՝ խանդավառ բազմութեան ներկայութեամբ :

Հանդէսին մէջ, խուռն բազմութեան ներկայութեամբ, կարդացուեցաւ տնօրէնին տեղեկագիրը ճեմարանական տարեշրջանի բարոյական եւ նիւթական գործունէութեան մասին :

Ուսուցիչ - ուսուցչուհիներ՝ 33 : Երկուքը կառավարութեան կողմէ նշանակուած են արաբերէն լեզուի համար : Մէկը՝ ֆրանսական մշակութային առաքելութեան թոշակով : Միւսները ճեմարանի սեփական միջոցներով :

Հայերէն եւ արաբերէն լեզուներէն զատ, ճեմարանի մէջ կ'աւանդուին նաեւ ֆրանսերէն եւ անգլերէն լեզուները :

Ճեմարանի վերջին երեք դասարաններու աշակերտութիւնը կը կազմէ Լսարանական Միութիւն՝ գրական, գիտական, գեղարուեստական, թատերական խումբերով, բարձրագոյն կիրթութեամբ ուսուցիչներու ղեկավարութեան տակ : Ամէն երեքշաբթի Միութիւնը կը կազմակերպէ աշակերտութեան համար դասախօսութիւններ, յաճախ, դուրսէն հրաւիրուած դասախօսներու կողմէ : Այս տարի Լսարանական Միութիւնը առանձնապէս բեղուն գործունէութիւն ունեցած է :

Լսարանական Միութիւնը կը հրատարակէ «Ջահակիր» անունով պարբերական մը՝ տպագիր : Վերջին թիւը, ութսուն էջ, առանձնապէս բովանդակալից եւ հե-

կապ, լեզուն կտրել կուտայ : Ջոհը կը մնայ հրապարակի վրայ, պահակներու հսկողութեան տակ : Մունետիկը անոր քով կեցած կը պոռար . «Այս պիտի ըլլայ վիճակը այն կեավուրին, որ չի սորվիր թուրքերէն, եւ չի դադրիր իր կեավուրի տզայելական լեզուն խօսելէ», Պահակները եւ մունետիկները կը փոխուէին եւ ջոհը կը մնար, մինչեւ որ արիւնաքամ մեռնէր եւ հոտէր անոր դիակը, յետոյ անոր քահանան կանչելու եւ անոր յանձնելու համար քայքայուած մարմինը, փոխադրելու համար եկեղեցւոյ բակը, եւ երթալ արտօնութիւն առնելու համար փաշայէն, զայն թաղելու ...

Տխրահռչակ փաշային դալէն առաջ, մենք կրկին կեավուրներ էինք մեր թուրք հարեւաններուն համար, բայց պաշտօնական հալածանք մը չկար մեր Հայութեան համար :

Հայրիկիս այս պատմութիւնը լսելով, քարացած էինք բոլորս :

ԱՒԵՏԻՍ ԹԷՔԷԵԱՆ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՊԵՏՐՈՍ ՊԱԼԸԳՃԵԱՆ

—o—

Ցաւով կը տեղեկանանք թէ Սոֆիայի մէջ իր մահկանացուն կնքած է ընկեր Պետրոս Պալըգճեան : Հանգուցեալը ծնած էր Պոլսոյ Խասգիւղ թաղամասը՝ շուրջ վաթսուն տարի առաջ : Կանուխէն մտած էր Հ. Յ. Դաշնակցութեան շարքերը : Պոլսոյ պարպումէն ետք հաստատուած էր Պուլկարիա, ուր աշխատած է իբրեւ գրաշար Սոֆիայի Դաշնակցական «Արաքս» թերթին, յետոյ բացած փոքրիկ տպարան մը : 1944ի աշնան Պուլկարիոյ գրաւումէն ետք ուրիշ դաշնակցականներու հետ Պալըգճեան եւս

տաքրքրական է : Մէջը կան գրութիւններ, լաւ հայերէնով, որոնք որեւէ գրական թերթի մէջ կրնան տեղ գտնել :

Վերի դասարաններէն չորրորդը ունի իր թերթը՝ Կանթեղ, աւելի ճիշդ հաւաքածոյ, տարեկան մէկ թիւ, բաւական ստուար :

Վերջապէս՝ մանկապարտէզը : Ան ալ ունի իր օրկանը, «Փեթակ», ուր փոքրիկները իրենց ստեղծագործութիւնները կը թելադրեն :

Փեթակի մեղուները կանթեղի լոյսով պայծառացած, ջահակիր՝ կ'անցնին կեանքի ասպարէզ :

Աւա՛ղ, Սփիւռքի հայկական կեանքը տարուէ տարի աւելի եւ աւելի խոպան կը դառնայ, եւ ճեմարանի փեթակներէն հաւաքուած մեղրը չի քաղցրացներ անհատին կեանքը անջրդի միջավայրի մէջ :

Ճեմարանի ելեւմուտքը այս տարի շուրջ 150.000 լիբ. ոսկի - 50.000 տոլար— որու 80.000 լիբ. ոսկին աշակերտական թոշակներէ գոյացած է, վեց հազար լ. ոսկին տուած է Քալիֆորնիոյ Հայ Կրթական Հիմնարկութիւնը, շուրջ 15 հազար լիբ. ոսկի, Պէյրութի անհատ հայրենակիցներէն Ճեմարանի մէջ սան պահելու համար . մնացածը ՀՕՄէն, հայրենակցական միութիւններէ, անհատական նուէրներէ, հիմնարկութիւններէ եւն. :

Ուշադրութեան արժանի է Պէյրութի անհատ հայրենակիցներու վերաբերումը դէպի ճեմարան : Երկրորդ տարին է, որ շուրջ 35 հայրենակիցներ, մէկական սան կը պահեն Ճեմարանին մէջ, տարեկան 350 լիբ. ոսկի վճարելով :

Ճեմարանի աւարտական հանդէսը այս տարի առանձնապէս ուշագրաւ է : Մօտ հազար հոգինոց երկսեռ բազմութիւն մը լեցուած էր Ճեմարանի խաղավայրը, Լիբանանի առաջնորդ Գեր. Խորէն Արք.ի նախագահութեամբ : Թէ հանդէսի գեղարուեստական մասը, թէ տեղեկագիրի ընթերցումը, թէ վկայականներու բաշխումը ծափահարուեցան անկեղծ ոգեւորութեամբ :

ԹՂԹԱԿԻՑ

ձերբակալուած աքսորուած էր Սիպերիա : Տասը տարուան դատապարտութեան շըրջանը աւարտելէ վերջ վերադարձած էր Սոֆիա՝ 1955ին : Տիկին Պալըգճեան իր հիւանդ զաւկին դարմանումին համար եկած էր Փարիզ, ուր կը մնայ ցարդ եւ կը պաշտօնավարէ իբրեւ ուսուցչուհի հայերէնի :

×

ՓՐՈՎԻՏԱՆՍԻ մէջ (Միացեալ Նահանգներ) Յունիս 25ին բացուած է Հայ Երիտասարդաց Դաշնակցութեան 28րդ պատգամաւորական ժողովը, մեծ շուքով : Նոյն օրը Քանատայի Համիլթըն քաղաքին մէջ բացուած է ՀՕՄի պատգամաւորական ժողովը որուն ներկայ եղած է ծանօթ բարերարուհի Սօֆիա Յակոբեան :

ՆԻՒ ԵՈՐՔԻ մէջ Հայ Գրականութեան Բարեկամներու նախաձեռնութեամբ կատարուած է Եղուարդ Զափրաստի թատերական գործունէութեան յիսնամեայ յոբելեանը : Խօսած են՝ Ճորճ Մարտիկեան, Յակոբ Խաչմանեան, Մանասէ Սեւակ, Ա. Աֆարեան, Հրանդ Եպիսկ. Խաչատուրեան եւ Զափրաստ :

ՊԷՅՐՈՒԹԻ մէջ Յունիս 24ին տեղի ունեցած է Համազգայինի Նշան Փալանճեան Ճեմարանին ամավերջի հանդէսը : Ներկայ եղած են լիբանահայ թեմական առաջնորդ Խորէն Արք. Պարոյեանքի տեսուչ Գարեգին վարդ. Սարգիսեան եւ հոծ բազմութիւն մը : Խօսած է ընկեր Սիմոն Վրացեան շեշտելով Ճեմարանին նիւթական, բարոյական եւ կրթական վերելքը վերջին տասնամեակին : Այս տարի ճեմարանը 25 շրջանաւարտներ կուտայ (13 աղջիկ, 12 մանչ) :

ՊԷՅՐՈՒԹԻ մէջ Հ.Մ.Ը.Մ.ի քերմէսը մեծ յաջողութիւն ունեցած է այս տարի : Հանդիսութեան ներկայ եղած է վարչապետ Սաէպ Սալամ :

ՊԷՅՐՈՒԹԻ մէջ տեղի ունեցած է Ա. Գուրգէնեանի ցուցահանդէսը : Արուեստագէտը կը ներկայացնէր ութսունէ աւելի նկարներ՝ հայկական հին ճարտարապետութեան եւ մանրանկարչութեան վերարտադրութիւններ :

ՀԱԼԷՊԻ հայ ծերանոցը հիմնուած է 1923ին Օր. Ռոպըրսի նուիրած հողին վրայ : Շէնքը ունի 11 բաժին : Ներկայիս ծերանոցը կան 27 այրեր եւ 64 կիներ :

ՊՈՒՐԿ ՇՓՈՒՎԱԼՏԻ (Արեւելեան Գերմանիա) մէջ մեռած է 16 Յունիսին Լիզա Ֆօն Նէկըր (ծնեալ Ռոյէը) : Հանգուցեալը 76 տարեկան էր, մատաղ հասակէն հետաքրքրուած է հայ ժողովուրդով : Հազիւ 22 տարեկան էր, երբ 1907ին գացած է Խարբերդ եւ աշխատած է Մեղրէի գերմանական վարժարանին մէջ : 1912ին վերադարձած էԳերմանիա և բընաւ չէ դադրած զբաղելէ Հայերով : Գործօն կերպով մասնակցած է Լէփսիուսի կազմակերպութեան աշխատութիւններուն :

ՕՐԻՆԱԿԵԼԻ ԴՊՐՈՑԸ

—o—

Ֆ. Կապոյտ Խաչի հայերէն դասընթացքի, նորավարժ աշակերտներու տարեվերջի քննութիւնները տեղի ունեցան ծնողքներու եւ Խաչուհիներու ներկայութեան :

Այս քննութիւնները պահ մը մեզ փոխադրեցին մեր բնագաւառի արդիական վարժարաններու յաջող մթնոլորտին :

Տիկ. Զիթունի եւս ջանք չէր խնայած իր լաւագոյնը տալով աշակերտներուն, եւ այսօր մեզի պարզեց իր գնահատելի և արդիւնաւոր աշխատութիւնը :

Ընթերցանութիւն եւ բացատրութիւն, բառերու կազմութիւն, բարդ բառեր, հոմանիշ եւ հականիշ, միշտ հայերէն լեզուով, այս բոլորը եղան ուսուցչուհիին համոզիչ փաստերը, մէկ տարուան տքնաջան եւ բեղնաւոր գործին :

Նկատելի էր նաեւ, որ աշակերտներու ծնողքները՝ նախանձախնդիր մեր մայրենի լեզուին, իրենց անվերապահ աջակցութիւնը բերած էին ուսուցչուհիին, եւ աշակերտները առանց բացառութեան մեր ոսկեղինիկ լեզուով արտայայտուեցան :

Օրինակելի է դպրոցը, որովհետեւ շաբաթական միօրեայ դասախօսութիւնը չէ խճողուած զանազան մասնագիտութիւններով, ինչպէս երգ, պար, թատրոն, աշխարհագրութիւն, պատմութիւն, կրօնագիտութիւն, որ սովոր ենք պահանջել ներկայացող ուսուցիչներէն, այս բոլորը պէտք է հինգ կամ վեց ժամուան տեւողութեան ընթացքին աւանդել, ամէն տարիքէ եւ մեծամասնութեամբ իրենց մայրենի լեզուին անգիտակից աշակերտներուն :

Կը սիրենք յուսալ որ Տիկին Զիթունի իր այնքան գնահատելի եւ արդիւնաւոր աշխատութիւնը պիտի շարունակէ յօգուտ ազգապահպանման նուիրական գործին, նորահաս սերունդին եւ թերեւս օր մը առիթ պիտի ունենանք անոնցմով հպարտանալու :

ՆՈՒՊԱՐ ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ԻՄԱՍՏՈՒՆ ԽՕՍՔԵՐ

*

Յաջողութեան գաղտնիքը, քիչ սպասելու եւ շատ վայելելու մէջ է :

ԿԷՕԹԷ

Ով որ երբեք չէ տարակուսած՝ երբեք չէ հաւատացած :

ՃՈՆ ՊԻՆԻԱՆ

Տալու ձեւդ աւելի՛ արժէք ունի, քան նուէրը՝ զոր կուտաս :

ՔՈՐՆԷՅ

Ամէն մարդ երկար ապրիլ կ'ուզէ, ոչ ոք կ'ուզէ ծերանալ :

ՍՈՒԻՖԹ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (239)

ՀԱՅՈՑ ԲԵՐԴԸ

—o—

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

—o—

ՄԱՍ ԵՐՐՈՐԴ

ՎԵՐՋԱԲԱՆ

Դա հզինես թուլութիւնի՞ց էր, թէ յուզումից, բայց դրանից մի շարժում, ոչ աւելծութիւն անցաւ զօրքի եւ ժողովուրդի մէջ : Ցուզումն ընդհանուր էր : Եղան եւ կանայք եւ տղամարդիկ, որ արտասուեցին հզինես Փառանձեմի խօսքի ազդեցութիւնի՞ց, թէ իրենց ծանր վիճակի գիտակցութիւնից : Գուցէ եւ երկունքը վարակիչ է, ինչպէս և ուրախութիւնը :

Թագուհուց յետոյ խօսեց բերդապետը, որ միայն հրամայեց .

— Օն, առաջ... Դէպի պարիսպներն ու բուրգերը ...

Եւ մի քանի վայրկեան յետոյ բերդի սարերն — առաջին զօտու— պարիսպներն ու բուրգերը լցուեցին մարտիկներով, որ զինուած էին նետաղեղներով, վահաններով ու պարսատիկներով :

Առաջին բանը, որ լսեցին բերդականները խժական աղմուկի յորձանք էր, որ գալիս էր սարի երեք կողմից . մարդկային աչարկու գոռոցները եւ թմբուկիրդոնչիւնը լցրել էին օդն ու միջոցը անասելի ժխորով ... Բերդի երեք կողմից՝ սարի ստորոտից Պարսիկները բարձրանում էին ցրիւ խմբերով, բարձրանում էին բարձրագոչ աղաղակներով ու թմբուկների խլացուցիչ զարկերով : Երեւում էին զինուորներ՝ սաղաւարտ դրած, վահան բռնած, ոմանք աշտէներով, ոմանք նիզակներով ու տեգերով զինուած :

Բերդում պարիսպ բարձրացողներից առաջինը եղաւ բերդապետը . նա ձեռքը ճակատին նայեց երեք կողմից սարը մագլցող պարսից զօրքին եւ, արագ իջնելով, համայեց հարիւրապետներին .

— Պատրաստ ... Սակայն մինչեւ հրամանս՝ չարձակել եւ ոչ մի նետ ...

Պարսիկները շարունակում էին բարձրանալ նախկին աղմուկով :

Նրանք տակաւին հեռու էին նետընկէց տարածութիւնից աւելի, եւ նրանք, ովքեր գալիս էին ճանապարհով աղմկում էին աչարկու, իսկ նրանք, այսինքն՝ այն խմբերը, ովքեր բարձրանում էին սարի քարքարոտ լանջերով՝ քարերից մացառներից, երբեմն ժայռերից բռնելով, նրանց ձայնը նուազել էր : Իսկ բերդապահները պարիսպների ու բուրգերի գլխին լարուած սպասում էին նրանց մօտենալուն . սպասում էին անձայն, նետերն աղեղների լարին դրած, շատերը մի աչքը խուփ եւ բերդի ատամների պատերին յենած :

Այնինչ զրահաւորուած բերդապետը հրջում էր պարսպի վրայ եւ խրախուսում շարքով դարանած զինուորներին ու նրանց հարիւրապետներին .

— Վանեցէք ամէն երկիւղ եւ, մօտենալուն պէս, նետահարէք անխնայ ...

Պարսիկներ, զրոհող վաշտերից առաջին մօտեցողները եղան ուղիղ ճանապարհով եկողները, եւ բերդապահների առաջին նետերը, սուլելով ու միմեանց առաջելով, գնացին նրանց ընդառաջ :

— Ընկաւ մէկ ... երկու ... երեք պարսիկ ...

Դա ոգեւորեց բերդականներին, եւ նրանք սաստկացրին նետաձգութիւնը, որը շուտով դարձաւ փոխադարձ՝ Հայերը վերեւից, ուղիղ նշանով արձակում էին դէպի ներքեւ, Պարսիկները՝ դէպի վեր.. Բայց երկուստեք արձակուող նետերը միշտ էլ չէին հասնում իրենց նպատակին, մանաւանդ պարսից նետերը, որ արձակւում էին առանց նշանառումի :

Հայերի դիրքը նպաստաւոր էր, նրանց ոչինչ չէր խանգարում եկողներն տեսնելու, ուստի եւ քիչ էին վրիպում : Բայց ամէն նետից մարդ չէր ընկնում հարկաւ, որովհետեւ Պարսիկները զրահաւոր էին, սաղաւարտներ ունէին եւ վահաններ : Ու թէեւ ընկնում էին, բայց շարունակում էին բարձրանալ՝ դարձեալ աղմուկով ու հայհոյանքներով, այժմ արդէն անընդհատ նետեր արձակելով :

Նոյնը կատարւում էր բերդի երեք կողմում : Եկողները գոռում էին (երեւի խրախուսում էին իրար) եւ արձակում իրենց նետերը դէպի պարիսպները, իսկ բերդապահները նետահարում էին նրանց անձայն, միեւնոյն դիրքը պահած :

Աշնան նորածագ արեւը առատ ճաճանչներով փայլեցնում էր թէ զրոհողների եւ թէ պարիսպների վրայ գտնուողների զրահները . յղկուած պղինձը ու երկաթը կուրացուցիչ շողքեր ու ցոլքեր էին արձակում ամէն կողմից եւ ստեղծում աչարկու, ցասմնալի մթնոլորտ, ինչ թւում էր երկնային պատիժ :

Երբ սկսուեց ընդհանուր նետաձգութիւնը՝ Փառանձեմը բարձրացաւ վերին զօտու պարսպի գլուխը՝ մի այնպիսի կէտ, որ զինուորներն ամէն կողմից տեսնէին իրեն եւ ինքը զինուորներին :

ՍՏԵՓԱՆ ԶՕՐԵԱՆ

(Շար.)

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Արեւմտ. Եւրոպայի Կ. Կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ փարիզեան շրջանի բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ գիշեր ժամը 8·30ին, Մշակոյթի Տան մէջ :

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արղութեան» խումբի ժողովը այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին :

Պ. Մելքոն Մանուկեան, Օր. Էլիզապէտ Մանուկեան, Պ. Պ. Մելքոն եւ Գարեգին Թոմասեան (Հայաստան), Տէր եւ Տիկին Գալայճեան (Հայաստան), Տէր եւ Տիկին Նշան Փորթոյեան (Պէյրութ), ցաւով կը ծանուցանեն իրենց սիրեցեալ կնոջ, մօր, քրոջ եւ հարսին՝

ԶԱՐՈՒՀԻ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ
(Ծնեալ Թոմասեան)

վաղահաս մահը :

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այսօր, Չորեքշաբթի, ժամը 15ին, Լիոնի Հայոց եկեղեցին, 295 Րիւ Պուալօ :

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել :

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ
ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Սէն Շամոնի «Վարուժան» կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Վարդգէս» խումբին :

Կիրակի, Յուլիս 9, ամբողջ օրը, Փոն Անթէնի (Վարիզիլ) զուարճալի պարտէզին մէջ :

Կը նախագահէ՝ Ընկ. ՏԻԳՐԱՆ ԱԶՆԱՒՈՒՐԵԱՆ :

Գեղարուեստական բաժին՝ երգ, արտասանութիւն եւ զանազան խաղեր :

Ուտելիքները միասին բերել, բացի խմիչքէն :

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղին կողմէ, Յուլիս 9ին, Լա Ֆէվ, Պառ Շարլ, առաւօտէն մինչեւ ուշ գիշեր :

ԿԸ խօսի ՏԻԿԻՆ Վ. ՀԱԶԱՐԵԱՆ

Գեղարուեստական խնամուած բաժին, երգ, Օր. Փօլէթ Արզումանեան, խմբերգ, մեներգ, արտասանութիւն, զաւեշտ Կապ. Խաչի աշակերտներուն կողմէ : Ժամը 16էն սկսեալ հայկ. եւ եւրոպական պարեր :

Պիւֆէ, շամփուրով խորոված :

Մուտքը ազատ է :

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Տունը աշխատող գործաւորուհիներ, կանանց քոմֆէքսիոնի համար : Խնամուած գործ : Դիմել՝

ՏԻԱՆ
4, Րիւ տը Սէզ, Փարիզ (9)
կամ հեռաձայնել՝
Ռիշըլիէօ 38·30

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Համախմբերգական Միութեան Մարսէյլի եւ Սէն Լու Կրան Փէնի քոյր մասնաճիւղերու :

Այս Կիրակի ամբողջ օրը, Պ. Հայկազ Զուգուրեանի օդասուն եւ ընդարձակ ագարակին մէջ, Սէն Լու Կրան Փէն :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

Կը նուագեն Պ. Պ. Սարգիս Չէօրէքճեան եւ Հրանդ Գարագաշ :

Սիրայօժար մասնակցութիւնը կը բերէ Մարսէյլի Ռատիօկայանէն երգիչ՝ Պ. Ժաք Նաճարեան :

Դերասան ԹՐԱԳՕՇ կարող ուժերով եւ խնամեալ պատրաստութեամբ կը բեմադրէ «ԵՐԵՔ ՀԱՐՍ, ՄԷԿ ՓԵՍԱՅ» :

Կը մասնակցին Տիկիններ Սօնա Գարագաշ, Մարի Ազարեան, Մակի Եազըճեան, Պ. Պ. Եդուարդ Գարագաշ, Վաղարշ Ազարեան, Սիսակ, Պէշկէօթիւրեան, Մինաս Գոճապաշեան, Մկրտիչ Քէշիշեան :

Ճոխ պիւֆէ եւ համեղ շամփուրով խորոված, մատչելի գիներով :

Մուտքը ազատ է :

Հանդիսավայր երթալու համար Պուլվ. Կարիպալտիէն առնել 15 եւ 16 թիւ օթօքարները եւ իջնել Սէն Լու, ֆրանս. եկեղեցիին քով :

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ
ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԷՀԼԻՐԵԱՆ ՍՐԱՀԻՆ

Օր. Ժագլին Քէֆէլեանի եւ Վահան Աչըքկէօզեանի ամուսնութեան առթիւ Թէհլիրեան սրահին մէջ հարսնեւորներէն գոյացած է՝ 120 Ն. Ֆ. :

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ «ՕՐ»ՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կապոյտ Խաչի Լիոնի մասնաճիւղի :

Այս Կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, Տէսինի Կալիյօն սրճարանի զովասուն պարտէզներուն մէջ Ջրանցքին եզերքը :

Գեղարուեստական բաժին եւ զանազան անակնկալներ :

Բարձրախօսի վրայ անընդհատ լսելի պիտի ըլլան հայկական սալեր :

Ճոխ պիւֆէ, համադամ ուտելիքներ եւ զովացուցիչ ըմպելիներ :

Ընտանեկան հաճելի եւ ուրախ զուարթ մթնոլորտ :

ԾԱՆՕԹ.— Օթօքարը առաւօտ Փլաս Կիշառէն կը մեկնի ժամը ճիշդ 9ին : Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ : Անձրեւի պարագային պատսպարուելիք վայրը ապահովուած է :

Communiqué

Pour vos travaux de PEINTURE n'hésitez pas à consulter.

LES PEINTURES TIL'LAC, sont de première qualité et à des prix imbattables.

Spécialement le VINYTIL, peinture plastique moderne d'utilisation universelle, ainsi que le TIL'EMAIL glycérophtalique au brillant incomparable.

S. A. PEINTURES TIL'LAC
Société d'Arméniens
25, Rue de Trévise — PARIS (9e)
PRO 44-39

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

ՕԳՈՍՏՈՍԻ համար արձանագրուիլ ուզող ծնողքներէն կը խնդրուի դիմել Չորեքշաբթի օրերը ժամը 16էն 18 Մշակոյթին Տուն, 17 Րիւ Պլէօ :

×

Ֆ. Կ. Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղը կը հրաւիրէ ծնողքները որպէսզի արձանագրեն իրենց զաւակները օդափոխութեան կայանի համար, մանչերը 6–13 եւ աղջիկները 6–14 տարեկան :

Փափաքողները արձանագրութեան համար դիմեն՝ 23 Պուլվ. Պօմոն, Տիկին Մ. Տօլպաշեանի :

Իսկ քաղաքը՝ Տիկին Թութելեանի, 4 ռիւ Փարմանթիէ :

×

Ֆ. Կ. Խաչի վարչութիւնը կը հրաւիրէ ծնողքները որպէսզի արձանագրեն իրենց զաւակները օդափոխութեան կայանի համար, մանչերը 6 – 13 եւ աղջիկները 6 – 14 տարեկան փափաքողները արձանագրութեան համար դիմեն՝ 14 Պուլվ. տէ Միւրիէ, տիկ. Արմաղանեանի եւ Տիկին Նուրիցայ Բարսեղեանի, 11 էնփաս տէ Միւրիէ :

Արձանագրութիւնները կը փակուին Յուլիս 15ին :

ՏԱՐԵԿԱՆ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ
ՎԵՆԵՏԻԿ — Ս. ՂԱԶԱՐ — ՀՌՈՄ
ԵՒ
ՇՐՋԱԿԱՅՔԸ

Շաբաթ մը ծովի կեանք՝ Հանր. Սան Մարինոյի մօտ, Ադրիականի աննման աւազին վրայ, ծովեզերեայ նորաշէն եւ հանգստաւէտ պանդոկի մը մէջ :

ՄԵԿՆՈՒՄ՝ Օգոստոս, 6
ՎԵՐԱԴԱՐՁ՝ Օգոստոս, 31

Արձանագրութեանց եւ մանրամասնութեանց համար դիմել.—

Ն. ՄԱՅԻՍԵԱՆ
45, Rue de Trévise, PARIS (9e)
Tél. : TAI. 49-40
(Գաւիթին մէջ)
Յ. ՊԱՍՄԱՃԵԱՆ
11, Avenue Béranger
ARNOUVILLE-LES-GONESSE (S. et O)

ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ Հայ Արենոյշներու եւ Գայլիկներու :

Յուլիս ութին, Շաբաթ իրիկուն ժամը 21ին, «Ժիմնազ»ի շքեղ սրահին մէջ :
(Րիւ տիւ Թէաթըր – Ֆրանսէ) :

Գեղարուեստական խնամուած բաժին :

Պիտի բեմադրուի՝ ընտանեկան կեանքէ առնուած բարոյալից թատերգութիւն մը Ալշուճեանի՝ «Բնաւերները» եւ ծիծաղաշարժ զաւեշտ մը Ե. Օտեանի՝ «Զարշըլը Արթին աղա» :

Գայլիկները պիտի կատարեն շուէտական մարզանք, իսկ Արենոյշները պիտի պարեն հայկական պարեր : 30 հոգինոց պարախումբով :

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ
ՍԵՒՐ

1961-1962

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԲԱՑՈՒԱԾ ԵՆ :

Իրենց զաւակները արձանագրել փափաքող ծնողքներու գործը դիւրացնելու համար կը յանձնարարենք, որ վարժարան առաջնորդեն երախան դպրոցական եւ բժշկական վկայականներով միասին : Փարիզէն դուրս գտնուողները գրաւոր դիմումին միացնեն վերոյիշեալ վկայականները :

Պայմաններու համար դիմել՝ գրաւոր կամ հեռաձայնով.—

DIRECTION DU COLLÈGE SAMUEL MOORAT
26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O.)
Tél. : OBS. 18-28

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ
ԴԱՇՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ
Joinville le Pont

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի կողմէ, Կիրակի Յուլիս 9 :

Կը հրաւիրուին Նոր Սերնդականներ եւ համակիրներ :

Ժամադրավայր՝ Շաթօ տը Վենսէն, ժամը 10ին :

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐ
ՕԳՈՍՏՈՍ 1-31
AGDE (Hérault)

Միջերկրականի կապոյտ ջուրերու ափին : Խաղաղաշտ եւ լողանք : Խմբական պտոյտներ, դասախօսութիւններ եւ գեղարուեստական երեկոյթներ :

ՕՐԱԿԱՆ 9·50 Ն. Ֆ.

Արձանագրութեան համար դիմել՝ ամէն Ուրբաթ երեկոյեան ժամը 8էն – 10, եւ Շաբաթ օրերը ժամը 4 – 8, 17 Րիւ Պլէօ :

Գաւառը դիմել հետեւեալ հասցէներուն.—
ՄԱՐՍԷՅԼ.— Գազարեան Վուայաժանս, 31, Լա Քանըպիէռ :
ԼԻՈՆ.— Պէրպէրեան, 39 Րիւ Տիւնուար :
ՎԱԼԱՆՍ.— Մաղաքեան, 14 Րիւ Ֆրանքլէն :
ՏԷՍԻՆ.— Լիւլէճեան, 16 Րիւ Քոլի :
ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Խրիմեան, 2 Րիւ Ռապըլէ :
ՆԻՍ.— Գաբրիէլեան, 19 Պուլվ. Մանեան :

CARINE ALEXANDRA
Couture Boutique

SALONS DE VENTE

5, RUE SAULNIER (entresol), PARIS 9e
Tél. : TAI. 82-18, Métro : Cadet ou Montmartre

BERN'S
prêt à porter industriel

ATELIERS :
17, Rue Cadet, Paris 9e
Tél. : TRUdaine 45-42

ՊԵՐՃ ԷՔՍԷՃԵԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆ

ROBES, TAILLEURS, MANTEAUX, IMPERMEABLES, PANTALONS DE DAMES (DANS NOS TISSUS EXCLUSIFS) VÊTEMENTS DE PEAU, COLIFICHETS

Chaque semaine un article publicitaire

Cette semaine : ROBE, SOIE NATURELLE IMPRIMÉE 89 NF.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 R. C. Seine 57 A 2731 — Téléph. : PRO. 86-60 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ն. Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ն. Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ն. Ֆ. — Հատը՝ 0·25 Ն. Ֆ.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 6 ՅՈՒԼԻՍ — JEUDI 6 JUILLET 1961

37ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9146 — 37EME ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 17ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4947

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱՐԴԱՐ ԲԱՇԽՈՒՄ

Իրաքի սպառնալիքը Քուվէյթի փոքրիկ իշխանապետութեան դէմ, որ Յունիս 19ին անկախութեան էր տիրացած, մեծ աղմուկ յարոյց ներքին եւ արտաքին կրկնակ ճակատներու վրայ:

Այս առթիւ կրկին օրակարգի վրայ դըրուեցաւ քարիւղի արդար բաժանման հարցը արաբական քոյր երկիրներու միջեւ:

Զօրավար Ապտէլ Քասըմի պահանջին դէմ ընդվզեցան ամէնէն առաջ Արաբական Լիկայի անդամները, որոնց միացան Անգլիա եւ Միացեալ Նահանգները, ամէն մէկը իրեն յատուկ պատճառներով:

Արաբական երկիրներէն քարիւղի հարուստ հանքեր ունեցողներն են Սէուտի Արաբիան, Իրաքն ու Պարսից ծոցի շուրջ գտնուող փոքրիկ իշխանապետութիւնները — Քուվէյթ, Պահրէյն, Քաթար են: Առնուազն մեծ եկամուտներ կը ստանան նաւթահորերը շահագործող միջազգային ընկերութիւններէն, որոնց մէջ մեծագոյն բաժինն ունին Անգլիացիներն ու Ամերիկացիները: Ֆրանսա 23·75 առ հարիւր բաժին ունի Իրաքի քարիւղի ընկերութեան մէջ, որուն հասոյթներուն հարիւրին հինգը կը պատկանի Գալուստ Կիւլպէնկեանի:

Քուվէյթի գրաւումը Իրաքի կողմէ բոլորովին պիտի յեղաշրջէր կացութիւնը Միջին Արեւելքի մէջ, ուր հազիւ թէ բոլորին կողմէ ընդունելի հաւասարակշռութիւն մը հաստատուած է տարիներէ ի վեր:

Գոյավիճակին խախտումը կոչուած է բացի տնտեսականէն, քաղաքական տագնապ յարուցանելու: Ներկայացած առիթէն առաջին անգամ պիտի ուզէ օգտուիլ, անշուշտ, Խորհրդային Միութիւնը, որ փորձառութիւնն ունի պղտոր ջուրի մէջ ձուկ որսալու:

Անգլիական կառավարութիւնը անկախութիւն շնորհելով Քուվէյթի, իրեն վերապահած էր օտար յարձակումներու դէմ զայն պաշտպանելու իրաւունքը: Առիթ եւ ժամանակ չկորսնցուց իր զինուորական ուժերը ցամաք հանելու Պարսից ծոցի ափերը՝ պաշտպանելու համար իր հովանաւորեալը:

Արաբական երկիրներն ալ, որոնք պայքար կը մղեն «աշխարհակալութեան դէմ», Քուվէյթի խնդրին մէջ հաւանութիւն տուին Անգլիոյ, երբ տեսան թէ Իրաք, որ ո՛չ մէկ պատճառ ունի նախանձելու իր փոքրիկ հարեւանի հարստութեան, աշխարհակալութիւն կը փորձէ անոր դէմ, անպաշտպան կարծելով զայն:

Արաբական միւս երկիրներէն Սուրիա, Լիբանան եւ Յորդանան թէեւ քարիւղի հանքեր չունին, սակայն որոշ եկամուտ կ'ապահովեն սեւ հեղուկէն, որուն դէպի ծով տանող խողովակները կ'անցնին իրենց հողերուն մէջէն:

Ամէնէն աւելի Եգիպտոսն է, որ երբեք չգտուիր քարիւղէն:

Այդ է պատճառը, որ Կամալ Ապտէլ Նասր երբ իշխանութեան գլուխ եկաւ, առաջարկեց արաբական երկիրներու այդ բնական, անսպառ հարստութենէն բաժին հանել բոլորին: Եղբայրաբար, հաւասար չափով բաժնել քարիւղի հասոյթները:

Կարելի չեղաւ իրականացնել «Համաարաբական Դաշնակցութիւն»ը՝ Պարսից ծոցէն մինչեւ Ատլանտեանի եզերքները, ինչպէս ծրագրած էր գնդապետը: «Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան» մէջ մտաւ միայն Սուրիա: Միւսները նախամեծար համարեցին պահել իրենց անկախութիւնը:

Քուվէյթի տագնապին առթիւ անգամ մը եւս կ'արծարծուի քարիւղի հարստութեան արդար բաշխումի հարցը արաբական երկիրներու միջեւ:

Ցարդ կատարուած փորձերը ցոյց տուին, որ ամէն երկիր կ'ուզէ իրեն պահել իր ունեցածը, առանց բաժին հանելու դրացիին:

Այս անգամ պիտի յաջողի՞ն աւելի արդար կարգադրութիւն մը ընել:

ՀՐԱՆԴ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱՆ ԻՐ ԱՓՐԻԿԵԱՆ ՀՈԳԵՐՈՎ

ՊԵԼՔԱՍԷՄ ՔՐԻՄ Կ'ՈՒԶԷ ՈՐ ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՎԵՐՍԿՍԻՆ

Ալժերական պատուիրակութեան ղեկավարը՝ Պելքասէմ Քրիմ յայտարարեց, Թունուզի մէջ, թէ միշտ տրամադիր են բանակցութիւնները վերսկսելու:

«Միշտ ըսած ենք, որ պատրաստ ենք բանակցութիւններ սկսելու, որեւէ ատեն, առանց նախապայմանի: Կը մաղթենք որ բանակցութիւնը ի մօտոյ վերսկսի»: Այս յայտարարութենէն քիչ ետք, Պելքասէմ Քրիմ օդանաւ կ'առնէր դէպի Թրիփոլի եւ Գահիրէ: Ալժերացի պարագլուխը ճշդած էր նաեւ թէ ֆրանսացի ղեկավարներուն յայտարարութիւնները եւ Ալժերիան հարաւէն անդամահատելու եւ հիւսիսէն բաժնելու սպառնալիքը ոչ իրատես են ոչ ալ կը ձգտին խաղաղութիւն հաստատելու Ալժերիոյ մէջ:

Միւս կողմէ Ֆերաթ Ապպաս երկար տեսակցութիւն մը ունեցաւ Մարոքի Թագաւորին հետ, գլխաւորաբար խօսելով Սահարայի մասին:

Այս մասին պաշտօնական ոչ մէկ յայտարարութիւն եղած է բայց Ալ Ալամի խմբագրականէն կարելի է որոշ գաղափար ունենալ խօսակցութեանց բնոյթին վրայ: Արդարեւ Ռապաթի Ալ Ալամ թերթը սերտ կապեր ունի կառավարական շրջանակներուն մօտ: «Ալժերական յեղափոխութիւնը, կը գրէ մարոքեան օրաթերթը, կը պահանջէ որ մեր առաջին հասարակաց հեռանկարը՝ ալժերական եւ մարոքեան Սահարայի ազատագրումն ըլլայ: Այս ազատագրումէն ետք, Մարոք կը մաղթէ Ալժերիոյ հետ հասարակաց կեանք մը կառուցանել, հիմնուած կատարեալ գործակցութեան վրայ, գործակցութիւն մը, որ միութիւն կը պահանջէ, արաբական Մաղրէպի շրջագիծին մէջ»:

× Թունուզի մէջ, Պիզերթի հարցը նորէն օրակարգի վրայ է: Երկու նախարարներ եւ Նոր Տէսթուրի քաղաքական Բիւրօն կրկին միջամտեց հանած են թըղթածրարը, պատճառ բռնելով ֆրանսական հրամանատարութեան ձեռք առած միջոցները կայանը զօրացնելու համար: Կարգախօսքն էր.— «Պուրկիպա, պարպում, զէնք»: Անմիջապէս քանի մը հարիւր Թունուզցիներ Պիզերթ գացին եւ ցոյց կատարեցին: Այս առթիւ է, որ Նոր Տէսթուրը «պատմական ժողով» մը գումարեց Պուրկիպայի նախագահութեան տակ եւ որոշեց նախապատուութիւն տալ Պիզերթի զինուորական կայանի պարպումին, կառավարութեան և Թունուզի ժողովուրդին բոլոր մտահոգութեանց մէջ:

× Զորեքշաբթի, առաջին ժամերուն հանդարտութիւն կը տիրէր Ալժերիոյ մէջ, ուր ապահովութեան ուժերը կը հսկեն: Մինչեւ ժամը 10, ոչ մէկ ցոյց կամ միջադէպ բայց մահմետականները պատասխանած էին Ալժ. Ազատ. Ճակատի գործադուլի կոչին եւ բոլոր խանութները (մահմետական) փակ էին:

Օրէ Օրին

ԳԱՑԷՔ ՁԵՐ ԵՐԿԻՐԸ

Պոլսոյ «Ճիւմհուրիյէթ» թերթը ժամանակ առ ժամանակ թղթակցութիւններ կը հրատարակէ արտասահմանէն: Ընդհանրապէս Հայերու կողմէ գրուած կամ Հայոց մասին գրուած:

Հայու կողմէ գրուած՝ Ճիւմհուրիյէթ կը ներկայացնէր նամակ մը, Փարիզէն ղրկուած: Այս «մէօսիէօ – էփէնտին» կը հաղորդէ.

— «Քառասուն տարիէ ի վեր թուրքերէն կը խօսինք Փարիզի մէջ: Բայց Թուրքերը այստեղ կ'ամչնան թուրքերէն խօսելէ իրենք իրենց մէջ անգամ»:

Իսկ Հայը չամչնար:

Ապահովաբար, հայերէն խօսելէ ամչցող մըն է այդ Հայը:

Ճիւմհուրիյէթ կ'աւելցնէ թէ Փարիզահայ իր թղթակիցը հայերէն տառերով տպագրուած թուրքերէն բանաստեղծութեան գիրք մըն ալ ղրկած է խմբագրութեան: Ու թուրք թերթը կը զարմանայ թէ Փարիզի մէջ, իրենց տան մէջ թուրքերէն խօսող եւ թուրքերէն բանաստեղծութիւն կարդալէ հաճոյք առնող Հայերուն թիւը այնքան շատ է որ նման գրքի մը տպագրական ծախքերն ալ կրնան հոգացուիլ:

Թուրք թերթը առաւել եւս կը զարմանայ՝ երբ կը խորհի թէ «հայրենակից, թուրքերէն խօսէ» ըսելով սպառնացող չկայ Փարիզի մէջ, ինչպէս կայ Պոլսոյ մէջ, բայց եւ այնպէս Հայերը թուրքերէն կը խօսին՝ ամչնալով հայերէն խօսելէ կամ արհամարհելով այն ազգակիցները՝ որոնք համակրութիւն չեն զգար Թուրքերուն ու թուրք լեզուին հանդէպ:

Ճիւմհուրիյէթ կը հրատարակէ ուրիշ թղթակցութիւն մըն ալ Եգիպտոսէն: Թուրք պէյ մըն է որ կը պատմէ թէ յաճախ թուրքերէն կը խօսուի Նեղոսի ափերուն վրայ,— խօսողները ... Հայեր են: «Վաճառատուն մը մտայ, կ'ըսէ թուրք պէյը, եւ չկարենալով ֆրանսերէն արտայայտուիլ՝ թուրքերէն խօսեցայ: Գեղանի մանկամարդ վաճառորդուհին ինծի պատասխանեց... թուրքերէն: Զարմանքս փարատեցաւ երբ իմացայ թէ Պոլսեցի Հայու մը աղջիկն է,— Գահիրէ ծնած բայց թուրքերէն խօսիլ սորված: Այսպէս թուրքերէն խօսող Հայեր շա՜տ, որոնք, կարօտի արցունքը իրենց աչքերուն մէջ, կ'ըսեն.

— Երթաք բարով, Թէքին պէյ, Պոլսոյ քարին, հողին, ջուրին շա՜տ բարեւներ...»:

Ընթերցո՛ղ, առանց բարեւ չեն ղրկեր անապատներու մէջ անթաղ իրենց սիրելիներուն ոսկորտիքին, առանց բարեւ չեն ղրկեր մեր ուխտավայրերուն, մեր վանքերու աւերակներուն, մեր պատմական յիշատակարաններուն: Մոռցած են առանց: Ինչ որ չեն մոռցած՝ թուրքերէնն է, Թուրքին հոտն է: Կարօտցած են առտուան եւ իրիկուան թէմէննահները, Գանտիլլի սելամները, վերջապէս ինչ որ կը յիշեցնէ Թիւրք իլի:

Լաւ,— դիւրին է դարմանը: Նեղացած կատարենք, Թուրքիա վերադարձնենք այս մարդիկը, որոնց գործածած լեզուին համար, արտասահմանի մէջ, կ'ամչնայ Թո՛ւրքն անգամ:

Թուրք չէ, բայց մեզ ամչցնող մը պակաս ըլլայ,— գացէք ձեր երկիրը, անպատկառնե՛ր:

ԱՐԱԶ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԽՐՈՒՇՉԵՒ սրամտութիւններով համեմեց Մոսկուայի ամերիկեան դեսպանատան Յուլիս 4ի (Մ. Նահանգներու անկախութեան օրը) երեկոյթը: «Լեզուս գաղտնի զէնքս է» պատասխանած է ամերիկացի լրագրողի մը, որ անմիջապէս գիտել տուած է, թէ վարչապետը այնքան շատ կը գործածէ, որ «այդ զինամթերքով կը զինենք մեր գաղտնի զէնքը՝ գրամեքենան»: Խրուշչեւ պատմած է նաեւ թէ Ղազախստանի մէջ, վերջերս ոչխար մը մորթած են իրեն ի պատիւ եւ նուիրած են աչքերը եւ ականջները «կուսակցութեան տեղական կազմին պետին տուի, ըսած է Խրուշչեւ, որովհետեւ տեսնելու եւ լսելու պէտք ունի: Յետոյ ուղեղը տուին, ան ալ ակադեմականի մը տուի»: «Ձեզի բա՞ն չմնաց» ըսած է ամերիկացին: «Ո՛չ, ես Խորհրդային Միութեան վարչապետն եմ եւ բանի պէտք չունիմ»: Երեկոյթին ներկայ գտնուած են նաեւ խորհրդային նախագահը՝ Պրեժնեւ եւ փոխ-վարչապետը՝ Միկոյեան: Խրուշչեւ կամաց մը տեղ դրած է ոգելից ըմպելիի իր բաժակը, ըսելով «խմելը Միկոյեանին գործն է»:

ՔԱԹԱՆԿԱՅԻ խորհրդարանը չեղեալ նկատեց նախագահ Չոմպէի եւ Լէոփոլտվիլի կառավարութեան միջեւ կնքուած Յունիս 24ի համաձայնագիրը, որովհետեւ ճնշումի տակ ստորագրուած էր: Այս ձեւով Քաթանկա կը պահէ իր անկախ պետութեան դիմագիծը:

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

Ցեսանվիլէն կը հեռաձայնեն թէ օդափոխութեան կայանի խումբը ողջ առողջ հասած է:

ՍԷԼԻՆԻ ՄԱՀԸ

Մահէն եւ թաղումէն չորս օր ետք լըսուեցան միայն իր մահն ու թաղումը: Տոքթ. Տէթուշ, աւելի ծանօթ իր գրական անունով՝ Լուի – Ֆերտինան Սէլին, քաշուած կեանք մը կը վարէր 1951էն ի վեր երբ ընդհանուր ներումը թոյլ կուտար որ Ֆրանսա վերադառնայ:

Սէլինի ամէնէն յատկանշական գիծը իր հակահրէութիւնն է: Ոչ ոք իրեն չափ ատած ու նախատած է Հրեաները: Այդ ուղղութեամբ իր գլխաւոր հեղինակութիւն է.— Պակաթէլ Փուր էօն Մասաքր: Հոն կը գրէր թէ Ֆրանսան երբեք չէ դադրած Հրեաներու կողմէ ղեկավարուելէ.— «Տեսէք Լուտովիկոս ԺԶ.ը, չէ՞ք գտներ որ տարօրինակ քիթ մը ունի»:

Իր ծանօթ գործն է Վուայաժ օ պու տը լա նիւի, զոր Կալլիմար հրատարակչականը մերժած է իսկ Տընօէլ խանդավառութեամբ ընդունած: Գայթակղութիւն ամէն կողմ: Կոնքուրի կաճառը վախցաւ զայն վարձատրելէ բայց Ռընոտօ տըւաւ իր մրցանակը: Լեզուն, ոճը, ըսուածները, ամէն ինչ նոր է, բաց, յանդուգն, գայթակղեցուցիչ:

1937ին կ'երթայ Խորհ. Միութիւն ուրկէ վերադարձին կը գրէ իր «Մէա Քուլփա»ն եւ վերջնականապէս կը խզէ իր կապը համայնավարներուն հետ:

Գերմանական պարտութենէն ետք, կը հասնի Զիկմարինկըն եւ կը սկսի իր աքսորը որ կը տեւէ վեց տարի:

Կնոջը հետ, կ'ապրէր անշուք կեանք մը եւ ապրուստը կը շահէր իր առաջին արհեստին շնորհիւ, իբրեւ պարզ բժիշկ Մըտօնի մէջ:

Ծնած էր Քուրպըվուա, 1897 Մայիս 27ին:

ՈԳԵԿՈՉՈՒՄ

(Վ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Օր մը հարցուցինք մեր երէց ընկերներէն մէկուն, թէ ինչ է իր կարծիքը Վահան Նաւասարդեանի մասին։ «Ուղիղ գծով ժառանգորդն է Քրիստափորի, Զաւարեանի եւ Ռոստոմի», — եղաւ մեր ընկերոջ պատասխանը։

Այո՛, արդարեւ. մեր աննման ընկերը իր անձին մէջ կը խտացնէր մաս մը Քրիստափորի անընկճելի կամքէն, մաս մը՝ Զաւարեանի անկաշառ խիղճէն, մաս մը՝ Ռոստոմի հետախոյզ ու որոնող միտքէն։ Եւ այս երեք «մաս»երը կը կազմէին ամբողջութիւն մը, որուն կրնանք անուն մը տալ, — Վահան Նաւասարդեան։

Հայութեան բոլոր ստորոգելիները կային իր մէջ, առաւելութիւնները՝ ինչպէս թերութիւններն ալ։ Ամբողջական Հայն էր։ Այս արդէն լիովին կը բացատրէ, թէ ինչ էր այս Հայը իր ժողովուրդին համար։

Անձ մըն էր անանձն։ Դէմք մը չէր, նկարագիր մըն էր։ Մեծերուն մէջ մեծերէն էր, հաւասարներուն մէջ՝ առաջիններէն։ Դրօշակիրն էր մեր Ազգային Ուխտին, զոր կրնանք սեղմեցնել չորս բառերու մէջ. — Ամբողջական Հայաստան՝ ամբողջական Հայութեամբ։ Թերեւս իրը չէին բառերը, սակայն իրն էր գաղափարը։

Օր մը, խօսելով Մայիս 28ի մասին, երբ հիմը կը դրուէր Հայաստանի Հանրապետութեան, գրեթէ բառ առ բառ ըսաւ մեզի. — Ուտելիք չունէինք, հագնելիք չունէինք, վառելիք չունէինք, բնակարան չունէինք, բայց հայրենիք ստեղծեցինք։

Հիմա իսկ, իր մահէն հինգ տարի ետք, դեռ կարծես աչքով կը տեսնենք ու ձեռքով կը շօշափենք հպարտութեան զգացումը, որ «կը ճառագայթէր» իր մէջ, երբ այս բառերը կ'արտասանէր՝ հեռասոյզ ակնարկը յառած, ծովերէն ու լեռներէն անդին, «Արարատի ծեր գմբեթ»ին։

Ինչ որ հաւանաբար չէր ուզեր ըսել ինք, մենք կրնանք ըսել հիմա՝ իր բացակայութեան. — Վահան Նաւասարդեան կը պատկանէր այն սերունդին, որ հայրենիք ստեղծեց։ Ուստի՝ հայրենասէր էր, այս բառին ազնուագոյն ու բարձրագոյն իմաստով։

Քաղաքական տագնապալից շրջանի մը, երբ վախ կար, որ պաղ պատերազմը յանկարծ վերածուէր տաքի եւ օտար բանակներ արշաւէին հայրենի հողէն ներս, ըսաւ մորմոքալի ձայնով եւ աւելի մորմոքալի զգացմամբ. — Եթէ բան մը պատահի մեր երկրին, ես անձնասպան կ'ըլլամ։

Անձնասպան կ'ըլլա՞ր իրօք թէ չէր ըլլար, — Աստուծոյ գիտնալիք բանն է։ Բայց թէ Վահան Նաւասարդեան անպատանք թաղուած կ'ըլլար նման դժբախտութեան մը պարագային, այս մէկը միայն Աստուծոյ գիտնալիք բանը չէ այլեւս...

Ասիկա հայրենասիրութի՞ւն է. մենք կը կարծենք՝ ոչ, հայրենասիրութիւն չէ, այլ հայրենամոլութիւն է։ Կրնանք ըսել հիմա, թէ իր միւս սէրերը եւս... սէր չէին, այլ մոլութիւն էին, պաշտամունք էին, կիրք էին։ Մոլի հայրենասէր էր, մոլի ժողովրդասէր, ըսենք՝ եթէ ներելի է բառը՝ մոլի հայասէր, մոլի ընթերցասէր, մոլի պայքարող եւ մոլի Դաշնակցական։

Իր ամբողջ կեանքը, — վաղ պատանութենէն մինչեւ վաղ չափահասութիւն, — եղաւ անվերջ ու անվախճան պայքար։

Պայքար՝ յանուն հայրենիքի անկախութեան։

Պայքար՝ յանուն հայրենի հողերու ազատագրման։

Պայքար՝ յանուն Հայ Դատի յաղթանակին։

Պայքար՝ սուտի ու կեղծիքի դէմ, բռնութեան եւ բռնատիրութեան դէմ։

Պայքար՝ ամէն բանի դէմ, որ խախտում էր բարոյական սկզբունքներու, ուրացում՝ ազգային շահերու, շեղում՝ մեր նուիրական ու սրբազան իրաւունքներէն։

Պայքարը իր տարերքն էր, թերեւս նոյնիսկ իր «ոճ»ն էր, անոճ մարդ մը չէր ինքն ալ, այլ ոճ ունեցող մարդն էր։ Հետեւող չէր, առաջնորդ էր։ Ղեկավարուող չէր, ղեկավարող էր։ Պետ մըն էր՝ առանց մականի։ Կ'իշխէր ոչ թէ սուրով, այլ կ'իշխէր բարոյականով։

Իր նկարագրին ցայտուն, բարձրակարկառ «անկիւն»ներէն մէկը գծած կ'ըլլանք, երբ ըսենք, թէ անկաշառ էր, ուստի՝ անընդունակ էր զիջումներու։ Անընդունակ էր սակարկելու, աջ կամ ձախ թեքելու՝ տեղին եւ պարագային համեմատ, կամ խոտորելու իր բարոյական ըմբռնումներէն։

Իրեն համար շահեր չկային, այլ կային սկզբունքներ։ Այլ կային գաղափարներ։ Անձնապէս հետամուտ չէր շահու։ Հետամուտ չէր յարմարելու հասարակաց ոգիին՝ վարկ ապահովելու համար իրեն կամ իր կուսակցութեան։ Պարտութիւնները զինք չէին բարոյալքեր, յաղթանակները չէին շլացներ։ Ճիշդ հակառակը. պարտութիւնները կարծես աւելի կը զօրացնէին իր կամքը, յաղթանակները աւելի զգաստ եւ զգօն կը դարձնէին զինք։ Կը նախընտրէր պարտուիլ պատուով, քան յաղթել խաբելով, կեղծելով, շոյելով — շողոքորթելով։

Խոնարհ էր հոգիով, բայց անողոքելի էր նկարագրով։ Չէր կրնար հաշտուիլ ոչ փոքրոգութիւններու, ոչ փոքրոգիներու հետ։ Խստասիրտ դատաւոր էր նախ իր անձին, ապա նաեւ ուրիշներուն հանդէպ։ Ինչ որ չէր ներեր ուրիշներուն, առաւել եւս չէր ներեր ինք իրեն։

Ժլատ էր առնելու մէջ, առատաձեռն՝ տալու մէջ։ Ոչինչ կը խնդրէր իրեն համար։ Ընդունակ էր ապրելու «մի կում ջրով, մի նշխարքով», սակայն ամէն ինչ կուտար սկզբունքներ, գաղափարներ, դատեր պաշտպանելու համար։

Անխնայ վատնեց իր «դրամագլուխ»ը։ Յիսուն տարի շարունակ անխոնջ եռանդով, անընկճելի կորովով գրեց, խօսեցաւ, պայքարեցաւ։ Կրնար յիսուն տարի եւս նոյն եռանդով եւ նոյն կորովով գրել, խօսիլ ու պայքարիլ, առանց սպառելու իր ունեցածը։ «Մեծատուն»ներէն էր այս մարդն մէջ, — խօսք, գիր, պայքար։

Կեանքի մէջ դեմոկրատ էր, գրելու արուեստին մէջ՝ արիստոկրատ։ Դժուարահաճ, բարեխիղճ ու բծախնդիր այնքան, որքան ակնկալելի էր երկրի մը կամ ժողովուրդի մը պատասխանատու վարիչէն։ Եւ տեղն է հիմա ըսելու, թէ պատասխանատուութեան զգացումը ամէնէն զօրաւոր զգացումներէն էր իր մէջ։ Ոչ կը ստէր, ոչ կը կեղծէր, ոչ կը շողոմէր։ Անսանձ զայրոյթի պահերուն իսկ կրնար ասպետական ըլլալ այնքան, որքան խիզախ ըլլալ խաղաղ ու անդորր պահերու։

Կ'արհամարհէր, բայց չէր ատեր։ Կը յարգէր արժանիքն ու արժանաւորը։

Բարեխառն չէր բնաւորութեամբ, ինչպէս նկարագրով ալ, հաւասարապէս հաշտ՝ աջին ու ձախին հետ, յեղափոխականին եւ հակայեղափոխականին հետ, յառաջդիմականին ու պահպանողականին հետ։ «Ոչ» ըսելու արիութիւնը ունէր, երբ ամէն մարդ պատրաստ էր «այո» ըսելու, որպէսզի եռանդ չսպառէ, ջիղ չսպառէ, ժամանակ չվատնէ։

Յանդուգն էր խօսքի, ինչպէս մանաւանդ գործի մէջ։ Կուռ, տարկութիւն չվերցնող տրամաբանութիւն ունէր։ Երբեմն կը պատահէր, որ համաձայն չըլլայինք իրեն, բայց չէինք կրնար համաձայն չըլլալ տրամաբանելու իր եղանակին։ Համոզել գիտէր։ Համոզել գիտնալ՝ այս կը նշանակէ յաղթել գիտնալ։

Հարուստ խառնուածք ունէր, ոչ այնքան գիտունի, — պաղ, անթափանցիկ ու անփոխանցելի, — այլ արուեստագէտի խառնուածք մը, դիւրայոյզ ու դերզգայուն։ Կեանքը տարաւ զինք դէպի հրապարակագրութիւն, բայց եթէ տարած ըլլար դէպի գրականութիւն, անկասկած նոյնքան մեծ գրագէտ մը պիտի ըլլար, որքան մեծ հրապարակագիր մը եղաւ։

Ծագումով արեւելահայ էր, բնիկ շուշեցի, բայց «աղանդաւոր» չէր կարգ մը ուրիշներու պէս։ 1953ի՞ն թէ 54ին, Երեւանի «լեզուաբան»ները փորձեցին ուրանալ արեւմտահայերէնի գոյութեան իրաւունքը եւ զայն համարեցին ո՛չ թէ լեզու, այլ բարբառ, մասնաւոր գաւառի մը դիալեկտը։

Այս ուրացումին դէմ ծառացան զտարիւն արեւելահայ Վահան Նաւասարդեան եւ նոյնքան զտարիւն արեւմտահայ Շաւարշ Միսաքեան։ Արեւելահայ կամ արեւմտահայ, սակայն երկուքն ալ Հայ էին ամէն բանէ առաջ։

Մահէն հազիւ քանի մը ամիս առաջ, իր մէկ խմբագրականին մէջ գրած էր «փրթն հալածողը»· պէտք է ըսուէր «զինք» հալածողը, ինչպէս կը պահանջէ արեւմտահայ լեզուն։ Այս ձեւով ալ ուղղեցինք նախադասութիւնը, փորձին մէջ։ Հինգ վայրկեան ետք, մեր արեւելահայ խմբագիրը կը գրէր իր արեւմտահայ օգնականին։

«Ներէ՛ր, որ գրած եմ «ԻՐԵՆ հալածողը»· խառնածինի անգիտակցական — ու աններելի սխալ։ «Սօղոս» էի, Պօլիս գացի ու դարձայ «Պօղոս»· անկեղծօրէն ու հաւատարմաբար վճռեցի իմ նոր կրօնքը — արեւմտահայ լեզուն — իր անաղարտ ձեւին մէջ քարոզել ու վարդապետել, բայց, ինչպէս տեսնում ես, նորէն ու դարձեալ, թող թէ հազուադէպօրէն, երեւելիս «Սօղոս» է դառնում»։

Եւ իրաւամբ, «Հազուադէպօրէն» զգալի էր, որ իր խմբագրականները գրողը արեւելահայ Վահան Նաւասարդեանն էր։ Սորվելու հաճոյքը մեծագոյն — նոյն իսկ անփոխարինելի — հաճոյքն էր իրեն համար։ Անվերջ կը կարդար։ Կը կարդար Նոր Հայկազեան բառագիրքը, իբրեւ «ընթերցանութեան» գիրք։

Սակայն վերջացնենք ոգեկոչումը քանի մը տողը, — այնքան ժողովն՝ իր լուսաւոր յիշատակին համար, — ու ըսենք իբրեւ վերջաբան. — Վահան Նաւասարդեանները ուժ են, երբ կ'ապրին։ Իսկ երբ դադրին ապրելէ, կը դառնան ոգի։

Այս ուժը չկայ հիմա, բայց կայ ՈԳԻՆ։

« ՅՈՒՍԱԲԵՐ »

"ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆԻ ՁԵՌԱԳԻՐ ԳԱՆՁԵՐԸ"

(Բ. եւ վերջին մաս)

Գիրքին մէջ զետեղուած է գլուխ մը աշխարհագրութեան վերաբերեալ ձեռագիրներու մասին։ Անանիա Շիրակացիի «Աշխարհացոյցը», «Մղոնաչափքը», ԺԲ. դարուն գրուած «Անուանք քաղաքաց Հնդկաց եւ Պարսից» ձեռագիրը, ԺԳ. դարու հեղինակ Վարդան Արեւելցիի աշխարհագրութեան նուիրուած աշխատութիւնը եւայլն։

Եօթներորդ գլուխին մէջ Փրոֆ. Ա. Աբրահամեան կը խօսի Մատենադարանի գեղարուեստական գրականութեան մասին։ Պահպանուած են 540 ծանօթ եւ անծանօթ բանաստեղծներու ձեռագիրները։

Ամէնէն հին գեղարուեստական ստեղծագործութիւններն են Մովսէս Խորենա-

ԱՌԱԿ

(Բ. եւ վերջին մաս)

— Էհ, բաւական է, գոչեց կովը։ Ինծմէ կը խլեն հորթս, կը գողնան իմ կաթըս, եւ չբաւականանալով իրենց փոքրիկները սնուցանելով, մարդիկ զիրար նախատելու համար կը գործածեն իմ անունս, առանց խորհելու որ այդպիսով մեծագոյն նախատինքը ըրած կ'ըլլան ինծի եւ առանց անդրադառնալու որ իմ անունս պէտք էր գործածէին երբ ուզէին պատուել իրենց ցեղին պատկառելի ծերունի մը... Հապա լուծե՞րը, կրկէսնե՞րը եւ այն չարաչուք վայրը, որուն անունը՝ սպանդանոց, միայն ցած ձայնով կրնամ արտասանել... Գալով ձեզի, զոնէ ձեզ չեն ուտեր...

— Հապա ե՞ս ինչ ըսեմ, մլտաց խոզը... Մարմնոյս որեւէ մէկ մասը չազատիր անոնց ակռաներէն... ինչ իմաստալից տիտղոս մըն է՝ երշիկավաճառը, առանց հաշուի առնելու այն որ յաճախ կ'երեւիմ նաեւ կրկէսներու մէջ։

— Հերիք է որքան իմ ներկայութեանս խօսեցաք կրկէսներու մասին. խրխնջաց ձին՝ արհամարհանքով։ Գիտէ՞ք ինչ ստորնացուցիչ բան է կրել մէկը իր քամակին վրայ։ Տակաւին չեմ խօսիր բոլոր այն կառքերուն մասին որոնց կը լծեն զմեզ։ Հապա մսավաճառնե՞րը... Որովհետեւ գիտէք որ մեզ ալ կ'ուտեն...

— Ոչ որքան մեզ, մայեցին ոչխարները, ընդհանուր եւ ցաւատանջ աղմուկով մը։ Ասկէ զատ, մեր ողջութեան իսկ կը դզեն մեր կռնակին բուրդը....

— Լռեցէք, աղաղակեց սագը, դուք չէք կրնար երեւակայել թէ որքան կը տանջեն մեզ, երբ ողջ ողջ փետրաթափ կ'ընեն մեզ։ Հապա մեզ պարարտացնելու համար մեր կոկորդներէն վար թխմուած հացահատիկնե՞րը...

— Կը խորհիս մեզ զարմացնե՞լ, պատասխանեց հաւը։ Տանջանք չէ՞, մարդկային անգթութեան ցայտուն մէկ ապացոյցը չէ՞ միթէ՝ երբ մեզ թուխս նստեցնելէ եւ մեր հաւկիթները ճաշակելէ ետք, կը կոխեն կաթսային մէջ ու կը խաշեն...

Մութը կոխած էր։ Պէտք էր աճապարել, լսելու համար բոլոր կենդանիները։

Եղջերուն չէր խօսած, ուղտը անհամբերութեան նշաններ ցոյց կուտար, փիղը իր կնճիթը կը բարձրացնէր դէպի երկինք, իսկ ձուկերը՝ բառ մը իսկ չէին արտասանած։

Ի վերջոյ, երբ բոլորը բերին իրենց վկայութիւնները, առիւծը յայտարարեց.

— Մէկ խօսքով՝ մարդը զարշելի արարած մըն է, անգութ, նենգ, ստեղծագործութեան հրէշը։ Առանց անոր գոյութեան, ամէն բան կարգ կանոնի մտած պիտի ըլլար։ Հետեւաբար, միաձայնութեամբ կ'որոշենք...

×

Յանկարծ, նոր սկսող մութին մէջէն բարձրացաւ ձայն մը, այնքան տկար ու այնքան քնքոյշ, որ ներկաներուն կռնակներուն ընդմէջէն սահեցաւ սարսուռ մը։

— Ներողութիւն... կ'ըսէր այդ ձայնը։ Միաձայնութիւնը ամբողջական չէ։ Ես տակաւին չըսի իմ խօսքս։ Արդ, ես կուզամ քուէարկել ոչ թէ մարդուն դէմ, այլ անոր ի նպաստ։ Եթէ ճիշդ է որ ան ձեզի հանդէպ ի գործ կը դնէ այն բոլոր չարութիւնները զորս դուք պատմեցիք հոս, յանցաւորը դուք էք։ Անոր հետ վարուելուն կերպը չէք գիտէր։ Ահա ամբողջ պատճառը։

Ահաւոր ու սարսռազդեցիկ մռնչիւն մը շրջան ըրաւ։

— Ո՞վ է ասիկա։

— Ես կատուն եմ, պատասխանեց կեղծաւոր ձայնը։ Մարդը, անտարակոյս որ զարշելի արարած մըն է եւ սակայն է նաեւ՝ պատուական ծառայող մը։ Իմ ուտելիքս միշտ ալ պատրաստ է իր որոշեալ ժամուն, կրնամ ուզած պահուս ամէն դուռ բանալ տալ, նոյնիսկ ամէնէն նեղսիրտ մարդուն, եւ երբեք, որեւէ ձեւով զիս կոպտութեամբ մէկդի չի հրեր երբ կը նստիմ նոյնիսկ նոր գրուած նամակի մը վրայ։ Գալով իմ մասնաւոր կեանքիս՝ տանիքներու եզերքը եւ պարտէզներու մէջ, երբեք մարդը չէ խորհած իր քիթը կոխել այդ հեռաւոր անկիւնները։ Ուրեմն, չորս ոտքերովս կը քուէարկեմ ի նպաստ մարդուն։ Վերջացուցի...

Այս յայտարարութեան հետեւանքով բարձրացած զարհուրելի աղմուկը դեռ չէր հանդարտած, երբ ամբողջական խաւարին մէջէն անսպասելի ձայն մը բարձրացաւ, որ լռութեան դատապարտեց բովանդակ կենդանական աշխարհը։

— Կուզամ փոխարինել կատուին քուէարկութիւնը, այսպիսով ձեր հաշիւը լիրիւ պիտի ըլլայ։ Մարդ արարածին ամէնէն մեծ զոհը՝ ես եմ։ Ես անոր ամէն բանն եմ, անոր հովիտը, գառագեղծի մէջ բանտարկուած առիւծը, բուրդը դզուած ոչխարը, հալածուած եղջերուն, թունաւորուած ձուկը, սպանդանոցի առաջնորդուած կովը։ Կը ներկայանամ ձեր առջեւ՝ անոր կողմէ խարուած, ծաղրուած, խոցոտուած ու վիրաւորուած։ Կը պահանջեմ անոր անմիջական եւ վերջնական բնաջնջումը, եւ ձեզի պիտի օգնեմ իմ բոլոր միջոցներովս...

— Կեցցէ, աղաղակեցին բոլոր կենդանիները։ Բայց ո՞վ ես դուն ով զոհ, ինչպէս կը կոչուիս դուն կենդանական աշխարհին մէջ։

Ու ձայնը, աղջամուղջին մէջէն, պատասխանեց.

— Մա՛րդը...։

ԼԻԻՍԻ ՏԸԼԱՐԻԻ–ՄԱՐՏՐՅԻՍ

...ցին մէջ բերած հեթանոսական երգերը : Հասած են նաեւ ...հին շրջանէն մեզի թարգմանական արձակ գործեր, առակներ, զրոյցներ եւայլն :

Միջնադարու հայ բանաստեղծներէն ամէնէն աւելի Գրիգոր Նարեկացիի գործերուն ընդօրինակութիւնները կան Մատենադարանին մէջ :

Գրական մեծ արժէք կը ներկայացնեն Ներսէս Շնորհալիի գործերուն ձեռագիրները, Ֆրիկի ոտանաւորներուն ընդօրինակութիւնները, Կոստանդին Երզնկացիին երգերը, սիրոյ եւ գարնան երգիչ Յովհաննէս Թլկուրանցիի քնարական բանաստեղծութիւնները, Գրիգորիս Աղթամարցիի «Վասն վարդի եւ պլպուլի» քերթուածը, հանճարեղ բանաստեղծ Նահապետ Քուչակի սրտայոյզ քառեակները, աւելի ուշ ժամանակաշրջանի միջնադարեան հեղինակներ Դաւիթ Սալաձորցիի, Խասբեկի (17րդ դար), Նաղաշ Յովնաթանի (18րդ դար) լաւագոյն քերթուածքները, Սայաթ Նովայի տաղերը պարունակող ընտիր ձեռագիր մը եւայլն :

Մատենադարանին մէջ կան պարսկերէն եւ այլ լեզուներով գրուած ձեռագիրներ : Առանձնապէս ուշագրաւ են Ատրբէջանցի բանաստեղծ Նիզամի Գեանջեւի, ուզբեկ բանաստեղծ Ալիշեր Նաւոյիի, պարսիկ բանաստեղծներ Ֆիրտուսիի, Հաֆիզի, Սաադիի եւ ուրիշներու ձեռագիր նմոյշները :

«Դրական գիտութիւններու ուշագրաւ ձեռագրեր» գլուխին մէջ կը խօսի տիեզերագիտութեան, ուսողութեան, քիմիագիտութեան, տոմարագիտութեան եւ այլ ճիւղերու վերաբերեալ ձեռագրական հարուստ նիւթերու մասին : Ասոնց մէկ մասը թարգմանական, իսկ միւսները ինքնուրոյն գործեր են : Տիեզերագիտութեան եւ ուսողութեան հիմնադիրը Հայաստանի մէջ հանդիսացած է Անանիա Շիրակացի, որուն թուաբանութեան չորս գործողութիւններուն աղիւսակները աշխարհի ամէնէն հին աղիւսակներն են : «Տիեզերագիտութիւն եւ տոմար» գործին մէջ անդրադառնալով երկրի ձեւին՝ Շիրակացի կը գրէ .— «Երկիրը, ինծի կը թուի թէ ձուի պէս է, ինչպէս դեղնուցը կլորակին մէջն է, սպիտակուցը՝ անոր շուրջը, իսկ կեղեւը կը շրջապատէ չորս կողմէն. այնպէս ալ երկիրը մէջտեղն է, օդը անոր շուրջը, իսկ երկինքը կը շրջապատէ չորս կողմէն» : Մերժելով Ծիր Կաթինի վերաբերեալ առասպելական բացատրութիւնները, գիտել կու տայ թէ «Ծիր Կաթինը ուրիշ բան չէ, եթէ ոչ աստղերուն խիտ կուտակումները», իսկ արեւի եւ լուսնի մասին գիտական ճիշդ բացատրութիւններ կու տայ, գտնելով, որ երբ արեւը եւ լուսինը մէկ գիծի վրայ կը կենան, լոյսը երկիր չի թափանցեր : Շիրակացի գիտել տուած է, թէ լոյսը ձայնէն աւելի արագ կ՚երթայ, որովհետեւ, երբ ամպերը կ՚որոտան եւ կայծակը զարնէ, «նախ լոյսն է որ կը տեսնենք, յետոյ ձայնը կը լսենք» :

Տիեզերագիտական եւ ուսողական գործերէն յայտնի են 12րդ դարու յայտնի գիտնական Յովհաննէս Իմաստասէրի «Յաղագս անկիւնաւոր թուոց» գործին ձեռագիրները, Ներսէս Շնորհալիի, Յովհաննէս Երզնկացիի գործերը : Տոմարագիտութեան գործերէն աչքի կը զարնեն նաեւ Յակոբ Ղրիմեցիի (14րդ դար), Սարգիս Փիլիսոփայի (15րդ դար) գործերը :

Մեծ հետաքրքրութիւն կը ներկայացնէ բժշկութեան վերաբերեալ բաժինը, ուր հեղինակը կը նկարագրէ Մատենադարանին սեփականութիւնը կազմող աւելի քան հինգ հարիւր ձեռագիրներուն կարեւորագոյնները : «Հայ բժշկարանները ,— կը կարդանք գիրքին մէջ — ախտաբատիններ (դեղագործութեան վերաբերեալ գիրքեր), բժշկական բառարանները եւն. ամփոփում են հին եւ միջին դարերում բժշկութեան ասպարէզում առկայ այն ամէնը, ինչ ստեղծել է դարերի ընթացքում մարդկային միտքը եւ իմաստութիւնը » :

Հայ բժիշկները մեծ համբաւ վայելած են նաեւ դրացի երկիրներուն մէջ : Արաբ ուղեւոր մը՝ Իպն Հաուկալի վկայութեամբ հայ բժիշկները մեծ փորձառութիւն ունէին եւ փայլուն բժշկական իմացականութիւն :

Ժ. դարէն առաջ գրուած բժշկական գործերը գլխաւորաբար թարգմանութիւններ են : Հայ հեղինակի կողմէ գրուած ամէնէն հին բժշկարանը ԺԱ. դարէն է :

Զափազանց հետաքրքրական է 12րդ դարու հեղինակ Մխիթար Հերացիին «Ջերմանց մխիթարութիւն» գործը : Հայ իրականութեան մէջ իբրեւ մեծ բժիշկ յայտնի է Ամիրդովլաթ Ամասիացի, որուն ձգած տասը գործերէն լաւագոյները համաշխարհային նշանակութիւն ունին : «Ուսումն բժշկութեան» մէջ գրած է ի մէջ այլոց, որ բժիշկը «զինով, ագահ եւ դրամաշորթ պէտք չէ ըլլայ», այլ «համեստ, ազնիւ եւ խորհրդատու», ինչպէս նաեւ «աղքատասէր, ողորմած, եւ իր գիտցածը դրամով պէտք չէ ծախէ :

Բժշկական պատմութեան համար չափազանց արժէքաւոր է Մատենադարանին թիւ 415 ձեռագիր բժշկարանը, որուն հեղինակը կը թուի ըլլալ գիտնական Գրիգորիս (14րդ դար) :

Ուշագրաւ են նաեւ 17րդ դարու հեղինակ Ասաթ Սեբաստացիին «Բժշկութեան արհեստին մասին »աշխատութեան ձեռագիրը» Հեքիմ Պօղոսի բժշկարանը եւն. :

Պէտք է նշել, թէ միջնադարու հայ բժշկութիւնը բարձր աստիճանի մը վրայ կը գտնուէր եւ գիտութեան տուած է բազմաթիւ նորութիւններ : Յայտնի է, թէ հայ վիրաբոյժները վէրքերը կապած են մետաքսէ թելով, հիւանդին կուտային ճարկոզ (թմրեցնող դեղ) եւայլն : Միջին դարուն բժիշկներուն թոյլատրուած էր մահապարտներուն հերձել գիտական ուսումնասիրութիւններու համար :

11րդ գլուխին մէջ կը խօսի հայկական մանրանկարչութեան մասին :

Փրոֆ. Աբրահամեանի գիրքը գրուած է գիրընթեռնլի լեզուով եւ հարուստ փաստերով :

Ա. ՍԱՐԳՍԵԱՆ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԶԱՐԵՀ Ա. ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ԶՄՄԱՌԻ ՎԱՆՔԻՆ ՄԷՋ

—o—

Քանի մը շաբաթ առաջ, Զարեհ Ա., Կաթողիկոս Մեծի Տանն Կիլիկիոյ այցելեց Զմմառի դարաւոր վանքը :

Վանքի մուտքին՝ Մեծաւոր Գեր. վարդապետը, շրջապատուած վանաբնակ վարդապետներով՝ բարեգալուստ մաղթեց, Ն. Ս. Օծութեան, մինչ փոքրիկ ժառանգաւորները ծափերով կ՚ողջունէին Նորին Վեհափառութիւնը : Ն. Ս. Օծութեան կ՚ընկերանար Բերիոյ Թեմի առաջնորդ Ղեւոնդ Սրբազան :

Նորին Վեհափառութիւնը առաջնորդուեցաւ Զմմառի Վշտակիր Տիրամօր մատուռը եւ հոգեպարար կարճատեւ աղօթքէ մը ետք՝ վանքին գեղածիծաղ դահլիճը :

Բարեգալուստի բաժակին յաջորդեց մտերմական խօսակցութիւն մը, համեմուած Գերմանիկի (Մարաշի) յուշերով :

Կէսօրին կաթողիկոսը հրաւիրուեցաւ վանքին սեղանը պատուելու : Ճաշը վանական հանդիսաւորութեամբ կատարուեցաւ. փոխադարձ բաժակաճառեր, շնորհաւորութիւններ զուարթ մթնոլորտ ստեղծեցին :

Ճաշէն ետք, վանքի դահլիճին մէջ, փոքրիկ ժառանգաւորները, ի պատիւ Ն. Ս. Օծութեան, երգեցին «Քայլերգ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչի », «Աղաչեմ» եւ ազգային այլ երգեր :

Ժառանգաւոր Վարուժան Տոլպաղեան, ժառանգաւորներուն անունով բարիգալուստի, հրճուանքի եւ մաղթանքի ուղերձ մը կարդաց :

Նորին Վեհափառութիւնը ուղերձին պատասխանեց գնահատանքի խօսքերով՝ հանդէպ Զմմառի բազմարդիւն միաբաններուն, յորդորեց փոքրիկները կառչելու իրենց բարձր տեսլականին, ըլլալ լաւ մարդ, հարազատ հայ, ճշմարիտ քրիստոնեայ եւ մաղթեց հասնիլ քահանայութեան սուրբ աստիճանին :

Ապա Զարեհ Ա. բարեհաճութիւնն ունեցաւ, իր շքախումբով, նախ այցելելու Զմմառի որբանոցը, զոր արդիւնաւոր կերպով կը վարեն Անարատ Յղութեան հայ մայրապետները :

Վերադարձին այցելեց նաեւ Ծիւնիի Զմմառի Պատրիարքական ղպրեվանքը :

«ՄԱՍԻՍ»

ՊԱՏՐԻԱՐՔԻՆ ՅԱՋՈՐԴԻՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆԸ

—o—

Պատրիարքարանին մէջ գումարուած խորհրդակցական ժողովի մը ընթացքին, Յունիս 29ին, Օր. Հերմինէ Գալուստեան, որ անդամ է Թուրքիոյ Սահմանադիր ժողովին, տուաւ հետեւեալ տեղեկութիւնները .—

Պատրիարքարանին կողմէ, ընկերակցութեամբ Պ. Կարապետ Աբրահամեանի եւ Պ. Կարապետ Ղազարեանի, Օր. Գալուստեան կը ներկայանայ Պոլսոյ կուսակալին՝ խօսելու համար «վարչական ընտրութեանց մասին » (հարցը կը վերաբերի գլխաւորաբար նոր պատրիարքին ընտրութեան) : Օր. Հերմինէ Գալուստեան կը յայտնէ թէ Հրեաները եւս, որ Հայոց նման «մատակարար մարմիններով» կը վարեն իրենց գործերը, արտօնութիւն ստացած են իրենց հոգեւոր պետին ընտրութիւնը կատարելու : Օրիորդը յոյս յայտնեց որ համայնքի մը տրուած արտօնութիւնը չի կրնար զլացուիլ ուրիշ համայնքի մը :

Օր. Գալուստեան, ստիպուած ըլլալով կարս մեկնիլ պաշտօնով, ժողովը կը ձգէ կը հեռանայ :

Պ. Կարապետ Ղազարեան կը շարունակէ տեղեկատուութիւնը : — Պէտք է նախ ըսել թէ երեք օրէ ի վեր դէմ յանդիման կը գտնուինք խղճի հետ կապ ունեցող հարցի մը հետ : Ըսուեցաւ թէ պատրիարքը փափաք յայտնած էր, որ իր մարմինը ամփոփուի Սկիւտարի Ս. Խաչ Դպրեվանքի շրջափակին մէջ : Երբ կուսակալին մօտ գացինք, հարցը ներկայացուցինք : Կուսակալը խոստացաւ հետաքրքրուիլ եւ հարցնել Գերեզմանատանց Տնօրէնութեան եւ Թաղապետութեան տեսակէտը : Այդ առթիւ հետաքրքրուեցաւ յուղարկաւորութեան թուականով, որովհետեւ Հանրապետութեան նախագահը, Ջօր. Կիւրսէլ, հրահանգ տուած է իրեն ներկայացնել զինք յուղարկաւորութեան արարողութեան ընթացքին եւ ծաղկեպսակ դնել իր անունով :

Յետոյ Պ. Ղազարեան շարունակեց եւ ըսաւ թէ պատրիարքը չորս շաբաթ առաջ ներկայացած է կուսակալին՝ ընկերակցութեամբ Օր. Հերմինէ Գալուստեանի : Գարեգին պատրիարք բացատրած է կուսակալին թէ ինք առանձին է պատրիարքարանին մէջ, այնպէս որ խորհրդակցական մարմինի մը ընտրութիւնը անհրաժեշտ է իր կողքին :

Կուսակալը ընդունած է անհրաժեշտութիւնը եւ պահանջեր է նման մարմինի մը ընտրութեան համար անուններու ցանկ մը ներկայացնել իրեն :

Կը կարծուի թէ խորհրդակցութիւնները կը շարունակուին այս մասին :

КԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

«ՅԱՌԱՋ»ի ԹԵՐԹՕՆԸ (240)

ՀԱՅՈՑ ԲԵՐԴԸ

—o—

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

—o—

ՄԱՍ ԵՐՐՈՐԴ

ՎԵՐՋԱԲԱՆ

Նրան թւում էր, թէ այդ պահին ինքն իրաւունք չունի ներսը մնալու եւ պարտաւոր է լինել կռուողների հետ եւ խրախուսել նրանց. ուստի սեւազգեստ եւ արձանի նման կանգնել էր նա անխօս եւ լարուած նայում էր երեք կողմեց եկող թշնամու զօրքին :

Այդ կէտից երեւում էին թէ շրջակայքը եւ թէ սարալանջերով վեր բարձրացող Պարսիկները : Բայց Փառանձեմը հեռուն չէր նայում, այլ միայն վեր բարձրացող զինւորա Պարսիկներին, որ նետելով մի գծի՝ կանգ էին առնում եւ նետեր արձակում դէպի պարիսպները, դէպի բերդի պաշտպանները :

Եւ երբ նկատում էր, որ բերդապահների նետերից ընկաւ նրանցից մէկը – միւսը՝ գոհունակութեան պէս մի բան էր փայլում նրա դէմքին :

— Զգոյշ, թագուհի. թշնամու նետը կարող է հասնել քեզ ,— ասում էր Եղնիկ իշխանը՝ Փառանձեմի թիկունքին կանգնած :

Բայց Փառանձեմը , նրա խօսքին անուշադիր, ասես անձնամոռ վիճակում , նայում էր մերթ այս, մերթ միւս, մերթ երրորդ կողմը եւ հայեր էր զգալու իրեն, որ չխրախուսի զինուորներին , իր գոհունակութիւնը չյայտնի նրանց՝ յաջողակ նետաձգութեան համար :Բայց դրա փոխարէն աղօթում էր մտքում .

« Տէր , օգնիր Աշխարհիս Հայոց ... Օգնիր մեր զօրութեան եւ փրկիր մեզ ի չարէ »...

Նետաձգութիւնը երկուստեք շարունակուեց մինչեւ կէսօր, ապա, մի փոքր դադարից յետոյ, մինչեւ արեւմուտքը . հայ զինուորները պարիսպների վրայ փոխարինում էին յոգնածներին, իսկ Պարսիկները, անելով նոյնը, յամառօրէն շարունակում էին նետաձգութիւնը՝ մեծ բազմութեամբ : Բայց երբ արեւը խոնարհուեց՝ նրանք ետ քաշուեցին ամէն կողմից, տանելով իրենց հետ եւ իրենց վիրաւորներին ու մեռելներին : Նետաձգութիւնը դադարեց, բայց վտանգը մնաց նոյնը :

Ամբողջ գիշեր հայ մարտիկները հսկում էին դռների առաջ եւ պարիսպների գլխին : Զքնեցին, ի հարկէ, եւ բերդի բնակիչները, բացի երեխաներից : Ի՞նչ էր լինելու. պարսիկն այնքան շատ, իրենք սակաւ ... Բերդապետը հանգստացնում էր բոլորին, մանաւանդ թագուհուն եւ իշխաններին, որ ամէն ինչ կարգին է ,թէ տեղից չկայ երկիւղի, անհանգստութեան եւ, վերջապէս պէտք է իմանան, որ իրենք գտնւում են անառիկ Արտագերսում ,որ հռոմայեցին անգամ չի կարողացել առնել ...

Բերդապետը թէպէտեւ հանգստացնում էր ամէնքին, բայց ինքն անհանգիստ էր ներքուստ. այդ օրը սարերկրեայ անցքով եկած բանբերները յայտնել էին, թէ զօրքը լսել են, որ Շապուհը հրամայել է բերդը վերցնել մինչեւ ձմեռ ... Եւ ահա բերդապետը մտածում էր այդ մասին. եթէ դա ճիշդ լինէր՝ Պարսիկները ինչո՞վ կարող են վերցնել— ազմուկո՞վ , սպառնալիքո՞վ ու ահաբեկումով — չի յաջողուի : Գուցէ զինուորների գերազանց թւով — նոյնպէս չի յաջողուի : Նրանց դիրքը աննպաստ է, իսկ Արտագերսը անառիկ ...

« Շապուհը կարող է կարգադրել — մտածում էր բերդապետը, — նա կարող է այդպէս ցանկալ , բայց ... մենք այդ կը ստուգենք վաղը ...

Եւ վաղը, լոյսը բացուելուն պէս , բերդում լուր տարածուեց, ոչ միայն լուր, այլ բուրգերի վրայ գտնւող պահակները յայտնեցին, թէ պարսից զօրքն այս անգամ մօտենում է անձայն, սողեսող , դարձեալ երեք կողմից :

Նորից բերդի բնակիչները դուրս թափուեցին խուցերից եւ պարիսպների գլխից սկսեցին դիտել նրանց առաջացումը : Իրօք, մի առժամ նրանք գալիս էին կուզեկուզ , երբեմն փորսող ու անձայն, որպէսզի մի փոքր աննկատելի մնալով, յանկարծակիի բերեն բերդականներին. բայց երբ զգացին, որ նկատուել են՝ մէկէն սկսեցին հայհոյել աղմկաձայն եւ առաջ խոյանալ անվախ :

Այս անգամ էլ, ինչպէս երէկ, կռուն սկսուեց նետաձգութեամբ : Պարսիկները, մահն արհամարհելով , ամէն կերպ ձգտում էին մօտենալ բերդի դռներին, բայց հանդիպելով նետերի անձրեւի եւ պարսատիկներից արձակուող քարերի կարկուտին, ետ էին դառնում կէս ճանապարհից՝ զարկուած, վիրաւոր , յաճախ հայհոյելով : Բայց եւ այնպէս չէին դադարեցնում իրենց նետերը : Առաջ էին գալիս զրահուած, սաղաւարտ դրած ու սպառնալից կանչերով .

— Բացէք դռները ... Անձնատուր եղէք ...

ՍՏԵՓԱՆ ԶՕՐԵԱՆ

(Շար.)

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ՓԱՐԻԶ. — Հ. Յ. Դ. Արեւմտ. Եւրոպայի Կ. Կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ փարիզեան շրջանի բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ գիշեր ժամը 8·30ին, Մշակոյթի Տան մէջ :

ՇԱԻԻԼ. — Հ. Յ. Դ. «Արղութեան» խումբի ժողովը այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին :

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Խանասորի Արշաւանքի 64րդ տարեդարձը կը տօնուի նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէին եւ մասնակցութեամբ Շրջանիս բոլոր ենթակոմիտէներուն ու խումբերուն, ինչպէս նաեւ՝ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին եւ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղերուն :

Յուլիս 30ին, Կիրակի ամբողջ օրը, Վալապրի ծառախիտ անտառին մէջ :

Շրջաններու ենթակոմիտէներու եւ խումբերու վարչութիւնները այժմէն պէտք է վարձեն իրենց մասնաւոր օթոքարները :

Մանրամասնութիւնները յետագային :'

×

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Սէն Շամոնի «Վարուժան» կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Վարդգէս» խումբին :

Կիրակի, Յուլիս 9, ամբողջ օրը, Փոն Անթէնի (Վարիզիլ) զովասուն պարտէզին մէջ:

Կը նախագահէ՝ Ընկ. ՏԻԳՐԱՆ ԱԶՆԱՒՈՒՐԵԱՆ :

Գեղարուեստական բաժին՝ երգ, արտասանութիւն եւ զանազան խաղեր :

Ուտելիքները միասին բերել, բացի խմիչքէն :

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ «ՕՐ»ՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կապոյտ Խաչի Լիոնի մասնաճիւղի :

Այս Կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, Տէսինի Կապիյօն սրճարանի զովասուն պարտէզներուն մէջ Ջրանցքին եզերքը :

Գեղարուեստական բաժին եւ զանազան անակնկալներ :

Բարձրախօսի վրայ անընդհատ լսելի պիտի ըլլան հայկական սալեր :

Ճոխ պիւֆէ, համադամ ուտելիքներ եւ զովացուցիչ ըմպելիներ :

Ընտանեկան հաճելի եւ ուրախ զուարթ մթնոլորտ :

ԾԱՆՕԹ. — Օթօքարը առաւօտ Փլաս Կիշառէն կը մեկնի ժամը ճիշդ 9ին : Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ : Անձրեւի պարագային պատսպարուելիք վայրը ապահովուած է :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Օր. Տ. Անդրանիկեանի մահուան առթիւ Տիկին Արշալոյս Խանտանեան 30 Ն. Ֆ. կը նուիրէ Կապոյտ Խաչի Օգ. Կայանին : (Ստանալ Յառաջէն) :

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Համախարբերդցիական Միութեան Մարսէյլի եւ Սէն Լու Կրան Փէնի քոյր մասնաճիւղերու :

Այս Կիրակի ամբողջ օրը, Պ. Հայկազ Զուքուրեանի օդասուն եւ ընդարձակ ագարակին մէջ, Սէն Լու Կրան Փէն :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

Կը նուագեն Պ. Պ. Սարգիս Զէօրէքճեան եւ Հրանդ Գարագաշ :

Սիրայօժար մասնակցութիւնը կը բերէ Մարսէյլի Ռատիօկայանէն երգիչ՝ Պ. Ժաք Նաճարեան :

Դերասան ԹՐԱԳՕՇ կարող ուժերով եւ խնամեալ պատրաստութեամբ կը բեմադրէ «ԵՐԵՔ ՀԱՐՍ, ՄԷԿ ՓԵՍԱՅ» :

Կը մասնակցին Տիկիններ Սօնա Գարագաշ, Մարի Ազարեան, Մակի Եազըճեան, Պ. Պ. Եդուարդ Գարագաշ, Վաղարշ Ազարեան, Սիսակ, Պէշկէօթիւրեան, Մինաս Գոճապաշեան, Մկրտիչ Քէշիշեան :

Ճոխ պիւֆէ եւ համեղ չամփուրով խորոված, մատչելի գիներով :

Մուտքը ազատ է :

Հանդիսավայր երթալու համար Պուլվ. Կարիպալտիէն առնել 15 եւ 16 թիւ օթօքարները եւ իջնել Սէն Լու, ֆրանս. եկեղեցիին քով :

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Այրի Տիկին Յ. Ուզունեան իր զաւկին Ժան-Ժագ Վարուժանի յաջողութեան առթիւ (տես Յառաջ, Յուլիս 4, Ա. էջ) 20 Ն. Ֆ. կը նուիրէ Կապոյտ Խաչի Օգափոխութեան կայանին, քսան Ն. Ֆ. Յառաջին եւ 10 Ն. Ֆ. Հայաստանին :

JACQUES TORANIAN

Agent Immobilier

Assureur Conseil.

Ձեզի պիտի ընդունի ամէն օր իր գրասենեակը

RIVE GAUCHE IMMOBILIER

42, Bld. Arago — Tél. : POR. 03-94

կամ ձեզի կ'այցելէ ժամադրութեամբ ՓԱՎԻՅՈՆՆԵՐՈՒ, ՅԱՐԿԱԲԱԺԻՆՆԵՐՈՒ, ՇԷՆՔԵՐՈՒ (fo-փրոփրիէթէ) ՀՈՂԵՐՈՒ, ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՅԱՐԿԱԲԱԺԻՆՆԵՐՈՒ, ԽԱՆՈՒԹՆԵՐՈՒ, ԱՌՈՒԾԱԽԻ ձեր բոլոր խնդիրներուն համար

Expertise Gratuite

Ձեր տրամադրութեան տակ է նաեւ բոլոր ապահովագրութեանց համար

Auto
Incendie
Dégâts des eaux
Vie

— PRIX ETUDIES —

Tous risques assurés

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՎԱՐԴԱՎԱՌ
ՓԱՐԻԶ

Այս Կիրակի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյն մէջ պիտի մատուցուի հանդիսաւոր քառաձայն Ս. պատարագ, Վարդավառի տօնին առթիւ :

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Հայրապետական պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ :

Երկուշաբթի, (10 Յուլիս) Մեռելոց, պատարագ ժամը 10ին :

Կը հրաւիրուի հայ հասարակութիւնը :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տարօն - Տուրուբերանի 1915ի նահատակներուն յիշատակին, այս Կիրակի առաւօտ (Վարդավառ) հոգեհանգիստ պիտի կատարուի Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ :

Կը հրաւիրուին հայրենակիցները եւ բարեկամները յարգելու համար անմեղ զոհերուն յիշատակը :

×

Գարեգին Պատր. Խաչատուրեանի յիշատակին :

Սէնթ Անթուանի Ս. Թադէոս եկեղեցւոյ Թաղ. Խորհուրդը կը ծանուցանէ թէ՝ այս Կիրակի մասնաւոր հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի, Թուրքիոյ Հայոց բազմավաստակ պատրիարք,

ԳԱՐԵԳԻՆ ԱՐՔ. ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆի յիշատակ :

×

ՏԷՍԻՆ. — Տարօն Տուրուբերանի Հայր. Միութիւնը կը հրաւիրէ բոլոր հայրենակիցները ու բարեկամները, որ ներկայ ըլլան այս Կիրակի առաւօտ, Վարդավառի տօնին առթիւ, Տէսինի Ս. Աստուածածնայ եկեղեցւոյ մէջ կատարուելիք պատարագին եւ հոգեհանգստեան պաշտօնին, ի յիշատակ այն բիւրաւոր նահատակներուն, որոնց ոգեկոչումը պիտի ընէ Տէսինի Տէր Վարազ քահանայ Աւագեան :

×

Տէր եւ Տիկին Միհրան Քէհեայեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ առաւօտ (Մեռելոց) Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, իրենց զաւակներուն եւ քոյրերուն՝

ԺԱԳԼԻՆԻ եւ ԷՕԺԷՆԻԻ

յիշատակին (զոհ Իսիի աղէտին) :

Կը հրաւիրուին տարաբախտ երիտասարդուհիներուն յիշատակը յարգողները :

ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ Հայ Արենոյշներու եւ Գայլիկներու :

Յուլիս ութին, Շաբաթ իրիկուն ժամը 21ին, «Ժիմնազ»ի շքեղ սրահին մէջ :

(Րիւ տիւ Թէաթրը - Ֆրանսէ) :

Գեղարուեստական խնամուած բաժին :

Պիտի բեմադրուի՝ ընտանեկան կեանքէ առնուած բարոյալից թատերգութիւն մը Ալչուճեանի՝ «Բնաւերները» եւ ծիծաղաշարժ զաւեշտ մը Ե. Օտեանի՝ «Զարշըլը Արթին աղա» :

Գայլիկները պիտի կատարեն չուէտական մարզանք, իսկ Արենոյշները պիտի պարեն հայկական պարեր : 30 հոգինոց պարախումբով :

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղին կողմէ, Յուլիս 9ին, Լա Ֆէվ, Պառ Շարլ, առաւօտէն մինչեւ ուշ գիշեր :

ԿԸ խօսի ՏԻԿԻՆ Վ. ՀԱԶԱՐԵԱՆ

Գեղարուեստական խնամուած բաժին, երգ, Օր. Փօլէթ Արգումանեան, խմբերգ, մեներգ, արտասանութիւն, զաւեշտ Կապ. Խաչի աշակերտներուն կողմէ : Ժամը 16էն սկսեալ հայկ. եւ եւրոպական պարեր :

Պիւֆէ, չամփուրով խորոված :

Մուտքը ազատ է :

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ
ԴԱՇՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

Joinville le Pont

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի կողմէ, Կիրակի Յուլիս 9 :

Կը հրաւիրուին Նոր Սերնդականներ եւ համակիրներ :

Ժամադրավայր՝ Շաթօ տը Վենսէն, ժամը 10ին :

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Տունը աշխատող գործաւորուհիներ, կանանց քոնֆէքսիոնի համար : Խնամուած գործ : Դիմել՝

Տ Ի Ա Ն

4, Րիւ տը Սէզ, Փարիզ (9)

Կամ հեռաձայնել՝

Ռիշըլիէօ 38·30

ԱՐԵՒԸ բնութեան կուտայ կապոյտ երկինք, կանաչ սար ու ձոր, գոյնզգոյն ծաղիկներ եւ զուարթ լոյս...

ԱՐԵՒԸ կրնայ ձեր տունն ալ ողողել իր զուարթ լոյսով ու գոյներով եթէ ձեր բնակարանը ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ, ԶԱՐԴԱՐԷՔ եւ ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e

Tél. ; ARC 26-61 — Métros : Halles et Chatelet

136, Rue des Bourguignons, Asnières-Bois Colombes

Tél. : GRE. 09-47

11, Bd. de la République, La Garenne

Tél. : STA. 19-06

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Մեր սեփական արտադրութիւնը եղող և ամէնէն արդիական ճաշակով հնարուած առաջնակարգ ներկեր, գոյներու մեծ ընտրութիւն սէնթէթիք եւ վինիլիք պատրաստութիւններու : Նորոյթ իւղաներկեր, պատի սիրուն թուղթեր, ամէն տեսակ լինոլէոմ եւ փլասթիք :

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը :

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON. PARIS 12e — 64, BLD. DE BELLEVILLE. PARIS 20e

166, AV. ARISTIDE BRIAND, PAVILLON-SOUS-BOIS - SEINE

4 BIS, RUE P. V.-COUTURIER, ARGENTEUIL - S. ET O.

24. RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER, ALFORTVILLE

48 BIS, RUE DALAYRAC. FONTENAY SOUS BOIS

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐ

ՕԳՈՍՏՈՍ 1 - 31

AGDE (Hérault)

Միջերկրականի կապոյտ ջուրերու ափին : Խաղադաշտ եւ լողանք : Խմբական պտոյտներ, դասախօսութիւններ եւ գեղարուեստական երեկոյթներ :

ՕՐԱԿԱՆ 9·50 Ն. Ֆ.

Արձանագրութեան համար դիմել՝ ամէն Ուրբաթ երեկոյեան ժամը 8էն - 10, եւ Շաբաթ օրերը ժամը 4 - 8, 17 Րիւ Պըռ :

Գաւառը դիմել հետեւեալ հասցէներուն. —

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Գազարեան Վուայաժանս, 31, Լա Քանըպիէռ :

ԼԻՈՆ. — Պէրպէրեան, 39 Րիւ Տիւնուար :

ՎԱԼԱՆՍ. — Մաղաքեան, 14 Րիւ Ֆրանքլէն :

ՏԷՍԻՆ. — Լիւլէճեան, 16 Րիւ Քոլի :

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ. — Խրիմեան, 2 Րիւ Ռապըլէ :

ՆԻՍ. — Գաբրիէլեան, 19 Պուլվ. Մանեան :

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ն. Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ն. Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 60 Ն. Ֆ. — Հատը՝ 0.25 Ն. Ֆ.

ՈՒՐԲԱԹ 7 ՅՈՒԼԻՍ
VENDREDI 7 JUILLET 1961

37ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9147 — 37EME ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 17ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4948

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱՐԱԳՕՐԷՆ ԼՈՒԾԵԼ ՏԱԳՆԱՊԸ

Այսօր՝ Ուրբաթ՝ Պոլսոյ մէջ տեղի կ'ունենայ յուղարկաւորութիւնը հանգուցեալ Գարեգին Պատրիարքին, նախագահութեամբ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Վազգէն Ա.ի։

Թափուր է կրկին մեր նուիրապետական աթոռներէն մէկը։

Ինչպէս պիտի լուծուի տագնապը։ Երբ պիտի վերնայ սեւ քօղը՝ Գում-Գափուի Մայր եկեղեցւոյ պատրիարքական աթոռին վրայէն։

Թրքական օրէնքով Պատրիարքը պէտք է թրքահպատակ ըլլայ։ Իսկ ներկայիս ո՛չ մէկ եպիսկոպոս ունինք, որ լրացնէ այս նախապայմանը։ Գարեգին պատրիարք միակ եպիսկոպոսն էր, որ պահած էր իր հին հպատակութիւնը։

Կիւրսէլի կառավարութեան վերջին օրէնքով օտարահպատակ եկեղեցականներուն նոյնիսկ արգիլուած է պատարագել Թուրքիոյ եկեղեցիներուն մէջ։ Հանգուցեալ պատրիարքը մեծ դժուարութեամբ կրնար արտօնութիւն ստանալ Պոլսոյ մէջ որոշ ժամանակ պահելու համար իր հիւրերը — մասնաւորապէս Տիրան Արք.ը եւ Շնորհք եպիսկ. Գալուստեանը։

Նա կը խօսուէր այս երկուքին մասին, իբրեւ հաւանական թեկնածու Թուրքիոյ Հայոց պատրիարքական աթոռին։ Լուրն մը նոյնիսկ գրուեցաւ, որ Գարեգին եւ Տիրան Արք.երը համաձայնած են փոխանակելու համար Պոլսոյ եւ Երուսաղէմի աթոռները ...

Ներկայիս հանգուցեալ պատրիարքի յուղարկաւորութեան առթիւ Պոլիս գտնուող եպիսկոպոսներէն Մամբրէ Սիրունեան եգիպտահպատակ է, իսկ Տիրան ու Շնորհք՝ ամերիկեան հպատակ։

Պատրիարքութեան թեկնածուն պարտաւոր է փոխել իր հպատակութիւնը։ Ո՛չ մէկը պիտի ուզէ այդ միջոցին դիմել, մինչեւ որ նախապէս ապահով չըլլայ յաջողութեան մասին։

Յուսա՞նք որ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին ներկայութիւնը Պոլսոյ մէջ պիտի դիւրացնէ տագնապին լուծումը։ Հաւանական թեկնածուներու մէջէն նախապատուութիւնը պէտք է տալ արժանաւորագոյնին եւ ո՛չ թէ անոր, որ կրնայ դիւրութեամբ թրքահպատակ դառնալ։

Թուրքիոյ մէջ հայ քաղաքական կուսակցութիւններ չկան։ Մեր հայրենակիցները ամէնէն աւելի կը զբաղին ազգային, եկեղեցական ու կրթական խնդիրներով։ Եկեղեցի, դպրոց, հիւանդանոց եւ որբանոց։ Այս սահմաններուն մէջ ամփոփուած է իրենց գործունէութեան դաշտը։

Հոն չկան տեղացի եպիսկոպոսներ, որ արժանի ըլլան իրարու։ Իբրեւ կուսակրօն մնացած է միայն ծերունի վարդապետ մը, որ լաւագոյն պարագային կրնայ տեղապահ նշանակուիլ։

Ներկայ պայմաններուն մէջ բաղձալի է որ երկար ատեն թափուր մնայ Պոլսոյ աթոռը։

Գարեգին պատրիարք իր տասնամեայ պաշտօնավարութեան ընթացքին յաջողած էր պահպանել գոյավիճակը եւ կարելին ըրած տէր կանգնելու համար մեր սահմանադրական իրաւունքներուն, հակառակ մութ տարրերու սադրանքներուն։

Այն պահուն, երբ յեղափոխական կառավարութիւնը վերջնական կարգադրութիւններ կ'ընէ իր նոր Սահմանադրութեամբ եւ սեղմումներու կ'ենթարկէ փոքրամասնութեանց իրաւունքները նոր օրէնքներով, անհրաժեշտ է, որ Գում Գափուի պատրիարքական աթոռին վրայ բազմի կորովի եկեղեցական մը, որ գիտնայ պաշտպանել հայ համայնքին դարաւոր գրաւոր եւ աւանդական բոլոր իրաւունքները, որոնք երաշխաւորուած են 1923 Յուլիս 24ի Լօզանի դաշնագրով։

Կարեւոր է նաեւ պահպանել Ս. Խաչի Դպրեվանքը, որ միակ շօշափելի եւ կենդանի գործն է, կոչուած անմոռաց պահելու լուսահոգի Պատրիարքին յիշատակը։

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՐԻՒՆԱԼԻ ԴԷՊՔԵՐ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՄԷՋ

ՄՕՏ ՀԱՐԻՒՐ ՄԵՌԵԱԼ, ՀԱՐԻՒՐԱՒՈՐ ՎԻՐԱՒՈՐՆԵՐ

Յուլիս 5ի առաւօտեան առաջին ժամերը յոյս տուած էին թէ Ալժ. Ազատ. Ճակատի «Ազգ. Օրը» հետեւորդներ չէ գտած Ալժերիոյ մէջ։ Ժամը 11էն ետք սակայն, տեղ տեղ միջադէպերը կը սկըսէին եւ օրը կը վերջանար ծանր հաշուեկշիռով մը որուն առաջին եւ ոչ վերջնական պատկերն է՝ ութսուն մեռեալ, 268 վիրաւոր։ Այս թիւերը, զորս կը հաղորդէ Ընդհանուր Պատուիրակութիւնը, կը վերաբերին միայն Մահմետականներուն։ Ասոնց մէջ կան կիներ եւ երախաներ, որովհետեւ Ալժ. Ազատ. Ճակատը նոր «ռազմավարութիւն» մը մէջտեղ դրած է ուր կիները եւ երախաները կ'օգտագործուին իբրեւ վահան. Ալժ. Ազատ. Ճակատի մարդիկը կիներ եւ երախաներով կը հրջապատուին որպէսզի Ապահովութեան Ուժերը չկրակեն, ապա ամբոխը կը բացուի, ըմբոստները կը կրակեն եւ կրկին կը կորսուին կիներու եւ երախաներու ամբոխի մը մէջ։

Չորեքշաբթի օր արիւնալի միջադէպեր պատահեցան Ֆուքա, Պերար եւ Քասթիկլիոն (Ալժէի շուրջ) համեմատաբար հանդարտ էր Օռանի հրջանը։

Ընդհանուր ձեւով սակայն գործադուլը ամբողջական էր Ալժերիոյ բոլոր նահանգներուն մէջ։

Կոնստանդինի հրջանը, տասը հազար ցուցարարներ կը տողանցեն, Ապահովութեան ուժերը ստիպուած են կրակել։ Լուսարդել հաստատուած է ժամը 21էն, նկատի առնելով մահմետական ցոյցերուն ծաւալը։ Ժողովուրդը կը պոռայ.— «Կեցցէ տը Կոլ, Ապպաս իշխանութեան գլուխ» եւն. եւն.։

«ԱՀԱԿ»ը շատ գոհ է անշուշտ անցած դարձածէն, զոր «մեծածաւալ հայրենասիրական ցոյցեր» կը նկատէ։ Չորեքշաբթի իրիկուն հրատարակուած զեկոյցով մը կը շեշտէր թէ պատասխանելով «ԱՀԱԿ»ի կոչին, «Ալժերացի ժողովուրդը միաձայնութեամբ հաստատեց իր բաղձանքը պայքարելու բաժանման դէմ, ազգային անկախութեան եւ Ալժերիոյ հողային ամբողջականութեան համար, մէջն ըլլալով Սահարան։ Ֆրանսական բանակը եւ ոստիկանութիւնը հակազդեց համաձայն իր սովորութեան, կրակ բանալով ամբոխին վրայ, կոխկռտելով բանթողներու փակ խանութները եւ թալանի տալով զանոնք մինչ Ալժ. Ազատ. Ճակատի հրահանգները յստակ էին եւ կարգապահ ցոյցեր կը թելադրէին։ Բովանդակ Ալժերիոյ մէջ, տասնեակ մեռեալներ եւ հարիւրաւոր վիրաւորներ կան։ Կ'ողջունենք չարունակուող պայքարի մը այս պանծալի զոհերը»։

Ֆրանսայի ընդհ. պատուիրակ Քու տը Ֆերժաքի կարծիքը կը տարբերի այս մասին։ Ընդհ. պատուիրակը կը գտնէ թէ ցոյցերու ծաւալը, այնքան տպաւորիչ չէ, 75 թաղամասերու վրամ, 56ին մէջ բան չէ պատահած բացի համեմատական գործադուլէ մը, կան նաեւ 10 թաղամասեր ուր ոչ մէկ բան պատահած է։

× Նոյն օրը Նախարարաց Խորհուրդ մը տեղի ունեցած է որմէ ետք, տեղեկատուութեանց նախարարը, անհատական հանդամանքով ճշդում մը ըրաւ։ Ըսաւ թէ ոչ մէկ պաշտօնական բերան բաժանման (փարթիսիոն ու փարթաժ) մասին խօսած է, այլ՝ պարզապէս համախմբման։ Այս առթիւ «Օռոռ» կարդ մը ճշդումներ կը բերէ։ Կը յիշէ թէ տը Կոլ, Ապրիլ 11ի մամուլի ասուլիսով խօսած է անջատման մասին, իսկ դեռ քանի մը օր առաջ Տըպրէ յայտարարեց «անջատման կամ բաժանման վտանգը մեր յանցանքը չէ»։ Եւ «Օռոռ» հարց կուտայ թէ արդեօ՞ք Տըպրէ պաշտօնական բերան մը չէ։ Քիչ ետք, Յունիս 29ին, ալժերական հարցերու նախարար Լուի Ժոքս Ազգ. Ժողովին առջեւ, ըսաւ «յայտարարած ենք թէ եթէ ուրիշ ելք չըլլայ, հաւանական է որ բաժանման առջեւ գտնենք մենք զմեզ»։

× Ծերակոյտը Չորեքշաբթի օր, Ալժերիայով զբաղեցաւ։ Խօսեցաւ Կասթոն Տէֆէռ, որ խիստ յարձակում մը ըրաւ կառավարութեան վրայ քննադատելով անոր ըրածները, ըլլայ բաժանման լուծումի մը մասին խորհելով, ըլլայ Սահարայի վրայ պնդելով։

Իրեն յաջորդեց Ֆ. Միթրան որ կը շեշտէ «վարչաձեւ մը, որ ժողովրդական ցոյցերը կը նախընտրէ Խորհրդարանի մը քուէներէն, ոչ խորհրդարանական է, ոչ ալ հանրապետական»։ Անկախ ծերակուտական Պառաշէն կը քննադատէ միակողմանի զինադուլը. եւ անիրականալի կը գտնէ բաժանումը։

Ի վերջոյ Տըպրէ խօսք կ'առնէ եւ կառավարութիւնը կը պաշտպանէ։ Իր մասին խօսելով կը յիշէ «անժողովրդականութեան վարժուած եմ, արդէն ժողովրդական չէի երբ հոս, եօթը տարի առաջ տը Կոլի վերադարձը կ'առաջարկէի»։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ձայնասփիւռը հաղորդեց, թէ Կովկասի մէջ լեռ մը օդը հանուած է։ Նախապէս Ամերիկացիք յայտարարած էին, թէ Յունուար 31ին, 50 էն 100 թոն պայթուցիկի ուժով մեծ պայթում մը արձանագրած էին։ Շատեր կը կարծեն, թէ քօղարկուած հիւլէական պայթումի փորձ մըն է եղածը, քանի որ առ այժմ դադար հռչակուած է հիւլէական փորձերուն համար։

ԱՐԱԲ. ՄԻԱՑԵԱԼ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ Դաշնակցային Գերմանիայէն մէկ միլիառ մարքի վարկ ստացաւ։ Այս գումարէն հինգ հարիւր միլիոնը պիտի յատկացուի ամբարտակի մը կառուցման, Եփրատի վրայ։

ՍԸՐ ԱՆԹԸՆԻ ԻՏԸՆ, Անգլիոյ նախկին վարչապետը, որ 1957ին հրաժարեցաւ Սուէզի ձախողութենէն ետք, ընդունեցաւ թագուհիին շնորհած ազնուականութեան՝ կոմսի տիտղոսը։ 1957ին մերժած էր նոյն տիտղոսը։ Այսուհետեւ Իտըն Լորտերու Ժողովին մաս պիտի կազմէ։

ԱՆԳԼԻՈՅ խորհրդարանը 225ի դէմ 309 ձայնով վաւերացուց Անգլիոյ քաղաքականութիւնը Փորթուկալի եւ Անկոլայի հարցերուն մէջ։ «Փորթուկալ պէտք չէ մեկուսացուի Արեւմուտքէն» դիտել տըւած է Հիթ, արտաքին փոխ նախարարը։

ԼԻՒՊՔԷ, Դաշնակցային Գերմանիոյ նախագահը Պեռնի մէջ ընդունուեցաւ Զուիցերիոյ կառավարութեան կողմէ։

ԻՍՐԱՅԷԼ մէկ քառորդ թոն կշռող բազմայարկ հրթիռ մը արձակեց, որ բարձրացաւ 75 քիլոմեթր։ Օդերեւութաբանական նպատակով արձակուած է, կը յայտարարեն Իսրայէլացիք։

ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ. ՊՈԼԻՍ ՄԵԿՆԵՑԱՒ

Ինչպէս գրած էինք, Պոլսոյ Պատրիարքին յուղարկաւորութիւնը տեղի կ'ունենայ այսօր Ուրբաթ։

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը Պոլիս հասաւ Չորեքշաբթի իրիկուն։ Սերովբէ Եպիսկ. Մանուկեան Պոլիս մեկնեցաւ Հինգշաբթի օր։ Ներկայիս Պոլիս կը գտնուին Վազգէն Ա. Կաթողիկոսէն զատ, Շնորհք Եպիսկ. Գալուստեան, Մամբրէ Արք. Սիրունեան, Խադ Արք. Աջապահեան, Տիրան Արք. Ներսոյեան, Կոմիտաս Եպիսկոպոս Տէր-Ստեփանեան եւ Պարգեւ Վարդապետ։

ՔՈՒՎԷՅԹԻ ԽՆԴԻՐԸ

Երեք երկիրներ՝ Իրաք, Արաբ. Միացեալ Հանրապետութիւն եւ Խորհ. Միութիւն, իւրաքանչիւրը իւրայատուկ դըրդապատճառներով, անգլիական ուժերու պարպումը պահանջեցին, Քուվէյթէն։

Ապահովութեան Խորհուրդի Իրաքի ներկայացուցիչին համար «Իրաքեան այսպէս կոչուած սպառնալիքը Անգլիոյ կողմէ պատրաստուած է, որպէսզի արդարացնէ զինուորական ուժերու ցամաքհանումը»։ Այս ցամաքհանումը, միշտ Իրաքի ներկայացուցիչին համաձայն, «ուժի ցուցադրութիւն մըն է» Պարսից ծոցին մէջ, ուր Անգլիա կ'ուզէ մէկ կողմէ պաշտպանել իր շահերը ու միւս կողմէ քանդել արաբ աշխարհի միասնականութիւնը։

Խորհրդային պատուիրակը՝ Զօրին, ինչպէս կը սպասուէր, լիովին համաձայն գտնուած է Իրաքի պատուիրակին հետ։ Այս առթիւ չէ մոռցած յիշելու Լիբանանի եւ Սուէզի դէպքերը։

Նախապէս, Ապահովութեան Խորհուրդի նիստի բացումին, Իրաք եւ Խ. Միութիւն բողոքեցին Քուվէյթի ներկայացուցիչին ներկայութեան դէմ Ապահովութեան Խորհուրդի նիստին։ Առարկութեան գլխաւոր պատճառ մատնանշեցին՝ անգլիական ուժերու ներկայութիւնը Քուվէյթ, ինչ որ կը նշանակէ թէ «Քուվէյթի պատուիրակը չի կրնար արտայայտել իր ինքնիշխան երկրին տեսակէտները»։ Բողոքը չընդունուեցաւ։

Գահիրէ տարբեր մտահոգութիւններ ունի։ Պաշտօնական յայտարարութեամբ դիտել տուաւ, թէ «անգլիական ուժերու Քուվէյթ ներկայութիւնը վտանգ մըն է արաբ ազգին դէմ»։ Սակայն, միւս կողմէ, թոյլ տուաւ անգլիական մարտանաւերուն անցքը Սուէզի Ջրանցքէն։ Դեռ Առջի օր, անգլիական երեք մարտանաւեր անցան Փորթ Սայիտէն, առանց որ եւ է դժուարութեան հանդիպելու։ Դէտերու կարծիքով, Գահիրէ կը վախնայ, որ արաբներու միջեւ գոյութիւն ունեցող տարակարծութիւններէն օգտուողը Անգլիան ըլլայ։

Այսուհանդերձ, կը թուի թէ Անգլիա որոշած է պաշտպանել Քուվէյթը։ Ամէն օր նոր ուժեր կը հասնին քարիւղի հանքերով հարուստ այս շրջանը։ Միւս կողմէ, Քուվէյթի անգլիական ուժերու հրամանատարը՝ զօրավար Հարսֆորտ, յայտարարութեամբ մը դիտել տուաւ, թէ իրաքեան վտանգը չէ հեռացած։ Զօրավար Քասըմ կը շարունակէ կարեւոր ուժեր կեդրոնացնել սահմանագլուխին վըրայ։ Յայտնի չեն իր նպատակները։

× Կարգ մը լուրերու համաձայն որոնք Պէյրութէն կը հասնին, Սէուտական Արաբիոյ Թագաւորը դիմում ըրած է Քասըմի, որ հանդիպում մը ունենան եւ Քուվէյթի մասին խօսին։

ՀԱԼԱԼԻ, ՀԱԼԱԼԻ...

—o—

Ա.

Երեւանի դպրոցականներն ալ սկսան պատգամ կարդալ արտասահմանի, ամէն մէկը՝ Ամենայն Հայոց Իմաստուն: Երբեմն սաստ ուղղել մեզի :

Ինչո՞ւ զարմանալ :

Ստեղծուած է հոգեկան կլիմայ մը : Նկատի առէք նախ էօֆորին, որ, այժմ, Հրազդանի ափերուն կուտայ մեր ոսկեդարը կրկնելու, նոյնիսկ գերազանցելու յաւակնութիւն, երկրորդ հիւսիսային լաքեռնան, որ կը թողացնէ մթնոլորտը թէ միայն ու միայն կոմունիզմն է՝ որ փոքր ժողովուրդներուն կուտայ համաշխարհային արժէքներ ստեղծելու կարելիութիւն: Իրազեկներ կը հաւաստեն թէ հասած է ժամանակը գրական աշխարհակալներու եւս ծնունդ տալու, արշաւելով տարբեր ժողովուրդներու գրական անդաստաններէն ներս :

Նպատակ չունիմ իմ չափոցս գործածելու այն արտադրութեանց մասին, որոնք կը թարգմանուին ուղբեկ, թալիշ, չուվաշ կամ ույղուր լեզուներու՝ յԱրեւելս, կամ յաջողութիւն ու ժողովրդականութիւն կը շահին՝ յԱրեւմուտս : Ֆրանսական գրական քննադատութիւնը շատո՜նց ըսած է իր խօսքը այն մասին թէ ինչո՞ւ բազմաթիւ գործեր մեծ յաջողութիւն ու ժողովրդականութիւն կը վայելեն իրենց արժէքին խոտոր համեմատութեամբ :

Թոյլ տուէք ինձ, ուրեմն, վերապահութեան չենթարկել Հրազդանի երգը, զոր վաղո՜ւց եմ լսեր, ոչ ալ վերլուծման ենթարկել հիւսիսի նուագը, որ չունի արուեստի մտահոգութիւն :

Ես կ'ուզեմ կանգ առնել այն տարօրինա՜կ, անսովո՜ր, ապշեցուցի՜չ ինքնագոհութեան վրայ, որուն ենթակայ՝ խորացումի անընդունակութիւն կը մատնեն Երեւանեան էօֆորիի ծնունդ մեր տղաքը :

— Ի՞նչ վնաս ունի այդ էօֆորին, պիտի ըսէք ինձ, աւելի լաւ քան երէկուան մելամաղձոտութիւնը, յոռետեսութիւնը, յուսաբեկութիւնը ...

Ներողութի՜ւն, դառն գրականութեան մասին ըսուած չէ դեռ վերջին խօսքը : Երկրորդ, դպրոցական կամ օրաթերթային վերլուծման նիւթ չէ այդ հարցը : Բայց եւ այնպէս լիաբերան կ'ողջունեմ էօֆորին, խորապէս կը գնահատեմ՝ երբ փոքր ժողովուրդներ հրաշքներու եւ հէքեաթներու մէջ կը թաղեն այդ զգացումը՝ կապելով իրենց ազգային պատմութեան : Կը նշանակէ թէ ատով կ'ուզեն մոռնալ իրականութիւնը, փարատել օրուան դառնութեանց տպաւորութիւնը, դուրս խոյանալ խոնաւ եւ անհրապոյր շրջապատէն, խորտակել միջավայրին ընկճող քամփլէքսը, դիւցազնանա՜լ, անմահանա՜լ : Ի՞նչ կայ աւելի գեղեցիկ՝ քան Խորենացիի գրածը մեր պատմութեան սկիզբը, բռնութեանց եւ օտար տիրապետութեանց դէմ հրաշապատում ընդվզումի մը գրուագով: Երբ անտաղանդ ուրիշ ժողովուրդներ կը պոռան. «Գոյութի՜ւն ունէինք յաւիտենականութենէն առաջ, գոյութիւն պիտի ունենանք նաեւ յաւիտենականութենէն վերջ», ես կը սիրեմ լսել զրոյցը՝ որ կ'աւանդէ թէ Աստուած հայերէն կը խօսէր առաջին մարդուն հետ, ըսելու համար թէ նախաստեղծ է Հայկազանց բարբառը եւ կատարելագոյն: Մեր ժողովրդական բանահիւսութեան մէջ ի՜նչ գեղեցիկ իփերպոլներ՝ այդ սքանչելի զգացման վկայութիւն :

Նոյն այդ էօֆորին ստեղծելու համար էր որ, դէպի Արեւելք ճամբորդութեանս ընթացքին, մեր ցիրուցան բազմութեանց առջեւ կը պանծացնէի Հայութեան ոգին եւ կը փառաբանէի մշակութային մեր ժառանգութիւնները :

Եւ ահա ճամբաներու վրայ, քաղաքներու դռներուն առջեւ, մեր ժողովուրդը կառքերով ու բազմութեամբ կը դիմաւորէր զիս : Երբեք պիտի չմոռնամ Իրանի հայ ժողովուրդին վերաբերումը՝ այն ձեւով որ ընդունեցաւ զիս Հարիւրաւոր քիլոմեթր ճամբայ կտրելով Հարաւային անապատին մէջ: «Այս ձեւով միա՛յն առաջնորդները կը դիմաւորուէին » կ'ըսէր ինձ եպիսկոպոս մը :

Տոկալու համար, հայրենիքէն դուրս եւ հայրենիքէն ներս, էօֆորին հանապազօրեայ հաց է՝ զոր պէտք է պակաս չընել երբեք :

Ցանկարծ զգացի, սակայն, որ էօֆորին կը սպաննէր գրագէտը: Ժողովուրդը ծարաւ ունէր այն խօսքին, զոր նուիրեալ գրագէտ մը կ'ընծայէր իրեն՝ ինչպէս կ'ըսէ ծիսական խօսքը. «Զքոյդ ի քոյոց քեզ մատուցանեմ »: Ժողովուրդը՝ ծարաւ իր գրագէտին, ու գրագէտը՝ ծարաւ իր ժողովուրդին: Բայց կը մեռնէ՛ր գրագէտը: Ըսեր եմ ու կը կրկնեմ. «Ժողովո՛ւրդ Հայոց, կը սիրեմ քեզ, կը սիրեմ քեզ՝ նոյնիսկ եթէ չսիրես զիս, եթէ չհասկնաս զիս, եթէ մոռնաս զիս»: Ժողովուրդը, մեր մեծ ժողովուրդը, իր ծարաւը կ'արտայայտէր ծափահարութիւններով, մինչ գրագէտը կը մեռնէր այդ ծափահարութիւններով :

— Թող չկարծուի՛, ըսի ես ինծի, թէ ծափահարութիւններն են, որ գրագէտին ըսել կուտան խօսքեր՝ որ էօֆորի կը պատճառեն ժողովուրդին :

Իր խօսքերուն հաւատարիմ գրագէտը այն է՝ որ քաջութիւնն ունի ըսելու ինչ որ տհաճութիւն եւս կը պատճառէ իր ժողովուրդին: Տհաճութիւն պատճառելու աստիճան անկեղծ գրագէ՛տն է միայն որ կրնայ էօֆորի ստեղծել :

Ի՞նչ կայ աւելի դիւրին քան գովասանքը: Եւ ի՞նչ աւելի դժուար քան քննադատութիւնը: Ուսումնասիրել, յետոյ անջատել ինչ որ ժամանակը կը տանի եւ ինչ որ ժամանակը կը թողու: Ա՞յս է որ կը կոչուի քանդել: Բայց քանդել կը նշանակէ վերաշինութեան կամք, եթէ էօֆորիով պատուաստուած է քանդողը :

Դեռ պատանի էի՝ երբ կը լսուէր «հարթենքներու» բարբարոս ձայնը: Աւելի ուշ, այս երկրին մէջ տեսայ թէ երիտասարդները ինչպէս կը մրճահարէին Անաթոլ Ֆրանսի, Մօրիս Պառէսի եւ այլ գրական աստուածութեանց գլուխը՝ փշրելով ու փոշիացնելով: Սկսայ թարգմանել քանդումի այդ աշխատանքները ի պէտս մեր քիլոկրամներուն :

Ահա այդ շրջանին սորվեցայ թէ ուրիշներուն տուածը գոց ըսելուն եւ կրկնելուն մէջ չի կայանար յառաջդիմութիւնը, այլ՝ քակելուն մէջ, որպէսզի գիտնաս թէ ինչպէս է շինուած, ու կ'արժէ՞ վերաշինել :

Այսպէս, դասախօսութիւններ տուի հայրենիք, երիտասարդութիւն, Աբովեան, Ակսայ եւ Վաճի բանահիւսական դպրոցները նիւթերուն շուրջ, եւ ունկնդիրները տեսան թէ ձիւթ չէին տրուած դասախօսութիւնները, ոչ ալ տռաժէ : Կը յիշեմ դասախօսութիւն մը, որու վերջաւորութեան՝ թշնամացած էին ինծի դէմ ներկայ բոլոր երիտասարդները :

Վա՜յ այն մտաւորականին, որ կը պըտըտի՝ սոխ ու սխտոր միայն դրած իր մախաղին մէջ, գիւղէն հեռացած ժամանակ, իբրեւ պաշար: Պէտք է կարդա՛լ, շա՛տ կարդալ, շարունակ կարդալ, լեցնելու համար մախաղը նոր հորիզոններու տեսիլքներով ու նոր կլիմաներու բարիքներով :

Գրագէտին համար, — մեծ գրագէտին մասին է խօսքս,— ժողովրդականութիւնը նշան է անկումի: Ահա թէ ինչո՛ւ ըստեղծել էօֆորի՝ ազնիւ գործ է, բայց զարնել երբեմն ժողովրդականութիւնը կորսնցնելու աստիճան՝ նոյնքան ազնիւ գործ է : Որպէսզի սթափի ժողովուրդը, քալէ ժամանակին հետ, ետ չմնայ տարիներով: Ես ի՞նչ ընեմ Հայութիւնը, այսօր, եթէ դեռ կը մնայ Միջին Դարու հոգիով եւ հանդերձանքով : Կարելի չէ պառկիլ շահուած դափնիներու վրայ ընդերկար, հարկ է նորոգել դափնիները :

Պրպտումներու վարժութիւնը զիս առաջնորդեց յեղաշրջուող գաղափարներու հետապնդումին, ի՛նչ փոյթ թէ ցնցուէին ունկնդիրները կամ ընթերցողները: Դասախօսութեան մը ընթացքին, բաւական աղմուկ բարձրացաւ՝ երբ կը յայտնէի այն տեսակէտը թէ «մօր մը զոհողութիւնը իր զաւկին հանդէպ պարտականութիւն է, իսկ զաւկին զոհողութիւնը իր մօր հանդէպ ազնուութիւն է՝ բայց երբեք պարտականութիւն»: Երեւակայեցէք որ տարիքով ինծմէ մեծ է այս տեսակէտը, վասնզի աղբիւրս հ[illegible] ո՜րքան ետ մնացեր էին ունկնդիրները :

Կը խորհիմ թէ այսքան դաժան, այսքան դժուարահաճ եւ յառաջապահ գրագէտի մը կողմէ արտասանուած խօսքերը, երբ էօֆորի կը ստեղծէին, չէին կրնար կեղծ ըլլալ՝ այնքան որ ծափ ժողվելու ծառայէին :

×

Հրաշեայ Քոչար Երեւանեան էօֆորի բերաւ արտասահման, նոյնիսկ՝ իփէր–էօֆորի: Խօսքին հետ, անձն ալ կը նպաստէր այդ էօֆորին ստեղծելու: Երբ հայրենիքի ծարաւն ունեցող բազմութիւններ, Սփիւռքի մէջ, բախտաւորներուն կը յանձնարարեն Երեւանէն իրենց նուէր բերել ափ մը հող, փոքրիկ արձան մը կամ որեւէ քոլիֆիշէ, եւ նուէր ըստացուած առարկաներով իսկ կ'ապրին Արշակ Բ. Թագաւորին հոգեվիճակը, կարելի՞ էր միթէ անտարբեր մնալ ի տես հայ վիպագրի մը որ կուգայ Հայաստանէն :

Քոչար կանգնեցաւ Սփիւռքի հայ ժողովուրդին առջեւ՝ իբրեւ արտադրութիւնը այն երկրին, որ Վիկտոր Համբարձումեաններ է տուած, Ալիխանեաններ, Օրբէլեաններ, ամէնքն ալ համաշխարհային համբաւներ :

Հարկ չկար զոռ տալու՝ աւելի բարձր էօֆորի ստեղծելու համար: Իր բերած էօֆորին, ընդհակառակն, կը ստեղծէր վատառողջ կլիմայ մը, երբ, կարգ մը ծակ նախադասութեանց ընդմէջէն, կը լսուէր անհանդուրժելի հալալի մը, հայոց արծիւին վիրաւոր թեւին ի տես :

Շնորհակալութի՛ւն Երեւանի «Գրական Թերթին», որ ի պէտս ինծի կը կրկնէ հալալիի այդ աղաղակը եւ արտասանուած ծակ նախադասութիւնները, որոնց քննութիւնը ընդհուպ :

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՊՈԼՍՈՅ ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՐԻԱՐՔՆԵՐԸ

ՎԱԹՍՈՒՆ ՏԱՐՈՒԱՆ ՄԷՋ

Վերջին վաթսունամեակի շրջանին, Պոլսոյ պատրիարքական աթոռին վրայ իրարու յաջորդեցին՝ Խորէն Աշըգեան, Մատթէոս Իզմիրլեան, Մաղաքիա Օրմանեան, Իզմիրլեան երկրորդ անգամ կաթողիկոս ընտրուելէ առաջ, Եղիշէ Դուրեան, Յովհաննէս Արշարունի, Զաւէն Եղիաեան, Մեսրոպ Նարոյեան եւ Գարեգին Խաչատուրեան :

Բացի Իզմիրլեանէ եւ Արշարունիէ, ամէնքն ալ Արմաշի վանքէն, իսկ Զաւէն, Մեսրոպ եւ Գարեգին պատրիարքները՝ ուղղակի աշակերտ Դպրեվանուց: Խորէն Աշըգեան եւ Մեսրոպ Նարոյեան վանական միայն վարած վանքէն դուրս: Կ'ըսուի թէ նոյնիսկ պատրիարքութեանը շրջանին, Խորէնին մէջ կը նշմարուէր վանական կանոններ էին, քարոզչական պաշտօններ եւ գեղջուկ վանականը՝ ինքն իսկ գիւղացի ըլլալով, Քիրէմիթ գիւղէն, Արմաշի մօտ: Թերեւս սխալ մըն էր զինքը բարձրացնել պատրիարքական աթոռ :

Անփորձ մըն էր, մանաւանդ որ պատրիարքական աթոռը կը դրուէր կնճռոտ ժամանակ մը: Կ'ըսեն թէ Նար-Պէյի եւ Բարթողիմէոս արք.ի շուրջ մղուած պայքարէ մը ծնունդ էր առած իր թեկնածութիւնը: Նախապէս խորհողներ եղան

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԱՆՄՈՌԱՑ ՍԷՐ

—o—

Լոռու ձորում, հինաւուրց պղնձի քաղաքում, իրար հետ հասակ առան մտերիմ մարդկանց զաւակներ՝ Լիպարիտն ու Արեւհատը: Գեղեցիկ էր Լիպարիտն իր հայկական արծուաքթով, լայն ու բարձր ճակատով, յաղթ բազուկներով : Նրա կեանքի հազիւ տասնութերորդ գարունն էր ծաղկել, երբ սիրեց մանկութեան ընկերուհուն: Արեւհատը սարի մարալ էր, ինչպէս նրան որակել էր տըղայի հայրը՝ ձուլող վարպետը: Նրանից գարունն էր բուրում, ծիծաղելիս սպիտակ, փղոսկրեայ ատամնաշարի փայլն էր խաղում նուրբ շրթունքների վրայ : Մինչեւ մէջքը հասնող սեւ ծամերի երկու հիւսքը, զալար ու բարակ իրանը խելամաղ էին անում երիտասարդներին :

Ջերմ սիրում էին միմեանց Լիպարիտն ու Արեւհատը, երազում, երբ հըրդեհուեց արեւմուտքը եւ հիտլերեան հորդաները ներխուժեցին մեր սուրբ հողը: Մռայլուեց Լիպարիտը, մորմոքուեց սիրավառ աղջկայ սիրտը: Մեծ պատերազմի բոցը հասաւ Թերեքին, եւ ձուլող հայրը զրոյցի նստեց որդու հետ :

Լիպարիտը գործարան գնաց :

Երբ Արեւհատը Լիպարիտից լսեց գործարանում աշխատանքի անցնելու նրա վճիռը, լաց եղաւ .

— Ինչո՞ւ, ինչո՞ւ համաձայնեցիր : Եկող տարի ես էլ կ'աւարտէի միջնակարգը եւ միասին կը գնայինք Երեւան՝ շարունակելու մեր ուսումը ...

Լիպարիտը ցնցուեց, միթէ՞ այդ ասողը իր Արեւհատն է: Երկար, շատ երկար խօսեց նա Արեւհատի հետ, եւ աղջիկը նրանից բաժանուեց արտասուքներով :

Գործարանի մարդիկ սիրով ընդունեցին երիտասարդին: Շատ չանցած ձուլարանում մէկը միւսի ետեւից աշխատանքի անցան նաեւ Լիպարիտի ընկերները: Լիպարիտը սիրեց ձուլողի դժուարին գործը: Նրա մասին ասում էին, որ տղան չգիտէ, թէ ինչ բան է յոգնելը: Վաղ առաւօտից մինչեւ ուշ գիշեր նա դուրս չէր գալիս ձուլարանից: Իսկ կիրակի օրերը տանը մի փոքր հանգստանալուց յետոյ գետափ էր գնում, շրջում Արեւհատի սիրած խնձորենու այգում : Աղջիկը չէր գալիս, չէր երեւում: Դուք կարծում էք Արեւհատը չէ՞ր տանջւում : Նրա ննջասենեակի պատուհանը, որ բացւում էր գետի վրայ, վկայ է եղել մանկամարդ աղջկայ յորդահոս արցունքներին, երբ ամէն անգամ տեսել է Լիպարիտին՝ տըխուր ու մտամոլոր :

Բոլորեց տարին: Լիպարիտի մասին գրեցին թերթերում, իսկ երբ իր սեփական մեթոդով երիտասարդը երկու անգամ աւելի պղինձ ձուլեց նոյն վառարանում, նրա կուրծքը զարդարուեց շքանշանով :

Արեւհատը, որ շարունակում էր դպրոց յաճախել, աղջկական իր իրերի մէջ խընամքով պահեց սիրած տղայի նկարը կրող թերթը, բայց լռութեամբ պատասխանեց Լիպարիտի առաջին նամակին, թէպէտեւ այդ նամակը կարդաց բազում անգամ :

Ի՞նչ էր մնում անելու սիրած տղային: Մոռանա՞լ աղջկան: Չէր կարող : Շարունակե՞լ նամակագրութիւնը. բայց չէ՞ որ նա անպատասխան թողեց իր առաջին նամակը: Երկար խորհելուց յետոյ Լիպարիտը նոր նամակ գրեց եւ ժամադրութիւն նշանակեց խնձորենու այգում :

Աղջիկը եկաւ, եւ Լիպարիտը իր սիրածին խոստացաւ աշնանը միասին գնալ հիմնարկութիւն՝ քննութիւններ յանձնելու: Բայց ամրանը տղային բանակ կանչեցին :

Դառն էր բաժանման ժամը: Միայն Դեբեդը վկայ եղաւ նրանց երդմանը :

Պղնձի քաղաքի մարդիկ չզարմացան Լիպարիտին ճանապարհողների մէջ տեսնելով Արեւհատին: Լիպարիտը գնաց: Արեւհատը, որ այդ տարուայ աշնանը բժշկական հիմնարկութիւն ընդունուեց, ապրում ու շնչում էր սիրած տղայի նամակներով: Իսկ Լիպարիտի նամակները գնալով աւելի սակաւաթիւ դարձան, մի բան, որ երկիւղով էր լցնում աղջկայ սիրտը :

Եղաւ այն, ինչի մասին սարսափով մտածում էր Արեւհատը: Երբ արդէն էին պատերազմի մութ ամպերը հեռու քաշուել, դադարեցին Լիպարիտից նամակները: Եղնիկի նման մոլորուեց աղջիկը: Նրա սիրտը նոր դառնութիւն ապրեց, երբ մօր նամակը գուժեց Լիպարիտի հօր մահը...

Վերջացաւ պատերազմը: Արեւհատի սիրտը սողոսկեց ահաւոր մի կասկած, որ ինքն այլեւս չի տեսնի նրան:

Իսկ ինչո՞ւ լռեց Լիպարիտը: Այն զօրամասը, ուր նշանակում ստացաւ երիտասարդը, լեհական Կրակով քաղաքը գրաւելուց յետոյ փոխադրուեց Սլովակիա թշնամու թիկունքում գործող հայդուկային բանակին օգնելու համար: Արծիւի նման էր կռւում Լիպարիտը, որի կուրծքը զարդարուած էր մարտական շքանշաններով ու մեդալներով: Մարտերում նա հասաւ Հարաւսլավիա: Այստեղ, [illegible] թէժ պահին դնդացրային [illegible] երեք քայլ հեռաւորութեան վրայ պայթեց արկը, որի ալիքը խաւարով պատեց տղայի աչքերը, իսկ բեկորը խոցեց կուրծքը:

ՆՈՐ-ԱՅՐ

(1 Շար.)

իր մասին, բայց քուէները կը կեդրոնանային Նար - Պէյի եւ Բարթողիմէոսի վրայ: Ցանկարծ դրուեցաւ անունը Խորէնի Արք.ի են կարելի եղաւ անոր անուէն Արք.ի են կարելի եղաւ անոր անուանին չուրջ հաւաքել քուէները, որոնք կը ներկայացնէին միւս ընտրելիներուն : Ցովհաննէսին, Նուրեան կը հակէր Բարթողիմէոսի կողմը եւ առոր համար Արփիարեան զինքը հեղինէր էր հրապարակ : Նուրեան չէր կրցած մարսել ձկնարկութիւնը, զոր նախատինք կը նկատէր իր անձին դէմ :

Եւ ընտրութեան օրն իսկ Պատրիարքարանին մէջ հանդիպում ունեցեր էր Արփիարեանի հետ, «սրիկայ» կոչէր էր զայն, որուն վրայ Արփիարեան ապտակ մը կ'իջեցնէ Նուրեանի երեսին: Մեծ գայթակղութիւն, — խմբագիր մը որ կը համարձակի մեծազօր մեծ այր մը ապտակել: Նուրեան, որ հուժկու կազմըւածքի տէր էր, կը խոյանայ Արփիարեանի վրայ, եւ կը սկսի ծեծել անխնայ :

— Հասէք, կը մեռցնէ զիս ..., կը պոռայ Եղիա Տէմիրճիպաշեան դողահար, որ այդ միջոցին կը գտնուէր այնտեղ, պատահաբար : Բարապաններ եւ ուրիշներ վրայ հասնելով կրցան ազատել Արփիարեանը, որ այնուհետեւ միշտ ականջ ունեցած է ապտակահարութեան դէպքին, բայց անկողմնակալ եղած է գնահատելու համար Նուրեանի պաշտօնավարութիւնը իբր առեմապետ Պէյօղլուի Թաղ. Խորհուրդին: Արդարեւ օգտակար պաշտօնավարութիւն, որուն արդիւնքը եղած է բացումը Արուեստանոցին, ձեռագործ սորվեցնելու համար աղքատիկ ընտանիքներու աղջիկներուն :

Աշըգեան Խորէն անփառունակ պատրիարքութիւն մը ունեցաւ եւ անհամ բառախաղերու տեղի տուաւ իր մականունը (աշըք բառով) :

Իզմիրլեան, պատկառելի եկեղեցական, չկրցաւ ըլլալ անհատականութիւն մը : Տարիներով մնաց Երուսաղէմի վանքը, իր օրով՝ այնտեղ սկսաւ Ղեւոնդ վարդապետի հռչակաւոր խնդիրը: Իզմիրլեան, մանաւանդ իր հայրապետական հեղինակութեամբը, կրնար վճռապէս լուծել այդ խնդիրը, բայց չըրաւ, բաւականացաւ անորոշ բառերով Ընդ. Ժողովին մէջ : Օրմանեանի առաջադրանքի օրերուն՝ անտարբեր դիտեց նախատակոծ վիճակը երբեմնի մեծազօր պատրիարքին եւ իր անտարբերութեամբը քաջալերած եղաւ ամբոխային տրամադրութիւնները : Օրմանեան, սակայն, այդ բոլոր նախատինքներուն պատասխանեց իր յիշատակը պահպանող աշխատութիւններով : Անոնց դէմ ի՞նչ ցոյց կրնար տալ արդեօք Իզմիրլեան, բացի ձեռնունայն անցուցած տարիներէն, աշխատութեան ամէն դիւրութիւն ունենալով հանդերձ Երուսաղէմի վանքին մէջ :

Դուրեան եղական զոյգ մը կը կազմէ Օրմանեանին հետ, երբ Արմաշի վանքը վերակենդանացնող ուժ, մէկը՝ որ ոգեւորեց այդ վանքը, նոր շունչ տուաւ անոր եւ նոր ոգի, եկեղեցին օժտեց արգիւնաւոր հովուապետութեամբ մը : Դուրեանի եւ Օրմանեանի այս անկեղծ ու անշահախնդիր գործակցութիւնը իրօք հիանալի օրինակ մըն էր:

Տարբեր խառնուածքներու տէր եկեղեցականներ, սակայն գոհողութեամբ շարունակեցին այդ գործակցութիւնը ի շահ եկեղեցիին եւ հանրութեան, որոնց ծառայել ուխտեր էին: Այսպիսի ժառանգութիւն մը ծանր բեռ մը կը հարկադրէր անոնց որ պիտի յաջորդէին Օրմանեանի եւ Դուրեանի : Նարոյեան ստանձնեց այդ յաջորդութիւնը: Արմաշականի գիծը պահեց, մնաց նոյն մարդը՝ բարեկամ դըրոց, պաշտող գրականութեան, հոգածու եկեղեցիին:

Գարեգին Պատրիարք եղաւ վերջին Արմաշականը Կ. Պոլսոյ գահուն վրայ: Հոգելոյս Պատրիարքը իբր գրագէտ, իբր բեմախօս եւ իբր ուսուցիչ՝ կը թողու այնպիսի բաց մը որ դժուար պիտի ըլլայ լեցնել : Ներկայ դժուարին ժամանակներու մէջ, Աթոռին կրած կորուստը անդարմանելի է մանաւանդ :

Իր մահէն կէս ժամ առաջ դեռ, Պէյօղլուի Ս. Երրորդութիւն եկեղեցիին մէջ նախագահեց Ս. Սահակ - Մեսրոպի տօնախմբութեան եւ այսպէս իր աշխարհային կենցաղին վերջակէտը դրաւ պատնէշին վրայ :

ՄԵՂՈՒԻՆ ՃԱՌԸ

•

Առ սիրելի Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Սրտագինս շնորհակալ եմ Մեղուին ճառին համար, որուն ձեռագիր ձօնագրութիւնը, «սիրեցի եարս տարան», ըմբռնել եւ իմաստալից, Հեղինէին ու շաղրութեանը յանձնեցի : Իրարու նայեցանք լրջութեամբ ու ժպտեցանք յուզումով: Ապա, ան մտաւ խոհանոց, իսկ ես քաշուեցայ սենեակս, լծուելու համար երկունքիդ ընթերցման: Ցարմար էր պահը, — Երկուշաբթի առաւօտ :

Հետաքրքրութեամբ եւ մեծ ախորժով կարդացի: Ցափշտակութեամբ մը՝ վստահաբար համաստիճան՝ տրամադրական կամ ոգեկան այն վիճակին, զոր պիտի ստեղծէր որեւէ մէկ գրական գոհարդ :

Կ'ըսես եւ կը գրես ղառնօրէն :

— «Իմ տեղս բեմերու վրայ չէ » :

Ի՛նչ բախտաւորութիւն որ այլուր կը յարես .

— «Ձեմ կրնար անտարբեր մնալ խալապալըխին բաջաղանքին եւ յաչաղանքին» :

Արդարեւ, Նարդունի, դուն պէտք չէ որ անտեսես մեր բեմերը : Մենք եւ «Ժողովուրդ Հայոց »ը կը սպասենք ճառերուդ, այնքան կենսականօրէն անհրաժեշտ, որոնք կը բխին «դրագէտին ուժի, հաւատքի եւ խանդավառութեան աղբիւրէն» : Որոնք կը ջրվիժեն «հայ մշակոյթի յաւիտենականութեան » ամենաբարձր կորովով :

Սրբազա՛ն բարկութեամբ օծուն են ճառերդ, որոնց խայթող հեգնանքին գաղտնի բանալին դուն միայն ունիս : Կը սիրենք քաջութիւնդ, անկեղծութիւնդ, ճշտդ, պայծառութիւնդ :

Հմտութիւն են, պատգամ են եւ ազգային քաղաքականութեան հանգանակներ են ճառերդ, որոնց ինքնատպութիւնը եւ արտասովոր կենդանութիւնը, մանաւանդ, զարմանահար կ'ընեն զիս :

Գիտե՛մ, գիտեմ, Նարդունի՛, որ սենեակիդ մենութեան մէջ կը ճգնիս եւ կ'երկնես բանդ ու գիրդ :

Բայց, Նարդունի, ըսէ՛, ի՞նչպէս կ'ըննես որ, աշխատանոցդ կամ ճգնարանդ լեցուած կ'ըլլայ «Ժողովո՛ւրդ Հայոց»ով եւ պաշտելի՛ հայ երիտասարդութեան խուռներամ բազմութեամբ, երբ կը նստիս ճառ գրելու :

Ըսէ՛, Նարդունի :

Քոյդ՝
ԱՐՇԱՒԻՐ ԽԱՆԷՍԱՆԵԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

—o—

Ինչպէս սովորութիւն է, Ֆ. Կապ. Խաչի Տէսինի Ազգային դպրոցի կրթական մարմինը այս տարի ալ կազմակերպած էր դպրոցին ամավերջի հանդէսը, որ տեղի ունեցաւ Ցունիս 24ին, Շաբաթ երեկոյեան ժամը 9ին, Հ. Ց. Դ. Տան սըրահը, ղեկավարութեամբ ուսուցիչ Պ. Թրագօշի :

Ակնարկ մը սրահէն ներս, բաւական էր հաստատելու մեր գաղութին բարոյական ու ազգային դժբախտ անկումը: Եթէ հանդիսականներու համրանքը պարզէի, համեմատականը ընելով նախորդ տարիներու, ամօթ պիտի զգայի, իբրեւ այս գաղութին մէկ անդամը: Գաղութ մը՝ որ էր երբեմն մեր լաւագոյն գաղութներէն մին էր :

Բայց տեսէք, աշակերտները եռուզեռի մէջ են: Գեղեցկօրէն հագուած՝ ուրախ, զուարթ կ'երթեւեկեն սրահին մէջ, անհամբեր կազմակերպիչներու մտահոգութեան: Ծնողքներէն մաս մըն ալ բացակայ է: Կարելի՞ է երեւակայել այսքան անտարբերութիւն: Անշուշտ, այս տողերըն ալ պիտի կարդացուին եւ գաղութը՝ ազգը կառավարելու յաւակնութիւնը ունեցող իր տարրերով, դարձեալ պիտի շարունակէ իր հանդարտ մրափը :

Երբ վարագոյրը կը բացուի, բեմին վրայ շարուած է աշակերտութիւնը ու կ'երգէ «Մաղկիր, ազատ իմ հայրենիք»ը: Ցետոյ, արտասանութիւնները իրարու կը յաջորդեն: Բոլորն ալ ջերմ ու բարախուն : Որոնք չափանիշներն են իւրաքանչիւր աշակերտի, ընդունակութեան, սորվելու կամքին, եւ մայրենի լեզուի իւրացման աստիճանին :

Այս անգամ զանց կ'առնեմ անուններ յիշելը եւ կը յուսամ թէ ներողամիտ կ'ըլլան ծնողքները:

Խումբ մը աշակերտուհիներ, թիթեռնիկներու նման, ճկուն ու նազելի շարժումներով կը կատարեն երկու շուրջպարեր, խլելով ծափեր :

Ուսուցիչ Պ. Թրագօշ խօսք կ'առնէ եւ դարձեալ կը շեշտէ հայեցի դաստիարակութեան անհրաժեշտութիւնը: Ցետոյ կը ներկայացնէ չորս շրջանաւարտներ, երեք աղջիկ, մէկ տղայ, որոնց փոխանցուած են մեր լեզուինտարրական գիտելիքները: Անշուշտ այդքանը բաւարար չէ եւ անոնք պէտք են շարունակել իրենց ուսումը ըսարանական դասընթացքներով ու ինքնաշխատութեամբ :

Մանաւանդ պէտք է որ անոնք տոգորուած ըլլան ազգային զգացումներով :

Շրջանաւարտները իրենց ուսուցիչէն նուէր ստացան մէկական գիրք: Եւ իբրեւ երախտագիտութեան տուրք անոնք ալ իրենց կարգին ուսուցիչը պատուեցին փոքր նուէրով մը :

Միջնարարին Կրթ. Մարմնի կողմէ կարդացուեցան տարեկան նուիրահաւաքութեան մասնակցողներու ցանկը եւ դպրոցին նիւթական ելեւմուտքը : Որոնցմէ պարզուեցաւ թէ նիւթական դետնի վրայ ալ այս տարի դպրոցը տուժած է: Անշուշտ նիւթականէն աւելի բարոյական կողմը պէտք է փնտռել:

Աշակերտներու թիւը հետզհետէ կը նըւազի: Պատասխանատուներ գտնելու հարկ չկայ երբ անտարբերութիւնը վարակած է գաղութը: Շատեր իրենց պարտականութիւնը կատարած կը նկատեն հանգանակութեան իրենց նուէրը տալով:

Աշակերտներու կողմէ ներկայացուեցան երկու թատերախաղեր: Առաջինը՝ « Հրաշափառ տեսիլը», Ս. Մեսրոպի կեանքը կը պատկերացնէր, գրերու գիւտէն առաջ թէ ետքը: Դաստիարակիչ ու շատ յարմար նիւթ մըն էր, որ աւելի հաճոյքով պիտի ունկնդրուէր եթէ աւելի ամփոփ ըլլար ու կարգ մը դերակատարներ սահուն կերպով կարդային իրենց դերերը :

Երկրորդը՝ Ասիացի տատմնաբոյժը, յաջող զաւեշտ մըն էր որ ուրախ տրամադրութիւն ստեղծեց : Ընդհանուր առմամբ դերակատարները բացի փոքր թերութիւններէ բաւարար չափով տարին իրենց դերերը ու ծափահարուեցան: Ցաջող վերամուտ կը մաղթենք դպրոցին :

Գ. Պ.

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (241)

ՀԱՅՈՑ ԲԵՐԴԸ

—o—

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

—o—

ՄԱՍ ԵՐՐՈՐԴ

ՎԵՐՋԱԲԱՆ

Այդ օրը կռուին մասնակցում էին դարձեալ թէ բերդապահները, թէ զինուորները եւ թէ բերդը ապաստանած շատ ըղամարդիկ, դրանց հետ նաեւ Թորգոմն ու ընկերները :

Ինչպէս Արշակունի կռուի ժամանակ, այնպէս էլ այստեղ Թորգոմը, չգիտես ինչպէս, ձեռք էր բերել վրահներ եւ սաղաւարտ :

Նա ընկերների հետ, գտնւում էր հարաւային պարսպի վրայ եւ անընդմէջ նետեր էր թողնում դէպի առաջացող Պարսիկները. Նա գոհ էր, որ իր նետերն ապարդիւն չեն անցնում. եւ որքան յաջողակ էր լինում արձակած նետը՝ ոգեւորում էր այնքան աւելի: Բայց նա այդ օրը առաւել ոգեւորուեց եւ բերդապետը անցնելիս ասաց .

— Կեցցես, տղաս: Պսակդ վայելես : Զարկ անվրէպ : Պաշտպանիր բերդը եւ նորահարսիդ ...

Եւ դա խանդավառեց Թորգոմին :

Ինչպէս երէկ, այնպէս ալ այսօր Փառանձեմ թագուհին, վերին պարսպի նոյն կէտում կանգնած, դիտում էր եւ մտովի կրկնում իր սովորական աղօթքը :

— Տէր, Տէր, զօրութիւն մարտիկներիս եւ փրկիր Աշխարհիս Հայոց :

Աղօթում էր եւ գրեթէ անշարժ, անթարթ նայում մոլեգնող նետաձգութեան:

Այդ օրն եւս կռիւը դադարեց երեկոն վրայ հասնելուն պէս :

Հետեւեալ օրը առաւօտից եղանակն ամպամած էր եւ ցուրտ: Բայց եւ այնպէս, լոյսը հազիւ բացուած, Պարսիկները երեւացին մեծամեծ խմբերով, եւ այս անգամ ոչ թէ երէկուայ պէս անձայն, այլ նախորդ օրուայ նման խժալուր աղմուկով, թմբուկների խլացուցիչ դանչոցով, ինչ արդէն վկայում էր նրանց վճռականութիւնը՝ մի գրոհով վերցնել բերդը եւ... աւարտել պատերազմը :

Սակայն այդ օրը նոյնպէս նման եղաւ առաջին օրուան, որքան էլ թշնամին գրոհում էր առաջ անցնելու — բերդականների նետերը, պարսատիկներից ձգուած քարերի տարափը կասեցնում էին նրանց, վիրաւորելով կամ դիտապաստ գետին փռելով : Ընկածներին, եւ նահանջողներին փոխարինելու էին գալիս Պարսիկների նոր խմբեր՝ նոյն դոչիւններով եւ թմբուկների նոյն դոփիւնով: Իսկ Հայերը, իրենց նպաստաւոր դիրքերում, լարում էին իրենց եւ սաստկացնում թէ նետաձգութիւնը, թէ քարաձգութիւնը :

Բայց կէսօրին կռիւը դադարեց անըսպասելի, կռուողների կամքից անկախ : Ծանր գորշ ամպերով ծածկուած երկնքից սկսեց մէկէն ձիւն տեղալ՝ այնպէս խիտ ու մեծափաթիլ, թւում էր երկնքից ճերմակ քօղ է իջնում եւ սքօղում Պարսիկներին: Ձիւնը կամաց - կամաց լռեցրեց բոլոր ձայները եւ ընդհատեց նետաձգութիւնը :

Պարսիկներն իջան բերդասարի լանջերից եւ այլեւս չկրկնեցին իրենց գրոհը :

— Ձիւնը փրկեց մեզ, — ասաց Փառանձեմը շրջապատողներին, դրանց թւում եւ բերդապետին, որ եկել էր նրա կարգադրութիւնը խնդրելու, թէ ինչ կը հրամայի անել այսուհետեւ :

— Ես վստահ եմ, բերդապետ, որ պարսիկը հիմա չի բարձրանայ մեր բերդը: Ասում են՝ նա ցրտից ու ձիւնից վախենում է այնպէս, ինչպէս կրակից :

Այսուամենայնիւ, եղիր միշտ աչալուրջ եւ մարդ ուղարկիր ներքնուղիով՝ լուր առնելու, թէ ի՞նչ է անում պարսիկը եւ ի՞նչ են խօսում Պապի եւ Մուշեղի գալստեան մասին ...

Այո, այժմ աւելի, քան երբեւէ Փառանձեմին անհանգստացնում էր որդու եւ Մուշեղ սպարապետի ուշացումը, գիտէր արդէն, որ Մուշեղը հասել է Բիւզանդիա, բայց ուշանում էր, քանի որ Բիւզանդացիների գլուխը խառն էր պատերազմով : Ընդունել էին յարգանքով, սակայն խորհուրդ էին տուել սպասել մի փոքր. աւարտում է պատերազմը հիւսիսային ցեղերի դէմ, որից յետոյ կարող են օգնել Արմենիային .եւ ահա երկու - երեք ամիս էր Մուշեղն սպասում էր:

Գուցէ եւ զուրս էր ելել Բիւզանդիայից, բայց Փառանձեմը լուր չունէր ամսից աւելի, եւ այս հանգամանքը մտատանջում էր նրան, եւ նա օր ու գիշեր մի միտք էր փայփայում տիրական մի միտք՝ կարողանայ պահել բերդն ու երկիրը մինչեւ որդու վերադարձը : Այժմ Փառանձեմի կեանքի միակ նպատակն այդ էր. Թող գայ Պապը, Հայոց Աշխարհն ու գահը յանձնի Նրան, այնուհետեւ ինչ կ'ուզի լինի իր հետ, միայն որդին մնայ անվնաս Հայոց Աշխարհի հետ միասին ...

ՍՏԵՓԱՆ ԶՈՐԵԱՆ

(Շար.)

ՎԱՐԴԱՎԱՌ

ՓԱՐԻԶ

Այս Կիրակի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյն մէջ պիտի մատուցուի հանդիսաւոր քառաձայն Ս. պատարագ, Վարդավառի տօնին առթիւ :

Երկուշաբթի, (10 Յուլիս) Մեռելոց, պատարագ ժամը 10ին :

Կը հրաւիրուի հայ հասարակութիւնը :

×

ՇԱՒԻԼԻ ԵԿԵՂԵՑԻ

Վարդավառի տօնին առթիւ Ս. պատարագ տեղի կ'ունենայ այս Կիրակի :

Կը հրաւիրուի հաւատացեալ ժողովուրդը :

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Մայր եկեղեցիի վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ այս Կիրակի Վարդավառի տօնը կը կատարուի հանդիսաւոր արարողութեամբ : Մեռելոցի հոգեհանգիստ Երկուշաբթի օր : Մասնաւոր հոգեհանգիստներ Կիրակի եւ Բշ. օր :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տարօն - Տուրուբերանի 1915ի նահատակներուն յիշատակին, այս Կիրակի առաւօտ (Վարդավառ) հոգեհանգիստ պիտի կատարուի Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ :

Կը հրաւիրուին հայրենակիցները եւ բարեկամները յարգելու համար անմեղ զոհերուն յիշատակը :

×

Գարեգին Պատր. Խաչատուրեանի յիշատակին :

Սէնթ Անթուանի Ս. Թադէոս եկեղեցւոյ Թաղ. Խորհուրդը կը ծանուցանէ թէ՝ այս Կիրակի մասնաւոր հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի, Թուրքիոյ Հայոց բազմավաստակ պատրիարք, ԳԱՐԵԳԻՆ ԱՐՔ. ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆԻ յիշատակ :

×

ՏԷՍԻՆ.— Տարօն Տուրուբերանի Հայր. Միութիւնը կը հրաւիրէ բոլոր հայրենակիցները ու բարեկամները, որ ներկայ ըլլան այս Կիրակի առաւօտ, Վարդավառի տօնին առթիւ, Տէսինի Ս. Աստուածածնայ եկեղեցւոյ մէջ կատարուելիք պատարագին եւ հոգեհանգստեան պաշտօնին, ի յիշատակ այն բիւրաւոր նահատակներուն, որոնց ոգեկոչումը պիտի ընէ Տէսինի Տէր Վարազ քահանայ Աւագեան :

×

Տէր եւ Տիկին Միհրան Քէհեայեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ առաւօտ (Մեռելոց) Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, իրենց զաւակներուն եւ քոյրերուն՝

ԺԱԳԼԻՆԻ եւ ԷՕԺԷՆԻԻ

յիշատակին (զոհ Խսիի աղէտին) :

Կը հրաւիրուին տարաբախտ երիտասարդուհիներուն յիշատակը յարգողները :

×

Այրի Տիկին Շաւարշ Թաշճեան եւ Հէքիմեան ընտանիքը կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս Կիրակի առաւօտ Պօմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցին, իրենց ամուսնոյն եւ ազգականին՝

ՇԱՒԱՐՇ ԹԱՇՃԵԱՆԻ

(Դեղագործ)

մահուան տարեդարձին առթիւ :

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները :

ՆՈՒԷՐ

Պ. Բարդամեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի Շէրիէն Պիչաքճեան ընտանիքը 10 Ն. Ֆ. կը նուիրէ Սողոմոն Թէհլիրեան սրահին : (Ստանալ «Յառաջ»էն) եւ 10 Ն. Ֆ. «Յառաջ»ին :

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Համախաղբերդցիական Միութեան Մարսէյլի եւ Սէն Լու Կրան Փէնի քոյր մասնաճիւղերու :

Այս Կիրակի ամբողջ օրը, Պ. Հայկազ Զուքուրեանի օդասուն եւ ընդարձակ ագարակին մէջ, Սէն Լու Կրան Փէն :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

Կը նուագեն Պ. Պ. Սարգիս Չէօրէքճեան եւ Հրանդ Գարագաշ :

Սիրայօժար մասնակցութիւնը կը բերէ Մարսէյլի Ռատիօկայանէն երգիչ Պ. Ժաք Նաճարեան :

Դերասան ԹՐԱԳՕՇ կարող ուժերով եւ խնամեալ պատրաստութեամբ կը բեմադրէ «ԵՐԵՔ ՀԱՐՍ, ՄԷԿ ՓԵՍԱՅ» :

Կը մասնակցին Տիկիններ Սօնա Գարագաշ, Մարի Ազարեան, Մակի Եազըճեան, Պ. Պ. Եդուարդ Գարագաշ, Վաղարշ Ազարեան, Սիսակ, Պէշկէօթիւրեան, Մինաս Գոճապաշեան, Մկրտիչ Քէշիշեան :

Ճոխ պիւֆէ եւ համեղ շամփուրով խորոված, մատչելի գիներով :

Մուտքը ազատ է :

Հանդիսավայր երթալու համար Պուլվ. Կարիպալտիէն առնել 15 եւ 16 թիւ օթօքարները եւ իջնել Սէն Լու, ֆրանս. եկեղեցիին քով :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան Որբախնամ մարմինը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Հայկ Պահճէճեանէ յիսուն Ն. Ֆ., ի յիշատակ իրենց ազգականին՝ Տիկին Արուսեակ Իշխէմէճեանի :

×

Շաւիլի եկեղեցւոյ վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Ալեքսանեանէ յիսուն Ն. Ֆ., ի նպաստ իր դպրոցին :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Առնուվիլի Վարազայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը իր խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնէ եկեղեցւոյս օժանդակ Տիկնանց Միութեան որ եկեղեցիս օժտեց երդեհոնով մը :

Communiqué

Pour vos travaux de PEINTURE n'hésitez pas à consulter.

LES PEINTURES TIL'LAC sont de première qualité et à des prix imbattables.

Spécialement le VINYTIL, peinture plastique moderne d'utilisation universelle, ainsi que le TIL'EMAIL glycérophtalique au brillant incomparable.

S. A. PEINTURES TIL'LAC
Société d'Arméniens
25, Rue de Trévise — PARIS (9e)
PRO 44-39

ԻՏԱԼԻԱ ԵՒ ԱՒՍՏՐԻԱ

ՎԵՆԵՏԻԿ - ԹԻՐՈԼ - ՎԻԷՆՆԱ

ԽՄԲԱԿԱՆ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

Վիէննայի Մխիթարեան Միաբանութեան 4 յոբելեաններուն առթիւ :

Օգոստոս 11 — Սեպտեմբեր 4

Ճամբորդութիւնը կը կազմակերպէ և խումբը կ'առաջնորդէ Հ. Սամուէլ վ. Արամեան :

Մանրամասն տեղեկութիւններու համար դիմել՝

Առաւօտուն, ժամը 9 - 13՝

10 bis, Rue Thouin - PARIS (5e)
Tél. : ODEon 02-12

Կէսօրէ ետք, ժամը 13 - 17՝

E. DJEZIRIAN
27, Fbg. Montmartre, Paris (9e)
Tél. : PRO. 35-85

26 օր, Փարիզէն Փարիզ, ճամբորդութիւն, բնակութիւն եւ ճաշ՝ 550 Ն. Ֆ. :

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Արեւմտ. Եւրոպայի Կ. Կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ փարիզեան շրջանի բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ գիշեր ժամը 8.30ին, Մշակոյթի Տան մէջ :

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արղութեան» խումբի ժողովը այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին :

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Սէն Շամոնի «Վարուժան» կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Վարդգէս» խումբին :

Կիրակի, Յուլիս 9, ամբողջ օրը, Փռն Անթէնի (Վարիզիւ) զովասուն պարտէզին մէջ :

Կը նախագահէ՝ Ընկ. ՏԻԳՐԱՆ ԱՋՆԱՒՈՒՐԵԱՆ :

Գեղարուեստական բաժին՝ երգ, արտասանութիւն եւ զանազան խաղեր :

Ուտելիքները միասին բերել, բացի խմիչքէն :

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ «ՕՐ»ՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կապոյտ Խաչի Լիոնի մասնաճիւղի :

Այս Կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, Տէսինի Կապիյօն սրճարանի զովասուն պարտէզներուն մէջ Ջրանցքին եզերքը :

Գեղարուեստական բաժին եւ զանազան անակնկալներ :

Բարձրախօսի վրայ անընդհատ լսելի պիտի ըլլան հայկական սալեր :

Ճոխ պիւֆէ, համադամ ուտելիքներ եւ զովացուցիչ ըմպելիներ :

Ընտանեկան հաճելի եւ ուրախ զուարթ մթնոլորտ :

ԾԱՆՕԹ.— Օթօքարը առաւօտ Փլաս Կիշառէն կը մեկնի ժամը ճիշդ 9ին : Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ : Անձրեւի պարագային պատսպարուելիք վայրը ապահովուած է :

ԵՐԵՒԱՆ ՁԱՅՆԱՍՓԻՒՌԻ ԺԱՄԵՐ

Եւրոպայի երկիրները ապրող Հայերուն համար Երեւանի ձայնասփիւռի նոր ալիքները.— Ամէն Չորեքշաբթի եւ Կիրակի առաւօտները ժամը 9ին՝ (13 - 19 եւ 25 մեթր կարճ ալիքներով) :

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղին կողմէ, Յուլիս 9ին, Լա Ֆէվ, Պառ Շարլ, առաւօտէն մինչեւ ուշ գիշեր :

Կը խօսի ՏԻԿԻՆ Վ. ՀԱԶԱՐԵԱՆ

Գեղարուեստական խնամուած բաժին, երգ, Օր. Փօլէթ Արզումանեան, խմբերգ, մեներգ, արտասանութիւն, զաւեշտ Կապ. Խաչի աշակերտներուն կողմէ : Ժամը 16էն սկսեալ հայկ. եւ եւրոպական պարեր :

Պիւֆէ, շամփուրով խորոված :

Մուտքը ազատ է :

ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ Հայ Արենոյշներու եւ Գայլիկներու :

Յուլիս ութին, Շաբաթ իրիկուն ժամը 21ին, «Ժիմնազ»ի շքեղ սրահին մէջ : (Րիւ տիւ Թէաթրը - Ֆրանսէ) :

Գեղարուեստական խնամուած բաժին :

Պիտի բեմադրուի՝ ընտանեկան կեանքէ առնուած բարոյալից թատերգութիւն մը Ալշունճեանի՝ «Բնաւերները» եւ ծիծաղաշարժ զաւեշտ մը Ե. Օտեանի՝ «Զարշըլը Արթին աղա» :

Գայլիկները պիտի կատարեն չուէտական մարզանք, իսկ Արենոյշները պիտի պարեն հայկական պարեր : 30 հոգինոց պարախումբով :

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ

ԴԱՇՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

Joinville le Pont

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի կողմէ, Կիրակի Յուլիս 9 :

Կը հրաւիրուին Նոր Սերնդականներ եւ համակիրներ :

Ժամադրավայր՝ Շաթօ տը Վէնսէն, ժամը 10ին :

ՀԱՅ ԸՆԾԱՅԱՐԱՆ

Լ Ը Փ Է Ք

ԲԱՑՈՒԱԾ ԵՆ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ 1961 - 1962 ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻՆ

Ուսման ծրագիրն է դասական ընթացք (բուր քլասիք) :

Պայմաններու եւ որեւէ լուսաբանութեան համար դիմել գրաւոր կամ հեռաձայնով տեսչութեան :

École Apostolique Arménienne
3, Av. de Grandchmp
LE PECQ (S. et O.) Tél. 963-01-72

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐ

ՕԳՈՍՏՈՍ 1 - 31

AGDE (Hérault)

Միջերկրականի կապոյտ ջուրերու ափին : Խաղադաշտ եւ լողանք : Խմբական պտոյտներ, դասախօսութիւններ եւ գեղարուեստական երեկոյթներ :

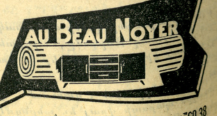
ՕՐԱԿԱՆ 9.50 Ն. Ֆ.

Արձանագրութեան համար դիմել՝ ամէն Ուրբաթ երեկոյեան ժամը 8էն - 10, եւ Շաբաթ օրերը ժամը 4 - 8, 17 Րիւ Պլօ.

Գաւառը դիմել հետեւեալ հասցէներուն.—
ՄԱՐՍԷՅԼ.— Գազարեան Վուայաժանս, 31, Լա Քանըպիէռ :
ԼԻՈՆ.— Պէրպէրեան, 39 Րիւ Տիւնուառ :
ՎԱԼԱՆՍ.— Մաղաքեան, 14 Րիւ Ֆրանքլէն :
ՏԷՍԻՆ.— Լիւլէճեան, 16 Րիւ Քօլի :
ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Խրիմեան, 2 Րիւ Ռապըլէ :
ՆԻՍ.— Գաբրիէլեան, 19 Պուլվ. Մաննեան :

AU BEAU NOYER

A 50 mètres du Métro MARCEL SEMBAT
7 ETAGES D'EXPOSITION
D'AMEUBLEMENTS
CRÉDIT SANS FORMALITÉS
ՀԱՅԵՐԷՆ ԿԸ ԽՕՍԻՆՔ

185, BD. JEAN JAURÈS --- 15, AV. ANDRÉ MORIZET - BOULOGNE — MOL. 06.03 et 60.38

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ն. Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ն. Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 60 Ն. Ֆ. — Հատը՝ 0.25 Ն. Ֆ.

ՇԱԲԱԹ 8 ՅՈՒԼԻՍ
SAMEDI 8 JUILLET 1961

37րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 9148 — 37EME ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 17Ր ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4949

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԸ

Տասը տարի առաջ, 1951 Յունիս 30 — Յուլիս 3, Ֆրանքֆորթի մէջ գումարուեցաւ ընկերվարական կուսակցութեանց յետպատերազմեան առաջին ընդհանուր համագումարը եւ հանդիսաւոր արարողութեամբ մը հիմը դրուեցաւ վերակազմուած Ընկերվարական Միջազգայինին։ Հ. Յ. Դաշնակցութեան կողմէ պատուիրակութիւն մը կը մասնակցէր համագումարին։

1907ին Շթութկարտի համագումարին մէջ է, որ Դաշնակցութիւնը ընդունուած էր իբրեւ անդամ Ընկերվարական երկրորդ Միջազգայինին եւ այդ թուականէն ի վեր իր մասնակցութիւնը բերած՝ բոլոր հաւաքոյթներուն։

Նոր «տասնաբանեայ պատուիրանք» մը քուէարկուեցաւ Ֆրանքֆորթի մէջ, յայտարարութիւն մը, որ կը խտացնէր նոր ժամանակներուն յարմարցուած ընկերվարական սկզբունքները։

Ուրեմն տասը տարի անցած է Միջազգայինի վերակազմութենէն ի վեր։ Ու այդ տասնամեակի ընթացքին ընկերվարական շարժումը Եւրոպայի նեղ սահմաններէն դուրս ելլելով, ծաւալած է մինչեւ Ափրիկէ ու Ասիա, ուր երկրորդ աշխարհամարտէն ասդին բազմաթիւ ազգեր անկախութեան տիրացած են։

Ընկերվարութիւնը ամէն բանէ առաջ կը ջատագովէ անհատի եւ ազգերու ազատութիւնը։

ԺԹ. դարէն ի վեր մեծ ճամբայ կտրած է անիկա, ապահովելով մարդու, մասնաւորաբար աշխատաւոր դասակարգի եւ ճնշուած ժողովուրդներու ազատագրումը։

Ընկերվարական սկզբունքները զուտ փիլիսոփայական – տեսաբանական շըրջանակէն դուրս ելլելով, գործնական ձեւաւորում ստացան 1848ին, Կարլ Մարքսի եւ Էնկէլսի հրատարակած նշանաւոր Մանիֆեստով, որ շատ չանցած լոյս էր տեսած նաեւ հայերէն թարգմանութեամբ։ Գաղափարը շուտով տարածուեցաւ արդիւնաբերական կեդրոն գլխաւոր քաղաքներու աշխատաւորական զանգուածներուն մէջ։ Ազատախոհ մտաւորականներ եւս զանազան երկիրներու մէջ ջերմ ջատագովներ դարձան ընկերվարական սկզբունքներու։

Առաջին Ընկերվարական Միջազգայինը հիմնուեցաւ Կարլ Մարքսի կողմէ 1864ին։ Երեք տարիէն՝ 1964ին՝ պիտի տօնուի այս պատմական դէպքին հարիւրամեակը։

Ութ տարի միայն ապրեցաւ Միջազգայինը, որ 1872ին Լահէյի համագումարին մէջ լուծուած յայտարարուեցաւ։ Ֆրանքօ-գերման պատերազմը եւ ներքին վէճերն էին գլխաւոր պատճառը քայքայումին։

Երկրորդ Միջազգայինը կազմուեցաւ 1889ին եւ տեւեց մինչեւ 1914ի ընդհանուր պատերազմը։ Ամբողջ քառորդ դար ընկերվարական կուսակցութիւնները «Միջազգային»ի դեր կը կատարէին իրենց երկիրներու խորհրդարաններուն մէջ։ Ոչ մէկ տեղ յաջողած էին ձեռք առնել կառավարութեան ղեկը։

1914ին գերման սոցիալ – դեմոկրատները քուէարկած էին Վիլհէլմ Բ. կայսեր պատերազմական պիւտճէն, հակառակ իրենց հանդիսաւոր խոստումներուն եւ ընդդէմ մարքսեան սկզբունքներու։ Համաշխարհային առաջին պատերազմէն վերջ փորձեր եղան վերականգնելու Միջազգայինը։ 1923ին Համպուրկի համագումարին մէջ, որուն ներկայ էին նաեւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան պատուիրակները, հիմը դրուեցաւ Բանուոր Միջազգայինին։ Այս վերջինն ալ քայքայուեցաւ 1940ին, երբ Գերմանները գրաւեցին Պելժիան, որուն մայրաքաղաքին մէջ կը գտնուէր Միջազգայինի գերագոյն մարմինը։

Այնուհետեւ հարկ եղաւ սպասել մինչեւ 1951, վերակազմելու համար Ընկերվարական Միջազգայինը, Ֆրանքֆորթի մէջ։

Ի՞նչպէս ձեւակերպուեցան ընկերվարական նոր սկզբունքները Ֆրանքֆորթի համագումարին մէջ։

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆՈՐ ՄԻՋԱԴԷՊԵՐ ԱԼԺԵՐՒՈՅ ՄԷՋ

Քսան հազար մահմետականներ ներկայ եղան Կոստանդինի զոհերու յուղարկաւորութեան։ Այս առթիւ նոր միջադէպեր պատճառ դարձան որ 11 մահմետականներ ծանրօրէն վիրաւորուին։ Թաղումի պահուն, հրացանաձգութիւն մը սկսաւ եւ մէկ վայրկեանի մէջ, վեց մահմետականներ գետին փռուեցան։ Ալժերիոյ միւս շրջաններուն մէջ, կը թուի թէ հանդարտութիւն կը տիրէ։

Ֆերաթ Ապպաս միշտ սիրալիր խօսակցութիւններ կ'ունենայ Ռապաթի մէջ. Հասան Բ.ի հետ։ Այս վերջինը ետ չմնալու համար, յայտարարեց թէ «Ֆրանսան գործ չունի Սահարայի մէջ» եւ ի հեճուկս Հապիպ Պուրկիպայի աւելցուց. «ԱՀԱԿը իր տունն է հոս»։ Այս խօսքը ակնարկութիւն մըն է այն զրոյցին որուն համաձայն «ԱՀԱԿ»ի ղեկավարները տարակարծութիւններ ունենալով Պուրկիպայի հետ, կը խորհին իրենց կեդրոնը Ռապաթ փոխադրել։ Ֆերաթ Ապպաս հաստատած է թէեւ թէ Թունուզ պիտի մնայ։ Այս խօսակցութեան առթիւ, Ուբբաթ առաւօտ, զեկոյց մը հրապարակուեցաւ ուր Թագաւորը կը շեշտէ թէ Ալժերիոյ եւ Մարոքի սահմանային խնդիրները միայն իրենց կը վերաբերին եւ միայն իրենք կրնան կարգադրել առանց օտար միջամտութեան։ Այս զեկոյցով Մարոքի Թագաւորը անգամ մը եւս կը շեշտէ իր ժողովուրդին առանց պայմանի աջակցութիւնը Ալժերիոյ ժողովուրդին, իր անկախութեան պայքարին մէջ։

× Թունուզէն Փարիզ հասաւ Պուրկիպայի բանագնացը, որ նամակ մը պիտի յանձնէ տը Կոլին, Պիզերթի մասին։ Ապտալլահ Ֆարհաթի առաքելութիւնը անմիջական հետեւանքն է Նոր Տէսթուրի ժողովին եւ ժողովրդական ցոյցերուն որոնք տեղի ունեցան վերջերս։ Գործադուլ եւ տողանցք՝ պահանջելու համար որ Ֆրանսացիները Պիզերթը պարպեն։ Այս մասին Պուրկիպա ճառ մը պիտի խօսի Շաբաթ օր։

× Պապը շատ պզտիկ Ալժերիոյ դէպքերէն մասնաւորաբար աղօթած է եւ յատուկ պատարագ մատուցած է Ալժերիոյ խաղաղութեան համար։

× Ազգ. Ժողովի նախագահ Շապան – Տէլմաս օգտուելով Ժողովին նոր դիւանին տեղաւորուելէն, խիստ յարձակում մը ըրաւ եւ շեշտեց թէ «Ազգ. Ժողովը չի կրնար գոհանալ վաւերացման պարզ գրասենեակ մը ըլլալէ»։

Շապան – Տէլմասի ճառին ընթացքին, կարգ մը երեսփոխաններ միջամտեցին «Շատ ուշ է», «Ե. Հանրապետութեան դամբանականն է» խօսքերով դուրս կ'արտասանէին մանաւանդ ընկերվարականները։ Եզրակացնելով Ազգ. Ժողովի նախագահը մաղթեց, 16րդ յօդուածին վերջը, խորհրդարանական բնական հակակշիռ մը Գործադիրին վրայ, կառավարական բռնատիրութեան վերջը Ժողովներու աշխատանքի ծրագրին վրայ։

ՔՈՐԷԱ-ՔՈՒՎԷՅԹ ԵՒ ՄԻՇՏ՝ ՊԵՐԼԻՆ

ԾԱՅՐԱԳՈՅՆ ԱՐԵՒԵԼՔ

Խ. Միութիւն եւ Հիւսիսային Քորէա երերօգնութեան դաշինք մը ստորագրեցին, որուն զինուորական կէտերը մատնանշեցին Փինկ – Եանկի (Հիւս. Քորէայի մայրաքաղաքը) կառավարութեան պետը եւ Խրուշչեւ։ Ներկայ էր նաեւ Չին մառեշալ Չինկ Եի։

Խորհրդային վարչապետը այս առթիւ ծանրացաւ Ծայրագոյն Արեւելքի հարցերուն վրայ։ Անդրադարձաւ նաեւ Գերմանիոյ եւ Պերլինի խնդիրներուն։

Խօսելով Հիւսիսային Քորէայի հետ կնքուած երերօգնութեան դաշինքին մասին, Խրուշչեւ յայտարարեց, թէ «այս վերջինին (իմա՝ Հիւս. Քորէա) — դէմ գործուած յարձակում մը, Խորհրդային Միութեան կողմէ պիտի նկատուի իրեն դէմ եղած յարձակում մը եւ անհրաժեշտ օգնութիւնը պիտի տրուի Քորէայի»։ Խորհրդային վարչապետը բացատրեց թէ ինչու ստորագրուեցաւ երերօգնութեան այս դաշինքը. «որովհետեւ, Մ. Նահանգները, Ճափոն եւ այլ պետութիւններ ընթացք չտուին խորհրդային առաջարկներուն, Ծայրագոյն Արեւելքի մէջ խաղաղութիւնը պահպանելու համար»։

Ապա՝ Խրուշչեւ յարձակեցաւ Ճափոնի վարչապետ՝ Իքետայի վրայ եւ ձաղկեց Հարաւային Քորէայի անցուդարձերը («ոսկորի մը շուրջ շուներու կռիւ»)։

Այս առթիւ Քորէայի վերամիացումը պահանջեց, դաշնակցային ձեւով եւ տնտեսական ու մշակութային գործակցութեամբ։

Գալով Պերլինի խնդրին, Խրուշչեւ նոր ոչինչ ըսաւ, գոհացաւ կրկնելով իր ծանօթ առաջարկը։

Այս ճառին անդրադառնալով Ուաշինկթընի մէջ, առաջին առթիւ դիտել տրուեցաւ, թէ «Հիւսիսային Քորէան է, որ 1950ին յարձակեցաւ Հարաւային Քորէայի վրայ եւ այդ օրէն ի վեր ոչինչ ըրած է վերջ դնելու համար լարուած կացութեան»։

ՔՈՒՎԷՅԹ

Հակառակ Պաղտատի հաւաստիքներուն, թէ զինուորական միջոցներով չէ, որ պիտի կցուի Քուվէյթի «գաւառը» իրենց երկրին, Անգլիացիք դեռ հաւանական կը գտնեն իրաքեան յարձակում մը։

Նորանոր զինուորական ուժեր կը հասնին, օդանաւերով եւ մարտանաւերով։ Առջի օր, Անգլիացիք ականներ զետեղեցին սահմանագլուխի երկայնքին։ Միւս կողմէ անգլիական սպայակոյտը պաշտօնական զեկոյցով մը կը յայտարարէ, թէ հարկ եղած պաշտպանողական միջոցները ձեռք առնուած են։ Զինուորական շրջանակներու կարծիքով, զօրավար Քասըմի ուժերը գերազանց են անգլիական ուժերէն։ Իրաքցիք երկու հարիւրէն մինչեւ երեք հարիւր հրասայլեր կրնան շարժման մէջ դնել անգլիական 30 սէնթուրիըն հրասայլերուն դէմ։ Այսուհանդերձ, իրաքեան բանակը չի կրնար անտեսել անգլիական օդնաւորդութիւնը՝ ռմբաձիգներ եւ հալածիչներ, որոնց կրակին պիտի ենթարկուին յարձակման մը պարագային, ինչպէս դիտել կու տան անգլիացի զինուորականները։

Անդին, Ապահովութեան խորհուրդը կը շարունակէ զբաղիլ Քուվէյթի խնդրով։ Վերջին նիստին, Անգլիա նոր առաջարկ մը ներկայացուց՝ բոլոր երկիրները պաշտօնապէս պէտք է ճանչնան Քուվէյթի իշխանապետութեան անկախութիւնը եւ ամբողջականութիւնը. այդ պարագային, Անգլիացիք կը քաշուին Քուվէյթէն։ «Զենք ուզեր Քուվէյթ մնալ» յայտարարեց Ապահովութեան Խորհուրդի Անգլիոյ պատուիրակը։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ վարչապետը՝ Տըպրէ եւ արտաքին նախարարը՝ Քուվ տը Միւրվիլ Աթէնք հասան, պաշտօնական այցելութեան։ Քուվ տը Միւրվիլ մէկ օր աւելի պիտի մնայ, Հասարակաց Շուկայի մասին խօսելու համար։

ԹԱՆԿԱՆԻՔԱ, անգլիական գաղթավայր, անկախ պիտի դառնայ Դեկտեմբեր 9ին։

ԱԶԳԱՅՆԱԿԱՆ ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ փոխ – վարչապետը՝ Չեն Չենկ յայտարարութեամբ մը դիտել տուաւ, թէ «վերջնական ձեւով պիտի քաշուին ՄԱԿէն, եթէ երբեք ընդունուի Համայնավար Չինաստանի անդամակցութիւնը»։

ԱՆԿՈԼԱՅԻ մէջ բազմաթիւ Լումումպաներ սկսած են պտըտիլ։ Արդարեւ ճիշդ Լումումպայի կերպարանքը ունեցողներ (ակնոց, փոքրիկ մօրուք) կը նշմարուին Անկոլայի հիւսիսը ուր սեւերը սկսած են հաւատալ թէ Քոնկոյի հանգուցեալ վարչապետը յարութիւն առած է...։

ԶՈՐԻՆ, խորհրդային պատուիրակը յայտարարեց թէ Պերլինի համար պատերազմի մը հաւանականութիւնը Միացեալ Նահանգներէն կախում ունի։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ճամբաներուն վրայ, անցնող շաբաթավերջին, 127 հոգի զոհ գացին ինքնաշարժի արկածներու։

ՊԵՐԼԻՆ

Արեւելեան Գերմանիոյ Համայնավար կուսակցութեան առաջին քարտուղարը՝ Ուլպրիխթ, երկու ժամ տեւող ճառով մը Արեւելեան Գերմանիոյ Խորհրդարանին առջեւ պարզեց Փանքովի կառավարութեան «խաղաղութեան ծրագիրը գերման ժողովուրդին համար»։

«Ոչ մէկ տարակոյս պէտք է ըլլայ ոչ մէկ կէտի շուրջ։ Գրգռութիւններուն կեդրոնը՝ Արեւմտեան Պերլին, որ կը գործածուի պաղ պատերազմի իբրեւ առանցք, պէտք է լուծարքի ենթարկուի։ Մէկ հարց կը մնայ, այն, թէ այդ լուծարքը դիւրութեամբ եւ առանց բախումներու պիտի կատարուի՞»։

Այս «մուտքէն» ետք Ուլպրիխթ «անխուսափելի» դտաւ հաշտութեան դաշնագրին կնքումը Խ. Միութեան եւ Արեւելեան Գերմանիոյ միջեւ, անշուշտ, եթէ, Արեւմուտք եւ Դաշնակցային Գերմանիա մերժեն խորհրդային առաջարկները։ Հաշտութեան դաշնագիրին ստորագրումէն ետք, նաեւ, ազատ պիտի ըլլան Արեւմտեան Պերլինի ճամբաները, դիտել տուաւ Ուլպրիխթ, այսուհանդերձ, «ատոր համար պէտք է բանակցին Արեւելեան Գերմանիոյ կառավարութեան հետ»։

Բազմիցս կրկնեց, թէ Փանքով խաղաղ միջոցներով պիտի հասնի իր նպատակներուն «բայց, աւելցուց Ուլպրիխթ, Արեւմուտք պէտք չէ յուսայ, որ Արեւելեան Գերմանիա պիտի հանդուրժէ իր վեհապետութեան բռնաբարման»։

Այլ խօսքով, սպառնալիք մըն է, զոր կ'ընէ Ուլպրիխթ։ Արեւմուտք կամ կ'ընդունի խորհրդային առաջարկները եւ կամ կը պարտաւորուի բանակցելու Փանքովի կառավարութեան հետ։ Երրորդ ճամբան՝ անտեսել Փանքովի գոյութիւնը եւ շարունակել օգտագործել Արեւմտեան Պերլինի օդային եւ ցամաքային ճամբաները պիտի նշանակէ «բռնաբարում» Արեւելեան Գերմանիոյ իրաւունքներուն, այսինքն պատերազմի դուռ բանալ։

Կ'արժէ՞, հարց դրած է Ուլպրիխթ, հաշտութեան դաշնագիրի մը համար կռուիլ եւ մեռնիլ։ Ուլպրիխթի համար պատասխանը պարզ է՝ ոչ։ «Պերլինի համար պատերազմ պիտի չըլլայ»։

ՀԱԼԱԼԻ, ՀԱԼԱԼԻ...

—o—

Բ.

— Ըսաւ:
— Չըսաւ:
— Ըսաւ:

Քոչար բազմաթիւ բարեկամներ ունի Փարիզի մէջ:

— Չի կրնար ըսած ըլլալ այդպիսի խօսք:

— Գրուած խօսք մը կայ հրապարակին վրայ: Գրուած խօսքը պատմութեան կ՚անցնի՝ եթէ տեսակցութեան առաջին դէմքը չմիջամտէ:

Պէյրութէն Փարիզ օդային գիծը մեթրոյի գիծ դարձած է հիմա, եկող – գացողը անպակաս:

— Եղբայր, հրաշալի՛ տղայ մըն է, այնպիսի երգեր երգեց... կարծեմ չըսաւ ատանկ բան:

— Եթէ չըսաւ, թերթը գրեց: Գրուածն է որ կը մնայ:

Բարեկամ մը կը միջամտէ.

— Դասախօսութիւններու ընթացքին շա՛տ կ՚ըլլան... քնացողները: Սա «ըսաւ չըսաւները» կը նշանակեն «լսեցի – չլսեցի»: Ստուգելը անկարելի: Լաւ կ՚ըլլար որ Քոչար յայտարարէր թէ չէ ըսած ատանկ բան:

Պարկեշտ տղայ է Քոչար, կ՚ընէ՞ ատանկ բան: Երեւան վերադարձին՝ կը հաստատէ թէ... ըսած է:

Այսպէս, Երեւանի «Գրական Թերթ»ին մէջ՝ երկար յօդուած մը, որ ստորագրուած չէ,— եթէ ստորագրուէր իսկ՝ տարբերութիւն պիտի չընէր, անծանօթը կը մնար նորէն անծանօթ,— կը պատմէ Հր. Քոչարի այցելութիւնը Միջին Արեւելք: Պատասխանելու համար ինծի: Կամ թերեւս իբրեւ պատրուակ՝ Երեւանի թերթին մէջ փոխադրելու համար արտասահմանեան թերթերու բոլոր գովեստները, որոնք ջօֆորի կուտան ժողովուրդին եւ... Քոչարի:

Այս առթիւ, «Գրական Թերթ»ը կը լուայ զիս «զորս դու պատուիրեցեր», գործածելով գիլ ու օճառ, բազում բառ: Հրաշալի՛ է սա գիտը,— զիս կը կոչէ «ապազգայնացած»: Շէյխ մը ըսեր է. «Միւսլիմանութեանս մէջ թերութիւն գտնողը եւ զիս անարգողը միւսլիմա՛ն ըլլար պէտք»: Հետեւողութեամբ կ՚ըսեմ. «Իմ ապազգայնացումիս համար զիս նախատողը, որ ի Բոլշեւիկստան, ազգային զգացո՛ւմ ունենար պէտք»:

Ասանկ որ երթայ, ի վերջոյ Երկաթէ Վարագոյրէն անդի՛ն պիտի մնայ հայասէրը, ազգասէրը, Հայաստանասէրը, էջմիածնասէրը, Երեւանասէրը, հայրենասէրը, Հայութեան ամբողջ կարագը, իսկ ասդին՝ անոնք որ սպաննեցին Ակսել Բակունցները իրենց հայրենասիրական ընդվզումին համար:

Զարմանալի՛ բան: Իմ «հայրենասիրութի՛ւնս» ալ խնդրոյ առարկայ է հիմա, ծանր մեղք մը՝ որ կրնայ Սիպերիա նետել զիս:

— «Հասարակական տականքները միայն կարող են հայրենասիրական վսեմ զգացմունքի մասին այդպէս լպիրշ լեզուով խօսել», կ՚ըսեն ինծ:

Ես վարժապետական դիտողութեանց մարդը չեմ՝ Երեւանի այս խմբագրին ըսելու համար թէ ինչո՛ւ կը գործածես բառ մը, որուն իմաստը չես գիտեր: Ոչ միայն լպիրշ բառը, այլեւ լուտանք բառը, այլ եւ բազում ուրիշներ:

Է՛հ, մի ամչցնէք զիս, չա՛ր եղբայրներ, մի ամչցնէք զիս՝ որ ըսեր եմ, գրեր եմ, դասախօսութիւն եմ կարդացեր թէ Երեւանի արդի գրողներուն ու քերթողներուն լեզուն քառասուն անգամ աւելի գեղեցիկ է քան յիսուն տարի առաջուան հայերէնը, որ կը մշակուէր Թիֆլիզ կամ Երեւան:

Լուտանքը ո՞ւր փնտռել: «Գրական Թերթը», խօսելով իմ տեսակէտներուս մասին, «յիշում է լուսնի վրայ հաջող փոքրիկ շան առակը»:

Շան լեզուն կը հասկնա՞ս դուն, չա՛ր եղբայր: Առակագիրին միտքը ի՛նչ է չեմ գիտեր, բայց գիտեմ թէ քերթողներն ալ շատ կը շահագրգռուին լուսնկայով: Գալով շունին, ապահովաբար կը վրդովուի՝ երբ կը տեսնէ թէ լուսնին մահիկը կամ մանգաղը կը մօտենայ Արարատի գլխուն, մինչ Արարատի պահապանը, կռնակը լեռան՝ կը պառկի ու կը խռմփացնէ, պղծելով գիշերուան խորախորհուրդ լռութիւնը:

Լուտանք երբեք չեմ գործածած իմ գրութեանս մէջ,— ներողութի՛ւն, երբ հարկ տեսնեմ, փառաւո՛րը կը գործածեմ, նո՛րը, նորգնո՛րը, դրոշմելո՛վ, ճի՛շդ տեղին փակցնելով: Ու կը մնայ իմ գործածածս, վասնզի գրականութիւն կը դնեմ մէջը:

Իմ գրութեանս մէջ կար միայն հեգնանք,— ցաւի մը մէջ փաթթած էի այդ հեգնանքը, ինչ որ կը մատնէր համակրանքս Քոչարի հանդէպ: Դառնութեամբ զեղեղած էի՝ այրող բան մը տալու համար խօսքիս: Ո՛չ, Երեւանէ՞ն պիտի սորվէի հրապարակագրութիւնը, որ, դէթ արտասահմանի մէջ, նուիրագործուած չէ Պրաւդայի խմբագրականները թարգմանելու վարժութեամբ:

Քոչար կը գրէ. «Ես որպէս Հայ եմ մտածում յաճախ»: Իսկ երբե՞մն: Կը թուի թէ «սովետական հայրենասիրութիւնը» իր պահերն ունի,— վերջին աշխարհամարտէն առաջ՝ Ստալին մասնաւոր երկիր մը յատկացուցած էր անոնց որ կ՚ուզէին երբեմն մտածել իրենց Հայութեան եւ հայրենասիրութեան մասին, իսկ աշխարհամարտի ընթացքին՝ ռազմաճակատն էր որ կը հրաւիրէր մտածել Հայութեան եւ հայրենասիրութեան մասին, երգել հայրենիք, սիրել հայրենիք, ոչ միայն «երկու հարիւր միլիոն բնակչութեամբ» երկրին մէջ, այլ եւ... «ծիծեռնակին ծնած տեղը»:

Սխա՞լ է ուրեմն ըսել թէ «պատմութեան մէջ օգտագործուած է հայրենասիրութիւնը, ինչպէս կրօնքը»:

Այս խօսքը կը նշանակէ թէ «հայրենասիրութիւնը սրբութիւն չէ՞», «ցեխ չպրտե՞լ է ժողովրդի սրբութիւնների վրայ»:

Ցաւը հոդ չէ, սիրելի չար եղբայր:

Հրապարակագրութիւնը, զոր կը սնուցանեն Երկաթէ Վարագոյրէն անդին, կը մատնէ երկու հիւանդութիւն.—

1.— Արտառոց անհանդուրժողութիւն մը հանդէպ արտաքին քննադատութեանց: Եթէ սարկական մեղայագրութիւնը անմիջապէս կը փակէ ամէն ներքին քննադատութիւն, lèse majesté-ի ձեւ կ՚առնէ ամենափոքր դիտողութիւնը, նոյնիսկ գրական, երբ կուգայ դուրսէն: Օրինակի համար, խօսելով Երեւանի մէկ բանաստեղծին գործին մասին՝ կը բաւէ ըսել թէ յանգ չեն կրնար կազմել լուսին ու Լէնին,— ահաւո՛ր է պատասխանը, Դաշնակցական ռէակցիա, ինտերվանսիոնիստներու դաւադրութիւն, ամերիկեան տոլար...

2.— Տող մը բան չեն կրնար գրել՝ տեսակէտի մը բացատրութեան համար, եթէ հակադրական ձեւով չխօսին Հ. Յ. Դաշնակցութեան գործունէութեան մասին: Այս պարագան ինծի կը յիշեցնէ Ճափոն դերասանները, որոնք զոյգ կը բարձրանան բեմ,— մէկը խաղացողը, միւսը՝ իր «շուքը» ինչպէս կ՚ըսեն, լապտեր ի ձեռին: Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը այն լապտերն է, առանց որուն չեն կրնար պայծառութիւն դնել իրենց միտքերուն մէջ եւ ուղղութիւն գտնել իրենց շարժումներուն համար, երջանի՛կ կոմունիստները:

Ահա թէ ինչո՛ւ ամենապարզ հարցերն անգամ թնճուկի կը վերածուին, ու կը կորսուին եղբայր – եղբօր դէմ հանելու կոչուած բացագանչութեանց եւ գրպարտութեանց մէջ:

Ապուշ հարցում մը.

— Ի՞նչ կը խորհիք արեւելահայ եւ արեւմտահայ լեզուի ուղղագրական տարբերութիւններուն մասին:

Պատասխանը՝ Տոն – Քիխոթի վայել.

— Մե՞նք պէտք է ենթարկուենք ձեզի, թէ դուք մեզի: Մենք յաւերժ ենք, իսկ արտասահմանը՝ ոչ:

Իմ գրութեանս մէջ՝ հեգնեցի հարցնողը, հեգնեցի պատասխանողը: Հարցին ըստ էութեան քննութենէն առաջ, բացատրեցի դժուարութիւնները այն լուծման, որ պարզամիտներու բերնէն կը թափի ամէն օր,— Հայութիւնը համախմբել արդի Հայաստանի մէջ:

Քոչար չհերքեց:

Այստեղ ըսին թէ Քոչար չի կրնար ըսել ատանկ բան: Առէք հիմա «Գրական Թերթը», ուր Քոչարի տեսակէտը ներկայացուած է... սրբագրուած, (արդարանալու ցանկութեամբ...)

— «Վերջ ի վերջոյ հայ ժողովուրդը պիտի Սփիւռք չունենայ, պիտի հաւաքուի մայր երկրի վրայ: Հայոց լեզուի միջից պիտի անհետանան «սփիւռք», «գաղութ», «գաղութահայութիւն» բառերը, պատմութիւնը պիտի ջնջի, եւ դա մեր լեզուի համար որեւէ թերութիւն չի լինի, որովհետեւ մեր լեզուն այնքան հարուստ է որ առանց այդ բառերի էլ կ՚ապրի, իսկ մեր ժողովրդի համար դա կ[լինի] բախտաւորութիւն, երջանկութիւն»:

Կը տեսնէ՞ք թէ ի՛նչ աղքատութիւն [է] մտածումի: Զգացումը՝ խոր, յորդ,— ջօֆորի կը չինէ: Բայց հարցին քննութիւնը զգացում ցուցադրելու հրաւէր [...] չէ:

Նոյնքան աղքատ կը մտածէ «Գրական Թերթը», երբ կ՚ըսէ կը պաշտպանէ [իր] ընկերը.

— «Քոչարն ասել էր որ հայրենիքը յաւերժական է, իսկ Սփիւռքը՝ ոչ, որովհետեւ հայ ժողովուրդը վերջ ի վերջոյ պիտի միաւորուի»:

Ի՞նչ, Խրուշչեւ ըսա՞ւ ատանկ բան: Մոռցա՞ւ ըսել թէ բաւ համարեցաւ Քոչարի այս յայտարարութիւնը. կամ չէ՞ կարդացած արդեօք Քոչարի ճառը.

— Սփիւռք պիտի չունենանք, որովհետեւ ամբողջ Հայութիւնը պիտի փոխադրուի Հայաստան:

Այժմ հարցը քննենք ըստ էութեան:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՆԻԿՈՄԻԴԻՈՅ ՀԱՅՈՑ ՀԱՅՐԵՆԱԳԻՐՔԸ

—o—

Ամէն հայաշատ քաղաքի կամ շրջանի մասին հայրենագրութիւններ լոյս ընծայելու բարի սովորութիւնը վերջին քառասուն տարիներու ընթացքին ունի թանկագին նպաստ մը թէ ներկային եւ թէ մանաւանդ ապագային համար: Որ եւ է յապաղում մեծ պակասութիւն մը պիտի համարուի եւ մեր մտաւորականութիւնը «յանցանաւոր» (Նիկոմիտացիներու խօսքով) պիտի նկատուի ապագային: Բայց ...

Նիկոմիդիոյ գրքին նախնական աշխատանքներուն շուրջ գրուեցաւ «Յառաջ»ի մէջ եւ անշուշտ մեծ հետաքրքրութիւն կայ Նիկոմիդիացիներու կողմէ, որոնք կարեւոր թիւ մը կը հաշուեն հայկական իրականութեան մէջ: Կը թուի թէ պէտք եղած նիւթական օժանդակութիւնը կը պակսի, որուն պատճառով ձգուած է գործը իր վիճակին եւ բարեկամեցողութեանց: Այս սխալ ձեւին հիմնական

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԱՆՄՈՌԱՑ ՍԷՐ

—o—

Կեանքի աղօտ նշաններ ցոյց տուող ռազմիկին յաղթանակի օրը փոխադրեցին Ատրիական ծովափին գտնուող զինուորական հիւանդանոցը: Երիտասարդ մարդը դիմացաւ կեանքի ու մահուան զօտեմարտին: Ականի բեկորը հանեցին, բայց աչքերի խաւարը մնաց:

Արեւհատը աւարտական քննութիւններ էր յանձնում, որ ստացաւ ուրիշի ձեռագրով գրուած Լիպարիտի նամակը: Նրա սիրտը լցուեց ցաւով ու կսկիծով: Ի՛նչ բախտ վիճակուեց իրեն: Նա օրեր ու գիշերներ մտածում էր Լիպարիտի մասին: Որքան էլ մեծ էր վիշտը, Արեւհատը յաջող յանձնեց քննութիւնները եւ յայտնուեց հայրենի քաղաքում: Շատ չանցած լուր ստացուեց, որ Լիպարիտը գալիս է: Մռայլութիւնը դէմքին՝ վիշտը սրտում, երիտասարդ ռազմիկին դիմաւորեցին պղնձագործներն ու հարազատները: Այդ գիշեր խեղդելով սրտի ցաւն ու տառապանքները, Լիպարիտը ասաց իր խօսքը:

— Ես կոյր եմ, յաւիտեան զրկուած աշխարհն ու մարդկանց տեսնելու երջանկութիւնից: Ինչո՞ւ դու էլ դժբախտ լինես:

Որպէս պատասխան Արեւհատը գլուխը սեղմեց նրա կրծքին:

×

Ծովափնեայ մեծ քաղաքում ապրող աշխարհահռչակ ծերունի ակնաբոյժը, տեսնելով Լիպարիտին, մեծապէս յուզուեց: Օրեր ու ամիսներ տեւեց բժշկական ստուգումը: Դառնացած էր ծերունի ակնաբոյժը փրկութեան շատ չնչին հնարաւորութիւն, եւ այն էլ կարելի է կորցնել, եթէ երիտասարդը չդիմանայ բարդ վիրահատմանը: Բայց ի՞նչպէս հաշտուել այն մտքի հետ, որ ազատութեան զինուորը յաւերժ չտեսնի իր երկրի առաւօտը:

Ծերունի փրոֆէսէօրը, ամէն անգամ իր դարմանատան պարտէզում տեսնելով կոյր տղայի մօտ եկող հարուցի չքնաղ աղջկան, աշխատում էր յոյս ներշնչել նրան: Եւ մի առաւօտ դարմանատուն մտնելով, յայտարարեց, որ ինքն է վիրահատելու կովկասցուն...

Դա սոսկ վիրահատում չէր, այլ ըղձում էին փրոֆէսէօրի օգնականներն ու աշակերտները: Կեանքի ու մահի, լոյսի եւ խաւարի կռիւ էր դա:

Երկար, շատ երկար տեւեց վիրահատումը, օգնականները շատ տարիներ չէին տեսել ծերունուն այդպէս լարուած: Իսկ պարտէզում, թախծոտ կէչու տակ նստած, հեկեկում էր Արեւհատը:

Ժամանակը չէր սահում, կարծես աշնան օրը վերջ չունէր եւ ակնաբոյժի եւ արտասուող աղջկայ համար:

— Կապել,— երերալով վիրահատութեան սեղանից հեռանալով, ասաց փրոֆէսէօրը եւ դուրս եկաւ վիրահատման սենեակից: Երբ արտասուաթոր աղջիկը մօտեցաւ նրան, ծերունին բարձրացրեց ձեռքը.

— Ոչինչ չհարցնէք,— եւ սպիտակ խալաթի փէշերը ծածանելով, մտաւ իր առանձնասենեակը:

Արեւհատը մորմոքում էր, ուզում էր գէթ մի վայրկեան տեսնել Լիպարիտին, նրա ձայնը լսել, բայց մօտ չէին թողնում:

Բայց մի օր էլ, երբ ծանօթ կէչու տակ նստած մտքերի ծովն էր ընկել Արեւհատը, նրան ակնաբոյժի մօտ կանչեցին:

— Այս, աղջիկս, պէտք է երկրորդ անգամ վիրահատել...

Արեւհատը այլեւս չկարողացաւ զսպել սիրտը լցուող յուզմունքը, բարձրացաւ տեղից.

— Ինձ թոյլ տուէք մնալ եւ խնամել նրան, չէ՞ որ ես էլ բժիշկ եմ:

Փրոֆէսէօրը չկարողացաւ դէմ կանգնել եւ նորընծայ բժշկուհուն թոյլ տուեց դարմանատուն մտնել:

Լիպարիտը դիմացաւ դժուարին վիրահատութեանը: Արեւհատը անբաժան էր նրանից: Վերջապէս եկաւ երիտասարդի աչքերի վիրակապը բացելու ժամը:

— Դուք տեսնո՞ւմ էք, երիտասարդ,— փորձասենեակում աղօտ լոյսի մէջ հարցրեց ծերունին:

— Լոյսի փոքր նշոյլ:

— Աւելի շատ լոյս,— դողացող ձայնով հրամայեց փրոֆէսէօրը,— Դուք, երիտասարդ, ի՞նչ էք տեսնում:

— Սպիտակ խալաթով մարդկանց:

Ակնաբոյժը նշան արեց Արեւհատին, աղջիկը կանգնեց սեւ պաստառներով պատած լուսամուտի դիմաց:

— Ո՞վ է կանգնած պատուհանի մօտ,— հարցրեց փրոֆէսօրը:

— Ես ամէն ինչ տեսնում եմ, փրոֆէսէօր, նա իմ Արեւհատն է: Այլեւս մութ չկայ:

×

Հեռագիրը հասաւ պղնձի քաղաք: Արախ հեռագիր էր դա: Նոյն օրը Լիպարիտն ու Արեւհատը թողեցին ծովափնեայ քաղաքը:

Խաղաղ գարունը Լոռու ձորը ծաղիկներով էր լցրել, երբ Լիպարիտն ու Արեւհատը վերադարձան:

Մարդիկ փառաբանեցին աղջկայ սէրը:

Այդ օրուանից շատ տարիներ չեն անցել: Լիպարիտը նորից ձուլարանում է [...], իսկ [...]հեր, երեք զաւակների մայր Արեւհատը, [...] որ գտել է իր երջանկութիւնը, ամէն առաւօտ իր դարմանատունն է գնում: Նա երբեք չի մոռանում ծեր ակնաբոյժին:

Դարեր ի վեր սէրը գոյութիւն ունի աշխարհում, այն զարդարել է կեանքը, եղել է նրա ընկերը: Մարդիկ սիրել են ու սիրում են, բայց ոչ ոք չգիտէ սիրոյ գաղտնիքը:

ՆՈՐ – Ա[...]

(2 եւ վերջ)

կ'ուզենք ճշդել : Ոչ մէկ մշա – պատճառը կ'ունենք հիմնարկութիւն ունինք որ կութային հիմնարկութիւն ունինք որ գիտակցօրէն վարուի ազգային եւ մշա – կութային կարեւորութիւն ներկայացնող գրքերու հրատարակութեան հետ : Հին մտայնութիւն մը կ'առաջնորդէ մեզ թէ գրագէտը կամ գիրք մը խմբագրողները ձրի պէտք է աշխատին, տպարանները քանի տարի պէտք է սպասեն իրենց աշ– խատանքին վճարման... Եթէ գիրքը ըն– թացքին : Մեզ մեզի որ յառաջդիմութեան աշխարհ ազգ մը կը համարէինք ատեն մը եւ հիմա ալ մեր անձնական գործին եւ կեանքին նկատմամբ յառաջացած ենք, բայց ազգային եւ մշակութային հարցե – րու վերաբերմամբ կ'անճրկինք, այնքան որ մեր հարիւրամեայ «Ազգային Սահ – մանադրութիւնն» անգամ մոռցած ենք, այսինքն փոխադարձութեան պարտակա– նութեան սկզբունքը, անհատը Ազգին հանդէպ եւ ազգը անհատին հանդէպ : Ե՞րբ վերջ պիտի տանք փշրանքի անվա – յել վարմունքին :

Առ այժմ հարկ է մամուլի միջոցով պահանջել մշակութային հիմնադրամնե – րու վարչութիւններէն, որ հայրենա – գրութեան նման կարեւոր յուշամատեան– ներու համար թէ խմբագրողները եւ թէ արտադրողները անմիջականօրէն վար – ձատրուին, որպէսզի երաշխիք ունենանք գործին յաջողութեան եւ միւս կողմէ գրչի մարդիկ ալ հաւատարիմ մնան ի – րենց կոչումին :

Նիկոմիդիոյ հայրենագրքին կազմու – թեան համար աշխատող անձնաւորու – թիւններուն ծանօթ չեմ, ոչ ալ այդ շըր– ջանի հայրենակից, այլ շնորհիւ Ղարա– նաղցի Գրիգոր Վարդապետի «Ժամա – նակագրութեան»՝ գիտեմ որ մեծագոյն մասով 1605ի ատենները արեւմտեան Հայաստանէն գաղթած Հայերուն յա – ջորդներն են Բիւթանիոյ եւ Թրակիոյ Հայերը, ատկէ մեր մօտիկ հայրենակ – ցութիւնը ...

Հ. Աճառեան, որ նոյնպէս Ռոտոսթո– ցիի զաւակ է, ուսումնասիրած է Նիկո – միդիոյ գաւառաբարբառը ուրիշ քան գաւառաբարբառներու կարգին, կ'ուզէի աչագրութեան յանձնել անոր Քլասիֆի- fasion տէ տիալէքթ զ'Արմէնիէն, (Տպ. 1909ին) գրքին մէջէն յատկապէս էջ 69– 71 : Անշուշտ հայրենագրքին մէջ տեղ պիտի գտնէ ամէն առանձնայատկութիւն տեղագրական եւ ազգագրական տեսակէ– տէ : Նիկոմիդիացիները լայն կարելիու – թիւն ունին ոչ միայն Յովակիմեան Ստե– փանոս Արք.ի արամիտ քարոզները գրքին մէջ ամփոփելու, այլեւ բուն ժողովուր– դին խօսած լեզուով տալու պատմուածք– ներ, առակներ եւ ժողովրդական երգեր եւայլն :

(Ինչ քաղցր եւ եղբայրական կը հնչէր մեր ականջին, երբ աքսորի վրաններուն տակ, Տարսոնի կամ Իսլահիյէի դաշտե – րուն վրայ, կը լսէինք դեռ պատանի, Նի– կոմիդիացիներու խօսուածքը) :

Աճառեան կը գրէ թէ Ասլանպէկցի Ա. Նալպանտեանէն օգտուած է եւ աշխա – տակցութեամբ գրած է «Քննութիւն Աս – լանպէկի բարբառին » գործը 1898ի «Բազմավէպ»ի մէջ, առանձին ալ հրա– տարակուած :

Նիկոմիդիոյ քաղաքին տեղագրական եւ պատմական նշանակութեան մասին պէտք է եւրոպական եւ Թրքական գրականու – թիւնը նոյնպէս նկատի առնել, բայց կայ հնագոյն հայերէն թարգմանութիւն մը, Թերեւս Ե. դարէն մեզի հասած, «Վիշ– տասան ասացուածք Աբբայ Եփրեմի վասն Նիկոմիդիոյ քաղաքի» անունով : Այս ձեռագրին մասին լեզուական տեսակէտէ ժամանակին գրած է Ֆրետերիկ Մուրատ Երուսաղէմէն 18 Յուլիս 1911 Թուակիր յօդուածին մէջ (տես Վիէննայի վանքին հարիւրամեակին եւ Հանդէս Ամսօրեայի քառասնըհինգամեակին Յուշարձանը, էջ 203 – 208). Մուրատ կը գրէ.— « Իցիւ թէ յաջողեցի օր մի — եթէ Տէր կամեսցի, ի մօտաւոր ժամանակի, — ի լոյս հանել զրովանդակ գայս պատուական ցանկալի նշխար ի մատենագրական ան – մահ վաստակոց մեր նախնի հոգելից հո– գեհանճար թարգմանչաց »:

Չեմ գիտեր թէ տպագրուա՞ծ է այս : Թերեւս ծանօթ է արդէն յուշամատեանի խմբագրութեան : Այսուհանդերձ կրնայ ըլլալ որ այդ ձեռագրին մէջ բացի գրա – բարի լեզուական արժէքէն եւ այն հան – գամանքէն՝ որ բուն ասորերէնը կոր – սուած է եւ հայերէն թարգմանութիւնը միակն է, տեղագրական նշանակութիւն եւ արժէք ներկայացնող կէտեր եւ յուցմունքներ գտնուին Նիկոմիդիոյ յու– շամատեանին գիտական արժէքը բար – ձրացնելու ատակ :

Պ. ՖՐՈՒՆՁԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՀԱՅ ԼՈՒՍԱՆԿԱՐԻՉՆԵՐ ՄՐՑԱՆԱԿ ԿԸ ՇԱՀԻՆ

Մոսկուայի լուսանկարչական ցուցա – հանդէսին մասնակցած եւ մրցանակներ ստացած են հայ լուսանկարիչներ : «Ճար– տարապետին վկայականը» նկարին հա – մար Գ. աստիճանի մրցանակ առած է Երեւանցի Գ. Գրիգորեւ, իսկ մասնագի– տական վարպետութեան համար՝ Վրոյր Ամալեան, որուն «Ջերմուկի Մատանի սարը» գունաւոր լուսանկարը արժանա – ցած է այցելուներու գնահատանքին :

Վ. ԲԵԼԻՆՍԿԻԻ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍ

Ռուս ծանօթ քննադատ՝ Վ. Բելինսկիի ծննդեան 150ամեակին առթիւ ցուցահան– դէս մը կազմակերպուած է Երեւանի պետական գրադարանին մէջ, ուր ներ – կայացուած են քննադատին կեանքին եւ գործերուն նուիրուած լուսանկարներ, գիրքեր եւ ամսաթերթեր՝ հրատարակ – ուած ռուսերէն եւ հայերէն :

Բելինսկիի գործերով հետաքրքրուած են, դեռ իր ողջութեան շրջանին, բազ – մաթիւ հայ մտաւորականներ : Աշխար – հահռչակ ծովանկարիչ Յովհաննէս Այ – վազովսկի անձամբ ծանօթ էր քննադա – տին եւ հիացումով կ'արտայայտուէր Բելինսկիի ստեղծագործութեան երա – խայրիքին՝ «Գրական երազանք» ներու մասին :

1851ին «Կռունկ Հայոց Աշխարհի» հան– դէսը կը տպէ Բելինսկիի «Մ. Լերմոնտո– վի բանաստեղծութիւնները » յօդուածը : 1889ին Ս. Նազարեանց իր կազմած ծաղ– կաքաղին մէջ կը զետեղէ զայն : Յետա – գային ուրիշ թերթեր ալ — « Տարազ» (1898) եւ « Հայկական աշխարհ» (1907) կը տպեն Բելինսկիի գործերէն :

Այս բոլորը եւ այլ նիւթեր ցուցադըր – ուած են ցուցահանդէսի սրահներուն մէջ :

Ցուցահանդէսին կողքին, յոբելենական երեկոյ մը սարքուած է Յունիս 13ին, Հայֆիլհարմոնիայի դահլիճին մէջ, ի ներկայութեան գրագէտներու եւ պետա– կան դէմքերու : Ճառախօսները ներկայա– ցուցած են ռուս քննադատին կեանքն եւ գործերը :

ԵՐԵՒԱՆԻ ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻՆ ՆԻՍՏԸ

Յունիս 12ին գումարուած այս նիստի ընթացքին քննարկուած է մայրա – քաղաքի ողջ բնակչութիւնը հետաքրքրող գլխաւոր հարցը՝ բնակարաններու եւ հանրային շինութիւններու ընթացքը :

Այս մասին խօսած է քաղաքային խոր– հուրդի գործադիր կոմիտէին նախագա – հը՝ Ա. Յարութիւնեան :

— Քաղաքին շինարարական կազմա – կերպութիւնները իրագործած են բնակե– լի տուներու այս տարուան առաջին հինգ ամիսներու ծրագիրները : Միւս կողմէ այս տարի պէտք է շահագործման յանձ– նուի 160 հազար քառակուսի մեթր բնա – կելի տարածութիւն մը :

Դժբախտաբար ամէն ինչ փայլուն չէ շինարարական բնագաւառէն ներս : Ձե – կուցաբերէն եւ այլոց խօսքերէն կը պար– զուի, թէ առանձնապէս դանդաղ է դպ– րոցներու եւ մանկապարտէզներու շինա – րարութեան ընթացքը : Աւելի դէշ վիճա– կի մէջ կը գտնուի բնակարանները կազով օժտելու գործը : Առաջին հինգ ամսուանե – րուն վեց հարիւր բնակարաններ կազ ըս – տացած են միայն, երբ ծրագրով՝ 7500 պէտք է ըլլար անոնց թիւը :

Այս եւ այլ կարգի թերիները սրբագրե– լու համար տրուած են համապատասխան որոշումներ :

ՆՈՐ ՊԱՏԻԺՆԵՐՈՒ ՍԱՀՄԱՆՈՒՄ

Հայաստանի Գերագոյն Խորհուրդը յա– տուկ հրամանագիրով մը նոր եւ աւելի խիստ պատիժներ սահմանեց «մանր խու– լիգանութեան համար» : Ա.— 3էն 15 օր – ուան բանտարկութեան կամ 10էն 30 ռուբլի տուգանքի պիտի դատապարտուին բոլոր անոնք, որոնց յանցանքները իրենց բնոյթով չեն մտներ քրէական օրէնսգիր– քի 98րդ յօդուածին մէջ : Բ.— Յանցա – ւորները պէտք է դատուին քննութիւննե– րը վերջանալէն մէկ օր ետք եւ անվերա – քննելի են : Գ.— Յանցաւորները բան – տարկութեան շրջանին պիտի օգտագոր – ծուին աշխատանքներու եւ առանց աշ – խատավարձքի :

Աւելի խիստ պատիժներու պիտի են – թարկուին մէկ տարուան մէջ մէկէ աւելի անգամ խուլիգանութիւն ընողները :

ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Սփիւռքը չորաթներէ ի վեր ցնծութեան մէջ է՝ տօնելով Հայաս – տանի Հանրապետութեան 43րդ տարե – դարձը : Այսպէս կը յայտարարէր հանդի– սութեան խօսնակը, Օր. Սոնիա Տէր – Խաչատուրեան : Եւ ահա Շաբաթ, Յու – նիս 10ին, Ալֆորվիլի Թաղապետական ընդարձակ սրահին մէջ եւս արտակարգ բազմութիւն մը մեծ խանդավառութեամբ կ'ողջունէր Հայոց անկախութեան պատ – մական Թուականը :

Հոն էին երեցներէն սկսեալ մինչեւ նո– րահաս սերունդը, նոյն գաղափարակա – նով եւ անխախտ հաւատքով :

Հպարտ էր նաեւ Դաշնակցութիւնը, որովհետեւ բոլշեւիկեան մենատիրական քառասնամեայ վարչակարգի մը «խաղա– ղասիրական» քաղցրաբարբառ բարբա – ջանքները չէին յաջողած արմատախիլ ը– նել ընդմիշտ ազատատենչ ժողովուրդի մը ազնիւ զգացումներն ու բաղձանքները :

Ընկերներ Մեհեան եւ Յովիկ Եղիա – զարեան կենդանացուցին մեր պատմու – թեան էջերը, նկարագրեցին մեր պայ – քարները յանուն ազատութեան՝ սկիզբէն մինչեւ Մայիսեան Յաղթանակի Օրը :

Այս առթիւ հրաւիրուած էր նաեւ Ալ– ֆորվիլի քաղաքապետը, Պլէօզ, որ հա – կիրճ ուղերձով մը մաղթեց, որպէս զի հայ ժողովուրդը բախտ ունենայ կրկին վերագտնելու իր հայրենիքը, եւ ապրե– լու ազատ եւ անկախ, կարմիր, կապոյտ եւ նարնջագոյն նարօտը գլխուն : Բոլոր ճառերը համեմուած էին գեղարուեստա– կան յատուկ յայտագրով մը, եւ առաջին առիթով Ալֆորվիլի Հ. Ց. Դ. Նոր Սե – րունդի անդամներէն Օր. Զարուհի Փա – փազեան արտասանեց Ալբիլեան Եղեանի վերապրողներէն Արամայիս Սրապեանի մէկ քերթուածը. «Հայրենիքիս հետ» :

Ապա Վարդան Ճապուռեան ջութակի վրայ նուագեց հատընտիր կտոր մը :

Արա Գրիգորեան, Նոր Սերունդի վառ– վռուն անդամներէն, Սիամանթոյէն հատուած մը. — Ես երգելով կ'ուզեմ մեռնիլ :

Դարձեալ արտասանութիւն՝ Ջօհրապ Մուրատեանի կողմէ.— Մեծf, Ժագ Յա– կոբեանի հայրենաշունչ մէկ բանաստեղ – ծութիւնը :

Վերջաբանը կը վիճակէր Սիփան – Կո – միտաս երգչախումբին, պարծանքը հայ երգին, որ Կարպիս Աֆրիկեանի ճարտար ղեկավարութեամբ եւ դաշնակի ընկե – րակցութեամբ՝ կէս ժամ շարունակ իր հոգեզմայլ երգերով խանդավառութիւնը հասցուց բարձրագոյն աստիճանին, ար – ժանանալով ժողովուրդին խօլական «պիս»երուն :

Կէս գիշերին՝ սկսաւ հանդիսութեան երկրորդ մասը, եւրոպական պարերով, համակրելի ՊեոնարՏէտէճեանի նուագա– խումբին առաջնորդութեամբ, նոյն ըղ – ձալի մթնոլորտին մէջ : Սօսի պարա – խումբին պարերը մեծապէս գնահատ – ուեցան : Եւ այսպէս մինչեւ լոյս, երգ ու պար, խինդ ու ծիծաղ : Հոյակապ տօնակատարութիւն մը իր տեսակին մէջ, ինչ որ պատիւ կրնայ ընծայել Ալֆորվիլի Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէին եւ կազմակերպիչ յանձնախումբին, ո – րոնք ճաշակել տուին մեզի գեղարուեստ – տական երեկոյթի մը իրական վայելքը Հայոց Անկախութեան տօնին առթիւ :

Պ. ՊԵՏՐՈՒՆԻ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (242)

ՀԱՅՈՑ ԲԵՐԴԸ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

ՄԱՍՆ ԵՐՐՈՐԴ

ՎԵՐՋԱԲԱՆ

Ուրեմն պէտք էր տոկալ, մինչեւ Պապն ու Մուշեղը, որպէսզի, Պարսիկներին վանելուց յետոյ, Պապը կառուցի հօր բերդը՝ Հայոց բերդը... ինչպէս Արշա – կին, այնպէս էլ Փառանձեմին թւում էր, թէ մինչեւ չկառուցուի այդ բերդը՝ Հա– յոց Աշխարհը չի կարող դիմադրաւել ա– ղէտները եւ պահպանել իր գոյութիւնը :

Եւ ահա թէեւ ձմեռ էր եւ ճանապարհ– ները փակ, նա օրէցօր սրտի աճող տագ– նապով սպասում էր լուրերի, թէ ե՞րբ վերջապէս կըգան Պապն ու Մուշեղը :

Բռնե՞լ են արդեօք վերադարձի ճանա – պարհը, եւ որտե՞ղ կը լինեն այժմ, եթէ գալիս են... եւ բերո՞ւմ են արդեօք օգ– նութիւն... Փառանձեմը բացատրել չէր կարողանում նրանց ուշացումը, ուստի եւ տանջւում էր կասկածների մէջ : Նրա հետ տանջւում էր եւ Կատրանիդէ տիկի– նը՝ հարսի հետ :

— Բախտ էր, Թագուհիս, ձիւն տեղաց եւ պարսիկը հեռացաւ բերդից, — ասում էր նա Փառանձեմին : — Ձմեռը ժամա – նակ կըտայ, որ Պապն ու Մուշեղը գան եւ հռոմ զօրքի օգնութեամբ փրկեն մեզ :

— Այո, իշխանուհի, — համաձայնում էր Փառանձեմը, — նրանք կըգան եւ կը փրկեն մեզ : Մեծ է իմ յոյսը :

— Հաւատանք եւ յուսանք ...

Ու երկու մայրեր սպասում էին իրենց որդիներին, սպասում էին ինչպէս փըր – կութեան. Նրանց հետ եւ բերդի ողջ զօր– քըն ու բնակչութիւնը :

×

Ձմեռն իրօք փրկեց բերդում պաշտպա– նուածներին, բայց թէ որքա՞ն ժամանա – կով՝ ոչ ոք չէր կարող ասել : Ոմանք կարծում էին, թէ մինչեւ գարուն, իսկ գարնանը կարող էր լինել նոր յարձա – կում... Սակայն բերդի բնակչութեան մեծ մասը այն կարծիքի էր, թէ մինչեւ Պարսիկները կը ձեռնարկէին նոր գրոհի՝ Պապն ու Մուշեղը կը գային մեծ բա – նակով եւ կը վանէին նրանց Հայոց Աշ– խարհից :

Բայց եւ այնպէս ամէնքն ուրախ էին, որ ձմեռն սկսուեց. եւ ուրախանում էին ամէն անգամ, երբ նորից ձիւն էր տե – ղում, որովհետեւ որքան ձիւն շատ էր գալիս եւ ձմեռը սաստկանում էր՝ պար – սիկն այնքան ցած էր իջնում, այժմ վը – րաններում բնակուել չէին կարող, իսկ սարի ստորոտում այնքան գիւղեր ու տներ չկային, որ տեղաւորուէին իրենց զօրքին, եւ նրանք ստիպուած քաշւում է– ին հեռու շէները եւ այնտեղից հսկում, որ բերդականները չիջնեն – փախչեն, կամ՝ պաշար առնեն գիւղերից :

Բայց Պարսիկները չգիտէին երեւի, որ բերդը պաշարներ ունի եւ բերդական– ները, Թագուհու կարգադրութեամբ, կապ էին պահում դրսի աշխարհի հետ ստորերկրեայ ճանապարհով : Թէեւ մեծ դժուարութեամբ, բայց եւ այնպէս Փա– ռանձեմը այդ ճանապարհով ապահով տեղ պահելու ուղարկեց արքունական գանձի մի մասը. այդ ճանապարհով ե – լեւմուտ էին անում նրա սուրհանդակնե– րը եւ լուրեր բերում դրսի աշխարհից...

ՍՏԵՓԱՆ ԶՈՐԵԱՆ

(Շար.)

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ :

ՎԱՐԴԱՎԱՌ

ՓԱՐԻԶ

Այս Կիրակի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյն մէջ պիտի մատուցուի հանդիսաւոր քառաձայն Ս. պատարագ, Վարդավառի տօնին առթիւ:

Երկուշաբթի, (10 Յուլիս) Մեռելոց, պատարագ ժամը 10ին:

Կը հրաւիրուի հայ հասարակութիւնը:

×

ՇԱԻԻԼԻ ԵԿԵՂԵՑԻ

Վարդավառի տօնին առթիւ Ս. պատարագ տեղի կ'ունենայ այս Կիրակի:

Կը հրաւիրուի հաւատացեալ ժողովուրդը:

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Մայր եկեղեցիի վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ այս Կիրակի Վարդավառի տօնը կը կատարուի հանդիսաւոր արարողութեամբ: Մեռելոցի հոգեհանգիստ Երկուշաբթի օր: Մասնաւոր հոգեհանգիստներ Կիրակի եւ Բշ. օր:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տարօն - Տուրուբերանի 1915ի նահատակներուն յիշատակին, այս Կիրակի առաւօտ (Վարդավառ) հոգեհանգիստ պիտի կատարուի Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ:

Կը հրաւիրուին հայրենակիցները եւ բարեկամները յարգելու համար անմեղ զոհերուն յիշատակը:

×

Տէր եւ Տիկին Միհրան Քէհեայեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ առաւօտ (Մեռելոց) Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, իրենց զաւակներուն եւ քոյրերուն՝

ԺԱԳԼԻՆԻ եւ ԷՕԺԷՆԻԻ

յիշատակին (զոհ Իսիի աղէտին):

Կը հրաւիրուին տարաբախտ երիտասարդուհիներուն յիշատակը յարգողները:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ «ՕՐ»ՈՒԱՆ ԱՌԹԻԻ

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կապոյտ Խաչի Լիոնի մասնաճիւղի:

Այս Կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, Տէսինի Կապիյօն սրճարանի զովասուն պարտէզներուն մէջ Ջրանցքին եզերքը:

Գեղարուեստական բաժին եւ զանազան անակնկալներ:

Բարձրախօսի վրայ անընդհատ լսելի պիտի ըլլան հայկական սալեր:

Ծօխ պիւֆէ, համադամ ուտելիքներ եւ զովացուցիչ ըմպելիներ:

Ընտանեկան հաճելի եւ ուրախ զուարթ մթնոլորտ:

ԾԱՆՕԹ.— Օթօքառը առաւօտ Փլաս Կիչառէն կը մեկնի ժամը ճիշդ 9ին: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ: Անձրեւի պարագային պատսպարուելիք վայրը ապահովուած է:

ԻՏԱԼԻԱ ԵՒ ԱՒՍՏՐԻԱ

ՎԵՆԵՏԻԿ - ԹԻՐՈԼ - ՎԻԷՆՆԱ

ԽՄԲԱԿԱՆ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

Վիէննայի Մխիթարեան Միաբանութեան 4 յոբելեաններուն առթիւ:

Օգոստոս 11 — Սեպտեմբեր 4

Ճամբորդութիւնը կը կազմակերպէ և խումբը կ'առաջնորդէ Հ. Սամուէլ վ. Արամեան:

Մանրամասն տեղեկութիւններու համար դիմել՝

Առաւօտուն, ժամը 9 - 13՝

10 bis, Rue Thouin - PARIS (5e)

Tél. : ODEon 02-12

Կէսօրէ ետք, ժամը 13 - 17՝

E. DJEZIRIAN

27, Fbg. Montmartre, Paris (9e)

Tél. : PRO. 35-85

26 օր, Փարիզէն Փարիզ, ճամբորդութիւն, բնակութիւն եւ ճաշ՝ 550 Ն. Ֆ.:

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ՇԱԻԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արզութեան» խումբի ժողովը այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Սէն Շամոնի «Վարուժան» կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Վարդգէս» խումբին:

Կիրակի, Յուլիս 9, ամբողջ օրը, Փոն Անթէնի (Վարիզել) զովասուն պարտէզին մէջ:

Կը նախագահէ՝ Ընկ. ՏԻԳՐԱՆ ԱՋՆԱԻՈՒՐԵԱՆ:

Գեղարուեստական բաժին՝ երգ, արտասանութիւն եւ զանազան խաղեր:

Ուտելիքները միասին բերել, բացի խմիչքէն:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

ՍԷՆ ԺՈՐԺ ՊԱՆԴՈԿԸ կը փնտռէ ներկայանալի երիտասարդ լուրջ Օրիորդ մը, հոթելըրիի համար: Նոյնիսկ առանց մասնաւոր ծանօթութեան: Բնակութիւն եւ ճաշ: Հեռաձայնել.— 16 Լա Ռոշ Կիյոն: (Սէն է Ուազ):

JACQUES TORANIAN

Agent Immobilier

Assureur Conseil.

Ձեզի պիտի ընդունի ամէն օր իր գրասենեակը

RIVE GAUCHE IMMOBILIER

42, Bld. Arago — Tél. : POR. 03-94

կամ ձեզի կ'այցելէ ժամադրութեամբ ՓԱՎԻՅՈՆՆԵՐՈՒ, ՅԱՐԿԱԲԱԺԻՆՆԵՐՈՒ, ՇԷՆՔԵՐՈՒ (fo-փրոփրիէթէ) ՀՈՂԵՐՈՒ, ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՅԱՐԿԱԲԱԺԻՆՆԵՐՈՒ, ԽԱՆՈՒԹՆԵՐՈՒ, ԱՌՈՒԾԱԽԻ ձեր բոլոր խնդիրներուն համար

Expertise Gratuite

Ձեր տրամադրութեան տակ է նաեւ բոլոր ապահովագրութեանց համար

Auto

Incendie

Dégâts des eaux

Vie

— PRIX ETUDIES —

Tous risques assurés

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղին կողմէ, Յուլիս 9ին, Լա Ֆէվ, Պառ Շարլ, առաւօտէն մինչեւ ուշ գիշեր:

Կը խօսի ՏԻԿԻՆ Վ. ՀԱՋԱՐԵԱՆ

Գեղարուեստական խնամուած բաժին, երգ, Օր. Փօլէթ Արզումանեան, խմբերգ, մեներգ, արտասանութիւն, զաւեշտ Կապ. Խաչի աշակերտներուն կողմէ: Ժամը 16էն սկսեալ հայկ. եւ եւրոպական պարեր:

Պիւֆէ, չամփուրով խորոված:

Մուտքը ազատ է:

ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

ԴԷՊԻ

ԵՐԵՒԱՆ

Երեք շաբաթը անգամ մը

ՆԱՒՈՎ

ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ ուղղակի դէպի ԵՐԵՒԱՆ

Երթուդարձի գիներն են, կերակուրով լերադարձին կարելի է Վենետիկ իջնել

13 ՕՐ ԵՐԵՒԱՆ

Պանդոկի մէջ բնակութեամբ եւ սնունդով

Բ. կարգ	3046 Ն. Ֆ.
Գ. կարգ	2506 Ն. Ֆ.

ԶԵՂՉ խմբովին ճամբորդողներուն:

ՈՒՂԵԳՈՅՔԻ իրաւունք, անձ գլուխ, 150 քիլօ՝ Բ. կարգի եւ 100 քիլօ՝ Գ. կարգի ճամբորդներուն:

Նոյն ճամբորդութիւնը օդանաւով կամ երկաթուղիով:

Մեր գրասենեակը կը զբաղի նաեւ դէպի Ամերիկա, Սուրիա եւ այլ ճամբորդութիւններով:

ԴԻՄԵԼ՝

ԺԱՆ-ԵՂԻՇԷ ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ

48, Rue de la République

Tél.: 20.47.22

MARSEILLE

●

ՓԱՐԻԶ

Մասնաճիւղ

7, Rue Auber, 7

Tél : RIC. 63-69

PARIS (9e)

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ

ԴԱՇՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

Joinville le Pont

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի կողմէ, Կիրակի Յուլիս 9:

Կը հրաւիրուին Նոր Սերնդականներ եւ համակիրներ:

Ժամադրավայր՝ Շաթօ տը Վենսէն, ժամը 10ին:

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch » 32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐ

ՕԳՈՍՏՈՍ 1 - 31

AGDE (Hérault)

Միջերկրականի կապոյտ ջուրերու ափին: Խաղաղաշտ եւ լոգանք: Խմբական պտոյտներ, դասախօսութիւններ եւ գեղարուեստական երեկոյթներ:

ՕՐԱԿԱՆ 9.50 Ն. Ֆ.

Արձանագրութեան համար դիմել՝ ամէն Ուրբաթ երեկոյեան ժամը 8էն - 10, եւ Շաբաթ օրերը ժամը 4 - 8, 17 Րիւ Պզօ:

Գաւառը դիմել հետեւեալ հասցէներուն.—

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Գազարեան Վուայաժանս, 31, Լա Քանըպիէռ:

ԼԻՈՆ.— Պէրպէրեան, 39 Րիւ Տիւնուառ:

ՎԱԼԱՆՍ.— Մաղաքեան, 14 Րիւ Ֆրանքլէն:

ՏԷՍԻՆ.— Լիւլէճեան, 16 Րիւ Քոլի:

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Խրիմեան, 2 Րիւ Ռապըլէ:

ՆԻՍ.— Գաբրիէլեան, 19 Պուլվ. Մանեան:

CARINE ALEXANDRA

Couture Boutique

SALONS DE VENTE

5, RUE SAULNIER (entresol), PARIS 9e

Tél.: TAI. 82-18, Métro: Cadet ou Montmartre

BERN'S

prêt à porter industriel

ATELIERS:

17, Rue Cadet, Paris 9e

Tél. : TRUdaine 45-42

ՊԵՐՃ ԷՔՍԷԵԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆ

ROBES, TAILLEURS, MANTEAUX, IMPERMEABLES, PANTALONS DE DAMES (DANS NOS TISSUS EXCLUSIFS) VÊTEMENTS DE PEAU, COLIFICHETS

Chaque semaine un article publicitaire

Cette semaine : ROBE, SOIE NATURELLE IMPRIMÉE 89 NF.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9°

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ն. Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ն. Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ն. Ֆ. — Հատը՝ 0.25 Ն. Ֆ.

ԿԻՐԱԿԻ 9 ՅՈՒԼԻՍ

DIMANCHE 9 JUILLET 1961

37ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9149 — 37EME ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 17ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4950

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՎԱՐԴԱՎԱՌ

—o—

Ո՜ տայր ինձ զծուխ ծխանի
Եւ զառաւօտն Նաւասարդի
Զվազելն եղանց
Եւ զվարգելն եղջերուաց ·
Մեք փող հարուաք եւ թմբկի
հարկանէաք :

Հեթանոսական Հայաստանէն մեզի հասած հազուագիւտ բանաստեղծութիւններէն գեղեցիկ նշխար մըն է այս հատուածը, վերագրուած Մեծն Արտաշէսի :

Հայոց աշխարհակալ թագաւորը, որ մինչեւ փառահեղ քաջագործութիւններու դափնիներով էր պսակուած, իր մահուան անկողնին մէջ «Աւա՜ղ փառացս անցաւորի» ողբն արձակելով մէկտեղ կ'երազէր հին, բարի օրերը :

Հայրենիքի կարօտը կը տոչորէր իր սիրտը: Կ'ողեկոչէր Նաւասարդի տօնակատարութիւնները, Հայաստանի անտառներուն եղնիկներն ու եղջերուները, զորս կը սիրէր որսալ : Կ'երեւակայէր ժողովուրդը, որ փողով ու թմբուկով կը դիմաւորէր իր սիրելի վեհապետը :

Նաւասարդը, զանդիկ լեզուով (Նաւա-Սէրհատա — Նոր տարի, Ամանոր —, այժմու պարսկերէնով Նէվրուզ, ըստ Հնդկաց Նաւա - Սարատա, կը նշանակէր «Նոր ջրոց»՝ տօն :

Նաւասարդի տօնին մարդիկ ջուր կը ցօղէին իրարու վրայ եւ աղաւնի կը թռցնէին :

Հեթանոս Հայաստանի հռչակաւոր աստուածութիւններէն մէկն էր Անահիտ, – Յոյներուն Արտեմիսը եւ Հռոմէացիներու Դիանան: Մեր պապերը զայն կը կոչէին «մայր ամենայն զգաստութեանց, բարերար ամենայն մարդկան բնութեան եւ ծնունդ մեծին արին Արամազդայ... : Մեծն Անահիտ, որով կեայ եւ զկենդանութիւն կրէ երկիրս Հայոց » :

Այսպէս ուրեմն, Անահիտ դիցուհին էր ...ութեան, իմաստութեան, եւ նախամայրութեան, բարերար մարդկութեան եւ պաշտպան ու խնամակալ թագաւորութեան եւ այլի :

Բազմաթիւ մեհեաններ նուիրուած էին անոր՝ Երզնկայի, Աշտիշատի, ..., Բագաւանի մէջ եւ այլուր: Երզնկայի մեհեանին մէջ ոսկի արձան էին կանգնած «ոսկեմայր», «ոսկեծին» ու «ոսկեհատ» Անահիտին :

Տարին մէկ անգամ, Նաւասարդին, մեծ հանդէսներ կը կատարուէին Անահիտի համար, որուն վարդ եւ աղաւնի կը նուիրէին. քաղաքի հրապարակները, տուներու ճակատները վարդերով կը զարդարէին :

Այս հանդէսը կը կոչուէր Վարդավառ: Նաւասարդ ու Անահիտ հեթանոս Հայաստանի տուած էին «Վարդավառ»ը : Քրիստոնեայ Հայաստան զայն վերածեց Յիսուսի այլակերպութեան տօնին, որ նոյն թուականին կը զուգադիպէր : Հայաստանեայց առաքելական եկեղեցին հայացուցած է քրիստոնէական կրօնքը: Հայ աւանդապաշտ ժողովուրդը պահած է իր նախահայրերու դարաւոր բարքերն ու աւանդութիւնները՝ պատշաճեցնելով զանոնք նոր օրերու պահանջներուն :

Մեր օրերուն, Վարդավառը Մշոյ սուլթան Ս. Կարապետի վանքէն մինչեւ Էջմիածնի Ս. Կարապետ եկեղեցին, անցնելով Կեսարիոյ Ս. Կարապետի վանքէն, ...ութեան եւ մատաղի առիթ ...էին հայ հաւատացեալներուն : Ի՞նչ մնացած է այսօր այս բոլորէն՝ օտար աստղերու տակ : Հեռաւոր յիշատակ մը միայն : Ե՞րբ պիտի տօնենք կրկին հայկական Վարդավառը՝ մեր անկախ Հայրենիքի ... երկինքին տակ :

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆՈՐ ԽՕՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆՑ ՆԱԽՕՐԵԱԿԻՆ

ՄԻՋԱԴԷՊ ՄԸ ՊԱՊ ԷԼ ՈՒԷՏԻ ՄԷՋ

Ալժ. Ազատ. Ճակատը եւ Ֆրանսայի պատուիրակութիւնները նոր խօսակցութիւններ պիտի ունենան, հաւանաբար Յուլիս 17ին: Դժուար է սակայն երեւակայել թէ Յուլիս 5ի դէպքերէն վերջ, մարդիկ պիտի կարենան կրկին իրարու հետ խօսիլ երբ, ամէն օր, մեռեալներ եւ բարբարոս դէպքեր իրարմէ կը բաժնեն կողմերը :

Վերջին դէպքը՝ Պապ էլ Ուէտի մէջ տեղի ունեցաւ, ուր տասը տարեկան աղջնակ մը բռնաբարուելէ վերջ, սպաննուած է մահմետական բանուորի մը կողմէ: Այս աղջկան յուղարկաւորութեան պահուն երբ լսուեցան մահմետական կիներու անտանելի «եու.եու»ները, 200 – 300 եւրոպացի երիտասարդներ յարձակեցան մահմետականներու կառքերուն վրայ: Նոյն ձեւով վարուեցան հանրակառքի մը հետ, որուն եւրոպացի ճամբորդները վար իջեցնելէ ետք, բիրերով ծեծեցին մահմետականները, ասոնց մէջ 15 վիրաւոր կայ: Այս պայմաններու մէջ, Ալժերիոյ կացութիւնը երկու ծայրայեղութիւններու ձեռքն է՝ ըմբոստ Ալժերացիներ եւ Եւրոպացիներ: Նկատելի է որ Կ. Գ. Բ.ի (Կազմակերպութիւն Գաղտնի Բանակ) հրահանգներուն չեն հետեւիր եւ բաւական թիւով Եւրոպացիներ արձակուրդի կը մեկնին, Մայր երկիր :

× Զօր. Վիզինէի տան առջեւ փլաստիք ռումբ մը պայթեցաւ առջի օր, նիւթական մեծ վնասներ պատճառելով : Նոյն օրը Զօր. Վեզինէ կը վկայէր Վայրաչուներու օտար առաջին զօրամասին (ռեփ) 12 սպաներու դատավարութեան : Յուզիչ դատավարութիւն մը: Վեզինէ հաստատեց թէ ասոնք «սքանչելի տղաք են», յուզիչ վկայութիւն մը բերաւ նաեւ Զօր. Կամպիէզ, որ դատարանէն խնդրեց « մարդկային արդարութիւն մը» :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Ի. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ, 95րդ անգամն ըլլալով իր վեթոյի իրաւունքը գործածեց անգլիական բանաձեւին դէմ, Ապահովութեան խորհուրդի մէջ: Անգլիա կ'առաջարկէր պարպել իր ուժերը Քուվէյթէն, պայմանաւ որ, բոլոր պետութիւններն ալ անխտիր երաշխաւորեն Քուվէյթի անկախութիւնը եւ ամբողջականութիւնը : Մերժուեցաւ նոյնպէս Արաբ. Միացեալ Հանրապետութեան առաջարկը՝ անգլիական ուժերու պարպումը «անյապաղ»:

ՃԱՓՈՆԻ արտաքին նախարարը՝ Զէնթարօ Քոսաքա Փարիզ ժամանեց: Իրեն կ'ընկերանայ կինը: Այս երեւոյթը, որ ոչինչ ունի զարմանալի արեւմուտքի համար, արտակարգ երեւոյթ մըն է Ճափոնի համար: Արդարեւ, Թոքիոյի մամուլը խիստ քննադատութիւններ ըրաւ նախարարին այս քայլին համար :

ԼԵՀ պատուիրակութիւն մը, գլխաւորութեամբ Կոմուլքայի, Ուլան - Պաթոր (արտաքին Մոնկոլիոյ մայրաքաղաքը) գնաց, ուր, Մոնկոլ համայնավար կուսակցութեան 14րդ համագումարը տեղի կ'ունենայ: Օտար 16 պատուիրակութիւններ ժողովին կը մասնակցին :

ՊԵԼՃԻԱՑԻՆԵՐԸ փորձեցին Լէոն Տըկրէլը առեւանգել, բայց սպանական ոստիկանութիւնը կրցաւ կանխել : Տըկրէլ պելժ Փաշիստներուն պարագլուխն էր եւ մահուան դատապարտուած էր պելժ դատարանին կողմէ, ազատագրման ժամանակ: Պելժերը ուզեցին «ա լա Այխման » գործ մը տեսնել բայց չկրցան Հրեաներուն յաջողութիւնը արձանագրել :

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ելմտական նախարարը յայտարարեց թէ տասը տարի է առաջին անգամ ըլլալով Թուրքիա իր պարտքը վճարած է 1961ի առաջին վեցամսեային :

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ պատասխանը Պերլինի շուրջ պատրաստ է եւ հաւանաբար երեքշաբթի յանձնուի Մոսկուա, դիտել կուտան Ուաշինկթընի լաւատեղեակ շրջանակները: Անկէ զատ, առանձին պատասխաններ պիտի ղրկեն Պոն, Փարիզ եւ Լոնտոն: Իրենց վճռական պատասխանին մէջ բաց դուռ մը կը ձգեն :

ԼՈՆՏՈՆԻ խորհրդային ցուցահանդէսը մեծ ժողովրդականութիւն գտաւ : Կազմակերպիչները ամէն ինչ ըրած են տըպաւորութիւն գործելու համար : Բացումին ներկայ եղած են Մաքմիլըն, Լորտ Հիւմ եւ ուրիշներ :

ՔԱՐԱՄԱՆԼԻՍ, Յունաստանի վարչապետը, ընդունելով Ֆրանսացի հիւրերը՝ Տըպրէ եւ Քուվ տը Միւրվիլ յայտարարեց թէ նոր քայլ մը առնուած է երկու երկիրներու տնտեսական յարաբերութեանց ընդլայնման տեսակէտով, այդ է Յունաստանի անդամակցութիւնը Հասարակաց Շուկային :

ՊՈԼՍՈՅ ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻՆ ՄԱՀԷՆ ԵՏՔ

—o—

« Ժամանակ» կը տեղեկանայ թէ Գարեգին Պատրիարք գրաւոր կտակ մը ունի, որ ի պահ կը մնայ բարեկամի մը մօտ, անհատական այլ թուղթերու հետ :

× Ֆէրիքէօյի յունական Երկոտասան Առաքելոց եկեղեցիին տօնախմբութեան առթիւ՝ նոյն գիւղին հայկական Ս. Վարդանանց եկեղեցիին քահանայից դասին կողմէ Շահէ քահանայ ներկայ կ'ըլլայ յունական եկեղեցիին արարողութեանց : Ներկայ էր նաեւ Տիեզերական պատրիարքը, Աթենակորաս, որ հայ քահանան հրաւիրած է տեղ գրաւել իր մօտ :

Յետոյ Աթենակորաս պատրիարք, բարձրախօսին առջեւ կանգնելով, շնորհակալութիւն կը յայտնէ Հայոց քոյր եկեղեցիին քահանայից դասին, ապա անդրադառնալով Գարեգին պատրիարքի վախճանման՝ կը թուէ իր սրբազան եղբայրակցին արժանիքները, ըսելով որ մտերմութեամբ եւ բարեկամութեամբ կապուած էին իրարու : Հուսկ բան՝ արժանաւոր յաջորդ մը մաղթեց Թուրքիոյ Հայոց պատրիարքին: Յետոյ ժողովուրդը հրաւիրեց մէկ վայրկեան լռութեան : Աթենակորաս պատրիարք ողջագուրեց Շահէ քահանան եւ վերջ գտաւ ցաւակցական այս յուզիչ արտայայտութիւնը :

× Պոլսոյ հայերէն թերթերը կը հրատարակեն Զարեհ կաթողիկոսի ցաւակցական հեռագիրը ·—

« Խոր վիշտով իմացանք վախճանումը Գարեգին պատրիարքի: Կը ներկայացընենք մեր անկեղծ ցաւակցութիւնները պատրիարքարանին եւ համայնքին: Կ'աղօթենք հանգուցելոց հոգւոյն հանգիստեան եւ յաջորդի ընտրութեան համար » (24 Յունիս) :

Նոյն թերթէն կ'իմանանք թէ 25 Յունիսին, Կիրակի, պատարագի ընթացքին հոգեհանգիստ կատարուեցաւ Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան մայր տաճարին մէջ՝ Գարեգին պատրիարքին համար, նախագահութեամբ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոս Զարեհ Առաջինի :

Լիբանանի առաջնորդ Խորէն արք. Բարոյեան եւս ցաւակցական հեռագիր մը ղրկած է Պոլսոյ պատրիարքարանին :

ԻՐ ԽՕՍՔԸ

ՎԱՐԴԱՎԱՌ, ՏԱՐՕՆ...

Այս երկու անունները անբաժան պիտի մնան իրարմէ, կեանքի թէ մահուան մէջ:

Տարիներ առաջ, մէկը հողն էր, միւսը՝ երկինք :

Հողը դարձաւ արեան գետ: Երկինքը փլաւ իր փլատակներուն տակ թաղելով ամբողջ ժողովուրդ մը :

Եւ գետերը լացին: Լեռները սարսեցան: Դաշտերը դարձան հողմրտիք՝ իրենց հազարագոյն ծաղիկներով :

— « Արշալոյսը նոր բացուած՝ կանգներ էինք Հաւատորիկի լեռներուն ամենաբարձր կէտին վրայ :

Այնտեղէն երբ դիտեցինք անապատ դարձած մշուշապատ Դաշտը, կարծես պատանքուած մեռել՝ ըմբռնեցինք ահաւոր աղէտին մեծութիւնը :

Անէացած էր մեր ժողովուրդը: Դաշտի այս ու այն կողմը, գիւղերուն մէջ կամ եզրերուն, դիտակով կը տեսնէի բարձրացող խիտ գուլաները սեւ - դեղին մուխի: Հայու թոնիրին ծուխը չէր այդ այլեւս, կ'այրուէին «ըմբոստ» գիւղերը, իսկ երբեմն առանձին տուները: Մարագներու մէջ կը հրկիզուէր ժողովուրդի «ոչ - պիտանի» մասը, որ չէր կրնար յագեցնել ճիւաղներու կիրքերը: (Իմ Յուշերը, Բ. հատոր, Վահան Փափազեան) :

Ազօտ պատկեր մըն է այս, պատահաբար ընտրուած : Տժգոյն մէկ մանրանկարը ահաւոր ողջակէզին որուն զոհ գընաց Տարօն աշխարհը, 1915ի Վարդավառին :

Կրնաք հազարապատկել զայն, անգամ մը եւս յիշելու համար թէ ինչպէս փոչացաւ Թուրքիոյ հայ ժողովուրդը, « Արեւելեան Նահանգներէն» մինչեւ Կիլիկիա, Փոքր Ասիա եւ Թրակիա :

Կտրած էր դաշոյնը եւ արիւն կը լակէր սանձակոտր մոլեգնութեամբ, գիշատիչ անասուններն անգամ փախուստի մատնելով :

Ալլահը թանկագին պատեհութիւն մը պարգեւած էր իրեն:

Աշխարհ բոնկած: Բարեկամն ու թշնամին եղբայրացած: Ո՞վ պիտի պահանջէր չինարար այլ անտէր ժողովուրդի մը արեան հաշիւը ...

Եւ սակայն, ի զո՜ւր կը յոխորտան, պատահաբար շահուած յաղթանակի մը վրայ :

Արեւմտեան Հայաստանի աշխարհագրութիւնն անգամ խորհուրդ մըն է իր գետերով, լեռներով ու դաշտերով :

Տարիները կ'անցնին եւ Արածանին ու Մեղրագետը չեն թրքանար: Ոչ անունով, ոչ ալ իրենց արգասաբեր հոսանքով :

Չե՛ն թրքանար Ծաղկանց կամ Իննակնեան լեռները, ինչպէս Նեմրութն ու Սիփանը եւ Արարատը վեհափառ :

Տարօնը պիտի մնայ միշտ անբաժան իր Վարդավառէն — աւետաբեր կանչը տեւական վերածնութեան :

Եթէ նոյնիսկ հարիւր քառասուն տարի փորձեն «Գուրպան Պայրամ»ի թմբուկը հնչեցնել Ս. Կարապետի քառակոյտերուն վրայ, խուժանը խուճապի պիտի մատնուի լեռնապատառ, լսելով Սասունցի Դաւիթի մը ահեղ սաստը :

— Դեռ կենդանի եմ ...

Եւ լեռները նորէն «Ազատն Աստուած» պիտի երգեն: Դաշտերը նոր Վարդավառ պիտի աւետեն: Գետերը պիտի փրփրին ցնծութեան ալիքներով :

Անողոք է պատմութեան վճիռը:

Ո՜րքան ահարկու գահեր եւ արիւնազանգ լուծեր խորտակուեցան այդ հողերուն վրայ, դարերու ընթացքին :

Անոնք ոչ Վարդավառ ունէին, ոչ ալ չինարար բազուկ եւ արդար վաստակ :

Շ.

ՀԱԼԼԱԼԻ, ՀԱԼԼԱԼԻ...

—o—

Գ.

— Հալլալի՛...

Ինկա՛ւ արծիւը, մէկ թեւը վիրաւոր: Ինկա՛ւ կապոյտ անհունին մէջ բացուած այս կենդանի ծաղիկը: Ոչ մէկ թռչուն գիտէ բարձրանալ ընդ այեր, այնքան վեր, ճեղքել ամպերը, կորսուիլ անջրպետին մէջ՝ մինչ լսելի կ՚ըլլայ դա... ձայնը, որքան արծիւը,— ահա թէ ինչո՛ւ կոչուած է «Արամազդի սուրհանդակը», այլ լեզուներու մէջ՝ ուազօ սեկիսը: Բնակարանը եւս բարձունքներու վրայ, մինակ՝ վասնզի ինքնակալ, լռակեաց՝ վասնզի թախծոտ, այլ հըպարտ, այլ խրոխտ, կ՚արհամարհէ անտառներու եւ սարահարթերու չատախօս բնակչութիւնը, անտարբեր կը մնայ անծեղներու եւ կաչաղակներու դըրդոիչ ու վիրաւորիչ կանչուըռտուքին, կը յարձակի իր զոհին վրայ ընտրովի, ճաշակելով միշտ թարմը, իր կտուցով ու մագիլներով վաստկածը, մերժելով այլոց որսը կամ լքուած մարմինը: Կը սխալի Ցոբ:

Ի՞նչ հարկ խօսիլ դեռ իր մեծանձնութեան մասին՝ զոր ցոյց կուտայ, ընդհակառակն, բաժին հանելով իր որսէն, իր արքայական սեղանէն: Աւելի լաւ է նկարագրել իր սաւառնո՛ւմը անհունութեան մէջ, Աստուծոյ պէս իր թեւերը տարածած, անճառագայթ արեւի մը պէս փռուած՝ անդերուն եւ անդունդներուն վերեւ, այլ մանաւանդ չանթահարիչ ձեւով խոյանալը դէպի երկիր՝ ինչպէս եթէ նիզակ մը մխուէր գետին, ակնթարթի մը մէջ:

Ինկա՛ւ արծիւը, մէկ թեւը վիրաւոր:

— Հալլալի՛, հալլալի՛:

Եւ որսորդներուն փողի ձայնը կ՚երկարէ՛, արձագանգելով լեռնէ լեռ, աւետելով հորիզոնէ հորիզոն, թէ կը մեռնի՛ արծիւը, արծիւը կը մեռնի՛:

×

Մոլեգին ցանկութիւն մը կը յայտնուի մեր օրաթերթերուն մէջ, հալլալի հնչեցնելու փութկոտութիւն մը, ուրախ որ՝ կը մեռնի՛ Սփիւռքը:

Աւելի յստակ.— Կը մեռնի՛ արեւմտահայութիւնը:

Ոմանց մտքին մէջ՝ Սփիւռքի յարատեւութեան համար թափուած որեւէ ջանք վնասակար է Հայաստանի: Ուստի ի չի՛ք Սփիւռքը, որքան շուտ՝ այնքան ցանկալի, անկցի՛:

Կը խորհիմ թէ Սփիւռքը չմեռած՝ հայ միտքն է փտած: Ահա թէ ինչո՛ւ առտուն կանուխ եղողը կը յայտարարէ.

— «Վերջ ի վերջոյ հայ ժողովուրդը պիտի Սփիւռք չունենայ» (Հր. Քոչար, «Գրական Թերթ», 16 Յունիս):

Աւելի դեղեցիկ, աւելի բանաստեղծական ձեւով ըսուածն ալ կայ. «Հայրենիքը յաւերժական է, իսկ Սփիւռքը՝ ոչ» (Անդ):

Չեմ գիտեր թէ ցանկութի՞ւն է թէ ծըրագիր, Քոչար կը բացատրէ թէ գոյութիւն պիտի չունենայ Սփիւռքը պարզ այն պատճառով որ «հայ ժողովուրդը պիտի հաւաքուի մայր երկրի վրայ»: Մանրամասնութիւնները կը պակսին, ինչպէս սովորութիւն է ըսել լրագիրներու մէջ:

«Գրական Թերթ»ին խմբագրութիւնը աւելի յստակ է այստեղ.

— «Սփիւռքը պիտի գայ միանալու հայրենիքին»:

Կը տեսնուի թէ ամբողջ խնդիրը կը կայանայ գնալ միանալուն մէջ: Ջե՞ս ըսեր.

— Անպիտա՛ն Սփիւռք, գնա՛, գնա՛, գնա՛ միացիր, սա գործը լմննայ: Այսուհետեւ թող ոչ Սփիւռք մնայ, ոչ ալ հալլալի կանչող:

Այսպէս, ուրեմն, Սփիւռք կոչուած բանին ճակատագիրը կախում ունի միայն երթալ հայրենիքին միանալու կամեցողութենէ մը:

Ի՛նչ Ամենայն Հայոց Իմաստուններ ունինք Երեւանի մէջ: Քոչար կը յայտարարէ.

— Ես այսօր երեխաներին ասացի, այժմ այստեղ հասուն, խելացի մարդկանց առջեւ պիտի կրկնեմ: Հայոց լեզուի միջից պիտի անհետանան «Սփիւռք», «գաղութ», «գաղութահայութիւն» բառերը: Պատմութիւնը պիտի ջնջի:

Թող ջնջի, օր առաջ ջնջի: Հայոց բառարանէն բառ կը պակսի՞ Բայց լաւ կ՚ըլլայ որ նախ երթանք միանանք եւ վերջը միայն ջնջի: Խօսքը մեր մէջ՝ մի՞թէ լաւ չըլլար որ ջնջէ նաեւ Հայը Հայուն դէմ հանող բառեր, կոմունիստներուն միայն ծանօթ:

— Դա մեր լեզուի համար որեւէ թեբութիւն չի լինի, կը շարունակէ Քոչար, որովհետեւ մեր լեզուն այնքան հարուստ է որ առանց այդ բառերի էլ կ՚ապրի:

— Թյու փա՛ռք, պիտի ըսէր Ֆրանսացին: Եղբայր իմ չար, երեք բառ միայն վրայ տալով՝ եթէ կարելի է երթալ միանալ հայրենիքին եւ վերջ դնել Սփիւռքին, ես համաձայն եմ որ երեսո՛ւն բառ զոհենք մեր մայրենիքէն, բայց անպայման երթա՛նք, երթա՛նք, երթա՛նք միանա՛նք:

Մէկ պայման ունի «Գրական Թերթը»:

— Մշակոյթի հարցերում Սփիւռքը ունկնդրի հայրենիքին:

Եթէ այդ է պայմանը, բան մը չէ: Մեր միակ ցանկութիւնը.

— Գնա՛նք, գնա՛նք, գնա՛նք:

Վասնզի ի՛նչ հրաշալի հեռանկարներ կը սպասեն մեզի, այնտեղ.

— Համազգային լեզուն յետագայում պիտի դառնայ հայրենիքի պետական լեզուն, իր մէջ առնելով արեւմտահայերէնի դեղեցկութիւնները:

„Այս կաղ ծնած նախադասութիւնը չի կրնար զբաղեցնել մեզ՝ հրաշալի հեռանկարին առջեւ, որ Էօֆորի կուտայ խօսելով պատուաստի մը մասին: Ինչպէս կը տեսնէք, Երեւանցիներու այս ծո՛վ հմտութիւնը ամբողջ Սփիւռքէն կը փրկէ միայն «արեւմտահայերէնի դեղեցկութիւնները», — աշխարհագրութի՛ւն, պատմութի՛ւն, որոնք յատուկ են դպրոցականները ամպէքէ ընելու միայն, ի՞նչ գործ ունին Սփիւռք կոչուած իրականութեան մէջ:

Սիրելի ընթերցող, գիտեմ, շատ յուսախաբութիւններ կրած ես՝ կարդալով յայտարարութիւններ, որոնք Երեւանէն կուգան: Մին կըսէ. «Ամենայն Հայոց կառավարութիւն չենք»: Միւսը կըսէ. «Հայրենի՛ք, սահմաններու ընդարձակո՛ւմ, ընդարձա՛կ է արդէն իմ հայրենիքս՝ Կովկասէն մինչեւ Վլատիվոսթոք, երկու հարիւր միլիոն բնակչութեամբ»: Այս ամէնը կը հաստատեն թէ Հայոց արքունական գետին ափերուն վրայ՝ մարդիկ անծանօթ են Սփիւռքի ցաւերուն եւ մտահոգութեանց, անծանօթ են հայկական արտասահմանի ճիգերուն եւ չահագրգռութեանց, որոնց ամբողջութիւնը գիտութիւն մը կը կազմէ: Անծանօթ են, վերջապէս, այն իրողութեան թէ Հայոց զինական ուժին ու փառքին խորհրդանըշանը կազմած արծիւը, ճախրելու եւ սաւառնելու համար, ի բարձանց դիտելու համար աշխարհիկ պղտիկութիւնները, անմերձենալի Արամազդի պաշտպանութիւնն ընծայելու համար՝ միշտ գործածած է իր երկու թեւերը: Ամպերուն մըտերիմ այդ թեւերով, թուխս նստելու ձեւով, ծածկած է Հայոց արքայազուններն՝ երբ անձրեւ է տեղացած կամ երկինքէն կրակ է թափած:

Պարոննե՛ր, այսպէ՛ս է միայն որ յաւիտենական դարձած է Հայութիւնը:

Փակեցէք պատմութեան դասագիրքերը, Մարքսի կամ Լենինի աւետարանները,— մեր պատմութիւնը տարօրինա՛կ գիտութիւն մըն է, աւման ու ներշնչման տարբեր աղբիւր մը:

Այն իրականութեան մասին, զոր կը ներկայացնեմ Սփիւռք տարազին տակ, մեր պատմութիւնը մեզի կը խօսի հնուց: Երբ լուծուի Թրքահայ դատը, որու իրաւական պաշտպանութեան ներկայացուցիչը կը մնայ Սփիւռքը, Հայոց պատմութիւնը պիտի շարունակէ դեռ սնուցանել երակ մը՝ զոր կրնաք փսիխոքաթսիխ կոչել կամ ծէոքաթսիխ: Չեմ գիտեր թէ, ինչպէս գիտնական մը կը կարծէ, լե՞ռն է որ կը թելադրէ, արեւելք եւ արեւմուտք երկարած դետերով, իր ստորոտը բնակողները դնել հաղորդակցութեան մէջ երկու հեռաւոր քաղաքակրթութեանց հետ:

Ի՞նչ հարկ խորանալու այս հարցերուն ուսումնասիրութեան մէջ: Ահա Սփիւռքը,— կ՚ապրի եւ կ՚ուռճանայ առանց հողի, կը պայքարի եւ կը զարգանայ առանց պետականութեան, հիմնած է եկեղեցիներ, դպրոցներ, տպարաններ, մատենադարաններ, ակումբներ, կը հրատարակէ թերթեր, դասագիրքեր, գրական մատեաններ: Ունի ընկերութիւններ, կուսակցութիւններ, միութիւններ,— ծփո՛ւն պետութիւն:

— Սփիւռքը չի դիմանար:

Յիսուն տարի է կը լսենք այս խօսքը բայց կը դիմանայ: Ուժ տուէք՝ դեռ յիսուն տարի եւ աւելի կը դիմանայ:

Սփիւռքը պէ՛տք է դիմանայ,— անհրաժեշտութի՛ւն է, Պ. Քոչար, անհրաժեշտութի՛ւն է:

Աւելցնեմ թէ Սփիւռքը քանդել եւ Հայաստան փոխադրել՝ գործ մըն է որ մեր ձեռքն է, ոչ ալ սատանային:

Ամօ՛թ հալլալի կանչողներուն, եւ տղէտ, ե՛ւ տխմար:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(Վերջ)

ԵՂԻԱ ՏԷՄԻՐՃԻՊԱՇԵԱՆ

ԻՐ ՆԱՄԱԿՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

Եղիա Տէմիրճիպաշեան մէկն է մեր այն գրագէտներէն, որոնք իրենց գրական գործունէութեան ասպարէզին մէջ բազմաթիւ նամակներ գրած են: Եւ սակայն այդ նամակներէն հազիւ թէ քանի մը տասնեակ լոյս տեսած է տարեգիրքերու կամ գրական հանդէսներու մէջ:

«Հայ Գրագէտներու Բարեկամներ» մատենաշարին թիւ 18ը նուիրուած է Եղիա Տէմիրճիպաշեանի «Արձակ էջերուն, քերթուածներուն եւ նամակներուն, այս վերջիններէն 27 հատ միայն, որոնք բոլորն ալ լոյս տեսած են թէոդիկի «Ամէնուն Տարեցոյց»ին մէջ, զանազան տարիներուն:

Հակառակ այդ քիչ էջերուն, զորս ողբացեալ Արամ Անտոնեան ընտրած է եւ այդ հատորին համար դասաւորած, իրենց մէջ կը պարունակեն հիմնական քանի մը հարցեր, որոնք Եղիա Տէմիրճիպաշեանի նկարագրին յայտուն գիծերը կը շօշափեն:

Շատ կանուխէն Եղիա Տէմիրճիպաշեան տարակոյսի եւ յոռետեսութեան մտայղացը պաշարուած է: Հազիւ քսանեւօթը տարեկան երիտասարդ մը, մահը «երկնային ազատարար» կ՚անուանէր: Կը սիրէր ապրիլ, մթութեան եւ անդիտութեան մէջ, գերեզմանի ստուերներուն մէջ: Տխրութեան եւ մելամաղձոտութեան հարազատ զաւակ մը ըլլալ կ՚ուզէր: Այս եւ սոր պէս միտքերը զարգացուցած է 1869ին Մինաս Չերազին ուղղուած նամակի մը մէջ: Ինչո՞ւ չսիրեմ այն փոսը, որ յօժարակամ իմ մարմնոյ առջեւ կը բացուի կ՚ըսէր, եւ ինծի թէ բեւս յաւիտենական հանգիստ կը խոստանայ:

Այդ թուականներէն սկսեալ, Եղիա կը ...

ՎԱՆԻՆԱ ՎԱՆԻՆԻ

—o—

182...ի գարնանային գիշեր մըն էր: Ամբողջ Հռոմը խրախճանքի մէջ էր: Մեծ դրամատէր Պ...ի դուքսը, պարահանդէս մը կուտար Վենետիկ հրապարակին վրայ գտնուող իր նոր պալատին մէջ: Իտալական արուեստը, Փարիզի եւ Լոնտոնի պերճանքը կարծես ի մի էին հաւաքուած կառուցանելու համար այս պալատը:

Անհաւասար մրցում մըն էր սկսած...

Ազնուական Անգլիոյ խարտեաշ ու վեհապանծ գեղեցկուհիները ցանկացած էին պատիւը ունենալ՝ ներկայ գտնուելու այս պարահանդէսին եւ արդէն կը հասնէին հետզհետէ՝ բազմութեամբ:

Հռոմի ամէնէն գեղանի կիները կը մրցէին անոնց հետ, իրենց գեղեցկութեամբ:

Արտակարգօրէն գեղանի պարմանուհի մը, որուն աչքերուն փայլը եւ մազերուն եփենոսի երանգը բարձրաբարբառ կ՚ազդարարէին անոր հռոմէական ծագումը, ներս մտաւ սրահէն՝ առաջնորդութեամբ իր հօրը:

Բոլոր ակնարկները հետեւեցան անոր:

Իր բոլոր շարժումներէն կ՚արտացոլար արտակարգ հպարտութիւն մը:

Սրահէն ներս օտարականներ ալ կը մտնէին՝ հմայուած պալատին հոյակապ տեսքէն: Անոնք կը փափսային թէ՝ «Եւրոպայի վեհապետներուն սարքած պարահանդէսներէն ոչ մէկը կը հաւասարէր այս պարահանդէսին»:

Թագաւորները հռոմէական ճարտարապետութեամբ կառուցուած պալատներ չունին, անոնք ստիպուած են հրաւիրել իրենց արքունիքին մեծամեծ կիները...

Դուքս Պ... կը հրաւիրէր միայն գեղանի կիները: Այդ գիշեր անիկա իր հրաւիրեալներուն առընչութեամբ բախտաւոր էր եղած: Ներկաները կը թուէին հիացած ըլլալ:

Այդքան հրաշագեղ կիներուն մէջ ամէնէն գեղանին ընտրելը խնդրոյ նիւթ դարձաւ:

Ընտրութիւնը բաւական ատեն անորոշ մնաց, սակայն, ի վերջոյ իշխանուհի Վանինա Վանինին՝ սեւահեր ու հրաչեայ պարմանուհին յայտարարուեցաւ իբրեւ պարահանդէսին թագուհին:

Իսկոյն, բոլոր օտարականները եւ Հռոմի երիտասարդութիւնը, լքելով բոլոր միւս սրահները, խուժեցին հոն՝ ուր կը գտնուէր իշխանուհին...

Իր հայրը՝ իշխան Տոն Ասդրիւ-Պալէ Վանինի, կը ցանկար որ իր աղջիկը նախ պարէր երկու կամ երեք գերմանացի վեհապետներու հետ: Այնուհետեւ, ընդունեց հրաւէրը մէկ քանի գեղադէմ ու ազնուական Անգլիացիներու, որոնց շատ փաղանց արտօրանքը զինքը ի վերջոյ ձանձրացուց:

Այնպէս կը թուէր թէ, իշխանուհին աւելի հաճոյք կը զգար խօսելու հոգին երիտասարդ Լիվիօ Սավելլիի, որ կարծես խոր կերպով սիրահարուած էր իրեն:

Այս երիտասարդը Հռոմի ամէնէն փայլուն անձերէն մէկն էր, եւ աւելին՝ իշխանական ծագում ունէր: Եւ սակայն, եթէ անոր տային վէպ մը՝ կարդալու համար, հազիւ քսաներորդ էջին հասած, անպայման մէկ կողմ պիտի շպրտէր զիրքը, առարկելով թէ՝ գլխացաւ կուտար իրեն: Բան մը՝ որ Վանինային համար մեծ պակասութիւն մը կը նկատուէր:

Կէս գիշերուան մօտերը, սրահին մէջ տարածուեցաւ զգայացունց լուր մը: Երիտասարդ քարպոնարօ(*) մը, որ արգելափակուած էր Սէնթ Անժի բերդին վերջին պահակներու կայքը, հոն, դաշոյնով մը յարձակած էր պահակներուն վրայ, վիրաւորուած էր անոնց կողմէ, եւ այս վերջինները հետեւելով անոր ... եան հետքերուն, մինչեւ հիմա ... կը հետապնդէին զինքը, վերստին ձերբակալելու անխախտ հաւատքով մը:

Երբ կը պատմուի այս պատմութիւնը Տոն Լիվիօ Սավելլի, բոլորովին յափշտակուած Վանինայի փայլէն, որուն հետ հազիւ էր վերջացուցած իր պարը, կ՚ըսէր իր տեղը առաջնորդած պահուն, անոր.

— Շնորհ, խնդրեմ, ի՞նչ բան է որ ... դի հաճելի կրնայ թուիլ:

— Այս երիտասարդ քարպոնարօն ... խոյս է տուեր, պատասխանեց Վանինա այս մէկը, առնուազն այնպիսի բան մը ... է ըրած որ աւելի կ՚արժէ քան իր ... ըլլալու աշխատանքը...

Այդ միջոցին իշխան Տոն Ասդրիւպալէ մօտեցաւ իր աղջկան: Հարուստ ... մըն է ան, այնքան հարուստ, որ ... տարիներէ ի վեր հաշիւ չէ ուզած ... գործակատարէն, որուն յաճախ ... փոխատուութիւններ կ՚ընէ՝ բարձր ... կոսով մը: Եթէ իրեն պատահիք փողոցը, զինքը պիտի նկատէք ծերունի դերասան մը, եւ պիտի չնշմարէք որ իր ... զարդարուած են հազուագիւտ եւ ... ադամանդներ կրող մատանիներով:

ՍԹԷՆԴԱԼ

(1 Շար.)

(*) «Քարպոնարօ» կը կոչուէին այն գաղտնի յեղափոխական կազմակերպութեան անդամները, որ կազմեցին իրենց ընկերակցութիւնը Իտալիոյ մէջ ԺԹ. դարուն սկիզբը եւ որոնց նպատակն էր Իտալիոյ միասնականութիւնը եւ ազատագրումը ձեռք բերել:

պատրաստուէր ճաշակել արդէն Ներվանայի հանգիստը, որուն կը ցանկար իր հոգիին եւ մարմինին բոլոր մասնիկներով:

1894 Յունուար 27 Թուակիր նամակի մը մէջ ուղղուած իր սաներէն մէկուն, կը թախանձէ որ զինքը թողուն իր ուրուականներուն հետ, որովհետեւ կը նմանի այն ծառին որ կիսով հողէն խլուած է եւ որուն արմատին նրբագոյն ծայրերէն մինչեւ երկնաբերձ կատարին բարակ ճիւղերը, հեծեծանք մը կը պտըտի օրն ի բուն: Հոգեկան իր այս վիճակին մէջ, առանձնութենէն աւելի սիրելի բան չէր կրնար ըլլալ իրեն համար:

Եղիա Տէմիրճիպաշեան Հրանտ Ասատուրը նկատած է իր հոգեւոր զաւակը, ինչպէս ինքն ալ հոգեւոր զաւակը նկատուած է Գրիգոր Օտեանին: Իր նամակներէն կարեւոր մաս մը ուղղուած են «Դիմաստուերներ»ու հեղինակին, երբ Փարիզ իրաւագիտութեան դասընթացքին կը հետեւէր: 1883 Ապրիլ 9 Թուակիր նամակի մը մէջ հետեւեալ պարբերութիւնն ունի, երբ Հայկ 32 տարեկան էր.— «Սատանին տիրապետութիւնն անձիս վրայ կ'ընդարձակի եւս քան զեւս: Յուսահատութեան իմաստասիրութիւնն՝ ամէն իմաստասիրութիւններէ գեր ի վեր՝ ինծ համար հրապոյր ունի: Զգիտեմ ո՞վ կամ ի՞նչ բան զիս այսպէս ըրաւ, բնական տրամադրութի՞ւն մը, բարոյական տառապանքնե՞ր, մարմնոյ չարչարա՞նք զոր կը կրեն այս աշխարհին մէջ գրականութեան հետեւողները, յոյսե՞ր ի դերեւ ելած, երազնե՞ր որք ամէնն ալ փուլ մնալով՝ զիս այսպէս ըրին, հիւանդ, հիւանդ մարմնապէս, այլ մանաւանդ բարոյապէս»:

Եղիա Տէմիրճիպաշեանի նամակներէն ոմանք մեզի կը բերեն իր սիրոյ խոստովանութիւնները: Հրանդ Նազարեանց լոյս ընծայած է գրքոյկ մը, որ կը պարունակէ Եղիայի Սիրային Նամակները, 1910ին: Ասոնցմէ զատ ուրիշ նամակներու մէջ ալ, որոնց ակնարկութիւնն ըրենք, կը պարունակեն մտերիմ արտայայտութիւններ: 1884 Մայիս 22ին Հր. Ասատուրի ուղղուած նամակի մը մէջ կը կարդանք.— «Դուն ըսէ եւ ի՞նչ յանցանք էի գործած, որ Աստուած այս սէրը դրաւ սրտիս մէջ, ի՞նչ ոճիր էի գործած, որ այս աննման, աննկարագրելի տանջանքին դատապարտեց զիս ... Սիրել ու սիրուիլ՝ կը կարծէի թէ երջանկութիւն է պաշտելի էակի մը բերնէն լսել թէ՝ սրտին ընտրեալն ես շատ ժամանակէ հետէ, կը կարծէի թէ երանութիւն կը պարգեւէ»:

Նոյն նամակին մէջ.— «Ո՜ բարեկամըս, կը մաղթէի, որ վերադարձիդ՝ զիս գտնէիր ոչնչութեան գիրկը, ուր միայն պիտի գտնեմ երանութիւն»:

Հրանտ Ասատուր այն անձն եղած է, որուն մտերմութիւնը միշտ վստահած է, եւ ինչ որ ուրիշներուն վարանած է գրել, անոր բացած է իր սիրտը.— «Ինչու յաւիտենական Աստուածոյն անդորրատու ծոցին ու ոտքը չիյնայի, աղջկան մը ոտիցը տակ հառաչելու եւ հալելու տեղ: Ա՜խ, կը վախնամ որ սէրը զիս կորսուանէ, սէրը զիս սարսափելի վախճանի մը հասցընէ՝ խեղճ մայրս ի՞նչ պիտի ըլլար այն ատեն»:

Կեանքի, մահուան եւ սիրոյ յաւիտենական հարցերով չարչարելէ ետք միտքը, նիւթական հոգերն ու տագնապները ոչ նուազ մղձաւանջ մը դարձեր են իրեն համար. թէեւ իր ընտանեկան պարագաներուն վկայութիւնները հակառակը կը հաստատեն: Բայց իրմէն ունինք տողեր մեր ձեռքին տակ գտնուած նամակներէն:

1883 Դեկտեմբեր 30ին Հր. Ասատուրին ուղղուած նամակին մէջ կը կարդանք.— «Ես ոչ գիտուն եմ, ոչ գրագէտ, գրականութիւն սիրող մ'եմ. գրասէր մ'եմ, նաեւ կը սիրեմ Եւրոպիոյ գիտական իմաստասիրութեան գաղափարաց վրայ խօսիլ, ահա իմ բոլոր տիտղոսներս, բաւ են սա գրական ու գիտական հանդէսի մը Տնօրէնին. խմբագրապետն ըլլալու համար: Խիղճս ժխտական պատասխան կու տայ. հայիս համար խղճիս դէմ կը գործեմ, ներէ ինծ, թող ապագան ալ ինծ ներէ»:

Նամակ մըն ալ ուղղած է Մինաս Չերազին 1895 տարեմուտին, ուր կը շօշափէ Ֆրանսահայ բառարանի հարցը: Այդ աշխատանքը լուրջ հրատարակութեան մը տեղը դրած չէ: Այդ թուականներուն ուրիշ բան մը հրատարակել չուզեր: Ֆրանսահայ բառարանս, կ'ըսէ, յանձնարարութեամբ կը պատրաստեմ եւ որ օրական 4 – 5 դահեկան միայն կը բերէ, 10 – 15.000 նորակերտ բառերու փոխարէն ...:

Թերթերու աշխատակցութիւնը հազիւ համեստ կեանք մը կ'ապահովէր իրեն, եւ ինչ դժուարութեամբ: 1883ին «Մասիս»ի մէջ (Թիւ 20) հետեւեալ տողերը կը գտնենք, որոնք այնքան պերճախօս, բացատրելու համար անոր հոգիին դառնութիւնը.— Կ'աշխատակցի «Մասիս»ի եւ «Թէրճիմանը Էֆքեար» օրաթերթերուն: Երկրորդին Տնօրէնն ինծ կանոնաւորապէս կը վճարէր վարձս՝ թէեւ դոյզն բան, իսկ «Մասիս»ի Տնօրէնն աւելի դոյզըն վարձ մը վճարելու համար հոգիս կը հանէր ու Պէշիկթաշէն հետի կ'երթայի Պոլիս, ուր շատ անգամ «Մասիս»ի Տնօրէնին ետեւէն կը պտըտէի կամ իրեն կը սպասէի մինչեւ իրիկուն եւ երեկոյեան ձեռնունայն կը վերադառնայի նորէն հետի՝ անձրեւին եւ ապա ձիւնին տակ: Գիշերն արտասուելով եւ արիւն թքնելով յօդուած կը գրէի»:

1896 Մայիս 24ին նամակ մը գրած է Գասպար Նեմցէին.— «Գիտակցութիւնն ունիմ արդի սերնդեան բանաստեղծներուն է՛ն բանաստեղծը գէթ է՛ն բանաստեղծականն ըլլալու: Բայց թէ մատենագիր՝ որպէս ոսկեդարեան արտադրեցին՝ երբեք չեմ կրնար ըլլալ: Գրականութիւնն ինծ համար արուեստ մը չէ, երբ ծնրադրելու պէտքն զգամ, եւ երբ պէտքըն՝ երաժշտութիւն ընելու, երաժշտութիւն արտադրելու: Ահա ինչ որ է միայն Եղիան»:

1888էն սկսած Եղիա Տէմիրճիպաշեան Կեդրոնական Վարժարանին մէջ կը դասախօսէ Իմաստասիրութիւն, Իմաստասիրութեան Պատմութիւն, Պատմութեան Իմաստասիրութիւն եւ ուրիշ մասնագիտական ճիւղեր: Կը խմբագրէ «Գրական եւ Իմաստասիրական Շարժում»ի պէս իմաստասիրական բովանդակութիւն ունեցող պարբերական մը, ինչպէս նաեւ «Երկրագունտ»ի խմբագրութիւնը կը վարէ: Պուտտայական իմաստասիրութեան կը հետեւի: Բազմաթիւ են իր ուսումնասիրութիւնները, յաճախ տարակոյսով եւ միշտ յոռետես, որ ի վերջոյ կը յանգի անձնասպանութեան: Բայց այդ բոլորով միասին 1898 Ապրիլ 13ին Մինաս Չերազին գրուած նամակի մը մէջ կը կարդանք «Աստուծոյ խորհուրդներուն մենք չենք կրնար թափանցել ... Եւրոպա այս ուղեւորութիւնս լմնցուց զիս բարո՛յապէս. ալ հաւատք չմնաց քովս՝ բայց միայն Աստուծոյ ամենակալին վրայ»:

ՄԿՐՏԻՉ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ԷՐՆՍԹ ՀԷՄԻՆԿՈՒԷՅ

Անցեալ կիրակի արկածի մը զոհ գնաց Էրնէսթ Հէմինկուէյ, Ամերիկայի յայտնի վիպագիրը: Հրացանը մաքրած պահուն բլթակին վրայ կը կոխէ եւ գնդակը գլուխը կը մտնէ: Ըսին նաեւ թէ անձնասպան եղաւ:

Հէմինկուէյ 63 տարեկան էր. ծնած էր Օք Փարքի մէջ՝ 1898ին: Դպրոցի մէջ այնքան ալ փայլուն աշակերտ չէր եղած. կը նախընտրէր խաղալ, քան աշխատիլ: Այդ պատճառաւ ալ շուտով ձգեց ուսումը: Կը սիրէր «պոհէմ» կեանք վարել, քալելով կամ հին կառքերով երկրին զանազան կողմերը երկար պտոյտներ կատարել: 1917ին, երբ Մ. Նահանգներն ալ պատերազմի մտան, որպէս հիւանդատար կառքի վարիչ Իտալիա ուղարկուեցաւ, ուր քանիցս վիրաւորուեցաւ:

Պատերազմէն ետք «Թորոնթօ Սթար» թերթին որպէս թղթակից Փարիզ եկաւ, ուր քսանական տարիներուն զինք յաճախ կարելի էր տեսնել Մոնփառնասի գրական սրճարաններէն Լը Սելեքթի, Լա Ռոթոնտի եւ Լը Տոմի մէջ:

Այդ տարիներուն, մէկը միւսին ետեւէն հրատարակութեան յանձնեց «Երեք պատմութիւններ եւ տասը բանաստեղծութիւններ», «Մեր օրերուն», «Գարնան հեղեղներ»: Եւ մանաւանդ՝ «Արեւն ալ կը ծագի», որ մեծ յաջողութեան արժանացաւ ու մէկ օրէն միւսը հանրութեան ծանօթացուց իր հեղինակը: Գրագատները միաձայնութեամբ միայն գովասանքներ տեղացուցած էին յետ–պատերազմեան շրջանը խորհրդանշող յուսախաբութեան պատկերացումը եղող այս գրքին վրայ:

1929ին, Հէմինկուէյ հրատարակեց ուրիշ գլուխ գործոց մը եւս՝ «Մնաք – բարով զէնքերուն», որ ներշնչուած էր պատերազմի շրջանին Իտալիոյ մէջ անցուցած իր կեանքին դրուագներէն: Այս պատմութիւնը շարժանկարի ալ վերածուեցաւ:

1930էն մինչեւ 1940, Հէմինկուէյ առաւելաբար մշակեց պատմուածքներու սեռը. ասոնցմէ շատերը, ինչպէս՝ «Ունենալ եւ չունենալ», «Քիլիմանճարոյի ձիւները», «Սպանիչները» ներշնչման աղբիւր հանդիսացան յաջող շարժանկարներ շինելու:

Սակայն կը զգացուէր, որ Հէմինկուէյ այս պատմուածքներէն աւելի զօրեղ եւ երկարաշունչ ստեղծագործութիւններ կրնայ յանձնել թուղթին, միայն թէ ներշնչումն ու մեկնակէտը կը պակսին:

1936 – 37ի սպանական քաղաքացիական պատերազմը այդ առիթը դարձաւ եւ ծնունդ տուաւ «Որու համար կը ղօղանջէ մահազանգը» ցնցող վէպին: Անմոռանալի է նաեւ այս գրքէն ներշնչուած շարժապատկերը, որուն հերոսներուն դերերը կը խաղան Կարի Քուփըր եւ Ինկրիտ Պերկման, եւ որ վերջերս կը ցուցադրուէր փարիզեան շարժանկարի սրահներուն մէջ:

Ի՞նչ էր Հէմինկուէյի գրական «հաւատամք»ը.— «Աշխարհի մէջ ամէնէն դժուար բանն է՝ պարզ, պարկեշտ արձակով գրել մարդկային էակներու մասին: Նախ՝ պէտք է լաւ գիտնալ նիւթը. ապա՝ պէտք է սորվիլ, թէ ի՞նչպէս պէտք է գրել: Ամբողջ կեանքի մը տեւողութիւնը անհրաժեշտ է այս երկուքը ձեռք ձգելու համար: ... Գրեցէք ձեր գիտցածին մասին, եւ գրեցէք պարկեշտօրէն, անկեղծօրէն: Գրքերը պէտք է գրուած ըլլան ձեր ճանչցած, սիրած, ատած մարդոց վրայ, եւ ոչ թէ ձեր ուսումնասիրած մարդոց մասին»:

Շատեր համոզուած էին, թէ «Որո՞ւ համար կը ղօղանջէ մահազանգը»էն ետք, Հէմինկուէյ այլեւս ըսած է իր ըսելիքը եւ նորութիւն մը չունի տալիք: Բայց ահա 1953ին կը գրէր «Ծեր Մարդն ու Ծովը» վիպակը, որ կը նկարագրէ քուպայի ծեր ձկնորսի մը երեք օրուան անընդհատ պայքարը բաց ծովու վրայ՝ իր փոքր նաւակին ետեւէն հսկայական ձուկ մը ցամաք քաշելու համար: Այս գլուխ գործոցին համար Հէմինկուէյ ստացաւ ամերիկեան գրական մեծագոյն մրցանակը՝ «Փուլիցըր»ը: Այս գիրքէն ալ շատ յաջող շարժանկար մը պատրաստուած է Սփէնսըր Թրէյսիի խաղակատարութեամբ:

Վերջին տարիներուն Հէմինկուէյ իր ժամանակը առաւելաբար կ'անցընէր Սպանիոյ մէջ ցլամարտութեան մրցումներու ներկայ գտնուելով եւ Ափրիկէի մէջ որսորդութիւն ընելով: Այսպէս է, որ 1954ին հրաշքով ազատեցաւ օդանաւի զոյգ արկածներէ, սակայն պարտաւորուեցաւ ամիսներ շարունակ անշարժացած պառկիլ եւ մինչեւ վերջ ալ չէր վերագտած իր նախկին առողջութիւնը: Ահա թէ ինչու, շատեր կը խորհին, թէ հրացանին գնդակը արկածով չպայթեցաւ, այլ՝ մեծանուն հեղինակը անձնասպանութիւն գործեց, որովհետեւ իր ամբողջ էութեամբ առողջութիւն եւ կենսունակութիւն եղող այս մարդը, չէր կրնար հանդուրժել իր հիւանդկախ վիճակին:

Ինչ ալ ըլլան իր մահուան պարագաները, Հէմինկուէյ հերոսական դէմք մըն էր, արկածախնդրական վէպի մը հերոսին նմանութեամբ: Անվախ էր, արկածախնդիր, կեանքին հաճոյքները սիրող, բայց եւ այնպէս՝ բարի:

Իր մահով, ամերիկեան գրականութիւնը կը կորսնցնէ իր ամէնէն հետաքրքրական եւ ինքնատիպ դէմքերէն մէկը:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (243)

ՀԱՅՈՑ ԲԵՐԴԸ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

ՄԱՍ ԵՐՐՈՐԴ

ՎԵՐՋԱԲԱՆ

Սակայն որքան էլ բերդում ապաստանողները մտածում էին, որ ձմեռը փրկեց իրենց, բայց եւ այնպէս նեղւում էին միօրինակ փակ կեանքից եւ իրենց անլոյս վիճակից: Երբ ձիւնը գալիս էր բերդի գլխին եւ ողողում շրջապատը՝ բերդի նոր բնակիչներին (ոչ բերդապահներին) թւում էր, թէ ճերմակ ամայութեան մէջ կանգնած է միայն իրենց բերդը, թէ իրենք յաւիտեան կտրուած են աշխարհից, եւ աշխարհը մոռացել է իրենց:

Այդ զգացումը խորանում էր մանաւանդ այն ժամանակ, երբ մառախուղը, լեռնային թանձր մառախուղը շաբաթներով պարուրում էր բերդը, ծածկելով անգամ պարիսպներն ու բուրգերը: Իսկ երբ երկինքը պարզւում էր՝ ճերմակ շրջապատը առաջացնում էր ամայութեան մի այնպիսի զգացում, որ թւում էր, թէ աշխարհում ամէն ինչ սառել է — մեռել ու մնացել է միայն բերդը: Իսկ երբ պարզկայ օրերին ծուխ էր բարձրանում մի տեղից — ուրախութիւնը համակում էր բոլորին.

— Չէ, շէներում դեռ մարդիկ կան. պարսիկը բոլորին չի վնասել ...

Բայց այդ ուրախութեան հետ միասին նրանց սիրտը սողոսկում էր մի կասկած, թէ դրանք գուցէ հայ շինականների օջախի ծխերը չեն, այլ երկիրը խուժած պարսից զինուորներն են տեղաւորուել հայ շէներում ... Հաւանաբար, բնակիչներին կոտորելուց կամ վտարելուց յետոյ, գրաւել են նրանց տները, ուտում են նրանց պաշարը եւ վառում նրանց այգիների ծառերը:

Ու այս մտքերից բերդը ապաստանողներին պաշարում էր երբեմն մի այնպիսի յուսահատիչ տխրութիւն, որ նրանք հառաչում էին ակամայ. միթէ՞ այլեւս չըկան շէն ու շինական. միթէ՞ ամէն ինչ կորաւ... Ու բաղձանքով սպասում էին գարնան, որ կարողանան պարզել, թէ ի՞նչ է մնացել Հայոց Աշխարհում ...

Բերդի միօրինակ փակ կեանքը, միօրինակ հացն ու կերակուրները, միօրինակ հանդիպումները, խօսքերը, յոյսերը մարդկանց հոգիները համակում էին թախիծով ու ձանձրոյթով: Կռիւը, որքան էլ ծանր ու տհաճ, այնուամենայնիւ կեանք էր, իսկ պարապութիւնը ամայութեան մէջ՝ նման էր մեռելութեան:

Որքան էլ երիտասարդները երբեմն դահուկներով, կամ ինչպէս շինականներն էին ասում, սահուկներով դուրս էին գալիս բերդից, ի հարկէ բերդապետի թոյլտուութեամբ, եւ զբօսանքի իջնում մինչեւ սարի փէշերը, ապա վերադառնում սահուկներն առած, որքան էլ պնում էին բերդից դուրս եղած թփերը եւ թփանման կարճ ծառերը հանում էին արմատներով եւ որպէս վառելիք, տանում բերդը եւ անում ուրիշ այսօրինակ բաներ, այնուամենայնիւ թւում էր, թէ պարապ են, եւ այդ պարապութիւնը նրանց հոգիները լցնում էր ատելութեան ու վըրէժի զգացումներով, մի զգացմունք, որը երբ համակում է մարդուն, դարձնում է նրան անհամբեր:

ՍՏԵՓԱՆ ԶՕՐԵԱՆ

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ:

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Յուլիս 11ին, Երեքշաբթի օր ծանօթ դաշնակահար՝ Սեդրակ Եավրուեան Ֆրանսական Ձայնասփիւռի Ազգ. կայանէն պիտի նուագէ Պալաքիրեւի Իսլամին:

×

Րաֆֆի Պետրոսեան Ազգային Նուագախումբին հետ կը նուագէ այս Երեքշաբթի իրիկուն ժամը 21ին, Թէաթր տէ Շան զ'Էլիզէ, կազմակերպութեամբ Ֆրանսական Ձայն – պատկերասփիւռին:

Մանուէլ Ռոզընթալ կը ղեկավարէ նուագախումբը, որուն ընթացքին տաղանդաւոր դաշնակահարը պիտի նուագէ Ռաքմանինոֆի վարիասիոն սիւր էօն թէմ տը Փականինին:

Մուտքը միայն հրաւիրատոմսով, զոր կարելի է ստանալ 18 ռիւ Ֆրանսուա Ա.:

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ԳԱՑՈՂ

ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Մեր բաժանորդներու արձակուրդի շրջանը, արձակուրդի շրջանն է նաեւ «Յառաջ»ի պաշտօնէութեան։ Այդ իսկ պատճառով Թերթիս վարչութիւնը Յուլիսին եւ Օգոստոսին, սովորականէն շատ աւելի ծանրաբեռնուած է եւ ջերմօրէն կը խնդրէ իր հաւատարիմ բաժանորդներէն, որ աւելի չծանրաբեռնեն իր գործը հասցէներու առժամեայ փոփոխութիւններով։

Յառաջ միշտ իր կարելին կ'ընէ գոհացում տալու համար իր ընթերցողներուն, բայց կը խնդրէ նաեւ որ անոնք չդժուարացնեն իր գործը։

Այս տարի, վարչութիւնը որոշած է ընթացք տալ միայն ԲԱՑԱՌԻԿ եւ ՍՏԻՊՈՂԱԿԱՆ դիմումներու հետեւեալ պայմաններով.— դիմումները պէտք է ըլլան գրաւոր, ընթացք չի տրուիր հեռաձայնով եղած դիմումներուն։ Կցել հինգ Ն. Ֆ. եւ սովորական հասցէն։ Դիմող բաժանորդը պէտք է վճարած ըլլայ ընթացիք տարեշրջանը (1961)։

×

Միայն արձակուրդի շրջանին համար, բաժանորդ. արձանագրուողներու սակն է.

Ֆրանսա.— Ամսական 7 Ն. Ֆ.

Արտասահման 10 Ն. Ֆ.։

Շնորհակալութեամբ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի 1961 – 1962 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են ։ Անոնք որ կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները պէտք է փութան այժմէն իսկ դիմում ընել հաստատութեան տնօրէնութեան։

Վարժարանին նպատակն է պատրաստել միջնակարգ ուսման պաշարով եւ հայեցի դաստիարակութիւնով օժտուած Հայուհիներ։ Ուսման ծրագիրը կ'ընդգրկէ երկու ուրոյն բաժիններ.

Ա.) Ֆրանսականը, որ տառացի կերպով կը հետեւի պետական լիսէներու արդիական բաժնի պաշտօնական ծրագրին, անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով կը պատրաստէ պրըվէի եւ պագալորէայի։

Բ) Հայկականը, որ կ'օժտէ սանուհիները հայադիտական ծանօթութիւններով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնքի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան մարզերուն մէջ։

Հեռաձայն 927 – 01,72

Աշակերտուհիներ կ'ընդունի 8 տարեկանէն սկսեալ, մանրամասնութեան համար դիմել հաստատութեան տնօրէնութեան.—

1, Bld. du Nord, LE RAINCY (S. et O.)

ՆՈՒԷՐ

Տէր եւ Տիկին Ետիքարտաշեան քսան Ն. Ֆ. կը նուիրեն «Յառաջ»ին, Ժան-Ժագ Վարուժանի (Ուզունեան) յաջողութեան առթիւ (Անկէնի Թատերական մրցանակը)։

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Սէնթ Անթուանի Ս. Թադէոս Եկեղեցւոյ Թաղ. Խորհուրդս շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուիրատուութիւնները, Անդրանիկ Տ. Յովհաննէսեանի տիկնոջ մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի եկեղեցւոյ պայծառութեան համար, Սերոբեան ընտանիք տասը Ն. Ֆ., Զուքուրեան ընտանիք տասը Ն. Ֆ., Երուանդ Նազարեան 15 Ն. Ֆ.։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Մայր Եկեղեցիի վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ ողբացեալ Երուանդ Մանուկեանի յուղարկաւորութեան առիթով փոխան ծաղկեպսակի շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները. Պ. Պ. Բիւզանդ Գույումճեանէ 20 Ն. Ֆ., Կարապետ Իէրզիմկրեանէ 20, եւ (Աղքատախնամին) Յ. Մարգարեանէ 30։

× Հայաստանէն Ռոզա Սիմոնեան (կրօնքի անուն Սիրվարդ Բարունակեան) կը փնտռէ իր քրոջ (Արաքսի Բարունակեան, ամուսնի անուն Սուքիաս Սուքիասեան) զաւակները, որոնց անունը չի գիտեր։ Դիմել եկեղեցի։

ՑԵՏԱԶԳՈՒԱԾ Է

Ժագլին եւ Խօժէնի Քէհեայեանի յիշատակին կատարուելիք հոգեհանգիստը յետաձգուած է յառաջիկայ Կիրակիի (Յուլիս 16)։

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՍԵՒՐ

1961-1962

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԲԱՑՈՒԱԾ ԵՆ։

Իրենց զաւակները արձանագրել փափաքող ծնողքներու գործը դիւրացնելու համար կը յանձնարարենք, որ վարժարան առաջնորդեն երախան դպրոցական եւ բժշկական վկայականներով միասին։ Փարիզէն դուրս գտնուողները գրաւոր դիմումին միացնեն վերոյիշեալ վկայականները։

Պայմաններու համար դիմել՝ գրաւոր կամ հեռաձայնով.—

DIRECTION DU COLLÈGE SAMUEL MOCRAT
26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O.)
Tél. : OBS. 18-28

ԻՏԱԼԻԱ ԵՒ ԱՒՍՏՐԻԱ

ՎԵՆԵՏԻԿ - ԹԻՐՈԼ - ՎԻԷՆՆԱ

ԽՄԲԱԿԱՆ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

Վիէննայի Մխիթարեան Միաբանութեան 4 յոբելեաններուն առթիւ։

Օգոստոս 11 — Սեպտեմբեր 4

Ճամբորդութիւնը կը կազմակերպէ և խումբը կ'առաջնորդէ Հ. Սամուէլ Վ. Արամեան։

Մանրամասն տեղեկութիւններու համար դիմել՝

Առաւօտուն, ժամը 9 – 13՝

10 bis, Rue Thouin - PARIS (5e)
Tél. : ODEon 02-12

Կէսօրէ ետք, ժամը 13 – 17՝

E. DJEZIRIAN
27, Fbg. Montmartre, Paris (9e)
Tél. : PRO. 35-85

26 օր, Փարիզէն Փարիզ, ճամբորդութիւն, բնակութիւն եւ ճաշ՝ 550 Ն. Ֆ.։

ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

ԴԷՊԻ

ԵՐԵՒԱՆ

երեք շաբաթը անգամ մը

ՆԱՒՈՎ

ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ ուղղակի դէպի ԵՐԵՒԱՆ

Երթուդարձի գիներն են, կերակուրով քերադարձին կարելի է Վենետիկ իջնել

13 ՕՐ ԵՐԵՒԱՆ

Պանդոկի մէջ բնակութեամբ եւ սնունդով

Բ. կարգ	3046 Ն. Ֆ.
Գ. կարգ	2506 Ն. Ֆ.

ՁԵՂՉ խմբովին ճամբորդողներուն։

ՈՒՂԵԳՈՅՑԻ իրաւունք, անձ գլուխ, 150 քիլօ՝ Բ. կարգի եւ 100 քիլօ՝ Գ. կարգի ճամբորդներուն։

Նոյն ճամբորդութիւնը օդանաւով կամ երկաթուղիով։

Մեր գրասենեակը կը զբաղի նաեւ դէպի Ամերիկա, Սուրիա եւ այլ ճամբորդութիւններով։

ԴԻՄԵԼ՝

ԺԱՆ-ԵՂԻՇԷ ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ
48, Rue de la République
Tél.: 20.47.22
MARSEILLE

●

ՓԱՐԻԶ
Մասնաճիւղ
7, Rue Auber, 7
Tél : RIC. 63-69
PARIS (9e)

Communiqué

Pour vos travaux de PEINTURE n'hésitez pas à consulter.

LES PEINTURES TIL'LAC, sont de première qualité et à des prix imbattables.

Spécialement le VINYTIL, peinture plastique moderne d'utilisation universelle, ainsi que le TIL'EMAIL glycérophtalique au brillant incomparable.

S. A. PEINTURES TIL'LAC

Société d'Arméniens

25, Rue de Trévise — PARIS (9e)
PRO 44-39

MORY et Cie

ՆՈՒԷՐՆԵՐՈՒ ԵՒ ԾՐԱՐՆԵՐՈՒ ԱՌԱՔՈՒՄ ԴԷՊԻ ԽՈՐՀՐԴ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ։

Գնեցէք զանոնք ձեր ուզած տեղը եւ առաքումը մեզի վստահեցէք։ Նուազագոյն ծախքերով կը ղրկենք Խորհրդ. Միութիւն։

Դիմեցէք մեր նոր գիները գիտնալու համար.—

10, Rue St. Vincent de Paul, Paris 10e

(PRÈS DE LA GARE DU NORD)

Téléphone : TRU. 27-70

ԾՐԱՐՆԵՐՈՒ ԱՌԱՔՈՒՄ ԴԷՊԻ ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ

SICOMEX

Ֆրանսական Կառավարութենէն եւ Մոսկուայի Ինթուրիսթէն ճանչցուած Հաստատութիւն։

SICOMEX

20, Rue Royale, PARIS 8e
Téléphone : OPE. 67-77
Métro : CONCORDE et MADELEINE

ՄԻԱԿ ՏՈՒՆԸ

որ կարելիութիւնը կուտայ ձեզի, հետեւեալ երկու ձեւերով ծրարներ ղրկելու։

1.— Մեր ծախած ապրանքներով, որոնց ցանկը ճոխ է եւ որակը ընտիր։

ԻՏԱԼԻԱՑԷՆ ուղղակի ներածում, ֆապրիկան եւ զուտ բուրդէ վերնաշապիկներ՝ վերջին նորաձեւութիւն։

ԱՆԳԼԻԱՑԷՆ ուղղակի ներածում, զուտ բուրդէ կերպասներ և այլ ապրանքներ։ Մուշտակի նմանակ վերարկուներ, անձրեւանոց, ներքնազգեստ, գուլպայ, փիրէնեան բուրդով շալ, կօշիկ, ժամացոյց, եւայլն... ԱՄԷՆԷՆ ՆՊԱՍՏԱՒՈՐ ԳԻՆԵՐՈՎ։

Մեր ապրանքներուն գիներուն մէջ նախատեսուած են մաքսային տուրքերը, արտօնութեան, ապահովագրութեան, ծրարումի եւ ստացագրի ծախքերը։

ՈՉ ՄԷԿ ԾԱԽՔ ծրարը ստացողին կողմէ։

Մեր ապրանքներուն ԱՌԱՔՈՒՄԻ ծախքն է 25 Ն. Ֆ. մինչեւ 20 քիլօ։

2.— Ձեր բերած ապրանքներն ալ կ'ընդունինք, պայմանաւ որ նոր ըլլան։

ԱՐԱԳ ՅԱՆՁՆՈՒՄ՝ 2–4 շաբաթէն։

ՈՒԶԵՑԷՔ ԵՒ ԱՆՄԻՋԱՊԷՍ ՊԻՏԻ ՍՏԱՆԱՔ ՄԵՐ ԲԱՑԱՏՐԱԿԱՆ ԵՒ ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ՑՈՒՑԱԿՆԵՐԸ։

ԲԱՑ Է ՕԳՈՍՏՈՍԻՆ

ԱՐԵՒԸ բնութեան կուտայ կապոյտ երկինք, կանաչ սար ու ձոր, գոյնզգոյն ծաղիկներ եւ զուարթ լոյս...

ԱՐԵՒԸ կրնայ ձեր տունն ալ ողողել իր զուարթ լոյսով ու գոյներով եթէ ձեր բնակարանը ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ, ԶԱՐԴԱՐԷՔ եւ ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e
Tél. ; ARC 26-61 — Métros : Halles et Chatelet

136, Rue des Bourguignons, Asnières-Bois Colombes
Tél. : GRE. 09-47

11, Bd. de la République, La Garenne
Tél. : STA. 19-06

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Մեր սեփական արտադրութիւնը եղող և ամէնէն արդիական ճաշակով հնարուած առաջնակարգ ներկեր, գոյներու մեծ ընտրութիւն սէնթէթիք եւ վինիլիք պատրաստութիւններու։ Նորոյթ խաւաներկեր, պատի սիրուն թուղթեր, ամէն տեսակ լինոլէոմ եւ փլասթիք։

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը։

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON. PARIS 12e — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e
166, AV. ARISTIDE BRIAND, PAVILLON-SOUS-BOIS - SEINE
4 BIS, RUE P. V.-COUTURIER, ARGENTEUIL - S. ET O.
24 RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER, ALFORTVILLE
48 BIS, RUE DALAYRAC. FONTENAY SOUS BOIS

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

ՅԱՌԱՋ
HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e
Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ն. Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ն. Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 60 Ն. Ֆ. — Հատը՝ 0.25 Ն. Ֆ.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 11 ՅՈՒԼԻՍ — MARDI 11 JUILLET 1961

37ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9150 — 37EME ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 17ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4951

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ ՊՈԼՍՈՅ ՄԷՋ

—o—

Գրած էինք թէ (անցեալ) Չորեքշաբթի Պոլիս կը հասնի Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը, ժամը 19ին: Երեքշաբթի կէսօրէ ետք միայն Պատրիարքարանէն կը հաղորդուի թէ թիւրիմացութիւն է պատահած (գլուշական կարգադրութե՞ան արդիւնք), ու Կաթողիկոսը Պոլիս կը հասնի ոչ թէ Չորեքշաբթի, այլ Երեքշաբթի: Այսուհանդերձ լուրը կը տարածուի եւ Երեքշաբթի ժողովուրդը խուռներամ կը փութայ Եշիլգիւղի օդանաւային կայանը: Պաշտօնական ներկայացուցիչները եւ հիւրընկալները գրաւած են արդէն իրենց տեղերը: Կայանին զինուորական հրամանատարը, զօրապետ Ջաֆէր էրէն, կը հսկէ բազմութեան կարգապահութեան վրայ:

Ցանկարծ նոր յայտարարութիւն մը, ատրիական օդանաւը պիտի հասնի ... յապաղումով, ժամը 20ին: Ժողովուրդը կ'ալեկոծի անհամբերութենէն:

Եւ վերջապէս օդանաւը կը հասնի, եւ կայանի կալին վրայ ողջունելու համար կը յառաջանան Խադ, Տիրան եւ Մամբրէ արքեպիսկոպոսները, իրենց եկեղեցական եւ աշխարհական հետեւորդներով:

Վազգէն Ա. օդանաւի սանդուխին գլուխէն կ'օրհնէ ժողովուրդը: Սանդուխին ստորոտը, պատրիարքական փոխանորդ Արամ քհնյ. Պասմաճեան կը ներկայացնէ աւանդական աղն ու հացը, զոր կ'օրհնէ կաթողիկոսը: Յետոյ պատուոյ դահլիճին մէջ իրեն կը ծանօթացնեն պաշտօնական անձնաւորութիւնները և օտար ներկայացուցիչները, որոնց կարգին՝ Օրթոտոքս Եկեղեցւոյ Տիեզերական Պատրիարք Աթենակորասի ներկայացուցիչը, Էմիլիանոս եպիսկոպոս եւ Սիմէոն վարդապետ, ինչպէս նաեւ Խորհ. Միութեան հիւպատոսն ու փոխ-հիւպատոսը:

Կը հասնին լրագրողները:

Թուրք լրագրող մը կը հարցնէ.

— Թուրքերէն գիտէ՞ք, էքսէլանս:

— Չոք ազ (շատ քիչ) կը պատասխանէ կաթողիկոսը եւ կը շարունակէ հայերէն լեզուով, որ կը թարգմանուի թուրքերէնի:

— Ծնողքս Ռոստոմցի են, ես Ռումանիա ծնած եմ: Թուրքերէնը սորված եմ անոնցմէ, որ Թուրքիայէն մեկնած է 1898-ին: Չորս տարեկան էի՝ երբ ծնողքս զիս բերած է Պոլիս, առաջին անգամ:

Վազգէն Ա. յետոյ շարունակեց պատասխանել հարցումներուն՝ կը յայտարարէ թէ մօտ երկու շաբաթ պիտի մնայ Պոլսոյ մէջ, յետոյ Վիէննայի ճամբով պիտի մեկնի ուղղակի Էջմիածին:

Այն հարցումին թէ ի՞նչ կը մտածէ քրիստոնեայ եկեղեցիներու միութեան ծրագրին մասին, կը պատասխանէ թէ եկած է ներկայ գտնուելու Գարեգին պատրիարքի յուղարկաւորութեան, եւ մասնաւոր կերպով զբաղած չէ այդ հարցով:

Կը հարցուի նաեւ Հայոց թիւը աշխարհի վրայ:

Կաթողիկոսը կը պատասխանէ թէ գոյութիւն չունի առանձին վիճակագրութիւն մը, բայց կ'ենթադրուի թէ 4,5 միլիոնի կը հասնի համայն Հայութեան թիւը:

Իբրեւ վերջին տեղեկութիւն կ'աւելցնէ թէ առաջին անգամն է, որ 1679էն ի վեր, Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս մը կ'այցելէ Պոլիս:

Յետոյ կառքերու արշաւը Եշիլքէօյէն մինչեւ Պոլիս: Ժողովուրդը խռնուած է Գում Գափուի պատրիարքարանին շրջակայքը, Մայր Եկեղեցիին շրջափակը եւ ներսը: Զանգակներու ղօղանջիւնին տակ եւ «Հրաշափառ»ով կաթողիկոսը կը մտնէ Մայր Եկեղեցի: Կարճ աղօթքէ մը ետք՝ Գարեգին պատրիարքի դագաղին մօտ, որ դրուած է Ս. Յարութեան տաճարին մէջ, զարձեալ վերադարձ Մայր Եկեղեցի, ուր կ'արտասանէ իր առաջին պատգամը:

Մեկնելէ առաջ Փարք Օթէլ, ուր յարկաբաժին մը յատկացուած է կաթողիկոսին եւ հետեւորդներուն, կը հարցնէ թէ քանի՛ քահանայ ունիք.

— Երեսուն գործօն քահանաներ:

Լրագրողի մը, որ «Ժամանակ» թերթին կողմէ կը ներկայանայ կ'ըսէ.

— Քանի որ «Ժամանակ»ի անունով կու գաք, աւելցնեմ որ կը խորհիմ թէ ժամանակները հետզհետէ աւելի բարդ կը դառնան, եւ մեր ժողովուրդը եւ եկեղեցին խաղաղ ու բարօր կեանք մը կ'ապրին սիրոյ եւ միութեան մէջ:

Ընդունելութեանց եւ կարգադիր յանձնախումբին աշխատանքներուն մասին, որոնք գնահատելի էին եւ ցոյց կուտային թէ Պոլիս գիտէ պահել աւանդութիւնները եւ ձեւակերպութիւնները, յաջորդով կուտանք այլ մանրամասնութիւններ՝ յաւելուածաբար Գարեգին պատրիարքի յուղարկաւորութեան նկարագրութեան:

Այժմ Թուրք թերթերու հրատարակութիւնները.—

Ո՞Վ ՊԻՏԻ ԸԼԼԱՅ ՅԱՋՈՐԴԸ

« Ո՞վ պիտի ըլլայ Նոր Պատրիարքը » խորագրին ներքեւ, «Ագշամ» կը հրատարակէ Վազգէն կաթողիկոսի եւ Շնորհք Եպիսկոպոսի մեծադիր լուսանկարները եւ ի մէջ այլոց կը գրէ .—

Երեք դարէ ի վեր առաջին անգամն ըլլալով Թուրքիա կուգայ Հայ Լուսաւորչական կրօնապետ մը: Կաթոլիկ քրիստոնեաներուն համար Հռոմարնակ Պապը, Օրթոտոքս քրիստոնեաներուն համար Պոլսոյ յոյն պատրիարքը ինչպէս շատ մեծ արժէք ունի, Լուսաւորչական Հայերուն համար ալ Կաթողիկոս յորջորջուած Ծայրագոյն Պատրիարքը նոյն կարեւորութիւնը ունի: Ահա այս պատճառաւ Ռուսիայէն Պոլիս ժամանած իրենց կրօնապետը Վազգէն Ա. Պոլսոյ Հայերուն կողմէ անօրինակ ցոյցերով դիմաւորուեցաւ:

Երկար սեւ սքեմ եւ սեւ վեղար կրող Հայ Լուսաւորչական կրօնապետին ճակտին վրայ ադամանդակուռ խաչ մը կը գտնուէր: Մինչ վզին շուրջ կախուած էր հաստ ոսկեայ շղթայի մը ծայրը ոսկիէ, ադամանդէ եւ յակինթէ պանակէ մը: Լուսաւորչական կրօնապետը որ բոլոր Հայերուն նման Թուրքերէն գիտէ, ուսուցիչ եղած է: Երկու համալսարանէ ընթացաւարտ է, յետոյ կրօնաւոր դարձած է: 1955ին Գէորգ Զ. Կաթողիկոսին վախճանումէն ետք կրօնապետ ընտրուած է:

Հայերուն կրնօապետը, որ Ռուսիոյ մէջ՝ Հայաստանի Հանրապետութեան Էջմիածին քաղաքը կ'ապրի, երկու շաբաթ առաջ վախճանած Թուրքիոյ Հայոց Պատրիարք Գարեգին Խաչատուրեանի յուղարկաւորութեան ներկայ ըլլալու նպատակաւ՝ Պոլիս եկած է:

Վախճանեալ Խաչատուրեան Սփիւռքի բոլոր հայ պատրիարքներուն երիցագոյն անդամը ըլլալուն համար՝ Վազգէն Ա. Կաթողիկոս յուղարկաւորութեան նախագահել բաղձացած եւ այս պատճառաւ յուղարկաւորութիւնը տասը օր յապաղեցուցած է:

Գում Գափուի Պատրիարքանիստ եկեղեցւոյ մէջ յուղարկաւորութիւնը տեղի ունենալէ ետք, Խաչատուրեանը հաւանաբար Սկիւտարի մէջ հիմնուած Դպրեվանքին պարտէզը թաղուի: Այս նպատակաւ կուսակալութենէն արտօնութիւն խնդրուած է:

Հայերուն Կրօնապետը Պոլսոյ մէջ տասնեւհինգ օր պիտի մնայ եւ համայնքին հետ պիտի ծանօթանայ: Աշխարհի 4.5 միլիոն Հայերուն եօթանասուն հազարը Թուրքիոյ մէջ կ'ապրին: Թուրք Հայերը յառաջիկայ շաբթուան մէջ իրենց նոր Պատրիարքը պիտի ընտրեն: Զօրաւորագոյն թեկնածուն է Շնորհք Եպ. Գալուստեան, որ ներկայիս կառավարութեան արտօնութեամբ կը փոխանորդէ Պատրիարքութեան:

Գալուստեան Եպիսկոպոս, որ Եօզկատի մէջ ծնած է, Ամերիկահպատակ է: Եթէ Թուրք կառավարութիւնը ընդունի՝ թրքահպատակ դառնալով պատրիարք պիտի ըլլայ:

× « Հիւր Վաթան» կը գրէ թէ Խաչատուրեան Պատրիարքի յուղարկաւորութիւնը Ֆրանսական շարժանկարի ընկերութեան մը կողմէ ժապաւէնի առնուեցաւ:

ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ « ԵՆԻ ԻՍԹԱՆՊՈՒԼԻ » ՀԵՏ

Հարցում.— Վերջին օրերս Ռուսիոյ մէջ կուսակցական կարգ մը պաշտօնաթերթեր կը հրատարակեն յօդուածներ, որոնք անաստուածութեան ներբողը կը հիւսեն: Այս անաստուածութեան գաղափարը ընդունելութիւն կը գտնէ՞:

Պատասխան.— Ստէպ կը գրուին այդպիսի յօդուածներ: Հաւատացողներ կան, չհաւատացողներ ալ կան: Օրինակ՝ ես Հայաստանէն կուգամ: Այնտեղ բարեպաշտները մեծամասնութիւն կը կազմեն: Յօդուածագիրներուն պաշտպանած տեսակէտը, ինչպէս ամենուրեք, վարդապետութիւն մըն է: Ամէն ոք ազատ է հաւատալու կամ ոչ:

Հ.—Եկեղեցիները յաճախողներուն մէջ երիտասարդնե՞րը մեծամասնութիւն կը կազմեն թէ ծերերը:

.— Երիտասարդներ, ծերուններ, միջին տարիք ունեցողներ, նոյնիսկ նախակրթութեան տարիք ունեցող մանուկներ անգամ եկեղեցի կը յաճախեն: Բայց կարելի չէ վճռական բան մը ըսել թէ որոնք աւելի են:

Հ.— Զինուորներն ալ եկեղեցի կը յաճախե՞ն:

Պ.— Այո, բնականաբար:

Հ.— Կ'ըսուի թէ վերջերս Թուրքիայէ Հայաստան գաղթած հայ ընտանիքները Թուրքիա վերադառնալ կ'ուզեն:

Պ.— Ասկէ լուր չունիմ:

Հ.— Թուրքիոյ Պատրիարքական ընտրութեան մասին ի՞նչ կը խորհիք: Ըստ մեր օրէնքներուն թրքահպատակ պէտք է ըլլայ ընտրելի Պատրիարքը: Մինչդեռ կ'ըսուի թէ ներկայիս Թուրքիա գտնուող կրօնաւորները շատ երիտասարդ են եւ բարձրաստիճան չեն:

Պ.— Այդ մասին կարծիք մը չունիմ:

Այդ պահուն Վեհափառին քով նստած Շնորհք Եպիս. Գալուստեան, որուն անունը կը յիշուի իբրեւ Թուրքիոյ Հայերուն Պատրիարքական թեկնածու, ըսաւ. « Կրնայ ըլլալ: Օրինակ՝ Աթենակորաս յետագային թրքահպատակ դարձաւ »:

Ասոր վրայ Վեհափառը ըսաւ. « Այս հարցումին պատասխանած չեմ ըլլար: Նմանութիւնը պատասխանը տուողին անկ է »:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԿԻ ՄՈԼԷ խօսելով «Ժան – Ժօրէս Օր – ուան» առթիւ Ֆալանփէնի մէջ (հիւսիսային նահանգ) յայտարարեց թէ եթէ նոր Մինիխ ըլլար Պերլինի առթիւ, նոր պատերազմի մը դուռը կը բացուէր: Նոյնիմաստ յայտարարութիւն մը ըրած է ուրիշ ընկերվարական մը՝ Ալպեր Կազիէ Սօսէ լէ Փէնի մէջ, շեշտելով «կարելի չէ երեւակայել որ Պերլինը ձգենք, որովհետեւ Պերլինը պաշտպանելով, ազատութիւնն է զոր կը պաշտպանենք»:

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ մէջ հանքային ծանըր արկածի մը զոհ գացած են 108 բանուորներ որոնք ողջ – ողջ այրած են, 360 մեթր խորութեամբ նրբանցքի մը մէջ, ուր կրակ ծագած էր:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԽՐՈՒՇՉԵՒ ՄԻՇՏ ԿԸ ՍՊԱՌՆԱՅ

ԱՏԸՆԱՈՒԸՐ ՀԻԹԼԵՐԻ ՃԱՄԲԱՆ ԲՌՆԱԾ Է Կ'ԸՍԷ ԽՈՐՀՐ. ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ

Մոսկուայի զինուորական վարժարանի տարեվերջի հանդէսը, ուր շրջանաւարտ ռուս սպաներ իրենց վկայականները ստացան, առիթ տուաւ խորհրդային վարչապետին՝ սպառնալից ճառով մը անգամ մը եւս անդրադառնալու Պերլինի:

Խրուշչեւ նախ կոչ ըրաւ «պատերազմի ժամանակ Խորհ. Միութեան դաշնակիցներու պետերուն, որ իմաստութիւն ցոյց տան գերմանական հարցին կարգադրութեան համար, «Թաս»ի գործակալութեան համաձայն, խորհրդային ղեկավարը հրաւիրած է նախագահ Քենըտի, Զօր. տը Կոլ եւ վարչապետ Մաքմիլըն, որպէսզի հաւաքուին սեղանի մը շուրջ, եւ այլ խաղաղասէր պետութիւններու հետ ստորագրեն հաշտութեան դաշնագիրը Գերմանիոյ հետ:

Խրուշչեւի փափաքն է, ըստ իր յայտարարութեանց, որ կողմերէն իւրաքանչիւրը ներկայացնէ իր պայմանները եւ յետ քննութեան ընդունուի լաւագոյնը:

Երեք ձեւով կարելի է լուծել Պերլինի թնճուկը, յայտարարած է Խրուշչեւ: Ա) Երաշխաւորութիւն չորս մեծերուն կողմէ՝ Խորհ. Միութիւն, Անգլիա, Ֆրանսա եւ Մ. Նահանգներ: Բ) Երաշխաւորութիւն չէզոք երկիրներով եւ կամ՝ Գ) երաշխաւորութիւն ՄԱԿին:

Յայտարարելէ ետք, թէ Արեւելեան Գերմանիոյ հետ հաշտութեան դաշնագիրի ստորագրումը կը համապատասխանէ միջազգային ընդունուած օրէնքներուն, շեշտեց, անգամ մը եւս, թէ «Խ. Միութիւն պիտի հրաժարի Արեւմտեան Պերլին տանող հաղորդակցութեան ճամբաներուն վրայ իր ունեցած իրաւասութիւններէն»:

Ու որպէսզի կասկած չթողու Խ. Միութեան վճռականութեան մասին, Խրուշչեւ սպառնացած է հրահանգել իր ուժերուն որ «դէմ դնեն ոեւէ յարձակողի» որ «ձեռք կը վերցնէ իրենց բարեկամներուն վրայ»: Միջազգային օրէնքները թոյլ չեն տար, դիտել տուած է Խրուշչեւ, որ պետութիւն մը օգտագործէ օտար ուրիշ երկրի մը ճամբաները, առանց անոր արտօնութեան:

Պատասխանելու համար Մ. Նահանգներու ծրագրած զինուորական պատրաստութիւններուն, ի հարկին դէմ դնելու համար խորհրդային ոտնձգութեան Պերլինի մէջ, խորհրդային վարչապետը, հրահանգած է աւելցնել պաշտպանութեան համար սահմանուած պիւտճէն (3 միլիառ 144 միլիոն ռուբլի, այսինքն՝ 17 միլիառ 300 միլիոն Ն. Ֆ.) եւ դադրեցնել զինուորական ուժերու թիւին կրճատումը «ցնոր տնօրինութիւն»:

Խորհրդային վարչապետը, որ 50 վայրկեան խօսած է առիթը չէ կորսնցուցած յարձակելու համար Ատընաուըրի վրայ, զոր կը մեղադրէ իբրեւ մէկը որ Հիթլերի ճամբան բռնած է:

(Իսկ Ատընաուըր, խօսելով Միւնիխի մէջ, յայտարարած է «տագնապի պարագային, մեր դաշնակիցները մեր կողքին են»):

Խրուշչեւ տը Կոլի ալ դէմ խօսած է: Անոր տուած է վերջին որոշումին առթիւ՝ Ալժերիայէն մէկ զօրաբաժին Եւրոպա փոխադրել:

Ճառը, որքան ալ խիստ եւ սպառնալից ոճով արտասանուած, ոչ մէկ անդրադարձում ունեցած է Արեւմտեան երկիրներուն մէջ, ուր, կը շեշտեն, թէ «ջիղերու» պատերազմի մէկ ձեւ մըն է, զոր կը փորձէ խորհրդային վարչապետը:

ԳԻՐՔԵՐՈՒ ՀԵՏ

—o—

Հայ տպագրական մամուլը կը գործէ: Հեգնական ոչինչ կայ այս հաստատումին մէջ: Ան կարծես պատասխան մըն է բոլոր անոնց՝ որոնք յոռետես են մեր գաղութներու մօտաւոր ապագային մասին: Կամ կը կարծեն թէ մշակութային ամլութիւն կը տիրէ անոնց մէջ: Վերջին քանի մը ամիսներուն ընթացքին աւելի քան տասը գիրք հասաւ ինծի, ու կ'ուզեմ քանի մը խօսք ըսել անոնց մասին:

Կը պահեմ ժամանակագրական կարգը:

Անոնցմէ առաջինն է Պ. Յակոբ Անտոնեանի «Բիւրեղներ»ը: Արձակ ու չափածոյ գրութեանց չորս հարիւր էջնոց հաստափոր հատոր մը: Այս հատորին ու իր բանաստեղծ հեղինակին մասին բաւական բան ըսուեցաւ թերթերուն մէջ, բայց աւելորդ չենք համարեր քանի մը խօսք ալ մեր կողմէ աւելցնել:

Անտոնեան մեր ապրող բանաստեղծներուն մէջէն ամէնէն արժանաւորներէն է: Բարի, խորհող, զգայուն, շատ լաւ ու վատ օր տեսած մարդ մը՝ որուն խորունկ ապրումներուն հանդիսավայրն է իր գիրքը: Ոչ Սիամանթոյի պէս ռազմի երգիչ է, ոչ Վարուժանի չափազանցութեան տարուած իրապաշտութիւնը ունի, ոչ Զարենցի պէս «խելագարուած ամբոխները» կ'երգէ եւ ոչ ալ Թումանեանի կամ Իսահակեանի ժողովրդական մոթիֆներն ունի իր տողերուն մէջ: Իրը դաշտի մը մէջէն հոսող կարկաչուն առուի մը հեզասահ ընթացքով քալող երգն է: Երգ մը՝ որ սէրերու, տառապանքի ու անմար գեղեցկութեանց մասին կը խօսի, մեղմ ու վճիտ բառերով ու անթերի լեզուով մը:

ՅՈՎՀ. ԱՐՔ. ՆԱԶԼԵԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԸ

1915ի արհաւիրքին մասին գրուած փաստացի ու մեծածաւալ հատոր մը: Զայն կարդալու համար ամուր սրտի ու անհատնում համբերութեան պէտք ունի ընթերցողը: Կը վարանինք զայն հասարակ ընթերցողին յանձնարարել, վախնալով որ այդ «խաչը» շատ ծանր կուգայ իր ուսերուն...

Օր մը առատ նիւթ պիտի հայթայթէ ընդհ. տարագրութեան պատմութիւնը գրել փորձող անձին:

Արժէքաւոր գործ մըն է եւ նշանակուած վեց տոլար գինը շատ քիչ է:

ԿԵԱՆՔԻ ՈՒՂԻՆԵՐՈՎ

Հեղինակին, Ս. Վրացեանի Բ. հատորն է: Կը պարունակէ, իր ուրակումով, դէպքեր, դէմքեր ու ապրումներ: Ինծի համար գրական վայելք մը եղաւ անոր ընթերցումը:

Լացի, խնդացի ու սորվեցայ:

Զիս ամէնէն շատ տպաւորող մասը եղաւ իր ճեմարանական կեանքի նկարագրութիւնը:

Վրացեան համով պատմող է: Ինչ որ ըսէ կամ գրէ, եթէ նոյնիսկ համամիտ չըլլաս իրեն հետ, հաճոյքով կը լսես:

Գիրքը փակեցի դժգոհելով որ վերջին էջին էի հասած:

Ապրած ու իմաստուն մարդու մը կողմէ գրուած գիրք մը:

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ԲԱԼՈՒ ՀԱՒԱՒ ԳԻՒՂԻ

Հեղինակ Տիգրան Ս. Փափազեան: Համեստ ու յաւակնոտութիւններէ զուրկ մարդ մըն է հեղինակը: Գրքի տպագրութիւնը մաքուր է ու թուղթը լաւորակ: Նշանակուած գինը, տասը տոլար, քիչ մը շատ ըլլալ կը թուի: Խարբերդի մասին գրուած երկու մեծածաւալ հատորներէ ետք, նիւթը սպառած ըլլալու չէր որ այս մէկն ալ գրուած է: Անշուշտ պիտի գտնուին բազմաթիւ Բալուցիներ որոնք յափշտակութեամբ պիտի կարդան իրենց ծննդավայրի մաքառումներուն ու փառաւոր անցեալին մասին խանդավառութեամբ գրուած այս հատորը: Գիրքը զերծ չէ թերութիւններէ որոնց մասին հոս խօսիլը աւելորդ կը համարենք:

ՆՈՐ ԷՋ

Գիրք գրականութեան թիւ 12: Կը հրատարակուի Թեհրան, Պարսկաստան «Նոր էջ» գրական խմբակցութեան կողմէ:

Մաքուր տպագրութեամբ երկու հարիւր էջնոց պարբերական հատոր մը ուր, եղբայրօրէն քով քովի տեղ գտած են ապրող ու մեռած Իրանահայ գրողներ, ու պարսիկ ու այլազգի հեղինակներու գործերէն՝ սահուն թարգմանութիւններ:

Թարմ շունչ մը կը զգացուի սկիզբէն մինչեւ վերջը: Ուղի փնտռող տղաք կան իրենց մէջ ·կան նաեւ կազմաւորուածներ:

Գովելի կը գտնենք իրենց ճիգը ու հեռուէն յաջողութիւն ու յարատեւութիւն կը մաղթենք:

ՄԵԾ ՔԱՂԱՔԸ

Հեղինակ՝ Զարհատ: Զարեհ Եալտըզեան: Կ'ապրի Պոլիս: Աւելի լաւ պիտի ըլլար եթէ ապրէր Թեհրան ու միանար Նոր էջեաններուն: Ան իրապէս նոր է թէ շունչով, թէ ձեւով եւ թէ խորքով: Երբեմն, անիմաստ ըլլալու չափ պարզ է ու պարապ... Բայց գիրքը ծայրէ ի ծայր կարդալէ ետք, կը հաւատանք թէ բանաստեղծի խմոր ու ապագայ ունի հեղինակը: Եթէ ըսենք թէ կանոն ու կետադրութիւն չի ճանչնար, բառախաղ ըրած չենք ըլլար: Իր գրքի 155 էջերուն մէջ, ապաղարձէ զատ ուրիշ կէտ չկայ: Բացարձակապէս ուրիշ կէտ չկայ: Հեղինակը լաւ կ'ընէր եթէ իր գրքի վերջին էջին տակ «Պատմութեան Դաս»էն անմիջապէս ետք, դնել տար բութերու, միջակէտերու, ստորակէտներու եւ վերջակէտներու բաւականաչափ պաշար մը ու խնդրէր իր ընթերցողներէն զանոնք վերցնել ու դնել իրենց ուզած կամ յարմար դատած տեղերը...

Մեր ըսածներուն ճշգրտութիւնը ապացուցանելու համար միասին կարդանք քանի մը կտոր.

ԱՆԶՐԵՒ

Թիւնել չէք կրնար նստիլ
Հէք ա՚ձրեւի կաթիլներ
Պատերազմի հարուստի տուն չէք կրնար մտնել
Փարթամ տան տանիքը չի վազեր որ

Ես եւ նմաններս զձեզ կը սիրենք
Առատութիւն կը բերէք
Հացին քիլօն կ'աժաննայ

Սակայն քուն ունիմ
Գոնէ բարձիս վրայ մի կաթիք:

ՆԱՄԱԿ

Քաղաք – պողոտաներուդ ձեռքերէն կը համբուրեմ
Անոնց լայնքին երկայնքին մէջ մեծցեր եմ ես
— Եթէ ճիտս ծուռ է մնացեր իրաւ որ յանցանքը իմս չէ
Պողոտաներէդ պերճանքը պերճօրէն կը վազեր ես չէի հասներ
Քաղաք – լամբարներուդ լոյս երեսը սիրեմ
Լամբարինը տակն էր համբոյրս առաջին
Համով աղջիկ մըն էր երազն աչքերուն մէջ
Հիմա եթէ բաժնուեր ենք իրարմէ
շատոնց լամբարն ինչ ընէ:

ՈՍՊ ՍՏԿՈՂ ԿԻՆԸ

Ոսպ մը – ոսպմը – ոսպեր – ոսպմը
քարմը – ոսպմը – ոսպմը – քարմը
Կանաչմը – սեւմը – կանաչմը – սեւմը
քարմը – կանաչ ոսպմը
Ոսպ ոսպի քով – քար ոսպի քով
յանկարծ բառ մը – բառ ոսպի քով
Յետոյ բառեր –ոսպմը – բառ մը,
բառ բառի քով – յետոյ խօսքմը
Ու բառ առ բառ – խօլ բարբառ մը
հինցած երգմը – հին երազմը:

Դեռ հինգ տող ալ կայ, բայց կ'ընդհատեմ՝ առաջադրածէս աւելի տեղ տրուած ըլլալուս համար այս երիտասարդ բանաստեղծին:

ԱՌԱՔԵԼՈՒԹԻՒՆ ՄԸ Ի ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Հեղինակը մեր հանրածանօթ փրոֆ. Մ. Սեւակն է: Լաւ թուղթ, մաքուր տպագրութիւն ու լաւ ալ պատկերներ: Նիւթը, ինչպէս հասկնալի է գրքի խորագրէն, հեղինակին 1959ին Հայաստան ըրած այցելութենէն իր կրած տպաւորութիւններն են, որոնք յօդուածի ձեւով հրատարակուելէ ետք, գրքի մէջ ալ ամփոփուած են հոս:

Գիտնական մարդու չոր ու ցամաք տպաւորութիւններ ու թիւեր: Ինչ որ գիտական բնոյթ ունի, կապուած է հայ ժողովուրդի ստեղծագործութեան ու շինարարութեան հետ, խանդավառած է զինքը: Դժբախտաբար հատորին մէջէն կը բացակայի ժողովուրդը... Բազմաթիւ մարդիկ այցելեցին Հայաստան ու ամէն վերադարձող հատոր մը կամ յօդուածաշարք մը գրեց մեզի ըսելու համար թէ ուր գնաց, ինչ կերաւ, ու ինչ տեսարժան վայր այցելեց: Մեր կարծիքով, այս բոլորին մէջէն ամէնէն լման ու ապրուածը Ծառուկեանի հատորն էր: Անոր հետ համեմատելէ զգուշանալով հանդերձ, փրոֆ. ին գիրքը կը գտնենք ցամաք: Հոն ժողովուրդ չկայ. կան գիտնականներ, պետական մարդիկ, գիտական հաստատութիւններ ու համազգային կամ միջազգային համբաւի տիրացած անձեր: Մեզի չըսուիր թէ տղաքը փողոցը ի՞նչ լեզուով կը խաղան, երբ կռուին ի՞նչ լեզուով կը հայհոյեն, տղաք ու աղջիկներ ի՞նչ լեզուով կը սիրաբանին, երբ հրշէջ մեքենան վազէ տղաքն ալ կը վազե՞ն ետեւէն, խաղող գնած պահուդ եթէ համը նայիս վաճառորդը կը նեղանա՞յ թէ ոչ կ'ըսէ — Ախպէր, Հայաստանի արեւուն տակ է քաղցրացել:

Չենք ըսեր թէ իր տուած տեղեկութիւնները անպէտ են ու գոհունակութիւն չեն պատճառեր մեզի, ուրախ չենք ըլ-

ՕՐՈՒԱՆ ԳԻՐՔԵՐԸ

"ԼՈՒՍԵՂԷՆ ՇԻՐԻՄՆԵՐ"

—o—

Գրեց՝ Ն. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Յիշատակարան կերտեցի աւելի տոկուն քան պղինձը, աւելի բարձր քան արքաներու բուրգերը...:

ՈՐԱՏԻՈՍ

Հայրենիքի եւ մայրենիքի սիրոյն «նուիրեալ անձինք» » են, որոնց համար գրական յիշատակարան կանգնած է Նարդունի իր այս յուշագրական գիրքով:

Քսաներորդ դարու առաջին կիսուն հայկական իրականութեան մէջ իրենց հանրային գործունէութեամբ, գրական, հրապարակագրական, եկեղեցական, դաստիարակչական, երաժշտական մարդերու

լար որ մեր երկիրը, կը շինուի ու կը բարգաւաճի... Այս բոլորբանները կ'ուրախացնեն մեզ՝ որովհետեւ ինչ ձեւով ալ նայինք երկինքին ու ինչ ուղեղծի ալ հետեւելու ըլլանք, հայրենիքը մէկ է ու իր տեղը Արարատի տակն է...

ՈՍԿԵՄԱՍԵԱՆ

Բանաստեղծութիւններ: Հեղինակ՝ Նազենի Տէր Միքայէլեան: Բազմալար քնարով կին գրող մը: Արեւուն տակ չկայ բան մը որ չի յնայ իր գրչին տակ ու չերգուի առաւել կամ նուազ յաջողութեամբ:

Հատորը պիտի շահէր եթէ բովանդակութեան կէսէն աւելին դուրս մնար հատորէն ու լեզուն ազատէր գրաբարի լուծէն...

×

Այս բոլորի վրայ եթէ աւելցնելու ըլլանք Համաստեղի առանձին հատորով լոյս տեսած «Այծեմնամար»ը, Եդուարդ Պօյաճեանի «Թուղթ առ զաւակներս»ը ու Պօղոս Սնապեանի «Անդրշիրիմեան Ձայներ»ն ու Բ. Շահպազի Զօհրապի նուիրած հատորը, թիւը, համագումարը կարծեմ տասներկուք մը կ'ըլլայ: Դեռ չենք հաշուեր Հայաստան լոյս տեսնող բազմաթիւ գրքեր որոնցմէ այս պահուս ձեռքի տակ ունինք «Հայ ժողովրդական պանդխտութեան երգեր»ն ու Հայկական ՍՍՌ Գիտութիւններու Ակադեմիայի հրատարակած «Պատմա – Բանասիրական հանդէս»ի 1961ի առաջին թիւը: Շատ խնամուած ու շատ լուրջ հրատարակութիւններ երկուքն ալ, որոնք անգամ մը բանալէ ետք, կարելի չէ վերջին էջին հասնելէ առաջ վար դնել:

Իրաւունք չունի՞նք ըսելու թէ հայ տպագրական մամուլը կը դառնայ...

ԱՐԱՄ ՀԱՅԿԱԶ

ՎԱՆԻՆԱ ՎԱՆԻՆԻ

—o—

Իր երկու մանչ զաւակները սքեմ հագնելէ ետք յիմարացած ու մեռած են: Մերժած է զանոնք... Եւ սակայն շատ վշտացած է ու բարկացած որ իր միակ զաւակը Վանինան երբեք ամուսնանալ չուզեր:

Արդէն տասնեւինը տարեկան է եւ ցարդ մերժած է բազմաթիւ փայլուն թեկնածուներ... ի՞նչ է պատճառը... Նոյնը ինչ որ ունէր Սիլլան՝ երբ հրաժարեցաւ, Հռոմայեցիները արհամարհելու համար...

Պարահանդէսին յաջորդ օրը, Վանինա նշմարեց որ իր հայրը, որ որեւէ բանի կարեւորութիւն տուող չէր եւ կեանքին մէջ բանալի մը չէր առած իր ձեռքը, մեծ զգուշութեամբ կը գոցէր դուռը փոքրիկ սանդուխի մը, ուրկէ կը բարձրանային պալատին երրորդ յարկին վրայ գտնուող յարկաբաժին մը: Այս յարկաբաժինը ունէր նարնջենիներով զարդարուած պատշգամ մը:

Վանինա գնաց կարգ մը այցելութիւններ կատարելու Հռոմի մէջ: Իր վերադարձին, պալատին գլխաւոր դուռը գիշերային լուսաւորութեան մը պատրաստութեան աշխատանքներով խճողուած ըլլալով, կառքը մտաւ պալատին ետեւը գտնուող բակէն:

Վանինա, գլուխը վեր բարձրացնելով, նշմարեց որ քիչ առաջ իր հօր այնքան խնամով փակած յարկաբաժինին պատուհաններէն մէկը բաց էր:

Պատրուակ մը հնարելով, խոյս տուաւ իրեն ընկերացող տիկինէն, բարձրացաւ վեր, եւ զգուշութեամբ փնտռելով, ի վերջոյ գտաւ փոքրիկ պատուհան մը որ կը բացուէր նարնջենիներով զարդարուած պատշգամին վրայ:

Պատուհանը՝ որ բաց էր, իրմէ երկու քայլ անդին կը գտնուէր: Անպայման այդ սենեակին մէջ մէկը կը բնակէր, բայց ո՞վ...

Յաջորդ օրը, Վանինա յաջողեցաւ ճարել բանալին փոքրիկ դրան մը, որ կը բացուէր նարնջենիներով պատշգամին վրայ:

Զգուշութեամբ մօտեցաւ պատուհանին, որ տակաւին բաց էր:

Թափանցիկ վարագոյր մը ձգուած էր պատուհանին վրայ:

Սենեակին խորը կար անկողին մը եւ անկողնին մէջ՝ մէկը:

Իր առաջին շարժումը եղաւ ետ դառնալ, եւ սակայն նշմարեց կանացի շըրջազգեստ մը՝ ձգուած աթոռի մը վրայ:

Աւելի ուշադրութեամբ զննելով անձը՝ որ անկողնին մէջ էր, հաստատեց որ ան խարտեաշ էր եւ յայտնօրէն երիտասարդ: Կասկած չունեցաւ թէ կին մըն էր ան:

Աթոռին վրայ նետուած շրջազգեստը արիւնթաթախ էր: Արեան հետքեր կային նոյնպէս այն կանացի կօշիկներուն վրայ, որոնք զետեղուած էին սեղանի մը վրայ:

Անծանօթը շարժում մը ըրաւ: Վանինա նկատեց որ ան վիրաւորուած էր: Արիւնաշաղախ ճերմակեղէն մը կը ծածկէր անոր կուրծքը: Այդ ճերմակեղէնը ամրացուած էր ժանեակներով, այնպէս որ ակնյայտնի էր թէ վիրաբոյժի մը գործը չէր ատիկա:

Աւելի ուշ, Վանինա նկատեց որ իր հայրը ամէն օր, ժամը չորսին, կը փակուէր իր յարկաբաժնին մէջ. այնուհետեւ կ'երթար տեսնելու անծանօթուհին: Ապա, իսկոյն վար կ'իջնէր, կը բարձրանար կառք՝ երթալու համար կոմսուհի Վիթելեշիի քով:

Անմիջապէս որ հայրը կը մեկնէր, Վանինա կը բարձրանար փոքրիկ պատշգամը, ուրկէ կրնար նշմարել անծանօթուհին:

Իր զգայուն սիրտը սկսած էր ուժգնօրէն բաբախել ի նպաստ այս անհունօրէն անբախտ երիտասարդ կնոջ ու անձկանօք կը ցանկար տեղեկանալ անոր պատմութեան:

ՍԹԷՆՏԱԼ

(2 Տար.)

…քաջածանօթ դէմքեր են, որոնց դի…ւորները կուտայ Նարդունի : Ցար…ւէք դէմքեր, որոնք իրենց մահկանացուն կնքած են օտարութեան մէջ իբրեւ …անհիւթական կեանքի հաւատացեալներ եւ հայ ազգի ապագային հաւատքն ու յոյսը իրենց սրտին մէջ :

Նարդունի ոգեկոչելով Աւետիս Ահարոնեանը, Ռուբէն Տէր-Մինասեանը, Լեւոն Շանթը, Նիկոլ Աղբալեան, Յակոբ Օշականը, Շաւարշ Միսաքեանը, Թորգոմ …զարեանը Գուշակեանը, Բաբգէն կաթ. Կիւլէսէրեանը, Յակոբ Մալաքեանը, Արշակ Չօպանեանը, Եր. Տէր Անդրէասեանը, Աւ. Իսահակեանը, Գուրգէն Ալէմշահը եւ Հրանտ Ալեանաքը, կը ներկայացնէ անոնց տիպարները յուշագրական, …ական եւ փիլիսոփայական վերլուծումներով: Այսպէս կը կատարէ ամբողջ հայութեան զգացած պարտականութիւնը այդ անձնաւորութեանց հանդէպ եւ սրտագին կը յարգէ անոնց անմոռաց յիշատակը մնայուն գրական յուշարձանով :

Իրական լուսանկարներուն կը յաջորդեն Նարդեան նկարագրականները սուր գնահատանքներով ամէն մէկին գրական եւ ազգային գործունէութեան առընչութեամբ : Այս դէմքերը, որ ծանօթ են ընթերցող ամէն Հայու իրենց գործքով, նոյնիսկ անձամբ, կը ներկայացնեն ամէն բանէ առաջ օրինակելիութիւն մը ազգային նուիրման տեսակէտով եւ ասոր համար լուսեղէն են իրենց գերեզմանները՝ ինչպէս գրքին վերնագիրն ալ ցոյց կուտայ :

Հայրենիք եւ մայրենիք բառերը իրարու հետ քով քովի կը գտնենք առաջին անգամ Սմբատ սպարապետի միջին դարուն գրած դատաստանական գրքին մէջ: «Ապա թէ վասն աղքատութեան կարեաց կամենայ հայրն կամ մայրն զիր հայրենիքն կամ մայրենիքն ...» (Տես Անգիա Անտիոքայ, յիշուած՝ լեզուական տեսակէտով վիէննական Մխիթ. Յովնանեան վրդ.ի «Նախնեաց Ռամկօրէն...» գործին մէջ, Ա. հատոր, էջ 196) : Այդ ժառանգին ամուր կառչած Հայորդիներուն մէկ հոգին է որ Նարդունիի այս գրքին մէջ կը ներկայանայ մեզի, յիշեցնելով որ անոնք «Հայ ապրինք»ի եւ «Հայ մեռնինք»ի սկզբունքին գործիչներն ու դրօշակիրներըն էին: Ուստի մեզի պարտք կ'իյնայ անոնց ցուցուցած շաւղէն ընթանալու :

Կը մաղթենք որ ազգին սէրը քաջալեր ընենայ Շ. Նարդունի եւ տայ նորանոր գործեր այս ուղղութեամբ :

Պ. ՖՐՈՒՆՃԵԱՆ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՏԱՐՕՆԱԲՈՅՐ (հատընտիր գրութիւններ), կազմեց Արտաշէս Տօնճոյենց …տ. Սեւան, Պէյրութ 1961:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՏԻԵԶԵՐԱԿԱՆ ՃԱՌԱԳԱՅԹՆԵՐՈՒ ԲՆԱԳԻՏՈՒԹԵԱՆ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ԽՈՐՀՐԴԱԺՈՂՈՎ

Յունիս 10էն մինչեւ 15 Երեւանի, իսկ անկէ առաջ՝ Յունիս հինգէն մինչեւ ութ Բորժոմի մէջ, տեղի ունեցաւ բնագէտներու՝ տիեզերական ճառագայթներու հետազօտութեան նուիրուած խորհրդաժողով մը :

Քննութեան առնուած են վերջին յաջողութիւնները եւ ստացուած արդիւնքները հիւլէական ուժի արտադրութեան բնագաւառէն ներս : Տիեզերական ճառագայթներուն մէջ կան բացառիկ բարձր էներժիով օժտուած մասնիկներ : Վերջերս այդ ճառագայթներուն մէջ երեւան ելան այնպիսի մասնիկներ, որոնք կը գերազանցեն միլիարտաւոր ելեկտրոյժերը (ելեկտրական վոլթ): Այդ մասնիկներուն թիւը շատ քիչ է, հետեւաբար, դժուար ուսումնասիրելի: Գերբարձր էներժիով օժտուած այդ մասնիկները հետազօտելու համար կայաններ հաստատուած են մէյ-մէկ քիլոմեթր հեռաւորութեան վրայ :

Բնագէտներուն ուշադրութիւնը գրաւած են այնպիսի մասնիկներ, որոնց ելեկտրոյժը հարիւրէն մինչեւ հազար անգամ գերազանց է արհեստական պայմաններով ցարդ ստացուած ելեկտրոյժէն : Բնագիտական նոր օրէնքներ արձանագրուին հաւանաբար, երբ ուսումնասիրուին հիւլէական միջուկներու այդ մասնիկներուն յատկութիւնները :

Այդ ձեւի հետազօտութիւններ կը կատարեն ներկայիս Արագածի լանջին, Նոր Ամբերդի մէջ հաստատուած կայանին հայ բնագէտները:

Խորհրդաժողովին, այս եւ այլ հարցերու շուրջ զեկոյցներ կարդացած են ի մէջ այլոց հայ գիտնականները: Բարձր էներժիի մասին խօսած է Հայաստանի ակադեմիայի բնագիտութեան հիմնարկութեան տնօրէնին տեղակալը՝ Խ. Բաբայեան, հիպեր-միջուկներու իրենց երեւան հանած նոր տարատեսակներու մասին՝ Մ. Սարինեան եւ Վ. Թումանեան, միջուկային ճեղքումներու ատեն նոր մասնիկներու՝ այսպէս կոչուած կամէ-զոններու երեւան գալու մասին՝ Ա. Խըրիմեան, միու-մեզոններու եւ նեյտրինոներու մասին՝ Ա. Ալիխանեան եւ փոֆ. Ա. Վայսինբերգ: Խօսած են նաեւ Գ. Ղարիբեան, Մ. Տէր-Միքայէլեան եւ Ա. Զարուխչեան :

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ :

ՄԵՐ ԴՊՐՈՑԸ

—o—

ՇԱԻՈԼ.— Անցեալ Հինգշաբթի Շաւիլի շաբաթական միօրեայ դպրոցը եւս փակեց իր տարեշրջանը : Կարելի է ըսել առանց փողի եւ թմբուկի, բայց կոկիկ, հաճելի ու վայելուչ հանդէսով մը: Ներկաները, — անշուշտ նախ իրենք աշակերտները, 25 – 30 երկսեռ փոքրիկներ : Իրենց ուսուցչուհին՝ Տիկին Փափազեան, տեղւոյն եկեղեցւոյ վարչութեան երկու անդամները եւ հազիւ տասնեակ մը մայրիկներ ու մեծ մայրիկներ,— փոքրիկ աղջնակի մը հօրեղբայրը, եւ այս տողերը ստորագրողը: Այս «խուռն» բազմութիւնը ամբողջ մէկուկէս ժամ ապրեցաւ հայկական կեանքով: Ուրախացանք ու խանդավառուեցանք ի լուր մեր փոքրիկներուն սքանչելի եւ համարձակ արտասանութիւններուն, երգերուն ու խմբերգներուն: Կ'արժէ յիշել քանի մը հատը, միայն իրենց յայտագրէն. «Ազատութեան այն վառ սէրը, Հրազդան, Լուսնակն անոյշ, Երեւանի գիշերները, Հայը, Մայրիկ, Պապենական արտերի պէս, Որսկան աղբէր, Հայ լեզու, Ո՛վ մեծասքանչ, Քաջն Վարդան Մամիկոնեան, Սիրուն Երեւան եւայլն: Հիմակ հարցում մը.— Քանի որ յարգելի ուսուցչուհին այս դժուարին աշխատանքը կատարեր է, շաբաթներով աշխատեր է իր դասերէն դուրս՝ այս գեղեցիկ արդիւնքին հասնելու համար, երբ սիրող մը իր ապարէզին իր սիրտը դրած է այս փոքրիկ Ֆրանսայի Հայերուն հոգիին մէջ, ինչո՞ւ մեր Եկեղեցւոյ Վարչութիւնը փոխանակ Հինգշաբթիի, Կիրակի օրը չէ նշանակած այս հանդէսին համար, այնքան լաւ պատրաստուած, որով աւելի շատ բազմութիւն վայելքը կ'ունենար Հայ ապրելու : Ըսենք թէ այս թերութիւնը կատարուած է կամքէ անկախ պատճառով, եթէ ժողովուրդին մեծ մասը, մասնաւորապէս այս սիրունիկ փոքրիկներուն հայրերը իրենց աշխատանքը ունին, հապա անոնք մայր չունի՞ն, բայց մէկ երկուքէն՝ ո՞ւր էին միւսներուն մայրերը: Անշուշտ շատերը իրենց տան մէջ կարի աշխատանքով կը զբաղին: Բայց իրենց հարազատներուն այս հայեցի դեղգեղանքը լսել, վայելել մէկ ժամուան աշխատանք զոհել չէ՞ր արժեր: Այդ ի՞նչ շուտ մոռցան՝ երբ իրենք ալ մէկ քանի տասնեակ տարի առաջ, այս միեւնոյն տեղը հին տախտակաշէն դպրոցին մէջ ճիշդ հիմակուան պէս, դպրոցական հանդէսներ կուտային: Այն ատենուան մայրիկները իրենց նման չէին, ինչո՞ւ այս անտարբերութիւնը :

Ուսուցչուհի Տիկին Փափազեան դառն կսկիծ ունէր այն փոքրիկներուն համար, որոնք հինգշաբթի օրերը փողոցները կը չափչփեն, փոխանակ հայ դպրոց գալու եւ իրաւամբ կը հարցնէր.— Իրենց հայկական սրտերը քարացե՞ր են Հայութեան հանդէպ :

Իսկ դուք, Շաւիլաբնակ հայ հայրենակից, քոյրեր ու եղբայրներ, միլիոններ ծախսեցիք եւ ձեր երիտասարդներուն նախաձեռնութեամբ եկեղեցի եւ դպրոց չինեցիք: Ինչո՞ւ համար: Որպէսզի պարապութեան մէջ մուկերը պա՞ր բռնեն : Այս ի՞նչ անտարբերութիւն է: Ցա՞ւ ունիս, բողո՞ք ունիս, ինչո՞ւ ներկայ չես ըլլար ժողովներուն, յայտնել ցաւդ ու բողոքդ : Ի՞նչ շուտ մոռցար 10 – 15 տարի առաջուան քու երգչախումբերդ, թատերախումբերդ ու եկեղեցիի երգեցիկ զաւակներդ քու հին խարխուլ եկեղեցիիդ մէջ: Աղքատ էիր, անտուն էիր, ամէն օր անգործ մնալու մղձաւանջը կ'ապրէիր, սակայն չէիր մոռնար քու Հայու պարտականութիւնդ : Հիմակ փառք բազուկիդ, ու ձեռներէցութեանդ: Եթէ ոչ հարուստ, գոնէ բարեկեցիկ ես: Անձնական կառքէն սկսեալ ներկայ պայմաններու յատուկ անհրաժեշտը ունիս, վայելելու համար քու վաստակիդ պտուղը : Բարով վայելես, սակայն ո՞ւր է Հայութիւնդ, ո՞ւր է Հայու տառապած հոգիդ: Մոռցա՞ր անապատի հայր մայրերը, որոնք աւազի վրայ իրենց զաւակներուն Ա. Բ. Գ. սորվեցուցին : Երբ կը մեռնէին, կ'ըսէին ողջ մնացած մանչուկին. « Տղաս, չմոռնաս, դուն Հայ ես, անունդ Արամ է»: Ռէսիւլայնը եւ Տէր Զօրը մոռցա՞ք :

Գ. ԿԻՒԼԵԱՆ

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ «ՀԱՅ ԳՐԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ԲԱՐԵԿԱՄՆԵՐ» ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

Վարչութեան ութ անդամներէն չորսին ներկայութեամբ, Բժիշկ Լ. Գրիգորեան, Մկրտիչ Պարսամեան, Զ. Գազազեան եւ Ա. Խանէտանեան (մնացեալ անդամներէն Լ. Մօզեան մահացած, Ղ. Մելոյեան եւ Զ. Մութաֆեան հեռաձայնով իրենց համաձայնութիւնը տուած էին եւ Կ. Ուշագլեան արդարացուցիչ պատճառով բացակայ) յետ խորհրդակցութեան 11 Դեկտ. 1958ին տուին հետեւեալ որոշումները .—

Նկատի առնելով մեր հրատարակութիւնները վաճառելու համար գոյութիւն ունեցող աննպաստ պայմանները, եւ տըպագրական ծախքերու անհամեմատ բարձրացման պարագան եկաւ այն եզրակացութեան որ այլեւս պէտք է վերջ տալ Հ. Գ. Բ. գործունէութեան եւ լուծել զայն : Եւ նկատի առնելով ընկերակցութեան ծրագիր-կանոնագրին վերջին յօդուածը .— « Հրատարակչականը լուծելու պարագային բոլոր գոյքերն ու հաշիւները կը փոխանցուին հանրային հաստատութեան մը, համաձայն տրուած որոշման», որոշեց բանակցիլ Պէյրութի Համազգային ընկերակցութեան հետ, եւ յետ համաձայնութեան, անոր փոխանցել Հ. Գ. Բ. ու բոլոր գիրքերը, հետեւեալ պայմաններով .—

1.— Համազգայինը յանձն կ'առնէ Հ. Գ. Բ. թիւով 18 մատենաշար շարունակել եւ նոր գիրքեր հրատարակել :

2.— Մատենաշարը նոյն անունը պիտի կրէ, Մատենաշար «Հայ Գրագէտներու Բարեկամներ»:

3.— Պիտի կազմէ այս անունով հիմնադրամ մը:

4.— Ընկերակցութեան հին եւ նոր անդամներուն յիշատակութիւնը պիտի ըլլայ ամէն նոր հրատարակութեան մէջ :

5.— Համազգայինը յանձն կ'առնէ մինչեւ Պէյրութ գիրքերու փոխադրութեան բոլոր ծախքերը :

Առաջարկուած այս պայմանները ընդունուած ըլլալով, Պէյրութի «Համազգայինը» այսուհետեւ պիտի փոխարինէ մեզ :

«ՀԱՅ ԳՐԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ԲԱՐԵԿԱՄՆԵՐ»

Փարիզ, 28 Յունիս 1961

Արտասահմանի թերթերէն կը խնդրուի արտատպել :

«ՅԱՌԱՋ»ի ԹԵՐԹՕՆԸ (244)

ՀԱՅՈՑ ԲԵՐԴԸ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

—o—

ՄԱՍՆ ԵՐՐՈՐԴ

ՎԵՐՋԱԲԱՆ

Նրանք յուղւում, անհամբեր էին դառնում մանաւանդ, երբ բերդի պարիսպներից յաճախ նկատում էին, թէ ինչպէս պարսից զինուորները անասուններ էին բերում իրենց բանակատեղը եւ, մորթելով ձողերից կախում խորովելու ... Այդ [illegible] համար, որ վիշտ պատճառեն պաշարուածներին, թէ ահա դուք մնացել էք քաղցած, իսկ մենք վայելում ենք ձեր ունեցածը... Խելք ունէք՝ անձնատուր եղէք... Երբեմն ձեռքով էին անում չա[illegible], թէ՝ եկէք, կերէք: Իսկ յաճախ …պառնում էին՝ բռունցք թափ տալով, …պաշարուածներին աւելի տանջելու համար, կտրում էին այգիների պտղատու ծառերը եւ խարոյկ վառում բերդի հանդիպակաց դաշտում, Արաքսի միւս ափին եւ իրենք պարում կրակի շուրջը ..

Այս ամէնը տեսնելով՝ բերդում գտնուողներից մէկը կամ միւսը բացականչում էր .

— Ախ, ե՞րբ պիտի գարունը գայ ...

Գարնան սպասում էին ամէնքը, եւ այդ սպասումը նման չէր այն սովորական սպասումին, երբ մարդ ցանկանում է ազատուել ձմրան կաշկանդումներից, տեւական ցրտից, կարօտում է կանաչի, զբօսանքի եւ տաք օրերի : Այստեղ բերդում գարնանն սպասում էին իբրեւ փրկութեան ու ազատութեան ... Սպասում էին, որ գարնան հետ Մուշեղն ու Պապը կըգան ուժեղ մի բանակով, կը վանեն Պարսիկներին եւ կ'ազատեն իրենց ու Աշխարհը Հայոց :

Բայց օրերն ու ամիսները գլորւում էին դանդաղ, գիշերները դեռ երկար էին, ցերեկները կարճ, յաճախ մառախլապատ :

— Ահ, երբ պիտի գարունը գայ, որ Մուշեղը հասնի մեզ, — հառաչում էին յաճախ բերդի բնակիչները :

Վերջապէս, օրերն սկսեցին տաքանալ, փչեցին ջերմաշունչ քամիներ, եւ ձիւներն սկսեցին հալուել . Նախ ներքեւի դաշտերում եւ արեւոտ լանջերում հողն սկսեց սեւանալ տեղ-տեղ, հետզհետէ երեւացին չէներ, մարգիկ, անասուններ ... բացուեցին ճանապարհները, եւ այդ ճանապարհների վրայ երեւացին Պարսիկները, որ խմբերով, նիզակներն արեւի տակ փայլեցնելով, մի գիւղից գնում էին միւսը :

Սակայն Մուշեղից լուր չկար տակաւին: Եղած լուրերն այն էին, թէ Պարսիկները բռնել են Բիւզանդիայից եկող բոլոր ճանապարհները՝ Եփրատի ափերից սկսած, որպէսզի բիւզանդացիք չգան Հայերին օգնութեան :

Փառանձեմը ծանր ապրումների մէջ էր. այն ինչ սպասում էր մեծ յոյսերով, չիրականացաւ : Պապն ու Մուշեղը ուշացան իրենց բանակներով եւ, դրա փոխարէն, Պարսիկները նորից վերսկսեցին գրոհները:

Նախ երեւացին փոքրիկ խմբեր, կարծես ստուգելու համար, թէ արդեօք բերդում մարդ կա՞յ, թէ ոչ. կամ՝ որքա՞ն ... Այս ստուգումը կատարուեց մի քանի անգամ, որից յետոյ երեւացին պարսից զինուած, զրահուած զօրքերը բերդի ստորոտներում, ու նորից սկըսուեցին հին ձեւի կռիւները ...

Ինչպէս աշնանը այնպէս էլ հիմա երկու կողմից համարեա ամբողջ օրը նետեր էին արձակում միմեանց դէմ եւ հայհոյում իրար եւ արեւը մտնելիս՝ դադարում էր ամէն ինչ — Պարսիկներն իջնում էին ցած՝ իրենց վրանները, բերդըցիք մնում էին բերդում եւ պատրաստութիւն տեսնում վաղուայ համար:

Սակայն օրերը տաքանալու հետ տաքացան եւ կռիւները. Պարսիկները նորից ամբոխով, թմբուկով անվախ գալիս էին պարիսպների վրայ, բայց հանդիպելով բերդականների միահամուռ նետաձգութեան ու պարսաքարերին՝ ետ էին դառնում դիակներ ու վիրաւորներ թողնելով :

ՍՏԵՓԱՆ ԶՕՐԵԱՆ

(Շար.)

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Փօթորիկ» խումբի ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 21-ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ՊԱՏԱՐԱԳ ԵՒ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻԻ ՄԷՋ

Եւրոպայի Հայոց Կաթող. Պատուիրակ Գերաշնորհ Սերովբէ Եպիս. Մանուկեանի հրահանգով, Փոն տը Շէրիի եւ շրջակայքի Ազգ. Միութիւնը կը փութայ տեղեկացնել թէ այս Ուրբաթ, մէջ պատարագին հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարէ Տէսինէն Տէր Վարագ քհնյ. Աւագեանը, դպրապետութեամբ Պ. Գրիգոր Մարտիրոսեանի նաեւ Դպրաց Դասու եւ Տէսինի նորակազմ երգչախումբի մասնակցութեամբ,

Ի յիշատակ նորոգ հանգուցեալ Թուրքիոյ Հայոց բազմավաստակ Պատրիարք Տ. Գարեգին Արք. Խաչատուրեանի:

Առաւօտեան ժամերգութիւն ժամը 9-ին, Ս. պատարագ ժամը 10ին, հոգեհանգիստ ժամը 11ին:

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ
ՍԵՒՐ
1961-1962

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԲԱՑՈՒԱԾ ԵՆ:

Իրենց զաւակները արձանագրել փափաքող ծնողքներու գործը դիւրացնելու համար կը յանձնարարենք, որ վարժարան առաջնորդեն երախան դպրոցական եւ բժշկական վկայականներով միասին: Փարիզէն դուրս գտնուողները գրաւոր դիմումին միացնեն վերոյիշեալ վկայականները:

Պայմաններու համար դիմել՝ գրաւոր կամ հեռաձայնով.—

DIRECTION DU COLLÈGE SAMUEL MOORAT
26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O.)
Tél.: OBS. 18-28

ԻՏԱԼԻԱ ԵՒ ԱՒՍՏՐԻԱ
ՎԵՆԵՏԻԿ-ԹԻՐՈԼ-ՎԻԷՆՆԱ
ԽՄԲԱԿԱՆ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

Վիէննայի Մխիթարեան Միաբանութեան 4 յոբելեաններուն առթիւ:

Օգոստոս 11 — Սեպտեմբեր 4

Ճամբորդութիւնը կը կազմակերպէ և խումբը կ'առաջնորդէ Հ. Սամուէլ Վ. Արամեան:

Մանրամասն տեղեկութիւններու համար դիմել՝

Առաւօտուն, ժամը 9 – 13'
10 bis, Rue Thouin - PARIS (5')
Tél.: ODEon 02-12

Կէսօրէ ետք, ժամը 13 – 17'
E. DJEZIRIAN
27, Fbg. Montmartre, Paris (9')
Tél.: PRO. 35-85

26 օր, Փարիզէն Փարիզ, ճամբորդութիւն, բնակութիւն եւ ճաշ՝ 550 Ն. Ֆ.:

FOURRURES
Roger YOPIAN
PRIX INTERESSANTS
NEUF et REPARATION
84, Boulevard de Stalingrad, 84
— CHOISY-LE-ROI (Seine) —
Autobus : de la Porte de Choisy, descendre 3 Communes ou Rue du Docteur-Roux.

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղին վարչական ժողովը այս Հինգշաբթի երեկոյ ժամը վեցին, Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Ռիւ Պլէօ:

ՏԱՐԵԿԱՆ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ ՎԵՆԵՏԻԿ — Ս. ՂԱԶԱՐ — ՀՌՈՄ ԵՒ ՇՐՋԱԿԱՅՔԸ

Շաբաթ մը ծովի կեանք՝ Հանր. Սան Մարինոյի մօտ, Ադրիականի աննման աւազին վրայ, ծովեզերեայ նորաշէն եւ հանգստաւէտ պանդոկի մը մէջ:

ՄԵԿՆՈՒՄ՝ Օգոստոս, 6
ՎԵՐԱԴԱՐՁ՝ Օգոստոս, 31

Արձանագրութեանց եւ մանրամասնութեանց համար դիմել.—

Ն. ՄԱՅԻՍԵԱՆ
45, Rue de Trévise, PARIS (9e)
Tél.: TAI. 49-40
(Գաւիթին մէջ)

Յ. ՊԱՍՄԱՃԵԱՆ
11, Avenue Béranger
ARNOUVILLE-LES-GONESSE (S. et O)

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Կրընոպլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի եւ մասնակցութեամբ Տէսինի քոյր մասնաճիւղի Յուլիս 23ին Կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, Վիլար տը Լանի ճամբուն վրայ, Սասնաժէն վեց քիլոմեթր անդին Անժէնի գիւղին ելքին, գեղեցիկ անտառին մէջ սառնօրակ ջուրին եզերքը:

Գեղարուեստական բաժին եւ զանազան անակնկալներ:

Բարձրախօսի վրայ պիտի լսուին հայկական սալեր:

Ճոխ պիւֆէ, զանազան ուտելիքներ եւ զովացուցիչ ըմպելիներ: Հայկական հաճելի եւ ուրախ զուարթ մթնոլորտ:

ԾԱՆՕԹ.— Օթօքարները կը մեկնին սովորական վայրերէն, սովորական ժամերուն:

ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ
ԴԷՊԻ
ԵՐԵՒԱՆ

Երեք շաբաթը անգամ մը
ՆԱՒՈՎ

ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ ուղղակի դէպի ԵՐԵՒԱՆ
Երթուղարձի գիներն են, կերակուրով լերադարձին կարելի է Վենետիկ իջնել

13 ՕՐ ԵՐԵՒԱՆ

Պանդոկի մէջ բնակութեամբ եւ սնունդով

Բ. կարգ	3046 Ն. Ֆ.
Գ. կարգ	2506 Ն. Ֆ.

ԶԵՂՉ խմբովին ճամբորդողներուն:

ՈՒՂԵԳՈՅՑԻ իրաւունք, անձ գլուխ, 150 քիլօ՝ Բ. կարգի եւ 100 քիլօ՝ Գ. կարգի ճամբորդներուն:

Նոյն ճամբորդութիւնը օդանաւով կամ երկաթուղիով:

Մեր գրասենեակը կը գրաղի նաեւ դէպի Ամերիկա, Սուրիա եւ այլ ճամբորդութիւններով:

ԴԻՄԵԼ՝
ԺԱՆ-ԵՂԻՇԷ ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆ
ՄԱՐՍԷՅԼ
48, Rue de la République
Tél.: 20.47.22
MARSEILLE

ՓԱՐԻԶ
Մասնաճիւղ
7, Rue Auber, 7
Tél: RIC. 63-69
PARIS (9e)

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

ՕԳՈՍՏՈՍԻ համար արձանագրուիլ ուզող ծնողքներէն կը խնդրուի դիմել Չորեքշաբթի օրերը ժամը 16էն 18 Մշակոյթին Տուն, 17 Րիւ Պլէօ:

×

Յ. Կ. Խաչի Պօմոնի մասնաճիւղը կը հրաւիրէ ծնողքները որպէսզի արձանագրեն իրենց զաւակները օդափոխութեան կայանի համար, մանչերը 6–13 եւ աղջիկները 6–14 տարեկան:

Փափաքողները արձանագրութեան համար դիմեն՝ 23 Պուլվ. Պօմոն, Տիկին Մ. Տօլպաշեանի:

Իսկ քաղաքը՝ Տիկին Թութելեանի, 4 ռիւ Փարմանթիէ:

×

Յ. Կ. Խաչի վարչութիւնը կը հրաւիրէ ծնողքները որպէսզի արձանագրեն իրենց զաւակները օդափոխութեան կայանի համար, մանչերը 6 – 13 եւ աղջիկները 6 – 14 տարեկան փափաքողները արձանագրութեան համար դիմեն՝ 14Պուլվ. տէ Միւրիէ, տիկ. Արմաղանեանի եւ Տիկին Նուրիցայ Բարսեղեանի, 11 էնփաս տէ Միւրիէ:

Արձանագրութիւնները կը փակուին Յուլիս 15ին:

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Խանասորի Արշաւանքի 64րդ տարեդարձը կը տօնուի նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէին եւ մասնակցութեամբ Շրջանիս բոլոր ենթակոմիտէներուն ու խումբերուն, ինչպէս նաեւ՝ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին եւ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղերուն:

Յուլիս 30ին, Կիրակի ամբողջ օրը, Վալապրի ծառախիտ անտառին մէջ:

Շրջաններու ենթակոմիտէներու եւ խումբերու վարչութիւնները այժմէն պէտք է վարձեն իրենց մասնաւոր օթօքարները:

Մանրամասնութիւնները յետագային:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Վիէնի Հայ Ազգ. Միութեան, կազմակերպուած է դաշտահանդէս մը, այս Կիրակի առաւօտէն մինչեւ իրիկուն, «Լաթապուրէթ»ի դաշտին վրայ, զով եւ սառնորակ գետակին եզերքը…

Գեղարուեստական բաժին, երգ, արտասանութիւն եւ պար:

Ճոխ պիւֆէ, առատ կերուխում…

Բարձրախօսէն անընդհատ պիտի լսէք Հայաստանեան երգեր եւ գեղջուկ պարեր: Հայաբոյր եւ խանդավառ մթնոլորտ:

Սիրով կը հրաւիրուի Վիէնի Հայութիւնը այս ընտանեկան դաշտահանդէսին:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐ
ՕԳՈՍՏՈՍ 1-31
AGDE (Hérault)

Միջերկրականի կապոյտ ջուրերու ափին: Խաղադաշտ եւ լողանք: Խմբակային պտոյտներ, դասախօսութիւններ եւ գեղարուեստական երեկոյթներ:

ՕՐԱԿԱՆ 9.50 Ն. Ֆ.

Արձանագրութեան համար դիմել՝ ամէն Ուրբաթ երեկոյեան ժամը 8էն – 10, եւ Շաբաթ օրերը ժամը 4 – 8, 17 Րիւ Պլէօ.

Գաւառը դիմել հետեւեալ հասցէներուն.—
ՄԱՐՍԷՅԼ.— Գազարեան Վուայաժանս, 31, Լա Քանըպիէռ:
ԼԻՈՆ.— Պէրպէրեան, 39 Րիւ Տիւնուառ:
ՎԱԼԱՆՍ.— Մաղաքեան, 14 Րիւ Ֆրանֆլէն:
ՏԷՍԻՆ.— Լիւլէճեան, 16 Րիւ Քոլի:
ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Խրիմեան, 2 Րիւ Ռապըլէ:
ՆԻՍ.— Գաբրիէլեան, 19 Պուլվ. Մանեան:

ԱՐԵՒԸ բնութեան կուտայ կապոյտ երկինք, կանաչ սար ու ձոր, գոյնզգոյն ծաղիկներ եւ զուարթ լոյս…

ԱՐԵՒԸ կրնայ ձեր տունն ալ ողողել իր զուարթ լոյսով ու գոյներով եթէ ձեր բնակարանը ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ, ԶԱՐԴԱՐԷՔ եւ ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC
16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e
Tél.; ARC 26-61 — Métros : Halles et Chatelet
136, Rue des Bourguignons, Asnières-Bois Colombes
Tél.: CRE. 09-47
11, Bd. de la République, La Garenne
Tél.: STA. 19-06

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Մեր սեփական արտադրութիւնը եղող և ամէնէն արդիական ճաշակով հնարուած առաջնակարգ ներկեր, գոյներու մեծ ընտրութիւն սէնթէթիք եւ վինիլիք պատրաստութիւններու: Նորոյթ իւղաներկեր, պատի սիրուն թուղթեր, ամէն տեսակ լինոլէոմ եւ փլասթիք:

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը:

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON PARIS 12e — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e
166, AV. ARISTIDE BRIAND, PAVILLON-SOUS-BOIS - SEINE
4 BIS, RUE P. V.-COUTURIER, ARGENTEUIL - S. ET O.
24 RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER, ALFORTVILLE
48 BIS, RUE DALAYRAC. FONTENAY SOUS BOIS

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ն. Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ն. Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ն. Ֆ. — Հատը՝ 0.25 Ն. Ֆ.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 12 ՅՈՒԼԻՍ

MERCREDI 12 JUILLET 1961

37րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 9151 — 37EME ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 17րդ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4952

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

"ՖՐԱՆՔՖՈՐԹԻ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ,,

—o—

«Ընկերվարական Միջազգային»ի Սահմանադիր համագումարը 1951 Յուլիսի միաձայնութեամբ քուէարկեց «Յայտարարութիւն» մը, որուն մէջ արտայայտուած են ընկերվարութեան քաղաքական, տնտեսական, ընկերային, մշակութային եւ ժողովրդավարական սկզբունքները:

Ֆրանքֆորթի յայտարարութիւն անունով ծանօթ այդ երկար բանաձեւը այսօր՝ տասը տարի վերջ եւս ի զօրու է, գաղափարական եւ գործնական կրկնակ մարզերու մէջ:

Յանօթացնենք գլխաւոր կէտերը.

1— Ընկերվարականները կը պայքարին կառուցանելու համար նոր ընկերութիւն մը՝ ազատութեան մէջ եւ ժողովրդավարական միջոցներով:

2— Առանց ազատութեան չկայ ընկերվարութիւն: Ընկերվարութիւնը կարելի է իրականացնել միայն ժողովրդավարութեամբ (տեմոկրասի): Ժողովրդավարութիւնը լրիւ կրնայ իրականանալ միայն ընկերվարութեամբ:

3— Ժողովրդավարութիւնը ժողովուրդի կառավարութիւնն է, ժողովուրդին միջոցաւ, ժողովուրդին համար: Անիկա պէտք է ապահովէ՝

Ա) Իւրաքանչիւր մարդ էակի համար անձնական կեանք մը, պաշտպանուած՝ պետութեան քմահաճ միջամտութեանց դէմ:

Բ) Քաղաքական ազատութիւններ, ինչպէս մտածումի, արտայայտութեան, կրթութեան, կազմակերպութեան եւ կրօնքի ազատութիւն:

Գ) Ժողովրդական ներկայացուցչութիւն՝ ազատ ընտրութիւններով, ընդհանուր, հաւասար եւ գաղտնի քուէարկութեամբ:

Դ) Կառավարութիւն՝ մեծամասնութեան միջոցաւ. յարգանք՝ փոքրամասնութեան իրաւունքներուն հանդէպ:

Ե) Բոլոր քաղաքացիներու հաւասարութիւնը օրէնքի առջեւ, առանց ծնունդի, սեռի, լեզուի, դաւանանքի եւ գոյնի խտրութեան:

Զ) Մշակութային ինքնավարութեան իրաւունք համայնքներու համար՝ իրենց սեփական լեզուով:

Է) Դատական անկախ դրութիւն մը. ամէն մարդ իրաւունք պէտք է ունենայ հրապարակաւ դատուելու անկողմնակալ դատարանի մը առջեւ՝ օրինական միջոցներով:

4— Ընկերվարականները պայքարած են միշտ մարդկային իրաւունքներու համար:

ՄԱԿի ընդհանուր ժողովին կողմէ քուէարկուած յայտարարութիւնը մարդկային իրաւանց մասին՝ գործնապէս պէտք է իրականացուի բոլոր երկիրներու մէջ:

5— Ժողովրդավարութիւնը կ'ընդունի, որ գոյութիւն ունենան մէկէ աւելի կուսակցութիւններ եւ ընդդիմադիրներ: Ժողովրդավարութիւնը անիկա իրաւունք եւ պարտականութիւն ունի ինքզինքը պաշտպանելու անոնց դէմ, որոնք իրենց տրուած պատեհութիւնները պիտի օգտագործեն քանդելու համար զայն: Քաղաքական ժողովրդավարութեան պաշտպանութիւնը կենսական նշանակութիւն ունի ժողովուրդին համար:

6— Ժողովրդավարութիւնը կրնայ պաշտպանուիլ միայն գործնական օժանդակութեամբը աշխատաւորներու, որոնց ապրուստը կապուած է անոր գոյատեւման:

7— Ընկերվարականները կը ջատագովեն ազատագրական պայքարները բոլոր այն ժողովուրդներուն, որոնք կը տառապին ֆաշական թէ համայնավարական բացարձակապետութեան (դիկտատուրա) լուծին տակ:

Բացարձակապետութիւնը, ուր ալ ըլլայ, վտանգ մըն է բոլոր ազգերու ազատութեան, հետեւաբար եւ աշխարհի խաղաղութեան համար: Ուր որ բռնի աշխատանքի սանձարձակ շահագործում կայ, ըլլայ անհատական շահի, ըլլայ քաղաքական բացարձակապետութեան անունով, բոլոր ժողովուրդներու ապրուստի եւ բարոյականի մակարդակը վտանգի ենթարկուած է:

Ֆրանքֆորթի յայտարարութիւնը շեշտը կը դնէ ժողովրդավար սկզբունքներու վրայ: Այս պատճառաւ ալ «Ժողովրդավարական ընկերվարութիւն» մակդիրը կը տրուի վերակազմեալ Միջազգայինին:

ՀՐԱՆԴ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

"ԱՆԲԱԽՏ ԹՈՒՐՔԻԱ,, ԿԸ ԳՐԷ ՕՌՈՌ

ՀԱՆՐԱՔՈՒԷԻՆ ԱՌԹԻՒ

Կիրակի օրուան հանրաքուէն ցոյց տուաւ առաջին առթիւ թէ Կիւրսէլ եւ իր խմբակը չեն յաջողած իրենք զիրենք պարտադրել երկրին մէջ: Հարցը «այո» կամ «ոչ» ըսել չէր Սահմանադրութեան նախագիծին այլ՝ «այո» կամ «ոչ» ըսել Կիւրսէլին: Պաշտօնական թիւերը ցարդ ծանօթ չեն. բայց որոշ շրջաններու կարծիքը որոշ է: Եթէ 80 առ հարիւր է քուէարկողներու համեմատութիւնը, 60էն 65 առ հարիւր կը հաշուեն «այո»ներու թիւը: Անդին 30էն 35 առ հարիւր «ոչ»եր կան: «Ոչ» ըսած է Թուրք գիւղացին, ոչ թէ սահմանադրութեան որմէն անշուշտ բան չէ հասկցած այլ՝ այդ «ոչ»ով իր դժգոհութիւնը յայտնած է զինուորական խմբակցութեան, որ հակառակ թափած ջանքերուն եւ կուսակցական երեք պարագլուխներ «զօրաշարժի» ենթարկելուն (Ըմէթ, Ալիճան, Պօլուքպաշի) չկրցաւ տէր դառնալ Թուրքիոյ: Օռոռի մէջ Պենազէ կը քննէ կացութիւնը, եւ կը գտնէ թէ Կիւրսէլի եւ ընկերներուն գլխաւոր սխալը եղաւ Եասը Ատայի դատավարութիւնը, որ փոխանակ հանրային գործունէութեան դատ մը ըլլալու, օգտագործուեցաւ միայն նախկին պետական դէմքերը վարկաբեկելու:

Յատկանշական է «ոչ»երու կեդրոնները.— Իզմիր, Պրուսա, եւ բանուորական Զոնկուլտաք գիւղաքաղաքը: Ասոնք Մէնտերէսի եւ Պայարի հաւատարիմ շրջաններն են:

Պենազէ շատ մտահոգ է այս կացութենէն եւ նկատելով, որ քուէարկութեանց թուականը Հոկտեմբեր 15 է, կը խորհի թէ տակաւին երեք ամիս անորոշութիւն պիտի տիրէ եւ կեզրակացնէ.—«Անբա՜խտ Թուրքիա»: Պատմութիւնը ցոյց տուած է թէ աւելորդ է մտահոգուիլ Թուրքիոյ մասին:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ արտաքին քաղաքականութեան մասին խօսեցաւ Ռըսք, առջի օր, Ազգային Մամուլի ակումբին մէջ, Ուաշինկթըն: Պերլին.— Թերեւս օր մը հարցը ներկայացուի ՄԱԿի եւ կամ Միջազգային Ատեանին, բայց Խ. Միութիւնը շատ անգամ կը մերժէ Ատեանին որոշումները: Պերլինի լարուած կացութիւնը կը մեղմանար, եթէ Ամերիկա տէփագ̈tօ ճանչնայ Փանքովի կառավարութիւնը եւ կամ Արեւմտեան Պերլինէն քաշուին Ատլանտեան պետութիւնները, բան մը որ պիտի չընեն երբեք: Հասարակաց Շուկայ.— Անգլիա ազատ է միանալու եթէ փափաքի: Ամերիկա ոչ մէկ ճնշում կը գործէ: Փեքին.— «Աւելի քան անհաւանական» է համայնավար Չինաստանի անդամակցութիւնը ՄԱԿի, յառաջիկայ աշնան:

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ առաջին տիեզերագնացը՝ Կակարին, Լոնտոն հասաւ: Օդակայան զինք դիմաւորելու գնաց գիտութեան նախարարութեան ընդհ. քարտուղարը: Կակարին պիտի ընդունուի Մաքմիլընի կողմէ:

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ ՊՈԼՍՈՅ ՄԷՋ

ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ՝ ԿՈՒՍԱԿԱԼԻՆ ՀԵՏ

Մեր յաջորդ թիւին վերապահելով Պոլսոյ Պատրիարքին յուղարկաւորութեան մանրամասնութիւնները, յիշենք միայն թէ Աթենակոբաս Պատրիարք անձամբ ներկայ եղած է արարողութեան, զոր նախագահած է Վազգէն Ա.:

Նախքան յուղարկաւորութիւնը Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը, Հինգշաբթի առաւօտ գացած է Թաքսիմի հրապարակը ու ծաղկեպսակ մը դրած Աթաթիւրքի յուշարձանին առջեւ: Անգամ մը եւս ժամի չփոթութիւն մը եղած է, այս առթիւ: Նախորդ օրը, Պատրիարքարանի զեկոյցը կը հաղորդէր թէ այս այցելութիւնը պիտի կատարուի կէսօրէ վերջը, այդ պատճառաւ բազմաթիւ հաւատացեալներ կէսօրէն վերջը գացին Թաքսիմի հրապարակը եւ տեսան թէ ծաղկեպսակը արդէն զետեղուած էր:

Նոյն օրը Ամենայն Հայոց Հայրապետը, որուն կ'ընկերանային Մամբրէ եւ Կոմիտաս եպիսկոպոսները, Պարգեւ վարդապետ, Արամ քհնյ. Պասմաճեան, Օր. Հերմինէ Գալուստեան, Պ. Պ. Արա Գույումճեան եւ Կարապետ Ղազարեան, այցելած է Պոլսոյ կուսակալին

Րեֆիք Թուլկա եւ Կաթողիկոսը հետեւեալ խօսակցութիւնը ունեցած են: Առաջին առթիւ խօսք առած է Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը.—

«Իբրեւ Հայ Եկեղեցւոյ պետ, տխուր առիթով մը կ'այցելենք Պոլիս: Այս առիթով ես երջանիկ եմ որ այս այցելութիւնը տալով իմ ողջոյնները կը բերեմ թէ Իսթանպուլի եւ թէ ձեր անձին: Լաւագոյն մաղթանքներս ունիմ այս երկրին, ուր մեր եկեղեցին եւ մեր եկեղեցւոյ հաւատացեալները խաղաղ եւ երջանիկ կեանք մը կ'ապրին:

«Իրենց բոլոր հայրենանուէր գործերուն յաջողութիւն կը մաղթեմ եւ ձեզի ալ անձամբ քաջառողջութիւն:

Հայրապետին այս խօսքերուն Կուսակալ Տոք. Րեֆիք Թուլկա պատասխանած է հետեւեալը.

— Մեր հայ հայրենակիցներու կրօնապետին վախճանման առթիւ մեր զգացած ցաւը անսահման է: Մեր երկիրը յուզումի մէջ է անոր համար որ կորսնցուցած է իր հաւատարիմ մէկ զաւակը եւ բարեկամը, ես ալ անձամբ չափազանց ազդուած եմ կորսնցնելով անձնական բարեկամ մը:

«Ձեզի շնորհակալութիւն կը յայտնեմ անոր համար որ շատ հեռուներէն եկաք մեր ցաւին մասնակից դառնալու համար:

«Մեր հասարակաց այս վշտին համար թէ ձեզի եւ թէ հայ հայրենակիցներուն ցաւակցութիւն կը յայտնեմ: Մեր պետութեան նախագահն ալ վերջին ծայր ազդուած է եւ գլխ փոխանորդ կարգած է:

«Մեր այս վիշտի օրերուն ձեր այցելութեան համար կրկին շնորհակալութիւններ կը յայտնեմ եւ ձեզի արեւշատութիւն կը մաղթեմ:»

Այս խօսքերէն յետոյ Հայրապետը եւ կուսակալը կ'ունենան մտերմիկ խօսակցութիւն մը որ կը սկսի հետեւեալ կերպով:

Կուսակալը կը հարցնէ.

— Ինչ միջոցով եկաք Պոլիս:

— Օդանաւով Վիէննայէն:

Կ.— Շատ արժէքաւոր եւ լայնախոհ Կրօնապետ մըն էր վախճանեալը. մեծ ջանք թափած էր Դպրեվանքի զարգացման համար: Իմացայ որ Դպրեվանքը թաղուելու կտակ մը ունի եղեր: Միայն, այս զարուն, վարժարանի մը պարտէզին մէջ թաղուելու պարագան առողջապահական սխալ մը նկատուած ըլլալով, նախընտրելի էր որ ան ամփոփուի Պատրիարքներու վերապահուած թաղամասին մէջ:

— Աւելի յետոյ խօսքը կը դառնայ Երեւանի եւ Էջմիածնի շուրջ: Կուսակալը կը յայտնէ թէ հեռուէն տեսած է այդ տեղերը:

Վեհափառը կը յայտնէ թէ Երեւանը պզտիկ քաղաք մըն է հազիւ 6-700.000 բնակչութեամբ, բայց օրէ օր կը դառնայ սիրուն քաղաք մը:

— Գիտեմ նաեւ Լենինականը, կ'աւելցնէ կուսակալը:

— Ան ալ ունի 200.000 բնակչութիւն կ'աւելցնէ Վազգէն Ա.:

Հայրապետը այս անգամ կը խօսի Պոլսոյ մասին՝ ըսելով.

— Պոլսոյ մասին անշուշտ շատ լսած եւ կարդացած ենք. տեսած ենք բազմաթիւ լուսանկարներ: Կը ճանչնանք այս քաղաքը իբրեւ աշխարհի ամենագեղեցիկ դիրքը ունեցող քաղաքներէն մէկը եւ ուրախ ենք որ, այս տխուր առիթով, մեր աչքերով իսկ կը տեսնենք զայն: Իրապէս շատ հետաքրքրական քաղաք մըն է Պոլիսը իր իւրայատուկ գոյներով:

— Պոլիսը գեղեցիկ է, բայց զայն շատ աւելի գեղեցկացնելու համար շատ դրամի պէտք կայ:

— Նաեւ աշխատանքի, կ'ըսէ Կաթողիկոսը եւ կ'աւելցնէ.

— Անշուշտ այսպիսի հին քաղաք մը բազմաթիւ յուշարձաններ, հնութիւններ ունի, դժուար է մէկ անգամէն կարգի բերել, կը կարծեմ որ այդ հնութեանց հետքերն ալ պէտք է մնան:

Կ.— Այդ տեսակէտով շատ դժուարութիւններու կը հանդիպինք: Մեր աշխատութիւնները շատ անգամ կը կաղան երբ հնութիւններ կ'ելլեն մեր դիմաց.

Հայրապետին եւ Կուսակալին այս տեսակցութեան սկիզբէն մինչեւ վերջը կաթողիկոսը հայերէն խօսած է եւ Պ. Կարապետ Ղազարեան թուրքերէնի թարգմանած է:

— Խօսակցութեան ճիշդ այդ պահուն կը բացուին սրահին դռները եւ ներս կը մտնեն Թուրք թերթերու բազմաթիւ լուսանկարիչները, որոնք կը սկսին յաջորդաբար լուսանկարել:

Հայրապետը կը հետեւի պահ մը անոնց ապա կ'ըսէ.

— Պոլսոյ լուսանկարիչները բացառիկ աշխուժութիւն ունին: Քանի՞ թերթ ունիք:

— 46 կը պատասխանէ Կուսակալը:

— Բոլորն ալ օրաթե՞րթ են:

— Բոլորն ալ օրաթերթ. Թրքերէն, հայերէն, ֆրանսերէն, յունարէն եւ այլ լեզուներով:

Վերջ գտած է տեսակցութիւնը: Վեհափառ Հայրապետը հրաժեշտ կառնէ կուսակալէն ըսելով.

— Ձենք ուզեր աւելի անհանգիստ ընել ձեզ, շատ շնորհակալ ենք:

Կ.— Մեզի պատիւ ըրիք հոս այցելելով: Եթէ որեւէ փափաք ունիք, պատրաստ ենք անհրաժեշտ կարգադրութիւնները ընելու:

— Շնորհակալ եմ:

— Եթէ կը փափաքիք այցելել մեր մզկիթները եւ թանգարանները, պատրաստ ենք ամէն դիւրութիւն ընծայելու:

— Կը փափաքիմ բայց թաղումէն յետոյ:

— Եթէ որեւէ ուրիշ փափաք ունիք:

— Շնորհակալ եմ:

Թուրք թերթերը արձագանգ հանդիսացած են այս տեսակցութեան:

ՍՐԲՈՒՀԻ ՏԻՒՍԱԲ

(ԾՆՆԴԵԱՆ 120ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Աշնահար դէմքով եւ վշտամած աչքերով կնոջ համար՝ աղջկան սենեակը դարձած էր մատուռ մը, ուր կը փակուէր ան, երկար եւ տառապագին կ'աղօթէր՝ մանիշակներով շրջանակի մէջ առնուած նկարին առջեւ: Սեւազգեստ կինը տունէն դուրս կ'ելլէր միա՛յն Շիշլիի գերեզմանատունը երթալու համար, ուր ճերմակ վարդենիներու շուքին տակ կը ննջէր իր խարտեաշագեղ Դորին: Այսպէս շարունակուեցաւ տասը երկար տարիներ, մինչեւ որ ձմեռնային օր մը, 1901 Յունուար 16ին, մահը զրկեց նաեւ սգակիր մայրը:

Այսպէս տխուր աւարտեցաւ Սրբուհի Տիւսաբին կեանքը: Ան որ իրաւամբ կոչուեցաւ հայ առաջին վիպասանուհին:

Ի՞նչպէս ընթացած է այդ կեանքը, ի՞նչ գործեր տեսած է ան եւ ինչո՞ւ անոր անունը մտած է մեր գրականութեան պատմութեան մէջ:

Պատմենք:

Վոսփորի եւրոպական ափին բազմած է Միջագիւղը՝ զոյգ եկեղեցիներով, հարուստ եւ պճնամոլ ապարանքներով, բամբասանքը սիրող կիներով, «չատ կանոնաւոր խեղճութեան» մէջ զոնուող վարժարանով, զողերով եւ ծովեզերքը թափուած շուներու ղիակներով,— ահա Պոլսոյ այդ նշանաւոր թաղամասին պատկերը՝ Յակոբ Պարոնեանի նկարագրութեամբ:

Միջագիւղ կը բնակէր նաեւ Վահանեան ծանօթ գերդաստանը: Այնտեղ ծնաւ եւ Սրբուհին 1841ին: Իր մանկական տարիներու մասին Տիւսաբ գրած է.—«Մինչ մանկիկ էի, հայրս մեռաւ, որբ մնացի, սակայն որբութիւն չճանաչեցի, այնչափ մայրս բոլորովին սէր էր եւ անձնուիրութիւն»: Ըրաւի, Սրբուհիին մայրը, Նազլը Վահանը, ոչ միայն «մայր էր եղական, մայր պաշտելի եւ փարելի», այլեւ այն ատենուան ամէնէն զարգացած եւ յարգուած կիներէն մէկը: Ամիրայի աղջիկ էր, հմուտ հայերէնի, ֆրանսերէնի եւ յունարէնի, ազգասէր եւ բարեգործ կին մը, որ ոչինչ կը խնայէր իր զաւկին դաստիարակութեանը համար:

Մինչեւ տասը տարեկան հասակը Սրբուհին ուսանած է Միջագիւղի ֆրանսական յատուկ դպրոցը: Հոն ստացած գիտելիքները չգոհացուցին ուշիմ եւ խելացի աղջկան, ուստի անոր դաստիարակութեամբ զբաղեցաւ եղբայրը՝ Յովհաննէս (Վահանը): Եղբայրը քրոջմէն մեծ էր 9 տարով, բժշկութիւն ուսած էր Փարիզի մէջ եւ Կ. Պոլիս վերադառնալէն քանի մը տարի ետք, նուիրուեցաւ պետական գործունէութեան, գրաւելով կարգ մը բարձր պաշտօններ:

Սրբուհին, տակաւին մանկամարդ օրիորդ, ֆրանսերէնէ զատ կը տիրապետէր իտալերէնի եւ յունարէնի, հիանալի դաշնակ կը նուագէր: Բայց գեղեցիկ եւ կենսախինդ Սրբուհին անտարբեր էր դէպի մայրենի լեզուն եւ մշակոյթը: Արեւելահայ հանրային գործիչ Ս. Երեցեան, որ երկար տարիներ ապրած է Պոլիս, իր յուշերուն մէջ կը խօսի Սրբուհի Վահանեանի մասին.— Նա հայերէնի մասին խօսք եղած ժամանակ ուղղղակաճ սեռռակաճ ասելով ծաղրում էր»:

Այդ ձեւով ալ կ'անցնէր անոր կեանքը, բարձր դասու միւս երիտասարդներուն պէս ան ալ կը մնար օտարասէր, եթէ բարեդէպ պատահութեամբ մը չճանչնար Մկրտիչ Պէշիկթաշլեանը, բարեկամներէն մէկուն տանը մէջ: Մեծ բանաստեղծը իր լայն համբաւով եւ կրակոտ հայրենասիրութեամբ բորբոքեց օրիորդին գնացող ազգային զգացումները: Սրբուհին ցանկութիւն յայտնեց աշակերտիլ Պէշիկթաշլեանին: Եւ ահա 1863էն սկսեալ կը սկսի հայերէնի մասնաւոր դասեր առնել:

Բազմաթիւ աշակերտներու մէջ՝ միայն Սրբուհին, այդ «անուշիկ կուսիկի» անունն է, որ Պէշիկթաշլեանի համար դարձաւ սիրելի եւ նուիրական.

Տուած մազերն հովուն ի ծուփ
Կը թրչտի ընդ քար, ընդ փուշ,
Դարէ ի դար, թուփէ ի թուփ…

Սիրուած բանաստեղծը մանկամարդ օրիորդին մէջ արթնցուց խորունկ սէր եւ հետաքրքրութիւն դէպի իր մայրենի լեզուն եւ մշակոյթը ու ընդամէնը մէկ տարուան ընթացքին հմուտ դարձուց արդի հայերէնին եւ գրաբարին: Սրբուհին, որու հոգիին մէջ խամրած էին ազգային զգացումները, որ կարդացած էր միայն եւրոպական հեղինակներ, այժմ գիտէր Հայոց պատմութիւնը: Ապագայ գրագիտուհին երգի վերածեց Զէյթունցիներուն նուիրուած «Մահ քաջորդոյն» հայրենասիրական քերթուածը, զոր գրած էր իր ուսուցիչը՝ հետեւողութեամբ: Կը գրէր առաւելաբար գրաբար բանաստեղծութիւններ, յատկապէս ձօներ ու բնութեան նուիրուած գովերգութիւններ, իր ուսուցչին հսկողութեան տակ: Այդ գործերէն մէկը, «Գարուն» խորագրուած երկարաշունչ բանաստեղծութիւնը Մ. Պէշիկթաշլեանի խնդրանքով տպագրութեան յանձնարարած է Ա. Բագրատունի, որ եւ տպուեցաւ «Բազմավէպ»ի մէջ (1864 Օգոստոս):

1868 Նոյեմբեր 29ին մեռաւ Մկրտիչ Պէշիկթաշլեան, իսկ քանի մը օր ետք «Մասիս» շաբաթաթերթին մէջ երեւցաւ Օր. Սրբուհի Վահանեանի «Ի մահ Պ. Մ. Պէշիկթաշլեանի» ողբերգը: Ասիկա վերջին հրաժեշտն էր, սիրած ուսուցիչին պայծառ յիշատակին ձօնուած սրբտառուչ խօսքը, մեծ բանաստեղծին եւ հայրենասէրին շիրիմին վրայ դրուած ամէնէն թարմ ծաղկեփունջը:

Տարիները կը սահէին մէկը միւսին ետեւէն: Սրբուհի Վահանեան ամուսնացաւ Ֆրանսացի դաշնակահար Փոլ Տիւսաբի հետ, ունեցաւ զաւակներ: Այսուհանդերձ չմոռցաւ նուիրուիլ Հայութեան իր ուսուցչին նման:

Վրայ հասան 80ական թուականները: Թուրքիոյ պատմութեան մէջ սկսաւ սարսափներով ծանօթ «զուլումի» շրջանը: Անասելի կերպով ծանր էր Հայութեան վիճակը: Գաւառներուն մէջ կը տիրէր սովը, ծայր առած էր գաղթականութեան անվերջ հոսանքը: Համիտեան բռնապետութիւնը խանձարուրին մէջ կը խեղդէր ամէն ազատ խօսք եւ պայծառ գաղափար: Ժողովուրդը մատնուած էր հոգեւոր ստրկութեան: Փակուած էր Հայոց Թատրոնը, արգիլուած էր հայ թագաւորներու եւ զօրավարներու նկարներուն, ինչպէս նաեւ երգարաններուն տպագրութիւնը, կարելի չէր արտասանել հայրենասիրական ոտանաւորներ, վերջապէս կը գործէր խիստ գրաքննութիւնը:

Բայց ընկերութեան ամէնէն ճնշուած եւ արհամարհուած անդամը կը մնար կինը, որ ժամանակակիցներէն մէկուն համաձայն դարձած էր սոսկ «ծննդաբերութեան մեքենայ մը»: Տիւսաբ որոշեց նուիրուիլ ապերջանիկ եւ նկուն հայ կնոջ իրաւունքներու պաշտպանութեան:

1883 Յունիսին Կ. Պոլսի մէջ լոյս տեսաւ Սրբուհի Տիւսաբի «Մայտա»ն, կնոջ մը գրիչին պատկանող առաջին վէպը մեր իրականութեան մէջ: Հեղինակը իր երկին կցած էր յառաջաբան մը, ուր կը խոստովանէր, թէ իրեն համար «վիպասանական պատմութեան ձեւը» լոկ միջոց մըն էր: Գրագիտուհին իր գործին «միակ առաւելութիւնը» կը համարէր «որ ինքը խղճմտական քաջութեամբ կը յայտնէ ճշմարտութիւնը: Գրիչը ճշմարտութեան գործիքն ըլլալու է, ի՞նչ փոյթ, եթէ հալածուի եւ դատապարտուի»:

Տիւսաբ կը բողոքէ կնոջ հանդէպ գործուած անիրաւութիւններուն դէմ: Կինը, զոր բնութիւնը ծնած է «գեղեցիկ եւ ընտիր հանգամանքով», ստրկացած է բռնութեան, օրէնքին եւ նախապաշարումներուն զօրութեամբ: Ան «շղթաներու շաչիւնը լսելով ապրեցաւ մինչեւ ցարդ առանց երբեք զանոնք խորտակելու փորձ ընելու»: Հեղինակին գաղափարատիպ տիկինը՝ Սիրան դառնութեամբ կ'ըսէ.— «Ամէն ազատ շաւիղ, ամէն մըտաւոր սահման, ամէն փառաց ճամբայ արգիլուած է կանանց»: Վիպասանուհին կը ծաղրէ Ֆրանսական յեղափոխութեան հռչակած «ազատութեան եւ հաւասարութեան» սկզբունքները, որոնք «պարզապէս ահագին բառեր են»: «Ի՞նչ է այդ ազատութիւնն, որ կը զրկէ կինը բողոքելու, գործելու, ձեռնարկելու կարողութենէն», կը հարցնէ ան: Օրէնքները յօրինուած են կինը ստրուկ պահելու համար: «Օրէնքը կնոջ վիզէն շուան մը կ'անցուցնէ, զոր կը սեղմէ եւ կը թուլցընէ ըստ հարկին»: Տիւսաբ կը պահանջէր որ կինը տղամարդուն հաւասար ըլլայ, երկու սեռերուն միջեւ հաստատուի «վայելից եւ պատժոյ, աշխատութեան եւ վարձատրութեան հաւասարութիւն»:

Տիւսաբի կարծիքով կինը կրնայ ազատութեան տիրանալ, նոյնիսկ նոյն ընկերութեան մէջ, եթէ միայն զարգանայ, տգէտ չմնայ, պայքարի նախապաշարումներուն դէմ, այդ «եռագլուխ հրէշին» դէմ:

Տիւսաբի համարձակ միտքերը ալեկոծեցին արեւմտահայութիւնը: Գրագէտ եւ հրապարակախօս, մանկավարժ եւ փիլիսոփայ, վաճառական եւ իրաւաբան, հոգեւորական եւ հասարակական գործիչներ ու դէմ արտայայտուեցան մամուլի էջերէն: Այնուամենայնիւ Տիւսաբ անյողդողդ մնաց իր տեսակէտներուն մէջ եւ տարի մը անց հրատարակեց «Սիրանոյշ»ը եւ 1886ին՝ «Արաքսիա կամ վարժուհին» վէպերը, որոնք «Մայտայ»ի գաղափարական շարունակութիւնն են:

Սրբուհի Տիւսաբի կարապի երգը եղաւ «Որդեկորոյս քերթող մը» արձակ բանաստեղծութիւնը, զոր յեբեւեանին (1888 Դեկտեմբեր) արտասանեց Պետրոս Ադամեան:

1891ին Տիւսաբ Փարիզէն, ուր գացած էր բուժուելու, վերադարձաւ Կ. Պոլիս: Իսկ քանի մը ամիս ետք թոքախտէ մեռաւ իր 18 տարեկան աղջիկը՝ Դորին: Այդ անդարմանելի կորուստը Տիւսաբը կտրեց ոչ միայն գրականութենէն, այլեւ արտաքին աշխարհէն:

Հազիւ քանի մը տարիներ զբաղած է գրականութեամբ, այսուհանդերձ անուրանալի ծառայութիւններ մատուցած է հայ գրականութեան: Հայ գրողներէն առաջինն է, որ շահագրգռուեցաւ թշուառութեան մէջ թաղուած հայ կնոջմով եւ փորձեց իրականութիւն դարձնել կնոջ եւ այր մարդու հաւասարութեան սկզբունքը:

Ա. ՇԱՐՈՒՐԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԲՆԱԿՉՈՒԹԻՒՆԸ

—o—

Երեւանի ձայնասփիւռէն առնելով արտասահմանեան հայերէն բոլոր թերթերը գրեցին թէ վերջին վիճակագրութեան արդիւնքներուն համաձայն՝ Հայաստանի բնակչութեան ընդհանուր թիւն է 1.890.000: Խօսնակը աւելցուցած է նաեւ, թէ երկու տարուան ընթացքին Հայաստանի բնակչութիւնը աւելցած է 125.000 հոգի:

Ուրիշ աղբիւրներէ հասած տեղեկութիւններու համաձայն՝ մայրաքաղաք Երեւանի բնակչութեան թիւն ալ հասած է 560.000ի:

Սրտի անհուն հրճուանքով է որ կու տանք այս լուրը մեր ընթերցողներուն: Կը հաստատուի նաեւ Թաս գործակալութեան թղթակցին կողմէ, որ տեսակցութիւն մը ունենալով Հայաստանի վիճակագրական Գրասենեակի վարչութեան նախագահ Հրանդ Մարտիրոսեանի հետ, ստուգած է կարգ մը մանրամասնութիւն-

ՎԱՆԻՆԱ ՎԱՆԻՆԻ

—o—

Աթոռին վրայ ձգուած շրջազգեստը կը թուէր դաշոյնի հարուածներէն ծակծկուած ըլլալ: Վանինան կրնար համրել այդ պատռուածքները:

Օր մը, աւելի որոշակի տեսաւ անծանօթուհին:

Անոր կապոյտ աչքերը յառած էին դէպի երկինք: Կը թուէր թէ կ'աղօթէր:

Շուտով իշխանուհին գեղեցիկ աչքերը լեցուեցան արտասուքով եւ շատ ցաւ ըզգաց որ չէր կրնար խօսիլ անծանօթուհիին հետ:

Յաջորդ օրը, Վանինա համարձակութիւնը առաւ իր հօր պալատէն առաջ թաքնուիլ պատշգամին վրայ:

Տեսաւ հօրը մուտքը անծանօթուհիին մօտ: Ձեռքին ունէր կողով մը՝ ուտելիքներով լեցուն: Իշխանը մտահոգ երեւոյթ ունէր եւ շատ բան չըսաւ: Այնքան ցած ձայնով կը խօսէր, որ հակառակ պատուհանին բաց ըլլալուն, Վանինա ոչինչ հասկցաւ արտասանուած խօսքերէն: Անմիջապէս ետք, իշխանը մեկնեցաւ:

— Անպայման այս խեղճ կինը պէտք է սոսկալի հակառակորդներ ունեցած ըլլայ, որպէսզի իմ հայրս, որ այնքան անհոգ նկարագրի տէր է, ոչ ոքի չվստահի եւ ինքն իսկ յանձն առնէ օտական հարիւր քանըհինգ աստիճաններ բարձրանալ խորհրդածեց Վանինա:

Գիշեր մը, երբ Վանինա յուշիկ գլուխը կ'երկարէր դէպի անծանօթուհիին պատուհանը, յանկարծ անոնց աչքերը հանդիպեցան իրարու: Վանինա, աղաղակեց.

— Կը սիրեմ ձեզ եւ հաւատարիմ եմ ձեզի…

Անծանօթուհին նշան ըրաւ որ ներս մտնէ:

— Հազար ներողութիւն կը խնդրեմ, գոչեց Վանինա, որովհետեւ իմ տխմար հետաքրքրութիւնս ձեզի նուաստացուցիչ կը թուի:

Կը խոստանամ գաղտնապահ ըլլալ, եւ եթէ պահանջէք՝ անգամ մըն ալ չեմ գար:

— Ո՞վ արդեօք երջանկութիւն պիտի չզգար զձեզ տեսնելով, ըսաւ անծանօթուհին: Այս պալատին մէ՞ջ կը բնակիք:

— Անկասկած, պատասխանեց Վանինա: Եւ սակայն, կը տեսնեմ որ զիս չէք ճանչնար: Վանինան եմ ես, Տոն Ասդրիւպալէի աղջիկը:

Անծանօթուհին դիտեց զայն զարմանքով, շառագունեցաւ, եւ աւելցուց.

— Հաճեցէք զիս յուսադրել որ ամէն օր պիտի գաք զիս տեսնելու, սակայն, պիտի փափաքէի որ իշխանը անգիտանար ձեր այցելութիւնները:

Վանինայի սիրտը ուժգին կը բաբախէր: Անծանօթուհիին շարժուձեւերը արտակարգօրէն քաղաքավար էին: Անպայման այս խեղճ կինը պէտք է վիրաւորած ըլլար ազդեցիկ անձնաւորութիւն մը, եւ կամ նախանձի մը պահուն սպաննած՝ իր սիրականը: Վանինա անոր դժբախտութեան մէջ չէր տեսներ գռեհիկ պատճառ մը:

Անծանօթուհին յայտնեց թէ ուսէն հարուած մըն էր ստացած որ թափանցած էր մինչեւ կուրծքը եւ շատ կը տառապեցնէր զինքը: Յաճախ բերանը կը լեցուէր արիւնով:

— Եւ վիրաբոյժ մը չունի՞ք, աղաղակեց Վանինա:

— Գիտէք որ Հռոմի մէջ, պատասխանեց անծանօթուհին, վիրաբոյժները պարտաւոր են իրենց բոլոր խնամքներուն համար տեղեկագիր մը ներկայացնել ոստիկաններու, ճշգրիտ մանրամասնութիւններով: Իշխանը յանձն առած է ինքն իսկ կապել վէրքերս այս ճերմակեղէններով, զորս կը տեսնէք:

Անծանօթուհին կը խուսափէր իր արկածին վրայ գութ հրաւիրելէ: Վանինա խենթի մը պէս կը սիրէր զայն: Եւ սակայն, պարագայ մը շատ զարմանք պատճառեց երիտասարդ իշխանուհիին: Այն որ, այս չափազանց լուրջ խօսակցութեան ընթացքին, անծանօթուհին մեծ ճիգ կը թափէր զսպելու համար իր խնդուքը:

— Շատ երջանիկ պիտի ըլլամ ձեր անունը գիտնալով, ըսաւ Վանինա:

— Զիս Քլեմանթին կը կոչեն:

— Ուրեմն, սիրելի Քլեմանթին, վաղը ժամ հինգին պիտի գամ վերստին ձեզ տեսնելու:

Հետեւեալ օրը, Վանինա իր նոր բարեկամուհին գտաւ գէշ վիճակի մէջ:

— Վիրաբոյժ մը պիտի բերեմ ձեզի համար, ըսաւ Վանինա զայն համբուրելով:

— Կը նախընտրեմ մեռնիլ, ըսաւ անծանօթուհին: Պիտի ուզէ՞ի վտանգել բարերարներս:

— Հռոմի կառավարիչ Վսեմաշուք Սավելլիի վիրաբոյժը մեր սպասաւորներէն մէկուն զաւակն է, մեզի շատ հաւատարիմ եւ իր ունեցած դիրքին շնորհիւ ոչ ոքէ կը վախնայ: Հայրս արժանի արդարութեամբ չի վերաբերիր անոր հաւատարմութեան հանդէպ: Զայն պիտի կանչեմ:

— Վիրաբոյժ չեմ ուզեր, աղաղակեց անծանօթուհին այնպիսի կորովով մը որ զարմացուց Վանինան: Եկէք զիս տեսնելու, եւ եթէ Աստուած իրեն պիտի կանչէ զիս, երջանիկ պիտի մեռնիմ ձեր բազուկներուն մէջ:

ՍԹԷՆՏԱԼ

(3 Շար.)

ներ վերջին վիճակագրութեան մասին : Հրանդ Մարտիրոսեան ըսած է, թէ անցեալ տարուան աճի համեմատութիւնը եղած է 34 առ հազար :

Մասնաւորաբար Երեւանի աճը եղած է աչքառու: Վերջին երկու տարուան ընթացքին բնակչութեան թիւին վրայ աւելցած է յիսուն հազար հոգի :

Նկատի ունենալով հայ ժողովուրդին աճման թափը, որ երկրորդ տեղը կը գրաւէ Խորհ. Միութեան բաղկացուցիչ երկիրներուն մէջ, Հայաստանի բնակչութեան թիւը պէտք է ըլլար այսօր ոչ թէ 1·890·000, այլ շատ աւելին :

Եթէ նկատի ունենանք Հրանդ Մարտիրոսեանի ցոյց տուած 34 առ հազար աճումի եւ Հայաստանի Հանրապետութեան մէկ միլիոն բնակչութեան թիւերը, քառասուն տարուան ընթացքին Հայաստանի բնակչութեան թիւը պիտի հասնէր ոչ թէ 1·890·000 հոգիի, այլ 2·360·000ի, առանց նկատի առնելու հարիւր հազար ներգաղթողներու թիւը եւ աճման բազդրեալ տոկոսը :

Բնականօրէն, ամէն մէկ սրտցաւ Հայ հարց պիտի տայ, թէ ինչո՞ւ Հայաստանի բնակչութիւնը չէ աւելցած համեմատական չափով :

Դառն վիճակ է որ պիտի պատասխանենք այդ հարցումին :

Որովհետեւ, հակառակ համայնավարներու հաւաստիքներուն թէ Հայաստան ազատ է եւ կ'ապրի երջանիկ պայմաններու մէջ, մեր ժողովուրդը այս քառասուն տարուան ընթացքին չէ ապրած ազատ մարդու բնականոն կեանքը, այլ տառապած է համայնավար բռնակալութեան տակ, ենթարկուելով անլուր տանջանքներու, աքսորի, բանտի, տեղահանութեան եւ գնդակահարութեան :

Որո՞ւ համար գաղտնիք է թէ երկու ճիւաղներ, Սթալին եւ Բերիա, իրենց միահեծան իշխանութեան օրերուն՝ ամէն կերպ ջանացին պակսեցնել Հայոց թիւը ջարդերով, աքսորով եւ անմարդկային հալածանքներով: Ոչ միայն հայապատկան հողերը Թուրքին ու Վրացիին ընծայելով, այլ եւ ոտնձգութիւններ ընելով Ուկրայնեան սահմաններով Հայաստանի դէմ եւս :

Անշուշտ, աւանդապահ մեր ժողովուրդին աճման թափը չկարցաւ, համայնավար կարգերու բերումով եւ թշնամական վերաբերումով տեղի ունեցան բռնագաղթեր, աքսորներ, բանտարկութիւններ, որոնք անճիտեցին մեր ժողովուրդը :

Ո՞վ կրնայ ըսել մեզի թէ ներգաղթող Հայերու հարիւր հազարէն քանի՞ հոգի մնացած է Հայաստանի մէջ

Նախախորհրդային շրջանին Մոսկուայի մէջ հազիւ հինգ հազար կը հաշուէին Հայերու թիւը: Այսօր հոն ունինք հարիւր հազարէ աւելի Հայեր: Անոնք իրենց կամքո՞վ գացին հոն :

Խազախստանի մէջ այսօր յիսուն հազար Հայեր կան, մեծ մասը դպրոցական պատանիներ եւ երիտասարդներ, որոնք այ գերկրի խոպան հողերը մշակելու համար «կամաւոր» գացած են, ըստ Հայաստանեան թերթերուն: Անշուշտ «եղբայրական» օգնութիւն ընելու հայրենասիրական պարտք մը կատարելու նախանձախնդրութեամբ :

Նոյնը նաեւ Ուզպեկիստանի եւ ուրիշ վայրերու խոպան հողերու մշակութեան նպատակով «կամաւոր» գացողներու մասին :

Հայաստանի արուեստագէտները, ճարտարապետներն ու գիտնականներն ալ կը ճամբեն ուրիշ երկիրներ՝ զրկելով զանոնք հայրենիքի վերաշինութեան աշխատանքներէն :

Այլասերած սոփեստները թող չան քարոզ չկարդան մեզի թէ տարբերութիւնն ինչ է, Հայաստան եղեր է թէ Խազախստան, չէ՞ որ միեւնոյն հայրենիքն է : Թող չառարկեն նաեւ, թէ մեր հայրենիքի սահմանները նեղ են, բաւարար տեղ չկայ աճող բնակչութեան համար եւ բնականաբար անոնք կը զրկուին նոյն հայրենիքի տարբեր հողամասերուն վրայ աշխատելու :

Հապա ո՞ւր մնացին ուխտաւորներու այն հաւաստիացումները թէ վարչապետ Խրուշչեւ Հայաստանի քառասնամեակի փառապանծ հանդիսութիւններուն առթիւ Հայաստանի դէմ գործուած անարդարութիւնը դարմանելու համար Ղարաբաղն ու Նախիջեւանը պիտի վերադարձնէ Հայերուն :

Ուրիշ աղբիւրներէ ալ լուրեր հասան այդ հողամասերու վերադարձին մասին:

Ո՞ւր մնացին այդ տարաձայնութիւնները :

Խրուշչեւ եկաւ Հայաստան, մասնակցեցաւ քառասնամեակի տօնակատարութիւններուն, ճառեր խօսեցաւ ժամերով, սլաքներ արձակեց ազատ աշխարհին դէմ, ջատագովեց խաղաղութիւնը եւ առանց Հայերու հասցուած վէրքերը դարմանելու՝ մեկնեցաւ, պաղ ջուր լեցնելով տաքգլուխ միամիտներու եւ «պրակտիկ» օգնութիւն ստացող անմիտներու գլխուն :

Մեր հայրենիքի սահմանները նեղ են աճող բնակչութեան համար եւ եղեռնագործութիւն է բնիկները տեղահանել: Եթէ իրապէս ազատ է մեր հայրենիքը եւ իրաւահաւասար մէկ անդամը Խ. Միութեան, պէտք է մեր հայրենիքէն անիրաւաբար անջատուած հողամասերը վերադարձուին իսկական տիրոջ :

Եթէ Հայաստանի կառավարութիւնը ի վիճակի չէ նման պահանջ մը ընելու, արտահայաստանը պէտք է միշտ իր ձայնը բարձրացնէ եւ արդարութիւն պահանջէ :

Մենք ուրիշին հողը չենք ուզեր, մեր նախահայրերու արիւնով ներկուած հողերն է որ կը պահանջենք :

Հայաստանը պէտք ունի այդ հողերուն՝ ամբողջանալու համար :

(Խմբ. ԱՍՊԱՐԷԶի)

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՏԱԹԵՒԻ ՋՐԱԵԼԵԿՏՐԱԿԱՅԱՆԸ

Ասիկա մէկն է Զանգեզուրի Որոտան գետին վրայ շինուելիք եօթը ջրաելեկտրակայաններէն, որոնց երեքը՝ Ազրպէջանի սահմաններուն վրայ :

Տաթեւի ջրաելեկտրակայանը պիտի ըլլայ ամէնէն մեծը՝ երեսուն քիլոմեթր երկարութիւն ունեցող շինութիւններով : Ջուրը դէպի կայանի փոթորակները (թիւրպին) պիտի հասնի վեց հարիւր մեթր բարձրութենէ մը՝ երկու քիլոմեթր երկարութեամբ ջրմուղով :

ԳԻՏԱԿԱՆ ԳԻՏԵԼԻՔՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ

Ուսուցիչներուն համար է եւ նպատակ ունի այս վերջիններուն ծանօթացնել գիտական եւ թէքնիք նորագոյն գիւտերը եւ ձեւերը: Այս ձեւով կը յուսան բարձրացնել ուսուցիչներուն մասնագիտական մակարդակը: Համալսարանը, որուն բացումը կատարուեցաւ վերջերս, ունի բնագիտական – ուսողական ճիւղ՝ թուաբանութեան, բնագիտութեան եւ թէքնիք գիտութիւններու բաժիններով. քիմիա – կենսաբանական ճիւղ՝ քնալուծութեան եւ կենսաբանութեան բաժիններով. պատմա – աշխարհագրական ճիւղ՝ պատմութեան եւ աշխարհագրութեան բաժիններով. լեզուա – գրական ճիւղ՝ լեզուի եւ գրականութեան բաժիններով եւ վերջապէս՝ մանկավարժութեան եւ հոգեբանութեան ճիւղ՝ տարրական դասարաններու ուսուցիչներուն համար :

Նախատեսուած է յետագային բանալ նաեւ նախադպրոցական դաստիարակութեան ճիւղ մը :

ՆՈՐ ԳԻՐՔԵՐ

Մ. ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ.— «Տաղեր».— 200 էջ, 10·000 տպաքանակով: Գիրքը կը սկսի գրականագէտ Ա. Ինճիկեանի ընդարձակ վերլուծական յօդուածով, ուր ներկայացուած են տաղանդաւոր հայ բանաստեղծին կեանքն ու անոր գործերը: Գիրքին մէջ զետեղուած են բանաստեղծին տաղերը : Վերջին էջերուն մէջ կան ծանօթագրութիւններ եւ բառարան մը :

Կ. ԴԱՆԻԷԼԵԱՆ.— «Հայ մեմուարային գրականութեան պատմութիւնից», 227 էջ: Այս գիրքը նուիրուած է 18րդ եւ 19րդ դարերու հայ յուշագրական գրականութեան ուսումնասիրութեան : Այստեղ ներկայացուած են հայ առաջին յուշագրողները՝ Յովսէփ Էմին, Հ. Արարատեան եւ ուրիշներ :

ԱՔՍՈՐ՝ ԴԱՏԱՐԿԱՊՈՐՏՆԵՐՈՒՆ

Օր ըստ օրէ խստագոյն պատիժներ կը սահմանուին ընկերային տականքներուն դէմ, որոնց թիւը, դատելով Երեւանի թերթերէն, շատցած է: Այժմ, Հայաստանի Գերագոյն Խորհուրդի նախագահութեան մէկ նոր որոշումին համաձայն, երկուքէն հինգ տարուան աքսորի պիտի դատապարտուին դատարկապորտները եւ շահագիտութեամբ զբաղողները:

ՆՈՐ ԱՒԱՆՆԵՐՈՒՆ ՀՈԳԵՐԸ

«Սով. Հայաստան» թերթի սեփական թղթակիցներէն մին՝ Ռ. Գարասնցեան, մաայլ գոյներով կը ներկայացնէ Մաստարա, Կարմրաշէն, Արտէնի, Արագածի եւ կարգ մը ուրիշ նոր աւաններու վիճակը, ուր թղթակիցին համաձայն, ոչ ելեկտրականութիւն, ոչ դեղ ու նոյնիսկ գրեթէ ջուր չկայ: «Արագած աւանում, որ ունի մօտ երեք հազար բնակիչ, գործում է ընդամէնը ջրի մէկ ծորակ» կը գրէ թղթակիցը :

ԳՆԱՀԱՏԵԼԻ ԿԱՐԳԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Երեւանի մանկավարժական դպրոցին ծրագրին մէջ մտցուած է երաժշտութեան դասաւանդութիւնը : Զորս տարիէ ի վեր եղած է այս կարգադրութիւնը, որուն շնորհիւ, ուսանողութիւնը կը ստանայ երկրորդ մասնագիտութիւն մը՝ երգ – երաժշտութեան դասատուի մասնագիտութիւն :

Երաժշտութեան ծրագրին մէջ կը մտնեն խազերգութիւն (սոլֆէժ), երաժշտութեան տեսութիւն եւ պատմութիւն, երգեցողութեան դասաւանդութիւն եւն. :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՆ

Յունիս 16էն 18ը, ամբողջ երեք օր, Հայաստանի գրականութիւնը եւ երգը ներկայացուած է Մոսկուայի ռուս հասարակութեան, հայ բանաստեղծներու կողմէ: Իրենց գործերէն կարդացած են Գեղամ Սարեան, Համօ Սահեան, Սիլվա Կապուտիկեան, Գուրգէն Բորեան, Հրաչեայ Յովհաննիսեան, Նայիրի Զարեան, Մարօ Մարգարեան, Արշաւիր Դարբնի:

Համերգին մասնակցած են շնորհալի երգիչներ եւ երգչուհիներ :

Հր. Յովհաննիսեան, Հայաստանի գրողներու միութեան քարտուղարը, խօսած է հայ մշակոյթի մասին ընդհանրապէս եւ հայ գրականութեան մասին մասնաւորապէս :

Ամերիկայի շատ մը քաղաքներուն մէջ, օրէնքներ կան, որ այրերուն կ'արգիլեն երկար նայիլ կիներուն եւ փոխադարձաբար :

×

Պատկերասփիւռի գիւտը ըրաւ Փօլ Նիփքով, որ 1884ին հնարեց ելեկտրական հեռադիտակ մը, որ նոր գիւտի ըսկզբնաւորութիւնն էր :

×

Ձիերու ոտքերը պայտելը, Քրիստոսէ 200 տարի առաջ ծանօթ էր Հելէններուն եւ նաեւ Հռոմայեցիներուն :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (245)

ՀԱՅՈՑ ԲԵՐԴԸ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

ՄԱՍՆ ԵՐՐՈՐԴ

ՎԵՐՋԱԲԱՆ

Շուտով սակայն Պարսիկները համոզուելով, որ կռուի այդ ձեւը արդիւնք չի տալիս, բացի կորուստներից, փոխեցին նրա եղանակները: Մի քանի օրուայ դադարից յետոյ՝ նրանք հայ շինականներին քշում էին դէպի բերդը, իրենք թաքնւում նրանց ետեւ, որպէսզի Հայերը կոտորեն Հայերին: Կամ՝ հայ շինականներին հագցնում էին պարսից զինուորների հագուստներ եւ նորից դէպի բերդը ...

Բայց մէկ – երկու օրից, բարեբախտաբար, բերդականների համար պարզուեց այդ խորամանկութիւնը. նրանք հասկացան իսկ, որ անզէն եկողները Հայեր են՝ պարսից շորեր հագած, ու այնուհետեւ նետեր արձակում էին դարձեալ նրանց ետեւից եկող Պարսիկների վրայ, որոնք սովորաբար զինուած էին լինում նետ – աղեղով ու սրերով :

Եւ այս միատեսակ, միօրինակ բախումները տեւեցին շաբաթներ, ամիսներ՝ մի կամ մի քանի օրուայ ընդմիջումներով:

Հայերը գիտէին, որ, լոյսը բացուելուն պէս, Պարսիկները պիտի բարձրանան սարը, ուստի եւ թեթեւակի զինուած խմբերով դուրս էին գալիս բերդի երկու դռնից եւ գործադրում Հայաստանի կռուի հնագոյն զէնքերից մէկը. վերեւից քարեր էին գլորում ներքեւ :

Այդ անում էին նաեւ այն պատճառով, որովհետեւ Պարսիկները բարձրանում էին մեծ մասամբ կուզեկուզ կամ փորսող, իսկ պառկած մարդուն նետը չէր դիպչում, այն էլ վերեւից ներքեւ, կամ դիպչում էր հազուադէպ:

Երկրորդ. կար աւելի լուրջ հանգամանք. բերդականներն աշխատում էին խնայել, անտեսել նետերը, քանի որ պաշարը շատ չէր եւ դրսից բերել չէին կարող. ուստի եւ, եթէ թշնամուն կարելի էր վնասել քարով, աւելորդ էր նետեր վատնել: Ու պէտք է ասել, գլորած քարերով քիչ մարդ չէր սպանւում Պարսիկներից: Իսկ Արտաշերսի սարալանջերը միայն քարեր ունէին, եւ հայ մարտիկները դժգոհ չէին այդ քարերից :

Պարսիկները տեսնելով իրենց ապարդիւն ջոհերը՝ երբեմն, Հայերին խաբելու համար, դիմում էին նոր խորամանկութիւնների, երկու – երեք օրով, երբեմն մի շաբաթով դադարեցնում էին գրոհները, նոյնիսկ վերցնում էին պաշարումը, ստեղծելով այն երեւոյթը, թէ հեռացան յուսահատուած, որպէսզի Հայերը խաբուելով՝ իջնեն բերդից, եւ իրենք գերեն նրանց եւ յանկարծակի յարձակումով խուժեն բերդը:

Բայց բերդապետը հասկանում էր խորամանկութիւնը, բերդի բնակիչները նոյնպէս դիւրութեամբ չէին հաւատում դրան. սպասում էին եւ զգուշանում աւելի :

Ու ինչպէս կեանքը բերդում, այնպէս էլ կռիւները թշնամու դէմ անցնում էին միատեսակ, միօրինակ: Ինչպէս բերդապահներն իրենց գործն էին անում, այնպէս էլ Փառանձեմը, կռուի պահերին, կանգնում էր բերդի վերին պարսպի գլխին՝ իր սովորական տեղը կամ բարձրանում նրա բուրգերից մէկը եւ դիտում մարտը : Եւ ամէն անգամ նրա երեւումը չքնաղ կանանց հետ ոգեւորում էր մարտիկներին. նրանք կռւում էին աւելի կատաղի :

Երիտասարդ ռազմիկներն սատս կամենում էին մխիթարել այդ սգաւոր կնոջը եւ յուսադրել, թէ քանի իրենք կան՝ թոյլ չեն տայ պարսիկը որեւէ կերպ անարգի նրան, որ չէր կամեցել, ազատուելու համար, հեռանալ երկրից, այլ ապաւինել էր իրենց եւ բերդին՝ երկիրը փրկելու յոյսով: Զինուորները նրան նայում էին ոչ իբրեւ թագուհու, այլ մի խիզախ կնոջ, որ իրենց հետ միասին տանջւում էր հայրենի երկիրը թշնամուց ազատելու համար :

Վերջին ամիսներին Փառանձեմը տանջուած տեսք ունէր. նիհարել էր, գունատուել, բայց պահպանել էր սեւ աչքերի հուրը եւ խրոխտ կեցուածքը :

Ոչ ոք, անգամ մօտիկները, չգիտէին թէ ինչ ծանր մտքեր ու ծանր ապրումներ է ունենում նա: Բայց այն հանգամանքը, որ նրա սպասած օգնութեան յոյսերը չարդարացան — հասկանալի էր դարձնում նրա վիշտը :

Եւ, իրօք, Փառանձեմն այժմ ծանր մտատանջութեան եւ ծանր վշտի մէջ էր. ի՞նչ եղաւ, ո՞ւր մնաց Մուշեղը : Ի՞նչ եղաւ Պապը ... Միթէ՞ ճանապարհներն այնքան փակ են, որ երկուսով չեն կարողանում գէթ մի լուր ուղարկել իրեն : Վատ նախազգացումները թոյլ չէին տալիս նրան քնելու, եւ նա երբեմն զղջում էր, որ Մուշեղին ուղարկեց Բիւզանդիա ... Փառանձեմը սակայն ջանում էր իր վշտերը ու իր խոհերը թաքցնել ամէնքից եւ մարդկանց երեւալ յոյսերով ու հաւատքով լի, նոյնիսկ խրոխտ :

ՍՏԵՓԱՆ ԶՕՐԵԱՆ

(Շար.)

ՊԱՏԱՐԱԳ ԵՒ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻԻ ՄԷՋ

Եւրոպայի Հայոց Կաթող. Պատուիրակ Գերաշնորհ Սերովբէ Եպիս. Մանուկեանի հրահանգով, Փոն տը Շէրիի եւ շրջա-կայքի Ազգ. Միութիւնը կը փութայ տե-ղեկացնել թէ այս Ուրբաթ, մէջ պատա-րագին հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարէ Տէսինէն Տէր Վարագ քհնյ. Ա-ւագեանը, դպրապետութեամբ Պ. Գրի-գոր Մարտիրոսեանի նաեւ Դպրաց Դասու եւ Տէսինի նորակազմ երգչախումբի մաս-նակցութեամբ,

Ի յիշատակ նորոգ հանգուցեալ Թուր-քիոյ Հայոց բազմավաստակ Պատրիարք Տ. Գարեգին Արք. Խաչատուրեանի:

Առաւօտեան ժամերգութիւն ժամը 9-ին, Ս. պատարագ ժամը 10ին, հոգեհան-գիստ ժամը 11ին:

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԷՀԼԻՐԵԱՆ ՍՐԱՀԻՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր ենթակոմիտէի ընկերներէն՝ ողբացեալ ընկեր Նշան Կակոսեանի մահուան քա-ռասունքին առթիւ Մշակոյթի Տան Սո-ղոմոն Թէհլիրեան սրահին հետեւեալ նը-ւէրները կ'ընեն.— Ընկերներ Ա. Քէօսէ-եան, Պ. Յակոբեան տասնական Ն. Ֆ., Գ. Գուլոյեան, Ա. Ծերունեան, Պ. Ծա-ռուկեան, Խ. Մխիթարեան, Ա. Արմա-ղանեան, Ա. Շահպահլեան, Պ. Փիլոյ-եան, Օ. Ճառայեան, Կ. Թիւթէլեան 5ա-

JACQUES TORANIAN

Agent Immobilier
Assureur Conseil.

Ձեզի պիտի ընդունի ամէն օր իր գրասենեակը

RIVE GAUCHE IMMOBILIER

42, *Bld. Arago — Tél. : POR.* 03-94

կամ ձեզի կ'այցելէ ժամադրութեամբ ՓԱՎԻՅՈՆՆԵՐՈՒ, ՅԱՐԿԱԲԱԺԻՆ-ՆԵՐՈՒ, ՇԷՆՔԵՐՈՒ (fo-փրոփրիէ-թէ) ՀՈՂԵՐՈՒ, ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՅԱՐ-ԿԱԲԱԺԻՆՆԵՐՈՒ, ԽԱՆՈՒԹՆԵՐՈՒ, ԱՌՈՒԾԱԽԻ ձեր բոլոր խնդիրներուն համար

Expertise Gratuite

Ձեր տրամադրութեան տակ է նաեւ բոլոր ապահովագրութեանց համար

Auto
Incendie
Dégâts des eaux
Vie

— PRIX ETUDIES —

Tous risques assurés

ԻՏԱԼԻԱ ԵՒ ԱՒՍՏՐԻԱ

ՎԵՆԵՏԻԿ - ԹԻՐՈԼ - ՎԻԷՆՆԱ

ԽՄԲԱԿԱՆ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

Վիէննայի Մխիթարեան Միաբա-նութեան 4 յոբելեաններուն առթիւ:

Օգոստոս 11 — Սեպտեմբեր 4

Ճամբորդութիւնը կը կազմակերպէ և խումբը կ'առաջնորդէ Հ. Սամուէլ վ. Արամեան:

Մանրամասն տեղեկութիւններու համար դիմել՝

Առաւօտուն, ժամը 9 – 13'

10 bis, Rue Thouin - PARIS (5e)

Tél. : ODEon 02-12

Կէսօրէ ետք, ժամը 13 – 17'

E. DJEZIRIAN

27, Fbg. Montmartre, Paris (9e)

Tél. : PRO. 35-85

26 *օր, Փարիզէն Փարիզ, ճամբոր-դութիւն, բնակութիւն եւ ճաշ՝* 550 *Ն. Ֆ.:*

ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

ԴԷՊԻ

ԵՐԵՒԱՆ

Երեք շաբաթը անգամ մը

ՆԱՒՈՎ

ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ ուղղակի դէպի ԵՐԵՒԱՆ
Երթուդարձի գիներն են, կերակուրով վերադարձին կարելի է Վենետիկ իջնել
13 ՕՐ ԵՐԵՒԱՆ

Պանդոկի մէջ բնակութեամբ եւ սնունդով

Բ. կարգ	3046 Ն. Ֆ.
Գ. կարգ	2506 Ն. Ֆ.

ԶԵՂՉ խմբովին ճամբորդողներուն:

ՈՒՂԵԳՈՅՑԻ իրաւունք, անձ գլուխ, 150 *քիլօ՝ Բ. կարգի եւ* 100 *քիլօ՝ Գ. կարգի ճամբորդներուն:*

Նոյն ճամբորդութիւնը օդանաւով կամ երկաթուղիով:

Մեր գրասենեակը կը զբաղի նաեւ դէպի Ամերիկա, Սուրիա եւ այլ ճամբորդութիւններով:

ԴԻՄԵԼ՝

ԺԱՆ-ԵՂԻՇԷ ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ
48, Rue de la République
Tél.: 20.47.22
MARSEILLE

●

ՓԱՐԻԶ
Մասնաճիւղ
7, Rue Auber, 7
Tél : RIC. 63-69
PARIS (9e)

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Փոթորիկ» խումբի ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 21-ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Վիէնի Հայ Ազգ. Միութեան, կազմակերպուած է դաշ-տահանդէս մը, այս Կիրակի առաւօտէն մինչեւ իրիկուն, «Լաթապուրէթ»ի դաշ-տին վրայ, զով եւ սառնորակ գետակին եզերքը...

Գեղարուեստական բաժին, երգ, ար-տասանութիւն եւ պար:

Ծուխ պիւֆէ, առատ կերուխում...

Բարձրախօսէն անընդհատ պիտի լսէք Հայաստանեան երգեր եւ գեղջուկ պա-րեր: Հայարոյր եւ խանդավառ մթնո-լորտ:

Սիրով կը հրաւիրուի Վիէնի Հայու-թիւնը այս ընտանեկան դաշտահանդէ-սին:

Communiqué

Pour vos travaux de PEINTURE n'hésitez pas à consulter.

LES PEINTURES TIL'LAC, sont de première qualité et à des prix imbattables.

Spécialement le VINYTIL, peinture plastique moderne d'utilisation universelle, ainsi que le TIL'EMAIL glycérophtalique au brillant incomparable.

S. A. PEINTURES TIL'LAC

Société d'Arméniens

25, Rue de Trévise — PARIS (9e)

PRO 44-39

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Խանասորի Արշաւանքի 64րդ տարե-դարձը կը տօնուի նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէին եւ մասնակցութեամբ Շրջանիս բոլոր ենթա-կոմիտէներուն ու խումբերուն, ինչպէս նաեւ՝ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին եւ Կա-պոյտ Խաչի մասնաճիւղերուն:

Յուլիս 30ին, Կիրակի ամբողջ օրը, Վալապրի ծառախիտ անտառին մէջ:

Շրջաններու ենթակոմիտէներու եւ խումբերու վարչութիւնները այժմէն պէտք է վարձեն իրենց մասնաւոր օթո-քարները:

Մանրամասնութիւնները յետագային:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղին վարչական ժողովը այս Հինգշաբթի երե-կոյ ժամը վեցին, Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Ռիւ Պլէօ:

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Կրընոպլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի եւ մասնակցութեամբ Տէսինի քոյր մասնաճիւղի Յուլիս 23ին Կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, Վիլար տը Լանի ճամբուն վրայ, Սասնաժէն վեց քիլոմեթր անդին Անժէնի գիւղին ելքին, գեղեցիկ անտառին մէջ սառնորակ ջու-րին եզերքը:

Գեղարուեստական բաժին եւ զանազան անակնկալներ:

Բարձրախօսի վրայ պիտի լսուին հայ-կական սալեր:

Ծուխ պիւֆէ, զանազան ուտելիքներ եւ զովացուցիչ ըմպելիներ: Հայկական հա-ճելի եւ ուրախ զուարթ մթնոլորտ:

ԾԱՆՕԹ.— Օթոքարերը կը մեկնին սո-վորական վայրերէն, սովորական ժամե-րուն:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Համախարբերդցիական Հայր. Միու-թեան Սէնթ Անթուանի մասնաճիւղի դաշտահանդէսը, այս Կիրակի առաւօտէն մինչեւ իրիկուն, Սէնթ Անտրէի գեղեցիկ պարտէզին մէջ:

Հանդիսավայրը երթալու համար, փը-լաս տ'Էքսէն առնել 25 թիւ օթօպիւսը, իջնել վերջաւորութեան:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐ

ՕԳՈՍՏՈՍ 1 - 31

AGDE (Hérault)

Միջերկրականի կապոյտ ջուրերու ափին: Խաղաղաշտ եւ լոգանք: Խմբական պտոյտներ, դասախօսութիւններ եւ գեղարուեստական երեկոյթներ:

ՕՐԱԿԱՆ 9.50 Ն. Ֆ.

Արձանագրութեան համար դիմել՝ ամէն Ուրբաթ երեկոյեան ժամը 8էն – 10, *եւ Շաբաթ օրերը ժամը* 4 – 8, 17 *Րիւ Պլէօ.*

Գաւառը դիմել հետեւեալ հասցէներուն.—
ՄԱՐՍԷՅԼ.— Գազարեան Վուայաժանս, 31, Լա Քանըպիէռ:
ԼԻՈՆ.— Պէրպէրեան, 39 Րիւ Տիւնուառ:
ՎԱԼԱՆՍ.— Մաղաքեան, 14 Րիւ Ֆրանքլէն:
ՏԷՍԻՆ.— Լիւլէճեան, 16 Րիւ Քոլի:
ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Խրիմեան, 2 Րիւ Ռապըլէ:
ՆԻՍ.— Գաբրիէլեան, 19 Պուլվ. Մանեան:

CARINE ALEXANDRA

Couture Boutique

BERN'S

prêt à porter industriel

SALONS DE VENTE

5, RUE SAULNIER (entresol), PARIS 9e
Tél.: TAI. 82-18, Métro: Cadet ou Montmartre

ATELIERS:
17, Rue Cadet, Paris 9e
Tél. : TRUdaine 45-42

ՊԵՐՃ ԷՔՍԷԵԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆ

ROBES, TAILLEURS, MANTEAUX, IMPERMEABLES, PANTALONS DE DAMES (DANS NOS TISSUS EXCLUSIFS) VÊTEMENTS DE PEAU, COLIFICHETS

Chaque semaine un article publicitaire

Cette semaine : ROBE, SOIE NATURELLE IMPRIMÉE 89 NF.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ն. Ֆ. Վեցամսեայ՝ 27 Ն. Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ն. Ֆ. Հատը՝ 0·25 Ն. Ֆ.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 13 ՅՈՒԼԻՍ — JEUDI 13 JUILLET 1961

37ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9152 37EME ANNEE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 17ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4953

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱՊԱԳԱՆ ԸՆԿԵՐՎԱՐՈՒԹԵԱՆՆ Է

—o—

Ֆրանքֆորթի յայտարարութիւնը կարեւոր տեղ մը կուտայ նաեւ «Տնտեսական ժողովրդավարութիւն» : Մանաւանդ անոր համար, որ ընկերվարութիւնը ծըննդ առաւ տասնեւիններորդ դարուն՝ աշխատաւորներու տնտեսական — նիւթական կացութիւնը բարուոքելու եւ «կապիտալիստ»ներու շահագործման վերջ տալու նպատակով :

Ընկերվարութիւնը կը ձգտի «դրամատիրութիւն»ը փոխարինել վարչաձեւով մը, որուն մէջ հանրային շահը անհատականէն աւելի գերակշիռ պիտի ըլլայ : Իր անմիջական նպատակն է լրիւ աշխատանք հայթայթել բոլորին, զարկ տալ արտադրութեան, բարձրացնել ապրուստի մակարդակը, երաշխաւորել ընկերային ապահովութիւնը, արդար կերպով բաշխել հասոյթներն ու սեփականութիւնը :

Միջազգային շարժում մըն է ընկերվարութիւնը, որուն բուն նպատակն է ապահովել «ընկերային արդարութիւն»ը, ազատ լաւագոյն պայմաններ, ազատութիւն եւ համաշխարհային խաղաղութիւն :

Միայն Մարքսեան վարդապետութեան հետեւորդները չեն, որ ընկերվարական են : կան, որ կրօնական կամ մարդասիրական սկզբունքներէ մեկնելով կը հասնին ընկերվարութեան :

Հանրային սեփականութիւնը կարելի է իրագործել՝ ազգայնացնելով գոյութիւն ունեցող անհատական ձեռնարկները, ստեղծելով նոր հանրային ձեռնարկներ՝ քաղաքապետական եւ նահանգային, կամ հիմնելով սպառողներու եւ արտադրողներու գործակցական ընկերութիւններ : Հանրային սեփականութեան այս զանազան ձեւերը ինքնին նպատակ չեն, այլ միջոց՝ հակակշռելու այն հիմնական տնտեսութեան արտադրութիւններն ու սպասարկութիւնները, որոնցմէ կախում ունի հանրութեան տնտեսական կեանքն ու բարօրութիւնը :

Ընկերվարականները կը պայքարին ջնջելու համար ամէն կարգի օրինական, տնտեսական ու քաղաքական խտրութիւնները՝ սեռերու, ընկերային խմբաւորումներու, քաղաքացիներու եւ գիւղացիներու, տեղական կամ ցեղային հաւաքներու միջեւ :

Ժողովրդավար ընկերվարութիւնը հակառակ է ամէն տեսակի աշխարհակալութեան : Կը պայքարի բոլոր ժողովուրդներու կեղեքումին եւ շահագործման դէմ : Աշխարհի մէկ մասին մէջ տիրող աղքատութիւնը կը նկատէ սպառնալիք մը միւս մասերու բարեկեցութեան : Անհրաժեշտ է նոր բաշխումի ենթարկել աշխարհի հարստութիւնները եւ զարկ տալ ետամնաց երկիրներու արտադրական կարողութեան :

Խաղաղութեան եւ ազատութեան համար մղուած պայքարները իրարմէ անբաժանելի են :

Ընկերվարականներու թիւը կ'աճի տարուէ տարի : 1931ի վեց միլիոնին փոխարէն՝ ներկայիս տասը միլիոն անդամներ եւ 65 միլիոն քուէարկողներ կը կազմեն ընկերվարական կուսակցութիւնները Եւրոպայի, Ասիոյ, Ամերիկաներու, Աւստրալիոյ եւ Նոր Զելանտայի մէջ : Ափրիկէի նորագատ երկիրներուն մէջ եւս սկսած են արմատ բռնել ընկերվարական սկզբունքները :

Համայնավարութեան բռնապետական ձեւերուն դէմ ընկերվարութիւնը գրաւական կուտայ ժողովրդավարական — ազատական ձեւի եւ ազնիւ սկզբունքներով :

Իրն է ապագան :

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍԱԼԱՆ Ժուհօ, Կարտի եւ հինգ զինուորականներ՝ Արկու, Պրուագա, Կատտ, Կոտար եւ Լաշըրուա մահուան դատապարտուեցան ի բացակայութեան, Ընդհ. դատախազը անոնց վրայ բարդեց Ապրիլ 22ի դէպքին ամբողջ պատասխանատուութիւնը : Անոնք որ չյանձնուեցան, կը շարունակեն դաւել : 45 վայրկեան խորհրդակցութենէ ետք, բոլորն ալ մահուան դատապարտուեցան :

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ մէջ հրովարտակ մը հրապարակուեցաւ որուն համաձայն Վարշաւայի ամէն մէկ բնակիչը եօթը քառակուսի մեթր բնակելի վայրէ իրաւունք պիտի ունենայ փոխանակ ինը քառակուսի մեթրի : Մնաց որ այս ալ պիտի տրուի նախընտրաբար անոնց որոնք «ընկերվարութիւն կը կառուցանեն» : Կոմսոլքա յայտարարեց նոյնիսկ, թէ որոշ պարագաներու մէջ, մինչեւ հինգ քառակուսի մեթրի կրնայ իջնել այդ իրաւունքը :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մէջ, առջի օր բացուեցաւ «Շարժանկարի փառատօնը» որուն բացումը, միջադէպով մը, կատարած է Ճինա Լոլոպրիճիտա : Իտալուհի մեծատաղանդ արուեստագիտուհին բացման հանդիսութիւնը կէս ձգած ու մեկնած է : Մինչ ինք բացատրած է թէ «չէր խոստացած մինչեւ վերջը մնալ» կարգ մը ուրիշ բացատրութիւններ ալ տրուած են որոնց կարգին կը յիշուի թէ Ճինա նեղուած է, որ զինքը օդակայանէն Սթատ Լէնին տարած են եւ չէ կրցած փոխուիլ : Կ'ըսուի նաեւ թէ մշակութային նախարարուհին տիկին Ֆուրցեվա 45 վայրկեան համայնավարութիւն քարոզած է եւ հազիւ քանի մը ակնարկութիւն ըրած է շարժարուեստին ... :

ՓԱՐԸ արտօնեց որ Ֆրանսական հողամասին վրայ պահք չպահուի այս Ուրբաթ (Յուլիս 14) :

ԱԶԳ. Ժողովի մէջ, միջադէպ մը պատահեցաւ առջի օր երբ երեսփոխան Լը Փէն ըսաւ թէ զինուորական դաշնի համաձայնութիւն կայ Ալժ. Ազատ. Ճակատի եւ Ֆրանսայի միջեւ : «Սխալ է» պոռաց Մեսմէր : Աղմուկը կը բարձրանայ երբ Լը Փէն կ'աւելցնէ .— «Գարշելի ծուղակի մը մէջ չէ՞ք տարած բանակը, եթէ այս դաւաճութիւն է» : Այդ պահուն կոլեան երեսփոխան մը կ'ըսէ «եթէ կը յամառիք, առաջարկեցէք որ տը Կոլ Բարձրագոյն Ատեանի առջեւ քաշուի» : Լը Փէն կը պատասխանէ .— «Հաւատացէք, որ այն օրը երբ Պ. Լը Փէն գտնէ որ իր պարտականութիւնն է տը Կոլը Բարձրագոյն Ատեանին յանձնել, կ'ընէ» :

ԳԱՀԻՐԷԻ մէջ Պելքասէմ Քրիմ յայտարարեց, թէ պատրաստ են բանակցելու Ֆրանսայի հետ, առանց նախապայմանի : Միեւնոյն առթիւ զիտել տուաւ, թէ Ալժերացիները վճռած են ձեռք ձգել իրենց անկախութիւնը եւ պահպանել երկրին ամբողջականութիւնը, առանց որոնց, խաղաղութիւն կարելի չէ հաստատել Ալժերիոյ մէջ :

250 ՄԵՌԵԱԼ կան Փորթուկալ Սէյվ նաւուն մէջ : Նաւը ընկղմեցաւ առջի օր Մոզամպիքի ծովեզերքը, 550 ճամբորդներ ունէր :

ՔԱԹԱՆԿԱ իր անկախութեան առաջին տարեդարձը տօնեց, առջի օր : «Կը տոնենք քաղաքակրթութեան յաղթանակը քաոսին վրայ» յայտարարեց Չոմպէ :

ՃԱՓՈՆԻ արտաքին նախարարը՝ Քոսաքա Համ մեկնեցաւ : Փարիզի մէջ, ուր կը գտնուէր քանի մը օրէ ի վեր, շուրջ մէկ ժամուան տեսակցութիւն մը ունեցաւ Հանրապետութեան Նախագահին հետ :

ԿԱԿԱՐԻՆ մեծ ընդունելութեան արժանացաւ Լոնտոնի մէջ : Հինգշաբթի օր ճաշի հրաւիրուած է Թագուհիին կողմէ :

ՊՈԼՍՈՅ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻՆ ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԵՆԷՆ ԱՌԱՋ

Գարեգին Պատրիարքի յուղարկաւորութիւնը դէպք մըն է, որ բնականօրէն կը զբաղեցնէ Պոլսոյ Հայութիւնը, բայց Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին ներկայութիւնը եւս դէպք մըն է, որ առանձնապէս կը զբաղեցնէ : Ասոր ապացոյց այն անօրինակ աջ - համբոյրի արարողութիւնը, որ տեղի ունեցաւ պատրիարքարանին մէջ : Պոլսոյ հայերէն թերթերը երկար կը նկարագրեն, նոյնիսկ նկարներով ցոյց կուտան աջ - համբոյրի այդ տեսարանը : Ընդհանրապէս տարեց կիներ են, ըստ պատկերներուն՝ գաւառացիներ են, որոնք Պատրիարքարանին Մայր - դահլիճին դրան առջեւ՝ կը հանեն իրենց կօշիկները, ծունկի կուգան եւ ծնրադիր կը յառաջանան մինչեւ դահլիճին խորը, ուր բազմած է կաթողիկոսը : Ուխտաւորի պէս անոնք կը համբուրեն Կաթողիկոսին քղանցքը, յետոյ կ'առնեն Կաթողիկոսին Աջը, կը համբուրեն, իրենց երեսին կը քսեն, չեն փոխանար մէկ անգամով, կրկին կը համբուրեն, դարձեալ իրենց երեսը կը քսեն կաթողիկոսին քղանցքին, եւ կը բաժնուին ակամայ :

Աջ - համբոյրի այս արարողութիւնը երկար տեւեց, որովհետեւ կարգ կազմած էր ժողովուրդը դրան առջեւ,— հաւատացեալ մեծ - մայրիկներ, մայրեր, իրենց զաւակներուն ու թոռներուն հետ, տողանցք կատարեցին ամբողջ կէս - օր մը : Այս տեսարանը գրաւած է Թուրք թերթերուն ուշադրութիւնը : Այսպէս «Ճիւմհուրիյէթ» կը գրէ թէ « Հայերը համբուրելով կաթողիկոսին աջը, hաճի կ'ըլլային » :

Պատրիարքին յուղարկաւորութեան դաւով՝ Կարգադիր Մարմինը կատարեալ ու մանրամասն յայտագիր մը պատրաստած էր, ճշդելով ամէն աշխատանք : Պատմական եւ աւանդական իր արժէքին համար կուտանք այս յայտագիրը .—

1.— Առաւօտեան Ժամերգութենէն առաջ, ժամը 6·30ին .—

Ա) Կարգադիր մարմնի անդամները, Բ) Իբր հրաւիրակ պաշտօն ունեցող անձեր եւ Գ) Կարգապահական խումբերու մաս կազմող բոլոր միութիւններու եւ երգչախումբերու եւ դպրաց դասերու անդամները ներկայ կ'ըլլան Պատրիարքարանի բակի մէջ եւ հոն իրենց խումբերու ներկայացուցիչներէն կը ստանան իրենց քօքարտները եւ իրենց պաշտօնին վերաբերեալ վերջին հրահանգները :

2.— Ժամը 7·45ին կը սկսի առաւօտեան ժամերգութիւնը, ներկայութեամբ երկու եպիսկոպոսներու, բոլոր վարդապետներուն եւ քահանայից դասուն :

3.— Ժամը 9ին կը ժամանէ Վեհ. Հայրապետը ընկերակցութեամբ եկեղեցական իշխանաւորներու, վարդապետներու եւայլն :

4.— Ժամը 9·30ին կը սկսի Ս. Պատարագը, որուն երգեցողութիւնները կը կատարուին Կոմիտաս եւ Գողթան երգչախումբերու եւ միւս երգչախումբերէն զրկուած երգիչ անդամներէ կազմուած ութսուն հոգինոց խումբի մը կողմէ : Իւրաքանչիւր երգող չապիկ կարենալ հագնելու համար կ'ունենայ իր անունը արձանագրուած տոմս մը :

5.— Ողջոյնի առեն օծման համար դագաղը կը բերուի բեմին առջեւ, քահանայ հայրերու կողմէ ու օծումէն ետքն ալ կը մնայ կեդրոնի դասին մէջ :

6.— «Հոգի Աստուծոյ»էն անմիջապէս ետք արարողութիւնները պիտի դադրին ու մինչ միայն երգեհոնը կը նուագէ եկեղեցական շարականները, օտար պաշտօնական մարմինները պիտի հրաւիրուին իրենց ցաւակցութիւնը յայտնելու Վեհ. Հայրապետին, որ բազմած պիտի ըլլայ դահին վրայ : Ցաւակցական արարողութենէն ետք օտար հիւրերէն փափաքողները պիտի մեկնին եկեղեցիէն, որմէ ետք արարողութիւնները պիտի շարունակուին, պատարագիչին կողմէ արտասանուած «Աստուածածին Սրբոյ Կուսի Մարիամու» աղօթքով :

7.— «Լցաք ի բարութեան» շարականէն առաջ, վարագոյրին փակուելէն անմիջապէս ետք, արարողութիւնները կրկին պիտի դադրին եւ մինչ երգեհոնը կը նուագէ, օտար բարձրաստիճան կղերականները աստիճանի կարգով իրենց ցաւակցութիւնները պիտի յայտնեն Վեհ. Հայրապետին, որմէ ետք պիտի մեկնին եկեղեցիէն : «Լցաք ի բարութիւն» շարականով Վեհ. Հայրապետն ալ կը մեկնի եկեղեցիէն առաջնորդութեամբ ներկայ կղերական դասուն :

8.— Արարողութիւնները լրանալէն ետք, մէկ կողմէ կարգապահական խումբերին կողմէ անցք պիտի բացուի թափօրին համար, պիտի բացուին գաւիթի դռները, եւ եկեղեցական թափօրը պիտի գայ գաւիթ, ուր եւս պիտի շարունակուին արարողութիւնները :

9.— Կանոնական աւետարաններու ընթերցումէն ետք, վերջին «Հայր Մեր»ը պիտի երգուի երգչախումբին կողմէ Պատրիարքարանի բակին մէջ :

10.— Պիտի կազմուի թափօրը հետեւեալ կերպով :

Ա) Նախ թափօրին առջեւէն պիտի երթայ սեւ կառք մը, որուն մէջ պիտի գտնուի աւագերէց վարդապետը եւ ուրիշ վարդապետներ : Բ) Մեռելակառքը : Գ) Պատրիարքարանի ինքնաշարժը, որուն մէջ պիտի նստին հանդիսադիր եպիսկոպոսները : Դ) Քահանայից դասուն կառքերը : Ե) Կարգադիր մարմնին կառքը : Զ) Միւս յուղարկաւորներու կառքերը :

11.— Թափօրը պիտի ուղղուի դէպի Շիշլիի գերեզմանատունը · նախապէս ճշդուած ուղեգծով :

12.— Թափօրը կազմուելէն անմիջապէս ետք, երեք օթօպիւսներ ամենակարճ ճամբով պիտի մեկնին Շիշլիի գերեզմանատունը : Առաջին օթօպիւսի մէջ պիտի գտնուին եկեղեցիներու երաժշտապետներ, որոնք պիտի կատարեն գերեզմանատան երգերը : Մինչեւ թափօրին ժամանումը՝ կարգապահական մարմինը պաշտօն պիտի ունենայ միջոցներ ձեռք առնելու թափօրին կանոնաւոր անցքին համար դէպի գերեզման ու գերեզմանին շուրջ ալ շրջանակ մը պիտի կազմէ խճողումը արգիլելու համար :

Նոյն կարգադիր մարմինը հրատարակութեան տուած է նաեւ հետեւեալ հրահանգները .—

Յուղարկաւորութեան հանդիսութիւններուն առթիւ կարգապահութիւնը ապահովելու, խճողումի արգելք ըլլալու եւ մանաւանդ երթեւեկը կանոնաւորելու համար՝ մասնաւոր միջոցներ ձեռք առնուած ըլլալով, կը տեղեկացնենք յուղարկաւորութեան մասնակցող հիւրերու եւ յարգոյ հասարակութեան թէ՝

1.— Հիւրերու եւ բարձրաստիճան հրաւիրեալներու ժամանումը կանոնաւորելու, Մայր Եկեղեցւոյ եւ Պատրիարքարանի յարաբերութիւնը պահելու համար առաւօտեան կանուխ ժամերէն իսկ՝ երկու ծայրերէն հսկողութեան տակ առնուած պիտի ըլլայ Պատրիարքարանի գտնուած Շարափնէլ փողոցը :

Երկու ծայրերուն վրայ պաշտօն պիտի ունենան կարգապահական մարմնոյ անդամները, որոնց պիտի օժանդակեն ոստիկանական ուժեր :

2.— Այս անցքերէն պիտի կարենան մուտք գործել միայն պաշտօնական Փրոթոքոլի մաս կազմողներ, հրաւիրատոմս ունեցողներ եւ եկեղեցւոյ բակին մէջ ժողովուրդին տրամադրուած տեղերու համեմատութեամբ ժողովուրդ :

3.— 15 տարեկանէն աւելի պզտիկներ

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՃԱԿԱՏԱՄԱՐՏԸ

(ՇԱՊԻՆ ԳԱՐԱՀԻՍԱՐԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Ա.

Բերդին վրայ կը սաւառնէր սովամահութեան մղձաւանջը՝ իր ամբողջ այլանդակութեամբ եւ ուղեղը չանթահարող սարսափով: Ինչ որ չկրցան ընել Շապին Գարահիսարցի Թուրքերը, պետական զօրքը, հազարաւոր պաշըպոզուքները, երեք թնդանօթներն ու փաշայի մը ըսպառնալիքները, ահա կատարելու վրայ էր լուռ ներս սողոսկող սովի սարսափը.. Ժողովուրդի մէկ մասին մէջ արդէն յուսալքումի եւ անձնատուութեան հակամիտութիւններ սկսած էին ծայր տալ:

— Ի՞նչ է տարբերութիւնը, հինգ օր առաջ կամ հինգ օր ետք .. ի վերջոյ պիտի յանձնուինք, չէ՞, կ'առարկէին, ուրեմն ինչո՞ւ չօգտուիլ անոնց առաջարկներէն ... Թերեւս իրաւ պահեն իրենց խոստումները — գէթ անոնց մէկ մասը — եւ այսպիսով ազատի ժողովուրդին կէսը կամ աւելին ...

Անդրանիկ Պարոնվարդեան եւ Նշան Սերճենեան, երկուքն ալ աչքի ինկող Հայեր, պատրաստ էին վարիջնել՝ կառավարութեան հետ բանակցելու փորձ մը ընելու համար:

Զինուորական Խորհուրդը վճռապէս բզկտեց անոնց մեկնումը:

Հաւատք չունէին Թուրքին ու իր խոստումին վրայ:

— Բայց մեր վերջը ի՞նչ պիտի ըլլայ, կը հարցնէին միւսները:

— Մեռնելու երկու ձեւ կայ — պատուաւոր եւ անպատիւ մահ. Թող աշխարհ ըսէ, թէ գարահիսարցիք պատուով մեռան ...

Հարցը առժամապէս նկատուեցաւ փակուած:

Այս պայմաններուն մէջ ժողովուրդը դարձաւ այն Գերագոյն Ուժին, որուն կը դառնան բոլոր տանջուածները, հալածուածները, յուսահատները, յոգնածներն ու տառապեալները:

Ան դարձաւ իր Աստուծոյն:

Կորեկլի Ամբարը ամէն ժամերգութեան պահու բերնէ բերան լեցուած կ'ըլլար աղօթողներով: Ինչո՞ւ համար կ'աղօթէին. հոգիներո՞ւ, թէ կեանքերու փրկութեան համար. չեմ գիտեր, բայց բազկատարած եւ դէմքերը Արեւելք դարձուցած՝ կ'աղօթէին ջերմեռանդ:

Տէր Մկրտիչը իրեն հետ բերած էր հաղորդութեան ծոցի տուփը (Յիսուսի կեանքէն տեսարաններ ներկայացնող մաքուր արծաթէ կլոր տուփ մը՝ մետաքս թաշկինակի մը մէջ ծրարուած): Անոր մէջ դեռ կը մնային չորցած նշխարի քանի մը կտորներ: Երբ մէկը հաղորդուիլ ուզէր, հին, առատութեան օրերուն պէս անոր լեզուին վրայ չէր դներ գինիի մէջ թաթխուած «կենաց հաց»ի թթուաշ կտոր մը, այլ կը գոհանար հաւատացեալի լեզուին վրայ այդ չոր նշխարը շփելով եւ, յուզումէն դողացող իր ծեր ձայնով, կ'ըսէր.

— Աստուած թողութիւն շնորհեսցէ:

Եւ երբ օր մը Բերդի ճամբուն վրայ կրկին երեւաց բանագնաց հայ կինը, սրտերը դող ելան:

Արդեօք ի՞նչ նորութիւն կը բերէր իրեն հետ ...

Նորութի՞ւն. ի՞նչ նորութիւն: Միեւնոյն սպառնալիքները եւ նոյն խոստումները: Վնասուց հատուցում. արքայական ներում. գզաստութեան հրաւէր. մեծ թնդանօթներ եւ Սու Շէհիրէն բերուած զօրաբանակ մը:

Այս նամակին միամիտ խոստովանութիւնը կ'երջանկացնէր մեզ. թշնամին, իր զօրաբաժինը փոխանակ ռուսական ճակատ ղրկելու, զայն կը պահէր հոս՝ մեզ ճնշելու համար:

Մեռնելու նախասահմանուած ժողովուրդի մը համար աւելի մեծ փառք կարելի չէր երեւակայել:

Հայ կինը կը յայտնէր նաեւ, թէ կուսակալը Պոլիսէն հրաման ստացած է շուտով մաքրելու մեր հաշիւը:

— Մեր ուժերուն մասին ի՞նչ կարծիք ունին:

— Կը կարծեն, թէ Բերդը լեցուած էք հացով եւ փամփուշտով: Կը կարծեն, թէ հինգ տարի առաջ սկսած էք պատրաստուիլ այս օրուան համար:

— Ո՞ւրկէ առած են այդ ծանօթութիւնները.

— Ծիպեռցիներուն հօտը Բերդ հանող տղաքը այդպէս էին լսեր Թուրք չոպանին եւ ան լուրը առած է կառավարութեան: Կը հաւատան, թէ գաղտնի անցքով մը յարաբերութեան մէջ էք դուրսի աշխարհին հետ:

— Հոս բերած նամակիդ մէջ ներումի խօսք կայ, կը գրեն, թէ յանձնուելէ ետք կրնանք որեւէ շրջան տեղաւորուիլ եւ խաղաղ աշխատանքի նուիրուիլ. հաւատա՞նք ...:

— Ի՞նչ շրջան. շրջան մնացա՞ծ է. աշխարհի վրայ Հայ մնացա՞ծ է. բոլորը ջարդեցին ...: Շրջաններուն մէջ չաւերուած հայ գիւղ չէ մնացած: Չէթէպաշիները իրարու մէջ բաժնեցին հայ գիւղերը ջարդելու գործը եւ գացին ջարդեցին: Արդէն վերադարձած են եւ ձեր վրայ յարձակելու հրամանի կը սպասեն ...:

Իրապէս ալ Բերդի բարձունքէն տեսնուող ամէն գիւղ, հայ գիւղ, աւերուած ու զետնին հաւասարցուած էր:

Հայ կինը ետ ղրկեցին վճռական պատասխանով մը.

« Ձենք հաւատար ձեր խոստումներուն եւ վճռած ենք մինչեւ մահ կռուիլ »:

Օր մը ետք, Յունիս 20 կամ 21ին, վստահ չեմ, առաւօտուն կանուխ սկսաւ Թուրքերու յարձակողականը: Երբ թնդանօթներն ալ սկսան կռուին մասնակցիլ, ուրախացանք: Մեզի ծանօթ էր անոնց ուժը, տարողութիւնը, ռումբի ճամբորդութեան պահուն օդին մէջ արձակած սուլումը եւ թիրախին վրայ ու շուրջ անոր պատճառելիք վնասին չափը: Ուրեմն, մեծ թնդանօթներ բերած ըլլալու եւ գործածելու սպառնալիքը միայն սպառնալիք էր – մեզ վախցնելու համար սեղծուած սուտ ...:

Այսուհանդերձ, դողը միշտ մնաց մեր սրտերուն մէջ եւ ամէն րոպէ վախով կը սպասէինք այդ մեծ թնդանօթներու անախորժ միջամտութեան: Այդ օրուան յարձակումը ուղղուած էր ամէն ճակատի դէմ եւ կռուին կը մասնակցէին, որքան կարելի էր տեսնել, պաշըպոզուքներէ եւ տեղահան ուժերէ զատ, մարզուած եւ համազգեստաւոր բանակայիններ:

Գիշերուան մութէն օգտուելով՝ ընտրեր էին նոր դիրքեր՝ իրենց հին դիրքերէն շատ վերը, մեզի բաւական մօտ: Եւ հիմա, հանդարտօրէն անոնց ետեւ պառկած, անընդհատ կը կրակէին Բերդն ի վեր: Մեր դիրքերը լուռ էին առ հասարակ, բայց երբ վարը գտնուողներէն մէկը կը յանդգնէր դիրք փոխել կամ գլուխը դուրս հանել, մեր տղոց անվրէպ գնդակը շան սատակ կը դարձնէր զայն: Բայց թշնամիին թիւը այնքան մեծ էր այդ օր, որ Բերդին վրայ կարկուտի պէս գնդակ կը թափէր. տեղէ մը ուրիշ տեղ երթեւեկել բացարձակապէս անկարելի էր. զանազան ճակատներու վրայ կռուողները իրարմէ լուր չունէին. միայն Գուլէի դիրքն էր, որ չէր մասնակցեր կռուին. թշնամին անոր հասնելէ առաջ պէտք է, որ յաղթէր միւսներուն. մէկ խօսքով, եթէ այդ պահը գար, Գուլէն մեր Թերմոպիլէն պիտի ըլլար:

Կէսօրը քիչ անց անոնք յարձակողականի կ'անցնին: Մինչ մէկ մասը անընդհատ կը կրակէ, միւս մասը կը փորձէ առաջանալ եւ մեզի աւելի մօտ դիրքեր գրաւել: Կը յաջողին ալ: Ունինք վիրաւորներ, փամփուշտի եւ մարդու պակաս ..: Այսուհանդերձ, գերագոյն ճիգեր կ'ընեն մերոնք եւ կը մնան դիրքերուն վրայ:

Յանկարծ, թնդանօթներու որոտէն ու հրացաններու աղմուկէն տարբեր դղրդոց մը կը պատռէ օդը եւ դող կը հանէ մեր սրտերը: Չէ, մեծ թնդանօթի ռումբ չէ պայթածը, որուհետեւ վժալուն կամ սուլելուն աղմուկը չլսեցինք: Մերոնք են, որ վտանգաւոր կերպով մեր դիրքերուն մօտենալ յաջողած թշնամիին վրայ խոշոր ձեռնառումբ մը նետած են: Քարի, հողի ու մարդկային մարմնի բեկորները իջած են վար, բայց օդին մէջ փոշիի ամպ մը դեռ կը ծփայ անոր պայթած տեղը:

ԱՐԱՄ ՀԱՅԿԱԶ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՁՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ:

ԿԱԹՈՂԻԿԷ ՔԱՀԱՆԱՆԵՐՈՒ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ ՄԷՋ

Վերջերս Փեշտայի մէջ, տեղի ունեցաւ հունգար կրօնաւորներու դատավարութիւնը: Ամերիկեան Թայմ շաբաթաթերթը այս առթիւ հետեւեալը կը գրէ.—

Հունգարիոյ համայնավարները հնարաւոր ամէն միջոց գործ դրած են՝ ճզմելու համար Կաթողիկէ Եկեղեցին: Գրաւած են վեց հարիւր վանքեր եւ երեք հազար կաթողիկէ դպրոցներ: Իսկ մնացած եկեղեցականներուն մէջէն շուրջ հարիւր «խաղաղութեան կողմնակից» կրօնաւորներ գործի լծած են, որոնք հաւատարիմ կը մնան համայնավար վարչակարգին եւ քարոզչական լայն աշխատանք կը տանին կաթողիկէ կրօնաւորները ենթարկելու համար համայնավար իշխանութեանց: Վերջերս, պետութիւնը աւելի եւս սաստկացուցած է իր ճնշումները:

Համաձայն վարչակարգին համակիր կրօնական թերթի մը, ժամանակը եկած է այլեւս, որ ամէն կաթողիկէ կրօնաւոր ճշդէ այն քաղաքական եւ ընկերային ուղեգիծը, զոր պիտի որդեգրէ ապագային:

Վերջերս, Փեշտայի մէջ 11 կաթողիկէ կրօնաւորներ դատի քաշուեցան այն ամբաստանութեամբ, թէ փորձած են կազմել կաթողիկէ երիտասարդներէ բաղկացած բջիջ մը, կառավարութիւնը տապալելու համար:

Ամբաստանեալներէն տասը հոգի նախապէս լաւ մը «կակուղցուած» էին, ուստի ընդունեցան իրենց յանցանքները, խոր զղջում յայտնելով:

Սակայն Հայր Օտըն Լենարտ այլանքի մատնեց դատարանը յայտարարելով, թէ ինք անմեղ է: Հունգարիոյ մէջ դատաւորները վարժուած չեն նման յանդգնութեան հանդուրժելու: Դատաւոր Իսթվան Պիմպօ դարձաւ միւս ամբաստանեալներուն եւ հարցուց, թէ իրենց կարծիքով Հայր Լենարտ յանցաւո՞ր է թէ ոչ: Տասը ամբաստանեալներն ալ միաբերան պատասխանեցին, թէ այո, յանցաւոր է: Ապա դատաւոր Պիմպօ դարձաւ Հայր Լենարտի.

Հարցում.— Ինչո՞ւ չյարգեցիք կառավարութեան տուած հրահանգը կրօնաւորներու գործունէութեանց մասին:

Պատասխան.— Ես հրահանգներ կ'ընդունիմ միայն իմ արքեպիսկոպոսէն (Կարդինալ Մինցենդի, որ 1956ի ապստամբութենէն ի վեր ապաստանած է ամերիկեան հիւպատոսարանը), իսկ այժմ ան ի վիճակի չէ ինծի հրահանգներ տալու:

Հ.— Ամբաստանուած էք, թէ գաղտնօրէն կրօնք կ'ուսուցանէք երիտասարդներուն:

Պ.— Այսօր շատ մը մարդիկ զօրաւոր ճնշումներու կ'ենթարկուին եւ չեն յան-

ՎԱՆԻՆԱ ՎԱՆԻՆԻ

Հետեւեալ օրը անծանօթուհիին վիճակը աւելի գէշ էր:

— Եթէ զիս կը սիրէք, ըսաւ Վանինա մեկնած պահուն, պէտք է վիրաբոյժ մը տեսնէք:

— Եթէ գայ, երջանկութիւնս պիտի ցնդի:

— Պիտի երթամ զինք բերեմ, վերսկըսաւ Վանինա:

Առանց բառ մը ըսելու, անծանօթուհին կեցուց զայն, առաւ անոր ձեռքը եւ ողողեց համբոյրներով:

Երկար լռութիւն մը տիրեց: Անծանօթուհիին աչքերը հեղեղուած էին արտասուքներով:

Վերջապէս, ձգեց Վանինայի ձեռքը, եւ մահուան տարուողի շեշտով մը, ըսաւ.

— Խոստովանութիւն մը ունիմ ձեզի ընելիք: Նախանցեալ օր խաբեցի ձեզ, ըսելով թէ Քլեմանթին կը կոչուիմ: Ես դժբախտ Քարպոնարի մըն եմ ...

Զարմացած, Վանինա ետ հրելով իր աթոռը, ոտքի կանգնեցաւ:

— Կը զգամ, շարունակեց քարպոնարին, կը զգամ որ այս խոստովանութիւնս ինծի կորսնցնել պիտի տայ այն միակ հարստութիւնը որ զիս կը կապէ կեանքին, եւ սակայն, ինծի վայել չէ ձեզ խաբել: Կը կոչուիմ Փիեթրօ Միսիրիլլի, տասնըինը տարեկան եմ, հայրս Ս. Անճէլօ-ին-Լատոյի մէջ խեղճ վիրաբոյժ մըն է, իսկ ես քարպոնարի եմ: Վաճառքի մը պահուն ձերբակալուեցայ եւ շղթայակապ Րոմանեըէն Հռոմ բերուեցայ: Գիշեր ու ցերեկ միակ փոքրիկ լամբարով մը լուսաւորուած բանտի մը մէջ նետուած, տասնըերեք ամիսներ անցուցի: Բարեպաշտ գթառատ հոգի մը զիս ազատելու միտքը յղացաւ: Կանացի զգեստներ հագցուցին ինծի: Երբ բանտէս խուցէն դուրս ելած կ'անցնէի վերջին դրան պահակներուն առջեւէն, անոնցմէ մէկը անիծեց քարպոնարիները: Ապտակեցի զայն: Կը վստահեցնեմ ձեզ որ յոխորտալու համար չէր որ ըրի ատիկա, այլ պարզ ժամանցի մը համար: Այս անխոհեմութենէն ետք, Հռոմի փողոցներուն մէջ հետապնդուելով, սուինով վիրաւորուեցայ, որքան փախուստ տուի, այնքան կորսնցուցի ուժերս, երբ յանկարծ մտայ տունէ մը ներս որուն դուռը բաց էր: Լսեցի ետեւէս եկող զինուորներուն ոտնաձայները, որոնք նոյնպէս մտած էին տունէն ներս: Պատէ մը ցատկելով, ինքզինքս գտայ այնտեղ շրջագայող կնոջ մը ոտքերուն առջեւ:

— Կոմսուհի Վիթելլիշին, հօրս բարեկամուհին, ըսաւ Վանինա:

— Ի՞նչ. ըսա՞ծ է ձեզի, աղաղակեց Միսիրիլլի: Ինչ որ ալ պատահի, այս կինը — որուն անունը բնաւ պէտք չէ արտասանուի — կեանքս փրկեց: Երբ զինուորները կը մտնէին իր տունը զիս ձերբակալելու համար, ձեր հայրը իր կառքով զիս արդէն դուրս կը հանէր: Շատ գէշ կը զգամ ինքզինքս: Քանի մը օրէ ի վեր ուսերուս մէջտեղ ստացած այս սուինի հարուածը արգելք կ'ըլլայ շնչառութեանս: Պիտի մեռնիմ, եւ յուսահատած, վասնզի այլեւս պիտի չտեսնեմ քեզ,

Վանինա անհամբերութեամբ մտիկ ըրած էր: Արագօրէն դուրս ելաւ: Միսիրիլլի անոր այնքան գեղեցիկ աչքերուն մէջ չգտաւ կարեկցութեան ու գութի զգացում, այլ տեսաւ արտայայտութիւնը վիրաւորուած ինքնասիրութեան մը:

Գիշերը վիրաբոյժ մը եկաւ, միայնակ: Միսիրիլլիի շափազանց յուսահատ էր, կը վախնար որ այլեւս երբեք պիտի չտեսնէր Վանինան: Հարցումներ ուղղեց վիրաբոյժին, որ արիւն առաւ անկէ ու բան մը չըսաւ: Նոյն լռութիւնը յաջորդ օրերը:

Փիեթրոյի աչքերը այլեւս չէին ձգեր պատշգամին վրայ բացուող այն պատուհանը, ուրկէ Վանինան սովոր էր ներս մտնելու: Զափազանց դժբախտ էր: Անգամ մը, կէս գիշերուան մօտ, կարծեց ստուեր մը նշմարել պատշգամին վրայ: Արդեօք Վանինա՞ն էր ...

Վանինա ամէն գիշեր կուգար իր այցը գնելու երիտասարդ քարպոնարոյի պատուհանին ապակիներուն:

— Եթէ խօսիմ իրեն, կը խորհրդածէր, կորսուած եմ: Ոչ, երբեք պէտք չէ տեսնեմ զինքը:

Այս որոշումը տուած պահուն, ակամայ կը մտաբերէր այն բարեկամութիւնը որ ունեցած էր այս երիտասարդին հանդէպ, երբ տակաւին զայն կին մը կը կարծէր: Այնքան քաղցր մտերմութենէ մը ետք պէ՞տք էր ուրեմն մոռնալ:

Իր ամէնէն ողջախոհ վայրկեաններուն, Վանինա կը սոսկար իր մտքին մէջ տեղի ունեցող փոփոխութիւններէն: Այն պահէն ի վեր ուր Միսիրիլլի իր ինքնութիւնը յայտնած էր, այն բոլոր բաներուն մասին որոնց վրայ մտածելու սովորութիւնը ունէր, ծածկուած էին այժմ քօղով եւ կը թուէին ըլլալ հեռուն ...

Շաբաթ մը չէր անցած, երբ Վանինա, տժգոյն եւ դողահար, վիրաբոյժին հետ մտաւ երիտասարդ քարպոնարի սենեակէն ներս: Եկած էր ըսելու թէ պէտք էր իշխանին թելադրել որպէսզի սպասաւոր մը զինքը փոխարինէ: Տասը երկվայրկեան չկեցաւ:

Բայց քանի մը օր ետք, եկաւ դարձեալ վիրաբոյժին ընկերակցութեամբ, այս անգամ մարդասիրաբար ...

ՍԹԷՆՏԱԼ

(4 Շար.)

ղրկեր իրենց զաւակները բացէ ի բաց կրօնական դասընթացքներու ղրկել : Հետեւաբար, ես ալ որոշեցի անոնց մասնաւոր դասեր տալ : Չեմ հասկնար թէ ինչու կարելի չէ Աստուածաշունչը բացատրել մասնաւոր դասերով, երբ կարելի է մասնաւոր դասեր տալ այլ նիւթերու մասին, օրինակ՝ երաժշտութեան :

Հ.— Աստուածաբանական գիրք մը պահած էք բազկաթոռի մը մէջ :

Պ.— Ես չեմ գիտեր, թէ կա՞յ օրէնք մը, որ կ'արգիլէ աստուածաբանական գիրքերը բազկաթոռներու մէջ պահելու :

Հ.— Ի՞նչ է ձեր կարծիքը աստուածաբանութեան այն ուսանողներուն մասին, որոնք կը մերժեն մարքսիզմի մասին դասընթացքներու հետեւիլ :

Պ.— Բազմաթիւ մարքսիստներ կան, որոնք կը մերժեն եկեղեցի երթալ :

Հ.— Դուք երեք հարիւր երիտասարդներ պետութեան կամքին հակառակելու մղած էք :

Պ.— Որքան կը յիշեմ՝ եօթանասուն հոգի են :

Այս պատասխանին վրայ, դատաւոր Գիմպօ յանկարծ դատավարութիւնը կեցուց՝ դադար յայտարարելով : Աւելի ուշ՝ վճիռները արձակուեցան . եօթն ու կէս տարուան բանտարկութեան վճիռ արձակուեցաւ Հայր Լենարտի դէմ եւ երկուք ու կէսէն մինչեւ եօթը տարուան բանտարկութիւն միւսներուն դէմ : Հունգարական պաշտօնական չափանիշերը նկատի առնելով՝ այս պատիժները բաւական մեղմ են : Հարցը սակայն այն է, որ արդեօք Հայր Լենարտ պիտի աւարտէ՞ իր բանտարկութեան շրջանը, թէ, ինչպէս այլ հաւատաւոր կաթողիկէներ իրմէ առաջ, խորհրդաւոր կերպով պիտի մեռնի բանտին մէջ :

Բայց Հայր Լենարտի տուած յանդուգն պատասխանները դատաւորին՝ պերճախօս վկայութիւն մըն են այն մասին, թէ քրիստոնէական կրօնքը վտանգաւոր մըրցորդ մը կը մնայ համայնավարութեան, հակառակ համայնավարներու անողոք հալածանքին :

Լուր առնելով, որ դատապարտեալները ձերբակալուած են, Փեչտայի Արքեպիսկոպոս Կրոս, որ ներկայիս Կաթողիկէ եկեղեցիի առաջնորդն է Հունգարիոյ մէջ, անմիջապէս նամակ մը յղած է կառավարութեան յայտնելով .

« Եթէ ձերբակալուած կրօնաւորները յանցաւոր են, ուրեմն ես եւս պէտք է յանցաւոր նկատուիմ : Խնդրեմ զիս ալ ձերբակալեցէք եւ բանտ դրէք, բարեկամներուս հետ միասին » :

Կառավարութիւնը խոհեմութիւն սեպած եւ նախընտրած է անտեսել այս նամակը ...

Եւրոպական Ա. անդրովկէանոսեան նաւը, որ միայն շոգի գործածեց, «Քուրասաօ»ն էր եւ Ատլանտեան ովկէանոսը ճեղքեց 1827 Ապրիլին :

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի Պօմոնի մասնաճիւղի վարժարանին ամավերջի հանդէսը տեղի ունեցաւ՝ 1 Յուլիսին, Շաբաթ գիշեր, տեղւոյն Ս. Սահակ - Մեսրոպ սրահին մէջ :

Հակառակ սաստիկ տաքին, խուռն բազմութիւն մը լեցուցած էր սրահը, որ կը յորդէր բառին բուն նշանակութեամբ : Վարժարանին ուսուցիչը, Վահրամ Մխթիք, կատարեց հանդէսին բացումը՝ հակիրճ տեղեկութիւններ հաղորդելով կրթական գործին շուրջ եւ ջատագովելով Կ. Խաչը իր յարատեւութեան ոգիին եւ հանրանուէր գործունէութեան համար :

Յետոյ, երկսեռ աշակերտութեան կողմէ երգուեցան՝ «Մարսէյյէզ»ն ու « Ծաղկիր, ազատ»ը :

Կարճ ու կոկիկ էր գեղարուեստական բաժինը, որ կը բաղկանար արտասանութիւններէ եւ նուագէ : Յաջողապէս արտասանեցին փոքրիկն Շուշանիկ Անդրէասեան՝ Յ. Թումանեանի «Փիսիկ»ը, Յ. Զաքարեան՝ «Ով Ս. Մեսրոպ»ը, Հերմինէ Աթիշեան՝ Յ. Թ.ի «Ծիծեռնակը», Միսաք Պօղոսեան՝ Հ. Վ. Յովհաննէսեանի «Մասիս»ը եւ Մոնիկ Սրբահամեան՝ «Հայրենիք»ը, Ա. Իսահակեանի, բուռն ծափեր խլելով ունկնդիր հասարակութենէն :

« Մարտիկին երգը », «Կոլխոզ Ջան», «Ամպի տակէն» եւ «Ես մի սիրուն աղջիկ տեսայ», ջութակով, դաշնակի ընկերակցութեամբ, նուագեցին՝ Յակոբ Զ. Գալուստեան եւ Սրբուհի Ֆէրհատեան՝ արժանանալով խանդավառ ծափերու :

Կ. Խաչի վարժարանն ունի երկտասանեակ մը երկսեռ աշակերտներ, որոնք մասնաւոր փայլ մը կ'աւելցնեն կրթ. գործին : Ասոնք, յաճախելով հանդերձ ֆրանսական երկրորդական վարժարաններ, կը հետեւին մայրենի լեզուի դասընթացքին՝ սիրով եւ ջանասիրութեամբ : Մեծ ճիգ եւ զոհողութիւն ի գործ դրին՝ բեմադրելու համար Յ. Պարոնեանի «Մեծ. Մուրացկանները» եւ յաջողութեամբ պսակուեցաւ իրենց ճիգը :

Վարժարանին յաջողագոյն աշակերտը, Յ. Գալուստեան, արժանի է մասնաւոր ջատագովութեան : Ինքն էր որ նիւթը վերածեց թատերգութեան : Ինք եւ իր ընկերները, հակառակ իրենց դպրոցական ծանըր աշխատանքին, սիրով ստանձնեցին իրենց աշխատանքի բաժինը :

Հանդիսականները մեծ հաճոյքով եւ զուարթ տրամադրութեամբ հետեւեցան՝ երկսեռ պատանիներու շատ յաջող խաղարկութեան :

Աբիսողոմ Աղայի դերը կատարեց՝ Յ. Գալուստեան, Մանուկ Աղային՝ Աւետիս Եօթնեղբայրեան, Մանուկ Աղայի տիկնոջ դերը՝ Օտէթ Ծովիկեան, գրագէտինը՝ Մարի Տօրումեան, խմբագրինը՝ Լոլիս Մերտինեան, Միջնորդուհիին դերը՝ Անահիտ Տօրումեան, քահանաներունը՝ Խաչիկ Մազմանեան եւ Մ. Սեթեան եւ բժիշկին դերը՝ Նազարէթ Սահաթճեան :

Շրջանիս ծանօթ եւ սիրուած դերասան Կ. Մութաֆեան սիրայօժար կատարեց՝ դիմայարդարութեան աշխատանքը :

Կէս գիշերն անց էր արդէն երբ հանդիսականները թողուցին սրահը՝ գոհունակ ու չէն տրամադրութեամբ :

Կ. Խաչի վարչութիւնը աղջնակի մը ձեռքով ծաղկեփունջ մը նուիրեց ուսուցչին :

Ապրին Կ. Խաչը, իր դպրոցն ու հայ համայնքը, անոնք որ գիտեն քաջալերել իր կրթասէր զաւակները :

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԱՅՆՃԱՐ ԵԿԵՂԵՑԻՆ

—o—

Հերոսական Մուսա - Տաղի հայ ժողովուրդին սրտագին կոչն է որ կը փոխանցենք ձեզի ներկայ գրութեամբ :

Ծանօթ է ձեզի, որ երկրորդ աշխարհամարտի մօտայլ նախօրէին՝ դիւանագիտական սադրանքներու զոհ դարձած Ալեքսանտրէթի Սանճաքը կցուեցաւ Թուրքիոյ : Այդ շրջանի երեսուն հազար Հայութեան հետ Մուսա - Տաղի ազատատենչ Հայորդիները եւս մերժեցին ապրիլ Թուրքիոյ անարդ տիրապետութեան ներքեւ եւ լքելով իրենց դարաւոր կայքը, զանգուածային գաղթով մը հաստատուեցան ասպնջական Լիբանանի հողամասին վրայ, Պէքաայի գեղեցիկ լեռնադաշտին բերրի մէկ անկիւնը, Այնճարի մէջ, հոն իբրեւ Լիբանանեան ազատ քաղաքացիներ հիմնելու իրենց նոր Մուսա - Տաղը :

Տառապանքի ու զրկանքի անցնող քսան տարիներու ընթացքին, Մուսա - Տաղի Հայութիւնը, իր քրտնաջան աշխատանքովը շինեց իր նոր տուներն ու օճախները եւ ազգային բնականոն կեանքի մը պայմանները ստեղծեց իրեն համար :

Իսկ այժմ, Մուսա Տաղի Հայութիւնը, Այնճարի մէջ, ձեռնարկեց իր հաւատքի նոր տան, Հայ Եկեղեցւոյ շինութեան, հայկական ոճով եւ ճարտարապետութեամբ :

Ձեռնարկեցինք աստուածահաճոյ այս սուրբ գործին, մեզի ապաւէն ունենալով նախ Աստուծոյ օգնութիւնը եւ ապա վըստահելով հայ ժողովուրդին տալու եւ սրտով տալու գեղեցկագոյն առաքինութեան ու չնմարար սքանչելի ոգիին :

Մուսա Տաղի Հայութիւնը քսան տարիներէ ի վեր իր երազած եկեղեցին պիտի ունենայ անյապաղ՝ շնորհիւ ազնիւ Հայորդիներու զոհաբերութեան բացառիկ ոգիին : Հիմերը օրհնուած ու լեցուած են արդէն ու սիւները բարձրանալ սկըսած : Հայ ժողովուրդը տուած է ու հարըստացած, շինած է ու ապրած :

Սիրելի Հայրենակից,

Թարգմանը հանդիսանալով Այնճարի մէջ հաստատուած Մուսա - Տաղի Հայութեան, սրտագին կոչ կ'ուղղենք ձեզի որ ձեր արդար վաստակին լաւագոյն բաժնին ընծայաբերութեամբը օգնէք մեզի՝ աւարտելու համար կառուցումը Հայուն յաւերժութեան ու անպարտելիութեան հզօր ամրոցին՝ Հայ Եկեղեցիին, որուն սրբազան հովանիին ներքեւ Հայը Հայ պիտի պահուի ընդդէմ չարիքի բոլոր սեւ հովերուն :

Կաթիլ մը ձէթ կաթեցուցէք Լուսաւորչի պլպլացող բայց մշտավառ կանթեղին մէջ, որպէսզի անշէջ մնայ Հայուն լոյս հաւատքը : Տուէք Աւետարանի այրի կնոջ նման՝ սիրով ու զուարթերես եւ ձեր լումաները թող յորդին Այնճարի եկեղեցւոյ շինութեան գանձանակին մէջ :

Կը մաղթենք ի բոլոր սրտէ, որ Ամենաբարին Աստուած, վարձահատոյց լինի եւ տայ ձեզի «ընդ միոյ երեսուն եւ ընդ միոյ վաթսուն եւ ընդ միոյ հարիւր» :

Շնորհակալութեամբ եւ օրհնաձայն ողջունիւ եւ յարգանօք

Ի դիմաց շինութեան յանձնախումբի՝
Ատենադպիր՝ Յ. Գ. ՊՈՒՐՍԱԼԵԱՆ,
Բ. ատենապետ Ս. ՇԻՐՊԷԹՃԵԱՆ :
Նախագահ ԽՈՐԷՆ ԱՐՔ.
Առաջնորդ Հայոց Լիբանանի

Յ. Գ.— Կը խնդրուի դրամական ամէն առաքում կատարել հետեւեալ հասցէին.
— Խորէն Արք. Բարոյեան, Պուատ Փօսթալ 409, Պէյրութ, Լիբանան :

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՊԷՅՐՈՒԹԻ մէջ, յետ կարճատեւ հիւանդութեան իր մահկանացուն կնքած է Շահէն Կիւրճեան, որդին նահատակ գրագէտ Մելքոն Կիւրճեանի (Հրանդ) : Ողբացեալը հանրային գործունէութիւն ունեցած է Ռումանիայէն մինչեւ Պէյրութ, ուր հաստատուած էր վերջին աշխարհամարտէն ետք : Կ'աշխատակցէր Այգ օրաթերթին :

ՊԷՅՐՈՒԹԻ մէջ յանձնախումբ մը նըշանակուած է քաղաքաշինական ծրագիրներու համար : Հայերու կողմէ այս յանձնախումբին մաս կը կազմեն ճարտարապետներ Խորէն Երամեան եւ Ժիրայր Խաչատուրեան :

ՔԱՆԱՏԱՅԻ մէջ Յունիս 28ին փակուած է ՀՕՄի պատգամաւորական ժողովը համերաշխ մթնոլորտի մը մէջ : Նորընտիր վարչութեան անդամներն են .— Օր. Արփինէ Զարգուլեան, Տիկիններ Գայեանէ Կանայեան, Ս. Թէրզեան, Օր. Ֆ. Գազանճեան, Տիկիններ Արփինէ Փափազեան, Անահիտ Պետրոսեան եւ Հայկուհի Զպուքճեան :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (246)

ՀԱՅՈՑ ԲԵՐԴԸ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

ՄԱՍՆ ԵՐՐՈՐԴ

ՎԵՐՋԱԲԱՆ

Սակայն որքան էլ ջանում էր դուրսը երեւալ զուարթ ու պայծառ, այսուամենայնիւ մարդիկ ակամայ աչքերում նըկատում էին նրա ներսը կատարուած փոփոխութիւնները, նկատում էին, որ նա մաշւում է... Բայց չգիտէին որոշ, թէ ինչի համար, ինչպէս չգիտէին նաեւ, որ ամէն անգամ ուրախ եւ խրոխտ երեւալուց յետոյ, երբ քաշւում էր իր օթեւանը՝ նա աղօթում էր, որ երկինքը գթայ եւ աղէտները հեռացնի Հայոց Աշխարհից, որ իր Պապն ու Մուշեղը անվնաս [illegible] երկիր, որպէսզի վանեն թշնամուն եւ փրկութիւն բերեն իրենց եւ ժողովրդին Հայոց :

— Տէր, որ կաս երկնքում, տուր զօրութիւն եւ լեր օգնական վանելու աղէտը, — աղօթում էր նա ծնկաչոք ու բազկատարած : — Գուցէ ես մի կին եմ մեղաւոր ու անարժան, գթա գէթ անմեղներին ու արդարներին, որ տանջւում են այստեղ ...

Եւ ահա մի օր, հոգեկան տանջանքների մի այդպիսի պահի, բերդապահը մտաւ նրա օթեւանը եւ ուրախ դէմքով յայտնեց, թէ Մուշեղն ու Պապը երկու ամիս առաջ դուրս են եկել Բիւզանդիայից, եւ Մուշեղն այժմ զօրք է հաւաքում բիւզանդական հայ նախարարներից : Յայտնեց նաեւ, թէ Մուշեղի եւ Պապի զօրքին միացել են Կամսարական Սպանդարատը, Սմբատ Բագրատունին եւ այլ նախարարներ :

Բերդապետին այդ լուրը բերել էին նրա հեռաւոր սուրհանդակները սարերկեայ ճանապարհներով, սուրհանդակներ, որոնց նա համարում էր կորած, որովհետեւ գնացել էին մի երկու ամիս առաջ :

Այս լուրերն այնպիսի ուրախութիւն պատճառեցին Փառանձեմին, որ նա իսկոյն կանչեց Կառանիդէ տիկնոջը, փարուեց նրան եւ լաց եղաւ .

– —Նրանք գալիս են, իշխանուհի : Մուշեղն ու Պապը... Այժմ վստահ եմ, կը փրկուենք ... Ապրենք այնքան, որ երկիրը յանձնեմ Պապին ... որպէսզի գոնէ նա չինի հօր բերդը... Հայոց բերդը ... Տոկանք, իշխանուհի, տոկանք, մինչեւ նոցա գալը ...

— Այո, Թագուհիս, այո .. — եւ վըստահար իշխանուհին նոյնպէս լաց եղաւ ուրախութիւնից :

— Բայց լացի ժամանակ չէ, բերդապետ սիրելի. ուրախութեան օր է այսօր, — փոքր անց սթափուեց Փառանձեմը արցունքը սրբելով : — Յայտնիր անմիջապէս զօրքին եւ ժողովրդեան, որ Պապն ու Մուշեղը գալիս են մեզ օգնութեան : Յայտնիր, որ սուրհանդակները բերին մեզ ուրախ լուրեր ... եւ պարգեւատրիր լրաբերներին ...

Փառանձեմը գիտեր, որ այդ լուրը նոյնքան պիտի ուրախացնի զօրքին եւ ժողովրդին, որքան եւ իրեն : Նոյնը հասկանում էր հարկաւ եւ բերդապետը. ուստի եւ, չնայած այդ իսկ պահին բերդականները կռւում էին պարսից դէմ, բերդապետն ինքը բարձրացաւ երկրորդ գօտու պարսպի գլուխը եւ յայտարարեց, բառերը հատ - հատ շեշտելով .

— Զինուորներ իմ քաջարծիւ. զարկեցէք համարձակ : Զարկեցէք համարձակ : Մեզ օգնութեան են գալիս Մուշեղ սպարապետը նոր զօրքով եւ Թագաժառանգ Պապը՝ բիւզանդական բանակով ... օգնութեան ...

Երբ լուրը հասաւ կռուողներին՝ ամէն կողմից լսուեցին ուրախութեան աղաղակներ. «Ապրի ... Ապրի ...» : Եւ զարմանալի բան. այդ կանչերն ու երգը լսելով՝ Պարսիկները կարծես շփոթուեցին. Նրանք մի պահ դադարեցրին նետաձգութիւնը, չիմանալով ինչ պատահեց .... Իսկ հայ բերդապահները նոր, եռապատկուած աշխուժով վերսկսեցին նետաձըգութիւնը շփոթուած Պարսիկների դէմ :

Այդ օրուանից Փառանձեմի դէմքին լարումն ու գունատութիւնը անցաւ. Նա նորից զուարթացաւ, նոյնիսկ պայծառացաւ : Այժմ պարսպի կամ բուրգի գլխին կանգնում էր աւելի խրոխտ եւ ոչ թէ անխօս, ինչպէս առաջ, այլ կրկնում էր երբեմն լայն պարսպի ,վրայ շրջելով .

— Տոկացէք, զաւակներս, տոկացէք .. Շուտով Մուշեղն ու Պապը կըգան մեզ օգնութեան :

Բերդապետը, որ այդպիսի դէպքերում յարգանքով հետեւում էր Թագուհուն, զգուշացնում էր շարունակ .

— Պարսից նետերը, Թագուհի, հասնում են պարիսպներին : Աղաչում եմ :

Նոյնը կրկնում էր Եղնիկ իշխանը՝ պատանու պէս կարմրելով :

Բայց Թագուհին ամէն օր գրեթէ անում էր նոյնը .

— Տոկանք, զաւակներս, տոկանք եւս մի քանի օր ...

ՍՏԵՓԱՆ ԶՈՐԵԱՆ

(Շար.)

չեն կրնար ներկայ գտնուիլ արարողութիւններուն :

4.— Հսկողութեան գօտիները կրնան անցնիլ միայն մասնաւոր Փրոթոքոլի եւ բարձրաստիճան եկեղեցականներու պատկանող ինքնաշարժերը, որոնք հիւրերը Մայր Եկեղեցւոյ մեծ դրան առջեւ հանելէ ետք, կ'երթան ըստ որոշուած կարգի՝ իրենց տեղերը գրաւել կազմուելիք կառքերու թափորին մէջ, որ սկսելով «Գողթան» երգչախումբի մուտքի դռնէն կ'երկարի դէպի ետ Ալիշան փողոցի երկայնքին :

Մամուլի կառքերը միայն կրնան ազատ մուտք գործել եւ ելլել հսկողութեան գօտիներէն :

Միւս բոլոր ինքնաշարժերը իրենց ճամբորդները կը պարպեն Պէզճեան վարժարանի անկիւնը եւ քովնտի փողոցներէն կ'երթան տեղ գրաւել ծովեզերեայ Նոր ճամբուն վրայ, յուղարկաւորութեան լըրանալուն թափօրին միանալու համար : Ինքնաշարժերու տրամադրուած բոլոր մասերուն մէջ, ինքնաշարժերը խիստ հսկողութեան տակ պիտի գտնուին թրաֆիքի ոստիկանութեան կողմէ : Հանդիսութիւններու տեւողութեան ընթացքին արտօնուած չէ Պէզճեան Սանուց Միութեան գտնուած Մոլաթաշ ճատտէսիի եւ Համամ փողոցի վրայ ինքնաշարժ պահել :

5.— Կարգապահական Մարմնոյ բոլոր անդամները Ուրբաթ առաւօտ ժամը 6.30ին իրենց մուտքի տոմսերով պէտք է ներկայանան Պէզճեան Սանուց Միութիւն եւ ստանան իրենց պաշտօնի քօքարտները : Ժամը 7էն վերջ եկողները չեն կրնար մաս կազմել աշխատանքներուն եւ մուտք գործել եկեղեցի :

Կարգապահական Մարմնի անդամները պիտի կրեն գոց գոյն զգեստ եւ փողկապ :

6.— Եկեղեցւոյ երկու դասերը եւ անոնց անմիջապէս ետեւը գտնուող մաս մը տրամադրուած է պաշտօնական Փրոթոքոլի, որուն մաս կը կազմեն հայ եւ օտար բարձրաստիճան կրնօաւորներ, պաշտօնական հիւրեր, հիւպատոսներ եւայլն :

Եկեղեցւոյ ներքնամասը մինչեւ մէջտեղի երկաթեայ բաժանումը տրամադրուած է հրաւիրատոմս ունեցողներու : Իսկ գաւիթն ու եկեղեցւոյ շրջափակին մէջ սահմանուած տեղեր պիտի տրամադրուին ժողովուրդին :

7.— Կարգադրութիւններ Շիշլիի գերեզմանատան մէջ :

Ա) Յուղարկաւորութեան օրը Շիշլիի գերեզմանատան դուները կը մնան փակ մինչեւ թափօրին գալը : Բ) Եկեղեցական արարողութիւններու աւարտումէն անմիջապէս առաջ Կարգապահական Մարմնի անդամները երեք օթօպիւս ներովկը հասնին գերեզման ձեռք առնելու համար անհրաժեշտ միջոցները : Գ) Գերեզմանատան դռնէն դէպի գերեզման երկարող ճամբուն եզերքին եւ գերեզմանին շուրջ ալ լայն շրջանակաձեւ շղթայ մը կը կազմուի : Յուղարկաւորութեան թափօրը միայն կը մտնէ շղթային մէջ : Իսկ ժողովուրդը պիտի գտնուի շղթայէն դուրս :

Կը խնդրուի մեր յարգոյ ժողովուրդէն, որպէսզի կարգապահական գործին առաւելապէս բծախնդիր ըլլայ եւ դիւրացնելու համար մեր աշխատանքները, հնազանդի առնուած միջոցներուն եւ տրուած հրահանգներուն :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ ԵՒ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Այրի Տիկին Փառանձեմ Երեմեան եւ զաւակները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց, որոնք անձամբ, նամակով, հեռագրով եւ փոխան ծաղկեպսակի զանազան մարմիններու եղած նուիրատուութիւններով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց սիրեցեալ ամուսնոյն եւ հօր տարաբախտ Խաչատուր Երեմեանի վաղահաս մահուան առթիւ : Այս առթիւ կը նուիրեն Վիէնի Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէին 40 Ն. Ֆ., Կապ. Խաչին 40 եւ Նոր Սերունդին քսան :

×

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Ողբ. Խաչատուր Երեմեանի մահուան քառասունքին առթիւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի մատուցուի, այս Երկուշաբթի առաւօտ ժամը 9ին, Հայոց Մատուռին մէջ : Իր յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Միհրան Քէհեայեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս Կիրակի առաւօտ, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, իրենց զաւակներուն եւ քոյրերուն՝

ԺԱԳԼԻՆԻ ԵՒ ԼՕԺԷՆԻԻ

յիշատակին (զոհ Իսիի աղէտին) :

Կը հրաւիրուին իրենց յիշատակը յարգողները :

ՀԱՅ ԸՆԾԱՅԱՐԱՆ

Լ Ը Փ Է Ք

ԲԱՑՈՒԱԾ ԵՆ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

1961 – 1962

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻՆ

Ուսման ծրագիրն է դասական ընթացք (fուր fլասիf) :

Պայմաններու եւ որեւէ լուսաբանութեան համար դիմել գրաւոր կամ հեռաձայնով տեսչութեան :

École Apostolique Arménienne
3, Av. de Grandchmp
LE PECQ (S. et O.) Tél. 963-01-72

ԻՏԱԼԻԱ ԵՒ ԱՒՍՏՐԻԱ

ՎԵՆԵՏԻԿ - ԹԻՐՈԼ - ՎԻԷՆՆԱ

ԽՄԲԱԿԱՆ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

Վիէննայի Մխիթարեան Միաբանութեան 4 յոբելեաններուն առթիւ :

Օգոստոս 11 — Սեպտեմբեր 4

Ճամբորդութիւնը կը կազմակերպէ և խումբը կ'առաջնորդէ Հ. Սամուէլ Վ. Արամեան :

Մանրամասն տեղեկութիւններու համար դիմել՝

Առաւօտուն, ժամը 9 – 13՝
10 bis, Rue Thouin - PARIS (5e)
Tél. : ODEon 02-12

Կէսօրէ ետք, ժամը 13 – 17՝
E. DJEZIRIAN
27, Fbg. Montmartre, Paris (9e)
Tél. : PRO. 35-85

26 օր, Փարիզէն Փարիզ, ճամբորդութիւն, բնակութիւն եւ ճաշ՝ 550 Ն. Ֆ. :

ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

ԴԷՊԻ

ԵՐԵՒԱՆ

Երեք շաբաթը անգամ մը

ՆԱՒՈՎ

ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ ուղղակի դէպի ԵՐԵՒԱՆ

Երթուդարձի գիներն են, կերակուրով Վերադարձին կարելի է Վենետիկ իջնել

13 ՕՐ ԵՐԵՒԱՆ

Պանդոկի մէջ բնակութեամբ եւ սնունդով

Բ. կարգ 3046 Ն. Ֆ.
Գ. կարգ 2506 Ն. Ֆ.

ԶԵՂՉ խմբովին ճամբորդողներուն :

ՈՒՂԵԳՈՅՔԻ իրաւունք, անձ գլուխ, 150 քիլօ՝ Բ. կարգի եւ 100 քիլօ՝ Գ. կարգի ճամբորդներուն :

Նոյն ճամբորդութիւնը օդանաւով կամ երկաթուղիով :

Մեր գրասենեակը կը զրաղի նաեւ դէպի Ամերիկա, Սուրիա եւ այլ ճամբորդութիւններով :

ԴԻՄԵԼ՝

ԺԱՆ-ԵՂԻՇԷ ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ
48, Rue de la République
Tél.: 20.47.22
MARSEILLE

●

ՓԱՐԻԶ
Մասնաճիւղ
7, Rue Auber, 7
Tél : RIC. 63-69
PARIS (9e)

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐ

ՕԳՈՍՏՈՍ 1 - 31

AGDE (Hérault)

Միջերկրականի կապոյտ ջուրերու ափին : Խաղադաշտ եւ լոգանք : Խմբական պտոյտներ, դասախօսութիւններ եւ գեղարուեստական երեկոյթներ :

ՕՐԱԿԱՆ 9.50 Ն. Ֆ.

Արձանագրութեան համար դիմել՝ ամէն Ուրբաթ երեկոյեան ժամը 8էն - 10, և Շաբաթ օրերը ժամը 4 – 8, 17 Րիւ Պլէօ.

Գաւառը դիմել հետեւեալ հասցէներուն.—
ՄԱՐՍԷՅԼ.— Գազարեան Վուայաժանս, 31, Լա Քանըպիէռ :
ԼԻՈՆ.— Պէրպէրեան, 39 Րիւ Տիւճուառ :
ՎԱԼԱՆՍ.— Մաղաքեան, 14 Րիւ Ֆրանքլէն :
ՏԷՍԻՆ.— Լիւլէճեան, 16 Րիւ Քոլի :
ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Խրիմեան, 2 Րիւ Ռապըլէ :
ՆԻՍ.— Գաբրիէլեան, 19 Պուլվ. Մաճեան :

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Փոթորիկ» խումբի ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղին վարչական ժողովը այս Հինգշաբթի երեկոյ ժամը վեցին, Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Ռիւ Պլէօ :

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Վիէնի Հայ Ազգ. Միութեան, կազմակերպուած է դաշտահանդէս մը, այս Կիրակի առաւօտէն մինչեւ իրիկուն, «Լաթապուրէթ»ի դաշտին վրայ, զով եւ սառնորակ գետակին եզերքը ...

Գեղարուեստական բաժին, երգ, արտասանութիւն եւ պար :

Ճոխ պիւֆէ, առատ կերուխում ...

Բարձրախօսէն անընդհատ պիտի լսէք Հայաստանեան երգեր եւ գեղջուկ պարեր : Հայարոյր եւ խանդավառ մթնոլորտ :

Սիրով կը հրաւիրուի Վիէնի Հայութիւնը այս ընտանեկան դաշտահանդէսին :

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Կրընոպլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի եւ մասնակցութեամբ Տէսինի քոյր մասնաճիւղի Յուլիս 23ին Կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, Վիլար տը Լանի ճամբուն վրայ, Սասնաժէն վեց քիլոմեթր անդին Անժէնի գիւղին ելքին, գեղեցիկ անտառին մէջ սառնորակ ջուրին եզերքը :

Գեղարուեստական բաժին եւ զանազան անակնկալներ :

Բարձրախօսի վրայ պիտի լսուին հայկական սալեր :

Ճոխ պիւֆէ, զանազան ուտելիքներ եւ զովացուցիչ ըմպելիներ : Հայկական հաճելի եւ ուրախ զուարթ մթնոլորտ :

ՇԱՆՕԹ.— Օթոքառերը կը մեկնին սովորական վայրերէն, սովորական ժամերուն :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Շաւիլի մէջ, Յուլիս 23ին :

×

Հերոսներու Օրը, Վալանսի մէջ, 23 Յուլիսին, անձրեւի պարագային Յուլիս 30ին :

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Համախորհրդակցական Հայր. Միութեան Սէնթ Անթուանի մասնաճիւղի դաշտահանդէսը, այս Կիրակի առաւօտէն մինչեւ իրիկուն, Սէնթ Անտրէի գեղեցիկ պարտէզին մէջ :

Հանդիսավայրը երթալու համար, Փըլաս տ'Էքսէն առնել 25 թիւ օթօպիւսը, իջնել վերջաւորութեան :

ԱՐԵՒԸ բնութեան կուտայ կապոյտ երկինք, կանաչ սար ու ձոր, գոյնզգոյն ծաղիկներ եւ զուարթ լոյս···

ԱՐԵՒԸ կրնայ ձեր տունն ալ ողողել իր զուարթ լոյսով ու գոյներով եթէ ձեր բնակարանը ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ, ԶԱՐԴԱՐԷՔ եւ ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՎՄԱՅԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e

Tél.; ARC. 26-61 — Métros : Halles et Chatelet

136, Rue des Bourguignons, Asnières-Bois Colombes

Tél. : GRE. 09-47

11, Bd. de la République, La Garenne

Tél. : STA. 19-06

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Մեր սեփական արտադրութիւնը եղող և ամէնէն արդիական ճաշակով հնարուած առաջնակարգ ներկեր, գոյներու մեծ ընտրութիւն սէնթէթիք եւ վինիլիք պատրաստութիւններու : Նորոյթ իւղաներկեր, պատի սիրուն թուղթեր, ամէն տեսակ լինոլէոմ եւ փլասթիք :

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը :

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON PARIS 12e — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e
166, AV. ARISTIDE BRIAND, PAVILLON-SOUS-BOIS - SEINE
4 BIS, RUE P. V.-COUTURIER, ARGENTEUIL - S. ET O.
24 RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER, ALFORTVILLE
48 BIS, RUE DALAYRAC. FONTENAY SOUS BOIS

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ն. Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ն. Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ն. Ֆ. — Հատը՝ 0.25 Ն. Ֆ.

ՈՒՐԲԱԹ 14 ՅՈՒԼԻՍ

VENDREDI 14 JUILLET 1961

37ՐԴ ՏԱՐԻ — Թիւ 9153 — 37EME ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 17ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4954

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԲՈՑԵՂԷՆ ՆՇԱՆԱԽՕՍՔԵՐ

Ազատութի՛ւն, Հաւասարութի՛ւն, Եղբայրութի՛ւն։

Երեք բոցեղէն, հրաշունչ նշանախօս... որոնք լոյս քաղաքէն արձակուեցան ...երկու տարի առաջ ...հրեղէն թեւերով սլացան Ֆրանսայի ...սահմաններէն անդին, մինչեւ Պալքաններ ...ու հեռաւոր արեւելք, յոյսի ջահեր ...վառելով ազատատենչ հոգիներու մէջ։

...քաղաքական, կրօնական եւ տնտեսա... ...երբեմն բռնակալութեան, Թագաւո... ...ապետական դասակարգի եւ ...կղերի կեղեքումին, չա... ...անարդարութեան դէմ մը... ...աւորական, քաղքենի, արհեստաւոր, ...գիւղացի եւ աշխատաւոր համեստ ու ...միլիոնաւոր մարդոց սրտի խո... ...բարձրացող եւ մինչեւ երկինք հաս... ...բողոքի աղաղակներ էին այդ նշանա... ...խօսքերը։

...համ սկզբունքներ, որոնք ի զօրու ...այսօր ալ։ Կ'ապրին ու պիտի ապրին ..., ցորչափ աշխարհի վրայ կը տի... ...բռնակալութիւնն ու անարդա... ...թիւնը, ցորչափ կաշկանդուած են ...մարդոց տարրական ազատութիւնները։ ...ցորչափ հաւասարութիւն չկայ եւ չէ ...հաստատուած եղբայրութեան թագաւո... ...թիւնը։

Հայ ժողովուրդի հոգիին մէջ խոր ար... ...գտաւ մանաւանդ «ազատու... ...թիւն»ը, որմէ զրկուած էր հինգ դարէ ի ...վեր։

...բռնակալները սորվել էին դարձուցած ..., սակայն չէին կրցած անոր հոգիէն ...կայծը, որ երբեք չէր մարած։ Ու ...ձայնը հնչեց, ազատութեան առկայծ ...կը բոցի վերածուեցաւ։

...դարու հայկական վե... ...կը ներշնչուէր ֆրանսական ...յեղափոխութեան բոցեղէն նշանա... ...խօսքերէն, Մարդու եւ Քաղաքացիի Ի... ...ունքներու հանգանակէն։

...գրական, մշակութային, մտաւորական ...կը յաջորդէր քաղաքական ...վերածնունդը։

Ազգային Սահմանադրութիւնը ազա... ...ութեան եւ ինքնավարութեան նախա... ...մըն էր, ապագայի փայլուն հեռա... ...կարներով բեռնաւոր։

Անոր պիտի յաջորդէր Պերլինի վեհա... ...ժողովը, ուր միջազգային դիւանագի... ...ութեան օրակարգին վրայ կը դրուէր ...հայկական Հարցը։

...երրորդ քայլը կ'ըլլար յեղափոխական ...կազմակերպութեանց կազմութիւնը։ «Ազատութի՛ւն կամ մա՛հ» նշանաբա... ...կը գրուէր իրենց դրօշին վրայ։

...երկար տեւեց երկունքը։ Հեղեղանման ...թափեց հայ ազգը ազատութեան ...ճանապարհին վրայ։

Ու երբ անհուն զոհողութիւններէ եւ ...տառապանքներէ վերջ տիրա... ...ազատութեան, երբ աշխարհի քար... ...վրայ յաջողեցաւ գրել տալ ազատ ...անկախ Հայաստանի անունը, թշնա... ...նախանձով ու մախանքով լեց... ...դաւաճանեցին իրեն եւ կրկին բռ... ...կալութեան լուծին ենթարկեցին զայն։

Այսօր, երբ Ֆրանսա, հպարտութեամբ ...կը տօնէ իր Ազգային Տօնը, երբ ազա... ...թիւն, հաւասարութիւն, եղբայրու... ...թիւն բառերը բոլորի շրթներուն վրայ են ..., ամէնէն աւելի Հայն է, որ սրտի ...երկիւղածութեամբ «ազատու... ...թիւն» կը գոչէ ամէնէն բարձր ձայնով, ...ամէնէն աւելի ինքն է, որ ա... ...կարօտն ունի։

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՏԸ ԿՈԼ ԼԱՒԱՏԵՍ Է

ԱԶ. ԹԷ ՁԱԽ ԴԺԳՈՀ ԵՆ ՃԱՌԷՆ

Նախագահ տը Կոլ քսան վայրկեան խօսեցաւ, առջի իրիկուն առանց նորութիւն մը բերելու։ Միշտ լաւատես է եւ կը հաստատէ թէ Ֆրանսան վերելքի մէջ է, երեք տարիէ ի վեր։

Նախագահը նախ խօսեցաւ Ֆրանսայի ներկայ կացութեան մասին.— «Ֆրանսա ամուսնացաւ իր դարուն հետ։ Այս կը նշանակէ թէ մեծ բարեփոխում մը կը կատարէ, դժուար աշխարհի մը մէջ ապրելով հանդերձ» եւ հոս տը Կոլ հեգնեց անցեալի կորսուած սովորութիւնները զորս կարօտով կը յիշեն ոմանք։ Անդրադարձաւ ճարտարարուեստի եւ երկրագործութեան որոնց առաջինը վերելքի մէջ է, մինչ երկրորդը, պէտք է ազգային գործունէութեան արդի տարրի մը վերածել։ Վերջապէս տը Կոլ խօսեցաւ Ալժերիոյ մասին, Պերլինի հարցին անցնելէ առաջ։ «... Ամէն պարագայի մէջ, իմաստութիւնը, նպատակը, յաջողութիւնը ապագաղթականացում կը կոչուին։ Հարցը այն է, որ ատիկա ըլլայ նաեւ Ալժերիոյ մէջ։ Դժուար է որովհետեւ 1830էն 1958 ոչ մէկ բան եղած էր լուծումը պատրաստելու համար եւ անիկա շատ աւելի դժուարացաւ եօթը տարի առաջ ծագած ապստամբութեամբ։ Եւ վերջապէս որովհետեւ Ալժերիոյ մէջ մէկ միլիոնէն աւելի եւրոպական ծագում ունեցողներ կան։ Բայց քանի որ ըմբոստութիւնը կռիւներ, մահափորձեր եւ սարսափ կը տարածէր, հարկ էր, որ մեր բանակը յաղթէ հողի վրայ, այնպէս որ Ֆրանսան իր որոշումներուն եւ գործունէութեան ամբողջական ազատութիւնը պահէ։ Այս արդիւնքին, հասած ենք։ Ուրեմն տեղւոյն վրայ կրնանք հանդարտեցման միջոցներ ձեռք առնել, Մայր Երկիր փոխադրել կարեւոր զօրամասեր, քանի մը շաբաթով, Սեպտեմբերէն սկսեալ, կրճատել զինուորական ծառայութեան շրջանը։ Այս այսպէս ըլլալով, Ֆրանսա կ'ընդունի առանց որեւէ վերապահութեան, որ ալժերական բնակչութիւնները բոլորովին անկախ Պետութիւն մը կազմեն։ Պատրաստ է, այս առընչութեամբ, ալժերական քաղաքական տարրերուն հետ, եւ մասնաւորաբար ապստամբական շարժումին պատկանող, ազատ ինքնորոշումը կազմակերպել։ Տրամադիր է (միշտ Ֆրանսայի մասին է խօսքը) պահելու իր օժանդակութիւնը Ալժերիոյ, այն վայրկեանէն իսկ երբ համայնքներու համագործակցութիւնը եւ իր հարազատ շահերը երաշխաւորուած ըլլան։ Եթէ այս ընկերակցութիւնը չըլլայ, Ֆրանսայի կը մնայ, ի վերջոյ, համախմբել հոս կամ հոն, պաշտպանելու համար, անոնք որոնք կը մերժեն մաս կազմել Պետութեան մը որ քաոսի կոչուած է»։

Տը Կոլ այս խօսքերը կրկնութիւն են Լորէնի ճառերուն ընթացքին ըսածներուն, ոչ մէկ ակնարկութիւն ըրաւ բանակցութեանց վերսկսումին ինչ որ մեծ յուսախաբութիւն պատճառեց ձախերուն։

Տը Կոլ, ապա, անդրադարձաւ Պերլինի եւ վճռապէս յայտնեց թէ Խրուշչեւի ըսպառնալիքներուն պատասխանը պատրաստ է։ Ոչ մէկ զիջում Պերլինի համար։ Նախագահը Խրուշչեւի ուսերուն բարդեց միջազգային տագնապի մը ամբողջ պատասխանատուութիւնը «եթէ վարչապետ Խրուշչեւ, եթէ Խորհ. Միութիւնը, ինչպէս կը գրեն, խաղաղ համակեցութիւն կ'ուզեն, թող զայն կարելի դարձնեն նախ վերջ դնելով իրենց սպառնալիքներուն»։

Վերջապէս տը Կոլ խօսեցաւ Հիմնարկութեանց մասին եւ շեշտեց թէ հակառակ կարծուածին հանրապետութեան երկու ժողովները (Ծերակոյտ եւ Ազգ. Ժողով) հսկայական գործ տեսած են երեք տարուան ընթացքին, գործ մը զոր ոչ մէկ խորհրդարան տեսած էր նախորդ հանրապետութիւններու մէջ։ Եւ տը Կոլ եզրակացուց.— «... Ինծի համար, վերջապէս, ցորչափ ծանր ըլլայ գերագոյն պատասխանատուութիւնը, կը շարունակեմ զայն կրել, Ֆրանսացիներ եւ Ֆրանսուհիներ, ձեր օգնութեամբ, իր ամբողջ ծաւալով։ Խորքին մէջ, երբեք, դուք եւ ես, զգացած ենք, աւելի քան Ազգային Տօնի այս նախօրեակին, Ֆրանսայի արդար հպարտութիւնը»։

«Կեցցէ՛ Հանրապետութիւնը»։

«Կեցցէ՛ Ֆրանսան»։

Տը Կոլի այս ճառը դժոհ ձգած է բոլորը բացի իրեն կողմնակից կուսակցութեան անդամներէն։ Կարգ մը երեսփոխաններ շատ ծանր խօսքերով կ'անդրադառնան Նախագահին յայտարարութիւններուն, յիշելով նոյնիսկ ալմանաք վերմօն (շատ հասարակ տարեցոյց մը)։ Ընկերվարականները կը գտնեն, որ տը Կոլ ծանօթ չէ ֆրանսական իրականութեանց։

Ալժերիոյ Եւրոպացիները կը գտնեն թէ տը Կոլ զիրենք չէ հասկցած։

ԳԱՐԵԳԻՆ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻ ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

Երէկուան թիւով տուեր էինք յուղարկաւորութեան մանրամասն յայտագիրը, որ գործադրուեցաւ կատարեալ կարգապահութեամբ։ Յուղարկաւորութիւնը վարող մարմինը արժանի է գնահատութեան՝ այդ կանոնաւորութեան համար, ժողովուրդը եւս՝ այն հնազանդութեան համար, որ առիթ չտուաւ միջադէպերու։ Ինչպէս գրած էինք, պատրիարքին յուղարկաւորութեան պարագայէն զատ՝ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին ներկայութիւնը, անշուշտ, պիտի յուզէր որքան ոգեւորէր ժողովուրդին սիրտը, այնպէս որ Պոլսոյ հայ մամուլը եւս իր ուշիմութեան ապացոյցը տուաւ՝ հրաւիրելով ժողովուրդը, որ չըջահայեաց եւ զգոյշ գտնուի, այն պատճառով մանաւանդ որ օտար աչքեր կը հետեւին մեր բոլոր շարժումներուն, խօսքերուն եւ արտայայտութեանց։

Ծիշդ է թէ ժողովուրդը արժանի գտնուեցաւ իր ղեկավարներուն, մնաց զուսպ, ըստ իր սովին եւ ազգային վայելչութեան։ Ծիշդ է նոյնպէս թէ յուղարկաւորութեան արարողութեանց մէջ դրուած փարթամ եւ քիչ մը ցուցադրական փայլը պիտի գրաւէր օտար մամուլին ուշադրութիւնը՝ կատարելու համար կարգ մը խորհրդածութիւններ։ Այս մասին՝ յառաջիկային։

Յուղարկաւորութեան ներկայ գտնուելու համար Մայր Եկեղեցի կը գտնուէին ամերիկեան, խորհրդային, ֆրանսական, պելժական, փորթուկալեան, ռումանական հիւպատոսները։ Նաեւ պապական ներկայացուցիչը, յոյն տիեզերական եկեղեցւոյ ներկայացուցիչը, Ասորի եկեղեցւոյ ներկայացուցիչը, Հրէից խախամապետութեան ներկայացուցիչը, եւ թուրք հոճաներ։

Թուրքերուն կողմէ՝ Ատալէթ կուսակցութիւնը եւս ղրկած էր պատուիրակութիւն մը, որուն մաս կը կազմէր Յակոբ Պունեաթեան։

Քոյր եկեղեցիներէն՝ հայ կաթողիկէ համայնքին վիճակաւորը, Քիրէճեան գերապայծառ իր հետեւորդներով, Վենետիկի եւ Վիէննայի Մխիթարեան Միաբանութեան հայրերը՝ գլխաւորութեամբ Հ. Յակոբոս Փոսպըլըքեանի եւ Հ. Սարգիս Բարոյեանի, բողոքականներու կողմէ Վահան Խարբութլեան, ու վերջապէս ազգային հիմնարկութեանց ներկայացուցիչները, մասնաւորաբար յոյն ազգային հիմնարկութեանց վարիչները։

Ուրբաթ, առաւօտ, ժամը 10.25ին Վեհափառը, զգեստաւորուած, կը բարձրանայ խորան՝ առաջնորդութեամբ Մամբրէ Արք. Սիրունեանի եւ Սերովբէ Եպ. Մանուկեանի։ Քահանաները դէպի խորան կը տանին պատրիարքին դագաղը, զոր կը դնեն մահարեմին վրայ։ Ու կը սկսի օծման արարողութիւնը։ Դագաղակիր քահանաները չորս ուղղութեամբ կը դարձնեն պատրիարքին մարմինը, ու կը շարունակուի օծման արարողութիւնը։ Այդ պահուն խորան կը բարձրանան յոյն եկեղեցականները եւ կը կատարեն մասնաւոր արարողութիւն մը։ Յետոյ Վազգէն Ա. կ'արտասանէ առաջին դամբանականը։

Յետոյ Վեհափառը «ողջոյն»ը կ'առնէ պատրիարքէն, ու խորանէն կ'իջնէ վար՝ ընկերակցութեամբ եպիսկոպոսներու եւ քղանցք բռնող վարդապետներու։

Դագաղը կը դրուի դասին մէջ։

Այս պահուն կը մեկնի Աթենակորաս պատրիարք, որ բակին մէջ խռնուած ժողովուրդին առջեւ կը կատարէ յայտարարութիւն մը.

— Երկար տարիներ եղբայրաբար երկու քոյր եկեղեցիներու լուծը տանող իմաստուն պատրիարք մը կորսնցուցինք։ Աստուած արժանաւոր պատրիարքի մը արժանի ընէ ձեզ, որպէսզի հայ եւ յոյն եղբայրական կապը, զոր հաստատեցինք Գարեգին պատրիարքի հետ, տեւական դառնայ։

«Հոգի Աստուծոյ» շարականէն ետք, դագրեցան երգեցողութիւնները եւ կուսակալը, Զօր. Րէֆիք Թուլկա, առաջնորդութեամբ Պ. Ֆնտըքեանի՝ ներկայացաւ Վեհափառին։

— Կը փութամ Ձեզի յայտնել խոր ցաւակցութիւնները մեր պետութեան նախագահ Զօր. Կիւրսէլի, Թուրք կառավարութեան, ինչպէս նաեւ Պոլսոյ կուսակալութեան, որոնց կը միացնեմ նաեւ իմ անձնական վշտակցութիւնս այն դառն կորուստին համար, զոր կրեցիք Թուրքիոյ Հայոց յարգելի պատրիարքին մահուամբ։

Վազգէն Ա. պատասխանեց։

— Խորապէս ազդուած եմ վշտակցութեան այն անկեղծ խօսքերէն, զորս յայտնեցիք եւ կը խնդրեմ ձեզմէ թարգման հանդիսանալ Պետութեան վսեմ Նախագահին եւ Թուրք կառավարութեան մօտ իմ շնորհակալութեան զգացումներուս։ Աղօթող եմ Թուրք պետութեան՝ խաղաղութեան եւ բարօրութեան համար։

Զօր. Թուլկա պատասխանեց.

— Շնորհապարտ եմ ձեր զգացումներուն համար եւ կը փափաքիմ որ ձեր մաղթանքը դառնայ իրականութիւն ոչ միայն Թուրք պետութեան, այլեւ համբողջ աշխարհի ժողովուրդներուն համար։

Բակին մէջ զօրավարը արժանացաւ ժողովուրդին յարգալից արտայայտութեանց.

— Պաշըմըզ սաղ օլսուն, կ'ըսէ զօրավարը։

Կուսակալէն ետք Վեհափառին ներկայացան եւ ցաւակցութիւն յայտնեցին ներկայ բոլոր օտար ներկայացուցիչները, կրօնապետ եւ հիւպատոս։

Յետոյ կազմուեցաւ յուղարկաւորութեան թափօրը։

ՅՈՒԼԻՍ 14ի առթիւ Յառաջի յաջորդ թիւը լոյս կը տեսնէ՝ Երեքշաբթի։

ՃԱԿԱՏԱՄԱՐՏԸ

(ՇԱՊԻՆ ԳԱՐԱՀԻՍԱՐԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ)

(Բ. եւ վերջին մաս)

Թնդանօթի ռումբ մը կ'իյնայ քարի մը տակ ծուարած տասը հոգինոց ընտանիքի մը մէջ ու կը պայթի. ողջ մնացողները ահաբեկ կը նետուին դուրս եւ մէկ րոպէի մէջ գնդակահար կ'ըլլան բոլորն ալ: Սրա – Սասնիճներու կողմէն սուրհանդակ տղայ մը կողէն կը վիրաւորուի ու ի զուր կը ջանայ խօսիլ... բերանը կը բանայ քանի մը անգամ ու բառերը դուրս չեն գար. պզտիկ ափը վէրքին վրայ սեղմած կը մեռնի: Մայրը, չես գիտեր ուրկէ, վրայ կը հասնի եւ կուլայ աղիողորմ... կը բանայ վէրքը, որ աստղաձեւ է: Տըմ – տըմ գնդակ մըն է տղան սպաննողը:

— Բժիշկ կանչեցէք, դեղ մը, ճար մը ըրէք, կը պաղատի որդեկորոյս մայրը եւ կը հակի զաւկին պաղ քրտինքով ծածկըւած ճակատին վրայ: Աչքերէն հեղեղի պէս արցունք կը հոսի եւ բերանը սրտէն փրթած ամէնէն քաղցր բառերը կը թափէ իր «եաւրու»ին մարմնին վրայ...:

Ուրիշ տղաք, տասնըհինգ – քսան տարեկան պատանիներ, անընդհատ կը վազվըզեն հոս ու հոն՝ փամփուշտ, ռումբ ջուր, հասցնելով դիրքերը, կ'իյնան արիւնելով եւ կը մեռնին ակռաները սեղմած...:

Կռուի նժարը Թուրքերուն կողմը հակած կը թուի. ալ հիմա մեր գործը մարզուած բանակին հետ է. պաշիպոզուքները եւ Թուրք խուժանը մնացած են ետեւ, մեր դիրքերուն տակ կռուողը համազգեստաւոր զինուորն է...:

Բերդի դրան ձախ կողմը կը հանդիպիմ ընկերոջս՝ Մասիսին:

– Հօրեղբայրս տեսա՞ր, կուլայ ան. Արամ, հօրեղբայրս տեսա՞ր, մայրս զարնուեցաւ:

— Չէ, Մասիս, չտեսայ. ո՞ւր է մայրըդ:

— Հոն, վարը...:

Եւ վազեց հօրեղբայրը փնտռելու: Չեմ գիտեր, թէ հօրեղբայրը ի՞նչ պիտի կրնար ըլլալ խեղճ կնոջ, որ, երբ քիչ ետք տեսայ, աւազախառն հողին վրայ պառկած՝ տաքտ արիւն կը կորսնցնէր ձախ ծծէն: Շատ սիրուն կին մըն էր Մասիսին մայրը եւ մօտեցող մահն իսկ չէր կըցած եղծել անոր դիմագիծերուն գեղեցկութիւնը: Ցաւի կամ տառապանքի հետք անգամ չկար անոր դէմքին վրայ. կարծես խաղաղութեամբ պատրաստուած էր ննջելու եւ իր խոշոր սեւ աչքերը փակած: Արիւնի պզտիկ կարմիր գիծը միայն կը մատնէր, թէ անոր կուրծքին տակ վէրք մը կար...

Մինչ այդ, թշնամին հասած էր մեր դիրքերուն: Այնքան մօտեցած էր, որ մեր մարտիկները տասնոցներով ու ատրճանակներով ալ կը կրակէին, բայց թշնամին ընկրկելու միտք չունէր. կը թուէր, թէ վճռած էր այսօր Բերդը գրաւել ու փակել մեր հաշիւը: Կ'ենթադրուէր, թէ 5 – 6000 հոգի մը ըլլալու էին յարձակողները. հազիւ երկու հարիւր հոգի մնացած մեր կռուողները ի՞նչ կրնային ընել անոնց դէմ...:

Ահա արդէն հասած են պատերուն տակ... մագլցելու փորձեր կ'ընեն...: Զանոնք մաքրելու միակ միջոցը ձեռնառումբերն են...: Խօսք մէկ ըրածի պէս զանազան դիրքերէ 5–6 հատ կը պայթին՝ յանկարծակիի բերելով յարձակողները. կանգ կ'առնեն շփոթած. չորս կողմ ինկող ընկերներու դիակներուն կը նային եւ ընկրկելով կը մտնեն քարերու ետեւ ու փոսերու մէջ: Հոս ու հոն կը տեսնըւին մեռածներ ու սողացող վիրաւորներ:

Մերոնք շունչ կ'առնեն, կը ձգեն, որ հրացաններուն փողերը պաղին, վէրքերը կը կապեն եւ կը ջանան հաւատալ կատարուած հրաշքին:

Բերդը փրկուած էր: Փրկուած էր իրենց ճիգերով...:

Երջանիկ էին:

Յանկարծ, երբ ամէն բան լաւ վերջացած կը թուէր, ահազանգի աղաղակ մը կը փրթի Բերդի դրան կողմէն.

— Եկան:

Ովքե՞ր էին եկողները. ո՞ւրկէ եկան. ի՞նչպէս եկան. ի՞նչեղան մեր տղաքը. ինկա՞ն բոլորն ալ. նահանջեցի՞ն... Հարցումներ, որոնք կ'անցնէին մեր բոլորին մտքէն եւ որոնց պատասխանը ոչ ոք գիտէր...: Իրարանցումն ու շփոթը տիրեցին նոյնիսկ Շիմալըի եւ Գլխիվար Սասնիճի դիրքերուն վրայ, ուր մարդիկ քիչ առաջ յաղթանակի փոշին կը թօթուէին իրենց ուսերէն...:

— Եկան, Սասնիճներու կողմէն եկան, կը լսուէր յուսահատ կանչը եւ արիւնը կը սառէր մեր երակներուն մէջ:

Նահանջող թշնամին, նշմարելով մեծ իրարանցումը եւ փրթած վայնասունը, կանգ առաւ ու նոր եռանդով անցաւ կռուի: Ան չէր գիտեր, թէ ինչ կ'անցնէր կը դառնար, բայց իրեն նպաստաւոր բանի մը հոտն առնելով՝ դադրեցաւ նահանջելէ: Թնդանօթները անդադար կը ռմբակոծէին Բերդի բարձրագոյն մասերը, ուր դեռ Թուրքի ոտք չէր դպած. բայց հոն աւելի մեծ շփոթ մը կը տիրէր, քան վարը, ուր ափ մը կռուողներ հազարաւորներու կը դիմադրէին...: Ի՞նչ ընէին, ճակատո՞վ զբաղէին, թէ կռնակի ահազանգով... վերջապէս, իրենցմէ երեք հոգի ուղարկեցին ետեւ ու իրենք շարունակեցին զբաղիլ ճակատով: Դժուար էր կացութիւնը. երկու կրակի մէջ մնալու վտանգ կար: Բայց ինչ որ ալ ըլլար, պարտաւոր էին պահել իրենց հսկողութեան վստահուած դիրքը...:

Ահազանգը անհիմն չէր, սակայն:

Թուրքերը, որոնք Զագմագճիի տան դիրքէն Բերդի հիւսիսային կողմը կը ծեծէին, դադրեցուցեր էին կրակը: Հիմա այդ ճամբէն անարգել կ'առաջանային մեծ խումբ մը Թուրք զինուորներ: Յիսուն – վաթսուն քայլ եւս եւ ահա կը հասնէին Բերդի դրան ետեւ եւ գրաւելով զայն՝ կը բանային անցքը Թրքական հորդաներուն առջեւ:

Ի՞նչպէս Բերդ ելած էին. ո՞ր կողմէն. մարդ չէր գիտեր: Շիմալըն, Բերդի դուռը եւ Տեւէ Գարուսուն — Բերդի ամենամատչելի երեք դիրքերը — տեղի տուած չէին. տղաք հոն կռուած ու մեռած էին, բայց տեղի չէին տուած: Ուրեմն, Թուրքերը Բերդ ելած էին անմատչելի համարուած եւ հետեւաբար լաւ չպաշտպանուած կողմէ մը. հաւանաբար Սասնիճներու առջեւէն, Յունաց թաղին կողմէն...: Այդպէս ալ եղած էր: Կռուի ամէնէն տաք պահուն, սանդուխներու օգնութեամբ, բարձրացեր էին Բերդ: Հայերէն խօսելով համոզեր էին այդ դիրքը պաշտպանող մեր անփորձ տղաքը, թէ իրենք Բիւրքէն կուգան մեզ օգնելու...: Տղաքը խանդավառուեր էին. գիտէին, թէ Դաշտի գիւղերէն Բիւրքի մէջ կազմակերպուած երիտասարդութիւն մը կար. ուրախաբեր չէ՞ր, որ այս նեղ պահուն ահա կը հասնէին օգնութեան.: Երբ դաւը կը պարզուի եւ մեր տղաքը կը սթափին, ուշ է արդէն. աւելի քան եօթանասուն զինուորներ Բերդ ելած ու դիրք գրաւած էին: Կռիւը կ'ըլլայ կատաղի: Ճիշդ է, որ անոնց եկած ճամբով ուրիշներ ալ չեն կրնար Բերդ բարձրանալ, բայց նախապէս Բերդ բարձրացողները, արհամարհելի ուժ մը չեն ներկայացներ: Մեր ութ տղաներէն վեցը կ'իյնան: Կ'ազատին միայն Սուրէն Օտապաշեան եւ Ազատ Օզանեան (երկուքն ալ պատանի) եւ կը բերեն գոյժը միւս ճակատներուն: Մինչ այդ՝ թշնամին կ'առաջանայ մինչեւ դուռը: Թուրք զինուորներու կէսը կը մտնէ քարերու ետեւ, միւս կէսը անոնց կրակին պաշտպանութեան տակ, կ'առաջանայ դէպի մեծ դուռը եւ կը սկսի քանդել անոր մուտքը փակող պատը: Դրան վրայ հսկող տղաքը մնալով երկու կրակի մէջտեղ, մեծ բան չեն կրնար ընել: Սարսափով կը տեսնեն, որ եթէ հրաշք մը չպատահի, պատը քանդուելէն քանի մը րոպէ ետք՝ Բերդը պիտի ողողուի թըշնամիներով: Այդ պահուն էր ահա, որ ամէն կողմէ լսուեցան «Թուրքերը եկան»ի աղաղակները եւ գոյժը տարածուեցաւ ամէն կողմ...

Օգնութեան հասնելու մարդ չկար. բոլոր դիրքերու պաշտպաններն ալ կոտորուած էին, պահեստի ուժ ալ չկար... Ի՞նչպէս մնար...:

Միայն Տեւէ Գարուսուի կողմէն ճարբայ եղող երեք տղաքն էին, որ հասան կռուի վայրը եւ, քարերու ետեւ մտած, կատաղօրէն սկսան կրակել:

Երեք հոգի՝ եօթանասունի դէմ...:

ԱՐԱՄ ՀԱՅԿԱԶ

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ:

ՀՆԱԳԷՏ ԿԱՐՕ ՂԱՖԱԴԱՐԵԱՆ

Ծնած է Ախալցխայի չքնաղ բնութեան գիրկը, 1907ին, գիւղացի համեստ ընտանիքէ մը: Ծնողքը մէկ քանի հալածուած ընտանիքներու հետ եկած էր Էրզրումէն եւ հաստատուած էին Ախալցխա.

Ուսման տարիներուն պատանի Ղաֆադարեան մեծ հետաքրքրութիւն ցոյց տուաւ հայ ժողովուրդի պատմութեան նկատմամբ, այդ անյագուրդ ծարաւով ալ ձգտեցաւ բարձրագոյն կրթութիւն ստանալու եւ յաջող քննութեամբ ընդունուեցաւ Երեւանի համալսարանին պատմալեզուական կաճառը: Շատ շուտով կը գրաւէ իր ուսուցիչներու ուշադրութիւնը եւ դեռ երիտասարդ կը փոխադրուի հնագիտութեան բաժինը: Այդ տարիներուն կ'աշակերտի ծանօթ հայագէտներու՝ Հրաչեայ Աճառեան, Մանուկ Աբեղեան, Արսէն Տէրտէրեան եւայլն: Շնորհիւ իր փայլուն միտքին եւ հետաքրքրութեան ծարաւին, ուսանողական տարիներուն իսկ կը ստանձնէ կարեւոր յանձնարարութիւններ՝ յուշարձաններու հաշուառման եւ պահպանում: Համալսարանէն հազիւ շրջանաւարտ կը նշանակուի Մատենադարանի գիտական աշխատակից:

Ապագայ գիտնական – հնագէտը անմիջապէս կը կլանուի ձեռագիրներով, մանաւորաբար յուշարձաններու ուսումնասիրութեամբ եւ պեղումներով: Անոր արդիւնքը կ'ըլլայ երեք բանասիրական աշխատութիւններ՝ «Հայկական գրի սկզբնական տեսակները», «Վաղարշապատի պատմական յուշարձանները», «Ալքիմեան (քիմիագիտութիւնը) Հայաստանում» եւ շարք մը գիտական յօդուածներ:

Այլեւս ոչ մէկ դժուարութեան առջեւ կանգ կ'առնէր: Ջանասիրութեամբ կը հաւաքէր հայ ժողովուրդին կերտած հինաւուրց յուշարձաններուն վիմական մնացորդները եւ փոքր արձանագրութիւնները, կը մագլցէր 15 – 20 մեթր բարձրութիւն ունեցող վանքերու ողորկ պատերն ի վեր, մոմի կամ ճրագի լոյսով կը լուսաւորէր արձանագրութիւնները եւ տառ առ տառ խնամքով կ'արտագրէր սկիզբէն մինչեւ վերջին բառը: Իր հաւաքած արձանագրութիւններուն հիման վրայ՝ լոյս կ'ընծայէ «Յովհաննավանքը եւ նրա արձանագրութիւնները», «Սանահինը եւ նրա արձանագրութիւնները», «Աւանի երկլեզուեան արձանագրութիւնը» պատմաբանասիրական աշխատութիւնները:

Դժուար է մէկ առ մէկ թուել հայ գիտնականին բոլոր գործերը եւ պատկերացնել անոր կեանքն ու գործունէութեան բոլոր կողմերը: Այսուհանդերձ կարելի չէ չխօսիլ Դուինի աւերակներու իր պեղումներուն մասին:

Հինաւուրց Դուինը: Դարեր շարունակ վեհապանծ Արարատին դիմաց, Արարատեան դաշտի սիրտին մէջ, հողի հաստ շերտերուն տակ ծածկուած էին անոր ...

ՎԱՆԻՆԱ ՎԱՆԻՆԻ

Գիշեր մը, երբ արդէն Միսիրիլլի բաւական առողջացած էր եւ Վանինա չէր կրնար պատրուակել անոր կեանքին ըսպառնացող որեւէ վտանգ, երիտասարդ իշխանուհին համարձակեցաւ մինակ գալ:

Զայն տեսնելով, Միսիրիլլի երջանկութեան զենիթին հասաւ, սակայն մըտածեց թաքցնել իր սէրը: Ամէն բանէ առաջ կ'ուզէր չհեռանալ մարդկային արժանապատուութեան զգացումէն:

Վանինա որ ներս մտած էր շառագունած ճակատով, լեցուած սիրային յայտարարութիւններ լսելու մտահոգութեամբ մը, յուսախաբ եղաւ տեսնելով այն ազնիւ ու բարեկամական կեցուածքը, այն ոչ – քնքոյշ ընդունելութիւնը որուն առարկայ կ'ըլլար ինքը:

Մեկնեցաւ, առանց որ երիտասարդը փորձէր զինքը վար դնելու:

Քանի մը օր ետք, երբ վերստին եկաւ, գտաւ նոյն անձնուիրութեան եւ յաւիտենական երախտագիտութեան զգացումները:

Առանց զրկելու երիտասարդ կարբոնարոյին զգացումներուն սանձ մը դնելու, Վանինա հարց կուտար ինքզինքին թէ արդեօք ի՞նչ էր միայն որ կը սիրէր:

Մինչ այդ այնքան հպարտ երիտասարդ աղջիկը, դառնութեամբ անդրադարձաւ իր խենթութեան բովանդակ տարածութեան:

Այնուհետեւ զուարթ ձեւացուց ինքզինքը, պահեր եղան որ բոլորովին սառն դիրք մը առաւ, նուազ այցելեց անոր, եւ սակայն չյաջողեցաւ հրաժարիլ երիտասարդ հիւանդը տեսնելէ:

Սէրը կը մրկէր Միսիրիլլին, սակայն խորհելով իր մռայլ ծագումին վրայ, անիկա որոշեց իր սէրը յայտնել այն օրը, երբ Վանինան ութ օր չարունակ իրեն այցելութեան չգար:

Իշխանուհիին հպարտութիւնը քայլ առ քայլ կռիւ կը մղէր: «Էհ, ըսաւ ան վերջապէս իրովի, եթէ տեսնեմ զինքը, ատիկա պիտի ըլլայ ինծի համար, իմ հաճոյքիս համար եւ երբեք իրեն պիտի չխոստովանիմ այն շահագրգռութիւնը, որ ունիմ իր անձին հանդէպ»:

Երկար այցելութիւններ կուտար Միսիրիլլիին, որ իրեն հետ կը խօսէր այնպէս, ինչպէս պիտի խօսէր քսան հոգիներու ներկայութեան:

Գիշեր մը, ամբողջ օրը զայն ատելով անցընելէ եւ երդուելէ ետք թէ սովորականէն աւելի սառն եւ աւելի անտարբեր պիտի ըլլար անոր հանդէպ, յայտարարեց թէ՝ կը սիրէր զինքը:

Շուտով, այլեւս ոչինչ ունէր անոր մերժելիք...

Եթէ խենթութիւնը մեծ եղաւ, պէտք է խոստովանիլ, սակայն, որ Վանինա կատարելապէս երջանիկ էր:

Միսիրիլլի այլեւս բնաւ չխորհեցաւ կարծեցեալ մարդկային արժանապատուութեան մասին:

Սիրեց այնպէս՝ ինչպէս կը սիրեն առաջին անգամ, տասնըինը տարեկանին, Իտալիոյ մէջ: Սիրեց կրքով ու խոստովանեցաւ երիտասարդ իշխանուհիին այն բոլոր միջոցները, զորս գործադրած էր ինքզինքը սիրցնել տալու համար...

Չորս ամիսներ անցան արագօրէն:

Օր մը, վիրաբոյժը ազատ արձակեց իր հիւանդը:

«Ի՞նչ պիտի ընեմ հիմա, խորհեցաւ Միսիրիլլի... Պէ՞տք է որ պահուած մընամ Հռոմի ամէնէն գեղանի էակին մօտ... Ոհ, այն ժամանակ, տասներեք ամիս զիս բանտի մը մէջ փակող եւ լոյսէ զըրկող բռնակալները պիտի խորհին թէ զիս կորովազուրկ են ըրած.. Ոհ, Իտալիա, դուն իրապէս դժբախտ պիտի ըլլաս եթէ քու զաւակներդ քեզ լքեն այսքան չնչին բանի մը համար...»:

Վանինա չէր կասկածեր որ Փիէթրոյի մեծագոյն ցանկութիւնն էր յաւիտենապէս կապուած մնալ իրեն, վասնզի երիտասարդը կը թուէր շատ երջանիկ ըլլալ: Եւ սակայն, զօրավար Պոնափարթի մէկ խօսքը տակաւին դառնօրէն կ'արձագանգէր երիտասարդին հոգիին խորը: 1796-ին, երբ զօրավար Պոնափարթ կը թողուր Պրեշիան, տեղւոյն մեծամեծները որոնք կ'ընկերանային անոր մինչեւ քաղաքին դուռները, կ'ըսէին իրեն թէ՝ Պրեշիացիները կը սիրէին ազատութիւնը աւելի քան բոլոր միւս Իտալացիները:

— Այո, պատասխանած էր Պոնափարթ, անոնք կը սիրեն այդ մասին խօսիլ իրենց կիներուն...

Ակնյայտնի տհաճութեամբ մը, Միսիրիլլի ըսաւ Վանինային:

— Անմիջապէս որ գիշերը վրայ հասնի, պէտք է որ դուրս ելեմ:

— Ջանայ որ լոյսը բացուելէ առաջ վերադառնաս պալատ, պիտի սպասեմ քեզի:

— Առաւօտեան դէմ ես արդէն փարսախներով հեռու կ'ըլլամ Հռոմէն:

— Շատ լաւ, պատասխանեց Վանինա սառնասրտութեամբ, եւ ո՞ւր պիտի երթաս:

— Պիտի երթամ Ռոմանեա, վրէժ լուծելու:

— Քանի որ հարուստ եմ, շարունակեց Վանինա ամենայն անդորրութեամբ, կը յուսամ որ պիտի յօժարիք ընդունիլ ինծմէ եւ զէնք եւ դրամ:

ՍԹԵՆՏԱԼ

(5 Շար.)

ւերակները: Պատմութենէն յայտնի էր, թէ Հայաստանի միջնադարու մայրաքաղաքը ունեցած է բազմայարկ շէնքեր, պալատներ, արհեստանոցներ, շուկաներ, շուրջ 120·000 բնակիչներով, աշխոյժ եւ եռուզեռ կեանքով: Պատմական փաստեր կ'ըսէին, թէ 640 թուականին, արաբական արշաւանքներու ժամանակ Արաբները Դուինի մէջ ջարդած էին 12·000 հոգի, իսկ 35·000 հոգի ալ՝ գերի էին տարած: Միջնադարեան Հայաստանի տնտեսական, վարչական, մշակութային եւ ռազմական կեդրոնը եղած էր Դուինը: Շատ գաղտնիքներ մնացած էին քաղաքին աւերակներուն տակ, շատ նորութիւններ կրային պատմել այդ աւերակները եւ անոնց տակ թաղուած իրերը: Բայց ո՞վ էր որ պիտի պեղէր, յանուն տար այդ անշունչ իրերուն, հասկնար անոնց պատմութիւնը: Այդ մէկը Կարօ Ղաֆադարեանը եղաւ:

Սկսան Դուինի պեղումները: Անշուշտ անհնար էր մէկ անգամէն պեղել մեծ տարածութիւն ունեցող քաղաքատեղին: Ղաֆադարեան որոշեց պեղումները կեդրոնացնել միջնաբերդին եւ մայր եկեղեցիի շրջապատին մէջ: Երբ բացուեցան մայր եկեղեցւոյ հիմերը, պարզուեցաւ, որ եկեղեցին վերաշինուած է երկու անգամ եւ ունեցած է խճանկար յատակ մը: Եկեղեցիին հիւսիսը բացուեցան կաթողիկոսարանին սիւնազարդ դահլիճին աւերակները:

Աւելի ուշագրաւ էին միջնաբերդին պեղումները: Հոս բացուած մէկը, միւսին վրայ դանուող շէնքերուն աւերակները մատծել տուին գիտնականին, թէ Դուին քաղաքը եւ յատկապէս միջնաբերդը վերաշինուած են քանի մը անգամ: Ամէնէն կարեւոր նորութիւնը, որ ի յայտ բերաւ Ղաֆադարեան, այն էր, թէ Դուին քաղաքը շինուած է ոչ թէ անմարդաբնակ բլուրի մը վրայ, այլ հազարամեակներ հին գոյութիւն ունեցած բնակավայրի մը աւերակներուն վրայ: Ասիկա շատ կարեւոր նորութիւն էր ոչ միայն Դուինի պատմութեան, այլեւ քաղաքաշինութեան պատմութեան համար, քանի որ Դուինը եզակի երեւոյթ չէ. այդպէս եղած են նաեւ Արմաւիրը, Գառնին եւայլն: Պեղումներուն շնորհիւ պարզեց քաղաքացիներուն կենցաղը, արհեստները, առեւտրական կապերը եւ անոր պատմութեան հետ կապուած շարք մը հարցեր: Օրինակ, առաջին անգամ ինք էր, որ պարզեց, թէ միջնադարուն մեծ ատոխճանով զարգացած էր ապակեգործութիւնը, գինեգործութիւնը, շատ խոր յախճապակիէ առարկաներուն արտադրութիւնը: Դուին լայն կապեր ունեցած է հարեւան եւ հեռաւոր երկիրներու հետ՝ Պարսկաստան, Բիւզանդիոն, նոյնիսկ՝ Չինաստան:

Արարատեան դաշտին այրող արեւուն տակ, երկարաձիտ կօշիկները ոտքերուն, Փրոֆ. Ղաֆադարեան՝ հնագէտի դանակը եւ վրձինը ձեռքէն վար չէր ձգեր եւ ինք ալ միւս գիտականներուն հետ հա-

ԼՈՒԻ ՖԵՐՏԻՆԱՆ ՍԷԼԻՆ

Անցեալ Երեքշաբթի, Մէօտոնի գերեզմանատան մէջ, քանի մը մտերիմներու ներկայութեան հողին կը յանձնուէր Տոքթ. Լուի Տէթուշի մարմինը:

Թաղին մէջ ճանչցուած էր որպէս անձնազոհ բժիշկ, որ առանց դրամի կը խնամէ աղքատ հիւանդները: Իր «յաստխորդներէն» ոչ ոք գիտէր, թէ այս մարդը եւ Լուի Ֆէրտինան Սէլին նոյն անձն են:

Ծնած էր 1894ին Փարիզի մէկ արուարձանը: Տասներկու տարեկանին որպէս աշկերտ կը մտնէ ժապաւէնի գործարանի մը մէջ, սակայն գիշերները ինքնաշխատութեամբ յառաջ կը տանի ուսումը: 1914ին կը վիրաւորուի եւ զինուորական պարտականութենէ ազատ կ'արձակուի. պաճալօրէաճերը կ'անցընէ եւ կը մտնէ բժշկական դպրոց: Նիւթական միջոցներէ զուրկ, յաճախ կը ստիպուի ընդհատել ուսումը՝ ապրուստը շահելու համար:

1927ին արդէն բժիշկ է, եւ հաստատուարապէս կ'աշխատէր, կը պեղէր եւ միաժամանակ կը ղեկավարէր բոլոր աշխատանքները:

Շնորհալի միտքերով, պրպտումներով եւ՝ իր տրամադրութեան տակ դտնուող հարուստ նիւթերուն հիման վրայ, Ղաֆադարեան գրեց «Դուին քաղաքը եւ նրա պեղումները» մենագրութիւնը, որուն հիման վրայ ալ պաշտպանեց դոկտորայի իր թէզը:

Փրոֆէսէօրը մեր ծանօթ գիտնականներէն է, ունի բեղուն վաստակ հայագիտութեան բնագաւառէն ներս: Ոչ միայն գիտնական մըն է, այլեւ գործօն մասնակցութիւն կը բերէ հայրենի յուշարձաններու պաշտպանութեան, գնագիտական հարցերու ներդաշնակութեան եւ ղեկավարութեան ասպարէզին մէջ: Քսան տարիէ ի վեր կը ղեկավարէ Հայաստանի պատմական թանգարանին աշխատանքները: Անոր աշխատանքին եւ ղեկավարութեան կը պարտինք թանգարանին հընագոյն շրջանէն մինչեւ 19րդ դարու հայ մշակոյթին եւ պատմութեան վերաբերող իրերուն մշտական ցուցադրութիւնը:

Կարօ Ղաֆադարեան տարիներ շարունակ դասախօսած է Երեւանի պետական համալսարանին մէջ եւ պատրաստած է երիտասարդ գիտնականներ, մանկավարժներ եւ բազմաթիւ որակեալ մասնագէտներ: Միեւնոյն ատեն հայագիտական հարցերու շուրջ կապեր հաստատած է Սփիւռքահայ հայագէտներու հետ, միտքերու փոխանակութեան կարգով:

Բազմավաստակ հնագէտ - գիտնականին գործունէութիւնը ըստ արժանւոյն գնահատուած է բոլորին կողմէ:

Յ. ՄՆԱՑԱԿԱՆԵԱՆ

ուած՝ Քլիշիի մէջ: Սակայն գրելու մարմաջը կանուխէն բոյն դրած է իր մէջ: Այսպէս, 1932ին արդէն իսկ աւարտած է իր առաջին գիրքը, «Ճամբորդութիւն յաւարտ գիշերի» զոր Կալիմար հրատարակչականը կը մերժէ լոյս ընծայել, սակայն Տընօէլ կ'ընդունի՝ գայթակղութեան դուռ բանալով: Արդարեւ, Սէլինի ոճը, գործածած բառերը, արտայայտած գաղափարները անհաճոյ նորութիւն կը թուէին շատերու: Ամէն մարդու դէմ ոխ ունի, կը յարձակի հարուստին, աղքատին, գործատէրին, ընկերութեան, ընդունուած արժէքներուն, նուիրական նըկատուած զգացումներուն դէմ: Հակառակ այս բոլորին, հակառակ Կոնքուռի մրցանակը տուող ժիւրիին մերժումին, Սէլին իր այս գրքին համար կ'արժանանայ Ռընօտօ գրական մրցանակին եւ համբաւի:

Պահ մը համակիր համայնավարութեան, Սէլին 1937ին կը մեկնի Խ. Միութիւն եւ այնտեղէն ալ կը վերադառնայ «Մէա Քուլփա» գրքով, որուն մէջ կը ձաղկէ խորհրդային ընկերութիւնն ալ: Ոխ, ատելութիւն եւ արհամարհանք ունի ամէն բանի դէմ. մարդոց յիմարութիւնը կ'ընդվզեցնէ զինք, քանի որ կը տեսնէ թէ յիմարութենէ տարուած, մարդկութիւնը կը պատրաստուի խենթութեան մեծագոյն քայլը առնելու՝ պատերազմ սկսելու:

Ատելութիւն ունի նաեւ Հրեաներուն դէմ, եւ իր այս ատելութիւնը կ'արտայայտէ «Պակաթէլ փուր էօն մասաքր» և «Դիակներու դպրոցը» հատորներուն մէջ (1937): Այդ օրէն սկսեալ Սէլին հալածուած մըն է:

Վիշիի կառավարութեան օրով ի պատուի է թէեւ, բայց Ֆրանսայի ազատագրումին ժամանակ կը հեռանայ երկրէն, նախ՝ Զինկմարինկըն կ'անցնի, մառեշալ Փէթէնի որպէս բժիշկը: Ապա, Գերմանիոյ վերջնական պարտութենէն ետք, կ'ապաստանի Դանիա: Ֆրանսայի մէջ ի բացակայութեան կը դատուի, բայց երբ 1951ին ներման կ'արժանանայ, կը վերադառնայ Ֆրանսա, կը հաստատուի Փարիզի արուարձաններէն Մէօտոնի մէջ որպէս Տոքթ. Տէթուշ: 1951էն ի վեր գրած էր երկու հատորներ եւ կ'աշխատէր երրորդի մը վրայ:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՔՐԻՍՏՈՆԷԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՑՈՒՄ, ըստ վարդապետութեան Հայաստանեայց առաքելական Ս. Եկեղեցւոյ, Խորէն Արք. Նարպէյ: Փարիզ 1961:

ԱՄԲՈՂՋԱԿԱՆ ԵՐԿԵՐ, Բ. հատոր, Բանաստեղծութիւններ, (1940 – 1960), գրեց Արսէն Աճէմեան: Տպագրութիւն Ս. Ղազար, Վենետիկ 1961:

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

« ՔՐԻՍՏՈՆԷԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՑՈՒՄ »

Այս խորագրին տակ, պրակ առ պրակ սկսած ենք հրատարակել Խորէն Արք. Նարպէյի գիրքը, «Քրիստոնէական ուսուցում» ըստ վարդապետութեան Հայաստանեայց առաքելական եկեղեցւոյ, որ պիտի օգտագործուի իբրեւ դասագիրք հայ ընտանիքներու եւ նորահաս սերունդին:

Հրատարակութիւնը ապահովուած է շնորհիւ Էքս լէ Պէնի դաշտահանդէսներուն, որոնց ամբողջական հասոյթը, 120 հազար ֆրանք, յատկացուած է տպագրութեան, 2500 օրինակ, որու համար կը պահանջուի 195 հազար ֆրանք, այնպէս որ պակասը կը յուսանք լրացնել այս տարուան դաշտահանդէսին հասոյթով:

Այս տարուան դաշտահանդէսը տեղի պիտի ունենայ Օգոստոս 13ին, Աստուածածնայ տօնին, միշտ Էքս լէ Պէնի շուրջ: Մեծ յոյս ունինք յաջողութեան, նկատի ունենալով օժանդակութիւնը զոր ցոյց տուած են միշտ Ունճեան, Նաֆեան ընտանիքները եւ Պետրոսեան եղբայրները, Գայթանճեան եւ Սէրճանեան ընտանիքները, Խաչիկ Հայրապեան, Գրիգոր Խաչատուրեան, Տիկին Խոսրովուհի Գույումճեան: Պէտք է յիշատակել նաեւ Օշին վարդապետ Նիկոլեանը, որ կուգայ պատարագելու:

Դաշտահանդէսներու հասոյթը օգտագործելով, այսպէս, «Քրիստոնէական ուսուցումը» գիրքին հրատարակութենէն ետք կը խորհինք ժողովուրդին ընծայել նաեւ կրօնական գրականութեան դասագիրքեր, որոնք պիտի ծախուին աժան գիներով:

Այս ձեռնարկը կը վայելէ Սերովբէ եպ. Մանուկեանի հովանաւորութիւնը:

Անոնք որ թելադրանքներ ունին, օժանդակութեան տրամադրութիւն ցոյց կուտան, կրնան դիմել Փարիզի եկեղեցւոյ քարտուղար Պ. Ս. Գարակէօզեանի, իսկ Օգոստոս ամսուան մէջ Էքս լէ Պէնի Օթէլ տը լա Կրոթ հասցէով, ստորագրողին:

Ա. ԲԱՄՊՈՒՔՃԵԱՆ

Կծծի մարդ մը, որ գանձը կորսնցուցած էր, այնպիսի յուսահատութեան մը մատնուեցաւ, որ որոշեց կախել ինքզինք: Բայց, այս գործին համար պարան պէտք էր եւ պարանը սուղ էր: Ուստի գնաց և պարան մը գողցաւ: Բայց, բռնուեցաւ եւ առաջնորդուեցաւ դատարան, ուր կախաղանով մահուան դատապարտուեցաւ:

— Բարեբախտութիւն է ասիկա: Գէթ ձրի պիտի կախուիմ, ըսաւ ան:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (247)

ՀԱՅՈՑ ԲԵՐԴԸ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

ՄԱՍՆ ԵՐՐՈՐԴ
ՎԵՐՋԱԲԱՆ

Գարնանից արդէն հաղորդակցութիւնը կանոնաւորուել էր դրսի հետ. գետնուղիով եւ ուրիշ անող սուրհանդակներն այժմ հնարաւորութիւն էին ունենում աւելի շատ տեղեր լինելու եւ աւելի լուրեր բերելու:

Եւ ահա մի օր նրանք լուր բերին, թէ բերդը պաշարող պարսից զօրքը այժմ ղեկավարում է Զիկ զօրավարը Մերուժան Արծրունու հետ միասին:

Դա, պէտք է ասաց, առանձին տպաւորութիւն չթողեց բերդականների վրայ, բայց երբ շաբաթներ անց, քաղի ժամանակը արդէն, լսեցին, թէ պարսից արքան Շապուհն ինքը գտնւում է Արտաշատի մօտ — Ուրեմն Պարսիկները մեծ կարեւորութիւն են տալիս բերդին. բանբերները յայտնում էն, որ արքայից արքայ Շապուհը պատրաստ է, որ տասներեք ամիս իր զօրքը չի կարողանում վերցնել բերդը, ուստի մտադիր է ինքն անձամբ ղեկավարել գրոհները բերդի դէմ:

— Անպատուութիւն եւ ամօթ, — ասել է Շապուհը իր զօրավարներին, — որ չէք կարողանում յաղթել մի կնոջ:

Փառանձեմը, լսելով թէ Շապուհն ինքն է ղեկավարելու կռիւը բերդի դէմ, բերդապետին եւ իշխաններին հրաւիրեց իր մօտ: Պարզելով դրութիւնը՝ թագուհին կամեցաւ իմանալ, թէ ի՞նչ խորհուրդ կըտան այսուհետեւ բերդը պաշտպանելու համար: Բերդապետը, Սահառունի եւ Գնթունի իշխանները կողմնակից էին շարունակել ինքնապաշտպանութիւնը՝ մինչեւ Մուշեղը կըգար օգնութեան, իսկ միւս երկու իշխանը՝ Պալունի Կարենը եւ Գնթունին առաջարկեցին « հաշտութիւն խօսել Շապուհի հետ՝ քանի շուտ է, այլապէս հետեւանքները կը լինեն ծանր, քանզի բերդի պաշարներն սպառւում են, մարդիկ ապրում են արդէն կիսաքաղց վիճակ »...

— Լաւագոյնս է հաշտութիւն, թագուհի, — կրկնեցին նրանք:

Փառանձեմը մերժեց.

— Բնաւ, — ասաց:— Ես Շապուհի երեսն անգամ չեմ ցանկանայ տեսնել: Շուտով կըգայ որդիս, կըգայ իմ սպարապետը, կըգայ հայրս, եւ մենք կը յաղթենք: Հայոց Աշխարհը եւ թագուհու իմ հանգամանքը պարտք են դնում վրաս՝ կռուել մինչեւ վերջը.

Օրեր անց նոյն առաջարկով եկաւ Հայր Մարդպետը: Եկաւ նա նժոյգ նստած, երկարաքղանց պարսկական թիկնոցով, երկու հայ թիկնապահի ուղեկցութեամբ: Որպէսզի բերդապահները տեսնեն եկողի ով լինելը եւ նետեր չարձակեն իր վրայ՝ նրա թիկնապահներից մէկը բարձր բըռնած բերում էր Հայոց արքայական դրօշը... Եղաւ մի պահ, որ մարդիկ մտածեցին, թէ Հայոց դրօշը կարող է լինել նոր խորամանկութիւն, բայց շուտով սըրատես բերդապետը ճանաչեց նրան եւ թոյլատրեց առաջ գալ:

Հայոց պետական դրօշը յուզեց ամէնքին: Ուրեմն Պարսիկները եւ Շապուհն ինքը չեն արհամարհում Հայոց դրօշը եւ, հաւանաբար, կարեւոր մի առաջարկով է, որ նշանաւոր պալատական Հայր-Մարդպետին ուղարկում են բերդ:

Նրա գալը տեսնելով՝ բերդի բնակիչները — կին, մարդ, երեխայ — խմբուել էին պարիսպների վրայ, նրա գալը համարելով բարեգուշակ մի ինչ...

Հայր - Մարդպետը, բերդը մտնելուն պէս, իջաւ նժոյգից եւ անմիջապէս բարձրացաւ բերդի վերին գօտին՝ թագուհուն ներկայանալու:

Փառանձեմն ընդունեց նրան իր փոքրիկ սենեակում: Հայր-Մարդպետը ներս մտաւ ծանրագին խոնարհումներով, ծաղկաւեր անմազ դէմքը շուրջը դարձնելով, ասես ստուգելու համար, թէ չկայ մէկը, որ վկայ լինի իրենց զրոյցին:

— Ընդունիր գետնամած ողջոյններս, թագուհի:

— Զգում եմ, տէր Մարդպետ, որ դու առաքուած ես մեր ոխերիմ Շապուհի կողմից, — խօսեց Փառանձեմը առանց ձեւականութեան, որեւէ զոհունակութիւն չյայտնելով նրա գալու առթիւ: — Խօսիր: Ի՞նչ լուր, ի՞նչ առաջարկ ես բերել ինձ:

— Ես, թագուհիս, եկել եմ խնդրելու, որ վերջ տանք արիւնհեղութեան եւ հաշտութեան ձեռք մեկնենք իրարու: — Այս նաեւ Շապուհի ցանկութիւնն է:

— Վերջ տանք, Մե՞նք, թէ նոքա:

— Եւ մենք եւ նոքա, թագուհի: Առաւել շուտ մենք, քանզի յաղթել չենք կարող: Թէեւ կայ աւագին, թէեւ չկայ Շապուհի զօրքին:

Եթէ դու, թագուհի, դադրեցնես կռիւը՝ Շապուհը կը լինի ողորմած. այլապէս՝ քարը չի թողնի քարի վրայ: Եթէ մանաւանդ, — շարունակեց Հայր - Մարդպետը մի աչքով, ասես գողունի նայելով Փառանձեմին, — եթէ մանաւանդ լինենք խոհեմ եւ թողնենք մեր բիւզանդասիրութիւնը, կ'ազատուինք բազում չարիքներից ու աղէտներից:

ՍՏԵՓԱՆ ԶՕՐԵԱՆ

(Շար.)

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Կրընոպլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի եւ մասնակցութեամբ Տէսինի քոյր մասնաճիւղի Յուլիս 23ին Կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, Վիլար տը Լանի *ճամբուն վրայ, Սասնաժէն վեց քիլոմեթր անդին Անժէնի գիւղին ելքին, գեղեցիկ անտառին մէջ սառնօրակ ջուրին եզերքը :*

Գեղարուեստական բաժին եւ զանազան անակնկալներ :

Բարձրախօսի վրայ պիտի լսուին հայկական սալեր :

Ճոխ պիւֆէ, զանազան ուտելիքներ եւ զովացուցիչ ըմպելիներ : Հայկական հաճելի եւ ուրախ զուարթ մթնոլորտ :

ԾԱՆՕԹ.— Օթոքառերը կը մեկնին սովորական վայրերէն, սովորական ժամերուն :

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Վիէնի Հայ Ազգ. Միութեան, կազմակերպուած է դաշտահանդէս մը ,այս Կիրակի առաւօտէն մինչեւ իրիկուն, «Լաթապուրէթ»ի դաշտին վրայ, զով եւ սառնօրակ գետակին եզերքը ...

Գեղարուեստական բաժին, երգ, արտասանութիւն եւ պար :

Ճոխ պիւֆէ , առատ կերուխում ...

Բարձրախօսէն անընդհատ պիտի լսէք Հայաստանեան երգեր եւ գեղջուկ պարեր: Հայաբոյր եւ խանդավառ մթնոլորտ :

Սիրով կը հրաւիրուի Վիէնի Հայութիւնը այս ընտանեկան դաշտահանդէսին :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան Որբախնամ մարմինը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները իրենց սիրելի բարեկամուհիին Օր. Տիրուհի Անդրանիկեանի յուղարկաւորութեան առթիւ, Տէր եւ Տիկին Հայկ Պահճէճեանէ երեսուն Ն. Ֆ., Տիկին Արշալոյս Սարգիսեանէ երեսուն Ն. Ֆ., Տէր եւ Տիկին Հայկ Գալէնտէրէ երեսուն Ն. Ֆ.:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Միհրան Քէհեայեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս Կիրակի առաւօտ, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, իրենց զաւակներուն եւ քոյրերուն՝

ԺԱԳԼԻՆԻ ԵՒ ԷՕԺԷՆԻԻ

յիշատակին (զոհ Իսիի աղէտին) :

Կը հրաւիրուին իրենց յիշատակը յարգողները :

ԻՏԱԼԻԱ ԵՒ ԱՒՍՏՐԻԱ

ՎԵՆԵՏԻԿ - ԹԻՐՈԼ - ՎԻԷՆՆԱ

ԽՄԲԱԿԱՆ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

Վիէննայի Մխիթարեան Միաբանութեան 4 յոբելեաններուն առթիւ:

Օգոստոս 11 — Սեպտեմբեր 4

Ճամբորդութիւնը կը կազմակերպէ և խումբը կ'առաջնորդէ Հ. Սամուէլ վ. Արամեան :

Մանրամասն տեղեկութիւններու համար դիմել՝

Առաւօտուն, ժամը 9 – 13՝

ՀԱՅՐ ՍԱՄՈՒԷԼ Վ. ԱՐԱՄԵԱՆԻ

10 bis, Rue Thouin - PARIS (5e)

Tél. : ODEon 02-12

Կէսօրէ ետք, ժամը 13 – 17՝

E. DJEZIRIAN

27, Fbg. Montmartre, Paris (9e)

Tél. : PRO. 35-85

26 *օր, Փարիզէն Փարիզ, ճամբորդութիւն, բնակութիւն եւ ճաշ՝* 550 *Ն. Ֆ.:*

ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

ԴԷՊԻ

ԵՐԵՒԱՆ

Երեք շաբաթը անգամ մը

ՆԱՒՈՎ

ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ ուղղակի դէպի ԵՐԵՒԱՆ

Երթուդարձի գիներն են, կերակուրով լերադարձին կարելի է Վենետիկ իջնել

13 ՕՐ ԵՐԵՒԱՆ

Պանդոկի մէջ բնակութեամբ եւ սնունդով

Բ. կարգ	3046 Ն. Ֆ.
Գ. կարգ	2506 Ն. Ֆ.

ԶԵՂՉ խմբովին ճամբորդողներուն :

ՈՒՂԵԳՈՅՔԻ իրաւունք, անձ գլուխ, 150 քիլօ՝ Բ. կարգի եւ 100 քիլօ՝ Գ. կարգի ճամբորդներուն :

Նոյն ճամբորդութիւնը օդանաւով կամ երկաթուղիով :

Մեր գրասենեակը կը զբաղի նաեւ դէպի Ամերիկա, Սուրիա եւ այլ ճամբորդութիւններով :

ԴԻՄԵԼ՝

ԺԱՆ-ԵՂԻՇԷ ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ

48, Rue de la République

Tél.: 20.47.22

MARSEILLE

●

ՓԱՐԻԶ

Մասնաճիւղ

7, Rue Auber, 7

Tél : RIC. 63-69

PARIS (9e)

JACQUES TORANIAN

Agent Immobilier

Assureur Conseil.

Ձեզի պիտի ընդունի ամէն օր իր գրասենեակը

RIVE GAUCHE IMMOBILIER

42, *Bld. Arago — Tél. : POR.* 03-94

կամ ձեզի կ'այցելէ ժամադրութեամբ ՓԱՎԻՅՈՆՆԵՐՈՒ, ՅԱՐԿԱԲԱԺԻՆՆԵՐՈՒ, ՇԷՆՔԵՐՈՒ (fo-փրոփրիէթէ) ՀՈՂԵՐՈՒ, ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՅԱՐԿԱԲԱԺԻՆՆԵՐՈՒ, ԽԱՆՈՒԹՆԵՐՈՒ, ԱՌՈՒԾԱԽի ձեր բոլոր խնդիրներուն համար

Expertise Gratuite

Ձեր տրամադրութեան տակ է նաեւ բոլոր ապահովագրութեանց համար

Auto
Incendie
Dégâts des eaux
Vie

— PRIX ETUDIES —

Tous risques assurés

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐ

ՕԳՈՍՏՈՍ 1 - 31

AGDE (Hérault)

Միջերկրականի կապոյտ ջուրերու ափին: Խաղաղաշտ եւ լոգանք: Խմբական պտոյտներ, դասախօսութիւններ եւ գեղարուեստական երեկոյթներ :

ՕՐԱԿԱՆ 9·50 Ն. Ֆ.

Արձանագրութեան համար դիմել՝ ամէն Ուրբաթ երեկոյեան ժամը 8էն – 10, եւ Շաբաթ օրերը ժամը 4 – 8, 17 Րիւ Պէօ.

Գաւառը դիմել հետեւեալ հասցէներուն.—
ՄԱՐՍԷՅԼ.— Գազարեան Վուայաժանս, 31, Լա Քանըպիէռ:
ԼԻՈՆ.— Պէրպէրեան, 39 Րիւ Տիւնուար:
ՎԱԼԱՆՍ.— Մաղաքեան, 14 Րիւ Ֆրանքլէն:
ՏԷՍԻՆ.— Լիւլէճեան, 16 Րիւ Քոլի :
ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Խրիմեան, 2 Րիւ Ռապըլէ :
ՆԻՍ.— Գաբրիէլեան, 19 Պուլվ. Մանեան :

AU BEAU NOYER

A 50 mètres du Métro MARCEL SEMBAT

7 ETAGES D'EXPOSITION

D'AMEUBLEMENTS

●

CRÉDIT SANS FORMALITÉS

ՀԱՅԵՐԷՆ ԿԸ ԽՕՍԻՆՔ

185, BD. JEAN JAURÈS --- 15, AV. ANDRÉ MORIZET - BOULOGNE — MOL. 06.03 et 60.38

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԹԵՒԱՆԵԱՆ

ՃԱՇԱՐԱՆ ԵԱՐ

Ֆրանսական – հայկական եւ կովկասեան ընտիր կերակուրներ

4, RUE ROBERT-ETIENNE
(Rue Marbeuf) PARIS - 8e
Téléphone : BAL. 31-21

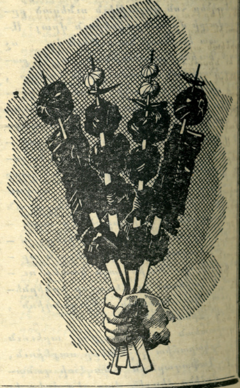
ՇԱՆ Զ'ԷԼԻԶԷԻ ՍՐՏԻՆ ՎՐԱՅ

Métro : F. D. Roosevelt

Հաճելի մթնոլորտ

Առաջնակարգ կովկասեան խորոված – ներ, «շաշլիք», «քարսքի»

Bar Américain

ԾՐԱՐՆԵՐՈՒ ԱՌԱՔՈՒՄ ԴԷՊԻ ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ

SICOMEX

Ֆրանսական Կառավարութենէն եւ Մոսկուայի Ինթուրիսթէն ճանչցուած Հաստատութիւն :

SICOMEX

20, Rue Royale, PARIS 8e
Téléphone : OPE. 67-77
Métro : CONCORDE et MADELEINE

ՄԻԱԿ ՏՈՒՆԸ

որ կարելիութիւնը կուտայ ձեզի, հետեւեալ երկու ձեւերով ծրարներ ղրկելու:

1.— Մեր ծախած ապրանքներով , որոնց ցանկը ճոխ է եւ որակը ընտիր :

ԻՏԱԼԻԱՑԻՆ ուղղակի ներածում , քարտիկան *եւ զուտ բուրդէ վերնաշապիկներ՝ վերջին նորաձեւութիւն :*

ԱՆԳԼԻԱՑԻՆ ուղղակի ներածում, զուտ բուրդէ կերպասներ և այլ ապրանքներ: Մուշտակի նմանակ վերարկուներ, անձրեւանոց, ներքնազգեստ, գուլպայ, փիրքնեան բուրդով շալ, կօշիկ, ժամացոյց, եւայլն... ԱՄԷՆԷՆ ՆՊԱՍՏԱՒՈՐ ԳԻՆԵՐՈՎ :

Մեր ապրանքներուն գիներուն մէջ նախատեսուած են մաքսային տուրքերը, արտօնութեան, ապահովագրութեան , ծրարումի եւ ստացագրի ծախքերը :

ՈՉ ՄԷԿ ԾԱԽՔ ծրարը ստացողին կողմէ:

Մեր ապրանքներուն ԱՌԱՔՈՒՄԻ ծախքն է 25 Ն. Ֆ. մինչեւ 20 քիլօ :

2.— Ձեր բերած ապրանքներն ալ կ'ընդունինք, պայմանաւ որ նոր ըլլան:

ԱՐԱԳ ՅԱՆՁՆՈՒՄ՝ 2–4 շաբաթէն :

ՈՒԶԵՅԷՔ ԵՒ ԱՆՄԻՋԱՊԷՍ ՊԻՏԻ ՍՏԱՆԱՔ ՄԵՐ ԲԱՑԱՏՐԱԿԱՆ ԵՒ ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ՑՈՒՑԱԿՆԵՐԸ :

ԲԱՑ Է ՕԳՈՍՏՈՍԻՆ

MORY et Cie

ՆՈՒԷՐՆԵՐՈՒ ԵՒ ԾՐԱՐՆԵՐՈՒ ԱՌԱՔՈՒՄ ԴԷՊԻ ԽՈՐՀՐԴ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ :

Գնեցէք զանոնք ձեր ուզած տեղը եւ առաքումը մեզի վստահեցէք : Նուազագոյն ծախքերով կը ղրկենք Խորհրդ. Միութիւն :

Դիմեցէք մեր նոր գիները գիտնալու համար.—

10, Rue St. Vincent de Paul, Paris 10e

(PRÈS DE LA GARE DU NORD)

Téléphone : TRU. 27-70

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ն. Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ն. Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 60 Ն. Ֆ. — Հատը՝ 0.25 Ն. Ֆ.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
18
ՅՈՒԼԻՍ

MARDI
18 JUILLET
1961

37րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 9154 — 37EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 17րդ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4955

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐԸ

Արձակուրդի եղանակն է :

Քաղաքները կը պարպուին հետզհետէ : Մարդիկ տարուան հեւ ի հեւ աշխա- տանքէն ու խոնջէնքէն ետք անհամբեր, կը սպասեն ամառուան՝ քանի մը շաբաթ կազդուրուելու համար :

Մանշէն ու Ատլանտեանի եզերքներէն մինչեւ Միջերկրականի գեղազուարճ ա- փերը լեցուած են արդէն ծովու լոգանքի սիրահարներով :

Ցօղացայ, լեռդի կամ երիկամունքի ցաւերէ տառապողներն ու ջղային հիւան- դութիւն ունեցողները հանքային ջուրե- րու հրաշագործ ազդեցութեան վրայ յոյս են դրած՝ հանգիստ ձմեռ մը անցընելու համար :

Մաքուր օդ շնչելու եւ տաքուկ արեւ վայելելու համար Ֆրանսայի բնակիչնե- րը, ինչ դասակարգի ալ պատկանին, կը փութան դէպի Պրըթանը, Նորմանտի, կամ դէպի լեռնային շրջաններ, Սավուա- յէն մինչեւ Պիրէնեաններ :

Շնորհիւ ընկերային օրէնքներուն, աշխատաւորները տարուան մէջ երեք շա- բաթ «վճարեալ արձակուրդ»ի իրաւունք ունին : Մեր հայրենակիցներն ալ լիովին կ'օգտուին տեղական օրէնքներէն :

Տարեկան արձակուրդները մեր բարքե- րուն եւ նկատառելի մաս կը կազմեն տարիներէ ի վեր :

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչը երեսուն տարիէ ի վեր «կազդուրման կայան» կը կազմակերպէ փոքրիկ հայորդիներու հա- մար : Առաջին խումբը, ութսուն աղջը- նակներէ եւ մանչերէ բաղկացած, ամսա- կէսէն ի վեր կը գտնուի Պէլֆոնթէնի իր սեփական կայանին մէջ, Խաչուհիներու հոգածու խնամքին տակ : Երկրորդ խումբը կը մեկնի Օգոստոսի սկիզբը : Ա- մէն տարի քանի մը հարիւր պզտիկներ հայաշունչ միջավայրի մէջ կը կազդուր- ուին՝ ֆիզիքապէս ու հոգեպէս, կը թո- թովեն ու կը ճռուողեն հայերէն : Եւ տուն կը վերադառնան՝ հայացած :

Շատոնց կը բացուի նաեւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի ճամբարը, որ աւանդա- կան դարձած է ինը տարիէ ի վեր :

Տարիներու փորձառութեամբ զինուած, Նոր Սերունդի կեդրոնական վարչութիւ- նը շաբաթներէ ի վեր աշխատանքի է լծուած՝ կազմակերպելու համար իր ար- ձակուրդի ամիսը, յառաջիկայ օգոստո- սին : Փալաւրիէն եւ Լաֆրէյէն վերջ — ուսկից այնքան գեղեցիկ յիշատակներ կը պահեն — Նոր Սերնդականները այս տա- րի իրենց բանակումը կ'ունենան Ակտի մէջ, Միջերկրականի կապոյտ ջուրերու ափին :

Օգտակարն ու հաճելին համադրուած են ճամբարին մէջ : Զանազան խաղերու, ծովային լոգանքի, խմբական պտոյտնե- րու հետ միաժամանակ մեր երիտասարդ տղաքն ու աղջիկները պիտի լսեն դասա- խօսութիւններ՝ ազգային, պատմական, գրական նիւթերու շուրջ : Պիտի կազմա- կերպեն նաեւ գեղարուեստական երե- կոյթներ :

Ամէն տարի 200 – 250 Նոր Սերնդա- կաններ կը մասնակցին ճամբարին, Ֆը- րանսայի բոլոր շրջաններէն :

Հայ աղջիկներ եւ տղաք նոյն արեւուն տակ, կը շնչեն հայկական օդ, կ'երգեն հայկական երգեր եւ կ'ապրին հայկական սիրով, հոգ չէ թէ օտար երկինքներու տակ :

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդն է, որ այդ կարելիութիւնը տուած է հայ երիտա- սարդութեան, ամէն տարի եւ այս տա- րի, առիթ ընծայելով անոր որ լաւագոյն պայմաններու մէջ, անցընէ իր արձա- կուրդի օրերը :

Տարակոյս չկայ, որ 1961ի բանակումն ալ յիշատակելի պիտի մնայ :

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

"ՊԻԶԵՐԹԸ ՊԱՐՊԵՑԷ՛Ք"

Կ'ԸՍԷ ՊՈՒՐԿԻՊԱ ՏԸ ԿՈԼԻՆ

Հակառակ միջազգային եւ դիւանագի- տական աւանդութեանց, Թունուզի շըր- ջանակները հրապարակեցին այն նամակը զոր Պուրկիպա տը Կոլին ղրկած էր քա- նի մը օր առաջ :

Թունուզի նախագահը իր նամակին մէջ, կը յիշեցնէ տը Կոլի թէ Փետրուար 27ի իրենց տեսակցութեան ընթացքին, արդէն շեշտած է Պիզերթը պարպելու ստիպողական անհրաժեշտութիւնը : Պուրկիպա կ'առաջարկէ, որ բանակցու- թիւններ սկսին այս ուղղութեամբ : Նը- ման կայաններու պահպանումը գաղթա- տիրութեան վերջին մնացորդացը կը նը- կատուի Թունուզի նախագահին կողմէ :

Պուրկիպա կը յիշէ այն դերը զոր ինք խաղացած է Ալժէի պատնէշներուն ժա- մանակ, իր վրայ վերցնելով ժողովուրդը հանդարտեցնելու մեծ պատասխանա- տուութիւնը :

Նոյնիմաստ ճառով մը, Պուրկիպա եր- կուշաբթի օր անգամ մը եւս կրկնեց Թունուզի «փափաքը» — Պիզերթը ժամ առաջ պարպել :

Պուրկիպա, որ կը խօսէր Ազգ. ժողովի առջեւ, մինչեւ Զորեքշաբթի պայմանա- ժամ տուաւ եւ շեշտեց թէ հակառակ պա- րագային պէտք եղած միջոցները ձեռք պիտի առնէ :

Ֆրանսան ի պատասխան, Թունուզի ա- ռաջ դրուած պատրուակին (Պիզերթի կա- յանը կը կրկնապատկէ իր զինուորական ուժը) կը հերքէ թէ զինուորական որեւէ գործողութիւն տեղի ունեցած ըլլայ : Մինչ Թունուզի մէջ կառավարութեան եւ Պուրկիպայի պահանջներուն արձագանգ կուտան ժողովուրդը եւ մամուլը, բո- ղոքներով եւ կազմակերպուած ցոյցերով : Սպառնալիքներն ալ չեն պակսիր եւ ե- րիտասարդները զէնք կը պահանջեն որ- պէսզի, ի հարկին զէնքով պարտադրեն Պիզերթի պարպումը, եթէ Փարիզ որեւէ քայլ չառնէ այդ ուղղութեամբ :

Թունուզի կառավարական շրջանակնե- րու եւ գլխաւորաբար Պուրկիպայի «բե- րանը» նկատուող Աֆրիք – Աքսիոնը կը քննադատէ նախ Թեռնուարի յայտարա- րութիւնը, որ կ'ըսէր թէ բանակցութիւն- ներ կարելի է նախատեսել . երբ մթնո- լորտը ցոյցերով եւ չփոթութեամբ լեց- ուած չըլլային կ'աւելցնէ .— «երբ նա- խատուած ժողովուրդ մը կը ջանայ համ- բերել, հանդարտ մնալ, այն ատեն Փա- րիզի մէջ ոչ մէկ պատճառ կը տեսնուի բանակցելու : Եւ երբ այդ ժողովուրդը իր համբերութիւնը կը կորսնցնէ, այն ա- տեն կոնակ կը դարձնեն անոր եւ կը յի- շեն հին առակը «զօրաւորին իրաւունքը միշտ լաւագոյնն է» :

Տարակոյս չկայ, որ Թունուզի այս նոր պատանջը կապ ունի նաեւ ալժերա- կան հարցին հետ եւ վճռական պատաս- խան մըն է Մերս էլ Քէպիրի համար : Այս ձեւով Պուրկիպա զօրավիգ կը կանգնի Ալժերացիներու դիրքին :

×

ՊԵԼՔԱՍԷՄ Քրիմ, ալժերական ապստ- ամբութեան ղեկավարը, Գահիրէի Ալ Աճպար թերթին յայտարարած է թէ Ալ- ժերիա չի կրնար հրաժարիլ Սահարայի իր իրաւունքներէն եւ կը մերժէ ֆը- րանսական կայաններ ընդունիլ ալժերա- կան հողամասին վրայ :

×

ԹԵՍԱԼԵԹԻ ֆրանսական կայանը պարպուեցաւ համաձայն Մալիի դիմու- մին :

ՅՈՒԼԻՍ 14Ը ՓԱՐԻԶ ԵՒ ԱԼԺԷ

ՓԼԱՍԹԻՔ ՌՈՒՄԲԵՐ ԱՄԷՆ ԿՈՂՄ

Հակառակ աննպաստ օդին, այս տարի եւս ինչպէս ամէն տարի հաւատարիմ բազմութիւն մը հաւաքուած էր Շան զ'Էլիզէներու երկայնքը դիտելու համար Յուլիս 14ի աւանդական տողանցքը :

Զօր. տը Կոլ կը նախագահէր այս հան- դիսութեան, որուն մասնակցեցան մօտ 11.000 զինուորականներ : Բացակայ էր միայն Օտար Լեգէոնը, որ վերակազմու- թեան մէջ է, ապրիլ 22ի դէպքերէն ետք :

Ալժէի մէջ կացութիւնը նոյնը չէր : Նախապէս յայտարարուած էր թէ Յուլիս 14ի տողանցքը տեղի պիտի չունենայ, քիչ ետք սակայն կը յայտնուէր թէ տեղի պիտի ունենար : Գաղտնի գործունէու- թեան մը պատկերը կը ներկայացնէր սա- կայն այդ տողանցքը, որ երկու հարիւր հանդիսատեսներ ունէր միայն : 2000 զին- ուորականներ կը տողանցէին 10.000 հոգիներու հսկողութեան տակ : Ոչ մէկ պատշգամ, ոչ մէկ պատուհան գրօշա- զարդուած էր, փողոցները շատ քիչ մարդիկ կային մինչ ոչ ոք կը գտնուէր պատշգամներուն : Հաւաքուած քանի մը հարիւր հոգիները թշնամական արտա- յայտութիւններ ունեցած են երբ Ընդհ. Պատուիրակը եւ Զօր. Այլրէն կ'անցնէին բայց խանդավառութեամբ ծափահարած են Լեգէոնը եւ Վայրաչուները : Հանդի- սութեան վերջաւորութեան քանի մը ե- րիտասարդ Եւրոպացիներ «Ֆրանսական Ալժերիա» եւ «Կեցցէ Սալան» պոռացած են :

Ալժէի եւ Օռանի մէջ, փլասթիք ռում- բերը շարունակած են պայթիլ, մէկ հատ պայթած է Ալժէի արքեպիսկոպոս՝ դե- բապայծառ Տիւվալի տան առջեւ : Նիւթա- կան վնասներ կան միայն : Երրորդ ան- գամն է որ Գերապայծառ Տիւվալ ահա- բեկչական արարքի կ'ենթարկուի իր ա- զատական գաղափարներուն պատճառաւ :

Փարիզի մէջ Միութիւն Նոր Հանրապե- տութեան համար (Իւ էն էռ) կուսակցու- թեան կարգ մը անդամներու տուներուն առջեւ ռումբերը պայթեցան առանց մարդկային վնասներ պատճառելու :

× Փարի – Փրէս գրաւուեցաւ առջի օր Ալժէի մէջ, Ընդհանուր պատուիրակու- թեան հրահանգով :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՏԸ ԿՈԼ գլուխ գլխի տեսակցութիւն մը ունեցաւ, առջի օր, Մոսկուայի դեսպան Վինոկրատովի հետ : Այս խօսակցութիւ- նը, որ կը յաջորդէր տը Կոլի ծանր յայ- տարարութիւններուն Խորհ. Միութեան դէմ, անակնկալ մը եղած է շատերուն համար : Դեսպանին պաշտօնական յայ- տարարութիւնն այն է թէ Մոսկուայէն վերադարձին (ուր մասնակցած է Կեդր. Կոմիտէի նիստին) ուզած է մտքերու փո- խանակութիւն մը ունենալ տը Կոլի հետ :

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԻԳ. հրապարակեց քսան հազար բառերէ կազմուած իր Կոնդակը Մաթէռ էթ Մաժիսթրա, լատիներէն : Այս կոնդակը նուիրուած է գլխաւորա- բար ընկերային հարցերու եւ հրատա- րակուած Լեւոն ԺԳ. Պապի Կոնդակին եօթանասունամեակին առթիւ : Պապը, որ այս կոնդակով մանրամասնօրէն կ'ու- սումնասիրէ արդի բոլոր ընկերային խն- դիրները, թերաճ երկիրներու վիճակը եւ երկրագործութեան դերը, կը ծանրանայ նաեւ համայնավար վտանգին վրայ :

ԿԱԿԱՐԻՆ Մոսկուա վերադարձաւ առ- ջի օր : Լոնտոնէն մեկնելէ առաջ գացած է նաեւ Կարլ Մարքսի գերեզմանին վրայ, Հայկէյթ :

ԺԱԳ ԱՆՔԹԻԼ շահեցաւ 1961ի Ֆրան- սայի շրջանը հեծանիւով : Վերջին հանդ- րուանին յաղթեց Քազալա : Անքթիլ, որ առաջին օրէն «Դեղին Շապիկ»ը հագած էր նախատեսուած յաղթականն էր սկիզ- բէն ի վեր :

ՆԱԽԱԳԱՀ ԿԻՒՐՍԷԼ Կ'ԸՆԴՈՒՆԻ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ

ՎԱԶԳԷՆ Ա. ԷՋՄԻԱԾԻՆ ԿԸ ՎԵՐԱԴԱՌՆԱՅ ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ

Վերջին պահուն, Պոլսէն ստացանք հե- ռագիր մը, որ կը յայտնէ թէ Երկուշաբ- թի օր Թուրքիոյ հանրապետութեան նա- խագահը, Անգարայի մէջ, կ'ընդունի Ա- մենայն Հայոց Կաթողիկոսը :

Նոյն հեռագրէն կը տեղեկանանք թէ Վազգէն Ա. Էջմիածին կը վերադառնայ Չորեքշաբթի օր, Վիէննայի ճամբով :

ՔԱՍԸՄ յայտարարեց թէ Իրաք «մա- շեցումի պատերազմ մը» պիտի մղէ Անգ- լիոյ դէմ, եթէ «վերջ չդնէ իր յարձա- կումին Քուվէյթի մէջ հողամասին վրայ : Վայրադ պատերազմ մը պիտի ըլլայ եթէ բրիտանական աշխարհակալութիւնը յա- մառի» աւելցուցած է Իրաքի վարչապե- տը, յեղափոխութեան տարեդարձին առ- թիւ :

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻԱՅԷՆ Արեւ- մուտք անցած են 2.615.000 Գերմանա- ցիներ 1949էն ի վեր :

ԵԱՍԸ ԱՏԱՅԻ մէջ 107 ամբաստանեալ- ներ որոնց մէջ Պայար եւ Մենտերէս մահուան դատապարտուեցան :

ԻՏԱԼԱԿԱՆ Փայէզա Սեռա թերթը (համայնավար) կը գրէ թէ քարիւղի ի- տալական ընկերութիւններ եւ Ֆերաթ Ապպաս համաձայնած են շահագործելու համար Սահարայի քարիւղը :

ՕՍՍԵՌՎԱԹՈՐԷ ՌՈՄԱՆՈ խստօրէն կը քննադատէ Փրակայի «քրիստոնէա- կան ժողովը խաղաղութեան համար» : Վատիկանի կիսապաշտօնական օրգանը կը զարմանայ, որ ինքզինք քրիստոնեայ նկատող ժողով մը համախոհ կը գտնուի համայնավար ատեաններու հետ, որոնք կը հալածեն ինչ որ քրիստոնէական եւ մարդկային արժանապատուութիւն, ճըշ- մարտութեան, արդարութեան եւ խաղա- ղութեան սէր մնացած են համայնավար երկիրներուն մէջ : Փրակայի ժողովը, որուն մասնակցեցաւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը, կազմուած էր ոչ – կաթո- ղիկէ եկեղեցիներու ներկայացուցիչնե- րէն :

ԵՕԹԸ լեռնագնացներ (4 Իտալացի, 3 ֆրանսացի) եղերական օրեր ապրեցան երբ կը փորձէին Մոն Պլանի գագաթը հասնիլ նոր ճամբէ մը : Չորս օր ետք, 2 Իտալացի, որոնց մէջ նշանաւոր Պոնաթ- թին, եւ մէկ ֆրանսացի ողջ ազատած են : Միւս չորսերը մեռած են, մէկը խենթե- նալով միւսը ապաստանէն 50 մեթր մնա- ցած : Ձիւնը եւ փոթորիկը բնութեան վերջին խօսքը ըսած են լեռներու այս վարպետ մասնագէտներուն :

ՍԷՆ ԹՐՈՓԷԶԻ մէջ (Ծովային Ալպ- եաններ) Անոնսիատի թանգարանէն գող- ցուած են ծանօթ նկարիչներու 57 պաս- տառները, որոնք մէկ միլիառ հին ֆրան- քի գնահատուած են :

ԱՏԸՆԱՈՒԸՐ Տորթմունտի մէջ սկսաւ ընտրական իր պայքարը, դիտել տալով թէ «Դաշնակցային Գերմանիոյ նման եր- կիր մը, որ 53 միլիոն բնակիչ ունի, տնտեսական բարձր մակարդակ մը, Եւ- րոպայի կեդրոնին մէջ արեւմուտքի եւ արեւելքի միջեւ դիրք մը, չի կրնար չէ- զոք մնալ : Իր չէզոքութիւնը պիտի չյար- գուէր տագնապի պարագային : Արեւմտ- եան Եւրոպան իր ձեռքը կ'ունենայ ան, որ իր ձեռքը ունի Գերմանիան, յայտա- րարեց ի մէջ այլոց Ատընաուըր :

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ խորհրդարանը վաւերա- ցուց կառավարութեան որոշումը՝ արգի- լել կրօնքի ուսուցումը դպրոցներուն մէջ :

ՀԱՅՐՍ

—o—

Հազիւ չորս տարեկան էի, երբ հայրս բաժնուեցաւ մեզմէ Զուիցերիա երթալու համար: Մենք այն ատեն կը բնակէինք եգիպտական գիւղի մը մէջ՝ ուր հաստատուած էին քանի մը հայ ընտանիքներ՝ որոնց զաւակները կը յաճախէին հօրս բացած դպրոցը:

Գահիրէի ազգային վարժարանէն ընթացաւարտները Ֆրէրներու դպրոցին մէջ կ'ընդունուէին այն դասարանը՝ ուր մտնելու կարողութիւն ունէին հօրս աշակերտները: Կը նշանակէ որ հայրս առանձին՝ ուսուցչական կազմի մը դերը կը կատարէր: Կը ճանչնամ խոր ծերութեան հասած քանի մը հոգի՝ որոնք գրեթէ անսխալ նամակ կը գրեն այսօր, հօրմէս սորված իրենց հայերէնով:

Եօթը տարի ետք, երբ մենք Ամասիայէն Գահիրէ եկանք, հօրս մազերը գրեթէ ամբողջ ճերմկած էին: Ուսանողական տաժանելի տարիներ անցուցած էր ան: Ես տասնեւչորս տարեկան պատանի մ'էի, Ամասիոյ լեռներուն եւ այգիներուն մէջ վայրենացած հոգի մը: Բայց հօրս հանդէպ ունէի անսահման յարգանքի զգացում մը պաշտումի մօտեցող սիրոյ հետ:

Տարօրինակ մարդ մըն էր ան: Որբի պէս մեծցած՝ մէկ օրէն միւսը դիմացս կը գտնէի սիրելի կերպարանք մը՝ որ հայրս էր եւ որուն հանդէպ կաշկանդուած էի մինչեւ իսկ խօսելու իրաւունք չունեցող երջանիկ գերիի մը պէս:

Հետզհետէ սկսայ ոչ թէ սիրել, այլ սիրոյ զգացումէն աւելի խորունկ ակնածանք մը ծնաւ հոգիիս մէջ անոր հանդէպ:

Երբ արդէն տարիները սահած էին եւ ես աւելի ջերմօրէն հաղորդուած էի անոր հետ, գիտակցեցայ թէ որքան սիրելի մարդ մըն էր հայրս:

Բժիշկը՝ որուն մասնագիտութիւնը մանկաբարձութիւնն էր, բարի էր տարօրինակ կերպով:

Գիշեր մը ուշ ատեն կանչեցին զինք ծննդաբեր կնոջ մը մօտ: Առաւօտեան դէմ վերադարձաւ: Որքան ուրախ էր: «Հրաշալի մանչ մը աշխարհ եկաւ»․ ըսաւ մօրս եւ իրեն ընկերացող խալացի երիտասարդին քանի մը ոսկի տուաւ: Զքաւոր ընտանիքի մը հայրն է, ըսաւ, բանուոր մը:

Եւ ասիկա առաջին ու վերջին դէպքը չէր: Կը պատահէր յաճախ որ փոխանակ ինքը դրամ ստանալու հիւանդէն՝ իր գրպանէն օգնութիւն կուտար անոր:

Դառնակսկիծ տանջանքով կը յիշեմ Յունիս հինգի այն առաւօտը, երբ փոքր եղբայրս եկաւ եւ հաղորդեց ինծի ահաւոր դէպքը: Փութացի հասնիլ հօրս մօտ: Թոյնը գործած էր արդէն իր մահաբեր ազդեցութիւնը: Հայրս հոգեվարքի մէջ էր․ տակաւին գիտակցութիւնը ունէր իր արարքին: Երբ զիս տեսաւ իր դիմացը կանգնած ձեռնածալ, աղօթքի անլսելի մրմունջը չրթունքիս, աչքերը պղտորեցան արցունքով:

— Երդում ըրէ որ այլեւս պիտի չկրկնես այս մեղքը ...

Յուսահատութեան մռայլ ժպիտը շողաց դէմքին վրայ: Բազուկները երկարեց: Հակեցայ եւ գլուխս մօտեցուցի հեւասպառ կուրծքին: Գրկեց զիս եւ մահասարսուռ համբոյր մը զգացի աչքերուս վրայ:

Շփոթած է հոգիս: Ինչ պատահեցաւ որ այս սքանչելի մարդը ինքնասպան եղաւ: Ինչ փոթորիկ բարձրացաւ եւ խորտակեց անոր հոգիին կամարները: Բացարձակ էր ամէն առաքինութիւն, ամէն գեղեցկութիւն անոր համար: Կարելի չէր որեւէ զիջում ընել, երբ հարցը կը դառնար բարոյականի եւ ճշմարտութեան շուրջ: Մռայլ, խորունկ եւ անթափանցելի բան մը կար հօրս հոգիին մէջ:

«Արդար մարդը ինքզինք միայն կրնայ դատապարտել»: Յովհաննէս Ոսկեբերանի այս խօսքը գրած էր ան փոքրիկ տետրակի մը առաջին էջին մէջ:

Գտայ այդ տետրակը հօրս գրասեղանին վրայ, կանանչ լուսամփոփին տակ: Ուրիշ բառ չէր գրած հոն: Իր ինծի թողած ամենաթանկագին կտակն էր ասիկա:

ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱԹ

ՎԱՂԱՐՇԱԿ ՆՈՐԵՆՑ

—o—

Ա.

Վշտահար մանկութիւն մը ունեցած է: Հազիւ 12 տարեկան, տեղահանուելով իր ծննդավայր Շէնիկ (Սասուն) գիւղէն, կը բռնէ աքսորի արիւնոտ ճամբան ու կորսնցնելով իր հարազատները կը սկսի թափառիլ որբանոցէ որբանոց, ճաշակելով կեանքին բոլոր դառնութիւնները:

Սկսած է գրել փոքր հասակէն: 1917ին Թիֆլիզի որբանոցը գտնուած ժամանակ, տեղւոյն թերթերէն մէկուն մէջ կը հրատարակէ իր առաջին ոտանաւորը: Այդ ոտանաւորը իր վրայ կը հրաւիրէ Յովհաննէս Թումանեանի ուշադրութիւնը: Այնուհետեւ, դէպքերու բերումով, Վաղարշակ Նորենց կը ծանօթանայ Եղիշէ Չարենցին: Տաղանդաւոր բանաստեղծը սկսնակ երիտասարդին խոստմնալից նախափորձերէն յուսադրուած կը ստանձնէ այս վերջինոյն հոգատարութիւնը:

Այդ օրէն ի վեր շուրջ քառասուն տարիներ անցած են եւ այդ երկարամեայ շրջանին հրատարակուած են իր շարք մը բանաստեղծական գիրքերը՝ «Օրերի ճամբին» եւ «Իրիկուն» 1926ին, «Երկրորդ գիրք»՝ 1930ին, «Լիրիկական Ֆրոնտ»՝ 1932ին, «Բանաստեղծութիւններ»՝ 1936ին, «Գիրք քնարական»՝ 1954ին, «Ճանապարհներ»՝ 1956ին, «Իմ աշխարհը»՝ 1958ին:

Վ. Նորենց իր ստեղծագործութեան առաջին շրջանին գրած է թէ՝ քնարական կարճ բանաստեղծութիւններ («Օրերի ճամբին») եւ թէ մեծ կտաւի գործեր («Իրիկուն» քերթուածը): Այդ շրջանին գրած վիպապաշտ բանաստեղծութիւնները պարուրուած են անձնական վիշտով եւ թախիծով: Բանաստեղծին մանկութիւնը, իր որբութիւնը, իր դառն անցեալին կսկծագին յիշատակները մելամաղձիկ զգայնութեամբ կը ծփան անոր քերթուածներուն մէջ: Այդ դառնակսկիծ յիշատակները տրտում եւ վշտաբեկ աշխարհ մը ստեղծած են բանաստեղծին հոգիին մէջ, որուն տրտմաթաթաւ հրնչիւնները կ'ընկերանան անոր բանաստեղծութիւններուն ամէն մէկ տողին: Բանաստեղծը չի կրնար ձերբազատուիլ հին կեանքին սոսկումէն, որ, մղձաւանջի պէս կը հալածէ անդադար:

Եւ պատահական չէ, որ «կեանքի գալարթ քրքինը մահուան ճիչի» մէջ կորսնցուցած բանաստեղծը իր ստեղծագործութեան առաջին քայլերուն մէջ կ'օգտագործէ խորհրդապաշտ ձեւերը: Այս տեսակէտէն յատկանշական են 20ական թուականներուն գրուած «Ձերմակ տեսիլներ» եւ «պատանեկան յոյզեր» բանաստեղծութիւններուն շարքը: Բանաստեղծը այս կտորներուն մէջ ջերմ յոյզերով կը վերակենդանացնէ իր կորսնցուցած հարազատները: Հայրը, մայրը, քոյրը, եղբայրը եւայլն, բանաստեղծին երեւակայութեամբ կը ներկայանան հէքեաթային հերոսներու կերպարանքով: Անցեալ մըն է այս, որ իր մութ խորխորատներուն մէջ անհետ տարած է այնքան սիրելի դէմքեր, որոնց վերյիշումը թախիծով եւ վիշտով կը համակէ երիտասարդ բանաստեղծին սիրտը: Բարեբախտաբար, հակառակ իր ցաւին ու կսկիծին, Նորենց այդ անցեալը ցաւատանջ անձկութեան չի վերածեր: Այդ տողերուն մէջ կարօտի ձայնը ողբի փոխադարձութեան չի վերածուիր: Ընդհակառակն, կենսասիրութիւնը կը փարատէ իր վիշտը եւ հեղինակին կը ներշնչէ աշխոյժ կենդանութիւն:

Նորենցի նոյն շրջանին գրած «պատանեկան յոյզեր»ը նուիրուած են սիրոյ ապրումներու: Այդ սիրային բանաստեղծութիւնները կը վկայեն հեղինակին լաւատեսութիւնները, կենսախինդ զգացումները: Բանաստեղծը իր աչքերը կը յառէ կեանքին երջանիկ եւ լուսաշող կողմերուն վրայ եւ կը յաջողի իր ուսերէն թօթափել անցեալի մռայլ մղձաւանջը, յողնատանջ ծանրութիւնը եւ ըսփոփուիլ սիրոյ յոյզերով: Սէրը ուժ եւ աւիւն կը ներարկէ իր հոգիին՝ յամառ կերպով դիմադրելու եւ յաղթահարելու համար կեանքին ծանր բեռը:

Զլինէին քո աչքերը, որ աչքերիս լոյս են
տուել,
Քո շուրթերը՝ երգի աղբիւր, որ ինձ
սիրոյ յոյս են տուել,
Ժպիտներդ անմարելի, որ ինձ կրակ
յոյզ են տուել,
Կը մեռնէի ես, որ մահից մի հրաշքով
խոյս եմ տուել,
Մահի բերանն ընկած՝ վերջին իմ
ճիգերին ուժ եմ տուել,
Սիրած կեանքի ծանր լծին յամառօրէն
ուս եմ տուել:

Այս անգամ բանաստեղծութիւններուն վիպապաշտ հերոսը ինքը՝ հեղինակն է: Ան մեզի ցոյց կուտայ սիրած կակին՝ իր մէջ ստեղծած յոյզերը: Բանաստեղծին սէրը մեղմ, քնքոյշ եւ նուրբ՝ իր արտայայտութիւնը գտած է քնարական ջերմ քառեակներու մէջ: Նորենց ընդհանրացումներ կ'ընէ կեանքին եւ սիրոյ հոգեբանական երեւոյթներու մասին: Այս իմաստով, ուշագրաւ է «Որոնում» բանաստեղծութիւնը․

Կեանքում բոլորն որոնում են, դու էլ
ինձ պէս որոնել ես,
Կեանքը մի մեծ որոնում է խոր,
մթածին, կախարդական:
Որոնումից ոմանք յոգնած՝ դառնում են
հին տունը իրենց
Ու յանձնում են նորից սիրտը իր հին
բոցին կախարդական:
Ինձ դարձ չկայ, ներիր սիրոյս
որոնումներն իր մոլորուն,
Մինչեւ հասնի իր երազած կեանքի
գանձին կախարդական:

Հակառակ անոր, որ ոտանաւորին վերջին տողերուն մէջ մտայղացման հիմնական գաղափարը կը վերջանայ քիչ մը անորոշ ձեւով, այնուամենայնիւ, հետաքրքրական է գրուածքին ոգին՝ սիրոյ մէջ ալ մարդուն անդուլ որոնումը բնորոշելու ձգտումով:

Գ. ՀԱՍԻՏԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

—o—

ԽՐԻՄԵԱՆ ՀԱՅՐԻԿԻ ՄԱՀԱԴԻՄԱԿԸ

Ծագումով հայ եւ հին աղեքսանդրապոլցի յայտնի քանդակագործ Մերկուլով, 1907 Հոկտեմբեր 29ին, Խրիմեան Հայրիկի մահուան օրը, պատրաստած է Հայրապետին մահադիմակը: Քանդակագործը երկար տարիներ գուրգուրանքով իր մօտ պահած է այդ թանկագին մասունքը եւ միայն իր կեանքի վերջին օրերուն է, որ կտակած է Էջմիածինի:

Քանի մը ամիս առաջ, քանդակագործին աղջիկը, մասնաւոր առաքելութեամբ, Լենինկրատէն Էջմիածին կուգայ եւ Վազգէն Ա.ի կը յանձնէ նուէրը:

ՈՏՆԱԳՆԴԱԿ

Համամիութենական մրցումներու՝ Մոսկուա, Երեւան եւ այլուր, տոնա-

ՎԱՆԻՆԱ ՎԱՆԻՆԻ

—o—

Միխիրէլլի քանի մը վայրկեան զայն ուշադրութեամբ դիտելէ ետք, նետուեցաւ անոր բազուկներուն մէջ եւ մրմնջեց․

— Հոգեակս, դուն ինծի ամէն բան մոռցնել կուտաս, նոյնիսկ պարտականութիւնս: Բայց քանի որ քու հոգիդ ազնիւ է, այնքան աւելի շուտ պիտի կրնաս զիս ըմբռնել:

Վանինա երկարօրէն արտասուեց եւ վերջապէս որոշեցին որ երիտասարդին մեկնումը տեղի ունենար երկու օր յետոյ:

— Փիէթրօ, ըսաւ Վանինա յաջորդ առտուն, յաճախ դուք ինծի ըսած էք որ, հանրածանօթ մարդ մը, օրինակ՝ Հռոմայեցի իշխան մը որ յանձն կ'առնէ մեծաքանակ դրամ տրամադրել․ կրնայ մեծ ծառայութիւն մատուցած ըլլալ ազատութեան գործին, եթէ յանկարծ Աւստրիան մեզմէ հեռու, ձեռնարկէ մեծ պատերազմի մը:

— Անկասկած, պատասխանեց Փիէթրօ զարմացած:

— Էհ, ուրեմն, դուք սիրտ մը ունիք, ձեզի կը պակսի միայն դիրք մը: Կուզամ ձեզի մատուցանել ձեռքս՝ երկու հարիւր հազար ոսկի եկամուտով: Ցանձն կ'առնեմ նոյնպէս ստանալ հօրս համաձայնութիւնը:

Փիէթրօ փարեցաւ երիտասարդուհիին ծունկերուն: Վանինան կը ճառագայթէր ուրախութենէն:

— Ձեզ կը սիրեմ մեծ կիրքով, ըսաւ երիտասարդը, սակայն ես հայրենիքի խեղճ ծառայող մըն եմ, եւ որքան Իտալիան դժբախտ է, այնքան ես պարտաւոր եմ հաւատարիմ մնալ անոր: Տոն Աստրիւպալէի համաձայնութիւնը ստանալու համար, պէտք է ամիսներով խաղալ տխուր դեր մը: Վանինա, կը մերժեմ ձեզ ...

Այս լսելով, երիտասարդը, կարծես զգալով որ քաջութիւնը պիտի պակսէր իրեն, աճապարեց աւելցնել․

— Իմ դժբախտութիւնս այն է որ քեզ կեանքէս աւելի կը սիրեմ եւ Հռոմէն հեռանալը ինծի համար տանջանքներէն մեծագոյնն է: Ո՜հ, ինչո՞ւ համար Իտալիան չէ ձերբազատուած բարբարոսներէն ... ինչ մեծ հաճոյքով պիտի երթայի ապրիլ քեզի հետ՝ հեռաւոր Ամերիկայի մէջ:

Վանինա սահմռկած էր: Այս մերժումը վիրաւորած էր իր հպարտութիւնը, բայց շուտով նետուեցաւ Միխիրէլլիի բազուկներուն մէջ:

— Երբեք այսքան սիրալիր չէիր թըւած ինծի, աղաղակեց երիտասարդուհին: Այո, իմ փոքրիկ վիրաբոյժս, յաւիտեանս քեզի կը պատկանիմ: Դուն մեր նախնիքներուն՝ Հռոմայեցիներուն նման մեծ մարդ մըն ես ...

Բոլոր ապագայի մտածումները, լրջախոհութեան բոլոր տխուր առաջադրութիւնները անհետացան:

Կատարեալ սիրոյ պահ մը յաջորդեց, եւ երբ պէտք եղաւ տրամաբանել․

— Ռոմանեը պիտի հասնիմ գրեթէ անմիջապէս քեզմէ ետք, ըսաւ Վանինա: Հոն փորձեայի լոդանք պիտի պատրաստել տամ: Պիտի կանգ առնեմ Ֆորլիի մերձակայքը գտնուող Սան Նիքոլայի մեր դղեակին մէջ ...:

— Հոն, իմ ամբողջ կեանքս պիտի անցընեմ քեզի հետ, աղաղակեց Միխիրէլլի:

— Հիմա այլեւս իմ ճակատագիրս կը թելադրէ յանդուգն ըլլալ, շարունակեց Վանինա հառաչելով: Գիտեմ որ քեզի համար ինքզինքս կորսնցնեմ կը մատնեմ, բայց ի՞նչ փոյթ... Պիտի կրնա՞ս սիրել անպատուուած աղջիկ մը ...

— Իմ կինս չե՞ս միթէ, իմ յաւիտեանս պաշտելի կինս, պատասխանեց Միխիրէլլի: Պիտի գիտնամ քեզ սիրել եւ պաշտպանել:

Պէտք էր սակայն որ Վանինա վերադառնար ընկերութեան մէջ: Հազիւ հեռացած էր Միխիրէլլիի քովէն, երբ այս վերջինը սկսաւ իր վարուելակերպը բարբարոս գտնել:

«Ի՞նչ է հայրենիքը, խորհրդածեց ան: Մարդ էակ մը չէ ան որուն երախտագիտութիւնն կը պարտինք, եւ որ մեզ թերացումի պարագային կրնայ դժբախտ ըլլալ եւ մեզ անիծել: Հայրենիքը եւ ազատութիւնը կը նմանին իմ վերարկուիս, բան մը որ ինծի օգտակար է եւ զոր պէտք է գնեմ՝ եթէ սակայն ժառանգ չեմ ստացած հօրմէս: Վերջապէս, կը սիրեմ հայրենիքը եւ ազատութիւնը, վասնզի այս երկուքն ալ ինծի օգտակար են: Եւ սակայն, եթէ այդ վերարկուն Օգոստոսին ինծի որեւէ օգուտ չի կրնար ընել, ի՞նչ հարկ կայ որ զայն գնեմ՝ այն ալ սուղ գինով: Վանինան այնքան գեղեցիկ է․ ունի մեծ ու յատկանշական հանճար, պիտի ջանան անոր հաճելի թուիլ: Ո՞րն է այն կինը որ երբեւիցէ գոհացած ըլլայ միակ սիրահարով մը: Բոլոր այդ Հռոմայեցի իշխանները զորս ես կ'արհամարհեմ իբրեւ քաղաքացիներ, այնքան առաւելութիւններ ունին իմ վրաս, եթէ մեկնիմ: Այնքան սիրալիր են ... Ա՜հ, եթէ մեկնիմ պիտի մոռնայ զիս եւ յաւիտեանս պիտի կորսնցնեմ զինքը ...»:

Գիշերուան կէսին, Վանինա եկաւ զինքը տեսնելու: Միխիրէլլի պատմեց անոր բոլոր այն մտահոգութիւնները որոնց մէջ ընկղմած էր իր բացակայութեան ընթացքին:

ՍԹԱՆՏԱԼ

(6 Շար.)

գնդակի հայկական խումբերը կարեւոր յաջողութիւններ արձանագրեցին եւ գրաւեցին առաջնագոյն դիրքեր։ Առաջին դասու Մոսկուա – Երեւան մրցումին, 6-1ով յաղթանակը տարած է Երեւանի «Սպարտակ»ը, իսկ Բ. դասու Երեւան – Կիրովաբաղ մրցումին՝ «Նայիրի» խումբը 0ի դէմ 2ով։ Այս վերջինը, իր այս յաղթանակով կը գրաւէ երկրորդ տեղը, առաջնութիւնը զիջելով Քութայիսցի – ներուն։

ՕԴԱՆԱՒՈՎ ՄՈՍԿՈՒԱ – ԵՐԵՒԱՆ

Յուլիսէն սկսեալ արդիական մեծ օդանաւեր գործածութեան դրուեցան Երեւան – Մոսկուա գիծին վրայ։ Այսուհետեւ 3·5 ժամ պիտի տեւէ առանց վայրէջքի երթեւեկութիւնը։

ՆՈՐ «ՈՒՆԻՎԵՐՄԱԳ»Ը

Ծանօթ է Երեւանի նախկին Ունիվեր – մագ վաճառատունը, իբրեւ ամէնէն մեծը եւ արդիականը։ Այժմ, կայարանին մօտ, պիտի շինուի նորը՝ 33·000 խորանարդ մեթր տարածութեամբ եւ չորս յարկանի։ Պիտի ունենայ երեսուն մեթր լայնու – թեամբ ընդարձակ վաճառասրահներ՝ 125 վաճառատեղերով։ Շէնքը օժտուած պիտի ըլլայ ամէն յարմարութիւններով, մինչեւ իսկ ղալար սանդուղով։

ԵՐԿՐԱԲԱՆԱԿԱՆ ԹԱՆԳԱՐԱՆԸ

Մուշքի գլան մօտ այցելուներու ու – շադրութիւնը կը գրաւէ պղինձի, մոլիպ-դենի եւ հայկական մարմարի կտորներ, իսկ ներսը ... Հայաստանն է՝ երկրաբա-նական հարստութեամբ, որ հիացում կը պատճառէ ամէն այցելուի։

Տարիներէ ի վեր Թանգարանը կը հա – րըստանայ նոր նիւթերով։ Ամէնէն ուշա-գրաւը հնութեան բաժինն է, ուր, Սեւա – նայ լիճին մէջ ձուկ որսալու ատեն յայտնաբերուած եղջերուի մը գանկը կայ։ Կան նաեւ հս ու հոն գտնուած փի-ղի, եզի, ձիու եւ ուղտի կմախքներ։

ԼՈՒՐԵՐ ՍԵՒԱՆԻ ՇՐՋԱՆԷՆ

Իշխանաձուկին պաշարները պահպանե-լու նպատակով Սեւանի ձկնաբուծական գործարանին մէջ արհեստական կերպով մէկ տարուան մէջ բազմացուցած են տաս-ը միլիոն ձկնիկ։ Երբ մէկէն – երեք կը-րամ ծանրութիւն կունենան, ձկնիկները կը թափեն Սեւանի լիճը։

Նոյն նպատակով արհեստական լիճ մը պիտի շինուի Լիճք գիւղին մօտ։

×

ՍԵՒԱՆ քաղաքը բարեկարգելու ծրա – գիրները կը գործադրուին մեծ թափով, կը զբէ «Սով. Հայաստան»։ Կը շինուին դպրոցներ, մշակոյթի տուն եւ մանկապարտէզ մը։ Կը զետեղուին կա – զմաւոր խողովակներ եւ շուտով Սեւան կը մտնէ մարդատար շոգեկառքը։

ՎԻԷՆՆԱՅԻ ՕՓԵՐԱՆ

—o—

Վիէննայի օփերայի հոյակապ շէնքը կառուցուած է 1869 թուականին ճարտա-րապետ Օկիւստ Ֆոն Ցիկարտսպուրկի կողմէ, իտալական Ռընէսանսի ոճով։ Գլխաւոր պողոտաներ կուգան խաչաձե – ւել իր շուրջը, այնպէս որ եթէ քաղաքին մէջ որեւէ գործ ունենաք ստիպուած էք վայելել իր փառաւոր ուրուագիծը։

Մեծանուն հեղինակներ, ինչպէս Վէր-տի իր «Ռեքուիեմ», Ռիխարտ Վակներ «Լոհենկրին»ը նոյն օփերայի շէնքին մէջ անձամբ վարած են։ Այս հաստատութիւ-նը եղած է մեծագոյն երգիչներու եւ սենֆոնիք նուագախումբերու օրրանը։

Արման Թոքաթեան 1923 տարուոյ ըն – թացքին երգած է նոյն բեմէն եւ մեծ յա-ջողութիւններ արձանագրած է. իր ա – նունը կը յիշուի պատուոյ ցանկին մէջ։

Վիէննայի ազնուական ժողովուրդը հը-պարտութեամբ կը խօսի իր օփերային մասին եւ կը դուրգուրայ անոր վրայ։ Համաշխարհային Բ. պատերազմի ըն – թացքին ռումբեր անգթօրէն քանդեցին շէնքին ձախ կողմը եւ գմբէթին կէսը. այս չար հարուածը վիէննացի ժո-ղովուրդին սրտին մխուած դաշոյնի հարուածի ազդեցութիւնը գործեց։

Տասը տարուան ընթացքին հազիւ կըր-ցան իրենց լումաներով վերականգնել պատմական այս սպիտակ շէնքը։ 1955ին Օփերան առաջին անգամ վերաբացա – ւ դռները իր սիրելի համակիրներուն տա-լով հոգեմայլ ներկայացումներ, մանա-ւանդ առաջին գիշերը անմոռանալի պի-տի մնայ իր փառաւոր պատմութեան է – ջերուն մէջ։ Ամէն կողմէ հրաւիրուած մեծ խմբավարներ, օփերայի ականաւոր դէմքեր, ազնուական անձնաւորու – թիւններ եկած էին գրաւել իրենց տեղե-րը։

Իբր բացման ներկայացում Պեթհովէ – նի միակ օփերային «Ֆիտելիօ»ին նախա-պատուութիւն տրուած էր, իսկ երկրորդ գիշերը օփերան պալատական շքեղ սրա-հի մը վերածուած էր, սենֆոնիք մեծ նը-ւագախումբը գրաւած էր բեմը եւ կը նուագէր անմահ Շթրաուսեան վալսերը. վարը սրահին մէջ ճերմակ շղարշեայ հա-գուստներով նուրբ օրիորդներ սեւ ֆրաք-ներ կրող քավալիէներու հետ շրջանակ – ներ գծելով երազային տեսարան մը կը պարզէին, ապրեցնելով տասնըիններորդ դարէն մնացած ռոմանթիկ գիշեր մը։

Աշխարհահռչակ վիպասան Ալեքսանտր Տիւմա չափազանց շռայլ էր։ Մեռնելէ մէկ քանի օր առաջ, գնաց նոյնպէս հռչակաւոր գրագէտ իր զաւկին մօտ, որ ընդհակառակն շատ խնայասէր էր եւ զայն քաջալերելով ըսաւ.

— Տղաս, եկայ գրկիդ մէջ մեռնելու։ Կը տեսնե՞ս։ Ժողովուրդը միշտ շռայլ կը կոչէր զիս եւ սակայն, աշխարհի ամէնէն տնտեսագէտ մարդն եմ։ Հազիւ 18 տա – րեկան էի երբ Փարիզ եկայ, միայն երեք ոսկեդրամ ունէի գրպանս։ Թէ մինչեւ այսօր ի՛նչ խնայողութեամբ ապրեցայ, ատիկա կրնաս հասկնալ սա իրողութե – նէն, որ այն երեք ոսկեդրամներէն մէկը դեռ պահած եմ վերջին օրերուս համար։ Եւ իսկապէս, գրպանէն ոսկեդրամ մը հանեց։

ՋԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

—o—

ԼԻՈՆ, (Յատուկ) — Քաղաքին միօրի – նակ ու թոհուբոհալից մեր կեանքին մէջ, ուր առօրեայ հոգերը կը ճնշեն մտքերու վրայ, իսկական բալասաններ պէտք է համարել դաշտահանդէսները, որոնք կը սարքուին ամառուան այս ամիսներուն։ Ուր մարդիկ կը հաւաքուին բաց դաշտե – րու մէջ, քանի մը ժամ ազատ օդ շնչե – լու, հոգեպէս ու մարմնապէս կազդուր – ուելու, հայկական մտերմիկ շրջանակի մէջ զիրար վայելելու ու նաեւ բարեգոր-ծական ձեռնարկ մը քաջալերելու կրկ – նակ նպատակներով։

Այդ պատեհութիւնը մեզի տուաւ Կապ. Խաչի Լիոնի վարչութիւնը, որուն Կիրա-կի օրուան Տէսինի դաշտին վրայ տը – ւած դաշտապանդէսը, պսակուեցաւ կա – տարեալ յաջողութեամբ, խանդավառ եւ օրինակելի մթնոլորտի մը մէջ։

Համարձակ կրնանք յայտարարել, որ տեղւոյս Կապոյտ Խաչը կը վայելէ գա – ղութին անվերապահ համակրանքն ու քաջալերութիւնը։ Վկայ՝ խուռն բազ – մութիւնը, ամէն խաւէ ու դասակարգէ։ Բոլորի դէմքին վրայ կը նշմարուէին ու-րախութեան ու գոհունակութեան արտա-յայտութիւններ։ Ու կէսօրէ ետք, երբ խօսնակը՝ Կարօ Յովակիմեան, կը յայ – տարարէր հանդէսին պաշտօնական բա – ցումը, ներկայ ժողովուրդը արդէն յա – գեցած էր տիկիններու ձեռքերով պատ – րաստուած լիցքերով ու աղանդերներով։ Խաչուհիները՝ իւրաքանչիւրը գիտակից իր պարտականութեան, եռանդագին կը սպասարկէին ժպտադէմ։ Մինչ մեր ան-նման Ղազօն, կրակին առջեւ համբերա – տարօրէն կը խորովէր շամփուրած մի – սերը։ Թեթեւցնելով այսպէս տիկիննե – րուն ծանր բեռը։

Վարչութեան քարտուղարուհին Տիկին Գայթանճեան, որուն մասին քանիցս արտայայտուած ենք այս սիւնակներուն մէջ, մաքուր հայերէնով համառօտակի կը բացատրէ միութեան նպատակը։ Կը թուէ փաստեր իրենց կատարած գործու-նէութենէն.— այցելութիւններ հիւան – դանոցներու, հանգստեան տուներու, նիւթական ու դրամական օժանդակու – թիւն չքաւորներու եւ ծերուներու, ծրարներ ղրկուած ֆրանսական բանակի հայ զինուորներու, որոնք յուզիչ նամակ-ներով կը յայտնէին իրենց շնորհակա – լութիւնները, զթութեան այս մեծ կազ-մակերպութեան։

Ու ճառեր, երգեր, արտասանութիւն – ներ, պարեր։ Խանդավառութիւն մը ինք-նեկ։ Այն աստիճան որ «աննշորհք»ներն անգամ կը մօտենան բարձրախօսին, ի – րենց «շնորհքները» ցուցադրելու։ Տիկին Մակէսեան արտայայտուեցաւ հայ կնոջ առաքինութեան ու պատուախնդրութեան մասին, յիշեց դրուագներ աքսորի կեան-քէն։ Փոքրիկն Ալթունեան արտասանելու ձիրքերով օժտուած աղջնակ մը է։ Սա-հուն առոգանութեամբ կ'արտասանէ հա-յերէն երկարաշունչ կտորներ։ Ծափող – ջունուեցան երգերը պարոններ Գայթան-ճեանին, Ֆերհարտեանին, Զափարեա – նին, Տէր Պետրոսեանին։ Նաեւ Պ. Կ. Փիլիպպոսեանին, Ամերիկայէն եկած հայրենակից հիւր մը, որ խանդավառ բառերով յայտնեց նաեւ իր գոհունակու-թիւնը։ Տիկին Մառի Կարապետեանի, Օր. Անժէլ Կարապետեանի եւ Օր. Լուիզ Հարէլեանի յաջորդական պերեցիկ եր – գերը մանաւանդ, խանդավառութիւնը հասցուցին իր գագաթնակէտին։

Դաշտահանդէսը իր ներկայութեամբ ուզած էր պատուել նաեւ Տէսինի հոգե – ւոր հովիւ Վարագ քահանայ, որ ծանրա-ցաւ հայապահպանման գործին վրայ։ Հանդիսականներուն թելադրելով որ ուժ-տան հայ դպրոցին ու եկեղեցին, գըլ – խաւոր ազդակները Հայութեան յաւեր – ժացման։

Սեղանները ծանրաբեռնուած են ըմպե-լիներով, ուտելիքներով, պտուղներով, թերթանուշ, խմորեղէն։ Խմբական եր – գեր ամէնուրեք։ Մելիքը, յաւիտենական երիտասարդ, իր սեղանին շուրջ հաւա – քած «աննշորհք երգիչներ» Աստատուր – եանը, Փիլոսը, Յակոբ Ռուբինեանը, անխուսափելի իր անհատնում ձիթապը – տուղով, Յով. Տօնոյեանը եւ ուրիշներ, կը ղեկավարէ խումբը։ Նոյն իսկ «Յա – ռաջ»ի զիտական աշխատակից, ծանրա – գլուխ Գուրգէն Պօյաճեանն անգամ ետ չի մնար կարաւանէն։

Անցեալ Կիրակի հայկական օր մը ապ-րեցանք։

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ

Դպրոցասէր Տիկնանց Վարժարանի 1960 – 1961 տարեշրջանի պետական քըն-նութիւնները յաջող կերպով անցընելով պըրըվէի վկայական ստացած են, — Քո-լէթ Ցարութիւնեան, Եւա Գուրպէթեան եւ Նելլի Քէշիշեան։

Իսկ Սերթիֆիքա տ'Էթիւտի վկայա – կան ստացած են.— Արապեան Ատրինէ, Արթինեան Անի, Արսէնեան Անի, Ճիհան-եան Քրիստինէ, Յակոբեան Պեթի, Զու-գուրանեան Անի, Տօնապետեան Տիգրա – նուհի, Փափազեան Իտա, Քասքասեան Քրիստինէ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (248)

ՀԱՅՈՑ ԲԵՐԴԸ

—o—

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

—o—

ՄԱՍՆ ԵՐՐՈՐԴ

ՎԵՐՋԱԲԱՆ

Արդ, Շապուհը պատուիրել է ինձ ասել, որ եթէ Թագուհին անձնատուր լինի կա-մաւ՝ կը լինեմ կարի բարեհաճ. բանից կ'արձակեմ Արշակ Թագաւորին եւ Վա – սակ սպարապետին։

Խորհիր, Թագուհիս քո խօսքից է կախ-ուած Հայոց Աշխարհի փրկութիւնը եւ մեր արքայի ազատութիւնը։

Փառանձեմը լսում էր շուրթերը սեղ – մած, հրացայտ աչքերը մի կէտի յառած, եւ երբ Հայր–Մարդպետն աւարտեց՝ նա ուղիղ նայեց պալատի կառավարչի ծաղ-կոտար դէմքին, եւ, պատասխանի փո – խարէն, հարցրեց բարկութիւնը զսպած.

— Իսկ ի՞նչ լուր ունես պահմառան – դից եւ Մուշեղ սպարապետից, տէր Մարդպետ։

— Եւ ոչ մի լուր, Թագուհիս։ Ես ո – չինչ չեմ լսած։

Փառանձեմը այս անգամ սեւեռուն եւ անթարթ նայեց Հայր – Մարդպետի ոչ թէ դէմքին, այլ նրա դեղնափայլ աչ – քերին։

—Ոչինչ,– Փառանձեմը գլուխը տարու-բերեց յանդիմանանքով։— Եւ դու, ինչ-պէս ես համարձակւում ինձ՝ արինար – բու Շապուհին անձնատուր լինելու առա-ջարկ անել։ Չգիտե՞ս միթէ, որ Պապն ու Մուշեղը գալիս են բանակով եւ շուտով կը հասնեն մեզ օգնութեան։

— Արդեօք, — ուսերը վեր քաշեց Հայր – Մարդպետը թերահաւատ։

— Կասկածո՞ւմ ես։

— Ա՛ռ այժմ... վստահ չեմ, Թագուհի։

— Ո՞չ։ Իմացիր ուրեմն, շուտով որ – դիս, հայրս եւ իմ սպարապետը կըգան ինձ օգնութեան։ Ես հաւատի եւ ստոյգ լուր ունեմ, որ նոքա մօտենում են ար – դէն Կարին քաղաքին։

Հայր – Մարդպետն գլուխն իջեցրեց։

— Ինչպէս։ Դու չե՞ս հաւատում։

— Կ'ուզէի հաւատալ, Թագուհի, սա – կայն...

— Սակայն կամենում ես ասել, տխրա-գաւ։

— Վիրաւորանքը ինձ ցաւ է, Թագու-հի. բայց ինչ լինելու է՝ պիտի լինի։ Անխուսափելին պիտի կատարուի։ Հա – մաձայնիր հաշտութեան...

— Փակիր պիղծ բերանդ, անկոչ մար-գարէ։ Զար է քո սիրտը եւ միտքդ թու – նոտ, կոտած հոգի։ Հեռու այստեղից եւ ոչ ոք թող չլսի քեզ։ Քո կերպարանքդ իսկ կարող է թունաւորել իմ մարտիկնե-րի միտքը։ Գնա, գնա յայտնիր Շապու-հիդ, որ ես նորան համարում եմ խար – դախ, խաբեբայ եւ մերժում եմ բոլոր առաջարկները նորա։

Արդեօք հօր՝ Անդոք իշխանի անդիջող ոգի՞ն էր նրա մէջ, որ չէր ուզում տես-նել պարսկասէր մէկը եւ իւրաքանչիւր պարսկասէրի համարում էր դաւաճան ու թշնամի, ու յաճախ կրկնում էր հօր նման. «Հայրենիքին դաւաճանողը ար-ժանի չէ գթութեան, իսկ պարսիկին ծա-ռայողը՝ առաւել»... Թերեւս այդ էր պատճառը, որ նա Փառանձեմը, նախա-տինքներով դուրս արաւ պալատի կառա-վարչին.

— Հեռացիր իսկոյն, չարի ծնունդ...

Եւ Հայր – Մարդպետը ելաւ քրթմնջե-լով.

— Կը զղջա՞ս, դուստր զոռոզ Անդոքի... Կը զղջաս, բայց արդէն կը լինի ուշ։

Հայր – Մարդպետի գնալուց յետոյ Փառանձեմն սպասում էր, թէ իր մեր – ժումից Շապուհն անշուշտ պիտի սաստ-կացնի գրոհը, ուստի հրամայեց, որ բեր-դապետը զօրքը հաւաքի ամրոցի հրապա-րակում։

Նա կարիք էր զգում զօրքի հետ խօ – սելու. Թող ամէնքն իմանան իրենց վի – ճակը։ Ու, փոքր անց, երբ բերդապահ զօրքը, նրա հետ եւ բերդում ապաստա – նած ժողովուրդը հաւաքուել էր ներքին զօտու լայն հրապարակում, վերեւից ի-ջաւ Փառանձեմը սովորականի պէս սե – ւահանդերձ. ինչպէս միշտ՝ նրան ուղեկ-ցում էին մի քանի իշխաններ եւ Կատրա-նիդէ տիկինը։

Հասնելով քարէ սանդուղի վերջին աս-տիճաններին՝ նա կանգ առաւ այդ բար – ձրութեան վրայ եւ նայեց խռնուած բազ-մութեան։ Նրա ետեւ կանգ առան եւ նրա ուղեկիցները։ Ամէնքն սպասում էին, թէ ինչ է ասելու Թագուհին։ Բայց նա ի-կոյն չխօսեց. մի առվայրկեան տխուր նայեց հաւաքուածներին, ասես ստուգե-լու, թէ բոլորը ներկա՞յ են արդեօք, ա-պա ասաց հանդարտ.

— Սիրելիներ, պարսից արքան, խար – դախն Շապուհ, Հայր – Մարդպետի բե – րանով առաջարկում է մեզ՝ հաշտու – թիւն, դա նշանակում է, որ մենք անձ – նատուր լինենք դայլի ողորմածութեանը։ Ես որոշել եմ անձնատուր չլինել։ Իսկ դուք, զաւակներս, կը ցանկայի՞ք լի-նել...

ՍՏԵՓԱՆ ԶՕՐԵԱՆ

(Շար.)

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Շաւիլի Հ. Յ. Դ. «Արղութեան» խումբի ընկերները ցաւակցութիւն կը յայտնեն ընկեր Գէորգ Պօղոսեանին եւ իր ընտանեկան պարագաներուն իրենց հօր Արտաշէս Ղազարոսեանի ցաւալի մահուան առթիւ :

Ֆ. Կ. Խաչի Շաւիլի մասնաճիւղի ընկերուհիները ցաւակցութիւն կը յայտնեն ընկերուհիներ Սրբուհի Կէօչկարեանի, Ելիզ Գոչեանի եւ Մարի Պօղոսեանի իրենց հօր եւ կեսրայրին Արտաշէս Ղազարոսեանի ցաւալի մահուան առթիւ :

Այս տխուր առթիւ փոխան ծաղկեպսակի Շաւիլի դպրոցին կը նուիրեն Տէր եւ Տիկին Սարգիս Մկրտիչեան քսան Ն. Ֆ., Տէր եւ Տիկին Արմենակ Պետեան 10 Ն. Ֆ.:

Տեղւոյն Կապ. Խաչին կը նուիրեն Այրի Տիկին Փայլուն Պէրպէրեան եւ Տէր եւ Տիկին Գալուստ Մինասեան 10ական Ն. Ֆ.:

Տէր եւ Տիկին Դաւիթ Տէր Գալուստեան Փարիզի Մշակոյթի Տան կը նուիրէ 10 Ն. Ֆ.:

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ

Շաւիլի անտառին մէջ
(Գերեզմանատան մօտ)

Յուլիս 23, Կիրակի օր առաւօտէն մինչեւ երեկոյ:

Նախաձեռնութեամբ Շաւիլի Հ. Յ. Դ. Արղութեան խումբին, հովանաւորութեամբ շրջանի բոլոր խումբերուն :

Կը խօսին՝ Ընկերներ ՀՐԱՉ ՀԱՆՏԱՆԵԱՆ եւ ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ :

Ժամը 3ին այցելութիւն ողբացեալ ընկերներ Տէր եւ Տիկին Իշխան Արղութեանի, Բժ. Տէր Դաւթեանի եւ Հրանդ Աթանեանի շիրիմներուն :

Գեղարուեստական բաժին: Բարձրախօս: Ճոխ եւ մատչելի պիւֆէ :

Անձրեւի պարագային, շիրիմներու այցելութենէն յետոյ ընկերահամակրական խնջոյք տեղի կ'ունենայ հայ դպրոցի սրահը :

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Խանասորի Արշաւանքի 64րդ տարեդարձը կը տօնուի նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէին եւ մասնակցութեամբ Շրջանիս բոլոր ենթակոմիտէներուն ու խումբերուն, ինչպէս նաեւ՝ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին եւ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղերուն :

Յուլիս 30ին, Կիրակի ամբողջ օրը, Վալապռի ծառախիտ անտառին մէջ :

Շրջաններու ենթակոմիտէներու եւ խումբերու վարչութիւնները այժմէն պէտք է վարձեն իրենց մասնաւոր օթոքարները:

Մանրամասնութիւնները յետագային :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Փարիզի Աղքատախնամի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները .—

Տիկին Արշէն Տէրտէրեան քսան Ն. Ֆ., Տէր եւ Տիկին Պաղտասարեան քսան, Տիկին Աբրահամեան Աղաւնի 10 :

Մոնմորանսիի ծերանոցի պաշտահանդէսին առթիւ Պ. Պ. Գաբիկեան, Եէկէնեան, Տըպօթթօն 10ական Ն. Ֆ., Գասէնեան հարիւր Ն. Ֆ., Գալուստ Կիւլպէնկեան հիմնարկութիւն հարիւր Ն. Ֆ.:

Թորոսեան քոյրեր երեսուն, Տիկին Կարապետ Յակոբեան երեսուն, փոխան ծաղկեպսակի ողբ. Օր. Տիրուհի Անդրանիկեանի մահուան առթիւ :

Պ. Կէրէնեան Մոնմորանսիի ծերանոցին քսան, Պ. Իսրահեան Շարլ քսան :

(Շար.)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Լիոնի Եկեղեցաշէն Տիկնանց Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացաւ հետեւեալ նուիրատուութիւնները ի նպաստ Լիոնի եկեղեցւոյ շինութեան .—

Պ. Յովհաննէս Պէրպէրեան իր զաւկին մկրտութեան առթիւ տասը Ն. Ֆ., Տիկին Կիւլիզար Գալուստեան իր ամուսնոյն մահուան քառասունքին առթիւ հինգ Ն. Ֆ.: Տիկին Վեհանոյշ Բաղումեան հանգ. Զարուհի Մանուկեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի տասը Ն. Ֆ.:

Աղքատախնամ Տիկնանց Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացաւ Պ. Յովհաննէս Պէրպէրեանէ տասը Ն. Ֆ.:

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԷՀԼԻՐԵԱՆ ՍՐԱՀԻՆ

Միլանոյի մեր հայրենակիցներու հանգանակութիւնը, նախաձեռնութեամբ Բժ. Եր. Արզումանեանի .—

Պ. Պ. Եր. Հիւսիսեան եւ ընտանիք, Ստեփ. եւ Արամայիս Սրապեան, Հր. եւ Վազգէն Բամպակեան 50.000ական լիրէթ, Տիկին Սօնա Իպիչեան, Պ. Գ. Խանկէլտեան, Սէֆէրեան ընտանիք քսան հազարական լիրէթ, Տոքթ. Ե. Արզումանեան, Պ. Մարտիկ Գաչաչեան, Տոքթ. Նուպար Արսլանեան տասը հազարական լիրէթ, Պ. Յարութիւն Ճամճեան, Տոքթ. Տօնապետ Յովհաննէսեան, Պ. Պ. Վահան Մալոյեան, Կարպիս Պորանեան, Ճ. Յովհաննէսեան, Արիս Շալճեան, Վահէ Փափազեան, Տոքթ. Բ. Եղիազարեան, Տքթ. Արմենակ Սիրունեան, Պ. Օննիկ Ֆընտքեան, Ճար. Յարութիւն Գազանճեան, Թոքաճեան եղբարք, Տքթ. Մանուկ Խամպէկեան, Պ. Պ. Հ. Գարապիլէկեան, Յ. Պինեաթեան, Տքթ. Օննիկ Սարայտարեան, Տքթ. Նուպար Արսլանեան, Պ. Կարօ Պէրկամալեան հինգ հազարական լիրէթ, Պ. Ասատուր Զօպուեան երեք հազար լիրէթ, Տքթ. Սարգիս Քէօրօղլեան հինգ հազար լիրէթ, Պ. Ազատ Եսայեան երկու հազար լիրէթ, Օննիկ Աւագեան երկու հազար լիրէթ :

Իսահակ վրդ. Ղազարեան հազար լիրէթ :

Գումար 343.000 լիրէթ :

ՆՈՒԷՐՆԵՐ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԿԱՅԱՆԻՆ

Ֆ. Կապ. Խաչի Շրջ. վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները .— Պ. Պ. Սեդրակ Սանճեանէ, Վիլֆրանշէն 15 քիլօ կրիւյէռ պանիր, Առաքել Առաքէլեանէ, Լիոնէն յիսուն Ն. Ֆ., Անդրանիկ Մաղաքեանէ, Լիոնէն 40 Ն. Ֆ. դրասենեակի եւ ճաշարանի լուսամփոփներուն համար :

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆ. Կ. Խաչի Շրջ. վարչութիւնը կը յայտարարէ թէ, լրացած ըլլալով սահմանուած թիւը, փակուած են Օգոստոսի արձանագրութիւնները օդափոխութեան կայանի համար :

Վճարումները կատարել ամէն Չորեքշաբթի, ժամը 16 – 18, Կապ. Խաչի դրասենեակը, 17 Րիւ Պլէօ :

ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

ԴԷՊԻ

ԵՐԵՒԱՆ

Երեք շաբաթը անգամ մը
ՆԱՒՈՎ

ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ ուղղակի դէպի ԵՐԵՒԱՆ
Երթուղարձի գիներն են, կերակուրով
վերադարձին կարելի է Վենետիկ իջնել

13 ՕՐ ԵՐԵՒԱՆ

Պանդոկի մէջ բնակութեամբ եւ սնունդով

Բ. կարգ 3046 Ն. Ֆ.
Գ. կարգ 2506 Ն. Ֆ.

ՁԵՂՉ խմբովին ճամբորդողներուն :

ՈՒՂԵԳՈՅՔԻ իրաւունք, անձ գլուխ, 150 քիլօ՝ Բ. կարգի եւ 100 քիլօ՝ Գ. կարգի ճամբորդներուն :

Նոյն ճամբորդութիւնը օդանաւով կամ երկաթուղիով :

Մեր դրասենեակը կը զբաղի նաեւ դէպի Ամերիկա, Սուրիա եւ այլ ճամբորդութիւններով :

ԴԻՄԵԼ՝

ԺԱՆ-ԵՂԻՇԷ ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆ
ՄԱՐՍԷՅԼ
48, Rue de la République
Tél.: 20.47.22
MARSEILLE

●

ՓԱՐԻԶ
Մասնաճիւղ
7, Rue Auber, 7
Tél : RIC. 63-69
PARIS (9e)

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐ

ՕԳՈՍՏՈՍ 1-31

AGDE (Hérault)

Միջերկրականի կապոյտ ջուրերու ափին: Խաղադաշտ եւ լողանք: Խմբական պտոյտներ, դասախօսութիւններ եւ գեղարուեստական երեկոյթներ :

ՕՐԱԿԱՆ 9.50 Ն. Ֆ.

Արձանագրութեան համար դիմել՝ ամէն Ուրբաթ երեկոյեան ժամը 8էն – 10, եւ Շաբաթ օրերը ժամը 4 – 8, 17 Րիւ Պլէօ :

Գաւառը դիմել հետեւեալ հասցէներուն .—
ՄԱՐՍԷՅԼ .— Գազարեան, Վուայաժանս, 31, Լա Քանըպիէռ :
ԼԻՈՆ .— Պէրպէրեան, 39 Րիւ Տիւնուառ :
ՎԱԼԱՆՍ .— Մաղաքեան, 14 Րիւ Ֆրանքլէն :
ՏԷՍԻՆ .— Լիւլէճեան, 16 Րիւ Քոլի :
ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ .— Խրիմեան, 2 Րիւ Ռապըլէ :
ՆԻՍ .— Գաբրիէլեան, 19 Պուլվ. Մանեան :

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՍԵՒՐ

1961-1962

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԲԱՑՈՒԱԾ ԵՆ :

Իրենց զաւակները արձանագրել փափաքող ծնողքներու գործը դիւրացնելու համար կը յանձնարարենք, որ վարժարան առաջնորդեն երախան դպրոցական եւ բժշկական վկայականներով միասին : Փարիզէն դուրս գտնուողները գրաւոր դիմումին միացնեն վերոյիշեալ վկայականները:

Պայմաններու համար դիմել՝ գրաւոր կամ հեռաձայնով .—

DIRECTION DU COLLÈGE SAMUEL MOCRAT
26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O.)
Tél. : OBS. 18-28

ՀԱՅ ԸՆԾԱՅԱՐԱՆ

Լ Ը Փ Է Ք

ԲԱՑՈՒԱԾ ԵՆ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ
1961 – 1962
ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻՆ

Ուսման ծրագիրն է դասական ընթացք (ֆուր քլասիք):

Պայմաններու եւ որեւէ լուսաբանութեան համար դիմել գրաւոր կամ հեռաձայնով տեսչութեան :

École Apostolique Arménienne
3, Av. de Grandchmp
LE PECQ (S. et O.) Tél. 963-01-72

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Կապոյտ Խաչի օդափոխութեան կայանին համար, խոհարարուհի մը կուզուի Օգոստոսի համար: Դիմել ամէն օր ժամը 15էն 16, Մշակոյթի տուն .—17 Րիւ Պլէօ, հեռաձայն՝

TAI 63 89

ԻՏԱԼԻԱ ԵՒ ԱՒՍՏՐԻԱ

ՎԵՆԵՏԻԿ - ԹԻՐՈԼ - ՎԻԷՆՆԱ

ԽՄԲԱԿԱՆ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

Վիէննայի Մխիթարեան Միաբանութեան 4 յոբելեաններուն առթիւ:

Օգոստոս 11 — Սեպտեմբեր 4

Ճամբորդութիւնը կը կազմակերպէ եւ խումբը կ'առաջնորդէ Հ. Սամուէլ Վ. Արամեան :

Մանրամասն տեղեկութիւններու համար դիմել՝

Առաւօտուն, ժամը 9 – 13՝
ՀԱՅՐ ՍԱՄՈՒԷԼ Վ. ԱՐԱՄԵԱՆԻ
10 bis, Rue Thouin - PARIS (5e)
Tél. : ODEon 02-12

Կէսօրէ ետք, ժամը 13 – 17՝
E. DJEZIRIAN
27, Fbg. Montmartre, Paris (9e)
Tél. : PRO. 35-85

26 օր, Փարիզէն Փարիզ, ճամբորդութիւն, բնակութիւն եւ ճաշ՝ 550 Ն. Ֆ.:

ԱՐԵՒԸ բնութեան կուտայ կապոյտ երկինք, կանաչ սար ու ձոր, գոյնզգոյն ծաղիկներ եւ զուարթ լոյս...

ԱՐԵՒԸ կրնայ ձեր տունն ալ ողողել իր զուարթ լոյսով ու գոյներով եթէ ձեր բնակարանը ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ, ԶԱՐԴԱՐԷՔ եւ ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՎՄԱՅԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e
Tél. ; ARC 26-61 — Métros : Halles et Chatelet

136, Rue des Bourguignons, Asnières-Bois Colombes
Tél. : GRE. 09-47

11, Bd. de la République, La Garenne
Tél. : STA. 19-06

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Մեր սեփական արտադրութիւնը եղող եւ ամէնէն արդիական ճաշակով հնարուած առաջնակարգ ներկեր, գոյներու մեծ ընտրութիւն սէնթէթիք եւ վինիլիք պատրաստութիւններու : Նորոյթ թղթեր, իւղաներկեր, պատի սիրուն թուղթեր, ամէն տեսակ լինոլէոմ եւ փլասթիք :

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը :

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON PARIS 12e
64, BLD DE BELLEVILLE, PARIS 20e
166, AV. ARISTIDE BRIAND, PAVILLON-SOUS-BOIS - SEINE
4 BIS, RUE P. V.-COUTURIER, ARGENTEUIL - S. ET O.
24 RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER, ALFORTVILLE
48 BIS, RUE DALAYRAC FONTENAY SOUS BOIS

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE
HARATCH
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e
Fondé en 1925 Téléph. : PRO. 86 - 60
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ն. Ֆ. Վեցամսեայ՝ 27 Ն. Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 60 Ն. Ֆ. Հատը՝ 0.25 Ն. Ֆ.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 19 ՅՈՒԼԻՍ
MERCREDI 19 JUILLET 1961

37րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9155 37EME ANNEE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 17ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4956

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԹՈՒՐՔԻԱՆ

Օսմանեան առաջին Սահմանադրութիւնը հռչակուեցաւ 1876 Դեկտեմբեր 23ին, Սուլթան Ապտիւլ Համիտի կողմէ, իր գահակալութենէն քանի մը ամիս վերջ :

Այս Սահմանադրութեան հետ սերտօրէն կապուած է անունը Միտհաթ փաշայի, որուն գործակիցն էր եղած Գրիգոր Օտեան :

1876 Մայիսին, Ապտիւլ Ազիզի իշխանութեան վերջին օրերուն, Թուրքերը քանի հազար Պուլկարներ ջարդած էին Ֆիլիպէի շրջանին մէջ, ընդհանուր զայրոյթ առաջ բերելով Ռուսիոյ եւ Անգլիոյ մէջ : Կլէտսթոն իր բոցաշունչ ճառերով Օսմ. կայսրութեան կեղեքուած ժողովուրդներուն համար ազատութիւն կը պահանջէր :

Մեծ պետութիւններու օրակարգին վրայ էր Պոսնա – Հերսէքի եւ Պուլկարիոյ ինքնավարութեան հարցը :

Դէպքերը կը գահավիժէին :

1876 Մայիս 30ին Ապտիւլ Ազիզ գահընկէց — եւ անձնասպան — կ'ըլլար : Գահ կը բարձրանար Սուլթան Մուրատ Ե., որուն օրով Սերպիա եւ Գարատաղ պատերազմութեան դրօշ կը բարձրացնէին Օսմանեան կառավարութեան դէմ :

Սուլթան Մուրատ մտային խանգարման նշաններ ցոյց տուած ըլլալով, գահէն վար կ'առնուէր երեք ամիս վերջ : Իրեն կը յաջորդէր եղբայրը Ապտիւլ Համիտ Բ., 31 Օգոստոս 1876ին :

Ռուսիա կը սպառնար Թուրքիոյ իբրեւ պաշտպան Պալքանի քրիստոնեաներուն :

Պետութեանց ճնշումներէն ձերբազատուելու համար է, որ Համիտ պարտաւորուեցաւ Սահմանադրութիւն մը տալ Օսմ. կայսրութեան, օրէնքի առջեւ հաւասար հռչակելով Թուրք եւ ոչ – Թուրք տարրերը, որոնք այնուհետեւ պիտի ճանչցուէին իբրեւ «Օսմանցի» :

Իրմէ առաջ Ապտիւլ Մէճիտ 1839 Նոյ. 3ին Կիւլհանէի խաթթը Շէրիֆով, Ապտիւլ Ազիզ 1856 Փետրուար 18ին — Փարիզի դաշնագրի նախօրեակին — խաթթը Հիւմայունով հանդիսաւորապէս նման խոստումներ էին ըրած ոչ Թուրքերուն :

Թանզիմաթ անունով ճանչցուած այդ հրովարտակներէն ամէնէն աւելի օգտուողներն եղան Հայերը, որոնք Թուրքերէն տասնեւվեց տարի առաջ, 1860ին ունեցան իրենց առաջին Ազգային Սահմանադրութիւնը :

1877 – 78ի ռուսեւթուրք պատերազմէն օգտուելով, Ապտիւլ Համիտ ջնջեց Սահմանադրութիւնը եւ հաստատեց իր բացարձակապետական վարչաձեւը, որ տեւեց երեսուն տարի :

1908 Յուլիս 10/23ին երիտասարդ Թուրքերու եւ Մակեդոնիոյ բանակի ճնշումներուն տեղի տալով, Համիտ վերահաստատեց 1876ի Սահմանադրութիւնը : Օսմանեան կայսրութիւնը դարձաւ սահմանադրական միապետութիւն : Վարչաձեւ՝ որ վերջ պիտի գտնէր 1923ին, երբ քէմալական շարժումի յաղթանակէն վերջ, հիմնական յեղաշրջման պիտի ենթարկուէր Թուրքիա : Վերջ կը գտնէր Օսմանեան կայսրութիւնը :

Քէմալական Սահմանադրութիւնը միապետութեան տեղ կը հաստատէր Հանրապետութիւնը : Սուլթան – Խալիֆան պատմութեան կ'անցնէր : Կրօնքը կը բաժնուէր պետութենէն : Արաբական տառերը լատինականի, Հիճրէթի թուականը քրիստոնէականի, ուրբաթը կիրակիի, ֆէսը գլխարկի կը փոխուէին : Մայրաքաղաքը Պոլիսէն կը փոխադրուէր Անգարա : Կը ջնջուէր Ծերակոյտը : Ազգային Մեծ Ժողովը կը դառնար հիմը ոչ միայն օրէնսդիր, այլ նաեւ գործադիր իշխանութեան : Մոլեռանդ խոլամները «կեավուր» կը դառնային, արդիականութեան իրենց փորձերով :

1923ի քէմալական Սահմանադրութիւնը ապրեցաւ մինչեւ 1960 Մայիս 27, երբ ափ մը զինուորականներ քանի մը ժամուան մէջ, առանց արիւնահեղութեան, կալէ արձանի մը պէս տապալելով դեմոկրատ կառավարութիւնը՝ ձեռք առին իշխանութիւնը :

« Յեղափոխական » կառավարութիւնը մշակեց նոր Սահմանադրութիւն մը, որ հանրաքուէի ենթարկուեցաւ Յուլիս 9ին :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԿԸ ՎԵՐՍԿՍԻՆ ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ

«ԱՀԱԿ»Ը ԴԺԳՈՀ Է ՊՈՒՐԿԻՊԱՅԷՆ

Հինգշաբթի օր, Էվիանէն տասը քիլոմեթր անդին, չխանգարելու համար բուժուորները, Լիւկրէնի գիւղակին մէջ, կը վերսկսին ֆրանքօ-ալժերական բանակցութիւնները. կը թուի թէ ոչ մէկ նոր դէպք պատահած է, որ կրնար առիթ տալ այս նոր արարին, ինչպէս Ֆրանսական շրջանակները յայտարարած էին, ընդհատման ժամանակ: Երեւոյթներէն դատելով այն տպաւորութիւնը կը տիրէ թէ կողմերը կը մնան անզիջող եթէ նկատի չառնենք տը Կոլի Յուլիս 12ի ճառը, ուր յստակ կերպով յայտնեց թէ Ֆրանսա պատրաստ է ընդունելու անկախ եւ ինքնիշխան Ալժերիա մը: Տը Կոլ յայտարարեց նաեւ թէ ինքնորոշման գործադրութեան մասին կարելի է խորհրդակցիլ ալժերական քաղաքական դէմքերուն հետ, նոյնիսկ ըմբոստական շարժումին ղեկավարներուն, ինչ որ ցարդ չէր իսկ նախատեսեր :

Յունիս 13էն ի վեր (ընդհատման թուականէն) ի՞նչ անցաւ դարձաւ : Ալժերացիք բազմաթիւ ճամբորդութիւններ ըրին եւ բազմաթիւ տեսակցութիւններ ունեցան, գլխաւորաբար ափրիկեան ղեկավարներու հետ : Միւս կողմէ, բանակցութեանց երկրորդ արարին նախօրեակին Պելքասէմ Քրիմ, որ ղեկավարն է ալժերական պատուիրակութեան, յայտարարած է Փրաւտային թէ ինչ որ ալ ըլլայ նոր խօսակցութեանց արդիւնքը, «ԱՀԱԿ»ը որոշած է ՄԱԿի առջեւ տանիլ ալժերական հարցը :

Պէտք չէ մոռնալ նաեւ Յուլիս հինգի արիւնալի դէպքերը Ալժերիոյ մէջ, երբ մահմետականները ցոյցեր կատարեցին բողոքելու համար անջատման լուծումին դէմ: Այս բոլոր դէպքերը չեն հերքեր ֆրանսական համայնավար պաշտօնաթերթին, Իւմանիթէի այն կարծիքը թէ ժամանակը աշխատած է ի նպաստ Ալժ. Ազատ. Ճակատին :

Դիրքերը միշտ պարզ են, «ԱՀԱԿ»ը կը պահանջէ Սահարան իբրեւ ալժերական հողամաս եւ առանց նախապայմանի՝ անկախութիւն: Այս երկու կէտերուն վրայ, Յունիս 13էն ի վեր, «ԱՀԱԿ»ը ոչ մէկ զիջում ըրած է: Կարգ մը աղբիւրներու համաձայն, կրկին կը խօսուի Պէն Պելլայի ազատ արձակման մասին: Ծանօթ է, որ «ԱՀԱԿ»ը քանիցս յայտարարած է թէ Պէն Պելլա պէտք է մասնակցի խօսակցութեանց :

Այս էր կացութիւնը Լիւկրէնի հանդիպումէն առաջ եթէ Հապիպ Պուրկիպայի վերջին ճառը կարգ մը նորութիւններ չի բերէր եւ մանաւանդ լուրջ դժգոհութեան դուռ չի բանար ալժերացի ղեկավարներուն մօտ :

Գրած էինք երէկ թէ Թունուզի նախագահը նախ սպառնաց Ֆրանսայի եւ յայտարարեց թէ պիտի կրկնէ Սաքիէթ Սիտի Եուսէֆի դէպքը : Ծանօթ է որ Սաքիէթի ռմբակոծումէն ետք, Թունուզցիք պաշարած էին բոլոր ֆրանսական զօրանոցները: Թունուզցիք նոյնը պիտի ընեն Պիզերթի համար, Զորեքշաբթի օրուընէ սկսեալ, եթէ Փարիզ չսկսի խօսիլ Պիզերթի պարպումին մասին :

Բայց Պուրկիպայի ճառին կարեւոր մէկ մասը կը վերաբերէր ալժերացի իր եղբայրներուն: Հապիպ Պուրկիպա սահմանային հարցեր մէջտեղ դրաւ եւ յայտարարեց թէ Թունուզեան դրօշը պիտի դրուի թիւ 233 սահմանաքարին վրայ : Այդ սահմանաքարը Սահարայի վրայ Թունուզեան պահանջներուն ծայրագոյն սահմանն է, Ֆոր – Սէնէն 45 քիլոմեթր հարաւ: Այդ սահմանը գծուած է 1910ի ֆրանքօ-թունուզեան համաձայնութեան հիման վրայ, եւ Պուրկիպա կ'ուզէ այսօր գործադրել այդ համաձայնութեան կէտերը : «ԱՀԱԿ»ը անշուշտ շատ վրդովուած է այս ճառէն, մանաւանդ այն մասէն, որ կը վերաբերի ուղղակի Ֆերաթ Ապպասի: Արդարեւ նախագահ Պուրկիպա ըսած է. ակնարկելով «Ալժերացի եղբայրներուն» — «Տարրեր, որոնք իրենք իրենց հարց կուտային թէ Ալժերիա Ափրիկէի կամ Եւրոպայի՞ մաս կը կազմէ, երբ մենք կը փտէինք Ֆրանսական բանտերուն մէջ » :

Ակնարկութիւնը շատ յստակ է, մանաւանդ երբ յիշենք թէ երկրորդ աշխարհամարտի նախօրեակին Ֆերաթ Ապպաս

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԳԱՐԵԳԻՆ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻ ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

«Յառաջ»ի Ուրբաթ օրուան թիւով՝ նկարագրած էինք թաղմանական արարողութիւնը Մայր Եկեղեցիին մէջ, ուրկէ յուղարկաւորներու թափօրը մեկնեցաւ Շիշլի, այնպիսի կանոնաւորութեամբ մը որ ճշդուած էր ըստ Պատրիարքարանի յայտագրին :

Յուղարկաւորներու թափօրը Շիշլի կը հասնի կէս – օրէ ետք ժամը 2ին : Խուռն բազմութիւն մը գերեզմանատան առջեւ :

Թափօրին առջեւ եկեղեցականները, — Տիրան եւ Մամբրէ արքեպիսկոպոսները, Սերովբէ, Շնորհք եւ Կոմիտաս եպիսկոպոսները, եւ վարդապետներ ու քահանաներ: Թափօրին առջեւէն՝ Գիւտ վարդապետ կը կրէ պատրիարքական աւազանը ծածկուած է սեւ շղարշով մը: Աւելի առջեւէն՝ եօթը ծաղկեպսակներ, առաջինը Թուրք պետութեան նախագահին անունով, յետոյ փարթամ ծաղկեպսակներ Իսմէթ Ինէօնիւի կողմէ, Հալք կուսակցութեան անունով, բանակին կողմէ, Ատալէթ կուսակցութեան անունով, Պոլսոյ կուսակալութեան եւ «Եափըլ վէ Քրետի» դրամատան կողմէ:

Թափօրը կը մտնէ պատրիարքներու թաղը: Այստեղ կը սկսի թաղմանական րուն արարողութիւնը : Դամբանականներ կը խօսին Տիրան Արքեպիսկոպոս, Մամբրէ արքեպիսկոպոս, Սերովբէ Եպիսկոպոս, իսկ Կոմիտաս երգեց՝ երբ փոս կ'իջեցնէին դագաղը : Աշխարհականներուն կողմէ (պատրիարքարան) խօսեցաւ Պ. Կարապետ Աբրահամեան, որու դամբանականը դասական կատարեալ գեղեցկութիւն մը ունի :

Գերեզմանատան մէջ, թաղման արարողութեանց ներկայ էին Շիշլիի քայմաքամը՝ յանուն կառավարութեան եւ կուսակալութեան :

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ ՊՈԼՍՈՅ ՄԷՋ

Գարեգին պատրիարքի յուղարկաւորութենէն ետքը Տիրան Արք. Ներսոյեան մեկնեցաւ Ամերիկա, իսկ կաթողիկոսը ուզեց այցելել բոլոր եկեղեցիները, ազգային հաստատութիւնները եւ դպրոցները: Այսպէս շրջեցաւ Ս. Փրկիչ ազգային հիւանդանոցը, Ս. Խաչ ընծայարանը, ազգային վարժարանները, Պետրոս Դուրեանի գերեզմանը, Գալֆայեան մայրապետի վարժարանը, ինչպէս նաեւ Պոլսոյ պատմական վայրերը, Այա – Սոֆիան, Թրքական թանգարանը, Յունաց պատրիարքարանը: Աթենակորաս հայկեբոյթ մը տուաւ ի պատիւ Վազգէն կաթողիկոսին :

Շահեկան էին մասնաւորաբար Պոլսոյ հայ ուսուցիչներու եւ երգչախումբերու հետ իր հանդիպումները, — աւելի քան հազար հոգի կ'անդամակցին այս երգչախումբերուն, որոնք կը պահպանեն եկեղեցական երգեցողութեանց աւանդութիւնները: «Կը մեկնիմ, սիրտս կէսը հոս թողած» ըսաւ կաթողիկոսը բաժնուելով այս շրջապատէն : Նոյնքան անկեղծ յուզում մը կը մատնէր՝ երբ կը բաժնուէր իր նախկին «պաշտօնակիցներէն», որոնք ուսուցիչներն են :

Վազգէն կաթողիկոս այցելութիւն տուաւ նաեւ Մխիթարեան Միաբանութեան հայրերուն :

Պոլսոյ ժողովուրդը, լաւագոյնս մեծարելու համար իր կրօնապետը, որ կուգայ պատմական վայրէ մը, յիշատակի թանկագին նուէրներ ըրաւ, ճոխ, հայկեբոյթներ սարքեց : Իր կարգին, կաթողիկոսը արծաթեայ պնակ մը նուիրեց Աթենակորաս պատրիարքին, լանջախաչ կրելու իրաւունք՝ Գալֆայեան մայրապետանոցի մեծաւորուհիին :

Տուինք հեռագրական լուրը. թէ կաթողիկոսը յետոյ մեկնեցաւ Անգարա, այցելութիւն մը տալու համար պետութեան նախագահին: Թերեւս խօսելու համար նաեւ սահմանադրական մեր իրաւունքներուն մասին՝ ընտրելու համար նոր պատրիարքը, («Ժամանակ» թերթը թեկնածու կը ներկայացնէ Շնորհք եպիսկոպոսը») :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊՈՆԻ մէջ բացուեցաւ վեցերու Եւրոպայի «վերին ժողովը», Փարիզէն մեկնումի նախօրեակին, Ֆրանսայի արտաքին նախարարը, որ կ'ընկերանայ նախագահ տը Կոլի, անդրադառնալով հանդիպումին յայտարարած էր, թէ «առաջին քայլն է Եւրոպայի քաղաքական համագործակցութեան»: Նոյնը կը մտածեն Գերմանացիք: Տը Կոլ, որ նախապէս Թրեւոնով պիտի երթար, ի վերջոյ կառքով գնաց, աննպաստ օդին պատճառով : Մինչեւ վերջին վայրկեանը սակայն Հրենոսի վրայ Տօյչլանտ զբօսանաւին ճաշը ջնջուած չէր :

ԱՐԱԲ ՄԻԱՑԵԱԼ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ ներկայիս զօրավիգ կը կանգնի Քուվէյթի անկախութեան, եւ կ'առաջարկէ որ այս վերջինը մաս կազմէ Արաբական Լիկայի եւ ընդունուի ՄԱԿէն ներս: Արդարեւ, ըստ Գահիրէի օրաթերթերէն՝ « Ալ Ահրամ»ի, Նասր այս իմաստով յուշագիր մը ղրկած է Քուվէյթի էմիրին :

ՍՊԱՆԻՈՅ յեղափոխութեան 25րդ տարեդարձին առթիւ Մատրիտի մէջ տողանցեցին քսան հազար զինուորներ եւ երկրին բոլոր շրջաններէն եկած յիսուն հազար նախկին ռազմիկներ :

ՈՒԿՐԱՆԻՈՅ մէջ երկրագործական նոր գայթակղութիւն մը երեւան ելաւ: Մեքենաներ երեսի վրայ ձգուած եւ վիճակագրութիւններ կեղծուած են: Մօտ 15 պատասխանատուներ պատիժի ենթարկուեցան :

ՄԱՂԱՔԻԱ ԱՐՔ. ՕՐՄԱՆԵԱՆ

—o—

ԽՄԲ.— Փետրուարին ծննդեան 120ամեակն էր Արմաշի նախկին վանահայր եւ Կ. Պոլսոյ պատրիարք Մաղաքիա Արք. Օրմանեանի։

Ստորեւ, քաղելով «Էջմիածին» ամսագրի վերջին թիւէն (Մայիս) արեւմտահայերէնի վերածած՝ կը ներկայացնենք համառօտ կենսագրութիւնը ։

Օրմանեան ծնած է 1841 Փետրուար 11-ին Կ. Պոլիս, Բերայի արուարձանը ։ Հայրը՝ Անտոն Օրմանեան դեղագործ էր, իսկ մօր անունն էր Եղիսաբէթ (Միասերեան)։ Աւազանի անունը եղած է Պօղոս։

Նախնական կրթութիւնը կը ստանայ Կ. Պոլիս եւ տասը տարեկանին կը մեկնի Հռոմ, ուր, կ'ընդունուի Անտոնեանց Ս. Լուսաւորիչ վանքը։

Մաղաքիա վերանուանումով նորընծայ կ'օծուի 1855 *Դեկտեմբեր 25ին։ Երեք տարի ետք կը դառնայ կրօնաւոր եւ կը կոչուի «եղբայր Մաղաքիա Օրմանեան, միանձն Անտոնեան» ու կը յաճախէ Վատիկանի ճարտասանութեան դասընթացքները ։*

1858 *Նոյեմբերին կ'անցնի Ս. Ապողինարի դպրոցը ։*

1860 *Ապրիլին կ'ընդունի դպրութեան չորս աստիճանները։ Երեք տարի ետք սարկաւագ կը ձեռնադրուի , ապա,* 1863 *Օգոստոս 11ին՝ քահանայ Եդուարդ արք. Հիւրմիւզեանի ձեռամբ ։*

1865 *Մայիս 27ին կ'անցընէ Աստուածաբանութեան քննութիւնը եւ Օգոստոսին կը ստանայ մագիստրոսութեան օրհնութիւն։ Նոյն տարուան Հոկտեմբերին կը նշանակուի հայերէնի ուսուցիչ քարոզչական դպրոցին մէջ ։*

15 *տարի անընդհատ Հռոմ մնալէ ետք,* 1866 *Յունուար 19ին կը մեկնի Կ. Պոլիս, ուր, կը նշանակուի քարտուղար Անտոնեան միաբանութեան մօտ։ Նոյն շրջանին տեսուչի եւ ուսուցիչի պաշտօններ կը վարէ Թաքսիմի Անտոնեանց վարժարանին մէջ։*

1867 *Հոկտեմբերին կը մեկնի Հռոմ՝ Հասունեանց հարցերով զբաղելու համար։ Մէկ տարի ետք, Օգոստոս – Սեպտեմբերին Հռոմի մէջ կը ստանայ իմաստասիրութեան, աստուածաբանութեան եւ եկեղեցական իրաւագիտութեան մագիստրոսութեան տիտղոսը։ Այնուհետեւ անդամ կը նշանակուի Հռոմի Աստուածաբանական կաճառին։*

Նոյն տարուան Հոկտեմբերին կը վերադառնայ Կ. Պոլիս ։

1869 *Նոյեմբերին, իբրեւ աստուածաբան կը մասնակցի Վատիկանի ժողովին։*

1870 *Ապրիլին կը փախի պապական հալածանքներէն եւ կը հաստատուի Կ. Պոլիս, ուր եւ կը հրատարակէ «Հայ Արեւելեան Կաթողիկայք» գիրքը իտալերէն լեզուով, ապա՝ «Ռեվերսուրուս կամ Թուրքիա եւ պապութիւն» գիրքը՝ դարձեալ իտալերէն լեզուով. «Արեւելեան կաթոլիկաց իրաւունքները» եւ «Վատիկան եւ Հայք» գիրքերը Ֆրանսերէնով։ Այս վերջինը նախորդ երկու գիրքերուն հետ, պապական արգիլեալ գիրքերու(Էնտէքս) ցանկին մէջ կ'անցնին ։*

Հռոմի մէջ, 1875 *Յունուար 24ին, կը տեսակցի զօրավար Կարիպալտիի հետ ։*

Գրեթէ տարի մը ետք, Ապրիլ վեցին, Օրմանեան կ'որոշէ վերջնականապէս իր կապերը խզել Վատիկանի հետ, ու, 1877 *Փետրուար 11ին կը դիմէ Ներսէս Վարժապետեան պատրիարքին՝ Հայ Եկեղեցւոյ գիրկը դառնալու համար ։ Պատրիարքին պատասխանը կ'ըլլայ. «Տեղ կեցիր եւ խմորէ, մենք քեզ արդէն կը ճանչնանք»։*

Օրմանեան վարդապետ մօտ երեք տարի եւս «իր տեղը կը մնայ» եւ այդ շրջանին վերատեսուչ կը նշանակուի Ղալաթիոյ Ազգային մատենադարանին, ուր, այժմէական դասախօսութիւններ կը կարդայ ազգասիրութեան մասին։

1879 *Նոյեմբեր 28ին, Կիրակի, Գիւտ Խաչի տօնին օրը, Օրմանեան պաշտօնապէս եւ հանդիսաւոր կերպով կ'ընդունի – ուի Հայաստանեայց Եկեղեցւոյն ծոցը Ներսէս պատրիարքին կողմէ, իր հետ բերելով 45 այր եւ 30 կին։ Նոյն օրը, Գում Գափուի Մայր Եկեղեցիին մէջ կը ստանայ ծայրագոյն վարդապետութեան աստիճան Վարժապետեան պատրիարքին ձեռամբ։ Ապա քարոզիչ կը կարգուի Ղալաթիոյ Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ։ Յաջորդ տարին Վանորէի խորհուրդին անդամ է, ապա* 1880 *Ապրիլ 2ին կ'ընտրուի Կարինի Թեմի առաջնորդ ։*

1881 *Հոկտեմբերին Կարինի մէջ կը բացուի Սանասարեան վարժարանը, որուն տեսչական բաժնին նախագահութիւնը կը ստանձնէ Օրմանեան ։*

Պատրիարքարանի հրահանգով Կարինէն կ'անցնի Մուշ՝ իբրեւ քննիչ Մուշի Հայերու վիճակին ։

1883 *Ապրիլին Կ. Պոլիս կը վերադառնայ Կարինի ծանօթ դէպքերուն կապակցութեամբ ու քիչ ետք վերստին կը մեկնի իր պաշտօնատեղին ։*

1886 *Յունիս 8ին, Գարեգին վարդապետ Սրուանձտեանի հետ, Էջմիածինի մէջ եպիսկոպոս կը ձեռնադրուի Մակար կաթողիկոսին կողմէ։ Էջմիածինէն անմիջապէս կ'անցնի Վան՝ Պատրիարքարանի կողմէ իբրեւ քննիչ եւ այնտեղէն կը վերադառնայ Կարին ։*

1888 *Յուլիս վեցին Օրմանեան կը ձգէ Կարինի առաջնորդութիւնը եւ Մակար կաթողիկոսի հրամանով կը հրաւիրուի Էջմիածին՝ Գէորգեան Ճեմարանին մէջ աստուածաբանութիւն դասախօսելու համար ։*

1889*ին կը վերադառնայ Կ. Պոլիս եւ տեսուչ կը նշանակուի Արմաշի մէջ բացուելիք դպրեվանքին ։*

1892*ին, իբրեւ Կ. Պոլսոյ պատրիարք – քարանի պատգամաւոր, Էջմիածինի մէջ կը մասնակցի կաթողիկոսական ընտրութեան եւ արեւմտահայերու քուէն ի նպաստ Խրիմեանի կուտայ։*

1892 *Մայիս 20ին կը վերադառնայ Արմաշ՝ իբրեւ վանահայր եւ վերատեսուչ դպրեվանքին ։ Արմաշի մէջ իր եւ Դուրեանի ջանքերով լոյս կը տեսնէ Դպրեվանքին «Մասիս» կրօնաթերթը։ Նոյն տարուան Սեպտեմբերին Դպրեվանքին 9 դպիրներէն եօթնին սարկաւագութեան աստիճան կուտայ ։*

1896*ին կ'ընտրուի Թուրքիոյ Հայոց պատրիարք, եւ այդ պաշտօնը կը վարէ* 12 *տարի անընդհատ ։*

1908 *Մայիս 10ին կը հռչակուի Օսմանեան Սահմանադրութիւնը եւ Օրմանեան սրբազան կը ստիպուի հրաժարիլ պատրիարքութենէն եւ կ'ամբաստանուի ։*

1910*ին կը գրէ «Ցիշատակարան երկուտասանամեայ պատրիարքութեան» գիրքը, ուր կը պաշտպանէ իր տեսակէտները եւ գործունէութիւնը ։*

Պատրիարքութենէն հրաժարելով աուելապար կը զբաղի գրական աշխատանքներով ։

1911 *Փետրուար 11ին լոյս կը տեսնէ «Համապատում»ը։ Քանի մը ամիս յետոյ Ֆրանսերէն լեզուով կը հրատարակէ «Հայոց եկեղեցին», իսկ մէկ տարի ետք՝ «Ազգապատում»ի Ա. եւ Բ. հատորները։*

1913 *Յունուար 3ին, Ազգային երեսփոխանական ժողովը, քննելով Օրմանեան սրբազանի դէմ եղած ամբաստանութիւնները, կ'արդարացնէ Սրբազանը։*

1913 *Մարտ 2ին պատգամաւոր կ'ընտրուի եկեղեցական համագումարին։ Նոյն շրջանին դասախօսութիւններ կուտայ Կ. Պոլսոյ մէջ։ Նոյն տարուան Օգոստոսին կ'ընտրուի Կրօնական ժողովի անդամ, ապա՝ Եգիպտոսի Թեմին առաջնորդ, բայց կը մերժէ ։*

1914*ին Ազգային վարչութեան կողմէ ինք եւ Վահան Թէքէեան լիազօր պատուիրակներ կը նշանակուին, հարթելու համար Երուսաղէմի կնճիռը ։*

Օրմանեան Երուսաղէմ կը մնայ 1914 *Մայիս 19էն մինչեւ* 1917 *Նոյեմբեր* 13: *Ս. Յակոբեանց վանքին մէջ կը ստանձնէ մէկ քանի պաշտօններ, կը դասաւանդէ ժառանգաւորաց վարժարանին մէջ ու կը սկսի գրի առնել «Խոհք եւ Խօսք»ը ։*

Սրբազանի կեանքին վերջին հանգրուանը Դամասկոս կ'ըլլայ։ Երբ դաշնակից բանակները կը մօտենան Երուսաղէմի, Կիլիկիոյ Սահակ Կաթողիկոս Խապայեանի հետ, ինք եւս կը փոխադրուի Դամասկոս, ուր, կ'աւարտէ իր «Խոհք եւ Խօսք»ը ։

1918 *Մայիսին կը վերադառնայ Կ. Պոլիս, ուր, Նոյեմբեր 19ին, 78 տարեկան հասակին մէջ կը կնքէ իր մահկանացուն։*

Յ. ՍԱՐԿԱՒԱԳ ՊՈՂԱՊԱՆԵԱՆ

ՎԱՂԱՐՇԱԿ ՆՈՐԵՆՑ

—o—

(Բ. եւ վերջին մաս)

Լաւատեսութիւնն եւ կենսուրախ ոգին կ'իշխեն Նորենցի սիրային գրուածքներուն մէջ։

Անձնական յոյզերուն զուգահեռ, նկատելի է, թէ այդ օրերուն իսկ եւ միաժամանակ, սաղմնաւորուիլ եւ զարգանալ կը սկսի իր մօտ հայրենիքի վերածնութեան գաղափարը ։

Բայց հիմա մշուշը արեւն
Ցնդել է խարոյ արեւով ,
Ներիր իմ մեղքը հնօրեայ,
Ընկեր իմ, օր իմ արեւոտ ։

Այս տեսակէտէն նշանակալից է 1924 – ին գրած «Լուսայգ» բանաստեղծութիւնը, ուր կը շեշտէ հայրենիքին յաւերժականութիւնը, այլաբանական պատկերով։ Տեղի կ'ունենայ պայքար մը խաւարին եւ լոյսին, գիշերուան եւ լուսաբացին միջեւ, յանգելու համար լոյսին յաղթանակին, զոր բանաստեղծը կ'ողջունէ խնդուն եւ բերկրալի սիրտով ։

Նայիրեան գեղեցիկ առաւօտը կը մարմնացնէ յաւերժական հայրենիքը։ Ու բանաստեղծը հաւատացած է, թէ այդ հայրենիքը դարմանելէ ետք իր հին վէրքերը, պիտի դիմէ դէպի պայծառ ապագան .

Զարթնել է երկիրը իմ հին,
Խմում է լոյսը բոսոր,
Բռնել է պայծառ ուղին
Դէպի կապտաշունչ կէսօր ։

Յետագային, 30ական թուականներուն, Նորենցի հետաքրքրութիւններուն առարկան եւ ներշնչումի աղբիւրը առաւելապէս Հայաստանը պիտի ըլլայ։ Նաեւ հայ ժողովուրդը, որ իր ստեղծագործական աւիւնով կը դարմանէ իր հին վէրքերը եւ կը կառուցանէ իր հայրենիքը։ Այս տեսակէտէն յատկանշական են «Լոռու ձորը», «Սեւան» եւ «Սրնգահարը» քերթուածները։ Այս վերջինը վիպապատում եւ սրտայոյզ գրուածք մըն է, ուր բանաստեղծը յաջող կերպով իրար զօդած է նիւթն ու բանաստեղծական ձեւը՝ մէջտեղ բերելով երաժշտական կուռ եւ ամփոփ ստեղծագործութիւն մը։ Սրնգահարին երգը կը խորհրդանշէ մեռնող եւ ծնող, քանդուող եւ շինուող կեանքին երջանիկ ժամատը ։

Այդ մահի մէջ է հնչում մի անսահման
ցնծութիւն ,
Ինչպէս հատիկն է մեռնում, մեռնելիս
ծիլ արձակած ,
Ծիլը կանաչ խնդութիւն, որ ծաղկում է
հազար գոյն
Եւ ծիծաղում , ասես թէ՝ մահի վրայ
չէ ծաղկած։

Օ, ցնծացէ՛ք, ցնծացէ՛ք, մայրեր
քնքուշ, կառուցող,
Ցնծա՛, սրինգ, որ հիմա տխուր քո երգն
է մեռնում ,

ՎԱՆԻՆԱ ՎԱՆԻՆԻ

—o—

Նկարագրեց այն վիճաբանութիւնը որ ունեցած էր ինքն իր հետ հայրենիք *բաւին շուրջ։ Վանինան երջանիկ էր ։ Կը խորհէր մտովի ու կ'ըսէր.*

« Եթէ ստիպուի անպայման ընտրութիւն մը ընել հայրենիքին եւ իմ միջեւ, ես նախընտրութիւն պիտի ունենամ...»։

Մօտակայ եկեղեցիին ժամացոյցը ժամը երեքը հնչեց ։ Հրաժեշտի վերջին պահը կը մօտենար։ Փիեթրօ հեռացաւ իր սիրականին բազուկներէն ու սկսաւ իջնել արդէն փոքր սանդուխէն երբ Վանինա զսպելով իր արցունքները, ըսաւ անոր ժպտելով .

— Եթէ դուն խնամուած ըլլայիր պարզուկ գեղջկուհիի մը կողմէ, անոր հանդէպ երախտագիտութիւնդ յայտնելու համար բան մը պիտի չընէի՞ր, պիտի չուզէի՞ր վճարել անոր։ Ապագան անորոշ է, պիտի ճամբորդես բազմաթիւ թշնամիներէ շրջապատուած ... Արդ, քու երախտագիտութիւնդ ինծի յայտնելու համար, իբր թէ ես խեղճ գեղջկուհի մը եղած ըլլայի, երեք օր եւս կեցիր ...

Միսիրիլլի մնաց երեք օր եւս ։

Վերջապէս հեռացաւ Հռոմէն։ Շնորհիւ օտար դեսպանատան մը միջնորդութեամբ գնուած անց ·իրին· ողջ առողջ հասաւ իր ընտանիքին մօտ։ Մեծ հրճուանք պատճառեց իրեններուն, վասնզի զինքը մեռած կը կարծէին ։ Բարեկամները իր վերադարձը տօնեցին սպաննելով մէկ երկու քարապինիէ *(այսպէս կը կոչուէին Պապին իշխանութեան տակ գտնուող ոստիկան – զինուորները)։*

— Առանց անհրաժեշտ պարագայի, մենք չենք սպանններ իտալացի մը որ գիտէ զէնք գործածել։ Մեր հայրենիքը Անգլիոյ նման երջանիկ կղզիկ մը չէ։ Զինուորներ են որ կը պակսին մեզի դիմադրաւելու համար Եւրոպայի վեհապետներուն միջամտութիւնը ։

Ատեն մը ետք, Միսիրիլլի շրջապատուելով քարապինիէներէ, անոնցմէ երկուքը սպաննեց այն հրացաններով, զորս Վանինան տուած էր իրեն ։ Այնուհետեւ իշխանութիւնները իր գլուխը բերողին խոստացան մեծ պարգեւ ...

Վանինան չէր երեւար Ռոմանեըի մէջ։ Միսիրիլլի խորհեցաւ թէ մոռցուած էր ։ Ինքնասիրութիւնը վիրաւորուեցաւ, ըսկըսաւ մտածել այն տարբերութեան վըրայ, որ գոյութիւն ունէր իր եւ իր հոմանուհիին ընկերային դիրքին մէջ եւ որ կը բաժնէր զիրենք ։

Պահ մը մտածելով անցած երջանիկ օրերուն մասին, խոլ փափաք մը ունեցաւ վերադառնալու Հռոմ, տեսնելու համար թէ ի՞նչ կ'ընէր Վանինան ։

Այս մտածումը քիչ էր մնացեր որ իբաղորդէր, ինչ որ կը խորհէր թէ իր պարտականութիւնն էր, երբ իրիկուն մը, մօտակայ եկեղեցիին զանգակը Անժե – լիւսը *հնչեց, տարօրինակ եղանակով մը, այնպէս՝ իբր թէ զանգակահարը մեծ հաճոյք կը զգար ատկէ ։*

Այս զանգահարութիւնը քարպոնարի – ներու ժողովի մը հրաւէրն էր։ Միսիրիլլի Ռոմանեը հասնելէն ի վեր կ'անդամակցէր այդ կազմակերպութեան ։

Նոյն իրիկունը հաւաքուեցան անտառին խորը գտնուած հիւղակի մը մէջ , որ ապաստանն էր երկու ճգնաւորներու։

Այս վերջին երկուքը , հաշիշէն թմրած, անկարող էին նշմարել թէ ինչ բանի կը գործածուէր իրենց հիւղակը ...

Միսիրիլլի , որ հաւաքավայրը հասաւ արդէն տխուր տրամադրութեամբ , տեղեկացաւ թէ իրենց պետը ձերբակալուած ըլլալով, ինքը, հազիւ քսան տարեկան պատանի, սահմանուած էր պետը դառնալու կազմակերպութեան մը, որուն շարքերուն մէջ կային յիսունը անցած մարդիկ, որոնք այս դաւադրական ցանցին մէջ կ'աշխատէին երկար ատենէ ի վեր՝ Միւրայի 1815ի արշաւանքէն ասդին ։

Այս անյուսալի պատիւը ստանալով, Փիեթրօ զօրաւոր կերպով զգաց իր սրտին զարկերը։

Երբ բոլորովին մինակ մնաց , որոշեց այլեւս երբեք չխորհիլ երիտասարդուհիին վրայ, որ զինք մոռցած էր, տրամադրել իր բոլոր ուժերը, միայն այն հողին իր պարտականութեան, այն է՝ ձերփրկել Իտալիան բարբարոսներէն ... ։

Երկու օր ետք, իբրեւ պետ, իրեն ղրկուած տեղեկագիրներու մէջ կարդաց թէ՝ իշխանուհի Վանինան հասած էր Սան Նիքոլայի իր գիւղակը ։

Այս լուրը իր հոգիին մէջ նետեց աւելի խռովք, քան ուրախութիւն։ Պահ մը կը տածեց սուրալ դէպի Սան Նիքոլայի գիւղակը, յետոյ, երբ խորհեցաւ որ Վանինան արդէն զինքը մոռցած էր, կասկածեցաւ դարձեալ իր պարտականութեան, ... րուն։ Եւ սակայն, ինչ որ ալ ըլլայ, ... նօգուտ անցան ։ Հետեւեալ օրը դայն ...

Զինքը առաջուան նման կը սիրէր։ Իր ուշացման պատճառը այն էր որ ... ուզած էր զինք ամուսնացնել։ Հետը բերէր երկու հազար սէքէն*։ Այս ... կնկալ նիւթական օգնութիւնը ... դարձաւ որ Միսիրիլլիի դիրքը՝ իր նոր պաշտօնին մէջ աւելի ամուր ... րայ հաստատուի։ Նոր դաշոյններ ... պրուեցան Քորֆուէն, կաշառեցին ... պին նուիրակին մտերիմ քարտուղար ... րուն պաշտօնն էր հետապնդել ... րիները։*

ՍԹԱՆՏԱԼ

(7 Տր·ր·)

Ցնծա՛, քաղաք, մահի դէմ, ցնծա՛,
երկիր, ցնծա՛ հող,
Սրտեր, սրտեր, ցնծացէ՛ք, ցնծութեան
երգն է լենում :

Վ. Նորենցի 40ական Թուականներու գործերը բաժնուած են երկու ժամանակաշրջաններու՝ 1941 – 1945, որ կ՚ընդգրկէ Համաշխարհային երկրորդ պատերազմի տարիները եւ 1946 – 1950, որ կը բովանդակէ պատերազմի վերջաւորութեան եւ խաղաղութեան հաստատման : Առաջին ժամանակաշրջանի քերթուածներուն մէջ նշանաւոր է «Հայրենական պատերազմ» բանաստեղծութիւնը, որ իր կառուցուածքով եւ արտայայտութեան ձեւերով կը յիշեցնէ Չարենցի «Ամբոխները խելագարուած» քերթուածը : Վաղարշակ Նորենցի գրութիւնը կ՚ընդգրկէ ամբողջ պատերազմին նկարագրութիւնը՝ սկիզբէն մինչեւ վերջը :

Պատերազմէն ետք նոր եռանդով կը սկսի աշխատիլ նոր գործերու վրայ : Կը գրէ հայրենասիրական երգերու նոր շարքեր, որոնք կ՚արտացոլեն Հայաստանի գեղանկար պատկերները եւ կը գովաբանեն հայ գիտնականներու նուաճումները (Վ. Համբարձումեանին նուիրուած «Աստղերգութիւն»ը) ու վերջապէս կը հնչեցնեն սիրոյ ապրումներու եւ յոյզերու երգերը («Վերջին սէր») :

Աւելի ուշ, 50ական Թուականներուն, Նորենց կը հրատարակէ քանի մը հաւաքածոներ — «Գիրք քնարական»՝ 1954ին, «Ճանապարհներ»՝ 1956ին, «Իմ աշխարհը»՝ 1958ին, «Պոէմներ»՝ 1960ին :

Նոր գործերու հետ, այս հաւաքածոներուն մէջ զետեղուած են նոյնպէս հին բայց վերամշակուած գործեր : Այս ժամանակաշրջանին մէջ եւս, վիպապաշտութիւնը կը մնայ բանաստեղծին սիրած գիծը :

Հայրենիքին սէրը կը շարունակէ լէյտմոտիվ մը ըլլալ բանաստեղծին համար : «Մայրենի հողը», «Հէքեաթի պէս», «Նորքի բարձունքներից», «Կամարների գաղտնիքը», «Կենդանի քարը» եւ այլ բանաստեղծութիւններ նուիրուած են սըրբազան հայրենիքի փառաբանութեան : Սաունցի բանաստեղծին հայրենասիրութիւնը ամբողջական ապրում մըն է, որ կ՚արտայայտուի բանաստեղծական հոգեվիճակներու զանազան երանգաւորումներով : Մերթ երգ եւ երաժշտութիւն է ան, մերթ գարնան վարարուն ջուրերուն պէս յախուռն պոռթկում :

Հայրենասիրական ներշնչումներու ծնունդ են նաեւ քանի մը հայ բանաստեղծներուն նուիրուած Վ. Նորենցի երգերը՝ «Յովհաննէս Թումանեան», «Եղիշէ Չարենց», «Անապական աղբիւր» (նուիրուած Ալազանին), «Բանաստեղծի փառքը» (նուիրուած Չարենցին), «Սիրով, երգով» (Ա. Իսահակեանի յիշատակին) եւայլն :

Վաղարշակ Նորենց, ինչպէս ըսուեցաւ, վիպապաշտ գրող մըն է : Այսուհանդերձ, այդ վիպապաշտութիւնը իրբեւ ոճ միօրինակ չէ : Կը տարբերի ըստ նիւթին եւ յղացումին : Երբեմն մեղմ եւ քնքոյշ է՝ երբ բանաստեղծը անձնական մտերմիկ զգացումներ կ՚արտայայտէ, երբեմն շարժուն եւ կորովի է, երբեմն ալ խանդավառ եւ ոգեշունչ : Մէկ խօսքով Նորենցին ոճը աշխոյժ եւ Թռչկոտուն՝ կը սահի տեսարանէ տեսարան՝ համակելով ջերմ հայրենասիրութեամբ :

Տաղաչափական ձեւերու օգտագործումը բազմազան են Նորենցի բանաստեղծութիւններուն մէջ : Ասոր համար է, որ իր գրութիւնները փրկուած են միօրինակութեան վտանգէն : Կիրարկած է չափի, տողի, յանգի տարբեր ձեւեր :

Վերջապէս Նորենցին քերթողութիւնը աչքի կը զարնէ իր հարուստ բառապաշարով : Այդ հարստութիւնը սակայն լեզուի պաճուճաւոր ձեւերուն եւ բառերու ամբողջ ցուցադրութեան մէջ չէ : Ընդհակառակն, ան կը ձգտի լեզուի պարզութեան : Խիստ զգոյշ է ածականներու, մակդիրներու եւ փայլուն բառերու գործածութեան մէջ : Աւելի ճիշդ ան ունի ճաշակ բառերու ընտրութեան մէջ եւ զանոնք օգտագործելու հմտութիւն :

Երբեմն նոյնիսկ կը դիմէ բարբառներու օգնութեան, հարստացնելու համար իր բանաստեղծական լեզուն : Իր բանաստեղծութիւններուն մէջ նոյնիսկ կը հանդիպինք արեւմտահայերէնին յատուկ որոշ դարձուածքներու եւ բառերու :

Գ. ՀԱՏԻՏԵԱՆ

ԱԶԳԵՐՈՒ ԹԱՏՐՈՆԸ

Ազգերու Թատրոնի ներկայ տարուան Թատերաշրջանը վերջ գտաւ, Թէաթր տիւ Վիէօ Քոլոմպիէի բեմին վրայ ներկայացուած Ժան Ժընէի «Պատշգամը» Թատերախաղով, որ յաջող կերպով բեմադրուեցաւ Արեւմտեան Գերմանիոյ ժողովրդական Թատրոնին (Ֆոլքթէաթըր) կողմէ :

Աւելորդ կը համարենք ծանրանալ այս Թատերակին նիւթին վրայ, քանի որ այս սիւնակներուն մէջ իր ատենին խօսուած է ֆրանսական յառաջապահ Թատրոնին խաղացանկին աչքառու մէկ նմոյշը եղող այդ գործին մասին, ու բացատրուած անոր նիւթը :

Ինչ որ կ՚արժէ յիշատակել, վերոյիշեալ Թատերակին գերմաներէն վերարտադրութիւնը գերմանացի դերասանները խաղացին անխառն արուեստով մը, հաւատարիմ մնալով երկին ֆրանսական նկարագրին :

Հարկ է նշել նաեւ, որ Գերմանիոյ ժող. Թատրոնը Եւրոպային լաւագոյն Թատերական մէկ կազմակերպութիւնն է, որ այս տարի կը բոլորէ իր հիմնադրութեան եօթանասնամեակը :

Ազգերու Թատրոնի ներկայ Թատերաշրջանի գործունէութիւնը, ինչպէս նախընթաց տարիները, եղաւ բեղնաւոր եւ խանդավառ :

Ժամանակակից եւ դասական միջազգային Թատերական երկերէ զատ, որոնց բեմադրութիւնը պատիւ բերաւ ներկայացնող իւրաքանչիւր ազգերու արուեստագէտներուն, Ազգերու Թատրոնը ունեցաւ նաեւ զանազան ֆոլքլորիք ներկայացումներ (երգ, պար, նուագ), որոնց իրենց մասնակցութիւնը բերին եւրոպական երկիրներէ զատ, Միջ. Արեւելքի եւ հեռաւոր Ափրիկէի ժողովուրդները :

ԼԻԲԱՆԱՆ

Իր ժամանակին (Զատիկ) չխօսեցանք Լիբանանի մասին որուն մասնակցութիւնը նորութիւն մըն էր Եւրոպացիներուն համար : Զուարթ, կրակոտ աչքերով եւ գոյնզգոյն զգեստներով աղջիկներ ու տղաք, եկան Սարա – Պերնարի բեմին վրայ իրենց հետ բերելով տաք երկինքներու ջերմութիւնը, Միջերկրականի արեւը եւ Արեւելքի անխառն ուրախութիւնը :

Անոնց շարժուձեւերը նոր կը մօտենային արուեստին, բայց ունէին արդէն ընազդ, վայելչութիւն եւ կատարելագործման խոստում :

Եթէ խմբական պարերուն երաժշտութիւնը արաբական միօրինակութիւնն ունէր, պարերը դիտելով կարելի չէր անշուշտ չհասկնալ Թէ Մոսայէվի խորհրդային պարախումբը Լիբանան ալ գացած է եւ չանդրադառնալ նաեւ Թէ լիբանանեան խումբին քանի մը ղեկավարները Մոսկուա գացած են իրենց արուեստը կատարելագործելու : Այս կէտը իր առաւելութիւնն ունի երբ նկատի առնենք միայն Արուեստը բայց ունի նաեւ իր կարեւոր անպատեհութիւնը մանաւանդ ժողովրդական պարերու համար, որոնց կը պակսի ազգային դրոշմը : Բացի լեռնալիբանանի պարերէն, մնացեալը չունէին անշուշտ ազգ. հարազատ նկարագիր մը բայց եւ այնպէս առանց ձանձրանալու, միշտ նոյն հաճոյքով եւ խանդավառութեամբ դիտեցինք պարերը, լսեցինք երգերը, գնահատեցինք ներկայացման ներդաշնակութիւնը :

Այս ներկայացումներուն առթիւ եւ արուեստագէտներուն ի պատիւ եղան նաեւ զանազան ընդունելութիւններ, ըլլայ անհատական, ըլլայ Լիբանանի դեսպանին կողմէ որոնց միշտ իր պատուոյ տեղն ունէր նաեւ Յառաջի խմբագրութիւնը : Այս առթիւ փոխանակուած խօսակցութիւնները անգամ մը եւս հաստատեցին երկու ժողովուրդներու փոխադարձ համակրութիւնը եւ սերտ բարեկամութիւնը :

ՔԼԱՄԱՐԻ ԱՂԷՏԵԱԼՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

Ալֆորվիլի եկեղեցւոյ հոգաբարձութեան նախաձեռնութեամբ, գաղութիս բոլոր կազմակերպութիւններու համերաշխութեամբ, Քլամառի աղէտեալներուն օգնելու համար՝ հանգանակիչ մարմին մը կազմուեցաւ որ յաջողեցաւ 2 օրուան մէջ 403.500 հին ֆր. հաւաքել :

Յուլիս վեցին Ալֆորվիլի հայասէր քաղաքապետ Պ. Պլէօզի ընկերակցութեամբ դրամը յանձնուեցաւ Քլամառի քաղաքապետարանը : Ներկայ էր նաեւ Իսսի քաղաքապետին փոխանորդը : Ուրախութեամբ եւ մեծ հաճոյքով ընդունելով շնորհակալութիւն յայտնեցին Ալֆորվիլի հայ գաղութին :

Անգամ մը եւս Ալֆորվիլի Հայերը ապացոյցը տուին ոչ միայն ազգասիրութեան, այլ եւ մարդասիրութեան որոնք իրենց ունեցածէն աւելի՝ խնայողութենէ եւ զրկումէ գոյացած լումաներով է որ կը մասնակցին նման բարի ձեռնարկներու :

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

ՀԱՅ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒՆ Գ. ՀՐԹԻՌԸ

Պէյրութի Հայկազեան Գոլէճի ուսանողները, ղեկավարութեամբ Փրոֆէսօր Մանուկ Մանուկեանի, անցեալ շաբաթ օր, Սաննին լերան մօտ արձակեցին երրորդ փորձառական հրթիռը : Առաջին երկուքը արձակուած էին անցեալ Ապրիլին եւ Մայիսին, Մեթնի անտառին մէջ :

Մեր ընթերցողները կը յիշեն անշուշտ Փրոֆ. Մանուկեանի եւ աշակերտներուն՝ Հրայր Քէշիշեանի, Համբար Գարակէօզեանի, Կարօ Պասմաճեանի, Միքայէլ Լատտահի եւ Սիմոն Աբրահամեանի յաջողութիւնը, որ մեծ պատիւ կը բերէ Լիբանանի, հայ ժողովուրդին եւ Հայկազեան Գոլէճին :

Այս առթիւ Փրոֆ. Մանուկեան հետեւեալ տեղեկութիւնները տուաւ լրագրողներուն.—

«Մեր երրորդ հրթիռը երկյարկ հրթիռ մըն էր : Կ՚ուզէինք փորձի ենթարկել երկու յարկերու անջատման մեքենականութիւնը – Փորձը յաջողութեամբ պսակուեցաւ : Հրթիռը, իր երկու յարկերով, բոլորովին Լիբանանի մէջ կառուցուած, երեք մեթր երկայնք ունէր եւ 38 քլ. 50 կը կշռէր : Ապահովութեան պատճառներով՝ բանակը ճշդեց արձակման դաշտը, Սաննինի մօտ, եւ իր կողմէ դիտողներ ղրկեց : Առաջին յարկը վառեցաւ ելեկտրականօրէն : Երբ առաջին յարկին վառելանիւթը սպառեցաւ, երկրորդ յարկը ինքնին վառեցաւ յատուկ մեքենականութեան մը շնորհիւ : Առաջին յարկը գետին ինկաւ, մինչ երկրորդը կը շարունակէր իր թռիչքը : 2200 մեթր բարձրութեան վրայ, հրթիռը կորսուեցաւ մեր տեսողութենէն : Ալ չվերադարձանք զայն : Եւ սակայն, հարկ է շեշտել, թէ փորձին նպատակը չէր ստուգել հրթիռին հասնելիք առաւելագոյն բարձրութիւնը, այլ փորձի ենթարկել անջատման մեքենականութիւնը եւ երկրորդ յարկին վառելու եղանակը : Հակառակ ամառնային արձակուրդին, մեր ուսանողները պիտի շարունակեն աշխատանքը : Յառաջիկայ երկու շաբաթներու ընթացքին, կը յուսանք փորձել երկյարկ նոր հրթիռ մը » :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (249)

ՀԱՅՈՑ ԲԵՐԴԸ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

ՄԱՍ ԵՐՐՈՐԴ

ՎԵՐՋԱԲԱՆ

— Երբեք, երբեք,— լսուեցին բազմաթիւ ձայներ :— Դա խաբէութիւն է, մի նոր դաւ ...

— Ճշմարիտ է, մեր պաշարները պակաս են. դուք ստանում էք աւելի քիչ հաց եւ սնունդ, այսուհետ՝ թերեւս դորա պակասէն աւելի. այսուամենայնիւ դիմադրենք թշնամուն այնքան, մինչեւ սպարապետն ու թագաժառանգը հասնեն մեզ օգնութեան :

— Առաւել լաւ է՝ մնալ քաղցած, քան լինել անձնատուր,— բացականչեց մէկը սուր յուզումնալի ձայնով :

Իսկ մի քանի այլ ձայներ տարբեր կողմերից.

— Դիմադրաւել... կռուել մինչեւ վերջ ...

Ձայները շատացան ու խառնուեցին իրար : Բոլորի միջից դարձեալ ջոկւում էին երկու բառ.

« Կռուել... Դիմադրաւել ...» :

Երկու օր յետոյ իրօք սկսուեց պարսից նոր գրոհը : Երկու կողմն էլ կռւում էին կատաղի... Պարսից կողմից գալիս էին նորանոր ուժեր, ընկածներին փոխարինում էին ուրիշները, իսկ բերդապահներին օգնում էին բերդում ապաստանած շինականները, ընկածների եւ վիրաւորների զրահները հագած, սաղաւարտներ դրած... Բայց չկար այլեւս այնքան նետ, որ գործածեն առատօրէն, եւ ոչ իսկ պարսատիկի այնքան քար ... Հաւաքուած բոլոր քարերը համարեա ծառայել էին իրենց նպատակին. ասենք լինէին էլ՝ այժմ մարդիկ չունէին այնքան ուժ, որ դրանք պարսատիկներով նետեն թշնամու վրայ :

Թէ մարտիկները եւ թէ բերդում ապաստանածները՝ ամէնքը սնւում էին շատ սակաւ : Պակասել էր պարէնի պաշարը, որ նախապատրաստուած էր միայն հինգ –վեց, ամենաշատը եօթը ամսուայ համար, իսկ այժմ արդէն տասներեքերորդ ամիսն էր, եւ պաշարը, որքան էլ բաժանում էին փոքրիկ չափերով, ըսպառուելու մօտ էր :

Ամէնքը գիտէին իրենց ծանր կացութիւնը, բայց յոյսը, կեանքի այդ հզօր նեցուկը, պահում էր նրանց :

Ամէնքը հաւատում էին, Թէ շուտով կը գայ Մուշեղը եւ կը փրկի իրենց Թշնամուց ու սովից... Եւ քանի ամիս էր ահա սպասում էին նրան, բայց նա, չգիտես ինչո՞ւ ուշանում էր, եւ պաշարները պակասում էին հետզհետէ : Այժմ բերդապահներին տալիս էին օրական մի բուռ բոված ցորեն կամ փոխինձ կտաւատի ձէթով շաղախած : Աւելի պակաս ստանում էին բնակիչները :

Այո, սովի ուրուականը կանգնած էր բոլորի առաջ, Փառանձեմը եւ բերդապետն ու իշխանները մտածում էին, թէ կռուեն որքան հնարաւոր է, ապա, եթէ մինչ այդ օգնութիւն չհասնի, այն ժամանակ կամաց – կամաց, թեթեւ խմբերով, կը հեռանան ստորերկրեայ ճանապարհով, որը ամէնքին թւում էր «Փրկութեան դուռ», ինչպէս ասում էր Սահառունի Սահակ իշխանը : Բայց... պատմենք ինչպէս պէտք է :

Վերջերս, Հայր – Մարդպետի գնալուց յետոյ, Փառանձեմը գիշերները յաճախ պառկում էր առանց հանուելու եւ ժամանակ առ ժամանակ դուրս էր գալիս քարէ պատշգամը՝ դիտելու, թէ ի՞նչ է կատարւում բերդում, նրա շուրջը, կամ երբեմն, վրան մի ծածկոց առած, իջնում էր բերդի առաջին գօտին՝ բերդապահներին ստուգելու, եւ երբ տեսնում էր որ նրանք ննջում են պատերի վրայ, իսկ պահակները արթուն հսկում են բուրգերի գլխին նրա սիրտը ջերմանում էր երախտապարտութեան զգացումներից. որքան պարտաճանաչ են այդ հասարակ ռամիկ մարդիկ ...

Այդ շրջագայութեան միջոցին բերդապահները նկատո՞ւմ էին նրան, թէ ոչ, մէկը սակայն չէր մօտենում հարցնելու, թէ ո՞վ է, կամ ո՞ւմ է փնտռում արդեօք... Գուցէ եւ ճանաչում էին եւ լռում : Բայց ահա մի գիշեր նա հանդիպեց բերդապետին, որ նոյնպէս մենակ, զըրահներ հագած գնում էր դէպի պարիսպները : Հանդիպեցին քարէ աստիճանների վրայ, երբ Թագուհին բարձրանում էր վեր, բերդապետն իջնում էր ցած :

— Թագուհի,— կանգ առաւ բերդապետը զարմացած :

— Ես եմ, բերդապետ : Քնե՛լ չկարողացայ, ելայ շրջելու : Իսկ ո՞ւր ես շտապում ինքդ :

— Դիտելու եւ հսկելու ...

Բերդապետի ձայնը բեկուած էր : Փառանձեմն այդ նկատելով հարցրեց.

– Դու անհանգիստ ես, բերդապետ : Ի՞նչ է պատահել ...

Բերդապետը հառաչեց.

— Տխուր լուր, Թագուհի :

— Պատմիր,— եւ Փառանձեմը լարուեց լսելու :

ՍՏԵՓԱՆ ԶՈՐԵԱՆ

(Շար.)

յայտարարած էր — « Ալժերական աղբիւր մը չուզեր խօսք չեմ տեսներ » :

«ԱՀԱԿ»ի հակադրեցուն իրենը անմիջական եղաւ: Զեկոյցով մը «ԱՀԱԿ»ը անհրաժեշտ կը նկատէ հրապարակել Յունիս 29ին, Թունուզի կառավարութեան յանձնուած յուշագիրը: «ԱՀԱԿ»ը կը յայտնէ թէ կը ցաւի որ Պուրկիպայի ճառին որոշ մասերը խնդրոյ առարկայ կը դարձնեն · ալժերական ըմբոստութեան կարգ մը ղեկավարներու հայրենասիրութիւնը: Այս յայտարարութեան կը կցէ յուշագիրը · ուր կը շեշտուի թէ Սահարան ալժերական է եւ չընդունիր Ֆրանսական այն տեսակէտը թէ «ֆրանսական ստեղծագործութիւն մըն է»: «ԱՀԱԿ»ը կը խօսի նաեւ սահմանային հարցերու մասին, շեշտելով թէ նման հարցեր եւ կարգ մը սրբագրումներ կրնան կատարուիլ դրացի պետութեանց հետ, երբ Ալժերիան անկախ ըլլայ բայց երբեք անկէ առաջ: Այս յուշագիրը, որ ղրկուած էր նաեւ Ռապաթ, Պամաքօ եւ համակիր այլ երկիրներ, հրաւէր մըն է բոլոր ափրիկեան պետութեանց որպէսզի «ֆրանսական աշխարհակալութեան դիմաց ցուցադրեն իրենց միասնականութիւնը »:

ԾՆՈՒՆԴ

Տէր եւ Տիկին Պետրոս Վարդանեան բախտաւորուած են ծնունդով իրենց առաջին թոռնիկին

ԺԱՆ ՓԻԼԻՓ – ՊԵՏՐՈՍԻ

30 Յունիս, 1961, Ալփորվիլ :

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Տէր եւ Տիկին Արթին Սանոսեան Սան Փավլոյէն տասը հազար ֆրանք կը նուիրէ Մշակոյթի Տան, իրենց այցելութեան առթիւ :

ՆՈՒԷՐ

Շաւիլէն Ֆիլիպ Օհաննէսեան քսան Ն. Ֆ. կը նուիրէ Մշակոյթի Տան, փոխան ծաղկեպսակի, Պ. Արտաշէս Ղազարոսեանի ցաւալի մահուան առթիւ: Ստանալ «Յառաջ»էն :

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի 1961 – 1962 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են · ամէն անոնք որ կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները պէտք է փութան այժմէն իսկ դիմում ընել հաստատութեան տնօրէնութեան :

Վարժարանին նպատակն է պատրաստել միջնակարգ ուսման պաշարով եւ հայեցի դաստիարակութիւնով օժտուած Հայուհիներ : Ուսման ծրագիրը կ'ընդգրկէ երկու ուրոյն բաժիններ ·

Ա) Ֆրանսականը, որ տառացի կերպով կը հետեւի պետական լիսէներու արգիլեան բաժնի պաշտօնական ծրագրին, անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով կը պատրաստէ պրըվէի եւ պագալորէայի :

Բ) Հայկականը, որ կ'օժտէ սանուհիները հայագիտական ծանօթութիւններով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնքի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան մարզերուն մէջ :

Հեռաձայն 927 – 01,72

Աշակերտուհիներ կ'ընդունի 8 տարեկանէն սկսեալ, մանրամասնութեան համար դիմել հաստատութեան տնօրէնութեան .—

1, Bld. du Nord, LE RAINCY (S. et O.)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Գրիգոր Թեւանեան եւ զաւակները՝ Ժագլին, Կիւրեղ եւ Կարապետ կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ԳՐԻԳՈՐ ԹԵՒԱՆԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին առթիւ, ինչպէս նաեւ իրենց մօր եւ մեծ մօր՝

ՇԱՀԶԱՏԷ ՈՒԶՈՒՆԵԱՆԻ

մահուան Դ. տարելիցին առթիւ:

Այս Կիրակի առաւօտ, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ :

Կը հրաւիրուին ողբացեալներուն յիշատակը յարգողները :

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ

Շաւիլի անտառին մէջ

(Գերեզմանատան մօտ)

Յուլիս 23, Կիրակի օր առաւօտէն մինչեւ երեկոյ:

Նախաձեռնութեամբ Շաւիլի Հ. Յ. Դ. Արղութեան խումբին, հովանաւորութեամբ շրջանի բոլոր խումբերուն :

Կը խօսին՝ Ընկերներ ՀՐԱՉ ՀԱՆՏԱԼԵԱՆ եւ ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ :

Ժամը 3ին այցելութիւն ողբացեալ ընկերներ Տէր եւ Տիկին Իշխան Արղութեանի, Բժ. Տէր Դաւթեանի եւ Հրանդ Աթանեանի շիրիմներուն :

Գեղարուեստական բաժին: Բարձրախօս: Ճոխ եւ մատչելի պիւֆէ :

Անձրեւի պարագային, շիրիմներու այցելութենէն յետոյ ընկերահամակրական խնջոյք տեղի կ'ունենայ հայ դպրոցի սրահը :

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Խանասորի Արշաւանքի 64րդ տարեդարձը կը տօնուի նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէին եւ մասնակցութեամբ Շրջանիս բոլոր ենթակոմիտէներուն ու խումբերուն, ինչպէս նաեւ՝ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին եւ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղերուն :

Յուլիս 30ին, Կիրակի ամբողջ օրը, Վալապրի ծառախիտ անտառին մէջ :

Շրջաններու ենթակոմիտէներու եւ խումբերու վարչութիւնները այժմէն պէտք է վարձեն իրենց մասնաւոր օթոքարները:

Մանրամասնութիւնները յետագային :'

×

Խանասորի դաշտահանդէսին երթալու համար, օթօքար Պոմոնէն կը մեկնի Կիրակի առաւօտ, Յուլիս 30ին, ժամը 8ին, Պառ Ռոքոնտի առջեւէն:

Բոլոր անոնք որ կը փափաքին օթօքառով մեկնիլ կրնան նախօրօք արձանագրուիլ, հետեւեալ ընկերներուն մօտ, Յ. Նիկողոսեան, Վ. Տ. Վարդանեան եւ Սերժ Սարգիսեան, երթեւեկի համար 4 Ն. Ֆ. վճարելով :

Խճողումի տեղի չտալու համար, կը խնդրուի չսպասել վերջին վայրկեանին :

×

Խանասորի արշաւանքի տօնակատարութեան առթիւ Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր ենթակոմիտէի վարչութիւնը դիւրութիւն տալու համար հանդէսին մասնակցիլ ուզող հայրենակիցներուն, օթոքար մը վարձած է որ կը մեկնի Կիրակի առաւօտ ժամը 7·30ին Փլաս տ'Իթալի, ընկ. Քէօսէեանի խանութին առջեւէն: Վերադարձ իրիկուան ժամը 20ին: Արդէն իսկ ապահովեցէք ձեր տոմսերը Քէօսէեանի (ֆօ-բօ Ռեֆս, 2 Րիւ Պեռնար տիւ Պուա), Ա. Պետրոսեան սափրածառ 22 Րիւ տէ Փըթիթ Մառի եւ զրավաճառ Պ. Ծերիկեանէ 13 Րիւ տէ Տոմինիքէն :

FOURRURES

Roger YOPIAN

PRIX INTERESSANTS
NEUF et REPARATION

84, Boulevard de Stalingrad, 84
— CHOISY-LE-ROI (Seine) —

Autobus : de la Porte de Choisy, descendre 3 Communes ou Rue du Docteur-Roux.

Communiqué

Pour vos travaux de PEINTURE n'hésitez pas à consulter.

LES PEINTURES TIL'LAC, sont de première qualité et à des prix imbattables.

Spécialement le VINYTIL, peinture plastique moderne d'utilisation universelle, ainsi que le TIL'EMAIL glycérophtalique au brillant incomparable.

S. A. PEINTURES TIL'LAC

Société d'Arméniens

25, Rue de Trévise — PARIS (9e)

PRO 44-39

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐ

ՕԳՈՍՏՈՍ 1 - 31

AGDE (Hérault)

Միջերկրականի կապոյտ ջուրերու ափին: Խաղադաշտ եւ լոգանք: Խմբական պտոյտներ, դասախօսութիւններ եւ գեղարուեստական երեկոյթներ :

ՕՐԱԿԱՆ 9·50 Ն. Ֆ.

Արձանագրութեան համար դիմել՝ ամէն Ուրբաթ երեկոյեան ժամը 8էն – 10, եւ Շաբաթ օրերը ժամը 4 – 8, 17 Րիւ Պլէօ.

Գաւառը դիմել հետեւեալ հասցէներուն .—

ՄԱՐՍԷՅԼ .— Գազարեան Վուայաժանս, 31, Լա Քանըպիէռ:
ԼԻՈՆ .— Պէրպէրեան, 39 Րիւ Տիւնուառ:
ՎԱԼԱՆՍ .— Մաղաքեան, 14 Րիւ Ֆրանքլէն:
ՏԷՍԻՆ .— Լիւլէճեան, 16 Րիւ Քոլի :
ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ .— Խրիմեան, 2 Րիւ Ռապըլէ :
ՆԻՍ .— Գարբիէլեան, 19 Պուլվ. Մանեան :

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Համախմբ. եւ Համասեռաստացիական Օտտօ Քապիւսէլի · քոյր միութիւններու կողմէ :

Այս Կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, Մոլիէռի ծառախիտ գեղատեսիլ անտառին եւ պաղ աղբիւրի մօտ :

Կովկասեան պարեր եւ զանազան անակընկալներ, Քանփանեը Ֆրէզի երիտասարդ փիօնիէներու կողմէ:

Բարձրախօսով պիտի լսուին հայկական արեւելեան եւ արեւմտեան զանազան երգեր եւ պարերգներ :

Ճոխ պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով, ինչպէս եւ շամփուրով խորոված :

ՏԱՐԵԿԱՆ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ

ՎԵՆԵՏԻԿ—Ս. ՂԱԶԱՐ—ՀՌՈՄ

ԵՒ

ՇՐՋԱԿԱՅՔԸ

Շաբաթ մը ծովի կեանք՝ Հանր. Սան Մարինոյի մօտ, Ադրիականի աննման աւազին վրայ, ծովեզերեայ նորաշէն եւ հանգստաւէտ պանդոկի մը մէջ :

ՄԵԿՆՈՒՄ՝ Օգոստոս, 6
ՎԵՐԱԴԱՐՁ՝ Օգոստոս, 31

Արձանագրութեանց եւ մանրամասնութեանց համար դիմել .—

Ն. ՄԱՅԻՍԵԱՆ

45, Rue de Trévise, PARIS (9e)
Tél. : TAI. 49-40
(Գաւիթին մէջ)

Յ. ՊԱՍՄԱՃԵԱՆ

11, Avenue Béranger

ARNOUVILLE-LES-GONESSE (S. et O)

ԻՏԱԼԻԱ ԵՒ ԱՒՍՏՐԻԱ

ՎԵՆԵՏԻԿ - ԹԻՐՈԼ - ՎԻԷՆՆԱ

ԽՄԲԱԿԱՆ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

Վիէննայի Մխիթարեան Միաբանութեան 4 յոբելեաններուն առթիւ:

Օգոստոս 11 — Սեպտեմբեր 4

Ճամբորդութիւնը կը կազմակերպէ և խումբը կ'առաջնորդէ Հ. Սամուէլ վ. Արամեան :

Մանրամասն տեղեկութիւններու համար դիմել՝

Առաւօտուն, ժամը 9 – 13՝

ՀԱՅՐ ՍԱՄՈՒԷԼ Վ. ԱՐԱՄԵԱՆԻ

10 bis, Rue Thouin - PARIS (5e)

Tél. : ODEon 02-12

Կէսօրէ ետք, ժամը 13 – 17՝

E. DJEZIRIAN

27, Fbg. Montmartre, Paris (9e)

Tél. : PRO. 35-85

26 օր, Փարիզէն Փարիզ, ճամբորդութիւն, բնակութիւն եւ ճաշ՝ 550 Ն. Ֆ. :

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ .— Հ. Յ. Դ. «Ս. Մինասեան» ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ, ժամը 21ին: Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆ. Կ. Խաչի Շրջ. վարչութիւնը կը յայտարարէ թէ, լրացած ըլլալով սահմանուած թիւը, փակուած են Օգոստոսի արձանագրութիւնները օդափոխութեան կայանի համար :

Վճարումները կատարել ամէն Չորեքշաբթի, ժամը 16 – 18, Կապ. Խաչի գրասենեակը, 17 Րիւ Պլէօ :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Կապոյտ Խաչի օդափոխութեան կայանին համար, խոհարարուհի մը կ'ուզուի Օգոստոսի համար: Դիմել ամէն օր ժամը 15էն 16, Մշակոյթի տուն .—17 Րիւ Պլէօ, հեռաձայն՝

TAI. 63 89

ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

ԴԷՊԻ

ԵՐԵՒԱՆ

Երեք շաբաթը անգամ մը

ՆԱՒՈՎ

ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ ուղղակի դէպի ԵՐԵՒԱՆ

Երթուդարձի գիներն են, կերակուրով

Վերադարձին կարելի է Վենետիկ իջնել

13 ՕՐ ԵՐԵՒԱՆ

Պանդոկի մէջ բնակութեամբ եւ սնունդով

Բ. կարգ 3046 Ն. Ֆ.
Գ. կարգ 2506 Ն. Ֆ.

ԶԵՂՉ խմբովին ճամբորդողներուն:

ՈՒՂԵԳՈՑՔԻ իրաւունք, անձ գլուխ, 150 քիլօ՝ Բ. կարգի եւ 100 քիլօ Գ. կարգի ճամբորդներուն:

Նոյն ճամբորդութիւնը օդանաւով կամ երկաթուղիով:

Մեր գրասենեակը կը զբաղի նաեւ դէպի Ամերիկա, Սուրիա եւ այլ ճամբորդութիւններով:

ԴԻՄԵԼ՝

ԺԱՆ-ԵՂԻՇԷ ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ

48, Rue de la République
Tél.: 20.47.22
MARSEILLE

●

ՓԱՐԻԶ

Մասնաճիւղ

7, Rue Auber, 7
Tél : RIC. 63-69
PARIS (9e)

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ն. Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ն. Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ն. Ֆ. — Հատը՝ 0.25 Ն. Ֆ.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 20 ՅՈՒԼԻՍ — JEUDI 20 JUILLET 1961

37ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9156 — 37EME ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 17ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4957

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՆՈՐ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ

Զօրավար Ճէմալ Կիւրսէլի զինուորա-կան - յեղափոխական կառավարութիւնը «Ազգային Միասնականութեան Կոմիտէ» փաղաքշէ անունին տակ իշխանութիւնը բռնագրաւելով՝ հանդիսաւորապէս կը յայտարարէր թէ շուտով սահմանադրա-կան - ժողովրդավարական սկզբունքնե-րով ընտրութիւններ պիտի կատարուին եւ երկրին ղեկը պիտի յանձնուի ոչ - զինուորական քաղաքացիներու :

1960 Մայիս 27էն ի վեր չէ իրականա-ցած դեռ այս խոստումը : Սակայն զօրա-վարը կը շարունակէ ճառել ժողովրդա-վարութենէ եւ առատ խոստումներ կը տայ :

Վերջին լուրերուն համաձայն, խորհր-դարանական ընտրութիւնները տեղի պի-տի ունենան յառաջիկայ Հոկտ. 15ին :

Ցարդ իր վարած քաղաքականութիւնը շատ հեռու է յարգելէ ժողովրդավարու-թեան տարրական պայմանները : Մինչեւ այսօր իշխանութեան ղեկը կը պահէ իր ձեռքը, առանց օրինաւոր ընտրութեանց դիմելու :

Բռնատիրական իշխանութիւնը օրինա-կանացնելու համար ուզեց նոր Սահմա-նադրութիւն մը տալ երկրին : Ու կապ-կելով Ֆրանսան, հանրաքուէի ենթարկեց զայն :

Սահմանադիր ժողովը, ընտրուած ոչ - ժողովրդավար ձեւերով, ամիսներու աշ-խատանքէն վերջ խմբագրեց այդ սահ-մանադրութիւնը, որ կը բաղկանայ 157 հիմնական եւ 11 առժամեայ յօդուածնե-րէ :

Ըստ Կիւրսէլի Սահմանադրութեան, Թուրք պետութիւնը Հանրապետութիւն մըն է, հիմնուած «մարդկային իրա-ւունքներու, ազգին միասնականութեան եւ խաղաղասիրութեան սկզբունքներուն վրայ» : Ազգային, ժողովրդավար, աշ-խարհական (լայիք) եւ ընկերային Հան-րապետութիւն մը՝ հաստատուած օրէնք-ներու գերակայութեան վրայ :

Շողշողուն բառեր, սնամէջ նշանախօս-քեր, որոնք կը ծամծմուին 1908ի Սահ-մանադրութենէն ի վեր, առանց երբեք կեանքի կոչուելու :

Ազգային բառը տեղի տուած է երկար վիճաբանութեանց : Մոլեռանդներ պըն-դած են «ազգայնական» մակդիրին վը-րայ : Ի վերջոյ «ազգային»ը ընդունուած է աչքերու փոշի փչելու համար :

Ընկերայինը մեկնաբանուած է այն ի-մաստով, որ «պետութիւնը իր կարելիու-թեան սահմանին մէջ պիտի ջանայ իւ-րաքանչիւր հայրենակցի համար ստեղծել մարդավայել կեանքի մը անհրաժեշտ պայմանները» : Ասիկա՝ իբրեւ հակա-դրութիւն «ընկերվարութեան» :

Ըստ հիմնական յօդուածներուն, «ա-մէն անհատ հաւասար է օրէնքի առջեւ, առանց լեզուի, ցեղի, սեռի, քաղաքա-կան մտածումի, փիլիսոփայական համո-զումի, կրօնքի եւ աղանդի խտրութեան» : Թուրք քաղաքացիները կը վայելեն ժո-ղովրդավարական բոլոր ազատութիւննե-րը — անձի եւ բնակարանի անձեռնմխե-լիութիւն, երթեւեկի, բնակութիւն հաս-տատելու, խղճի, կրօնքի, գաղափարի, ժամուլի, հաւաքոյթի, անդէն ցոյցի եւ ...անելու ազատութիւն :

Իբրեւ նորութիւն, Ազգային Մեծ Ժո-ղովին — օրէնսդիր մարմին — մաս պի-տի կազմէ Ծերակոյտը, Ազգային Ժողո-վին կողքին : Այս վերջինը պիտի բաղկա-նայ 450 երեսփոխաններէ, ընտրուած ընդհանուր քուէարկութեամբ, չորս տարուան համար : Երեսփոխանը առ նը-ուազն երեսուն տարեկան պէտք է ըլլայ : Ծերակոյտը պիտի ունենայ 165 ան-դամ, հարիւր յիսունը ընտրովի, 15ը

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՊԵՐԼԻՆ

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔ ԿԸ ՊԱՏԱՍԽԱՆԷ

ՈՉ ՄԷԿ ԶԻՋՈՒՄ ԲԱՅՑ ԿԱՐԵԼԻ Է ԲԱՆԱԿՑԻԼ

Արեւմտեան մայրաքաղաքներուն մէջ հրապարակուեցան Ֆրանսայի, Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներու յուշագիրները Պեր-լինի հարցին շուրջ, որոնք, ինչպէս գը-րած էինք, յանձնուած էին Մոսկուայի, Երկուշաբթի օր :

Իրենց անջատ պատասխաններուն մէջ Ուաշինկթըն, Լոնտոն եւ Փարիզ յստակ կը ճշդեն Պերլինի իրենց իրաւունքները, ընդունելով հանդերձ բանակցութեանց կարելիութիւնը :

Երեք յուշագիրներէն ամէնէն երկարը Ամերիկայի յուշագիրներն է, ուր, մէկ առ մէկ եւ կէտ առ կէտ Ուաշինկթըն կը ջրէ Մոսկուայի առարկութիւնները և տե-սակէտները : Արդարեւ, Ուաշինկթըն հա-մակարծիք չէ Մոսկուայի այն տեսակէ-տին, թէ Պերլինի ներկայ գոյավիճակը վտանգ մըն է աշխարհի խաղաղութեան համար, քանի որ, իրականութեան մէջ, նախօրօք եղած կարգադրութեան մը ար-դիւնքն է : Խորհրդային Միութեան ճիգը վերջ դնելու այս գոյավիճակին, որպէս զի հասնի իր քաղաքական նպատակնե-րուն, վտանգ մըն է աշխարհի խաղաղու-թեան համար : Մ. Նահանգները, կ'ա-ւելցնէ յուշագիրը, Ֆրանսայի եւ Անգ-լիոյ հետ պարտք կը սեպեն պաշտպանե-լու Արեւմտեան Պերլինի երկու միլիոն բնակիչներու ազատութիւնը : «Ասիկա քաղաքական եւ բարոյական պարտաւո-րութիւն մըն է» :

Արեւմտեան Պերլին ազատ պէտք է մնայ, կ'ըսէ Ուաշինկթըն, ու կ'աւելցնէ. — «Քաղաք մը ազատ չի դառնար միայն ազատ քաղաք ըսելով : Քաղաքի մը կամ ժողովուրդի մը ազատութիւնը կը պա-հանջէ, որ հնարաւորութիւն ունենայ արտայայտելու իր կարծիքը, առանց տնտեսական, քաղաքական եւ ոստիկա-նական ճնշումի» :

Իր կարգին Լոնտոն կը մերժէ ընդունիլ խորհրդային կառավարութեան այն ա-ռարկութիւնը, թէ միակողմանի համա-ձայնութեան մը պարագային վերջ պի-տի գտնեն Արեւմուտքի իրաւունքները Պերլինի վրայ : Անգլիա անգամ մը եւս կը շեշտէ ինքնորոշման իրաւունքը, զոր կը գտնէ խիստ անհրաժեշտ : Անգլիոյ կարծիքով Պերլինի գոյավիճակը կարելի է փոխել չորսերու, (Անգլիա, Մ. Նա-հանգներ, Ֆրանսա եւ Խ. Միութիւն) միջեւ եղած կարգադրութեամբ մը մի-այն, անշուշտ, միշտ նկատի ունենալով կառավարութիւններէն իւրաքանչիւրին պատասխանատուութիւնները Գերմա-նիոյ հանդէպ :

Ֆրանսա եւս ոչ մէկ վտանգ կը տեսնէ Արեւմտեան Պերլինի թէ ժողովուրդին եւ թէ իշխանութեան կողմէ : Փարիզ իր յուշագրով կը յիշեցնէ Մոսկուայի, թէ Արեւմտեան Գերմանիոյ կառավարութիւ-նը պաշտօնապէս հրաժարած է ինքնու-րոյն հիւլէական ուժի մը կազմութենէն եւ կը մերժէ դիմել զինուորական որեւէ միջոցի : Դաշնակցային Գերմանիոյ զին-ուորական ուժը մաս կը կազմէ Ատլան-տեան Ուխտին, որուն «զուտ պաշտպա-նողական հանգամանքը չեշտուած է» :

Ֆրանսա, ինչպէս նաեւ իր դաշնակից-ները կը փափաքին «բարելաւել Գերմա-նիոյ ներկայ կացութիւնը», սակայն, «չեն նախատեսած երբեք ու չեն նախա-տեսեր բանակցութիւններէն այլ որեւէ ուրիշ ելք» :

Ֆրանսայի կարծիքով գերման ժողո-վուրդը «վերջնականապէս երկուքի բաժ-նել պիտի նշանակէր» եթէ Մոսկուա ա-ռանձին դաշնագիր մը կնքէ Փանքովի հետ :

Այլապէս յատկանշական է Փարիզի ճշ-դումը, թէ «Պերլին քաղաքը մաս չի կազմեր Արեւելեան Գերմանիոյ», այլ, իւրայատուկ պայմաններու տակ կը գտ-նուի, մինչեւ այն ատեն, երբ վերջ գտնէ չորս մեծերու առաքելութիւնը :

Հանրապետութեան նախագահին կողմէ նշանակուած : Ծերակուտականները քա-ռասուն տարեկանէն վեր եւ բարձրագոյն կրթութեան տէր պէտք է ըլլան : Պաշտօ-նավարութեան շրջանը վեց տարի է. եր-կու տարին անգամ մը անդամներու մէկ երրորդը կը նորոգուի :

Ազգ. Մեծ Ժողովը իր անդամներու մէ-ջէն կ'ընտրէ Հանրապետութեան նախա-գահը, որ իր կարգին կը նշանակէ վար-չապետը : Այս վերջինը կ'ընտրէ գործա-վարները — Ժողովի անդամներէն կամ դուրսէն — որոնք Հանրապետութեան նա-խագահին կողմէ պաշտօնի կը կոչուին :

Սահմանադրութեան միւս յօդուածնե-րը գրեթէ ընդօրինակուած են ժողովր-դավար երկիրներու հիմնական օրէնքնե-րէն, յարմարցուած Թրքական բարքե-րուն :

Գեղեցիկ սկզբունքներով ոսկեզօծուած այս Սահմանադրութիւնն է, որ ժողովր-դական քուէարկութեան ենթարկուեցաւ Յուլիս 9ին :

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵՒՐՈՊԱՅԻ վեց մեծերը կատարեալ համաձայնութեամբ բաժնուեցան իրար-մէ : Ֆրանքօ-գերմանական տեսակէտը, որ կը թելադրէր յաճախակի «վերին» հանդիպումներ կազմակերպել ընդուն-ուեցաւ : «Հայրենիքներու Եւրոպայի» հրատարակած զեկոյցը կը շեշտէ թէ «նկատի առնելով որ միայն միացած Եւ-րոպա մը, Միացեալ - Նահանգներու դաշնակից, կրնայ դէմ դնել այն վտանգ-ներուն որոնք կը սպառնան Եւրոպայի եւ բովանդակ ազատ աշխարհի գոյութեան, կ'ուզեն ձեւաւորել քաղաքական միու-թիւնը, ժողովներ գումարել կանոնաւոր կերպով, իրենց յանձնախումբին կը յանձնեն առաջարկներ ներկայացնել այն միջոցներուն մասին որոնք թոյլ կուտան կանոնադրական բնոյթ մը տալ ժողո-վուրդներու միութեան :

ՄԱՀՄԷՏԱԿԱՆ Ծերակուտականը Սա-սի Պէն Այսա սպաննուեցաւ առջի օր Ալժ. Ազատ. Ճակատի մարդոց կողմէ, Թիա-րէի (Ալժերիա) շրջանը :

ՔԵՆԸՏԻ բացառիկ նիստի կանչած է Ապահովութեան Ազգային Խորհուրդը, մէկ միլիոն պահեստի զինուորականներ կանչելու համար : Եթէ տրուի այս որո-շումը, մօտ երեք միլիառ տոլարի նոր վարկ մը պէտք է աւելնայ Պաշտպանու-թեան պիւտճէին վրայ :

ՄԱՔՄԻԼԸՆ շատ խստօրէն կը քննա-դատուի բրիտանական մամուլին կողմէ : Տէյլի Միրրըր (հինգ միլիոն տպաքա-նակ) սեւ գիծի մէջ, հրատարակած է վարչապետին նկարը «ամբաստանեալ» գրելով վրան, եւ չորս գլխաւոր մեղա-դրանքներ ընելով :

ՔՈՒՎԷՅԹԻ անդամակցութիւնը Արա-բական Լիկայի գրեթէ ապահովուած է : Անդամ ինը երկիրներ տուին իրենց հա-մաձայնութիւնը, միայն Իրաք դեռ ա-ռարկութիւններ կ'ընէ :

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ յատուկ պատուիրակու-թիւն մը գնաց Պրազիլ, ուր պիտի տե-սակցի Նախագահ Քուատրոսի հետ, որ-պէսզի դիւանագիտական յարաբերու-թիւններ հաստատուին երկու երկիրնե-րուն միջեւ :

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ԱՍՈՒԼԻՍԸ

Լուր տրուած էր թէ Վազգէն կաթողի-կոս մամուլի ասուլիս մը պիտի տայ Պատրիարքարանին մէջ : Ժամանակին Պատրիարքարան հաւաքուած էին Պոլսոյ Թուրք եւ օտար Թղթակիցներն ու լուսա-նկարիչները, որոնք պատուոյ դահլիճի քովնտի սրահին մէջ կը սպասէին Հայ-րապետին :

Քիչ ետք կաթողիկոսը հասաւ իր հե-տեւորդներով ու գրաւեց պատուոյ դահ-լիճին մէջ իր տեղը :

Լուր տրուեցաւ մամլոյ ներկայացու-ցիչներուն, որոնք եւս մտան դահլիճ եւ սկսաւ մամուլի ասուլիսը :

Թարգմանի պարտականութիւնը կը կա-տարէր Պ. Կարապետ Ղազարեան :

Հ.— Ե՞րբ կը խորհիք կրկին Պոլիս այ-ցելել :

Պ.— Այդ չեմ կրնար գիտնալ :

Հ.— Ո՞վ պիտի ձեռնադրէ նոր Պատ-րիարքը :

Պ.— Ժողովուրդը կ'ընտրէ եւ պետու-թեան հետ համաձայնութեամբ կը կար-գադրուի այդ հարցը : Մենք իբրեւ Հայոց Կաթողիկոս ուղղակի մասնակցութիւն չունինք որեւէ ձեւով : Այն անձը որ կ'ընտրուի եւ պետական իշխանութեան կողմէ կը վաւերացուի, մեզի ի գիտու-թիւն կը տեղեկացուի եւ մենք ալ պար-զապէս կը շնորհաւորենք :

Հ.— Ռուսիոյ նման միապետական երկրի մը մէջ հայկական Եկեղեցին իր ազատութիւնը կը վայելէ՞ թէ ոչ :

Պ.— Ինչպէս ծանօթ է բոլորիդ, Խ. Միութեան մէջ Եկեղեցիները բնականոն կերպով կը գործեն օրէնքներու սահման-ներուն մէջ, այսինքն այն մարդիկը, այն քաղաքացիները որոնք հաւատացեալ են, առանց որեւէ արգելքի եկեղեցիի անդամ կ'ըլլան եւ եկեղեցի կը յաճախեն եւ ե-կեղեցին իրենց մխիթարութիւն կուտայ :

Հ.— Երեւանի մէջ մզկիթ մը կայ եղեր որ փակուեր է :

Պ.— Ոչ, բաց է :

Հ.— Արարողութիւն կ'ըլլա՞յ :

Պ.— Այո, ես կը ճանչնամ նաեւ այն-տեղի հոգեւորականը, Իմամը : Միւս մահմետական երկիրներուն մէջ եւս մըզ-կիթներ կը գտնուին : Ես անձնապէս Պա-քուի մզկիթները այցելած եմ եւ շատ լաւ կը ճանչնամ Շէյհիւլիսլամը որու հետ փոխադարձ սերտ յարաբերութիւններ ունինք : 1957ին Պաքու գացի իբրեւ հիւր : Իրենք ալ կուգան Էջմիածին եւ զանազան տօնական առիթներով կը մաս-նակցին մեր տօնակատարութիւններուն :

Հ.— 1945ին ներգաղթին, հոսկէ ալ կայ հայրենակիցներ գացած են, ի՞նչ է ա-նոնց վիճակը :

Պ.— Գիտեմ որ զանազան տեղերէ Հա-յեր գացած են այդ շրջանին, բայց ես ա-նոնց ամէն մէկի նկատմամբ մասնաւոր տեղեկութիւն չունիմ :

Հ.— Տակաւին կը շարունակուի՞ ներ-գաղթը :

Պ.— Ոչ : Երբեմն մասնաւոր ընտանիք-ներ իրենց ծախքով կը տեղափոխուին, բայց փոքր թիւով :

Հ.— Պատրիարքական ընտրութիւնը ի՞նչպէս տեղի կ'ունենայ :

Պ.— Այստեղի համայնքին ներկայացու-ցիչները համաձայնելով պետութեան հետ, կը խորհիմ թէ ձեւ մը պիտի գըտ-նեն, որպէսզի այս Աթոռին վրայ նոր Պատրիարք մը գտնուի :

Հ.— Թեկնածուներ կա՞ն :

Պ.— Մենք առ այժմ պաշտօնապէս ծա-նօթ չենք, բայց Հայ Եկեղեցւոյ բոլոր Եպիսկոպոսները կրնան թեկնածու նը-կատուիլ :

(Շար.)

ՊԵՐԼԻՆԻ ԿՆՃԻՌԸ...

—o—

(ՏԱԳՆԱՊԻ ՆԵՐՔԻՆ ԾԱԼՔԵՐԸ)

Ա.

Երկրորդ Աշխարհամարտի վերջաւորութեան Գերմանիա պարտուեցաւ ջախջախիչ կերպով եւ յաղթական Դաշնակիցներուն անձնատուր եղաւ «առանց պայմանի»:

Դաշնակից չորս մեծ պետութիւնները — Ամերիկա, Անգլիա, Ֆրանսա եւ Խ. Միութիւն — գրաւեցին Գերմանիան եւ զայն գրաւման գօտիներու բաժնեցին:

Թեհրանի գաղտնի խորհրդակցութեանց (վերջերս հրատարակուած), ինչպէս նաեւ բազմաթիւ այլ վաւերագրերէ կը պարզուի, թէ մասնաւորաբար Սթալին եւ Ռուզվելթ վճռած էին աշխարհագրօրէն անդամահատել Գերմանիան:

Չարլզ Պոլըն, որ Ռուզվելթի թարգմանըն էր, Թեհրանի խօսակցութեանց արձանագրութիւնը պահած է, եւ անոնց հրատարակումով այժմ կը պարզուի, թէ Սթալին առաջարկած է. «Պէտք է, որ յարմար եւ արդիւնաւէտ միջոցներ գործադրուին, որպէսզի Գերմանիա ապագային անվնաս դառնայ»:

Ռուզվելթ Սթալինի համաձայն եղած է «հարիւր առ հարիւր» տոկոսով:

Քաղաքական աշխարհը, սակայն, լեցուն է անիմանալի անակնկալներով:

Եղաւ այնպէս, որ Արեւմուտքը ոչ «յարմար» եւ ոչ ալ «արդիւնաւէտ» գտաւ Գերմանիան բաժան-բաժան վիճակի մէջ պահել: Արդարեւ, 21 Սեպտեմբեր 1949ին, Միացեալ Նահանգներ, Անգլիա եւ Ֆրանսա իրենց տիրապետութեան տակ գտնուող շրջանները միացուցին եւ 6 Մայիս 1955ին ջնջեցին ամէն հակակշիռ եւ ճանչցան Արեւմտեան Գերմանիոյ բացարձակ անկախութիւնն ու գերիշխանութիւնը:

Սակայն ամբողջական Գերմանիոյ հարցը մնաց անլոյծ: Չլուծուեցաւ պատերազմի վախճանին եւ անլոյծ կը մնայ դեռ մինչեւ այսօր:

Արեւմուտքը, մասնաւորաբար Ամերիկան՝ հետեւողականօրէն մնաց այն տեսակէտին վրայ, թէ Գերմանիոյ վերամիաւորումը հնարաւոր էր միայն ազատ ընտրութիւններով՝ Արեւմտեան եւ Արեւելեան Գերմանիոյ մէջ:

Ուաշինկթընի մէջ տեղի ունեցած խորհրդակցութենէ մը ետք, 1960 Մարտ 15ին, նախագահ Այզընհաուըր եւ վարչապետ Ատընաուըր շեկոյց մը հրատարակեցին, ուր կը վերահաստատէին իրենց վճռականութիւնը՝ անհրաժեշտ է «չարունակել իրենց ճիգերը՝ Գերմանիան խաղաղութեան եւ ազատութեան պայմաններու մէջ վերամիաւորելու համար» (ընդգծումը՝ մեզմէ):

Դեռ ամիս մը չանցած, Ապրիլ 2ին, Խ. Միութեան վարչապետ Խրուշչեւ յայտարարեց, թէ անվաւեր պիտի դարձնէր Արեւմտեան պետութիւններու իրաւունքները Պերլինի մէջ՝ առանձին դաշնագիր մը ստորագրելով Արեւելեան Գերմանիոյ համայնավար կառավարութեան հետ:

Ամերիկեան արտաքին գործոց նախարարութիւնը, նոյն օրն իսկ, պատասխանեց Խրուշչեւի սպառնալիքին: Ապրիլ 25ին Խրուշչեւ կրկնեց իր սպառնալիքը Պաքու արտասանած իր մէկ ճառին մէջ եւ երկու օր ետք, Ապրիլ 27ին, նախագահ Այզընհաուըր դարձեալ կտրուկ կերպով պատասխանեց անոր, յայտարարելով.

«Մենք պիտի չհրաժարինք իրաւական այն դիրքէն, զոր ունինք Պերլինի մէջ»:

Այս երկախօսութիւնը պարբերաբար եւ գրեթէ անփոփոխ կերպով կը շարունակուի ահա մինչեւ այսօր:

Այժմ կը թուի, թէ տագնապը ոչ միայն աւելի սուր ու անմիջական, այլեւ աւելի սպառնական բնոյթ ստացած է:

Ամերիկեան «Նիւզուիք» շաբաթաթերթին համաձայն Միացեալ Նահանգներու Սպայակոյտը, խիստ գաղտնի ժողովի մը մէջ, սա ծանրակշիռ որոշումները տուած է. Պատրաստ ըլլալ՝ զօրակոչի ենթարկելու համար պահեստի ուժերը, մէկ կամ մէկէ աւելի ամերիկեան նոր զօրաբաժիններ ղրկել Պերլին, Ատլանտեանի Ուխտի կորիզային զէնքերը փոխադրել առաջապահ դիրքեր:

Միւս կողմէ, Զօր. տը Կօլ, որ միշտ մոլեռանդօրէն դէմ եղած է Ֆրանսայի մէջ ամերիկեան կորիզային զէնքերու խարիսխներու հաստատման, տրամադրութիւն ցոյց տուած է փոխելու իր այս դիրքը: Ալժերիայէն Ֆրանսական զօրաբաժին մը անմիջապէս ետ կանչել տուած եւ յայտարարած է, միաժամանակ, թէ կրնայ պատահիլ, որ այլ զօրաբաժիններ եւս ետ կանչել պէտք ըլլայ:

Վճռական նման դիրք մը բռնելու տեսակէտին կատարելապէս համաձայն են յայտնապէս Ամերիկա, Անգլիա եւ Ֆրանսա: Քենըտիի, Մաք Միլընի եւ տը Կոլի յայտարարութիւնները կասկած չեն ձգեր այս մասին:

Տագնապը վերստեղծուեցաւ վարչապետ Խրուշչեւի այն յայտարարութեան հետեւանքով — Քենըտիի հետ Վիեննայի մէջ իր ունեցած հանդիպումէն ետք — որուն համաձայն Խ. Միութիւնը խաղաղութեան առանձին դաշնագիր մը պիտի ստորագրէ Արեւելեան Գերմանիոյ հետ եւ անոր պիտի փոխանցէ այն իրաւունքները, զորս ունին խորհրդային իշխանութիւնները Պերլինի մէջ:

Արեւելեան Գերմանիոյ համայնավար վարիչը՝ Վալթր Ուլպրիխթ իր կարգին քանի մը անգամ կրկնեց, թէ տարին չլրացած խաղաղութեան դաշնագիր մը պիտի կնքուի Խ. Միութեան հետ՝ արեւմտեան պետութիւնները համաձայն ըլլան կամ ոչ:

Երեւութապէս տագնապը կը թուի, թէ միայն Պերլինի մէջ կը սահմանափակուի: Անշուշտ, Պերլինը կը կազմէ տագնապին մէկ կարեւոր ու բարդ կողմը միայն:

Ներկայ աշխարհա-քաղաքական կեանքին մէջ Պերլինը ազատութեան «կղզի» մըն է, ցցուած համայնավար ծովուն մէջ:

Իբրեւ «բաց դուռ» մը, Պերլին հնարաւորութիւն կուտայ համայնավար երկիրներու, բայց մանաւանդ Արեւելեան Գերմանիոյ դժգոհ հպատակներուն Ազատ Աշխարհ փախուստ տալու: Մինչեւ 1958ի վերջերը Արեւելեան Գերմանիայէն աւելի քան երեքուկէս միլիոն մարդ փախած էր, մեծամասնութիւնը՝ Պերլինի ճամբով: 1959ի առաջին եօթը ամիսներուն միայն քաղաքի արեւելեան մասէն արեւմտեան մասը խոյս տուած էին 50.000 հոգի: Այդ թուականէն ասդին՝ հոսանքը կանգ չէ առած եւ տասնեակ հազարներ կը շարունակեն խոյս տալ համայնավար երկիրներէն եւ ազատութիւնը ընտրել:

Կայ ուրիշ պարագայ մը եւս:

Տնտեսական ակնբախ ու ծայրայեղօրէն հակադիր դրութիւններ հաստատուած են Պերլին քաղաքի երկու կէսերուն մէջ: Արեւմտեան Պերլինը ամբողջ Եւրոպայի ամէնէն հարուստ ու փարթամ քաղաքներէն մէկն է այսօր, ուր շատ բարձր է բնակչութեան ապրուստի մակարդակը: Ծիշդ հակառակն է արեւելեան Պերլինի մէջ, որուն բնակիչները կը տեսնեն իրենց աչքով այն հսկայ յառաջդիմութիւնը, զոր կատարած է արեւմտեան Պերլին եւ այն բարգաւաճ վիճակը, որուն մէջ կը գտնուին անոր բնակիչները:

Եւ վերջապէս, Ամերիկայի, Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի ներկայութիւնը Արեւմտեան Պերլինի մէջ, ոչ միայն քաղաքի ժողովուրդին, այլեւ շրջակայքի Գերմաններուն — որոնք կը գտնուին համայնավար տիրապետութեան տակ — ապահովութիւն մը ներշնչէ, նաեւ յոյս մը այն մասին, թէ Արեւմուտքը տակաւին ներկայ է, կը հետաքրքրուի գերմանական ընդհանուր հարցով եւ անլոյծ կը նկատէ Գերմանիոյ վերամիաւորման կենսական խնդիրը:

Եթէ արեւմտեան երկիրներու ներկայութիւնը չըլլար Պերլինի մէջ, անհաւանական է, որ 1953 Յունիս 7ին, աւելի քան յիսուն հազար բանուորներ ապստամբէին Արեւելեան Պերլինի մէջ եւ 200 հազար ալ արեւելեան Գերմանացիներ միանային շարժումին՝ արեւելեան Գերմանիոյ զանազան շրջաններուն մէջ:

Պերլինը, ուրեմն, տարակոյս չկայ, որ ինքնին մէկ կարեւոր երեսն է ներկայ սուր տագնապին:

«ՅՈՒՍԱԲԵՐ»

ԴՐԱՄԸ ԵՒ ՄԱՐԴԿՈՒԹԻՒՆԸ

—o—

Կ'ողջունեմ քեզ դրամ ...:

Ի՜նչ բարի սպասարկու մըն ես ...:

Խնդիր չէ թէ ինծ կը ներկայանաս շքեղ ոսկիի մը պէս շիկագոյն ցոլքերով, անեղծ ոսկիի մը պէս մետաղամրափինդ, նման անցեալ ժամանակներու հին ծառաներուն, որ ընտանիքին հետ միասին կ'ապրէին, եւ տէրը կարող էր անոր ապաւինիլ՝ աչքերը գոց, սիրտը հանդարտ: Խնդիր չէ թէ, որ եւ է մետաղի վայելչութեամբ երեւան կուգաս նուազ թանկագին՝ սակայն անվթար:

Կը մեծարեմ քեզ եթէ նոյնիսկ սա դիւրաբեկ եւ կապոյտ թղթադրամներուն ետեւը պահուըտած ըլլաս, մերթ յոգնած եւ իւղոտ, խոհարարի մը ճենճոտ գոգնոցին պէս:

Կը բարեւեմ քեզ դրամ ...:

Դուն լաւագոյն բաներու գործիքն ես: Դուն անհատին նիւթական ապահովութիւն կուտաս եւ անկախութիւն իր գոյութեան:

Դուն մարդուն կը թոյլատրես որ ուսմամբ բարձրանայ, ուր կարելի է ազատ եւ մաքուր շունչ առնել, ինչպէս նաեւ տիեզերական կեանքի զանազան ծրագիրները ուսումնասիրել:

Դուն հաւաքականութեան կ'ընծայես վիթխարի ձեռնարկներու զօրութիւն, որուն շնորհիւ անհաշուելի գործաւորներ հացը կը շահին եւ լաւագոյն ապրուստ:

Բայց մանաւանդ քեզ կ'ողջունեմ, ո՜վ դրամ, որովհետեւ երկնապարգեւ գթութեան արբանեակն ես, դժբախտներուն հացն ես: Թոքերէն վիրաւորուողներուն՝ լեռնային ջինջ եւ մաքուր օդն ես:

Անապատի պաշտպանութեան մասունն ես՝ լոյս եւ սէր պարգեւող: Ո՛վ դրամ, արձակուրդի հանգստարանն ես, որ կը բաշխես արեւի ճառագայթները՝ քաղաքի տժգոյն երախներուն, եւ ծովափի աւազուտքը՝ ուր կը հանգչին զուարթօրէն:

Դուն եկեղեցին ես, որ գեղեցկութեամբ կը ծաղկեցնես ծխական բարեգործութիւնները:

Կ'ողջունեմ քեզ դրամ ...:

Որովհետեւ սիրատենչ երիտասարդներու կը թոյլատրես, որ մահանալէ առաջ բոյն մը շինեն: Դուն կ'արգիլես նաեւ երբ կուգան գրաւել տանդ կարասիները եւ անոնց սուտ վաճառումը: Եղերական պահերուն՝ դուն կ'արգիլես ատրձանակի այն հարուածը, որով պիտի ծակես քունքըդ, կամ օդային կազը, որ շնչահեղձ պիտի ընէ ամբողջ ընտանիք մը ...:

Ո՛վ անգութական դրամ, դուն ես միջնորդ հաշտութեան ..: Որքան բարեխէր ես, քու բարութիւնդ կ'օրհնեմ ամէն վայրկեան՝ որպէսզի քու օգնութիւնդ չզլանաս:

Ով դրամ, կար ժամանակ մը, որ մեր հայրերը քեզ հեռուէն կը դիտէին, ինչպէս կը հետեւէին ծառայի մը աշխատու–

ՎԱՆԻՆԱ ՎԱՆԻՆԻ

—o—

Այսպէսով ձեռքի տակ ունեցան ցանկը այն կրնօաւորներուն, որոնք իբրեւ լրտես կը ծառայէին կառավարութեան:

Հազիւ Ռոմանեը հասած, Վանինա տեսաւ որ հայրենիքին սէրը իր սիրականին մոռցնել պիտի տար ուրիշ որեւէ սէր:

Երիտասարդուհիին ինքնասիրութիւնը վիրաւորուեցաւ: Ի զուր ջանաց ինքզինքը մխիթարել: Մռայլ վիշտ մը պատեց ամբողջ էութիւնը եւ ահա յանկարծ, տեսաւ որ կ'ատէր ազատութիւնը: Օր մը, երբ Ֆորլի իջած էր տեսնելու համար Միսիրիլին, մինչ այդ իր հպարտութեան շնորհիւ զսպուած ցաւը չկրնալով զսպել, դառնացած գոչեց.

— Իրականին մէջ, դուք զիս կը սիրէք իբր ամուսին մը, եւ տիկա իմ հաշուիս չի գար...

Ու արցունքները սկսան հոսիլ աչքերէն: Կը զղջար ու կ'ամչնար որ յանդիմանութիւններ ընելու աստիճան նուաստացած էր: Միսիրիլի այս արտասուքներուն պատասխանեց չափազանց զբաղած մարդու մը վերաբերումով...

Յանկարծ, Վանինա խորհեցաւ թողուլ ամէն բան եւ վերադառնալ Հռոմ: Կարճ լռութենէ մը ետք, իր որոշումը տուած էր: Եւ սակայն, վերջին անգամ մը փորձեց սիրալիր բառ մը իմանալ երիտասարդին բերնէն: Միսիրիլի պատասխանեց անկապ, անորոշ խօսքերով, արտասանեց սիրալիր բառեր, որոնց սակայն կեդրոնական առանցքը կը կազմէր իր քաղաքական գործունէութիւնը:

Ի վերջոյ, Միսիրիլի դառնութեամբ աղաղակեց.

— Ահ, եթէ այս գործը չյաջողի, եթէ իշխանութիւնը տեղեկանայ մեր ծրագիրներուն, ամէն բան պիտի լքեմ...

Վանինա անշարժ մնաց: Ժամէ մը ի վեր կարծես կը զգար թէ իր սիրականը վերջին անգամ ըլլալով էր որ կը տեսնէր: Անոր արտասանած վերջին բառը իր մտքին մէջ ճակատագրական լոյս մըն էր ծագեցուցած: Մտածեց խորովի.

«Քարպոնարիները ինծմէ նիւթական մեծ գումարներ են ստացած, չեն կրնար կասկածիլ իրենց դաւադրութեան հանդէպ ունեցած հաւատարմութեանս մասին»:

Այս երազային վիճակէն դուրս ելաւ, Փիէթրոյին ըսելու համար.

— Կ'ուզէք քանիչորս ժամ ինծի հետ անցընել Սան Նիքոլայի դղեակին մէջ: Այս երեկոյեան ձեր նիստը քու ներկայութեանդ պէտք չունի: Վաղը առտու Սան Նիքոլայի մէջ քիչ մը կրնանք շրջագայիլ եւ այդ բանը կը նպաստէ քու գրգռեալ ջղային դրութեանդ հանդարտեցման եւ կը վերադարձնէ քեզի բովանդակ պաղարիւնութիւնդ, որուն այնքան պէտք ունիս այս օրերուն:

Փիէթրօ յօժարեցաւ:

Վանինա հեռացաւ իր սիրականին քովէն՝ ճամբորդութեան պատրաստութիւնները տեսնելու համար, առանց սակայն մոռնալու բանալիով կղպելու դուռը այն սենեակին, ուր սովորաբար կ'արգելափակէր իր սիրականը:

Վազեց իր նախկին սենեկապանուհիներէն մէկուն քով: Այս կինը այժմ կ'ապրէր Ֆորլիի մէջ եւ կը զբաղէր պզտիկ առեւտուրով մը:

Երբ հասաւ կնոջ մօտ, յուշատետրի մը լուսանցքին վրայ արձանագրեց ճշգրիտ տեղեկութիւնները յառաջիկայ ժողովին զոր քարպոնարիները պիտի ունենային նոյն իրիկունն իսկ: Իր մատնութիւնը վերջացուց հետեւեալ բառերով.— «Այս գիշերուան ժողովը կը բաղկանայ տասնեւինը անդամներէ. ահաւասիկ անոնց անունները ու հասցէները»: Այս ցուցակը մեծ ճշգրտութեամբ գրեց, զանց առնելով Միսիրիլիի անունը:

Ապա, յուշատետրը յանձնելով կնոջ՝ որուն վրայ մեծ վստահութիւն ունէր, ըսաւ.

— Տար այս տետրակը Նուիրակ-կարդինալին, թող կարդայ ինչ որ գրուած է ապա՝ թող քեզի վերադարձնէ զայն: Ահաւասիկ տասը սէքին: Եթէ Նուիրակը քու անունդ արտասանէ, մահդ անխուսափելի է: Եւ սակայն, պիտի փրկած ըլլաս իմ կեանքս, եթէ յաջողիս Նուիրակին կարդացընել տալ ինչ որ գրեցի...

Ամէն բան անցաւ յաջող: Նուիրակին սարսափը սոփեց զինքը որ մեծ ազնուականի վայել ընթացք մը չունենայ: Յօժարեցաւ ընդունիլ ռամիկ կինը՝ որ պայմանակցութիւն մը կը խնդրէր, պայմանաւ որ այս վերջինը իրեն ներկայանար ձեռքերը կապուած: Այս դիրքին մէջ կինը հանեցին ներկայութեանը մեծ անձնաւորութեան, որ ապաստանած էր կանաչ գորգով մը ծածկուած հսկայ սեղանի մը ետեւ:

Նուիրակը կարդաց յուշատետրի լուսանցքին վրայ արձանագրուած գրութիւնը: Ընթերցման պահուն զայն հեռու բռնեց իր անձէն, վախնալով որ մի գուցէ տետրակը թոյնով թրծուած ըլլար:

Այնուհետեւ, տետրակը վերադարձուց կնոջ, ազատ արձակեց զայն, առանց հետապնդել տալու:

Այս գործողութիւններէն քառասուն վայրկեան ետք, Վանինա, որ տեսած էր սենեկապանուհիին վերադարձը, վերստին գնաց Միսիրիլլիի մօտ, այս անգամ վստահ՝ որ այլեւս երիտասարդը միայն իրեն կը պատկանէր:

ՍԹԱՆՏԱԼ

(8 Շար.)

...թեան եւ վերաբերմունքին՝ նուիրական ...անը մէջ :

Քեզ կը հարցաքննէին :

— Ուսկի՞ց կուգաս ... մաքո՞ւր ես ...

Ի՞նչ պէս եղաւ որ չահուեցար ... եւն. :

Երբ չկարողանաս պէտք եղած տեղեկութիւնները տալ, տիրաբար քեզի կ'ըսէին.— Պէտք չունինք քեզի ... :

Այսօր այլեւս վստահամբաւ չես, տեղեկութեան պէտք չկայ, դուն ամենակարող ես : Առանց քեզի բան չկայ ... :

Քեզմով ամէն բան կատարեալ է ... :

×

Ո՛հ, դրամ, դուն դող մըն ես ... :

Դուն գողցար մեր խաղաղութիւնը : Որքան տառապակոծ ճակատներ, որոնք քեզի համար անքնութեան մատնուած էն, յաճախ կը հանդիպին մեր ճամբուն վրայ, յոգնութիւնը իրենց դէմքին վըրայ: Ով դրամ, դուն ես որ գործաւորը դրամագլուխին դէմ կը ցցես եւ դրամագլուխն ալ գործաւորին : Դուն ես որ կ'աղտոտես մեր ակնահաճոյ տեսարանները մեր բոլոր ճամբաներուն վրայ, կեղծիքներով լեցուն հրապարակութիւններով : Դուն ես որ երկրիս երեսը ակբը ցամքեցուցիր, աշխարհը եղաւ դառն ու լեղի, դասակարգային պայքարներով, գործադուլներով եւ բռունցքներ երկարելով ... :

×

Այժմ ոսկիէ հորթը չորս ոտքերուն վըրայ կանգնած է, ամբողջ մարդկութիւնը կը ծնրադրէ իր առջեւ :

Ներկայի բարեկամական յարաբերութիւններուն հանգամանքը կը կայանայ այս տխուր հարցումին մէջ. «Ո՞րչափ պիտի տաք ինծի» : Եթէ կարողացայ համաձայնիլ՝ կը տիրանամ մեծ գումարին, եթէ ոչ կը զրկուիմ :

Մարդիկ կը վազեն դիւրին չահուելիք դրամին ետեւէն : Կը սպասեն մահամերձ ծերուկին մօտ, նպատակ չունին խընամելու զայն, ժառանգական իրենց բաժինն է որ զիրենք կը հետաքրքրէ, մինչ այս վարմունքը արդիակա՞ն է : Անշահախնդրութեան հաւատալով՝ սիրել բառը խորքական երեւոյթ կը ստանայ :

Ի՜նչքան լաւ ներշնչուած են միայն անոնք, որոնք գիտեն արժեցնել դրամը :

Առանց բացառութեան հարուստ կամ աղքատ, պէտք չէ դրամին գերի դառնալ: Արծաթասիրութիւնը՝ յաճախ մարդը ամբարտաւանութեան կը մղէ :

Արձակուրդի օրերուն մէջ էր, հանդիպեցայ կրօնաւորի մը, որ գետափին նստած իր կարծր հացը կը թրջէր:

Առաջարկեցի իմ ունեցած պարէնս բաժնել, միասին ճաշելու համար :

Կարեկցութեամբ եւ ժպտադէմ ինծ նայեցաւ ու ըսաւ .— Ինչ օգուտ, իմ ունեցածս ինծի կը բաւէ : Քիչ մը նսեմացած հեռացայ եւ խորհեցայ որ այս մարդը ինծմէ աւելի ազատ է, ինչպէս երկինքի թռչունները ... :

Ո՛չ ոսկին, ո՛չ արծաթը եւ ո՛չ ալ թղթադրամներն են, որ կրնան աշխարհի խաղաղութիւնը եւ բարութիւնը պահպանել, բայց միայն սէրն է որ կրնայ փոխանորդել ամէն բանի :

Սիրոյ մէջ կը կայանայ միայն երջանկութիւնը : Սիրեցէք զմիմեանս :

Հայացուց՝

ՆՈՒՊԱՐ ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՊԵԼՖՈՆԹԷՆԻ ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆԸ

—o—

Գրած ենք յաճախ Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի այս գեղեցիկ ձեռնարկին մասին «Յառաջ»ի էջերուն մէջ :

Պելֆոնթէն..., իսկապէս գեղեցիկ, իր աղբիւրներով ու մայրիներու անտառներով : Հանրածանօթ վայր մը այլեւ՝ ամբողջ Ֆրանսահայութեան համար, շնորհիւ հայ մանուկներու օդափոխութեան ու կազդուրման կայանին, զոր Կապ. Խաչը հաստատած է այնտեղ :

Այսօրուան Թղթակցութեանս տուն տըւողը սակայն, նամակ մըն է, ղրկուած՝ կայանի պատասխանատուներէն մէկուն կողմէ, ուր կը պատկերանայ ամբողջ կեանքը այդ հաստատութեան: Զգայուն ու սրտաբուխ, ահա թէ ինչ կ'ըսէ նամակագիրը.—

« Բնութեան այս հիասքանչ մէկ ծոցէն, ուր լեռնային այս սիրելի հանդարտութիւնն ու մանուկներու անմեղ ու գոհունակ զուարթութիւնը այնքան ներդաշնակօրէն զիրար կը գրկեն, անհնարին է չսիրել այս բոլորը: Ի՞նչ փոյթ թէ զանազան կողմերէ եկած ըլլանք, մեծ ընտանիք մը կազմած ենք կայանին մէջ, սիրով ու համերաշխութեամբ, փոխադարձ հասկացողութեամբ, մանուկներու հանդէպ աչալուրջ ու գուրգուրոտ հոգածութեամբ: Իսկ այս բոլորին վրայ, մեր գեղեցիկ շէնքին առջեւ, զով հովիկին փայփայումներուն տակ հազար պարծանքով, կը ծածանի Կապոյտ խաչի մեր պանծալի դրօշը » :

Նամակը կու տայ իսկական պատկերը եւ տիրող մթնոլորտը Կապ. Խաչի այդ կայանին մէջ :

Կապոյտ Խաչի դրօշը կը ծածանի մի քանի տարիէ ի վեր Փիրա Նահանգին այդ բարձրութեան վրայ, սեփական շէնքի կողքին, ուշադրութիւնը հրաւիրելով բոլորին, մինչդեռ նախապէս կորսուած անկիւն մըն էր ան :

Ու ամէն տարի նոր քայլ մը կ'առնուի դէպի կատարեալը : Շէնքի նորոգում, վարչական բարեփոխութիւններ, արդիականացում, որպէսզի մանուկները ալ աւելի հանգստաւէտ ու ճոխ պայմաններու մէջ ապրելով վայելեն բնութեան պարգեւած գեղեցկութիւնները: Կը լսեմ անոնց ճռուողած բացագանչութիւններն ու երգերը կանանչ մարգագետիններուն վրայ: Թիւով 87 երկսեռ մանուկներ են անոնք ներկայիս՝ Յուլիս ամսուան ընթացքին, հաւաքուած զանազան վայրերէ, հայկական շունչով եղբայրացած կ'ապրին այդ Կապ. Խաչի դրօշին տակ : Օգոստոսին անոնց թիւը աւելի պիտի բարձրանայ :

Հաստատութիւնը ունի նաեւ քսան պաշտօնեայ հետեւեալ կերպով .— Մէկ տնօրէնուհի, մէկ մատակարարուհի, մէկ հիւանդապահուհի, մէկ խոհարար, չորս աշխատաւոր կիներ ու տասներկու մօնիթէօր – մօնիթրիսներ, որոնք նուիրումով կը ծառայեն ու հոգածու վերաբերմունք ցոյց կու տան մանուկներուն, իբր ընտանիքի մը հարազատները :

Կայանի սոյն 107 բնակիչները կ'ապրին հանգստաւէտ պայմաններու մէջ, կը ստանան լաւ սնունդ, ու իրենց տրամադրութեան տակ ունին մէկ հէքթար մարգագետին :

Շէնքին ներքնայարկին մէջ կան տնօրէնութեան սենեակները, խոհանոցը, ընտեմարանը, ճաշարանը, տուշը եւ արտաքնոցները :

Առաջին յարկին մէջ է հիւանդանոցը իր դեղարանով, բոլորովին անջատուած յարկաբաժինով, իր առանձին առողջապահական կազմածներով: Մնացեալ սըրահներն ու սենեակները, ինչպէս նաեւ երկրորդ յարկը ամբողջութեամբ յատկացուած է ննջարաններու :

Օգոստոս ամսուան մէջ պիտի սկսին շէնքի արտաքին ծեփին ու ներքին աշխատանքները :

Կ'արժէ որ Ֆրանսահայութիւնը իր գուրգուրանքին առարկայ դարձնէ Կապոյտ Խաչի այս հաստատութիւնը, որ կը ձգտի հայ մանուկը կազդուրել եւ առողջ ու զօրաւոր սերունդ պատրաստել :

Պ. ՊԱՐԹԵՒ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

—o—

Ս. ՇԱՄՈՆ.— Յուլիս 9ին Կիրակի, Փոն Անթէնի զովասուն պարտէզը ժամանակէն առաջ լեցուած էր խուռն բազմութեամբ, որոնք եկած էին իրենց յարգանքի տուրքը տալու Ազատութեան համար զոհուած հերոսներուն: Հիւրեր ունէինք Ռուանէն, Սէնթ Էթիէնէն, Վիէննէն :

Հանդէսին բացումը կատարուեցաւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Վարդգէս» խումբին կողմէ «Կարկուտ տեղաց»ով :

Օրուան նախագահ ընկեր Տ. Աղնաւորեան բացատրեց «Խանասորի արշաւանք»ին իմաստը եւ եզրակացուց.— «Խանասորի կռիւը պատուոյ եւ ինչքի պաշտպանութեան պայքար էր, կռուեցան ու պատնէշի վրայ ինկան, բայց անոնց անունը մեր սրտերուն մէջ պիտի մնայ անջնջելի » :

Գեղարուեստական բաժնին իրենց մասնակցութիւնը բերին, Նոր Սերնդական Օր. Ճ. Գույումճեան՝ «Բարձր սարեր», Օր. Քըլըճեան եւ Պ. Մ. Տէմիրճեան՝ «Իմ հեռաւոր հայրենիք», Նոր Սերնդական Յ. Ճապուրեան՝ «Ես ծարաւ էի»: Ամէնքն ալ արժանացան ծափահարութեան :

Պ. Մեսրոպ Թորոսեան (Ռուանէն) շատերու յոռետեսութեան ի պատասխան, ըսաւ. «... Եթէ Սփիւռքի Հայութիւնը, մանաւանդ նոր սերունդը, գիտակից ըլլայ իր դերին ու պարտականութեան, մենք երբեք կորուստեան չենք դատապարտուիր » :

Գեղարուեստական բաժինը շարունակուելով — երգեցին Պ. Պ. Վ. Քէչիպաշեան «Տըլէ եաման», Մ. Տէմիրճեան մեներգ մը, իսկ Պ. Ե. Միքայէլեան, հակառակ իր յառաջացած տարիքին, ներկաներու խնդրանքին վրայ, երկու արտասանութիւն ըրաւ :

«Վարուժան» կոմիտէի կողմէ խօսք առաւ ընկեր Ս. Ընտրիկեան.— « Ինչպէս ամէն տարի, այս տարի եւս կը փառաբանենք Խանասորի հերոսամարտը : Խանասորը Հայոց նորագոյն պատմութեան մէկ բացառիկ թուականներէն մէկն է, բարբարոս թուրք եւ քիւրտ ցեղերը որոշած էին արտաքսել հայ ընտանեկան սրբութիւնը : Հայը կը շինէր, թշնամին կը քանդէր: Հայը կը ցանէր, թշնամին կը հանէր: Հայը կը վաստկէր, թշնամին կը վայելէր: Մէկ խօսքով հայ օճախն այլեւս իր կրակին տէրը չէր : Պէտք էր պայքարի ձեւը փոխել : Եւ ահա կրակէ աչքերով մեր Ֆետայիները՝ ոտքի կանգնեցան, ճակատ ճակատի եկան իրենց թշնամիին դէմ յանդիման » :

Այնուհետեւ հանդէսը շարունակուեցաւ մինչեւ գիշերուան տասը, մէջ ընդմէջ երգերով ու պարերով, ստեղծելով մեծ խանդավառութիւն թէ մեծերուն եւ թէ երիտասարդներուն մէջ :

Խ. ՂԱՐԻՊԵԱՆ

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ՀԷՔԵԱԹ

Գայլ մը, հովիւի մը ծուղակը ինկաւ : Կեանքը ազատելու համար, խոստացաւ այլեւս երբեք միս չուտել, այլ՝ միայն խոտ եւ շատ – շատ՝ ձուկ : Անտառ դարձած պահուն, տեսաւ խոզիկ մը որ կը լողար լիճի մը մէջ :

— Ինչ հրաշալի ձուկ է, ըսաւ գայլը: Այսքան խոշոր ձուկ տեսած չէի տակաւին :

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՆՈՐ ԱՂԲԵՐ, պատմուածքների ժողովածու, գրեց Հր. Ֆալեան, հատոր առաջին, Թեհրան 1961 :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (250)

ՀԱՅՈՑ ԲԵՐԴԸ

—o—

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

—o—

ՄԱՍՆ ԵՐՐՈՐԴ

ՎԵՐՋԱԲԱՆ

Ու բերդապետը պատմեց մի իրօք շատ տխուր լուր. մի ժամ առաջ սուրհանդակները վերադարձել էին եւ յայտնել, թէ Պարսիկները գտել են բերդի ստորերկրեայ ուղին եւ պահակներ դրել մուտքի առաջ :

Փառանձեմի ծունկները դողացին, բայց նա չուզեց զգացնել տալ իր վախը, այլ միայն մտածեց, թէ ո՞վ կարող էր արդեօք մատնել անցքի տեղը եւ նրա կասկածները կանգ առան Հայր – Մարդպետի վրայ :

— Վրէժխնդիր եղաւ կատաղը ...

Փառանձեմը միշտ մտածել էր, թէ վերջին ժամին, երբ այլեւս օգնութիւն հասնելը եւ դիմադրելը դառնար անկարելի, կարող էր բերդականներին ճանապարհել այդտեղից եւ ինքը էլ բերդապետի հետ դուրս գալ այդ անցքով եւ գնալ Վանանդ, ապա անցնել ապահով Տայք : Մինչ այժմ նա այդ անել չէր ուզում, չկամենալով հեռանալ երկրի կենտրոնից, ցանկանալով որդուն եւ Մուշեղին սպասել բերդում, լինել զօրքի հետ, որպէսզի նրանք չթերանան պաշտպանութեան գործում .... Սակայն այժմ լսածը տակնիվեր էր անում նրա ծրագիրը. Թշնամին յայտնաբերել է ներքին անցքը ...

— Եւ դա լիովին ստո՞յգ է, բերդապետ, — հարցրեց Փառանձեմը :

– Լիովին, Թագուհի :

— Մենք ուրեմն կտրուեցինք դրսի աշխարհից, — գլուխը կախեց Փառանձեմը: — Այլեւս լուր չենք առնի Մուշեղից, Պապից ... Բայց եւ անձնատուր չենք լինի, —- գլուխը բարձրացրեց նա :— պաշտպանուենք եւ սպասենք: Չէ՞ որ նոքա հասել են արդէն Կարին ... Կ'ուզէի միայն, բերդապետ, որ անցքը փակուելու մասին չիմանայ ոչ ոք: Թող բերդում չլինի յուսահատութիւն ու լքում : Ազատ ես :

Սակայն բերդապետը մնաց կանգնած : Փառանձեմը դրանից կռահեց ասես մի բան եւ հարցրեց.

— Ունե՞ս ինչ ասելու, բերդապետ :

— Այո, Թագուհի. եթէ թոյլատրես. ունեմ խոնարհ մի խնդիր առ քեզ :

— Խօսիր :

— Համարձակւում եմ խնդրել, Թագուհի, որ հեռանաս բերդից ... քանզի վտանգը վերահաս է եւ մենք երկար դիմադրել չենք կարող .... — Նա լռեց մի վայրկեան ապա շարունակեց եռանդով.— Ես վստահելի եւ քաջակորով մարդոց հետ քեզ կը բարձրացնեմ լեռը, որտեղից նոքա քեզ կը տանեն Վանանդ, ապա Տայք:

Փառանձեմը լսում էր շուրթերը սեղմած եւ, երբ բերդապետը վերջացրեց, ասաց .

— Ոչ, բերդապետ: Ես կը մնամ : Ես ձեզ հետ կը լինեմ մինչեւ վերջը : Ես այստեղ պիտի սպասեմ իմ Պապին... Ես չեմ լքի իմ զինուորներին ... Եւ, վերջապէս, Շապուհը չի կարող տանել ինձ գերի ...

Բերդապետը այնուամենայնիւ կամենում էր նորից ասել ինչ որ բան, բայց Փառանձեմը բարձրացրեց իր փոքրիկ ձեռքը, որ նշանակում էր .

— Այլեւս ոչ մի խօսք ...

Գնալով յաճախանում եւ սաստկանում էին պարսիկների գրոհները. Նրանք շարունակ բերում էին նոր զօրքեր, որոնց պետերը անվերջ հրամայում էին. «Առաջ, անվախ առաջ »... Այժմ նրանք հասնում էին արդէն բերդի պարիսպներին: Բայց որքան էլ սուրը նեղում էր ու սնունդը գնալով նուազում, զինուորները եւ շինականները չէին դադրում կռուելուց ... Անում էին որքան ներում էին իրենց ուժերը, անում էին հանգստանալով ... Պատահում էր, որ նրանք, առանց վիրաւորուելու, ընկնում էին եւ կողքի ընկերը ուժ չէր ունենում նրան բարձրացնելու :

Պատահում էր նետ – աղեղն առած ելնում էին պարիսպը կամ բուրգը՝ թշնամուն նետահարելու ցասումով, սակայն ընկնում էին կէս ճանապարհին ...

Վերցնում էին քարեր, որ հանեն պարսպի գլուխը, բայց, սանդուխը բարձրանալ չկարողանալով, ընկնում էին աստիճանների վրայ ... Նրանց էր յարմարում այն հին խօսքը, թէ հոգին յօժար էր, մարմինը տկար... Քաղցը հիւծել էր ամէնքին ... Շատերը մեռնում էին անխօս, անտրտունջ ...

Զրահուած բերդապետը երբեմն, պարիսպների վրայ կարգադրութիւն անելիս, նկատում էր զինուորների վիճակը, բայց անզօր էր օգնել մէկին կամ միւսին: Նա եւս, Թագուհու նման, կարծել էր, թէ երեք չորս ամսում պաշարումը կը վերջանայ եւ Պարսիկները ետ կը քաշուեն կամ պաշարումը ապարդիւն համարելով, կամ դրսից եկող օգնութեան հետեւանքով :

ՍՏԵՓԱՆ ԶՈՐԵԱՆ

(Շար.)

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ԳԱՑՈՂ

ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Մեր բաժանորդներու արձակուրդի շրջանը, արձակուրդի շրջանն է նաեւ «Յառաջ»ի պաշտօնէութեան: Այդ իսկ պատճառով թերթիս վարչութիւնը Յուլիսին եւ Օգոստոսին, սովորականէն շատ աւելի ծանրաբեռնուած է եւ ջերմօրէն կը խնդրէ իր հաւատարիմ բաժանորդներէն, որ աւելի չծանրաբեռնեն իր գործը հասցէներու առժամեայ փոփոխութիւններով:

Յառաջ միշտ իր կարելին կ'ընէ գոհացում տալու համար իր ընթերցողներուն, բայց կը խնդրէ նաեւ որ անոնք չդժուարացնեն իր գործը:

Այս տարի, վարչութիւնը որոշած է ընթացք տալ միայն ԲԱՑԱՌԻԿ եւ ՍՏԻՊՈՂԱԿԱՆ դիմումներու հետեւեալ պայմաններով.— դիմումները պէտք է ըլլան գրաւոր, ընթացք չի տրուիր հեռաձայնով եղած դիմումներուն: Կցել հինգ Ն. Ֆ. եւ սովորական հասցէն: Դիմող բաժանորդը պէտք է վճարած ըլլայ ընթացիք տարեշրջանը (1961):

×

Միայն արձակուրդի շրջանին համար, բաժանորդագրութիւններու սակն է.

Ֆրանսա.— Ամսական 7 Ն. Ֆ.

Արտասահման 10 Ն. Ֆ.:

Շնորհակալութեամբ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Գրիգոր Թեւանեան եւ զաւակները՝ Ժագլին, Կիւրեղ եւ Կարապետ կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ԳՐԻԳՈՐ ԹԵՒԱՆԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին առթիւ, ինչպէս նաեւ իրենց մօր եւ մեծ մօր՝

ՇԱՀԶԱՏԷ ՈՒԶՈՒՆԵԱՆԻ

մահուան Դ. տարելիցին առթիւ:

Այս Կիրակի առաւօտ, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ:

Կը հրաւիրուին ողբացեալներուն յիշատակը յարգողները:

×

Տէր եւ Տիկին Յ. Էսկիճեան կը ծանուցանեն թէ այս Կիրակի հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Ս. Ժեռմի Ս. Սահակ Մեսրոպ եկեղեցւոյ մէջ, իրենց զաւկին ԳՐԻԳՈՐԻԿ ԷՍԿԻՃԵԱՆԻ մահուան տարելիցին առթիւ:

Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները:

ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

ԴԷՊԻ

ԵՐԵՒԱՆ

Երեք շաբաթը անգամ մը

ՆԱՒՈՎ

ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ ուղղակի դէպի ԵՐԵՒԱՆ

Երթուղարձի գիներն են, վերադարձին կարելի է Վենետիկ իջնել

13 ՕՐ ԵՐԵՒԱՆ

Պանդոկի մէջ բնակութեամբ եւ սնունդով

Բ. կարգ 3046 Ն. Ֆ.

Գ. կարգ 2506 Ն. Ֆ.

ԶԵՂՉ խմբովին ճամբորդողներուն:

ՈՒՂԵԳՈՅՑԻ իրաւունք, անձ գլուխ, 150 քիլօ՝ Բ. կարգի եւ 100 քիլօ՝ Գ. կարգի ճամբորդներուն:

Նոյն ճամբորդութիւնը օդանաւով կամ երկաթուղիով:

Մեր գրասենեակը կը զբաղի նաեւ դէպի Ամերիկա, Սուրիա եւ այլ ճամբորդութիւններով:

ԴԻՄԵԼ՝

ԺԱՆ-ԵՂԻՇԷ ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ

48, Rue de la République

Tél.: 20.47.22

MARSEILLE

●

ՓԱՐԻԶ

Մասնաճիւղ

7, Rue Auber, 7

Tél : RIC. 63-69

PARIS (9e)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Փարիզի եկեղեցւոյ դիւանը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները իր կրթական ձեռնարկներուն համար:

Բարեպաշտ մը ոմն քսան Ն. Ֆ., Տիկին Կարապետ Յակոբեան յիսուն, փոխան ծաղկեպսակի, Ողբ. Օր. Տիրուհի Անդրանիկեանի մահուան առթիւ, Պ. Հայկ Գըրըքճեան հարիւր, Պ. Շահպազեան տասը Ն. Ֆ.:

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ

Շաւիլի անտառին մէջ

(Գերեզմանատան մօտ)

Յուլիս 23, Կիրակի օր առաւօտէն մինչեւ երեկոյ:

Նախաձեռնութեամբ Շաւիլի Հ. Յ. Դ. Արզութեան խումբին, հովանաւորութեամբ շրջանի բոլոր խումբերուն:

Կը խօսին՝ Ընկերներ ՀՐԱՉ ՀԱՆՏԱԼԵԱՆ եւ ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ:

Ժամը 3ին այցելութիւն ողբացեալ ընկերներ Տէր եւ Տիկին Իշխան Արզութեանի, Բժ. Տէր Դաւթեանի եւ Հրանդ Աթանեանի շիրիմներուն:

Գեղարուեստական բաժին: Բարձրախօս: Կ'երգէ Տիկին Շաքէ Գալայճեան:

Ճոխ եւ մատչելի պիւֆէ:

Անձրեւի պարագային, շիրիմներու այցելութենէն յետոյ ընկերահամակրական խնջոյք տեղի կ'ունենայ հայ դպրոցի սրահը:

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Խանասորի Արշաւանքի 64րդ տարեդարձը կը տօնուի նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէին եւ մասնակցութեամբ Շրջանիս բոլոր ենթակոմիտէներուն ու խումբերուն, ինչպէս նաեւ՝ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին եւ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղերուն:

Յուլիս 30ին, Կիրակի ամբողջ օրը, Վալապրի ծառախիտ անտառին մէջ:

Շրջաններու ենթակոմիտէներու եւ խումբերու վարչութիւնները այժմէն պէտք է վարձեն իրենց մասնաւոր օթոքարները:

×

Խանասորի դաշտահանդէսին երթալու համար, օթօքար Պոմոնէն կը մեկնի Կիրակի առաւօտ, Յուլիս 30ին, ժամը 8ին, Պառ Ռոքոնտի առջեւէն:

Բոլոր անոնք որ կը փափաքին օթօքառով մեկնիլ կրնան նախօրօք արձանագրուիլ, հետեւեալ ընկերներուն մօտ, Յ. Նիկողոսեան, Վ. Տ. Վարդանեան եւ Սերժ Սարգիսեան, երթեւեկի համար 4 Ն. Ֆ. վճարելով:

Խճողումի տեղի չտալու համար, կը խնդրուի չսպասել վերջին վայրկեանին:

×

Խաւասորի արշաւանքի տօնակատարութեան առթիւ Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր ենթակոմիտէի վարչութիւնը դիւրութիւն տալու համար հանդէսին մասնակցիլ ուզող հայրենակիցներուն, օթոքար մը վարձած է որ կը մեկնի Կիրակի առաւօտ ժամը 7.30ին Փլաս տ'Էքսէն, ընկ. Քէօսէեանի խանութին առջեւէն: Վերադարձ իրիկուան ժամը 20ին: Արդէն իսկ ապահովեցէք ձեր տոմսերը Քէօսէեանի (ֆօբօ Ռեֆս, 2 Րիւ Պեռնար տիւ Պուա), Ա. Պետրոսեան մսավաճառ 22 Րիւ տէ Փըթիթ Մառի եւ գրավաճառ Պ. Տերիկեանէ 13 Րիւ տէ Տոմինիքէն:

×

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Վալանսի Շրջ. կոմիտէի կողմէ:

Այս Կիրակի Մալիսարի ճամբուն վրայ Պ. Թէխիէի զովասուն ծառաստանին մէջ:

Կը նախագահէ՝ Ընկ. Մ. ՊՕՅԱՃԵԱՆ:

Գեղարուեստական բաժին, երգ, պար, նուագ: Ճոխ պիւֆէ:

Հանելի ժամանց, ամբողջ օրը:

ՀԱՅ ԸՆԾԱՅԱՐԱՆ

Լ Ը Փ Է Ք

ԲԱՑՈՒԱԾ ԵՆ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

1961 – 1962

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻՆ

Ուսման ծրագիրն է դասական ընթացք (fուր fլասիf):

Պայմաններու եւ որեւէ լուսաբանութեան համար դիմել գրաւոր կամ հեռաձայնով տեսչութեան:

École Apostolique Arménienne

3, Av. de Grandchmp

LE PECQ (S. et O.) Tél. 963-01-72

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐ

ՕԳՈՍՏՈՍ 1 - 31

AGDE (Hérault)

Միջերկրականի կապոյտ ջուրերու ափին: Խաղաղաշտ եւ լողանք: Խմբական պտոյտներ, դասախօսութիւններ եւ գեղարուեստական երեկոյթներ:

ՕՐԱԿԱՆ 9.50 Ն. Ֆ.

Արձանագրութեան համար դիմել՝ ամէն Ուրբաթ երեկոյեան ժամը 8էն – 10, եւ Շաբաթ օրերը ժամը 4 – 8, 17 Րիւ Պէօ:

Գաւառը դիմել հետեւեալ հասցէներուն.—

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Գազարեան Վուայաժանս, 31, Լա Քանըպիէռ:

ԼԻՈՆ.— Պէրպէրեան, 39 Րիւ Տիւնուառ:

ՎԱԼԱՆՍ.— Մաղաքեան, 14 Րիւ Ֆրանքլէն:

ՏԷՍԻՆ.— Լիւլէճեան, 16 Րիւ Քոլի:

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Խրիմեան, 2 Րիւ Ռապըլէ:

ՆԻՍ.— Գաբրիէլեան, 19 Պուլվ. Մանեան:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Կը փնտռուին.— Բիւզանդ Վարդան Թաշճեան, կինը Աննա Յովսէփ Բրուտեան, զաւակը Նորայր Թաշճեան, անհետացած պատերազմի ընթացքին, այժմ կ'ապրին Փարիզ: Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի տեղեկացնել Փարիզի եկեղեցւոյ դիւանատունը:

ԻՏԱԼԻԱ ԵՒ ԱՒՍՏՐԻԱ

ՎԵՆԵՏԻԿ-ԹԻՐՈԼ-ՎԻԷՆՆԱ

ԽՄԲԱԿԱՆ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

Վիէննայի Մխիթարեան Միաբանութեան 4 յոբելեաններուն առթիւ:

Օգոստոս 11 — Սեպտեմբեր 4

Ճամբորդութիւնը կը կազմակերպէ և խումբը կ'առաջնորդէ Հ. Սամուէլ Վ. Արամեան:

Մանրամասն տեղեկութիւններու համար դիմել՝

Առաւօտուն, ժամը 9 – 13՝

ՀԱՅՐ ՍԱՄՈՒԷԼ Վ. ԱՐԱՄԵԱՆԻ

10 bis, Rue Thouin - PARIS (5e)

Tél. : ODEon 02-12

Կէսօրէ ետք, ժամը 13 – 17՝

E. DJEZIRIAN

27, Fbg. Montmartre, Paris (9e)

Tél. : PRO. 35-85

26 օր, Փարիզէն Փարիզ, ճամբորդութիւն, բնակութիւն եւ ճաշ՝ 550 Ն. Ֆ.:

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Ս. Մինասեան» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ, ժամը 21ին: Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Համախարբ. եւ Համասերաստացիական Օտտօ Քապիւսէի քոյր միութիւններու կողմէ:

Այս Կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, Մոլիէռի ծառախիտ գեղատեսիլ անտառին եւ պաղ աղբիւրի մօտ:

Կովկասեան պարեր եւ զանազան անակընկալներ, Քանփանեը Ֆրէզի երիտասարդ Փիօնիէներու կողմէ:

Բարձրախօսով պիտի լսուին հայկական արեւելեան եւ արեւմտեան զանազան երգեր եւ պարերգներ:

Ճոխ պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով, ինչպէս եւ չամփիւրով խորոված:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Կապոյտ Խաչի օդափոխութեան կայանին համար, խոհարարուհի մը կուզուի Օգոստոսի համար: Դիմել ամէն օր ժամը 15էն 16, Մշակոյթի տուն.—17 Րիւ Պլէօ, հեռաձայն՝

TAI. 63 89

imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԱՐԵՒԸ բնութեան կուտայ կապոյտ երկինք, կանաչ սար ու ձոր, գոյնզգոյն ծաղիկներ եւ զուարթ լոյս...

ԱՐԵՒԸ կրնայ ձեր տունն ալ ողողել իր զուարթ լոյսով ու գոյներով եթէ ձեր բնակարանը ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ, ԶԱՐԴԱՐԷՔ եւ ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e

Tél. ARC 26-61 — Métros : Halles et Chatelet

136, Rue des Bourguignons, Asnières-Bois Colombes

Tél. : GRE. 09-47

11, Bd. de la République, La Garenne

Tél. : STA. 19-06

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Մեր սեփական արտադրութիւնը եղող և ամէնէն արդիական ճաշակով հնարուած առաջնակարգ ներկեր, գոյներու մեծ ընտրութիւն սէնթէթիք եւ վինիլ պատրաստութիւններու: Նորոյթ իւղաներկեր, պատի սիրուն թուղթեր, ամէն տեսակ լինոլէոմ եւ փլասթիք:

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը:

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON PARIS 12e — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e

166, AV. ARISTIDE BRIAND, PAVILLON-SOUS-BOIS - SEINE

4 BIS, RUE P. V.-COUTURIER, ARGENTEUIL - S. ET O.

24 RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER, ALFORTVILLE

48 BIS, RUE DALAYRAC. FONTENAY SOUS BOIS

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

ՅԱՌԱՋ
HARATCH

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Téléph. : PRO. 86 - 60
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ն. Ֆ. Վեցամսեայ՝ 27 Ն. Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 60 Ն. Ֆ. Հատը՝ 0.25 Ն. Ֆ.

ՈՒՐԲԱԹ 21 ՅՈՒԼԻՍ

VENDREDI 21 JUILLET 1961

37րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 9157 37EME ANNEE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 17րդ ՏԱՐԻ, Թիւ 4958

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՆՐԱՔՈՒԷԷՆ ՎԵՐՋ

Յուլիս 9ի Հանրաքուէն եկաւ անգամ մը եւս հաստատելու թէ 1960 Մայիս 27ի յեղափոխութեան հերոսները իշխանութեան գլուխ գալէն տասնեւչորս ամիս վերջն ալ տակաւին խարխափումի մէջ են եւ չեն կրցած գտնել իրենց ճամբան: Չեն յաջողած ամուր հիմերու վրայ հաստատել իրենց բռնատիրութիւնը:

Նոր սահմանադրութիւն վաւերացնելու համար կազմակերպուած հանրաքուէին մասնակցած են ինը միլիոն երկսեռ ընտրողներ, արձանագրուած քուէարկուներուն շուրջ հարիւրին 80ը: Ասոնցմէ «այո» պատասխանած են 62 առ հարիւրը, «ոչ»՝ հարիւրին 38ը, ըստ զօրավար Կիւրսէլի պաշտօնական յայտարարութեան:

Կէս-մենատիրական վարչաձեւի մը տակ եւ ոչ — ազատ պայմաններու մէջ կատարուած այս հանրաքուէին արդիւնքը բացասական պէտք է նկատել օրուան իշխանութեան համար: Եթէ իբրեւ հակառակորդ հաշուենք քուէարկութեան մասնակցողներն ալ — հարիւրին քսան, այն ատեն պատկերը աւելի սեւ կը դառնայ:

Կիւրսէլ կը պնդէ, որ Հանրաքուէէն առաջ «շատ մը սուտեր ըսուած եւ զգալիօրէն մեծ գումարներ բաշխուած են՝ ժողովուրդը խաբելու համար»: Ուստի եւ այս պայմաններուն տակ ձեռք բերուած արդիւնքը «յաղթանակ» մը կը նկատէ իրեն համար: Ինքնախաբէութիւն պարզապէս:

Միջազգային մամուլը վերջին ծայր սկեպտիկ է: Չի հաւատար, որ դեմոկրատները ջախջախուած են, հակառակ Եասը Ատայի վարկաբեկիչ դատավարութեան, որ կը տեւէ մօտ մէկ տարիէ ի վեր:

Միւս կողմէ իրագէկներ կը կարծեն թէ Ճէմալ Ինէօնիւի Հալք կուսակցութիւնը, որ կը յաւակնէր կրկին ձեռք առնել իշխանութիւնը, Հանրաքուէէն վերջ հող կորսնցուցած է եւ պակսած են իր յաջողութեան յոյսերը:

Նոր Սահմանադրութիւնը պահած է յեղափոխութեան վաղորդայնին, 1960 Մայիս 28ին հրատարակուած առժամեայ Սահմանադրութեան գլխաւոր կէտերը, մասնաւորաբար դատական մարզին մէջ: Օրինակ, Դատական Գերագոյն Ատեանին տուած վճիռները պէտք է վաւերացուին Ազգ. Միասնականութեան Կոմիտէին կողմէ:

Ուր մնացին ժողովրդավարական ըսկզբունքները: Դատարանի վճիռները ենթակայ պէտք չէ ըլլան գործադիր կամ օրէնսդիր մարմիններու հակակշռին:

Այժմ յեղափոխական կառավարութիւնը որոշած է վերջ տալ Եասը Ատայի դատավարութեան, որ ծիծաղելի ըլլալու աստիճան երկնցաւ: Հոկտեմբեր 15ի ընտրութիւններէն առաջ կ'ուզէ մաքրել դեմոկրատներու հաշիւը:

Ընդհանուր դատախազը մահապատիժ պահանջած է Ճէլալ Պայարի, Մենտէրէսի, Ազգային Ժողովի Նախկին նախագահ Ռեֆիք Քորալթանի եւ հարիւր չորս նախարարի, երեսփոխանի, դեմոկրատ կուսակցութեան վարիչ անդամներու եւ այլ բարձրաստիճան պաշտօնեաներու համար, որոնք իբրեւ թէ բռնաբարած են Սահմանադրութիւնը: Պահանջած է նաեւ ազատ արձակել ութ հոգի եւ հինգէն տասնհինգ տարի բանտարկութեան դատապարտել 289 ուրիշ ամբաստանեալներ:

Յեղափոխական կառավարութիւնը պիտի համարձակի՞ հարիւր եօթը կախաղաններ տնկել Պայազիտի հրապարակին վրայ, ջարդելու համար Թուրք ժողովրդավարութեան ընտրանին:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԹՈՒՆՈՒԶՑԻՔ ԿՐԱԿ ԲԱՑԻՆ ՊԻԶԵՐԹԻ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԶՕՐՔԻՆ ՎՐԱՅ

ՊՈՒՐԿԻՊԱ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻՆ ԴԻՄԵՑ

ՄԵՌԵԱԼՆԵՐ ԵՒ ՎԻՐԱՒՈՐՆԵՐ, ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ԾԱՆՐԱՆԱՅ

Թունուզեան աղբիւրներու համաձայն 50 մեռեալներ եւ բազմաթիւ վիրաւորներ կան, Պիզերթի շուրջ, ուր զինեալ բախումներ սկսան Թունուզցիներու եւ Ֆրանսացիներու միջեւ Հինգշաբթի առաւօտ ժամը 4ին:

Ո՞ւր կ'ուզէ հասնիլ Պուրկիպա: Այս է օրուան գլխաւոր հարցականը: Արդարեւ տարակոյս չունէր թէ Ֆրանսա տեղի պիտի չտայ սպառնալիքներու եւ ցոյցերու առջեւ, միւս կողմէ ինք ալ այլեւս չէր կրնար ետ կենալ եւ վարկը կորսնցնել իր իսկ կուսակցութեան (Նոր – Տէսթուր) եւ ժողովուրդին առջեւ, չգործադրելով սպառնալիքները: Ուրեմն, ինչպէս ըսած էր, «գործի անցաւ» Չորեքշաբթի օր, իր տուած պայմանաժամին օրը:

Ժամը 14.15ին էր որ սկսաւ խռովքը Պիզերթի կռիւը: Թունուզցիք կրակեցին ֆրանսական թռանի մը վրայ, որ ըստ իրենց զարնուած է: Քանի մը ժամ ետք վերստին կը կրակեն ֆրանսական օդանաւերու վրայ, Սիտ Ահմէտի կայանին մօտերը: Աւելի ուշ, ժամը 18.20ին ֆրանսական օդանաւեր 800 վայրաշուներ կը փոխադրեն Ալժերիայէն, զօրացնելու համար Պիզերթի պաշտպանող իրենց ուժերը: Թունուզի հակօդային մարտկոցները գործի կ'անցնին ու կը սկսին կրակել, ասոնց կը փոխադարձեն ֆրանսական օդանաւերը: Ըստ Թունուզի լրագրական գործակալութեան, Ֆրանսացիք ռմբակոծած են Թունուզեան դիրքերը: Ութ Թունուզցի զինուորներ վիրաւորուած են: Միեւնոյն ատեն, այս վերջինները թնդանօթներով եւ այլ փոքր տարողութիւն ունեցող զէնքերով ռմբակոծած են Պիզերթի ֆրանսական զօրանոցները: Վերջապէս Թունուզցիք ըստ իրենց յայտարարութեան գերի բռնած են 35 ֆրանսացի զինուորներ: Այս լուրը կը հերքուի ֆրանսական ծովային ուժին կողմէ: Բայց Ֆրանսացի 30 վիրաւորներ կան:

Ֆրանսական երեք մարտանաւեր՝ «Քոլպեր», «Պուվէ» եւ «Շըվալիէ – Փօլ» Պիզերթի բացերը կը գտնուին, իհարկէն օգնելու համար պաշտպաններուն: Պուրկիպա հրահանգած է ամէն միջոցներով արգիլել հանդիսանալ մարտանաւերուն Պիզերթ մուտքին:

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Պատասխանելով բազմաթիւ դիմումներու կը յայտնենք, ինչպէս նախապէս ալ գրած էինք (տե՛ս Յառաջ, Յուլիս 14) թէ Յառաջ լոյս չէ տեսած, Շաբաթ եւ Կիրակի, (Յուլիս 15 եւ 16), Թղթատարին փակ ըլլալուն պատճառով:

Պիտի յանդգնի՞ տարիներով արգելափակել երկու հարիւր ութսունեւինը բարձրաստիճան անձնաւորութիւններ, որոնց ձեռքին մէջ էր երէկ երկրին իշխանութիւնը:

Այդքան համարձակութիւն եւ յանդգնութիւն չենք սպասեր Կիւրսէլէն եւ ընկերներէն՝ Յուլիս 9ի հանրաքուէէն վերջ:

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ԱՍՈՒԼԻՍԸ

Հ.— Քանի՞ եպիսկոպոս ունինք:

Պ.— Ամբողջ աշխարհի վրայ մօտ երեսուն եպիսկոպոս ունինք: Ամերիկայի մէջ 7 – 8 եպիսկոպոս:

Հ.— Երբեմն Եկեղեցիներու միջեւ միացման շարժում մը երեւան կու գայ, կողմնակի՞ց էք անոր թէ ոչ:

Պ.— Ինծի ծանօթ է այդ ընդհանուր տրամադրութիւնը: Կը կարծեմ թէ ապագային, օր մը, կ'իրագործուի եղբայրական սիրոյ միութիւնը: Սակայն գործնական տեսակէտով շատ հարցեր կան, որոնք առաւել կամ նուազ չափով լուծելի են եւ կը խորհիմ թէ բաւական հեռաւոր ապագայի մէջ միայն, գործնականի մէջ հնարաւոր կ'ըլլայ իրականացնել այդ միութիւնը: Կան նաեւ բազմաթիւ զանազան միջեկեղեցական հարցեր թէ վարչական եւ թէ աստուածաբանական տեսակէտով:

Հ.— Աթենակորասի հետ այդ միացման շուրջ որեւէ տեսակցութիւն ունեցա՞ք:

Պ.— Այս հարցի շուրջ տեսակցութիւն չենք ունեցած:

Հ.— Եթէ միացման հարց մը ըլլայ, անշուշտ բոլոր եկեղեցական պետերը հաւաքոյթ պիտի ունենան: Անոնցմէ ո՞վ է որ գլուխ պիտի ըլլայ:

Պ.— Այդ ուղղութեամբ ոչինչ կրնամ ըսել, բայց կը կարծեմ որ, եթէ յաջողի Եկեղեցիներու միութիւնը, այդպիսի գլուխի հարց գոյութիւն չունենար:

Հ.— Աշխարհի իբրեւ ամէնէն երիտասարդ կրօնապետը, Նորին Վեհափառութիւնը ցոյց կը տրուի իբրեւ այդ միութեան գլուխ, ի՞նչ կ'ըսէք:

Պ.— Ինչպէս ըսի, Եկեղեցիներու միութեամբ՝ ամբողջ Եկեղեցիներու միակ գլուխ ունենալու հարցը ճիշդ չըլլար, այլ բոլոր Եկեղեցիները իրենց գլուխը պահելով հանդերձ, սիրոյ միութիւն մը կ'ըլլայ եւ ոչ թէ բոլոր Եկեղեցիները միացնելով բոլորը մէկ գլուխի տակ դնելով:

Հ.— Անգլիոյ եկեղեցւոյ պետը եկեղեցւոյ միութեան հարցով Աթենակորասի եւ Պապին դիմած էր: Արդեօք ձեզի ալ նման դիմում մը կատարուա՞ծ է:

Պ.— Չեմ գիտեր. կարծեմ ճիշդ ալ չեն ձեր այդ տեղեկութիւնները: Ես գիտեմ թէ ան հանդիպումներ ունեցած է, բայց թէ առաջարկ ներկայացուցա՞ծ է, այդ կասկածելի է: Որովհետեւ մենք ալ շատ սիրալիր եղբայրական յարաբերութեան մէջ ենք եւ տեղեակ կ'ըլլայինք՝ եթէ իրենց միջեւ նման առաջարկ մը ունենային: Գոնէ այդպէս կը կարծեմ:

Հ.— Քանի՞ Եկեղեցի կապուած է Էջմիածնի եւ որքան Հայութիւն կայ աշխարհի վրայ:

Պ.— Մեր հաշիւներով այսօր աշխարհի վրայ շուրջ չորսէն չորսուկէս միլիոն Հայեր կան:

Հ.— Բոլորն ալ Էջմիածնի՞ կապուած են:

Պ.— Բացի Կաթոլիկներէ եւ Աւետարանականներէ, որոնք 10 – 15 տոկոսի կը հասնին, միւսները հոգեւոր կապերով կապուած են Ս. Էջմիածնի: Ամէն մէկ հոգեւոր կեդրոն, ինչպէս Երուսաղէմի եւ Պոլսոյ Պատրիարքութիւնները վարչական տեսակէտէ ինքնավար են եւ պետական կանոններու համաձայն կը գործեն:

Հ.— Ի՞նչ է ձեր յարաբերութիւնը Օրթոտոքս Եկեղեցիի հետ:

Պ.— Շատ բնականոն:

Հ.— Ալեքսիս Պատրիարք յայտնած էր որ ինք միացման համաձայն չէ:

Պ.— Ուղղակի տեղեակ չեմ անոր, պէտք է ըսեմ թէ անձնապէս մօտ տարի մըն է Ալեքսիս Պատրիարքը տեսնելու առիթը չեմ ունեցած:

Հ.— Գտնուեցաք բազմաթիւ երկիրներ: Բաղդատական մը կրնա՞ք ընել անոնց կրօնքի հանդէպ ունեցած դիրքի մասին:

Պ.— Անշուշտ թեթեւ տարբերութիւններ կան: Օրինակի համար Միացեալ Նահանգներու մէջ կրօնական կեդրոնները կը ճանչցուին իբրեւ հաստատութիւններ, պետութիւնը ուղղակի չի հետաքրքրուիր եկեղեցական կազմակերպչական գործերով:

Հ.— Օրթոտոքս եկեղեցիի պետը Աթենակորա՞սն է թէ Ռուսիոյ Պատրիարքը Ալեքսիս:

Պ.— Հին պատմական դրութեան համաձայն երկուքն ալ հաւասար են: Սակայն Աթենակորաս հաւասարներու մէջ առաջին կը նկատուի: Բայց պեկավար չէ:

Հ.— Պէյրութի Կաթողիկոսութիւնը ենթակա՞յ է ձեզի:

Պ.— Հոգեւոր իմաստով միշտ ենթակայ եղած է եւ է: Բայց այս վերջին տարիներուն որոշ անհամաձայնութիւններ կան մեր միջեւ, որոնք կը կարծեմ թէ մօտաւոր ապագային կը լուծուին:

Հ.— Խորհ. կառավարութեան մէջ նիւթական օժանդակութիւն կը կատարուի՞ եկեղեցիին:

Պ.— Պետութիւնը որեւէ օժանդակութիւն չըներ:

Հ.— Խորհ. Ռուսիոյ մէջ վերջերս կուսակցական օրկաններ հակաստուածեան գրութիւններ հրատարակեցին, որոնք երիտասարդութիւնը դէպի անկրօնութիւն կը մղեն: Չէ՞ք խորհիր որ այդ պարագան ճնշումի ազդակ ըլլայ եկեղեցիին:

Պ.— Այդ երեւոյթը ճիշդ է անշուշտ: Ճիշդ է որ ընդհանրապէս նման յօդուածներ լոյս կը տեսնեն, բայց չեմ կարծեր որ ճնշումի ազդակ ըլլայ: Ես վեց տարի է հոն եմ եւ կը տեսնեմ որ հաւատացեալներու թիւը չի պակսիր: Անոնք իրենց յօդուածները կը գրեն, մենք ալ մեր միջոցներով մեր քարոզութիւնը կ'ընենք:

Հ.— Կրնա՞ք որեւէ թերթի կամ ձայնասփիւռի միջոցաւ կրօնական քարոզչութիւն ընել:

Պ.— Ուղղակի քարոզչութիւն չէ, բայց եկեղեցական արարողութիւններ եւ քարոզներ կը տրուին երբեմն:

Հ.— Արտաքին աշխարհի ժողովուրդներու եւ Խորհ. Ռուսիոյ մէջ հաւատքի տեսակէտով տարբերութիւն կը տեսնէ՞ք:

Պ.— Այդ հարցին ճշգրիտ պատասխանել անշուշտ անկարելի է: Բոլոր երկիրներու մէջ կրօնական զգացումի վիճակը նոյնը չէ եւ մեծ տարբերութիւններ կան: Օրինակ կարելի չէ ըսել թէ Միացեալ Նահանգներու մէջ բոլոր ժողովուրդը հաւատացեալ է, այնպէս չէ՞: Բայց որոշ երկիրներու մէջ կրօնքը աւելի խոր է եւ տարածուած, ինչպէս Հարաւային Ամերիկայի Կաթոլիկ ժողովուրդներու մօտ:

Հ.— Ի՞նչ է Հայաստանի մէջ եկեղեցիին կապուած ժողովուրդի համեմատութիւնը:

Պ.— Անձնապէս կը կարծեմ թէ մեր բնակչութեան յիսուն տոկոսը եկեղեցիին կապուած է:

Հ.— Պոլսոյ մէջ ինչո՞ւ չեն յիշատակեր Երուսաղէմի Պատրիարքին անունը:

Պ.— Մեր հին աւանդութեամբ պարտադիր չէ այդ յիշատակութիւնը: Պարտադիր է միայն Ամենայն Հայոց կաթողիկոսի անուան յիշատակութիւնը:

ՀԱՆԳԻՍՏ ՄԱՄԲՐԷ ԱՐՔ. ԳԱԼՖԱՅԵԱՆԻ

Վերջին պահուն կը տեղեկանանք թէ Մայամիի մէջ (Մ. Նահանգներ) վախճանած է Մամբրէ Արք. Գալֆայեան, նախկին առաջնորդ Հիւս. Ամերիկայի Թեմի: Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Յուլիս 22ին Նիւ Եորք:

ՊԵՐԼԻՆԻ ԿՆՃԻՌԸ...

—o—

(ՏԱԳՆԱՊԻ ՆԵՐՔԻՆ ԾԱԼՔԵՐԸ)

Բ.

Սակայն տագնապին առանցքը չէ Պերլինը :

Տագնապին առանցքը կը կազմեն քաղաքական երկու հիմնական փաստեր :

Առաջին. Արեւմուտքը չի՛ հրաժարիր իր այն պնդումէն — զոր իբրեւ նախապայման դրած է,— թէ երկու Գերմանիաները պէտք է վերամիաւորուին ազատ ընտրութիւններու միջոցով :

Ազա՛տ քուէարկութիւն պէտք է տեղի ունենայ երկու Գերմանիաներուն մէջ ,— կ՚ըսէ Արեւմուտքը : Արդ, ոչ միայն տարակուսելի չէ, որ Արեւելեան Գերմանիոյ ժողովուրդը համաձայն է այս պայմանին, այլեւ բացայայտ է այն իրողութիւնը, թէ ո՛ր կողմին ի նպաստ պիտի քուէարկէին արեւելեան Գերմանացիները, եթէ նման պատեհութիւնը տրուէր իրենց :

Միլիոններով Գերմաններ, տուն – տեղ լքելով, իրենց կեանքը վտանգելով , անորոշ ապագայ մը աչք առնելով, ձգելով հայրենիք ու հարազատներ, ազատութիւնը կ՚ընտրեն, որովհետեւ կը նախընտրեն ապրիլ ազատ՝ օտարութեան մէջ, քան թէ անազատ՝ համայնավար վարչակարգի տակ՝ թէկուզ իրենց ծննդավայրին մէջ :

Համայնավարութիւնը գիտէ, թէ այս հարցին մէջ — ազատ ընտրութիւններով վերամիաւորել Գերմանիան — Արեւմուտքի հետ են Արեւելեան Գերմանիոյ բազմութիւնները :

Սակայն գոյութիւն ունի նաեւ երկրորդ կենսական խնդիր մը, որուն մէջ գերման զանգուածները վճռապէս Արեւմուտքի եւ մասնաւորաբար Ամերիկայի հետ են : Ատիկա Արեւելեան Գերմանիոյ արեւելեան սահմաններու հարցն է :

Երկրորդ Աշխարհամարտէն ետք , Արեւելեան Գերմանիոյ սահմանագիծը հաստատուեցաւ Օտըր – Նոյսէ գետերուն վրայ : Այս ձեւով Գերմանիայէն խլուեցան Սիլեզիոյ, Պոմերանիոյ, Արեւմտեան եւ Արեւելեան Փրուսիոյ հարաւային նահանգները : Իսկ Արեւելեան Փրուսիան գրաւեցաւ Խ. Միութեան տիրապետութեան տակ :

Արդ, ի՞նչ պիտի նշանակէր խաղաղութեան առանձին դաշնագրի մը ստորագրութիւնը Խ. Միութեան եւ Արեւելեան Գերմանիոյ միջեւ :

Պիտի նշանակէր պարզապէս .

— Պերլինի մեկուսացում՝ հովանաւորութեանը տակ համայնավար Գերմաններու :

— Ճանաչում այն իրողութեան, որ Գերմանիան վերջնապէս ու վախճանապէս երկու անջատ պետութիւններու բաժնուած է :

— Նուիրագործում ներկայ սահմաններու, յատկապէս Արեւելեան Գերմանիոյ պարագային :

Հնարաւոր չէ, որ Արեւմուտքը հաշտուի այս հեռանկարին հետ : Հնարաւոր չէ, որ տեղի տայ, նահանջէ կամ տկարանայ, որովհետեւ Գերմանիան (վերամիաւորուած կամ կիսուած) կը մնայ սիրտը Եւրոպայի, իսկ «ով որ կը տիրէ Գերմանիոյ, կը տիրէ Եւրոպայի » :

Միւս կողմէ, կը թուի, թէ Խ. Միութեան համար անհրաժեշտութիւն դարձած է բարձրացնել վարկն ու հեղինակութիւնը Արեւելեան Գերմանիոյ համայնավար կառավարութեան :

Պատճառներ չկան մտածելու, թէ այս կառավարութիւնը ժողովրդականութիւն կը վայելէ : Ընդհակառակն , բազմաթիւ պատճառներ կան համոզուելու համար, թէ ժողովուրդը դէմ է իրեն, ինչպէս, օրինակ, ցոյց տուին 1953ի Յունիսի գերման բանուորներու ըմբոստութիւնը եւ Հունգարական ազգային յեղափոխութիւնը 1956ին :

Ուլպրիխթի կառավարութեան հեղինակութիւնը, անտարակոյս, մեծապէս պիտի բարձրանայ, եթէ ան Պերլինի մէջ Խ. Միութիւնը փոխարինէ, եթէ այդ ձեւով արեւմտեան պետութիւնները զինք ճանչնան եւ իրեն հետ հաշուի նստին : Երբ մանաւանդ այդ ճանաչումով Արեւելեան Գերմանիոյ համայնավար կառավարութիւնը դառնայ գերիշխան, առանձին պետութիւն, իր վերջնական սահմաններով ու վարչաձեւով :

Նման ճանաչում, սակայն, Արեւմուտքը քանիցս մերժած է վճռապէս եւ կը մերժէ դեռ մինչեւ այսօր ալ :

Խ. Միութեան վարչապետ Խրուշչեւ արդէն բազմիցս յայտարարեց, թէ տարին չլրացած՝ իր կառավարութիւնը առանձին դաշնագիր պիտի ստորագրէ Արեւելեան Գերմանիոյ կառավարութեան հետ եւ անոր պիտի փոխանցէ իր իրաւասութիւնները՝ Պերլինի մէջ : Արեւելեան Գերմանիոյ վարիչը, Ուլպրիխթ, նոյնպէս քանի մը առիթներով եւ աւելի վճռական շեշտով հաղորդեց իր ժողովուրդին ու աշխարհին, թէ հարցը փակուած է եւ առանձին դաշնագիրը պիտի ստորագրուի շուտով :

Ասոր դէմ Արեւմուտքը ծառացած է ոչ միայն խօսքով — բերանացի ու գրաւոր բողոքներով — , այլեւ զինական պատրաստութիւններով կամ մարտաշունչ յայտարարութիւններով այն մասին, թէ զէնքի ուժով պիտի պաշտպանէ իր իրաւունքները :

Միջազգային մամուլը եւ հանրային կարծիքը այն տպաւորութիւնը կը թողուն, որ արտակարգօրէն լուրջ է կացութիւնը : Անցեալին կը պատահէր, որ հակառակորդները կը «համաձայնէին՝ չհամաձայնիլ» իրարու հետ եւ այս հիման վրայ ալ գոյավիճակ ու գոյակցութիւն կը ստեղծուէր :

Քենըտի – Խրուշչեւի Վիէննա հանդիպումը կը թուի թէ այդ արդիւնքը չտուաւ :

ՖՐԱՆՍ. ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՔԼԷՄ

CLEM (1)

—o—

Հանրի Միւլլէրի այս նոր վէպը արժանացաւ էնթէռալիէ մրցանակին եւ ֆրանսական մամուլը գովեստ ու գնահատանք արձանագրեց :

Դժուար է այլեւս միջակ ու ձախողած մարդոց կեանքը պատմել ու արտակարգ չահագրգռութեան մը արժանանալ , որովհետեւ վերջին շրջաններուն վիպասանները ծայրայեղութեան տարին այս նիւթին չահագործումը :

Մարդը՝ սովորական, հասարակ մարդը, որ առհասարակ միջակութիւն կամ ձախողած կը նկատուի բաղդատմամբ աւելի լաւ ապրող փոքրամասնութեան , վիպասաններուն սիրելի դարձած է յանկարծ :

Իրապաշտութեան այս շրջանին դիւրին չէ իսկապէս ապրող ու բաբախուն դարձնել վէպը, երբ անոր հերոսները կ՚ընտրուին վիպասանին աշխարհէն տարբեր աշխարհներու մէջ ապրող ու տքնող տիպարներէ : Իսկական տաղանդաւորները միայն կը յաջողին խուսափիլ կեղծ ու արուեստակեալ նկարագրութիւններէն կամ երեւակայածին պատկերներէն : Թափանցել տարբեր աշխարհի մը մարդոց հոգիին ու էութեան կը պահանջէ բացառիկ աշխատանք եւ կարողութիւն :

Հանրի Միւլէր յաջողած է միջակ ու ձախողած տիպար մը ստեղծել այնքան իրական ու հարազատ կերպով որ ընթերցողը կ՚իւրացնէ այդ տիպարին տառապանքը, կը վերապրի անոր գգայնութիւնները եւ կ՚ողբայ անոր եղերական վախճանը :

Մէկ շունչով կարդալիք վէպ մըն է Քլէմը, որովհետեւ ամբողջական պատկերն է մեր մէջ, մեր շուրջ ապրող մարդու մը կեանքին :

Պարկեշտ ու ժուժկալ հաշուակալ մը սիրելով , կ՚ամուսնանայ Քլէմանթինի հետ, որ անյագ փառասիրութեամբ մը , չարունակ կը մղէ իր ամուսինը բարձրացում : Ի վերջոյ հաշուակալը կը ստիպուի գողութեան դիմել գոհացնելու համար իր սիրած կնոջ բարոյական եւ նիւթական պահանջները : Քլէմանթին երջանիկ է այնքան ատեն որ կ՚անգիտանայ իր ամուսնին յաջողութեանց գաղտնիքը, բայց ի վերջոյ կը տեղեկանայ իրականութեան եւ իր կեանքին գնով կը վճարէ իր փառասիրութիւնը : Դէպքերու վարպետ շարայարութեամբ մը հաշուակալը միայն բարոյապէս կը պատժուի : Մարդը կ՚իջնէ փոխանակ բարձրանալու եւ կ՚երթայ հաստատուիլ ալ աւելի աննշան պաշտօնի մը մէջ, շարունակելու համար վերջնականապէս ձախողած իր կեանքը :

Քլէմանթինէն ու հաշուակալ Ամանէն զատ երկու ուրիշ երկրորդական [illegible] կը գործեն այս վէպին մէջ բոլորովին իրական դարձնելով պատմութիւնը, որովհետեւ բացառիկ տաղանդով մը վիպասանը յաջողած է տալ այս երկուքին հոգեբանական էութիւնները :

Աղուոր գիրք մըն է Քլէմը, գրուած արժէքաւոր ու տաղանդաւոր հեղինակի մը կողմէ :

«ՅՈՒՍԱԲԵՐ»

Ոչ միայն տրամագծօրէն հակառակ դիրքերու վրայ կեցած են այժմ կողմերը, այլեւ երբ մէկ կողմը յայտարարէ , թէ ծրագրած է ինքնագլուխ քայլ մը առնել, միւս կողմը կը պատասխանէ, թէ պիտի հակազդէ անոր եւ, ի հարկին, զինու զօրութեամբ :

Դէպքերը իրենց ուրայատուկ տրամաբանութիւնը ունին :

Յաճախ մարդիկ է, որ կը ստեղծեն այդ դէպքերը, սակայն զանոնք ստեղծելէ ետք, կը պարտաւորուին ենթարկուելու այդ դէպքերու տրամաբանութեան :

Նոյնն է պարագան նաեւ Արեւմուտքի եւ Արեւելքի յարաբերութեանց խնդրին մէջ :

ՄԵԾԱԳՈՅՆ ՋԱՌԻԹԱՓԸ

LA PLUS GRANDE PENTE (2)

« Լը Սալէռ տը լա Փէօռ»ի հեղինակ Ժոռժ Առնօ կը շարունակէ ցնցող ու հետաքրքրական իր պատմութիւնները :

Այս նոր գիրքը մեզ կը փոխադրէ Վէնէզուէլլա :

Արկածախնդիր եւ ուժգնօրէն առնական տիպար մըն է «Մեծագոյն Ջառիթափը » գործին հերոսը, որ ամէն վայրկեան կեանքը վտանգելով ապրանք կը փոխադրէ Լա Կայանայէն Քարաքաս : Արինոտ մրցակցութիւն մը կը ստեղծուի իտալացի գաղթական շարժավարներուն եւ իր միջեւ : Ինք եւ իր նմանները Իտալացիներուն քան Թոնինոյ «Ֆիաթ»ներուն փոխարէն փոքր բեռնակառքեր ունին եւ անօթի մնալու պիտի դատապարտուին եթէ մահուկենաց կռիւ մը չմղեն : Այս կը ուին է որ նիւթը կը կազմէ գործին : Խորխորատներու վերեւ հաստատուած դարդարձիկ ու նեղ ճամբու մը վրայ բեռնակառքերը զեհենական արշաւներ կը կատարեն, զոհեր կը գլորեն խորխորատ եւ հացի պայքարը կը դառնայ բիրտ ու ժին ու անմեղ տկարին արիւնոտ պայքարը :

Ժոռժ Առնօ արտակարգ բրտութեամբ ու անգթութեամբ կը ցնցէ ընթերցողը ու կը փոթորկէ մեր էութիւնը, սարսափազդու իրապաշտութեան մը ալիքներով :

Գլխաւոր հերոս շարժավարէն զատ ուամորթ ծառայ մը եւ ապրահոտ կեանքին մէջ սէր փնտռող «բեռնակառքերու թող» մը նոյն բիրտ իրապաշտութեամբ տրուած են հեղինակին կողմէ : Իսկ [illegible] որ աւելի յատկանշական է հերոսին բեռնակառքն ալ տեսակ մը ապրող գոյութեան վերածուած է :

Ժոռժ Առնօ հայհոյալից ու ժողովրդական լեզու մը կը գործածէ, որ [illegible]

ՎԱՆԻՆԱ ՎԱՆԻՆԻ

—o—

Ըստ անոր որ քաղաքին մէջ արտակարգ եռուզեռ մը կը տիրէր , չորս կողմը կը տեսնուէին պահակներու խումբեր, եւ քարապինիէները կը մտնէին այն փողոցները ուր ոտք դնելու սովորութիւնը չունէին ցարդ :

— Եթէ ինծի մտիկ ընես , աւելցուց ան, պէտք է իսկոյն եւ եթ մեկնինք Սան Նիքոլա :

Միսիրիլլի համաձայնեցաւ : Հետիոտն գացին մինչեւ երիտասարդ իշխանուհիին կառքը, որ Վանինայի վստահութիւնը վայելող եւ լաւ վճարուած կառավարչուհիի մը հսկողութեան տակ, պատրաստ կը սպասէր քաղաքէն ոչ շատ հեռու վայր մը :

Երբ հասան Սան Նիքոլա, Վանինա, որ չափազանց խռոված էր իր վերջին արարքէն, կրկնապատկեց սիրալիր վերաբերմունքը դէպի իր սիրահարը :

Սակայն, երբ անոր կը խօսէր սիրոյ մասին, իրեն կը թուէր թէ կատակերգութիւն մըն էր որ կը խաղար : Նախորդ օրը, իր սիրականին դաւաճանած պահուն, բոլորովին մոռցած էր խղճահարութիւնը :

Ձայն իր բազուկներուն մէջ սեղմած ատեն, իւրովի կը խորհրդածէր .

« Բառ մը կայ որ կարելի է իրեն ըսել : Եւ սակայն, անգամ մը որ այդ բառը արտասանուի , նոյն վայրկեանին եւ յաւիտենապէս, պիտի ատէ զիս » :

Կէս գիշերուան մօտ, Վանինայի սպասաւորներէն մին յանկարծակի մտաւ անոր սենեակը : Այս մարդը քարպոնարի մըն էր ,առանց որ իշխանուհին վայրկեան մը իսկ կասկածած ըլլար այդ մասին : Ուրեմն, Միսիրիլլին իրմէ գաղտնիքնե՞ր կը պահէր այս մանրամասնութեանց առընչութեամբ :

Այս մտածումը սարսուռ պատճառեց իրեն :

Մարդը կուգար Միսիրիլլին յայտնելու թէ, այդ գիշերը, Ֆորլիի մէջ, տասնեւինը քարպոնարիներու բնակարանները շրջապատուած եւ իրենք ձերբակալուած էին՝ երբ կը վերադառնային իրենց հաւաքոյթէն : Թէեւ յանկարծակիի եկած, եւ սակայն անոնցմէ ինը յաջողած էին փախչիլ : Քարպոնարիները կրցած էին միւս տասը հոգիները առաջնորդել բերդին բանտը : Բերդէն ներս մտած պահուն, անոնցմէ մէկը ինքզինքը նետելով խորունկ ջրհորին մէջ՝ մահացած էր :

Իլուր այս բոլորին, Վանինա կորսնցուց իր պաղարիւնութիւնը , բարեբախտաբար Փիեթրօ չնկատեց այդ, հակառակ պարագային պիտի կրնար անոր աչքերուն մէջ կարդալ իր ոճիրը :

Երբ մարդը մեկնեցաւ, Փիեթրօ հաղիւ վայրկեան մը միայն մտածկոտ մնաց :

— Առայժմ ոչինչ կայ ընելիք, ըսաւ վերաջապէս :

Վանինա հոգեվարքի պահեր կ՚ապրէր : Կը դողդողար իր սիրականին նայուածքին տակ :

— Ի՞նչ ունիք, հարցուց այս վերջինը :

Ապա, սկսաւ խորհիլ ուրիշ բանի վրայ եւ դադրեցաւ Վանինան դիտելէ :

Ցերեկուան մօտ, Վանինա փորձեց ըսել .

— Ահաւասիկ նոր հաւաքոյթ մը եւս որ երեւան հանուեցաւ : Կը խորհիմ թէ ժամանակի մը համար հանդիստ պիտի ըլլաք :

— Չափազանց հանդիստ, պատասխանեց Միսիրիլլի ժպիտով մը, որ սարսռացուց երիտասարդուհին :

Վանինա մեկնեցաւ անհրաժեշտ այցելութիւն մը տալու համար Սան Նիքոլայի քահանային, որ թերեւս յիսուսեաններու կողմէ նշանակուած լրտես մըն էր : Երբ ժամը եօթնին, ընթրիքի համար վերադարձաւ, պարապ գտաւ այն սենեակը՝ ուր իր սիրահարը թաքնուած էր .

Ինքնիրմէն ելած, ամբողջ տան մէջ վազվզեց , գտնելու համար Միսիրիլլին : Չկար : Յուսահատած , վերադարձաւ փոքրիկ սենեակը եւ հոն վերջապէս նշմարեց տոմս մը : Կարդաց .—

« Պիտի յանձնուիմ նուիրակին : Յուսահատած եմ այլեւս մեր դատէն : Երկինքը մեզի դէմ է : Ո՞վ դաւաճանեց մեզի, հաւանաբար այն թշուառականը որ ինքզինքը ջրհորը նետեց : Քանի որ ալ եւս իմ կեանքս անպէտք է դարձած խեղճ Իտալիոյ համար, չեմ ուզեր որ ընկերներս, տեսնելով որ միայն ես չեմ ձերբակալուած, խորհին թէ ես եմ որ մատնած եմ զիրենք : Մնաք բարեաւ. եթէ կը սիրէք զիս, խորհեցէք իմ վրէժս լուծել : Ջախջախեցէք, փճացուցէք այն ստորինը որ դաւաճանեց մեզի , նոյնիսկ անիկա իմ հայրս ըլլայ » :

Վանինա կիսով նուաղած եւ ընկղմած անագորոյն դժբախտութեան մը խորը ինկաւ աթոռի մը վրայ : Բառ մը իսկ չէր կրնար արտասանել, աչքերը չոր էին, բայց կրակոտ :

Ի վերջոյ ծունկի գալով, աղաղակեց .

— Երկինք, ընդունեցէք ուխտս... այո, պիտի պատժեմ դաւաճանը, սակայն, նախ քան այդ, պէտք է ազատեմ Փիեթրօն :

Ժամ մը ետք, ճամբայ ինկաւ դէպի Հռոմ :

Երկար ատենէ ի վեր հայրը կը ստիպէր զինք վերադառնալ : Իր բացակայութեան ամուսնութիւնը կարգադրուած էր իշխան Լիվիօ Սավելլիի հետ :

ՍԹԱՆՏԱԼ

(9 Շար.)

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ "ՄՏԱՀՈԳՈՒԹԻՒՆՆԵՐ"

Խորհրդ. Միութեան ասիական Հանրապետութեանց մէջ տիրող մտայնութիւնը կը մտահոգէ խորհրդային ղեկավարները: Արդարեւ կուսակցութիւնը մօտէն կը հետեւի բնակչութեան աւելորդապաշտութեան: Մամուլը արձագանգ կը հանդիսանայ կրօնամոլ կարգ մը դէպքերու, որոնք խոտոր կը համեմատին ընկերվարական եւ ... աշխարհական վարչաձեւի մը հետ: Այսպէս Ազրպէյջանի թերթ մը կը պատմէ թէ սքանչելագործ մը եկած է, սովխոզի մը մէջ տեղաւորուած եւ իբրեւ տէրն ու տիրական կը կառավարէ: Յայտնի չէ թէ ուրկէ՞ կուգայ այս մարդը, որ կը յաւակնի ըսել թէ «պետական ագարակին» հողին վրայ գտած է «Մարգարէին մէկ մերձաւոր աշակերտին գերեզմանը»: Ինչ որ կը վրդովէ թերթը, այն է թէ կարծես անտատուած բնակչութիւնը քնախտի մէջ է եւ այդ սքանչելագործին տրամադրութեան տակ դրուած է ագարակէն երկու հեկտար հող որ վերածուած է տեսակ մը «սովխոզեան դըրախտի»:

Կացութիւնը աւելի լուրջ կը թուի Ղազախստանի մէջ, ուր կուսակցութիւնը «ազգայնական վերապրումներ» կը գտնէ, եւ այս, հակառակ անոր որ Ղազախստան վերջերս յեղաշրջումի ենթարկուած է խոպան հողերու չահագործման հետեւանքով: 1959ին կատարուած մարդահամար մը ցոյց կուտար թէ Հանրապետութիւնը միայն երեսուն առ հարիւր բնիկներէ կազմուած է, որուն դիմաց 42,7 առ հարիւր ռուս կայ, մնացեալն ալ զանազան ազգութիւններէ կազմուած: Այսուհանդերձ Ղազախստանի Կեդր. Կոմիտէի քարտուղարը «Փիլիսոփայական Հարցեր» պարբերաթերթին մէջ, ահազանգը կը հնչեցնէ հետեւեալ տողերով. — «Կարելի չէ նկատի չառնել քաղքենի քարոզչութեան ազդեցութիւնը Ղազախստանի բնակչութեան մէկ մասին վրայ: Արեւմտեան աշխարհակալ պետութիւնները, անդադար եւ զանազան միջոցներով զրպարտութեանց ալիք մը կը հոսեցնեն մեր պետութեան եւ համայնավար կուսակցութեան քաղաքականութեան դէմ: Մեր ընկերութիւնը տակաւին ազատագրուած չէ դրամատիրութեան վերապրումներէն: Մեծ չափով, կաշկանդուած է տակաւին «ազգայնական եւ յետամնաց վերապրումներով»:

Եւ քարտուղարը խստօրէն կը քննադատէ ղազախ գրողները եւ նկարիչները որոնք կը «գաղափարականացնեն, վերջացած անցեալ մը եւ նախայեղափոխական կեանքը», ինչպէս նաեւ պատմաբանները, որոնք իրենց գործերուն մէջ «թերագնահատած են Ղազախստանի Խորհրդ. Միութեան կցումին յառաջդիմական իմաստը»:

կայն աւելի հարազատ կը դարձնէ իր պատմութիւնը:

Անկարելի է կարդալ այս պատմուածքը առանց հաղորդուելու ցնցող խռովքի մը:

Նոյն գրքին վերջին մասին մէջ վեց կարճ պատմուածքներ կան, որոնք նոր փաստեր կը կազմեն հեղինակին բացառիկ տաղանդին:

Մ. ՀԱՃԵԱՆ

1) Henry Muller: La Table Ronde, 1961 Paris.
2) Georges Arnaud: Julliard » »

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Համախարբերդցիական Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի տարեկան մեծ դաշտահանդէսը տեղի ունեցաւ Յուլիս 9ի կիրակին:

Տաք ու պայծառ օդը շատ մը ընտանիքներ մղած էր հանդիսավայր առաւօտէն իսկ, կէսօրուան ճաշը հոն ընելու մտադրութեամբ:

Սէն Լու – Կրան Փէնի բլուրին լանջին հաստատուած Պ. Հ. Զուքուրեանի ագարակէն կը բարձրանար ու կը տարածուէր հայկական երգն ու նուագը՝ Թոնկուրեանի բարձրախօսով: Հանդիսականները առիթն ունեցան Երեւանէն նոր հասած սալեր ունկնդրելու եւ հայրենի մեղեդին ճաշակելու:

Կէսօրէ ետք գեղարուեստական բաժինը բացուեցաւ Ֆրանսական եւ Հայկական քայլերգներով: Կը նախագահէր Կեդր. վարչութեան նախագահ Ս. Տէր Մարտիրոսեան եւ օրուան խօսքը ըրաւ Ա. Աճէմեան: Ան շեշտեց այս Միութեան համագաղութային նշանակութիւնը եւ բազմաթիւ մարզերու մէջ իր յարատեւ գործունէութիւնը:

Եղան երգեր ու արտասանութիւններ, նուագ եւ պարեր, Ջէօրէքճեանի եւ Հ. Գարագաշի ու երկու կովկասեան թառիստներու մասնակցութեամբ: Մարսէյլի ատրիկայինէն երիտասարդ Պ. Ժագ Նաճարեան իր գրաւիչ ձայնով արժանի է մասնաւոր յիշատակութեան:

Ժողովրդական դերասան Թրագոշ իր խումբով ներկայացուց «Երեք հարս, մէկ փեսայ» զաւեշտը՝ որ յաճախակի քրքիջներու աղբիւր մը եղաւ:

Պիւֆէն առատ էր եւ ինչպէս միշտ, մատչելի գիներով: Հանդէսին կազմակերպութիւնը ամէն գովասանքի արժանի էր եւ բոլոր անդամները շնորհաւորելի: Ստեղծուած էր մթնոլորտ մը՝ որ յաճախ կը նշմարուի Խարբերդցիներու ձեռնարկներուն մէջ: Հայ ընտանեկան դրօշմով միջավայր մը ուրկէ, ուշ ատեն, ցաւով բաժնուեցաւ հասարակութիւնը:

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ Հ. Յ. Դ. 68րդ Պատգամաւորական ժողովը վերջացած է ջերմ ու ընկերական մթնոլորտի մը մէջ: Հայրենիք կը գրէ այս առթիւ թէ յատուկ քննութեան առնուած են Ամերիկայի շրջանի Հ. Յ. Դ. հայերէն եւ անգլերէն հրատարակութիւններու նիւթական եւ բարոյական կացութիւնը: Եղած են դիտողութիւններ եւ գնահատականներ, նիւթական նոր աղբիւրներու մատնանշումով: Ապա, ժողովականները այց մը կատարած են ընկեր Դրոյի գերեզմանին, ուր խօսք առած են ընկերներ Կոպեռնիկ Թանդրճեան եւ Կարօ Սասունի: Այս վերջինը, որ կը խօսէր յանուն Գերագոյն Մարմնի, յիշած է թէ առաջին անգամ ըլլալով կը գտնուի Դրոյի շիրիմին առջեւ, սակայն ողջ – առողջ կը զգայ զայն իր մօտ: Ընկեր Սասունի իր խօսքը վերջացուցած է ըսելով.— «Սիրելի Դրօ, հիմա դուն քովն ես Գէորգ Չաւուշին, վստահ եմ, որ միշտ անվախ, ռումբ կայ ձեռքդ: Ըսէ, մեր անմահ հոգիներուն, որ Հ. Յ. Դաշնակցութեան կարաւանը կը քալէ աշխարհէ աշխարհ, անյողդողդ, հաւատաւոր, յանուն հայ ժողովուրդի, ազատութեան եւ բարօրութեան: Հանգիստ եղէք եւ օրհնեցէք մեզ»:

ՏԻԳՐԱՆԱԿԵՐՏԻ մէջ, Պոլսոյ պատրիարքին վախճանման առթիւ հոգեհանգստեան պաշտօն կատարուած է: Պատարագը մատուցած է տեղւոյն հոգեւոր հովիւը, Թորոս քհնյ. Զալկրճեան:

ՊԷՅՐՈՒԹԻ մէջ, Յունիս 29ին կատարուած է կաթողիկէ պատրիարքութեան տեղապահ Ալոզիոս Արք. Պաթանեանի քահանայութեան քառասնամեակը: Պաթանեան արք. քահանայ ձեռնադրուած է Հռոմ, 1921 Յունիս 29ին, ապա եպիսկոպոս ձեռնադրուած 1933ին: Վարած է նախ Եգիպտոսի, ապա Մարտինի թեմերը: Պատրիարքական փոխանորդ նշանակուած է Կարդինալ Աղաճանեանի կողմէ, 1939ին: 1953էն 1959 ձեռնհասօրէն վարած է Հալէպի թեմը, պահելով հանդերձ իր փոխանորդի հանգամանքը: Պաթանեան արք. մեծ վարկ ունեցած է եւ ունի Մերձաւոր Արեւելքի կառավարութեանց մօտ:

ՊՈՒԷՆՈՍ ԱՅՐԷՍԻ մէջ մեծ խանդավառութեամբ տօնուած է Մայիս 28ը: Գլխաւոր բանախօսը եղած է ընկեր Յովհաննէս Տէր Յովհաննէսեան, որ քանի մը շաբաթ է Հարաւային Ամերիկա կը գտնուի: Նախագահած է Արմենիայի խմբագիր ընկեր Յովհաննէս Տէվէճեան:

ՔԱԼԻՖՈՐՆԻԱ հասած են լիբանանցի եօթը երեսփոխաններ, որոնց ի պատիւ ճաշ մը տուած է Ճորճ Մարտիկեան, իր Օմար Խայեամ ճաշարանին մէջ:

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՊԱՏԱՆԻՆԵՐՈՒ ՕՐ

Եօթներորդ տարին է, որ Յունիսի վերջերուն Երեւան կը հաւաքուին Հայաստանի բոլոր շրջաններէն եկած արիներն ու արենոյշները, ու հինգ օր անընդհատ կը պտըտին, կը տեսակցին, ու վերջապէս «իրենց շնորհքները կը ցուցադրեն»:

Այս տարի եւս այցելած են թանգարաններ եւ տեսարժան վայրեր, հանդիպումներ ունեցած են երգահաններու եւ իրարու հետ: Վերջապէս՝ Յունիս 30ին, «Յաղթանակ» հանրային պարտէզին եւ Հայֆիլհարմոնիայի դահլիճին մէջ ներկայացուցած են պարեր, երգեր եւ արտասանութիւններ:

Սեւանայ լիճին մօտերը պիտի շինուի պիոներներու, այսինքն արիներու եւ արենոյշներու քաղաք մը՝ «Արեւիկ» անունով:

ՆՈՐ ՎԱՐԺԱՐԱՆՆԵՐ

— Յառաջիկայ ուսումնական տարուան համար քանի՞ նոր շէնքեր պիտի շինուին, հարցուցած է Հայաստանի Հեռագրական գործակալութեան թղթակիցը՝ Լուսաւորութեան նախարարութեան շինարարութեան ճիւղի պետին՝ Սուրէն Յովակիմեանի:

= 1961 – 1962 ուսումնական տարեշրջանին լրացած պիտի ըլլայ 22 նոր դպրոցական շէնքերու կառուցումը, ուր, պիտի ուսանին 9480 աշակերտներ: Ասիկա մէկուկէս անգամ աւելի է նախորդ տարուան ընթացքին շինուած դպրոցական շէնքերուն համեմատութեամբ: Միայն Երեւանի մէջ Սեպտեմբեր 1ին պատրաստ պիտի ըլլան եօթը նոր վարժարաններ:

Նոր վարժարաններէ զատ այս տարի պիտի շինուին երեք հարիւր նոր դասարաններ, վեց հազար երախաներու համար:

ԻՄԱՍՏՈՒՆ ԽՕՍՔԵՐ

Սովորութիւնը չի մաշեցներ մեծ սէրերը, այլ՝ կը զօրացնէ զանոնք:

ԿԻՆՈՆ

×

Եթէ նոյնիսկ մէկ անգամ սիրեցինք եւ սիրուեցանք՝ ձեր բախտը անիծելու իրաւունք չունինք այլեւս:

ԿԱՐԼ ՖՐԵՅԵՐ

×

Եթէ գործդ յաջող չընթանար՝ յանցաւորը դուն ես: Վերցուր բոլոր դժուարութիւնները եւ պիտի յաջողիս:

ՆԱՓՈԼԷՈՆ

×

Ամէն սէր ահաւոր է: Ամէն սէր ողբերգութիւն է:

ՕՍՔԸՐ ՈՒԱՅԼՏ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (251)

ՀԱՅՈՑ ԲԵՐԴԸ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

ՄԱՍՆ ԵՐՐՈՐԴ

ՎԵՐՋԱԲԱՆ

Բայց տասներեք ամիս էր արդէն պաշարումն ու գրոհները շարունակւում էին հետզհետէ սաստկացող մոլեգնութեամբ, իսկ սպասուած օգնութիւնը չկար ու չկար: — Ինչո՞ւ էին ուշանում Մուշեղն ու Պապը: Միթէ՞ չգիտէին, որ պարսից ուժերը շատ են եւ նրանց գրոհները անվերջ եւ մղել հնարաւոր չէր, թէկուզ եւ բերդից:

Եթէ նրանք հասել են կարին՝ ինչո՞ւ են յապաղում... Զօ՞րք են հաւաքում արդեօք թէ առաջանում են պարսից հետ ճակատելով... Գուցէ՞ եւ կան այլ պատճառներ... Բերդապետը դժուարանում էր գուշակել եւ տանջւում էր տարակոյսների մէջ:

Փառանձեմը նոյնպէս Մուշեղի եւ Պապի ուշացումը բացատրում էր նրանով, որ նրանք առաջանում են երեւի Պարսիկների հետ ծանր մարտեր մղելով, այլապէս ինչո՞ւ պէտք է ուշանային... «Տուր, տէր, նոցա զօրութիւն, որ յաղթեն եւ հասնեն մեզ», աղօթում էր նա յաճախ:

Իսկ վերջին մի քանի օրը, երբ սովն ու հիւանդութիւնը այնքան զոհեր էին տանում, նա աւելի էր մտածում որդու եւ Մուշեղի մասին. արդեօք կարողացե՞լ են կազմել զինական մեծ ուժ, որ ճակատեն պարսից զօրութեան դէմ. արդեօք Բիւզանդացիք տուե՞լ են նրանց բաւականաչափ օգնական զօրք, թէ ստիպուած են պարսից դէմ կռուել սակաւ մարդկանցով... Փառանձեմը մտածում էր երկար եւ այնպէս, որ յետոյ վախենում էր իր մտքերից. չլինի՞ Պապը յանկարծ այդ կռիւների մէջ անզգուշաբար առաջ ընկնի եւ փորձանք բերի իրեն. վիրաւորուի կամ, Աստուած ազատի, գերի ընկնի...

«Դա սարսափելի կը լինէր, — մտածում էր Փառանձեմը: — Թող ինձ օգնութեան չհասնի, միայն թէ մնայ անփորձ... Իսկ եթէ պատահի մի բան՝ դա կը լինի հայ գահի, հայ պետականութեան խորտակումը, այն, ինչ ցանկանում է Շապուհը: Դա կը լինի Հայոց Աշխարհի ամենածանր օրը»...

Երբ Փառանձեմը մտածում էր իբրեւ մայր՝ մոռանում էր ամէն ինչ՝ թէ բերդը, թէ պարսից պաշարումը եւ թէ իրենց ինքնապաշտպանութիւնը: Բայց երբ սթափւում էր եւ կամ լսում էր պարսից գրոհող զօրքերի աղաղակները եւ բերդականների հայերէն խրախուսական կանչերը՝ նա իրեն համարում էր եսամոլ, թուլամորթ եւ անմիջապէս դուրս էր վազում առանձնարանից, գնում բերդի սակաւաթիւ պաշտպաններին խրախուսելու.

— Տոկացէք, զաւակներս, տոկացէք եւս մի փոքր...

Բերդապահ զինուորները, որոնց թիւը օրէց օր նուազում էր սովից, որոնք նիհարել եւ հիւծել էին սաստիկ, այնքան էլ վստահ չէին, թէ օգնութիւնն իրօք կը հասնի, եւ կռւում էին մի աղօտ յոյսով, թէ գուցէ հրաշք պատահի, գուցէ Պարսիկները պաշարումը վերցնեն մի այլ պատերազմի պատճառով...

Սակայն Պարսիկները, ինչպէս երեւում էր, հեռանալու միտք չունէին. թւում էր՝ նրանք տեղեակ էին (կարող էին եւ պարզ նկատել), որ բերդի պաշտպանների թիւը նուազել է, որ բերդեցիների պաշարը սպառում էր եւ բերդի ներսում սով է, ուստի եւ օրէց օր սաստկացնում էին իրենց յարձակումները, իսկ վերջին երկու օրը նրանք պարզապէս վխտում էին բերդի պարիսպների տակ:

Բերդապետը եւ բերդապահները ենթադրում էին, թէ նրանք անցք են որոնում պատերի մէջ կամ մի ճեղք, որ քանդեն լայնացնեն՝ ներս թափանցելու համար: Բայց բերդականները, որքան էլ թուով քիչ, ջանադիր հետեւում էին նրանց եւ թոյլ չէին տալիս որեւէ գործ անելու՝ պատ քանդելու կամ վեր մագլցելու, որի համար եւ նրանք բերում էին փայտէ ելարաններ:

Այդպիսի փորձ փորձողներին բերդապահները զարկում էին քարերով, ոչ թէ այն բռնաքարերով, որ նետում էին պարսատիկներով, այլ խոշոր քարերով, որ մէկի գլխին ընկնելիս, տապալում էր գետինը, ըստ որում քար գլորողը ինքն էլ ընկնում էր ուժաթափ կամ պարսից մի նետից:

Բերդապահների դիրքը թէեւ հնարաւորութիւն էր տալիս նրանց այդ անելու, բայց այնքան սակաւ էին նրանք եւ այնպէս թուլացած, որ չէին կարող հասնել ամէն տեղ, ուստի եւ պարսիկ զինուորները յանկարծ այս – այն կողմից, վահանները գլուխներին վրայ բռնած, վազնիվաղ գալիս թաքնւում էին պատերի տակ եւ սկսում ինչ որ ...

ՍՏԵՓԱՆ ԶՈՐԵԱՆ

(Շար.)

Վերջապէս Թունուզի կամաւորներ սահմանագլուխ մեկնած են գրաւելու եւ Թունուզի ազգային դրօշը պարզելու համար Սահարայի այն մասին վրայ, զոր Պուրկիպա, պաշտօնապէս Թունուզեան հող հռչակեց իր առջի օրուան ճառով :

Փարիզի մէջ ուր նախարարաց խորհուրդները իրարու կը յաջորդեն, հրապարակուեցաւ Թունուզի յանձնուած ֆրանսական կառավարութեան Յուլիս 18ի յուշագրին բնագիրը : Ֆրանսա չի կրնար քննութեան առնել Պիզերթի 1958ի համաձայնագիրը, ցորչափ գոյութիւն ունի եւ կը շարունակուի «սպառնալիքի» մթնոլորտը : Միեւնոյն ատեն, ֆրանսական կառավարութիւնը կը ճշդէ, թէ ստիպուած պիտի ըլլայ միջոցներ ձեռք առնել ապահովելու համար կայանին «անձեռնմըխելիութիւնը» :

Զորեքշաբթի գիշեր ժամը 10ին, նախարարաց արտակարգ խորհուրդ մը կը գումարուէր եւ կ'որոշէր հազար հոգի ղրկել Պիզերթ, զօրացնելու համար թերծովակալ Ամմանի դիրքը : Բայց հինգշաբթի առտու ժամը չորսին, կռիւը կը վերսկսէր, Թունուզցիք այս անգամ կը կրակէին ցամաքային եւ օդային ուժերուն վրայ եւ Պուրկիպա զօրակոչի կ'ենթարկէ պահեստի ուժեր եւ կամաւորներ : Մթնոլորտը լարուած է :

Ուշինկթընի մէջ, Հապիպ Պուրկիպա որդի, որ դեսպան է, ապահովութեան խորհուրդի անյապաղ նիստ մը պահանջեց քննելու համար Պիզերթի խնդիրը :

Այս դէպքերուն առթիւ կը յիշուի թէ Պուրկիպա յայտարարած էր թէ մէջտեղ պիտի չհանէ Պիզերթի հարցը ցորչափ Ֆրանքեւալժերական բանակցութիւնը չէ վերջացած, իսկ այսօր մէջտեղ կը հանէ, բանակցութեանց երկրորդ արարէն քանի մը ժամ առաջ միայն : Ի՞նչ նպատակով : Ոմանց համար Պուրկիպա համոզուած է արդէն թէ բանակցութիւնները ձախողած են :

Հինգշաբթի օր, մամուլի ասուլիսի մը ընթացքին, Պուրկիպա պիտի խօսէր Պիզերթի մէջ ստեղծուած նոր կացութեան մասին :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՔԵՆԸՏԻ մամուլի ասուլիս մը տուաւ Պերլինի մասին : Ըստ Մ. Նահանգներու նախագահին խաղաղութիւն հաստատուած է Պերլինի, Գերմանիոյ եւ Եւրոպայի մէջ եւ եթէ այս խաղաղութիւնը խանգարուի Խ. Միութիւնը մեծ պատասխանատուութեան մը առջեւ պիտի գտնուի :

ՓԱՐԻԶԻ արուարձաններէն Լիվրի-Կարկանի քաղաքապետը՝ Սեզար Քոլլավերի սպաննուեցաւ ատրճանակի եօթը գնդակներով, 42 տարեկան բանուորի մը կողմէ :

ՓԼԱՍԹԻՔ ռումբեր պայթեցան առջի գիշեր Ժան-Փօլ Սարթրի եւ Ալէն տը Սերեննեի բնակարաններուն առջեւ :

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Այրի Տիկին Տիգրան Բաղտասարեան եւ զաւակը՝ Վահագն իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝ Գնդ. Տիգրան Բաղտասարեանի մահուան վեցերորդ տարեդարձին առթիւ յիսուն Ն. Ֆ. կը նուիրեն Յառաջին, քառասուն Կապոյտ Խաչի կայանին, երեսուն Մշակոյթի տան, երեսուն Հ. Յ. Դ. Թանգարանին : (Ստանալ Յառաջէն) :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Գրիգոր Թեւանեան եւ զաւակները՝ Ժագլին, Կիւրեղ եւ Կարապետ կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ԳՐԻԳՈՐ ԹԵՒԱՆԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին առթիւ, ինչպէս նաեւ իրենց մօր եւ մեծ մօր՝

ՇԱՀԶԱՏԷ ՈՒԶՈՒՆԵԱՆԻ

մահուան Դ. տարելիցին առթիւ :

Այս Կիրակի առաւօտ, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ :

Կը հրաւիրուին ողբացեալներուն յիշատակը յարգողները :

×

Տէր եւ Տիկին Յ. Էսկիճեան կը ծանուցանեն թէ այս Կիրակի հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Ս. Ժեռոմի Ս. Սահակ Մեսրոպ եկեղեցւոյ մէջ, իրենց զաւկին ԳՐԻԳՈՐԻԿ ԷՍԿԻՃԵԱՆԻ մահուան տարելիցին առթիւ :

Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները :

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ
ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ

Շաւիլի անտառին մէջ
(Գերեզմանատան մօտ)

Յուլիս 23, Կիրակի օր առաւօտէն մինչեւ երեկոյ :

Նախաձեռնութեամբ Շաւիլի Հ. Յ. Դ. Արզութեան խումբին, հովանաւորութեամբ շրջանի բոլոր խումբերուն :

Կը խօսին՝ Ընկերներ ՀՐԱՉ ՀԱՆՏԱԼԵԱՆ եւ ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ :

Ժամը 3ին այցելութիւն ողբացեալ ընկերներ Տէր եւ Տիկին Իշխան Արզութեանի, Բժ. Տէր Դաւթեանի եւ Հրանդ Աքանեանի շիրիմներուն :

Գեղարուեստական բաժին : Բարձրախօս : Կ'երգէ Տիկին Շաքէ Գալայճեան :

Ճոխ եւ մատչելի պիւֆէ :

Անձրեւի պարագային, շիրիմներու այցելութենէն յետոյ ընկերահամակրական խնջոյք տեղի կ'ունենայ հայ դպրոցի սրահը :

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Խանասորի Արշաւանքի 64րդ տարեդարձը կը տօնուի նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէին եւ մասնակցութեամբ Շրջանիս բոլոր ենթակոմիտէներուն ու խումբերուն, ինչպէս նաեւ՝ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին եւ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղերուն :

Յուլիս 30ին, Կիրակի ամբողջ օրը, Վալապռի ծառախիտ անտառին մէջ :

Շրջաններու ենթակոմիտէներու եւ խումբերու վարչութիւնները այժմէն պէտք է վարձեն իրենց մասնաւոր օթոքարները :

×

Խանասորի դաշտահանդէսին երթալու համար, օթօքարը Պոմոնէն կը մեկնի Կիրակի առաւօտ, Յուլիս 30ին, ժամը 8ին, Պառ Ռոթոնտի առջեւէն :

Բոլոր անոնք որ կը փափաքին օթօքառով մեկնիլ կրնան նախօրօք արձանագրուիլ, հետեւեալ ընկերներուն մօտ, Յ. Նիկողոսեան, Վ. Տ. Վարդանեան եւ Սերժ Սարգիսեան, երթեւեկի համար 4 Ն. Ֆ. վճարելով :

Խճողումի տեղի չտալու համար, կը խնդրուի չսպասել վերջին վայրկեանին :

×

Խաւասորի արշաւանքի տօնակատարութեան առթիւ Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր ենթակոմիտէի վարչութիւնը դիւրութիւն տալու համար հանդէսին մասնակցիլ ուզող հայրենակիցներուն, օթոքառ մը վարձած է որ կը մեկնի Կիրակի առաւօտ ժամը 7.30ին Փլաս տ'Էքսէն, ընկ. Քէօսէեանի խանութին առջեւէն : Վերադարձ իրիկուան ժամը 20ին : Արդէն իսկ ապահովեցէք ձեր տոմսերը Քէօսէեանի (ֆօբօ Ռեէս, 2 Րիւ Պեռնար տիւ Պուա), Ա. Պետրոսեան մսավաճառ 22 Րիւ տէ Փըթիթ Մառի եւ գրավաճառ Պ. Ծերիկեանէ 13 Րիւ տէ Տոմինիքէն :

×

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Վալանսի Շրջ. կոմիտէի կողմէ :

Այս Կիրակի Մալիսարի ճամբուն վրայ Պ. Թէսիէի զովասուն ծառաստանին մէջ :

Կը նախագահէ՝ ԸՆԿ. Մ. ՊՕՅԱՃԵԱՆ :

Գեղարուեստական բաժին, երգ, պար, նուագ : Ճոխ պիւֆէ :

Հաճելի ժամանց, ամբողջ օրը :

×

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ
ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԲԱՑՕԹԵԱՅ ՀԱՆԴԷՍ

Հերոսներու Օրուան առթիւ, կազմակերպուած Լիոնի եւ Տէսինի կոմիտէներուն կողմէ :

30 Յուլիս, Կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, Կապիյեռնի սրճարանին զովասուն ու գեղատեսիլ պարտէզին մէջ :

Պիտի խօսի Ընկ. ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

Գեղարուեստական բաժին ու հաճելի անակնկալներ :

Ճոխ պիւֆէ, խորոված ու ազանդներ : Մատչելի գիներով :

Կը հրաւիրուի Լիոնի եւ Տէսինի Հայութիւնը :

Մանրամասնութիւնները առանձին յայտագրով :

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐ

ՕԳՈՍՏՈՍ 1-31

AGDE (Hérault)

Միջերկրականի կապոյտ ջուրերու ափ ին : Խաղաղաշտ եւ լոգանք : Խմբական պտոյտներ, դասախօսութիւններ եւ գեղարուեստական երեկոյթներ :

ՕՐԱԿԱՆ 9.50 Ն. Ֆ.

Արձանագրութեան համար դիմել՝ ամէն Ուրբաթ երեկոյեան ժամը 8էն - 10, եւ Շաբաթ օրերը ժամը 4 - 8, 17 Րիւ Պլէօ.

Գաւառը դիմել հետեւեալ հասցէներուն.—
ՄԱՐՍԷՅԼ.— Գազարեան Վուայաժանս, 31, Լա Քանըպիէռ :
ԼԻՈՆ.— Պէրպէրեան, 39 Րիւ Տիւնուառ :
ՎԱԼԱՆՍ.— Մաղաքեան, 14 Րիւ Ֆրանքլէն :
ՏԷՍԻՆ.— Լիւլէճեան, 16 Րիւ Քոլի :
ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Խրիմեան, 2 Րիւ Ռապըլէ :
ՆԻՍ.— Գաբրիէլեան, 19 Պուլվ. Մանեան :

ՇԱՒԻԼԻ ԵԿԵՂԵՑԻ

Շաւիլի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ յառաջիկայ Ս. պատարագը տեղի կ'ունենայ 13 Օգոստ. Ս. Աստուածածնայ տօնին առթիւ :

Communiqué

Pour vos travaux de PEINTURE n'hésitez pas à consulter.

LES PEINTURES TIL'LAC, sont de première qualité et à des prix imbattables.

Spécialement le VINYTIL, peinture plastique moderne d'utilisation universelle, ainsi que le TIL'EMAIL glycérophtalique au brillant incomparable.

S. A. PEINTURES TIL'LAC
Société d'Arméniens
25, Rue de Trévise — PARIS (9e)
PRO 44-39

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Ս. Մինասեան» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ, ժամը 21ին : Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը : Կը խնդրուի ճըշդապահ ըլլալ :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Կապոյտ Խաչի օդափոխութեան կայանին համար, խոհարար կամ խոհարարուհի մը կ'ուզուի Օգոստոսի համար : Դիմել ամէն օր ժամը 15էն 16, Մշակոյթի տուն.— 17 Րիւ Պլէօ, հեռաձայն՝ TAI 63 89

JACQUES TORANIAN
Agent Immobilier
Assureur Conseil.
Ձեզի պիտի ընդունի ամէն օր իր գրասենեակը
RIVE GAUCHE IMMOBILIER
42, Bld. Arago — Tél. : POR. 03-94
կամ ձեզի կ'այցելէ ժամադրութեամբ ՓԱՎԻՅՈՆՆԵՐՈՒ, ՅԱՐԿԱԲԱԺԻՆՆԵՐՈՒ, ՇԷՆՔԵՐՈՒ (ֆօ-փրոփրիէթէ) ՀՈՂԵՐՈՒ, ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՅԱՐԿԱԲԱԺԻՆՆԵՐՈՒ, ԽԱՆՈՒԹՆԵՐՈՒ, ԱՌՈՒԾԱԽԻ ձեր բոլոր խնդիրներուն համար
Expertise Gratuite
Ձեր տրամադրութեան տակ է նաեւ բոլոր ապահովագրութեանց համար
Auto
Incendie
Dégâts des eaux
Vie
— PRIX ETUDIES —
Tous risques assurés

ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ
ԴԷՊԻ
ԵՐԵՒԱՆ
Երեք շաբաթը անգամ մը
ՆԱՒՈՎ
ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ ուղղակի դէպի ԵՐԵՒԱՆ
Երթուդարձի գիներն են, կերակուրով
վերադարձին կարելի է Վենետիկ իջնել
13 ՕՐ ԵՐԵՒԱՆ
Պանդոկի մէջ բնակութեամբ եւ սնունդով
Բ. կարգ 3046 Ն. Ֆ.
Գ. կարգ 2506 Ն. Ֆ.
ՁՐԿԱՁ խմբովին ճամբորդողներուն :
ՈՒՂԵԳՈՅՔԻ իրաւունք, անձ գլուխ, 150 քիլօ՝ Բ. կարգի եւ 100 քիլօ Գ. կարգի ճամբորդներուն :
Նոյն ճամբորդութիւնը օդանաւով կամ երկաթուղիով :
Մեր գրասենեակը կը զբաղի նաեւ դէպի Ամերիկա, Սուրիա եւ այլ ճամբորդութիւններով :
ԴԻՄԵԼ՝
ԺԱՆ-ԵՂԻՇԷ ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆ
ՄԱՐՍԷՅԼ
48, Rue de la République
Tél.: 20.47.22
MARSEILLE
●
ՓԱՐԻԶ
Մասնաճիւղ
7, Rue Auber, 7
Tél : RIC. 63-69
PARIS (9e)

AU BEAU NOYER
A 50 mètres du Métro MARCEL SEMBAT
7 ETAGES D'EXPOSITION D'AMEUBLEMENTS
CRÉDIT SANS FORMALITÉS
ՀԱՅԵՐԷՆ ԿԸ ԽՕՍԻՆՔ
185, BD. JEAN JAURÈS — 15, AV. ANDRÉ MORIZET - BOULOGNE — MOL. 06.03 et 60.38

ՅԱՌԱՋ

Օ Ր Ա Թ Ե Ր Թ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ն. Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ն. Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 60 Ն. Ֆ. — Հատը՝ 0.25 Ն. Ֆ.

ՇԱԲԱԹ 22 ՅՈՒԼԻՍ — SAMEDI 22 JUILLET 1961

37ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9158 — 37EME ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 17ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4959

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՓԱ՛ՌՔ ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒՆ

Հայե՛ր, յիշե՛ք, նուիրական այս օրը, Յուլիս ասսոյ քսանհինգին կատարեցէ՛ք մեր ուխտը :

Հաստատրեմ այս պատգամին, Խանասորէն 64 տարի ետքն ալ տակաւին երախտագէտ Հայութիւնը չէ մոռցած իր այն պատուական հերոսները, որոնք հազի՛ւ չափահասութեան տարիքը թեւակոխած՝ զինուորագրուեցան յեղափոխութեան սուրբ դրօշակին տակ եւ սրտառուչ անձնազոհութեամբ իրենց կարմիր արիւնը ի սպաս դրին հայ ազգի ազատութեան :

Երկու հարիւր յիսուն կտրիճներ, 20–25 տարեկան, կը մասնակցէին Խանասորի արշաւանքին : Առաջին մեծ յեղափոխական ձեռնարկն էր այս, որ արձագանգ պիտի գտնէր Թուրքիոյ եւ Պարսկաստանի սահմաններէն անդին մինչեւ Եւրոպա : Օտար թղթակիցներ դէպքը կը նկարագրէին իրենց թերթերուն մէջ, մինչ մեծ վեց պետութեանց Պոլսոյ դեսպանները ծածկագիր հեռագիրներով մանրամասնութիւններ կը հաղորդէին իրենց կառավարութեանց :

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը կազմակերպելով այս արշաւանքը, կրկնակ նպատակներ կը հետապնդէր : Նախ՝ կ'ուզէր պատժել քրտական Մազրիկ ցեղը, որ 1896ին Ալբակի ջարդը կազմակերպած եւ Ս. Բարթողիմէոսի վանքի շրջակայքը կոտորած էր արմենական Մկրտիչ Աւետիսեանի առաջնորդութեամբ Վանէն նահանջող հարիւրաւոր Հայեր :

Երկրորդ՝ հայկական նահանգներու «բարենորոգումներուն» երաշխաւոր վեց մեծ պետութեանց ուշադրութիւնը կ'ուզէր հրաւիրել Հայկական Դատին վրայ, որ բոլորովին անտեսուած էր : Պոլսոյ դեսպանները 1895ին «Մայիսեան ծրագիր» մըն էին ներկայացուցած Ապտիւլ Համիտին, որ փոխանակ խոստացուած բարենորոգումները գործադրելու, երեք հարիւր հազար Հայեր ջարդած էր 1895–96ին՝ իբրեւ պատասխան մեծ պետութեանց «ծրագրին» :

Կարմիր Սուլթանը անպատիժ հայկական ջարդեր կը կազմակերպէր՝ դեսպաններու անտարբեր աչքերուն տակ, շրջեւ համար ոմանց մեղսակցութեամբ :

1894ին կ'արշաւէր Սասունը, 1895ին Զէյթունը, 1896ին կը գրաւէր Պանք Օթոմանը, իսկ 1897 Յուլիս 25ին տեղի կ'ունենար Խանասորի արշաւանքը : Հայը ոչխարի պէս կոտորուելու դատապարտուած ազգ մը չէր այլեւս : Յեղափոխութիւնը ատրճանակ դրաւ հայ գիւղացիին ու արհեստաւորին ձեռքը, հայրենասիրութեան կրակը արծարծեց անոնց հոգիին մէջ եւ ղրկեց ռազմադաշտ, «համոզուած՝ որ միայն զէնքով է Հայուն փրկութիւն» :

Խանասորը խորհրդանշան մըն է՝ ոգեկոչելու համար յիշատակը բոլոր այն հերոսներուն, որոնք 1897ին, կամ անկէ առաջ ու վերջը, մինչեւ Հայաստանի անկախութիւնը կռուեցան բռնակալ թուրքին դէմ, յանուն «Սուրբ գործ»ին :

Չէ լուծուած դեռ Հայկական Դատը : Բայց վառ ու կենդանի կը մնայ դաշնակցական դաւանանքը : «Անկախ եւ Միացեալ Հայաստան»ը կը շարունակէ հանդիսանալ ընդհանրապէս բոլոր Հայերու հաւատոյ հանգանակը :

Մեր նպատակին հասնելու համար պիտի կռուինք դիւանագիտական եւ խաղաղ բոլոր զէնքերով :

Բայց մանաւանդ ամուր պէտք է պահենք վերջնական յաղթանակի հաւատքը մեր հոգիներուն մէջ :

Փա՛ռք հերոսներուն :

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՊԻԶԵՐԹ

ԿՌՈՒՆԵՐԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻՆ ԵՒ ԱՐԻՒՆԸ ԿԸ ՀՈՍԻ

ԲԱՅՑ ՖՐԱՆՍԱ ՊԱՏՐԱՍՏ Է ԽՕՍԵԼՈՒ ՄԻՆՉ ԹՈՒՆՈՒԶ ԿԸ ԽԶԷ ԻՐ ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Հինգշաբթի օր ժամը 16ին, Լիւկրէնի գլեակին մէջ կը վերսկսէր Ֆրանքեւալ – ժերական բանակցութիւնը մինչ Պիզերթի մէջ արիւնը կը հոսէր : Ըստ ֆրանսական աղբիւրներու ցարդ հինգ Ֆրանսացիներ մեռած են, 30՝ ծանրօրէն վիրաւորուած, Թունուզեան կորուստներու թիւն է՝ 90 մեռեալ, 250 վիրաւոր եւ մօտ հարիւր գերի : Թունուզեան աղբիւրներու համաձայն սակայն, Թունուզցի մեռեալներու թիւը աւելի բարձր է եւ Մոնճի Սլիմ, Նիւ Եորք հասած պահուն հինգ հարիւր ըսած է անոնց թիւը : Անշուշտ պէտք չէ անտեսել որ Թունուզցիք կ'ուզեն բարձր ցոյց տալ այդ թիւը ապացուցանելու համար, որ ֆրանսական թնդանօթները գործ կը տեսնեն :

Ի՞նչ անցաւ դարձաւ Հինգշաբթի : Թունուզ Պուրկիպայի բերնով յայտնեց թէ կը խզէ իր յարաբերութիւնները Ֆրանսայի հետ եւ հարցը կը տանի Ապահովութեան Խորհուրդին առջեւ : Պուրկիպա պատրաստ է կռուելու ամիս մը, տարի մը, տասը տարի, Պիզերթի եւ Սահարայի «Թունուզեան հողամասին համար» : Ապահովութեան խորհուրդին յանձնուած դիմումնագրին մէջ, Թունուզ ոչ մէկ ակնարկութիւն կ'ընէ իր ձեռք առած մի– ջոցներուն մասին եւ չըսէր թէ պաշարման ենթարկած է Պիզերթը եւ հրահանգուած որ կրակ բացուի ֆրանսական օդանաւերուն վրայ : Ֆրանսա, իր կողմէ ծանուցագիր մը յանձնեց արտաքին նախարար՝ Սատաք Մոքատտէնի : Ֆրանսա կը շեշտէ թէ Թունուզի կառավարութեան պատասխանատուութիւնը բացորոշ է եւ ուղղակի խնդրոյ առարկայ է : Կը յիշատակէ դէպքերու ընթացքը փաստելով թէ Ֆրանսացիք օրինաւոր պաշտպանութեան մէջ էին երբ սկսան կրակել : Նոյն ատեն Տրպրէ Ծերակոյտին առջեւ, Քուվ տը Միւրվիլ Ազգ. Ժողովին առջեւ պարզեցին ֆրանսական դիրքը : Վարչապետը շեշտեց թէ Պիզերթ, ազատ աշխարհի համար ապահովութեան հարց մըն է, աւելցուց նաեւ թէ Ֆրանսա պատրաստ է խօսելու զինադուլի մը շուրջ : Ազգ. Ժողովին առջեւ, արտաքին նախարարը յայտնեց թէ Թունուզիայի կ'իյնայ Ֆրանսայի ձեռք առնելիք միջոցներուն պատասխանատուութիւնը : Քանի մը եւրոպական երկիրներ, որոնց կարգին Համայնավար Պիյու, վրդովումի եւ բողոքներու առիթ տուաւ իր անտեղի միջամտութիւններով որոնք կը ձգտէին Պուրկիպա եւ Սթալին պաշտպանելու :

Ալժ. Ազատագրման ճակատին դիրքը շատ յատկանշական է եթէ ոչ տարօրինակ : Լիւկրէնի մէջ, ալժերական պատուիրակութիւնը յայտնեց թէ Պիզերթի խնդիրը միայն Ֆրանսայի եւ Թունուզիայի կը վերաբերէր, մինչ Թունուզի մէջ, Ֆերհաթ Ապպասի «դահլիճը» կը յայտարարէր թէ զօրավիգ պիտի կենան Պուրկիպայի եւ անոր տրամադրութեան տակ դնեն իրենց բոլոր ուժերը մինչեւ Պիզերթի «վերջնական ազատագրումը» :

Հինգշաբթի երեկոյեան միայն, Մոսկուայի ձայնասփիւռը յայտնեց խորհրդային տեսակէտը որ, անշուշտ անակնկալ մը չէր : Խորհ. Միութիւնը զօրավիգ կը կանգնի Պուրկիպայի ֆրանսական «գաղթատիրութեան» դէմ : Բայց Մոսկուայէն եւ իր արբանեակներէն, օտար մամուլը իր ամբողջութեան մէջ, զարմանք կը յայտնէ Պուրկիպայի առած այս քայլին համար եւ զանազան ձեւերով կը փորձէ բացատրել պատճառը : Ամերիկացիները կը «ցաւին» Պուրկիպայի այս որոշումին համար իսկ Լոնտոնի Տէյլի Էքսփրէսը կը գրէ .— «Պիզերթ ամբողջութեամբ ֆրանսական ստեղծագործութիւն մըն է : Ֆրանսացիները ստեղծած են նաւահանգիստը, ութսուն տարի առաջ, Պիզերթի լիճը Միջերկրականին միացնելով» : Իտալական չափաւոր Մեսսաճերոյին համար Թունուզ այս ձեւով կ'ուզէ ճնշում բանեցնել Ֆրանսայի վրայ որպէսզի բանակցի Սահարայի համար : Եթէ ճիշդ է այս տեսակէտը, պիտի նշանակէր, որ Պուրկիպա համոզուած է թէ Էվիանի բանակցութիւնները ձախողած են եւ կ'ուզէ իր գործը կարգադրել, այս է նաեւ գերմանական Տի Վելթի կարծիքը : Բոլորը համակարծիք են, ամէն պարագայի մէջ, իրարու կապելու Պիզերթի եւ Սահարայի խնդիրները եւ Ռապաթի Ալ Ալամը, որ օրգանն է Իսթիքլալի կը գրէ : «Կ'ուզէինք մաղթել թէ Թունուզիայի թափած ճիգերը գրաւման բանակէն ազատագրելու համար Պիզերթը, անկեղծ են» :

× Ուրբաթ օր Իսմաիլիէի առաջին էջը ամբողջութեամբ գրաւուած էր եւ կը մնար միայն՝ Պիզերթ խորագիրը :

× Արաբ. Լիկան բանձեւով մը զօրավիգ կը կանգնի Թունուզիայի եւ կը դատապարտէ «ֆրանսական աշխարհակալ յարձակումը» :

ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ ԱՆԳԱՐԱՅԻ ՄԷՋ

Գրած էինք թէ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը օդանաւով Անգարա գացած է եւ ընդունուած Թուրք պետութեան նախագահին կողմէ :

Այս ճամբորդութեան եւ տեսակցութեան նկարագրութիւնը կը քաղենք Մարմարայէն .—

Հայրապետը օդանաւով Անգարա հասաւ ժամը ճիշդ 9.15ին : Արտ. նախարարութեան Փրոթոքոլի փոխ տնօրէն Սուլհի պէյ եւ Օր. Հ. Գալուստեան օդակայանը կը դիմաւորեն Վեհափառը եւ ուղեկիցները ու կ'առաջնորդեն օդակայանի Պատուոյ Դահլիճը :

Տեղացի Հայերէն Վեհափառը դիմաւորելու եկած էին Տէր եւ Տիկին Արսէն Տիրատուրեան, Կարապետ Սէօքէլի ընտանիքը, Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս Զիլէլի, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Տէմիրքէս, Տէր եւ Տիկին Վահան Գավաֆեան, Յակոբ Այըք, Պ. Սարգիս Թանաք, Նուպար Սվաճեան, Հրանդ Մումճեան, Տիրուհի Չէրքէզեան, Մելինէ Ալիքսանեան, Հըռիփսիմէ Ալթընեիւքսէք, Աղաւնի Ճէյհան, Դաւիթ Չէօմլէքճեան, Տիգրան Չէօմլէքճեան, Գէորգ Քըվըրճըք, Բարունակ Ասլիկիւլ, Փիէր Ասլանկիւլ, Փիէր Էլմասպըշաք, Բիւզանդ Պօզքուրթ եւ ընտանիքը, ինչպէս նաեւ բազմաթիւ Անգարացիներ :

Օդակայան բարի գալուստի եկած էին նաեւ Խորհ. դեսպանատան ներկայացուցիչները :

Հանր. Նախագահութիւնը երկու պաշտօնական ինքնաշարժներ տրամադրած էր Հայրապետին եւ ուղեկիցներուն :

Ժամը 9.30ին ինքնաշարժները ճամբայ ելան օդակայանէն եւ սկսան յառաջանալ դէպի Աթաթիւրքի դամբարանը : Առաջին ինքնաշարժին մէջ Վեհափառը, Կոմիտաս Եպիսկ., Սուլհի պէյ եւ զաւազանակիր Պարգեւ վրդ. : Երկրորդ ինքնաշարժին մէջ՝ Արամ Ա. քհնյ. Պասմաճեան, Պ. Կարապետ Աբրահամեան եւ Պ. Հէրրի Մովսէսեան (Ամերիկայէն) : Յաջորդող ինքնաշարժին մէջ Օր. Հերմինէ Գալուստեան, Պ. Արսէն Տիրատուրեան եւ Մարմարայի ներկայացուցիչը : Աւելի ետքը կուգան Խորհ. դեսպանատան երկու ինքնաշարժները : Ժամը ճիշդ 10ին, շքախումբը հասաւ Անըթ Քապիր եւ դիմաւորուեցաւ հարիւրապետի մը կողմէ : Երկու զինուորներ կը կրէին գեղեցիկ ծաղկեպսակը, որու վրայ գրուած էր Վազգէն Ա. Կաթ. Ամենայն Հայոց :

Շքախումբը պահ մը կարգի մտաւ եւ յետոյ դամբարանի երկար բակին մէջ ըսկըսաւ յառաջանալ կանոնաւոր շարքով :

Առաջին գծի վրայ կ'երթար ծաղկեպսակը, որուն աջ եւ ձախ կողմերէն հարիւրապետը եւ Պայ Սուլհի : Ծաղկեպսակի անմիջապէս ետեւէն կը քալէ Հայրապետը գաւազան ի ձեռին : Անոր կը յաջորդեն Կոմիտաս Եպիսկ. եւ Պարգեւ վրդ. :

Յետոյ կուգայ շարքը ուր կը գտնուի Օր. Հերմինէ Գալուստեան, Արամ Ա. քհնյ. Պասմաճեան, Պ. Կարապետ Աբրահամեան, ապա Հէրրի Մովսէսեան եւ Մարմարայի ներկայացուցիչը եւ աւելի ետքը խումբ մը Անգարացիներ :

Ժամը 10ին Վեհափառը հասած է արդէն դամբարան, կը յառաջանայ ծաղկեպսակին մօտ, կը բռնէ քովէն եւ կը զետեղէ Աթաթիւրքի դամբարանին վրայ, յետոյ լռութիւն : Երբ վերջ կը գտնէ յարգանքի այդ պահը, Վեհափառը կը քննէ Յուշադամբանի ճարտարապետական կառոյցը, հիացում կը յայտնէ եւ կ'ըսէ .— «Ամէն տեղ կարելի է հանդիպիլ նման կառոյցներու, բայց այսքան ճաշակաւոր, այսքան գեղեցիկ դժուար է գտնել» :

Հայրապետը յետոյ կ'առաջնորդուի Դամբարանի քովնտի սրահը, ուր կը գտնուի Պատուոյ Տոմարը :

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը էջին վըրայ կը գրէ հայերէնով .

Խորապէս զգածուած
ՎԱԶԳԷՆ Ա.
կաթողիկոս Ամենայն Հայոց
17 – 7 – 1961

×

Վերջ գտած է Ամենայն Հայոց Հայրապետին այցելութիւնը Անըթ Քապիր : Ինքնաշարժները կարգով կը դիմեն դէպի Վարչապետարան, ուր ճիշդ որոշեալ ժամուն կը հասնի Վեհափառը իր հետեւորդներով եւ կ'առաջնորդուի Նախագահին ընդունելութեան սենեակը :

Նախապէս կատարուած կարգադրութեամբ՝ որոշուած էր որ հինգ հոգինոց պատուիրակութիւն մը այցելէ Նախագահին : Այդ պատուիրակութիւնը ճշդուած էր հետեւեալ կերպով .— Վեհափառ Հայրապետը, Կոմիտաս Եպիսկ., Պարգեւ վրդ., Օր. Հերմինէ Գալուստեան եւ Կարապետ Աբրահամեան : Վերջին պահուն սակայն պատուիրակութեան մաս կազմած էր նաեւ Պատրիարքական փոխանորդ Արամ Ա. քհնյ. Պասմաճեան :

Նկատելով որ, համաձայն նախապէս կատարուած կարգադրութեան, պէտք էր հինգ հոգի միայն մտնէր Նախագահ Կիւրսէլի մօտ, Պ. Կարապետ Աբրահամեան իր տեղը սիրայօժար տուաւ Պատրիարքական փոխանորդ Արամ քահանային.

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՀԵՒ Ի ՀԵՒ ԿԱՐԴԱՑԷՔ

ՀԱՅՈՑ ԲԵՐԴԸ

ՀԵՒ Ի ՀԵՒ ՊԻՏԻ ԿԱՐԴԱՔ

ՄԵՐ ՅԱՋՈՐԴ

ԹԵՐԹՕՆԸ

ՀԱՅ ՑԵՂԻՆ ՀՆՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԱՆՈՐ ՊԱՏՃԱՌՆԵՐԸ

—o—

Ո՞ւր է Հայուն գրաւած պատուոյ տեղը աշխարհի բնակչութեան մէջ եւ ի՞նչ է անոր արժէքը իր զանցառելի թիւին համեմատութեամբ: Այս առթիւ տրուելիք կենդանի օրինակը շատ պերճախօս է :

Գուցէ շատերուն անծանօթ է թէ աշխարհի բնակչութիւնը կազմող 2900 միլիոն ազգերուն անունով գոյութիւն ունեցող ծաղիկներուն շուրջ երեք հարիւր տեսակը յորջորջուած է Ճափոնի անունով (Նափոնիքա) 44 տեսակ, Չինական (Սինենսիս) 32 տեսակ, ամերիկեան (Ամերիքանա) 32 տեսակ, գանատական (Գանատէնսիս) 23 տեսակ, Հնդկական (Ինտիքա) 12, փերուական (Փերուվիանա) 7, պարսկական (Փերսիա) եւ գերմանական (Գերմանիքա) վեցական, միւս ազգերէն ոմանց անունով 2 – 3 – 4 տեսակ :

Արդ, երբ բաղդատութիւնը ընենք «Հայկական» յորջորջումով ծաղիկներու անուններուն թիւերուն (զորս երեսուն տարուան հետազօտութեամբ գտած եմ 55 տեսակ) եւ վերի ազգերուն անունով յորջորջուածներուն, կը գտնենք, որ աւելի քան 3 – 4000 տարի իր ընդարձակածաւալ անկախ հայրենիքին մէջ ապրող եւ երկու հազար տարիէ ի վեր իր անկախութիւնը պահող 650 միլիոն Չինացին իր անունով ունեցեր է 32 տեսակ բոյսեր, նոյնքան հին եւ իր սեփական ընդարձակ հայրենիքին մէջ ապրող 450 միլիոն Հնդիկը ունեցեր է 12 տեսակ, 350 միլիոն Ամերիկացիներ (երկու Ամերիկաներ) ունեցեր են 35 տեսակ, ութսուն միլիոն Ճափոնցին՝ 44 տեսակ, որ թիւով քիչ մը կը մօտենայ հայկական 55 տեսակին :

Ուրեմն, աշխարհի բնակչութեան շուրջ կէսը ներկայացնող վերոյիշեալ ազգերը ունեցեր են իրենց անուններով յորջորջուած երեք հարիւր տեսակ բոյսեր, մինչդեռ աշխարհի փոքր – մեծ ազգը՝ Հայը, որուն թիւը աշխարհի բնակչութեան թիւէն 75·000·000 անգամ փոքր է, ունեցեր է իր անունով 55 տեսակ բոյսեր, այսինքն, շուրջ մէկ վեցերորդը : Ասիկա մեծագոյն պատիւն է Հայութեան եւ հպարտութեան աղբիւրը, երբ նկատի ունենանք թէ Հայը հինգ հարիւր տարիէ ի վեր կորսնցուցած ըլլալով իր անկախութիւնը, այդ անուանակոչութիւնները բնականաբար պիտի ըլլային Հայաստանի տիրող ազգին անունով, բայց այդպէս չէ եղեր եւ ատիկա ունի իր ցայտուն պատճառը, որ պիտի պարզուի մեր յետագայ տողերուն մէջ :

Այժմ դառնանք բուն մեր նիւթին :

Անվերջ տառապած եւ հարստահարութեանց անախընթացներն ու սոսկալիները կրած Հայուն չորս հազար տարի ապրելուն պատճառները եթէ փնտռենք, պիտի գտնենք երեք գլխաւոր պատճառներ· ստրկութեան չհանդուրժող ազատատենչ ոգի, որ մեզի հասած է մեր ազատութեան խորհրդանիշն ու ներշնչարանը եղող Հայկ նահապետի ճամբով, Արա գեղեցիկի եւ Շամիրամի աւանդութեամբ անմահացած հայ ընտանեկան սրբութեան գեղեցիկ դրուագը եւ հայ պանծալի մշակոյթը: Ճիշդ է թէ այդ երրորդութեան մէջ օտարներուն հազիւ նշմարելի են եւ կը գրաւեն անոնց ուշադրութիւնը Հայուն ազատատենչ ոգին եւ հայ ընտանեկան սրբութիւնը, բայց անոնք կան ու կ՚ապրին Հայուն նկարագրին իբրեւ անբաժան մաս եւ առանցքը իր գոյութեան, բայց շօշափելի չեն հայ մշակոյթին չափով: Ինչ որ օտարներուն միտքը կրնայ գրաւել եւ դառնալ անոնց յարգանքին առարկան, հայ մշակոյթն է: Անով մենք միշտ յարգանք պարտադրած ենք օտարներուն ու պիտի պարտադրենք : Անով է, որ մեր պատուոյ տեղը գրաւած ենք օտար ազգերու մէջ եւ անով է, որ մեր նախահայրերուն նման պիտի պահենք մեր գոյութիւնը :

Ե· դարը մեր գրերու գիւտով եւ փառապանծ լեզուով մեզի տուած է հայ մշակոյթին ոսկեդարը եւ Ս· Գրքի թարգմանութեամբ «Թագուհի թարգմանութեանց» պատուանշանը տրուած օտարներէն :

Առանց մանրամասնութեանց երթալու, ըսեմ թէ Ժ· դարուն Հայաստանեայց եկեղեցւոյ տիտանը, «զԱստուած տեսնող» Նարեկացին գերազանցող Եւրոպացի մը չէ եկած տակաւին· իսկ եթէ իրմէ երեք հարիւր տարի վերջ եկող գերման Գեմբացի Թովմաս կը նմանի Նարեկացիին, «չի հաւասարիր անոր» կ՚ըսեն Եւրոպացիներ: ԺԲ· դարուն ուրիշ հսկայ մը՝ անմահն Ներսէս Շնորհալին, իր «Այսօր անճառ», «Առաւօտ Լուսոյ», «Նորաստեղծեալ», «Նորահրաշ» հոգեմայլ շարականներով քսաներորդ դարուն մէջ իսկ կը մնայ փառքի զենիթին վրայ :

Քրիստոսէ առաջ թատրոն ունեցող Հայը ո՞վ կրնայ ըսել թէ չորս հազար տարի մըն ալ չապրիր :

Քսաներորդ դարը իր հայ նկարիչներով, զանազան արուեստներու մէջ հայ համբաւներով եւ Միացեալ Նահանգներու համալսարաններուն մէջ բանախօսող վաթսունի չափ հայ փրոֆէսէօրներով հարստացող Հայութիւնը բնաջնջել կարող աւազակ ազգին հարցնենք թէ, փառաւոր անցեալով եւ մշակոյթով օժտուած չորս միլիոն Հայուն դիմաց 26 միլիոն անգոյ թիւով քաղաքակրթութիւնը խաբող Թուրքը սնապարծութենէն զատ կրցա՞ծ է մէկ հատ փրոֆէսէօր տալ ամերիկեան կամ եւրոպական համալսարանի մը: «Քսանեւվեց» միլիոն Թուրքը իր անունով հազիւ տասնեակ մը անուանակոչութիւններ ունեցած է.— «Թրքական բաղնիք, Թրքական սուրճ, Թրքական կակաչ (թիւլիփա թուրչիքա), Թրքական կարմիր (ներկ), Թրքական անձեռոց (վերջին երկուքը հայ արհեստաւորներու մենաշնորհը): Եւ փոխանակ իբրեւ Հայաստան աշխարհին տիրապետող ազգ, իրենց անունով յորջորջուելու վերոյիշեալ 55 տեսակ բոյսերը, չորս միլիոն Հայերու անունով յորջորջուեր են, ինչ որ ցոյց կուտայ հայ մշակոյթին պարտադրած յարգանքը օտար աշխարհագիրներուն եւ գիտուններուն, որոնք այցելած են այժմ «Թուրքիա» կոչուած Հայաստանը եւ սակայն Թուրքի անունով չեն յորջորջած զանոնք, քանզի Թուրքը նման պատիւի մը արժանի մշակոյթ չէ կրցած ցոյց տալ :

Քանի մը համեստ մէջբերումներով ջանացինք փաստելու թէ, բազմաչարչար եւ անհայրենիք Հայը ապրեր է իր մշակոյթով եւ անկասկած պիտի ապրի անով, քանզի տիեզերական բանալի է մշակոյթը եւ համաշխարհային լեզու է եւ անով միայն պիտի կրնանք խօսիլ օտարին հետ եւ շահիլ անոնց համակրանքը, որուն այնքան պէտք ունինք, անոնց ճանչնելու համար մեր իրաւունքները: Որովհետեւ քաղաքակիրթ ազգեր արժէք կուտան միայն մշակոյթին եւ կը հասկնան միայն անոր լեզուն :

Մեր նախահայրերը անվերջ տառապանքներու դարերու ընդմէջէն մեզի հասցուցեր են մեր ցեղին պարծանքին առարկան եղող բարձր մշակոյթ մը, զոր պարտաւոր ենք մեր կարգին փոխանցել մեզմէ վերջ եկող սերունդներուն, մանաւանդ երբ մենք յարաբերաբար հանգիստ կեանք եւ միջոցներ ունինք : Ցաւալի բան պիտի ըլլայ, եթէ մեր անտարբերութեամբը արժեզրկենք նոյն իսկ արեան գնով քսաներորդ դարուն նման լուսաւոր դարու մը սեմին հասած մեր մշակոյթը, որ մեր եւ վաղուան սերունդին միջեւ միացման կամուրջը եւ մեր ցեղին գոյատեւման միակ միջոցը պիտի ըլլայ :

ՅՈՎՀ· Գ· ՊԱՊԷՍԵԱՆ

ՏԵՍԱՅ ԵՐԵՒԱՆԸ

—o—

(ԽԱՊՐԻԿՆԵՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԷՆ)

Այս տարի բախտը ունեցայ երթալու տեսնելու մեր ներկայ եւ արդիական Հայաստանը: Իսկապէս բախտ մըն էր այդ, բախտ մը՝ գուցէ քիչերուն վիճակուած: Նախապէս միտք չունէի գրել տպաւորութիւններս այդ առթիւ, բայց հայրենակարօտ մէկ բարեկամիս (Ֆրանսա) հետեւեալ տողերը ստիպեցին զիս գոնէ մասամբ գրի առնել այն՝ ինչ որ տեսայ եւ ապրեցայ: Բարեկամս որուն երկտողովը իմացուցած էի Հայաստանէն վերադարձըս՝ կը գրէ · «Շնորհակալութիւններ Հայաստանէն բերուած անոյշ յիշատակներէն գոնէ փոքրիկ բաժին մը ինծի տալուն· սակայն այդքանով գոհանալ կարելի չէ· վասնզի սրտի եւ հոգեկան աչքերու եւ ականջներու պահանջը չափազանց կարեւոր է: Տարիների գրկածը, կարօտն ու պապակը հալումաշ ընող մեր կեանքը մրրկավարող է ... Հայրենական յուշ ու յիշատակ խմբելու եւ մեռնելու ենթակայ են հեռաւոր հայ տարագիրներու համար : Հայաստանի նորագոյն կենդանի պատկերը միայն կրնայ վերապրեցնել մեզ, շունչ ու հոգի տալ, անոր կապուիլ ու վերակազմուիլ : Ուստի ով որ բաց աչօք կը տեսնէ մեր Հայրենիքը, հարկ է որ նա վերաներշնչէ, ամբողջական էութեամբ խորաթափանցէ բոլոր հայ հոգիներուն մէջ, ներմուծելով գիտակցական Հայութիւն : Հետեւաբար կը խնդրուի գրել, շատ գրել, ամէն ինչ տեղեկագրել, զորս դուք տեսաք, լսեցիք, դատեցիք եւ համոզում գոյացուցիք մեր երկրի մասին ընդհանուր առմամբ եւ բաց սրտով »:

Այո՛, «բաց սրտով» եւ անկեղծութեամբ պիտի գրեմ, բայց թող ներէ բարեկամս, եթէ ստիպուած ըլլամ համառօտել ըսելիքներս՝ շարաշար չգործածելու համար «Յառաջ»ի թանկագին էջերը եւ ազնիւ հիւրընկալութիւնը :

Ուրեմն՝ այս տարի, Մայիս 7ի առտուն հասայ Երեւան Խորհրդ· Հայաստանի մայրաքաղաքը: Նորապսակ հարսի մը պէս պճնուած էր ան, տօնելու համար խորհրդայնացման 40ամեակը : Բացի պետական մեծամեծ հիւրերէն՝ հոն եկած էին նաեւ արտասահմանի Հայեր՝ Ամերիկայէն, Անգլիայէն, Ֆրանսայէն, Սուրիայէն, Լիբանանէն, Հապէշիստանէն, եւ այլն, եւայլն: Վերջիններս մեծ մասով հրաւիրուած էին Հայ կառավարութենէն եւ իր պատուոյ հիւրերն էին: Արտասահմանէն եկողներուս բնակարան յատկացուած էր «Արմենիա» պանդոկը, հինգ յարկանի շքեղ շէնք մը՝ ամէն յարմարութիւններով, դիւրութիւններով ու հանգստաւէտ սենեակներով: Սա կառուցուած է Երեւանի կեդրոնը, հսկայ բոլորշի հրապարակի մը վրայ (Լենինի անունով), որուն շուրջը շարուած են կառավարական շէնքեր եւ անոնց առջեւ գեղեցիկ ջրաւազան մը՝ ցայտաղբիւրներով, որուն մէջէն դուրս ցցուած էին 40 կազի լեզուակներ, որոնք հրավառ ջահեր կը դառնային իրիկունները՝ սիրուն տեսարան մը պարզելով մինչեւ առտու :

Առաջին օրէն ազատ էի քաղաքը պտըտելու եւ տեսարժան վայրերը այցելելու: Աչքի զարնող առաջին տպաւորութիւնը էր քաղաքին զուտ հայկական նկարագիրը — ամէն բան եւ ամէն կողմ միայն հայերէն կը լսես, միայն հայերէն կը կարդաս : Փողոցի եւ խանութներու անունները հայերէն գրուած են, ոստիկան եւ պետական պաշտօնեաներ հայերէն կը խօսին, պարտէզներու մէջ եւ տներու առջեւ խաղացող տղաք հայ լեզուով կը

ՎԱՆԻՆԱ ՎԱՆԻՆԻ

—o—

Հազիւ տուն էր հասած, հայրը դողդողալով խօսեցաւ այդ մասին եւ մեծ եղաւ իր զարմանքը երբ տեսաւ որ աղջիկը առաջին խօսքերէն իսկ իր հաւանութիւնը յայտնեց :

Նոյն իրիկունն իսկ, կոմսուհի Վիթելեչիի մօտ, հայրը, գրեթէ պաշտօնապէս, ներկայացուց իր աղջիկը իշխան Լիվիոյին: Վանինա երկարօրէն խօսեցաւ անոր հետ :

Իշխանը ամէնէն գեղադէմ երիտասարդն էր, ամէնէն վայելուչը եւ ունէր գեղեցիկ վարսեր :

Հակառակ անոր որ սուր մտքի տէր էր, իր նկարագիրը այնքան յեղյեղուկ էր ու այնքան թեթեւ, որ իշխանութիւնները զայն կասկածելի չէին նկատեր :

Վանինա մտածեց, թէ անմիջապէս որ յաջողէր երիտասարդին գլուխը դարձնել, պիտի կրնար զայն իր կամքին հլու գործակատարը դարձնել : Եւ քանի որ Հռոմի կառավարիչ եւ ոստիկանական նախարար նորին վսեմութիւն Սավէլլի – Քաթանզարայի եղբօրորդին էր ան, ոչ մէկ լրտես պիտի յանդգնէր հետեւիլ անոր շարժումներուն :

Քանի մը օրեր մեծ սիրով վարուելէ ետք Տոն Լիվիոյի հետ, անգամ մըն ալ Վանինա յայտարարեց թէ երբեք պիտի չկրնար իր ամուսինը ըլլալ, քանի որ այնքան թեթեւամիտ էր :

— Եթէ տղեկի մը մտայնութիւնը չունենայինք, ըսաւ, ձեր հօրեղբօր պաշտօնեաները ոչ մէկ գաղտնիք պիտի ունենային ձեզի համար: Օրինակ, ի՞նչ կը խորհին ընել վերջերս ձերբակալուած քարպոնարիները ···

Երկու օր ետք Տոն Լիվիօ եկաւ յայտնելու թէ Ֆորլիի մէջ ձերբակալուած բոլոր քարպոնարիները յաջողած էին խոյս տալ : Վանինա իր գեղեցիկ ու սեւորակ աչքերուն հայեացքը ուղղեց երիտասարդին, ապա խոր արհամարհանքի ժպիտով մը, այլեւս չխօսեցաւ ու հեռացաւ :

Յաջորդ օրը Տոն Լիվիօ վերստին եկաւ, եւ այս անգամ ամօթահար ու շառագունած, խոստովանեցաւ թէ զինքը խաբած էին :

— Եւ սակայն, աւելցուց ան, ձեռք անցուցի հօրեղբօրս գրասենեակին բանալին: Հոն գտնուող թուղթերը աչքէ անցնելով, տեղեկացայ թէ շուտով պիտի կազմուի բարձրաստիճան կարդինալներէ բաղկացած մարմին մը որ պիտի որոշէ թէ ձերբակալուած քարպոնարիները ո՞ւր պէտք է դատուին· Հռոմի՞ մէջ թէ՝ Ռավէննայի, ինը քարպոնարիները եւ իրենց պետը՝ մի ոմն Միսիրիլլի, որ տխմարութիւնը գործած էր ինքնաբերաբար յանձնուելու, այս միջոցիս բանտարկուած են Սան Լէոյի դղեակին մէջ :

«Տխմարութիւն» բառին վրայ, Վանինա իշխանը նեղը դնելով, ըսաւ ·

— Դուք անպայման սխալ էք տեսած : Ես անձամբ կ՚ուզեմ մտնել ձեր հօրեղբօր գրասենեակը եւ կարդալ այդ թուղթերը···

Այս խօսքերուն վրայ, Լիվիօ սահմռկեցաւ: Վանինան իրմէ կը պահանջէր գրեթէ անկարելի բան մը: Եւ սակայն, երիտասարդուհիին տարօրինակ մտածումը կը կրկնապատկէր իր սէրը :

Քանի մը օր ետք, Վանինա տղամարդու նման ծպտուած, կարողացաւ կէս ժամ աչքէ անցընել ամենազօր ոստիկանական նախարարին թուղթերը : Յանկարծական երջանկութեան զգացում մը ունեցաւ, երբ աչքերուն առջեւ պարզուեցաւ տեղեկագիր մը՝ ուր արձանագրուած էր Փիեթրօ Միսիրիլլիի անունը :

Ձեռքերը կը դողային: Կարդալով այդ անունը քիչ մնաց որ նուաղէր :

Երբ դուրս ելան ոստիկանական նախարարին պալատէն, վախով թոյլ տուաւ որ իշխանը համբուրէր զինքը :

— Յաջող դուրս կուգանք այն փորձութիւններէն, որոնց կ՚ենթարկեմ ձեզ, ըսաւ ·

Այս խօսքերուն վրայ, երիտասարդ իշխանը այնքան խանդավառուեցաւ որ այդ պահուն կրնար նոյնիսկ ամբողջ Վատիկանը կրակի տալ :

Այդ իրիկունը, պարահանդէս կար ֆըրանսական դեսպանին մօտ: Վանինա պարեց միշտ պարեց Լիվիոյի հետ : Այս վերջինը երջանկութենէն գինովցած էր : Պէտք էր արգիլել զինքը որ խորհէր :

— Հայրս տարօրինակ մարդ մըն է, ըսաւ օր մը Վանինա, այս առտու երկու հոգի վռնտեց, որոնք եկած էին ինծի մօտ թախանձագին լալու : Մէկը խնդրեց որ ձեր հօրեղբօր՝ Հռոմի կառավարիչին ծառայութեանը մէջ մտնէ, միւսը որ հրետաձիգ բանակի զինուոր էր եղած, աղերսեց որ զինքը պաշտօնի կոչեն Սէնթ Անժի բերդին մէջ :

— Երկուքն ալ իմ ծառայութեանս մէջ կ՚առնեմ, ըսաւ իշխանը աշխուժօրէն :

— Ասիկա՞ է որ կը պահանջեմ ձեզմէ, պատասխանեց Վանինա, վեհերոտ շեշտով մը: Ձեզի բառացի կրկնեցի այդ մարդոց խնդրանքը: Պէտք է որ ստանան այն ինչ որ կը խնդրեն եւ ուրիշ ոչինչ :

Դժուարին խնդիր էր: Կառավարիչ վսեմաշուք Քանթացարան թեթեւօրէն վարուող անձ մը չէր եւ իր ծառայութեան մէջ կ՚ընդունէր միայն այն անձերը որոնք արդէն ծանօթ էին իրեն :

ՍԹԱՆՏԱԼ

(10 Շար·)

ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ՀԵՏ

—o—

Երէկ հրատարակեր էինք Թուրք լրագրողներուն տեսակցութիւնը Վազգէն Ա. Կաթողիկոսին հետ: «Մարմարա», իր կարգին, տեսակցութիւն մը ունեցած է Կաթողիկոսին հետ.—

Հ.— Բազմաթիւ գաղութներ այցելեցիք, այդ տեղերու Հայերու ցոյց տուած խանդավառութեան մասին բաղդատական մը կրնա՞ք ընել :

Վ.— Նոյն խանդավառ ժողովուրդն է. քիչ մը արտայայտութեան կերպերը տարբեր : Ինչպէս գիտէք այցելած եմ Հիւսիսային եւ Հարաւային Ամերիկա, Ֆրանսա, Իտալիա եւն.: Նոյն խանդավառ պոռթկումը ամէն տեղ, որ յառաջ կուգայ Էջմիածնի հանդէպ իրենց հաւատարմութեան եւ սիրոյ կապէն :

Հ.— Կրնա՞ք արտայայտուիլ Ս. Խաչ Դպրեվանքի մասին:

Վ.— Դպրեվանքը օգտակար հաստատութիւն մըն է: Իբրեւ դպրութեան օճախ օգտակար է նաեւ Թրքահայոց ապագային համար՝ հոգեւոր պաշտօնեաներ ու վարժապետներ պատրաստելու տեսակէտով:

Հ.— Կրնա՞ք մանրամասնութիւններ տալ Գէորգեան Ճեմարանի մասին :

Վ.— Մենք հոգեւոր ճեմարան կը կոչենք: Այս վերջին տարիներուն արտասահմանէն ունեցանք երեք - չորս աշակերտներ Սուրիայէն եւ Լիբանանէն : Աշակերտներու ընդհանուր թիւը երեսուն է, չորս - հինգ շրջանաւարտներ տուինք այս տարի : Անոնց մէկ մասը հոգեւոր կոչում կ'ընդունին, կուսակրօն կամ ամուսնացեալ քահանայ կ'ըլլան, իսկ կան ալ որ կը բաժնուին հոգեւոր կեանքէ :

Հ.— Մեր հին վանքերու եւ եկեղեցիներու վերաշինութեան գործը կը շարունակուի՞ :

Վ.— Այո, կը շարունակուի: Նախ պետութիւնը իր ծախքով կը նորոգէ իբր պատմական յուշարձաններ: Ատոնք մեր իշխանութեան տակը չեն : Անոնք եկեղեցական շէնքեր են, վանքեր են, որոնք սակայն գործածութեան մէջ չեն դըրուած, շատ տարիներէ ի վեր կիսաւեր վիճակի մէջ ըլլալով՝ իբրեւ պատմական յուշարձան եւ հայ ճարտարապետութեան կոթողներ կը նորոգուին :Իսկ մեր եկեղեցիները եւ վանքերը անշուշտ մեր իշխանութեան տակ են, մեր ծախքով կ'ըլլան : Ունինք ճարտարապետական յանձնաժողով մը, որ անձնուիրաբար գործող խորհրդատու մարմին մըն է, բայց մենք ունինք իբրեւ պաշտօնեայ վարձուած երկու ճարտարապետներ ալ, որոնք բուն գործը կը ղեկավարեն : Ճարտարապետներու յանձնաժողովըերկու երեք շաբաթը անգամ մը կը հաւաքուի Էջմիածնի մէջ, կը քննարկէ եղած կամ ըլլալիք աշխատանքները, նախագիծերը կը պատրաստեն եւ կը հսկեն վերէն: Անոնք պատուական մարդիկ են, պէտք է ըսել եւ յայտնի մասնագէտներ :

Հ.— Վեհափառ Տէր, ձեր ուղերձին մէջ ըսեր էիք թէ մեր եկեղեցւոյ վերջին ցաւոտ հարցերը թիւրիմացութիւններու արդիւնք են եւ լաւատես էիք որ մօտ ատենէն լուծում մը պիտի գտնուի: Այդ լաւատեսութիւնը ի՞նչ բանէ առաջ կուգայ եւ այդ ուղղութեամբ վերջերս որեւէ նոր փորձ կատարուա՞ծ է :

Վ.— Մեր վերջին լուրջ ուղղակի ձեռնարկը եղաւ Կոնդակի հրապարակումը որ ուղղուած էր Անթիլիասին, եւ որուն պատասխանը մինչեւ այսօր չենք ստացած :

Հ.— Ի՞նչ է ձեր կարծիքը, եթէ Հոգելոյս Գարեգին Հօր վախճանման առթիւ իրենք ալ Անթիլիասէն եկած ըլլային, կարելի կ'ըլլա՞ր տեսակցութիւն մը եւ անոր իբրեւ հետեւանք կարելի կ'ըլլա՞ր լուծում մը գտնել :

Վ.— Կրնար եղած ըլլալ: Ես երբեք չեմ մերժած որեւէ հանդիպում, նոյնիսկ անցեալ անգամ երբ արտասահման էի՝ աւելի քան չորս ամիս մնացի, ես վստահ էի, ինչպէս հրապարակաւ ալ յայտարարեցի, քանի մը անգամներ, նոյնիսկ իրենց ներկայացուցիչներուն հետ ալ տեսնուեցայ Նիւ Եորքի մէջ, անպաշտօն ներկայացուցիչներ անշուշտ, որ իմ վերադարձի ճանապարհին կը ցանկամ հանդիպում մը ունենալ Անթիլիասի Աթոռակալին հետ : Բայց այդ բոլորը ապարդիւն մնացին: Ես ալ այն եզրակացութեան եկայ որ տակաւին ժամանակը հասունցած չէ : Ես որեւէ լուրջ պատճառ մը չեմ գտներ որ բնականոն յարաբերութիւններ չստեղծուին մեր եւ անոնց միջեւ : (ԽՄԲ.— «Ժամանակ» թերթին հետ խօսելով՝ կաթողիկոսը կ'ըսէր թէ «հիմա բարի են ժամանակները», այսինքն մեղմացած են կրօնական հալածանքները: Նոյն համեմատութեամբ՝ բարեխաղաղութիւն մը ցոյց կուտան, բանադրանքի կողմակներէն եաք, այժմեան այս հաշտարար տրամադրութիւնները,— տեսնենք):

Հ.— Իմացած էք անշուշտ Եհովայական աղանդաւորներու մասին :

Վ.— Այո, Ամերիկա ալ կան :

Հ.— Հոս ալ կան Վեհափառ, ի՞նչ պէտք է խորհիլ անոնց մասին:

Վ.— Հո՞ս, Հայերո՞ւ մէջ: Կը գտնուայ Վեհափառը Շնորհք Սրբազանին, որ եւս կը հաստատէ մեր խօսքերը :

Այս խօսքին վրայ, Վեհափառը կը ժըպտի եւ կը շարունակէ.

— Անսպասելի են մեր մէջ այդպիսի բաներ, ընդհանուր չեն կրնար ըլլալ անոնք, բայց իմ կարծիքով ուղիղ հաւատքը քարոզելով, լուսաւորելով միտքերը եւ հոգիները մեր հոգեւոր դասակներուն, պէտք է կանխել անոր տարածումը : Մեր եկեղեցիին քարոզիչները այդ նպատակին համար պէտք է պատրաստուած ըլլան եւ մասնաւոր ծրագրով աշխատին: Այս տեսակէտով ունինք քահանաներ, որոնք պատրաստութիւն ունին որոշ չափով : Աւելի հիմնական գործ կըլլայ անշուշտ, եթէ զարգացած, լուսաւոր եւ իրենց կոչումին գիտակից եկեղեցականներ պատրաստենք :

Հ.— Վեհափառ Տէր, վերջերս Փրակա գտնուեցաք եւ մասնակցեցաք համաժողովին : Ի՞նչ են ձեր տպաւորութիւնները:

Վ.— Փրակայի ժողովը միջ - եկեղեցական ժողով մըն էր, որուն մասնակցեցան 52 երկիրներէ պատուիրակներ եւ քննուեցան այնտեղ կարգ մը հարցեր որոնք կապ ունին աշխարհի խաղաղութիւնը պահպանելու հարցին հետ: Ընդհանուր եզրակացութիւնը եւ ցանկութիւնը եղաւ, անշուշտ, աղօթել եւ գործել, խաղաղ գոյակցութեամբ, ամրապնդելու համար, վիճելի միջազգային քաղաքական հարցերը, փոխադարձ հասկացողութեամբ,խաղաղ ճանապարհներով լուծելու գծով, ամէն գնով կանխելու համար համաշխարհային նոր պատերազմ մը, որ կրնայ ամբողջական աղէտ մը հանդիսանալ մարդկութեան համար :

ՖԻՆԼԱՆՏԱ

—o—

Եղեւինի պէս կանաչ կղզիներ,
Նունուֆարի պէս սպիտակ լիճեր

Սկանտինաւիոյ «մարգրիտ»ներէն մէկն է Ֆինլանտա: Մարդ ակամայ հարց կուտայ, երբ սաւառնակով կ'անցնի այդ երկրին վրայէն. «Արդեօք լիճե՞րն են, որ ցրուած են ցամաքին վրայ, թէ կըղզիները ցրուած՝ ծովուն մէջ»: Լիճերն ալ անհամար են, կղզիներն ալ. 55 հազար կղզի, երեսուն հազար լիճ, կղզիները՝ եղեւինի պէս կանաչ, լիճերը՝ նունուֆարի պէս սպիտակ են :

Ցամաքին վրայ ալ նոյնն է տեսարանը, հրեշտակային նկարագրով եւ հրեշտակային դէմքով մարդիկ :

Երբ ծովու ճամբով Հելսինքի երթալ ուզէք, բազմաթիւ կղզիներու մէջէն պիտի անցնիք: Ծովեզերքը զարդարուած է սաունաներով, իսկ անոնց ետեւը՝ ամարանոցներ են :

Երկար կղզիներ, նեղ կղզիներ, կլոր կղզիներ :

Ֆինլանտական բաղնիքը կամ սաունան անպակաս է ամէն տան մէջ: Ամէնքն ալ կամ ծովուն կամ լիճին եզերքն են: Լիճէն կ'ելլեն եւ սաունա կը մտնեն, սաունայէն կ'ելլեն եւ ծով կը մտնեն :

Նորաշէն տան մը սանուայի շինութիւնը ամէնէն առաջ կ'աւարտի: Երբ Ամերիկայի մէջ հինգ - վեց հոգիի ինքնաշարժ մը կ'իյնայ, Ֆինլանտիոյ մէջ ալ՝ հինգ - վեց հոգիի սաունա մը:

Հանրային սաունաներուն, բոլոր ըսպասեակները կիներ են :

Ոչ միայն Հելսինքի, այլ ամբողջ երկիրը կղզիներու խումբ մըն է: Երկրի տարածութեան 71 առ հարիւրը անտառներով ծածկուած է: Անտառը «հաւ» մըն է, որ «ոսկի կ'ածէ» ժողովուրդին համար: Ֆինլանտիոյ ամբողջ ճարտարարուեստը անտառին կապուած է: Հարստութեան երկրորդ աղբիւրը մուշտակագործութիւնն է :

Ֆինլանտիոյ անմոռանալի տեսարաններէն մէկը կը կազմէ ճարտարարուեստի քաղաքներէն Թամփերէ, որ Ֆինլատիոյ Մանչեսթըրը կը նկատուի :

Երբ աշտարակէն դիտէք, ձեզ կը դիմաւորէ անծայրածիր անտառ մը, երկու կողմէն երկու լիճերով եզերուած : Լիճերուն մէջ՝ կղզեակներ, կղզեակներուն վրայ՝ ամարանոցներ, ծխնելոյզները անվերջ ծխացող սաունաներ... Լիճերը մէկը միւսէն քան մեթր աւելի բարձր գիրքի վրայ են: Թամերքասքի դարձդարձիկ գետը կուգայ քաղաքէն եւ թէեւ կարճ սակայն վտանգաւոր գետ է :

Սակայն այս կանաչ սքանչելի տեսարանը միայն տարւոյն երկու ամսուան համար է, մնացեալ ամիսներուն ամէն բան սառ է.

Իսկ երբ Ֆինլանտիոյ Թուրքու քաղաքէն դէպի Շուէտի մայրաքաղաքը՝ ըՍթոքհոլմ կը ճամբորդէք, անկարելի է չյիշել Ուալթ Տիզնիի երեւակայած հին երկիրները, գոյնզգոյն, գեղեցիկ ու երազային: Ոչ միայն ձեզ կ'առինքնեն անոնց նրբութիւնն ու գեղեցկութիւնը, այլեւ առատութիւնը, մեծութիւնը, վիթխարի զանգուածը...

Ժպիտը լեզու մըն է, որ միայն կիները գիտեն: Այրերը ժպտիլ չեն գիտեր :

ԳԱՐԻՆ ՄԻՔԱՅԼԻՍ

×

Սէրը արուեստ մըն է, ինչպէս երաժշտութիւնը: Կուտայ միեւնոյն յուզումները, նոյնման թրթռում, երբեմն, նոյնիսկ աւելի բուռն :

ՓԻԷՌ ԼՈՒԻՍ

ճոխութեան : Ամիկա այնքան տպաւորիչ է օտար երկիրներու տակ այրողներուս համար որ հոգեկան հրճուանք եւ ցեղային խայտանք կը պատճառէ: — Պէտք է յիշել նաեւ որ Երեւանի հայերէնը ինքնայատուկ քաղցրութիւն մը ունի: Ժամը վեցուկէսն է ըսելու տեղ՝ կ'ըսեն. վեցանցկէս, հինգը 10 անցած է՝ տասանցհինգ, եւ այլն :

Երեւան, գոր առաջին անգամ կը տեսնէի՝ բոլորովին նոր քաղաքի մը տըպաւորութիւնը կ'ընէ իր կեդրոնական եւ ժամանակակից շէնքերովը, որոնք կարմիր տուֆի լուսաւէտ եւ ծիծղուն քարերով շինուած են: «Տուֆը» միայն կարմիր չէ սակայն, կայ նաեւ մոխրագոյն եւ սեւ տուֆ» — Հայաստանի հարստութեան եւ արտածումի նիւթերէն մին: Փողոցները մաքուր եւ ծառազարդ են ընդհանրապէս: Մեծագոյն պողոտան «Սթալին» անունը կը կրէ՝ մեծապէս գերազանցելով Երեւանի մեծագոյնը — Աբովեան — իր լայնատարած ընդարձակութեամբը, փառաւոր ծառուղիովը եւ ծաղկազարդ մայթերովը :

Երեւան մասամբ շրջանակուած է կանաչազարդ եւ անտառախիտ բլուրներով, որոնց հեռաւոր տեսքն իսկ սրտապարար եւ յանկուցիչ է :

Քաղաքը ունի մարդատար ինքնաշարժներու եւ հանրակառքերու կանոնաւոր երթեւեկ՝ չափազանց աժան գիներով — երեք կոպէկ, որ հազիւ մէկ աւստրիական շիլինկ կ'ընէ (Վիէննայի հանրակառքը երեք շիլինկ է):

Եկեղեցիները երեք են. Ս. Սարգիս, Ս. Զօրավար եւ Ս. Զինաւոր, կարծեմ. Երրորդ մը տեսայ Ս. Սարգիսը, ուր ժամերգութիւն կար եւ ժողովուրդով լեցուած էր գրեթէ բերնէ բերան: Եկեղեցւոյն առաջնորդն է Վահան վրդ. Տէր-Մինասեան, Բեսարաբացի :

Ժողովուրդի հագուստ - կապուստը եւրոպական է, մաքուր, ճաշակաւոր եւ այն պարզ չքաւորութեան: Երեւանցին պերճ է, շէնշող եւ աստատձեռն, հացը կը գնայ ճաշի հրաւիրելէն եւ ճաշի ժամանակ մը խմեր՝ առանց բաժակաճառի: Բայց ծանօթ «կոնեակ»էն եւ օղիէն զինիներու տեսակներ — Վերնաշէն, Արարատ, Էջմիածին, Ոսկեվազ, եւայլն: Երեւանն է նոյնպէս ճաշացուցակը՝ ինքնատիպ տեսակներով, ինչպէս՝ «Երեւանի ապուխտ», «Ուկրայնական բորշ», «Սեւանի իշխան», եւայլն:

Երեւան քաղաքը ներկայիս ունի 600 հազար բնակիչ, որմէ 536.000ը գաւառցի է :

Հ. Ե. ՓՈՂՈՍԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (252)

ՀԱՅՈՑ ԲԵՐԴԸ

—o—

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

—o—

ՄԱՍՆ ԵՐՐՈՐԴ

ՎԵՐՋԱԲԱՆ

Սկզբում նրանք գրոհի գալիս էին միայն ցերեկը, յետոյ սկսեցին գալ եւ գիշերները, եւ մի առաւօտ պահակները տեսան, աւելի շուտ լսեցին, որ Պարսիկները ելարաններ ու ինչ որ գործիքներ բերած, փորձում էին քանդել պարիսպները եւ խորտակել երկաթէ դռները ...

Դա բերդականների մէջ յարուցեց մեծ տագնապ : Բերդապետ Բազասը գրահները հագէն, սաղաւարտը գլխին բարձրացաւ պարիսպը եւ կարգադրեց զինուորներին՝ քարահար անել պարիսպների տակ եւ դարպասների մօտ գործողներին ... Բայց Պարսիկները հիմա այնքան շատ էին, որ նրանց ոչնչացնել կամ վանել հընարաւոր չէր ոչ նետերով եւ ոչ մանաւանդ քարերով: Ասենք, երբեմն վանում էին մի տեղից, նրանք գրոհում էին մի այլ տեղի վրայ, մի կողմում արգելում էին քանդել պարիսպը, գնում քանդում էին մի ուրիշ կողմում ...

Բազաս բերդապետը, տեսնելով այլեւս հնար չկայ պաշտպանուելու, յայտնեց այդ մասին Թաղուհուն :

— Ես այդ նկատում եմ,— ասաց Փառանձեմը :— Դադարեցրէք դիմադրութիւնը, եւ ինչ լինելու է՝ թող լինի : Միայն կը խնդրէի, բերդապետ, որ փըրկես մարդոց, եթէ կարող ես, որքան կարող ես:

Փախցրու նոցա որեւէ կողմի վրայ : Զրուցում են, որ գիշերը հնարաւոր է սարը բարձրանալ եւ փրկուել, իջնել գետնուղիով Արաքսի ափը ... Արա՝ ինչ հնարաւոր է ...

Ասաց Փառանձեմը եւ, ինչպէս միշտ սեւազգեստ ու խրոխտ ելաւ դուրս. բերդապետին թուաց, թէ գալու է սովորական տեղում կանգնելու. բայց այս անգամ նա իջաւ եւ կանգնեց առաջին պարսպի գլխին, այնտեղ, ուր դարպասներն էին, այն դարպասը, որ Պարսիկները կամենում էին խորտակել :

Սահառունի Սահակը եւ միւս իշխանները փորձեցին նրա պահել Թաղուհուն, չթողնել, որ գնայ վտանգի առաջ, բայց Փառանձեմը չլսեց ... Գնաց, եւ ակամայ նրան հետեւեցին նոյն Սահառունի Սահակ իշխանը եւ սեննեկապետ Եղնիկը:

Երբ Պարսիկները նկատեցին այդ սեւազգեստ կնոջն այդքան մօտ ու անդէն՝ ամէնքը կանգ առան, ասես ապշած թէ հմայուած եւ ուզեցին իմանալ կարծես, թէ ինչ է ասելու նա :

Սակայն Փառանձեմը չխօսեց անմիջապէս. մի առժամ մնաց ուղիղ կանգնած, ապա անխօս նայելով պարսպի տակ եւ դարպասի առաջ խռնուած պարսիկ զրահուած զինուորներին, որ վայրագ նայուածքներ ունէին եւ մազմազոտ արեւախանձ դէմքեր, նա աջը բարձրացրեց հանդարտ : Լռութիւն իջաւ, եւ այդ լըռութեան մէջ հնչեց Փառանձեմի ձայնը.

— Պարսիկ զինուորներ, ասացէք ինձ՝ ո՞վ է ձեր մեծը :

— Պետութեան պաշտպան զօրավար Զիկը,— պատասխանեց մի ձայն :

— Թող առաջ գայ, եթէ այստեղ է :

Առաջ եկաւ դեղին պղնձաձոյլ սաղաւարտով ու ամբողջովին զրահների մէջ կորած մի զօրական եւ կանգնեց ձիք :

Փառանձեմը վերեւից նայեց նրան եւ, առանց դէմքի մկանը շարժելու ասաց.

— Քեզ հետ, զօրավար, խօսում է Հայոց տիկինը: Ի՞նչ ես կամենում :

ՍՏԵՓԱՆ ԶՈՐԵԱՆ

(Շար.)

յին, ինք մնալով սպասման սրահը: Այսպէս տեսակցութիւնը տեւեց ճիշդ քառորդ ժամ :

Վեհափառ Հայրապետը տեսակցութեան ընթացքին յայտնած է, թէ ցաւալի առիթով մը եկած էր Թուրքիա : Իր գտած ջերմ ընդունելութեան մասին արտայայտուելէ ետք՝ ներկայացուցած է իր լաւագոյն մաղթանքները Թուրքիոյ ապագային մասին: Նախագահ Կիւրսէլ, ի պատասխան , արտայայտուած է Գարեգին Պատրիարքի մասին եւ արտայայտելէ ետք իր ալ զգացած վիշտը՝ ըսած է թէ երկրին մէջ սէր եւ յարգանք կը վայելէր, եւ յետոյ խօսելով Թուրքիոյ Հայութեան մասին կ՚ըսէ թէ անոնք աշխատասէր , վստահելի եւ պարկեշտ հաւաքականութիւն մը կը կազմեն :

Ժամը 10·45ին Վեհափառը հրաժեշտ կ՚առնէ նախագահէն եւ կը մեկնի վարչապետարանէն, որու ելքին՝ լրագրողները կը հրջապատեն զինքը եւ կ՚ուզեն իր տպաւորութիւնները :

Ըստ «Ճիւմհուրիյէթի», Վազգէն Ա· կը յայտարարէ ·—

— Զօր· Կիւրսէլի խօսքերէն վերջին ծայր գոհ եմ եւ զգածուած : Շատ խելացի մարդ է, մեծ ու լաւ սրտի տէր :

Յետոյ Հայրապետը իր հետեւորդներով մեկնեցաւ Պուլվար Փալաս պանդոկը, ուր ճաշկերոյթ մը տրուած էր Անգարայի Հայութեան կողմէ :

Վեհափառը կը հանգստանայ մինչեւ 1·30 եւ յետոյ կ՚իջնէ ճաշարան, ուր հաւաքուած էին Անգարայի հայ համայնքի ներկայացուցիչները :

Ճաշէն ետք Կաթողիկոսը ընկերակցութեամբ Կոմիտաս Եպիսկոպոսի եւ Պարգեւ վարդապետի այցելութիւն մը տուաւ Խորհ· դեսպանատուն եւ ժամը 16ին վերադարձաւ պանդոկ եւ հանգստացաւ :

Կոմիտաս Եպիսկ· եւ Պարգեւ վրդ· ընկերակցութեամբ Օր· Հերմինէ Գալուստեանի, Պ· Կարապետ Աբրահամեանի եւ հայ թերթերու ներկայացուցիչներուն՝ այցելեցին Անգարայի պատմական բերդը եւ ապա Զանքայայի Աթաթիւրքի առաջին բնակարանը, որ թանգարանի մը վերածուած է այսօր եւ վերադարձան պանդոկ :

Ժամը 18·45ին Հայրապետը իր հետեւորդներով եւ առաջնորդութեամբ դարձեալ փրոթոքոլի փոխ տնօրէն Սուլհի պէյի, գնաց էսէնպողայի օդակայանը , ուր պահ մը հանգստանալէ ետք պատուոյ դահլիճին մէջ հրաժեշտ առաւ Անգարացիներէն եւ վերադարձաւ Պոլիս :

Անգարայի մէջ Օր· Գալուստեան կաթողիկոսին նկատողութեան յանձնեց Հայկ· Եկեղեցիի մը պակասը եւ ըսաւ թէ աշխատանքներ կը տանի այդ պակասը լրացնելու համար : Պ· Հերրի Մովսէսեան խոստացաւ իբրեւ առաջին նուիրատուութիւն հինգ հազար ոսկի նուիրել մատուռի մը շինութեան՝ եթէ իրականանայ նման ծրագիր մը :

Այն պահուն երբ Վազգէն Ա· հրաժեշտ կ՚առնէր նախագահ Կիւրսէլէն, այս վերջինը պատասխանելով լրագրողներու հարցումներուն, հետեւեալ կերպով արտայայտած է իր տպաւորութիւնները Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին մասին ·

— Շատ զարգացած, կրթուած եւ լաւ երեւոյթով հոգեւորական մըն է : Ամուր եւ հիմնական գիտելիքներու տէր մէկն է՝ այսօրուան կրօնաւորի մը պարտականութեանց մասին : Շատ փափաքելի է , որ բոլոր հոգեւորականներն ալ այդպէս ըլլան : Որովհետեւ կրօնքը , այլեւս զանազան կրօնքի պատկանողները իրարմէ բաժնող , իրարու թշնամի դարձնող հաստատութիւն մը չէ , ինչպէս կը հասկցուէր ժամանակին, այլ ընդհակառակն զանոնք իրարու սիրցնող եւ իրարու մօտեցնող հաստատութիւն մըն է: Անհրաժեշտ է, որ կրօնքը այսպիսի պարտականութիւն մը ունենայ :

Ճիւմհուրիյէթ իր առաջին էջին վրայ հրատարակած է լուսանկարը Վազգէն Ա·ի, երբ ինքնաշարժով այցելութեան կերթար Կիւրսէլի :

Իր կարգին Վազգէն կաթողիկոս հետեւեալ բառերով կը ներկայացնէ Զօր· Կիւրսէլը, երբ Թուրք թերթերը կ՚ուզեն իր տպաւորութիւնները·— « Ես տեսայ ձեր Հանրապետութեան նախագահի հոգիին մէջ ճշմարիտ պետական մեծ ղեկավարի մը անձնաւորութիւնը, իր մէջ տեսայ արեւմուտքի մարդու մտածումի պայծառութիւնը եւ արեւելքի մարդու սրտի ջերմութիւնը »:

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Բժ· Ռուբէն Տէր - Դաւթեան իր հօր՝ Յովսէփ Տէր - Դաւթեանի յիշատակին հարիւր Ն· Ֆ· կը նուիրէ Շաւիլի Տէր - Դաւթեան վարժարանին եւ յիսուն Ն· Ֆ· Կապ· Խաչի օդափոխութեան կայանին : (Ստանալ «Յառաջ»էն) :

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ

Շաւիլի անտառին մէջ
(Գերեզմանատան մօտ)

Յուլիս 23, Կիրակի օր առաւօտէն մինչեւ երեկոյ:

Նախաձեռնութեամբ Շաւիլի Հ· Յ· Դ· Արղութեան խումբին, հովանաւորութեամբ շրջանի բոլոր խումբերուն :

Կը խօսին՝ Ընկերներ ՀՐԱՉ ՀԱՆՏԱԼԵԱՆ եւ ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ :

Ժամը 3ին այցելութիւն ողբացեալ ընկերներ Տէր եւ Տիկին Իշխան Արղութեանի, Բժ· Տէր Դաւթեանի եւ Հրանդ Աթանեանի շիրիմներուն :

Գեղարուեստական բաժին: Բարձրախօս: Կ՚երգէ Տիկին Շաքէ Գալայճեան :

Ճոխ եւ մատչելի պիւֆէ :

Անձրեւի պարագային, շիրիմներու այցելութենէն յետոյ ընկերահամակրական խնջոյք տեղի կ՚ունենայ հայ դպրոցի սրահը :

×

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ· Յ· Դ· Վալանսի Շրջ· կոմիտէի կողմէ :

Այս Կիրակի Մալիսարի ճամբուն վրայ Պ· Թէսիէի զովասուն ծառաստանին մէջ :

Կը նախագահէ՝ ԸՆԿ· Մ· ՊՕՅԱՃԵԱՆ:

Գեղարուեստական բաժին, երգ, պար, նուագ: Ճոխ պիւֆէ :

Հաճելի ժամանց, ամբողջ օրը :

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Համախմբ· եւ Համասեռաստացիական Օտտօ Քապիւսէլի քոյր միութիւններու կողմէ :

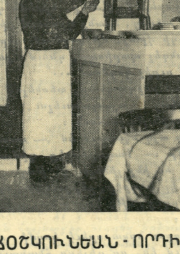
Այս Կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, Մոլիէռի ծառախիտ գեղատեսիլ անտառին եւ պաղ աղբիւրի մօտ :

Կովկասեան պարեր եւ զանազան անակընկալներ, Քանիփանեը Ֆրէզի երիտասարդ Փիօնիէներու կողմէ:

Բարձրախօսով պիտի լսուին հայկական արեւելեան եւ արեւմտեան զանազան երգեր եւ պարերգներ :

Ճոխ պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով , ինչպէս եւ շամփիւրով խորոված :

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ԱՌԹԻՒ
ՅԱՃԱԽԵՑԷՔ

ՃՕՇԿՈՒՆԵԱՆ - ՈՐԴԻ
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԾԱՆՕԹ ՃԱՇԱՐԱՆԸ
Ուր պիտի գտնէք արեւելեան համատամ կերակուրներ եւ մասնաւորաբար
ՏԷՕՆԷՐ - ՔԷՊԱՊ
Եւ արեւելեան զանազան խմորեղէններ
RESTAURANT J. DJOCHGOUN
4, Rue de la Butte MARSEILLE 2e
(Place Jules Guesde)

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՆՈՒԷՐՆԵՐ ԿԱՊ· ԽԱՉԻ ԿԱՅԱՆԻՆ

Տիկին Ոմն Վալանսէն կայան այցելութեան առթիւ յիսուն Ն· Ֆ· , Տէր եւ Տիկին Ժամկոչեան Փարիզէն տղոց բաժնըւելու համար շաքարեղէն եւ 9 սրբիչ :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Գրիգոր Թեւանեան եւ զաւակները՝ Ժագլին, Կիւրեղ եւ Կարապետ կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ԳՐԻԳՈՐ ԹԵՒԱՆԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին առթիւ, ինչպէս նաեւ իրենց մօր եւ մեծ մօր՝

ՇԱՀԶԱՏԷ ՈՒԶՈՒՆԵԱՆԻ

մահուան Դ· տարելիցին առթիւ:

Այս Կիրակի առաւօտ, Փարիզի Ս· Յովհ· Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ :

Կը հրաւիրուին ողբացեալներուն յիշատակը յարգողները :

ՑԱՀԱՆ
ՍԱՀԱՆ
ՆԱՀԱՆՋԸ ԱՌԱՆՑ ԵՐԳԻ

Ա· Տպգրութիւն, 1929

Գին 7 Ն· Ֆր·

Դիմել ՅԱՌԱՋին

ՁԵՐ ԲՈԼՈՐ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ
→ ՄԷԿ ՀԱՍՑԷ ←

OFFICE INTERNATIONAL
DES VOYAGES

36, Galerie Monpensier, PARIS
(Jardin du Palais Royal)
RIC. 54-30 et 72-80

Միակ լիազօր ունեցող գործակալութիւնը որ հայ տնօրէն մը ունի.—
ՔՐԻՍՏԻԱՆ ՃԵՐՄԱԿԵԱՆ

ՕԴԱՆԱՒ, ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ, ՆԱՒ: ՎԻԶԱ ԵՒ ՏՈՄՍԵՐՈՒ ԲՈԼՈՐ ՁԵՒԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՁՐԻ, ԿԸ ԲԱՒԷ ՀԵՌԱՁԱՅՆԵԼ

Բոլոր տոմսերու գիները պաշտօնական գիներն են, ոչ մէկ յաւելում :

Licence d'Etat agrée par la Direction Générale du Tourisme Français sous le No 438
Agrée IATA - ATAF - Atlantique Nord et Sud - USAV.

ՀԱՅ ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԵԱՄԲ ՄԻԱԿ ՃԱՄԲՈՐԴԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԷՋ

Այս տարի կը կազմակերպէ ճամբորդութիւններ

ԴԷՊԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Ամէնէն նպաստաւոր եւ հանգստաւէտ պայմաններով համաձայնութեամբ Խորհրդային եւ Ֆրանսական սպասարկութեանց

16 Սեպտեմբեր եւ 18 Դեկտեմբեր
ՓԱՐԻԶ - ՄՈՍԿՈՒԱ - ԵՐԵՒԱՆ
Օդային գիծով, տեւողութիւն 16 օր

ԳԻՆ՝ 2420 Ն· Ֆ·, որուն 242 Ն· Ֆ·ը կանխիկ եւ մնացեալը ամսականով :

ԱՐԵՒԸ բնութեան կուտայ կապոյտ երկինք, կանաչ սար ու ձոր , գոյնզգոյն ծաղիկներ եւ զուարթ լոյս···
ԱՐԵՒԸ կրնայ ձեր տունն ալ ողողել իր զուարթ լոյսով ու գոյներով եթէ ձեր բնակարանը ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ, ԶԱՐԴԱՐԷՔ եւ ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒ
ՀՌՉԱԿԱՒՈՐ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e
Tél.: ARC. 26-61 — Métros : Halles et Chatelet
136, Rue des Bourguignons, Asnières-Bois Colombes
Tél. : GRE. 09-47
11, Bd. de la République, La Garenne
Tél. : STA. 19-06

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Մեր սեփական արտադրութիւնը եղող և ամէնէն արդիական ճաշակով հնարուած առաջնակարգ ներկեր, գոյներու մեծ ընտրութիւն սէնթէթիք եւ վինիլ պատրաստութիւններու : Նորոյթ իւղաներկեր, պատի սիրուն թուղթեր, ամէն տեսակ լինոլէոմ եւ փլասթիք :

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը :

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON PARIS 12e
64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e
166, AV. ARISTIDE BRIAND, PAVILLON-SOUS-BOIS - SEINE
4 BIS, RUE P. V.-COUTURIER, ARGENTEUIL - S. ET O.
24 RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER, ALFORTVILLE
48 BIS RUE DALAYRAC FONTENAY SOUS BOIS

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ն. Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ն. Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 60 Ն. Ֆ. — Հատը՝ 0.25 Ն. Ֆ.

ԿԻՐԱԿԻ 23 ՅՈՒԼԻՍ
DIMANCHE 23 JUILLET 1961

37րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 9159 — 37EME ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 17ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4960

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԵՐԲ ՊԻՏԻ ՎԵՐՆԱՅ ՍԵՒ ՔՕՂԸ

Բացառիկ յուզումնալից օրեր ապրեցան Պոլսոյ մեր հայրենակիցները վերջին մէկ ամսուան ընթացքին :

Թուրքիոյ Հայոց պատրիարք Գարեգին Արք. Խաչատուրեանի յանկարծական մահը, Ս. Երրորդութեան եկեղեցիին մէջ՝ հայկական մշակոյթի նախակարապետներ Սահակ Պարթեւի եւ Մեսրոպ Մաշտոցի յիշատակին նուիրուած արարողութեան մը պահուն՝ խոր յուզումի ենթարկեց զիրենք : Սուգի մասնակցեցան նաեւ Հայաստանեայց առաքելական եկեղեցին եւ բովանդակ Հայութիւնը :

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին ներկայութիւնը յուղարկաւորութեան, ապացոյց մըն է թէ որքան արժէք կը ներկայացնէր եւ յարգանք կը վայելէր հոգելոյս պատրիարքը :

Հիմա որ ո՛չ եւս է, մեծապէս զգալի կը դառնայ իր թողած բացը : Արմաշի հունձքին վերջին արժէքաւոր դէմքն է որ կ՚անհետանայ իրմով : Դպրեվանքի սերունդէն կենդանի է միայն իր ձեռնադրողը՝ Մամբրէ Արք. Սիրունեան, Երուսաղէմի առաջնորդը :

Գարեգին պատրիարք ուզեց վերակենդանացնել Արմաշը Սկիւտարի բարձունքին վրայ : Ամբողջ հոգիով նուիրուեցաւ Ս. Խաչի դպրեվանքին եւ յաջողեցաւ հաստատ հիմերու վրայ դնել զայն : Զըլացաւ սակայն հունձքը :

Իր յաջորդին կը մնայ շարունակել ըսկսուած գործը եւ նպատակին հասցնել զայն : Պոլսահայերը իրարու հետ մրցումի են ելած այժմ՝ դրամական նուիրատուութիւններով ապահովելու համար դպրեվանքին ապագան : Լաւագոյն գաղափարը՝ յաւերժացնելու համար հիմնադիր պատրիարքին յիշատակը : Կը յուսանք, որ ձեռնհաս վարիչները պիտի յանձնուին այդ հիմնարկութեան ղեկը :

Պատմական դէպք մըն է Վազգէն Ա.ի Պոլիս այցելութիւնը :

Միջանկեալ ըսենք, որ իրմէ առաջ, 17րդ. դարու վերջերը, 1679ին Պոլիս գացած է Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Յակոբ Դ. Ջուղայեցի :

1678ին Էջմիածնի մէջ բարձրաստիճան հոգեւորականներու եւ Ղարաբաղի մելիքներու մասնակցութեամբ գումարուած ժողովը որոշած էր պատուիրակութիւն մը ղրկել Եւրոպա՝ կաթողիկոսին առաջնորդութեամբ՝ Հռոմի պապին եւ քրիստոնեայ վեհապետներուն աջակցութիւնը խնդրելու՝ Պարսկահայերու ազատագրութեան համար : Յակոբ Կաթողիկոս վախճանեցաւ 1680ի Օգոստոսին Պոլսոյ մէջ : Պատուիրակութեան անդամները վերադարձան Հայաստան, բացի Իսրայէլ Օրիէն, Պռոշեանց տոհմէն քսան տարեկան երիտասարդ մը, որ մինակը կը ստանձնէ Հայկական Դատի հետապնդումը Եւրոպայի մէջ, տարիներով :

Վազգէն Կաթողիկոսի Պոլիս այցելութիւնը տեղի կ՚ունենար բոլորովին տարբեր պայմաններու տակ, տխուր առիթով, առանց քաղաքական նպատակներու : Իր ներկայութիւնը մեծ հետաքրքրութիւն արթնցուց հայ եւ օտար շրջանակներու մէջ, Պոլսէն մինչեւ Անգարա : Թուրք պետական պատասխանատուներ՝ կուսակալ Թուլկայէն մինչեւ նախագահ Կիւրսէլ ընդունեցան զինքը : Թուրք թերթերն ալ սարքեցին տեսակցութիւններ ու ասուլիսներ, որոնց մանրամասնութիւնները հրատարակեցինք օրին :

Վեհափառը իր շքախումբով վերադարձած է արդէն Էջմիածին :

Թափուր կը մնայ սակայն Պոլսոյ պատրիարքական աթոռը :

Ե՞րբ պիտի վերնայ զայն ծածկող սեւ քօղը :

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱՑԻՔ ՊԻԶԵՐԹԸ ԳՐԱՒԵՑԻՆ

—o—

ԿՌԻՒՆԵՐԸ ՎԵՐՋԱՑԱԾ ԵՆ

—o—

ՊՈՒՐԿԻՊԱ ՕՏԱՐ ԿԱՄԱՒՈՐՆԵՐ Կ՚ՈՒԶԷ

Ֆրանսացիներուն համար Պիզերթի կըռիւը վերջացած է : Արդարեւ դեր-ծովակալ Ամմանի ուժերը գրաւեցին քաղաքի գլխաւոր մասերը, ուր ամէն դիմադրութիւն դադրած է : Թէեւ ոչ մէկ պաշտօնական լուր տրուած է զոհերու մասին բայց կը կարծուի թէ Ֆրանսացիք երեսուն մեռեալ ունին : Այս ձեւով ֆրանսական նաւատորմը այլեւս ոչ մէկ արգելք ունի Պիզերթի նաւահանգիստը մտնելու քանի որ կարելի եղած է ազատագրել նեղամուտքը (կուլէ) ինչ որ թոյլ կուտայ նաւերու ազատ մուտքը : Շաբաթ առտու այլեւս ոչ թնդանօթի, ոչ հրացանի ձայն կը լսուէր, Թունուզցի «ազմիկները» կամ մեռած էին, կամ գերի ինկած կամ ... տուն վերադարձած : Այս առթիւ ֆրանսական հրամանատարութիւնը կը ճշդէ թէ Թունուզցի գերիները իբրեւ պատերազմի օրինաւոր գերի նկատուած են եւ այդ ձեւով կը վարուին անոնց հետ, հակառակ Թունուզի տուած սխալ եւ սուտ լուրերուն : Ներկայիս յայտնի չէ թէ ի՞նչ պիտի պատահի : Եթէ Պուրկիպա գործադրէ իր վերջին խօսքերը, հաւանական է որ կռիւները վերսկսին յառաջիկայ շաբաթ, օտար կամաւորներով ինչպէս յայտնեց Թունուզի նախագահը, հակառակ պարագային ամէն բան վերջացած է եւ յետագային կարելի կ՚ըլլայ խօսիլ : Հոս է սակայն որ ֆրանսական եւ թունուզեան տեսակէտները իրարմէ շատ հեռու կը մնան : Ֆրանսացիները կ՚ուզեն խօսիլ երբ ամէն ինչ հանդարտի, Թունուզցիք նախ կ՚ուզեն խօսք առնել որ ֆրանսական զօրքը պիտի հեռանայ, ապա միայն՝ հանդարտիլ : Պուրկիպա ֆրանսերէն ճառ մը խօսեցաւ Ուրբաթ օր, յայտնելով թէ կռիւները կեռիլլայի ձեւով պիտի տարուին, օտար կամաւորներ պիտի ընդունի եւ պիտի գըրաւէ Սքիւայի ֆրանսական հաստատութիւնները : Սքիւա վերջերս շինուած է Ֆրանսացիներուն կողմէ եւ հոն կը հոսի Էճէլէի քարիւղին նաւթուղին : Պարզ է որ այս պայմաններու մէջ, Ֆրանսացիք պիտի ստիպուին դադրեցնել Էճէլէի շահագործումը : Պուրկիպա մասնաւոր շընորհակալութիւն յայտնեց բոլոր անոնց որոնք զօրավիգ կեցան իրեն, ինչպէս Ուլտ Տատահն, (Մաւրիտանիա) Մոտիպօ Քայթան (Մալի) Քասըմը (Իրաք), Հասան Բ. (Մարոք) եւ մանաւանդ Ֆերհաթ Ապպաս, որ կրցաւ մոռնալ բոլոր տարակարծութիւնները եւ իր ուժերը տրամադրել Պուրկիպայի : Այս վերջինը շնորհակալութիւն յայտնեց նաեւ Խորհ. Միութեան եւ Արաբ. Մ. Հանրապետութեան : Ըստ թունուզեան աղբիւրներու բազմաթիւ կամաւորներ կ՚արձանագրուին արդէն, ասոնց մէջ կը յիշատակուին Շուէտացիներ եւ նոյնիսկ... Ֆրանսացիներ :

Ապահովութեան Խորհուրդին մէջ, Խորհ. Միութիւնը խոստացաւ իր վեթօն, գործածել Թունուզի ի նպաստ, այդ պատճառաւ Անգլիացիք եւ Ամերիկացիք միջին ճամբայ մը կը փնտռեն բանաձեւին համար : Նախապէս ֆրանսական պատուիրակը պատմած էր դէպքերը եւ յայտնած թէ իրականին մէջ ո՞վ է նախայարձակը :

× Թունուզի մէջ ցարդ 50.000 Ֆրանսացիներ կան : Կ՚ըսուի թէ 16էն 60 տարեկան Ֆրանսացիներու ելքը արգիլուած է Թունուզցիներու կողմէ եւ կարգ մը Ֆրանսացիներ ալ ձերբակալուած են :

ՎԵՐՍՏԻՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ՀԵՏ

—o—

ԽՄԲ.— «Մարմարայ»էն ետք, Պոլսոյ «Ժամանակ» թերթն ալ տեսակցութիւն մը կը հրատարակէ Կաթողիկոսին հետ : Կուտանք այդ տեսակցութիւնը եւս .—

Պատրիարքարանի դահլիճին մէջ կայացած մամուլի ասուլիսէն ետք «Ժամանակ» իր ընթերցողներուն համար մասնաւոր տեսակցութիւն մը խնդրեց Ամենայն Հայոց Վեհափառ Կաթողիկոսէն, որ հակառակ իր յոգնութեան՝ սիրով գոհացում տուաւ մեր խնդրանքին եւ համբերութեամբ ու մանրամասնօրէն պատասխանեց մեր հարցումներուն : (ԽՄԲ. — Երեք հատը՝ հրձիգ, թուրքերէն լեզուով՝ քուտաք) :

Հարցում .— Էջմիածին – Անթիլիաս փոխ յարաբերութիւններու մասին, կը յուսա՞ք որ բարւոքում մը տեղի ունենայ մօտաւոր ապագայի մէջ :

Պատասխան .— Այս, արդէն ոչ մէկ լուրջ պատճառ գոյութիւն ունի, որպէսզի շարունակուի այս ծգտուած վիճակը : Թիւրիմացութիւններու արդիւնք են այդ բոլորը եւ վստահ եմ որ շուտով պիտի փարատին :

Հ.— Անթիլիասի Միաբանութիւնը ի վիճակի՞ է անկախ ամէն ազդեցութենէ, հաշտարար ոգի ցոյց տալ ձեր կողմէ եղած փոխողութիւններուն :

Պ.— Ինչպէս ըսի, կը կարծեմ թէ ամէն պառակտում եւ անմխալան վիճակ հաճելի չէ, եւ օգտակար չէ : Մեր եկեղեցիին համար բնականոն վիճակը Քրիստոսի սիրով ներքին միութեան ոգին է : Պէտք է միշտ ձգտինք այդ նպատակին իրագործման եւ աղօթենք առ Աստուած : Բնականոն վիճակը այդ կ՚ըլլայ եւ ինչ որ բնական է՝ օգտակար է եւ շինարար :

Կը կարծեմ թէ ի վիճակի չըլլալու պատճառ պէտք չէ փնտռել :

Հ.— Գարեգին Պատրիարքի տասնամեայ գործունէութիւնը ի՞նչ տպաւորութիւն թողած է Էջմիածնի եւ ձեր վրայ :

Պ.— Ես, առ հասարակ հեռուէն դիտելով եւ հետեւելով, իր անձին եւ իր գործին հանդէպ լաւագոյն տպաւորութիւններ ունեցած եմ : Սակայն, այս այցին առիթով առաւել եւս խորացաւ իմ մէջ գնահատանքի զգացումը եւ յարգանքը դէպի իր մեծ անձնաւորութիւնը եւ դէպի իր իրագործումները Պոլսոյ մէջ : Իբրեւ Թուրքիոյ Հայոց Պատրիարք :

Հ.— Քրիստոնեայ Եկեղեցիներու Միութեան իրականացման պարագային, Հայ Առաքելական Եկեղեցիի հեղինակութիւնը կրնա՞յ վտանգուիլ :

Պ.— Եթէ իրագործուի օր մը եւ մեր եկեղեցին ալ մասնակցի այդ միութեան, պէտք է մենք բոլոր երաշխաւորութիւնները ունենանք, որպէս կերպով չվտանգելու համար մեր եկեղեցւոյ պատմական ինքնուրոյն դիմագիծը եւ աւանդութիւնները :

Հ.— Հայաստանի մէջ քանի՞ եկեղեցի կայ այսօր եւ ո՞րքան բարձրաստիճան եկեղեցականներ : Հոգեւոր ճեմարանը քանի՞ աշակերտ ունի : Ի՞նչ է ծրագիրը եւ հունձքը :

Պ. — Շուրջ վաթսուն եկեղեցիներ ունինք եւ եօթը եպիսկոպոս : Հոգեւոր ճեմարանի աշակերտութեան թիւը երեսունի մօտ է : Վերջին երեք տարիներուն՝ շրջանաւարտներ ունենալ սկսանք : Անոնց մէկ մասը կուսակրօնութիւն ընդունեցան, մի քանին ամուսնացեալ քահանայ եղան, իսկ կան ուրիշներ, որոնք հոգեւոր կոչում չզգացին :

Հ.— Արտասահմանէն ճեմարան դիմողներ կ՚ըլլա՞ն, երբ պատահի դիւրութիւններ կ՚ընծայուի՞ն :

Պ.— Կարգի մէջ մտաւ այդ խնդիրը, ամէն տարի երեք – չորս ուսանող կ՚ընդունինք արտասահմանէն : Այս տարի ալ եկողներ պիտի ըլլան Պարսկաստանէն, Պէյրութէն եւ Կալկաթայէն :

Հ.— Ի՞նչ վիճակի մէջ են Հայաստանի եկեղեցիներու աւերակները : Էջմիածին կը զբաղի՞ անոնցմով :

Պ.— Հայաստանի մէջ կան բաւական թիւով հին պատմական եկեղեցիներ, որոնք կիսաւեր վիճակի մէջ են : Քանի մը հատը մենք մեր ծախքերով վերանորոգեցինք եւ պիտի վերանորոգենք : Ուրիշ պատմական եկեղեցիներ վերանորոգուած են պետութեան հաշւոյն, իբրեւ պատմական յուշարձան : Դժբախտաբար այնպիսի պատմական եկեղեցիներ եւ վանքեր կան, որոնք շատ դէշ վիճակի մէջ են եւ չեն կրնար վերանորոգուիլ, ինչպէս Տաթեւը, օրինակ : Սանահին, Հաղբատ, եւն. նորոգուած են : Տաթեւի գլխաւոր գմբէթը փլած է երկրաշարժի մը ընթացքին :

Հ.— Ի՞նչ է Էջմիածնի պիւտճէն եւ ո՞րքանը պետութեան կողմէ կ՚ապահովուի, ի՞նչեր են հասոյթի աղբիւրները :

Պ.— Շուրջ երեք միլիոն վեց հարիւր հազար րուբլի է, հին դրամով : Պետութիւնը նիւթապէս չօժանդակեց : Մենք այդ պիւտճէն կը հաւասարակշռենք շուրջ վաթսուն տոկոս ներքին եկամուտներով : Մնացածը Սփիւռքի մեր եկեղեցիներու կողմէ նուէրներով կը գոյանայ : Եկամուտի մեր ներքին աղբիւրներն են մոմավաճառութիւնը, լուսադինը (ամէն մկրտութենէ եւ պսակէ ետք Էջմիածնի համար գանձուած գումար մըն է), եկեղեցական գանձանակը եւ նուիրատուութիւններ :

Հ.— Ի՞նչ է «Էջմիածին» ամսագրի տպաքանակը, ո՞ր երկիրները կը ստանան :

Պ.— 3500 օրինակ կը տպենք : Ամէն կողմ կը ղրկենք : Կէսը ներսը կը սպառենք : Տպաքանակը շատ աւելի կրնար ըլլալ, բայց հայ ընթերցողի թիւը քիչ է, ինչպէս գիտէք ...

Հ.— Ի՞նչ ծրագիր կը մշակէ Էջմիածինը վերջ տալու համար Անթիլիասի անբաղձալի կացութեան :

Պ.— Մասնաւոր ծրագիր չունինք : Մեր սիրոյ եւ համերաշխութեան կոչերը միշտ ըրած ենք եւ կ՚ընենք : Ապացոյց մեր անցեալ տարուան կոնդակը : Կը սպասենք բարերար արդիւնքին : Անյաղթահարելի արգելքներ չկան :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՎԻՐՃԻԼ ԿՐԻՍԸՄ ամերիկացի երկրորդ տիեզերագնացը եղաւ Ուրբաթ օր : Քափ Քանավերալէն արձակուած հրթիռը, որուն վրայ զետեղուած էր Կրիսըմի «խցիկը» բարձրացած է 190 քլմ. ժամը 8.496 քլմ. կտրելով : Վերադարձը անցած է նոյնքան յաջող, թէեւ «խցիկը» Ջրամոյն եղած է մեքենաներէն մէկուն խանգարումով : Տիեզերագնացին երթ ու դարձը տեւած է 16 վայրկեան :

ՔՈՒՎԷՅԹ ընդունուեցաւ եւ անդամ դարձաւ Արաբական լիկայի : Իրաքի պատուիրակը դժգոհ մեկնած է նիստէն : Պաղտատ անարժէք կը նկատէ որոշումը :

ՊԵՐԼԻՆ միշտ կը մնայ կենսական խնդիր մը : Կոմուլքա, Լեհաստանի մէջ համայնավար իշխանութեան հաստատման 17րդ տարեդարձին առթիւ յայտարարեց .— «Ատլանտեան Ուխտի պետութիւնները կարելիութիւնը չունին ընդդիմանալու հաշտութեան դաշնագրի կնքումին » : Իսկ Փանքովի քարոզչութեան պետը՝ փրոֆ. Նորտըն դիտել տուաւ, թէ «օգային նըրանցքները պիտի փակուին հաշտութեան դաշնագիրի կնքումէն ետք » :

ԲԺՇԿԱԿԱՆ ԲԱՌԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

Գ.

Բժիշկը, որ հրաւիրուած է ի հանդէս քննադատութեան, այսօր՝ Տոքթ. Գրօ, (երէկ՝ Փրոֆ. Վահան Արծրունի), եթէ եղջերաւոր սխալներով կը զարդարէ բառարանագրական իր աշխատանքը, պատճառն այն չէ թէ տկար է այն լեզուին մէջ՝ որ իրն է: Կամ այն լեզուին մէջ, որ փեսայացաւ մեզի՝ մէկուկէս դար առաջ:

Բայց իմ խնդալս կուգայ(*), երբ Երեւանցիներուն կը մատնանշեմ ռուսերէն լեզուի «պարտապանաց» սխալներ, ինչ որ թերեւս կը հաստատէ թէ գիտական բառարանի մը պատրաստութիւնը —թող փարտառճս չթուի— չի կրնար պայմանաւորուիլ լեզուական հմտութեամբ: Կանչեցէք Տոքթ. Վահրամ Թորգոմեանը, — հայերէ՞ն՝ գիտէ, ֆրանսերէ՞ն՝ գիտէ, բժշկութի՛ւն ալ գիտէ, բայց ի՛նչ թշուառութիւն՝ երբ բժշկական բառակերտութեամբ կը զբաղի կամ բժշկական տեսութիւն մը կը բերէ:

Օրինակ, կախարդական բոյս մը կայ, անունը տիֆքամ, հայերէն՝ խանթեփար, մխիթար, դեղուկ: Ըստ... այծեամնէրուն փորձառութեան՝ նետահար կենդանին, որսորդներուն առջեւ հալածական, կը փախչի կ'երթայ կը գտնէ խանթեփարի տունկ մը եւ կ'ուտէ տերեւները, — հրա՛շք, նետը կարծես մեքենաբար դուրս կը նետուի մարմինէն ու վէրքը կը բուժուի: Այսպէս կը պատմէ Վիրգիլիոս (Ենէական, ԺԲ. 649):

Տոքթ. Վահրամ Թորգոմեան(**), ուզելով օգտագործել խանթեփար բոյսին այս հրաշալի յատկութիւնը, կը յանձնաբարէ նոյն բոյսին բաղադրութիւնն առնել եւ առով ազատել ... կիները ոչ թէ որսորդին երկաթէ նետէն, այլ Կուպիդոնի նետին հետեւանքներէն: Մանկաբարձութեան նոր մեթոտ մը՝ առանց ցաւի:

Ինչպէս կը տեսնէք, ոչ հայերէնը կը պակսի Տոքթ. Թորգոմեանի ... թրուսին մէջ, ոչ ալ ֆրանսերէնը: Պակասը գիտէք հարկաւ,— այն բանը՝ զոր Տեքարթ աւանդ ձգած է Ֆրանսացիներուն: Հրաշալի բա՛ն է Տարակոյսը, մե՛ծ տարակոյսը,— ապացոյց կամ վկայութիւն, թող գրուած ըլլայ կամ աւանդուած նոյնիսկ հեղինակութեան մը կողմէ, ոչի՛նչ կ'արժէ՝ երբ հզօր տարակոյսը դեռ չէ գործածած Թովմասի մատը:

Օ՛ Թովմաս սիրելի:

Քննական ոգի, սէր վերագնահատութեան, դեւ պեղումներու եւ անսպա՛ռ պրպտումներու, ահա ինչ որ յաճախ կը պակսի մարդոց՝ որովհետեւ կաղապարեալ բայց ոչ ստացեալ ստեղծագործութեան հուրը: Դեռ ոմանք ալ կը մատնեն տարօրինակ էնհիպիսիոն մը հանդէպ նուիրագործուած անուններու, որոնք կը ճնշեն իրենց հոգիին վրայ, կը կարճեցնեն, կը պզտիկցնեն, թզուկի կը վերածեն զիրենք:

Վասնզի կ'ըսեն. «Ասա՛նկ գրուած է, գրողը ակադեմակա՛ն է, գրողը Ֆրանսացի՛ է, Անգլիացի՛ է, Գերմա՛ն, Ռո՛ւս ...»:

Գրո՛ղը տանի գրողը: Ի՞նչ կ'ըսէ Թովմասի մատը, ո՛ւր է կարեւորը:

Տոքթ. Գրօ, այսպէս, տեսեր է թէ ռուսական, գերմանական, ես ի՞նչ գիտնամ դեռ, անգլիական, ֆրանսական բժշկական բառարաններու մէջ գրուած է կլիմաքս, ըստ բացատրականին՝ հայերէն դաշտանադադար բառին համապատասխան: Ուստի ինքն ալ դրեր է այդ երկու բառերը՝ մէկը միւսին համարժէք, մէկը միւսին դիմաց, ինչպէս եւ՝ հայելին դիմաց: Առանց հարցնելու Թովմասին կարծիքը: Բաւ համարելով փաստը թէ մեծ ու պզտիկ բազմաթիւ բառարաններ, Մեծն Եւրոպայի զանազան լեզուներով, համարժէք կը դնեն այդ երկու բառերը՝ մէկը միւսին: Մի՞ թէ կը սխալի Եւրոպացին: Սխալ գրելը Հայուն է միայն տրուած, կը խորհի Տոքթ. Գրօ:

Է՛հ, պարոն, ո՛չ եւ ոչ, Եւրոպացին ալ կը սխալի, հարցուր Թովմասին, որ կ'ըսէ թէ կլիմաքս չի նշանակեր դաշտանադադար, փոյթ չէ թէ այդպէս գրեն Ռուսը, Գերմանը եւ Լատինը: Ծանօթ պէտք է ըլլայ բառարան պատրաստողին թէ ի՛նչպէս կը կատարուի սովորական բառարաններու քոնֆեքսիոնը Եւրոպայի մէջ, — յաճախ կատարեալ ... քոփի, (ուրիշ մը պիտի նախընտրէր մեծաշուքը բառ մը, բանագողութի՛ւն): Ո՛րքան օրինակ կ'ուզէք, մինչեւ անգամ ստորակէտ կամ ... վրիպակ ընդօրինակելու աստիճան հաւատարմութեամբ (***): Եւրոպացին մեզ խաբելը նախ զիրար խաբելով է սորված, ապահովաբար:

×

Կլիմաքս յունարէն բառ է ծագումով: Արմատական նշանակութեամբ՝ հակիլ, ծռիլ, խոնարհիլ: Նոյն արմատէն կուգան, միշտ պահելով սկզբնական իմաստը, ֆրանսերէն էնքլինէ (= հակիլ) եւ տեքլինեզոն (= խոնարհում) բառերը:

Հարուստ պատմութիւն մը ունի այս բառը, որու մասին կարելի է հատոր մը գրել: Այսօր, իր ընդարձակ սերնդաբանութենէն պիտի առնեմ միայն ինչ որ կ'իյնայ աշխատանքիս ճամբուն վրայ:

Այն օրէն ի վեր, երբ յունարէն արմատական բառը, քլինօ, կը սկսի աճիլ, երկու գլխաւոր ճիւղ կ'արձակէ յունական մատենագրութեան մէջ,— կլիմա եւ կլիմաքս: Ո՞րը աւելի տարիք ունի, կարեւոր չէ, քանի որ լեզուաբանները արմատական նոյն իմաստին վրայ կը հանդչեցնեն երկու բառերն ալ:

Այսպէս, կլիմայ բառով, (հայերէնը փոխ առնուած է այս ձեւով), ցոյց կը տրուի երկրի վրայ այս կամ այն շրջաններուն դիրքը, շեղընթաց՝ յարաբերաբար արեւին ճառագայթներուն, այլ բառով՝ գօտի: Օրինակ, բլուրները եւ լեռները այդպիսի դիրքեր կը ստեղծեն իրենց ստորիճանական ու սանդղաձեւ խոնարհումով, (ուստի պէտք չէ զարմանալ՝ եթէ Պուղաք հայերէն լեառն բառը կը հանէ նոյն արմատէն, սկզբնատառը ինկած):

Մինչ կլիմայ բառին աճումը կը կասի հոն՝ ուր կը նշանակէ մթնոլորտային բարենպաստ պայմաններով բախտաւորուած վայր, կլիմաքս բառը կը ճոխացնէ իր նշանակութիւնները, ինչպէս՝ աստիճան եւ սանդուղ, միաժամանակ կը շարունակէ իր աճումը՝ տալով կլիմաքիս բառը, որ կը նշանակէ «կին մը որ կը գործածուի սանդուղի տեղ՝ կառք ու ձի բարձրանալու համար», նաեւ կլիմաքթէր, որ մեզ կը նետէ մեր պրպտումներուն լաւագոյն ճամբուն վրայ:

Աստիճան եւ սանդուղ նշանակութիւնները տոհմիկ են, կարելի է ըսել՝ ատտիկեան: Մինչեւ Եօթանասնից թարգմանութիւնը (Քրիստոսէ առաջ), այս իմաստներն էին որ կը լողային յունական մատենագրութեան մէջ: Հոմերոս կը գործածէ սանդուղ նշանակութեամբ (Ոդ. Ա. 330), Հին Կտակարանը կը գործածէ սանդուղ նշանակութեամբ (Եզ. Խ. 22), նաեւ աստիճան նշանակութեամբ (Նէեմի, ԺԲ. 37), ի՞նչ կը նշանակէ «աստիճանը» Սաղմոսներու մէջ (120) ըստ հայերէնին, անավաթմոս՝ ըստ յունարէնին, չեմ գիտեր, ոչ ալ կը հետաքրքրէ մեզ, այստեղ:

Յանկարծ, ժողովուրդին բերնով՝ յունական մատենագրութեան պատուհանէն ներս կը մտնէ քաղդէական աւանդութիւն մը, ըստ ոմանց՝ Պիւթագորասեան, — առանց ... սանդո՛ւղ գործածելու: Եւ կ'երթայ քլիմաքթէր բառին կուտայ իր արմատական իմաստին մօտիկ պաշտօն մը, — ցոյց տալ «մարդկային կեանքի աճման կամ սանդուղին վրայ այն վտանգաւոր աստիճանը, ուր ճակատագիրը կը յայտնէ իր կամքը անվրէպ»:

Քաղդէացիներէն կուգայ, արդարեւ, այն աւանդութիւնը թէ լուսինը վտանգաւոր եւ տագնապալի ներգործութիւն մը կը կատարէ մարդկային կեանքին վրայ, գլխաւորաբար ամէն եօթնօրեակի ընթացքին, բայց առաւելապէս ամէն եօթնամեակի:

Պիւթագորաս եւս ունի չարաշուք թիւերու հաշիւ մը, ինչպէս եւ Հիպոկրատ (Թարգմ. Լիթրէ, հատոր Ը. էջ 636):

Չարաշուք թիւ կը համարուին բոլոր անզոյգ թիւերը, կոչուած նաեւ «արական թիւ» կամ կոճատ,— 1, 3, 5 եւն.: Բայց ամէնէն չարաշուք թիւերն են 7 եւ 9,— մանաւանդ երբ ատոնք բազմապատկուին իրարմով: Լատինական մատենագրութենէն կը յիշեմ 12 հոմանիշ, որ կը տրուին թուանշաններով կազմուած այդ «սանդուղին» կամ կեանքի տեւողութեան աստիճանացոյցին:

Այդ սանդուղը (կլիմաքս) կը ներկայացնէ մարդկային կեանքի տագնապալի տարիներուն վերընթաց յառաջացումը դէպի ճակատագրական վախճան, որ եթէ տեղի չունեցաւ եօթներորդ եօթնամեակին (49 տարեկան), մեծ հաւանականութիւն կայ որ պատահի իններորդ եօթնամեակին (9×7 = երկու չարաշուք թիւերու զիրկընդխառնում = 63 տարեկանին):

Այս տագնապալի եօթնամեակները կը կոչուին աննէ քլիմաքթերիք, իսկ վերջինը՝ կռանտ քլիմաքթերիք:

Յոյնը քլիմաքթերիքոմէ բառին գործածութեամբ կը հասկցնէ թէ կը գտնուի այդ «մեծ քլիմաթերիք» կոչուած տարիքին մէջ,— լատիներէն քլիմաքթերիք կամ քլիմաքս, որ դաշտանադադարը չէ: Ամէն կին գիտէ թէ 63ին չէ որ իր սեռակիցները կը կորսնցնեն «ինչ որ օրէնք է կիներուն» (Ծնն. ԼԱ. 34):

Աննէ քլիմաքթերիքի մասին կը խօսի, առաջին անգամ, Պլինիոս (Բնապատմ. Է. 49), որ մարդկային կեանքի տեւողութեան վերաբերեալ գուշակութեանց եւ հաշիւներուն կարգին՝ ծանօթութիւն կուտայ նաեւ թեթարթեմորիոն եւ անաֆորա դրութեանց մասին:

Եզրակացութիւն, — կլիմաքսը քաղդէական օռոսքոփի եղանակ մըն է յունական բառով: Ըստ հին աւանդութեանց՝ կը ներկայացնէ, տարիքի աստիճանական բարձրացումով, մարդկային կեանքի այն շրջանը, որ, լուսնի չարաշուք ներգործութեանց առաւելագոյն չափով ենթակայ պայմաններու մէջ, կամուրջ կը նետէ մահուան տագնապներուն վրայէն: Դժուար եւ հազուադէպ է անցնիլ այդ կամուրջէն, կը խորհէին հինները:

Կիներուն մօտ եւս դաշտանադադարը կը յայտնուի նոյն ծանրագոյն տագնապներով, որոնք ուշադրութիւն կը գրաւեն ոչ միայն հոգեկան արտայայտութիւններով, այլեւ ֆիզիքական նշաններով, — բայց աւելի կանուխ: Այրերուն մօտ ֆիզիքական այդ նշաններուն բացակայութիւնը կարծել տուած է թէ անոնք չունին դաշտանադադարի անձկութիւններ: Այսօր բժշկական գիտութիւնը կ'ընդունի նոյն տագնապներուն գոյութիւնը այրերուն մօտ եւս, եւ ատոր համար ստեղծած՝ անտրոփոզ բառը, որ կը համապատասխանէ կիներու մենոփոզին (դաշտանադադար): Կլիմաքս, այժմ, հոգեբնախօսական իմաստով, կը նշանակէ տագնապ, մահուան անձկութիւն:

Խորհուրդ կուտամ Տոքթ. Գրօյի՝ ջնջել իր բառարանէն կլիմաքս բառը եւ տեղը դնել մենոփոզ, որ կը գոհացնէ ...տին կամ Ֆրանսացի ընթերցողը, վստահ ըլլալով որ, ինչպէս Փրոֆ. Մարանեօն, սպանացի մեծանուն գիտնականը՝ մասնագէտ ներծորաբանութեան, կը գրէ իր սքանչելի գործին մէջ (Լ'Աժ Քրիթիք. էջ 1), մենոփոզ եւ քլիմաքս յայտնապէս տարբեր են իրարմէ, «թէեւ յաճախ կը շփոթուին ռամիկին ու բժիշկին լեզուին մէջ»:

Տ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(*) Լէնկթիմուր քրքջալիր կը խնդայ երբ Եըլտըրըմ Պայազիտ, չարաչար պար...

ՎԱՆԻՆԱ ՎԱՆԻՆԻ

Երեւութապէս փարթամ ու ճոխ իր կեանքին մէջ, Վանինա, խղճահարութեամբ լեցուած, չափազանց դժբախտ էր:

Դէպքերու դանդաղութիւնը զինքը կը սպաննէր:

Իր հօրը գործակատարը մեծ գումար մըն էր հայթայթած իրեն:

Պէ՞տք էր որ խոյս տար Հռոմէն ու երթար Ռոմանեը, ազատելու համար իր սիրահարը:

Որքան ալ անխորհուրդ ըլլար այս քայլը, որքան ալ անհեթեթ ըլլար այդ գաղափարը, Վանինա քիչ էր մնացեր որ զայն գործադրէր, երբ դիպուածը գթաց իր վրայ:

Տոն Լիվիօն ըսաւ օր մը.

— Տասը Քարպոնարիները Հռոմ պիտի փոխադրուին, որպէսզի իրենց դատապարտութենէն ետք Ռոմանեըի մէջ գլխատուին: Ահա ինչ որ հօրեղբայրս կարգադրեց Պապին համաձայնութեամբ: Ամբողջ Հռոմի մէջ դուք եւ ես մինակ տեղեակ ենք այս գաղտնիքին: Գո՞հ էք:

— Կատարեալ մարդ մը կը դառնաք, պատասխանեց Վանինա: Խնդրեմ, ձեր լուսանկարը նուիրեցէք ինծի:

Միսիրիլլի Հռոմ փոխադրութեան օրը, Վանինա պատրուակ մը գտնելով գնաց Զիթթա–Քասթելլանա: Ռոմանեըէն Հռոմ փոխադրուող քարպոնարիները այս քաղաքին բանտին մէջ կը գիշերէին:

Առաւօտուն տեսաւ Միսիրիլլին, երբ դուրս կ'ելլէր բանտէն: Շղթայակապ էր ան ու միայնակ՝ սայլի մը վրայ: Իրեն թուեցաւ որ անիկա չափազանց տժգոյն էր, բայց երբեք ընկճուած:

Ծերուկ կին մը մանուշակի փունջ մը նետեց: Միսիրիլլի ժպիտով մը շնորհակալութիւն յայտնեց:

Երբ Վանինա տեսաւ իր սիրահարը, նոր քաջութիւն մը ստացաւ:

Քարպոնարիներու դատավարութիւնը երկար չտեւեց: Ծայրայեղներու կուսակցութիւնը դատաւորներու ընտրութեան համար ճնշում բանեցնելով, յաջողեցաւ կազմել տալ այնպիսի ատեան մը, որ բաղկացած էր քարպոնարիներու կատաղի հակառակորդ կղերականներէ: Ատեանին կը նախագահէր ոստիկանական նախարարը:

Քարպոնարիներու դէմ՝ օրէնքը յստակ է: Ֆորլիի ձերբակալեալները ոչ մէկ յոյս կրնային ունենալ: Այսուհանդերձ, անոնք ամէն կարելի ու անկարելի միջոցները ի գործ դրին, իրենց կեանքերը ազատելու համար:

Սակայն, ի զուր: Ոչ միայն մահուան դատապարտուեցան, այլ եւ դատաւորներէն ոմանք զանազան տանջանքներու առաջարկներ ալ բերին, օրինակ՝ ձեռքերը կտրել եւայլն:

Ոստիկանական նախարարը, սակայն, հակառակեցաւ այդ բոլորին, վասնզի կարիքը չէր տեսներ այդ բարբարոսութեանց, քանի որ այդ դէպքէն ետք, ինք աստիճանի բարձրացում պիտի ունենար:

Դատարանին վճիռը Պապին ներկայացնելով, նախարարը բոլոր բանտարկեալներուն մահապատիժը յաջողեցաւ փոխարինել տալ բանտարկութեամբ, բացի Միսիրիլլիէն, որուն մէջ նախարարը կը տեսնէր վտանգաւոր մոլեռանդ մը, եւ աւելին, արդէն Միսիրիլլին մահուան պատիժի շատոնց արժանի էր, վասնզի, ինչպէս արդէն խօսեցանք, անիկա սպաննած էր երկու քարաբինիէներ:

Նախարարին պապին քովէն վերադարձէն քիչ ժամանակ ետք, Վանինան տեղեկացաւ վճիռին:

Հետեւեալ օրը, վսեմաշուք Քանթանզարան իր պալատը հասաւ կէս գիշերուան մօտերը: Իր սենեկապանը չգտաւ հոն: Նախարարը, զարմացած, զանգակը հնչեցուց քանի մը անգամ:

Վերջապէս, ներկայացաւ ծերունի սպասաւոր մը՝ կիսով չափ ամմար ու ապուշ:

Անհամբերութենէն զայրացած, ի վերջոյ, վսեմաշուք Նախարարը որոշեց մինակը հանուիլ՝ անկողին մտնելու համար:

Իր ննջասենեակին դուռը կղպեց բանալիով, օդը սաստիկ ցուրտ էր:

Հանեց իր բաճկոնը եւ բիրտ շարժումով մը նետեց աթոռի մը վրայ:

Ուժգնութեամբ նետուած բաճկոնը, սակայն, աթոռին վրայէն անցնելով, գնաց զարնուիլ քիչ հեռուն գտնուող պատուհանին մետաքսեայ վարագոյրին, որուն ետեւ թաքնուած մարդու մը ստուերը ուրուագծուեցաւ:

Նախարարը ընդոստ նետուեցաւ դէպի իր անկողինը եւ առաւ իր ատրճանակը:

Երբ զինուած, կը վերադառնար դէպի պատուհանը, երիտասարդ մը՝ որ հագած էր նախարարին տան պատկանող համազգեստ մը, մօտեցաւ իրեն, ձեռքին նոյնպէս ատրճանակ մը:

Այս տեսնելով, Նախարարը բարձրացուց իր զէնքը, նշան առաւ ու պիտի կրակէր, երբ երիտասարդը ծիծաղելով ըսաւ.

— Է՛հ, ի՞նչ, վսեմաշուք տէր, չճանչցա՞ք Վանինան:

— Ի՞նչ կը նշանակէ այս անհամ կատակը, պատասխանեց Նախարարը, ակնյայտնի զայրոյթով:

ՍԹԱՆՏԱԼ

(11 Շար.)

ԳՐԻԳՈՐ ՋՕՀՐԱՊ

—o—

ԽՄԲ.— Հայաստանի եւ արտասահմանի մէջ, միաժամանակ, այս տարի կ'ոգեկոչուի Գրիգոր Զօհրապի յիշատակը։ Այս առթիւ, պարբերաբար պիտի տանք կարգ մը ուսումնասիրութիւններ մեր անզուգական նորավիպագրին մասին։ Կը սկըսինք Շիրվազադէի տպաւորութիւններով.—

Մի օր ինձ ծանօթացրին պոլսահայ յայտնի վիպագիր Գրիգոր Զօհրապի հետ։ Նա Փարիզ էր եկել անձնական գործերով։ Դա մօտ 45 տարեկան մի ըլգամարդ էր, միջահասակ, ամրակազմ, լի բացառիկ եռանդով եւ պատանեկան աշխուժութեամբ։ Խորամանկ եւ կտրուկ լեզու ունէր, ինչպէս եւ գրիչ։ Թրքական նորընտիր պառլամենտի անդամ էր, նըշանաւոր փաստաբան եւ տաղանդաւոր հռետոր։

Ես Գրիգոր Զօհրապին ճանաչում էի հեռուից, կարդացել էի նրա գեղեցիկ պատմուածքները Կ. Պոլսի կեանքից։ Ուղղութեամբ ռեալիստ էր, ունէր չատ սիրուն ոճ, միանգամայն զերծ պոլսական սեթեւեթանքից եւ աւելորդ ու հակեղարուեստական պչրանքից։

Զօհրապն իմ մասին գրել էր մի՞ թէ մի քանի ողեւորիչ յօդուածներ, չեմ յիշում Կ. Պոլսի որ հայ լրագրում այն ժամանակ, երբ Աբելեան – Արմենեան թատերախումբը մեծ յաջողութեամբ խաղում էր այնտեղ մեծ մասամբ իմ պիեսները — «Պատուի Համար» եւ «Եւգինէ»։

Ես ուրախ էի ծանօթանալով Զօհրապի հետ։ Երբ փորձեցի խօսել իր երկերի մասին, նա ամենայն պարզութեամբ եւ առանց չինծու համեստութեան ասաց.

— Ես ամատէօր (գրասէր) մըն եմ, ուրիշ ոչինչ։

Զօհրապը լաւատես էր Թրքական յեղափոխութեան բարերար արդիւնքների մասին, յոյսեր ունէր Թրքահայ ժողովրդիպատագրման վրայ։ Նա լսել անգամ չէր ուզում իմ յոռետես առարկութիւնները։ Արդէն աղմկալի մթնոլորտը չատ էր արբեցրել ամէնքին, որոնց թւում եւ Գրիգոր Զօհրապի նման լրջմիտ եւ խոհուն մարդկանց։

Բայց, աւա՜ղ, նա էլ Սիամանթոյի, Վարուժանի եւ մի չարք մտաւորականների պէս իր լաւատեսութեան զոհը դարձաւ։ Տասնմէկ տարի անցած, երբ ես Պոլսում էի (1919 Թուականի վերջին ամիսներին), լսեցի նրա ողբերգական վախճանի պատմութիւնը զանազան բերաններից տարբեր բովանդակութեամբ։ Թէ ինչպէս էր նա սպանուել, այդ մասին ոչ ոք չունէր ճշգրիտ տեղեկութիւն։ Պատմում էին, թէ Սիամանթօն, Վարուժանը եւ միւսները աքսորուել էին Այաչ, իսկ Զօհրապը մի ուրիշ, աւելի հեռաւոր վայր, թէ առաջիններին մի ինչ որ դաշտում գնդակահարել են, իսկ թէ որտեղ եւ ինչպէս է սպանուել Զօհրապը, յայտնի չէ։ Զարմանալին այն է, որ Զօհրապի նոյնիսկ ձերբակալութեան լուրերը տարբերւում էին իրարուց։ Առաջ եմ բերում զանազան վարիանտներից մէկը, որ, աչքի առջեւ ունենալով Զօհրապի լմբոստ եւ համարձակ բնաւորութիւնը, ինձ աւելի հաւանական է թւում։ Պատասխանատուութիւնը թողնում են պատմողների վրայ։

Այն օրը, երբ ձերբակալւում են Զօհրապի ընկերները, իրիկնադէմին նա գընում թրքական ներքին գործերի մինիստրը Թալէաթ բէյի մօտ, որի մտերիմ բարեկամն է եղել։ Նա, որպէս պառլամենտի անդամ, Թալէաթ բէյից բացատրութիւն է պահանջում։ Տեղի է ունենում բուռն վիճաբանութիւն։ Թալէաթը խուսափում է հարցերին պատասխան տալուց։

— Մի մոռանաք, բէ՛յ, որ դուք կարող էք պատասխանատուութեան ենթարկըւել,— գոչում է Զօհրապը գայրացած։

— Հետաքրքրական է, ո՞վ կարող է ինձ պատասխանատուութեան ենթարկել — հարցնում է Թալէաթը հեգնանքով։

— Թէկուզ ե՛ս, որպէս պառլամենտի անդամ,— պատասխանում է Զօհրապը, ձեռքը սեղանին զարնելով։

Վիճաբանութիւնը երկար չի տեւում։ Զօհրապը գայրացած հեռանում է։

Հետեւեալ օրն առաւօտեան կանուխ ան ձերբակալւում է իր տանը եւ անմիջապէս աքսորւում։

Ես փակում եմ այս տխուր էջը, ընթերցողիս ջիղերը խնայելու համար։

ԱԼ. ՇԻՐՎԱՆԶԱԴԷ

ՓԱ՜ՌՔ ՄԱՐՏԱՇՈՒՆՉ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ

—o—

«Գոյութիւն ունին այն ցեղերը, որոնք Դիւցազներգութիւններ են ստեղծել»։

Կ. ԶԱՐԵԱՆ

Ամէն տարի, Յուլիսի այս օրերուն, ինչ սքանչելի ներշնչում տարին գէթ մէկ օր հերոսներուն դիւցազներգութեամբ ոգեւորուիլ, ապրիլ։

Խանասորը բացառիկ թուական մըն է մեր պատմութեան մէջ։ Որովհետեւ սերունդի մը մարտնչումներուն եւ խռէալներուն բոցավառ էջը կը կազմէ։

Ի՞նչ էր կացութիւնը Խանասորէն առաջ, հայրենի գաւառներուն մէջ։

Մարդասպանութիւն, կոյս աղջիկներու բռնաբարում, հայորդիներու դաւադրաբար սպանութիւն։

Հայ մշակը, իր ակօսած հողին վրայ, արիւնլուայ բրիչը ձեռքին դիտապաստ ինկած յանուն վաղուան հացին։

Պէտք էր պայքարի էջը դարձնել։

Եւ ահա երբեմնի սարուկ եւ ընկճուած Հայը, յանկարծ, հրաբխային պոռթկում մը ունեցաւ։ Աղաղակեց.—

Մահ, կամ ազատութիւն։

Վանդի Հայը կը չինէր, թշնամին կը քանդէր։ Հայը կը վաստկէր, թշնամին կը վայելէր։ Հայը կը ցանէր, թշնամին կը հնձէր։

Մատաղատի երիտասարդներ գործի լծուեցան եւ պատմութեան ձայնը փոխուեցաւ, պատմութեան խօսքը փոխուեցաւ։

Փառք մարտաշունչ այդ սերունդին։

Բայց, աւաղ, Յուլիսի այս գեղեցիկ օրերուն, ուխտավայր մըն է Խանասորայ դաշտը, անշուք ուխտավայր մը։ Վանդի խիղճը վաճառքի հանուած է։ Նենգ ու խարդախ մարդկութեան մէջ, Խանասորի յիշատակը ոգեկոչել արութիւն է, ընկերներ, արու եւ արի գործ։

Ս. ԸՆՏՐԻԿԵԱՆ

ՓԱՐԻԶԵԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Փարիզեան Մամուլի Ընկերակցութեան (որուն անդամ է Յառաջ) նախագահ եւ փարի – Փրէսի տնօրէն Անրի Մասոյի տղան առջի օր ամուսնացաւ Զուիցերիոյ նախկին դեսպան Պ. Էլուիսի եւ Տիկին Էլուիսի (Ծնեալ Յակոբեան) աղջկան հետ։ Հարսին վկան էր՝ իր մօրեղբայրը Պ. Ժորժ Յակոբեան։ Արմընոնվիլի մէջ, չքեղ ընդունելութիւն մը տրուեցաւ այս առթիւ, ուր Փրանքահայկական ընտրանի մը կը շնորհաւորէր նորապսակ ամոլը։

... Ըմբոստութեան, վրէժխնդրութեան, ինքնապաշտպանութեան կարկուտն էր որ կը տեղար խանասորի դաշտին վրայ, խեղքի կանչելով արիւնարբու թշնամին։

Ըմբոստ ոգին էր որ կը գործէր ամեհի լեռներու մէջ եւ մայրաքաղաքի պողոտաներու վրայ, յանուն ինքնապաշտպանութեան եւ ազատութեան։

Եւ երգերը կայծեր կը ցանէին ժողովուրդի աչքերուն եւ սրտին մէջ։

Ըմբոստացման մարմնացումը, փետային, երգեր յօրինել կուտար թշնամիներուն ալ, Քիւրտին, ու Թուրքին։

Շ.

ԱՄԵՆԱՅՆ ՏԵՂ ՄԱՀԸ ՄԻ Է ...

—o—

Տարիները կը սահին, կ'անցնին, քաշելով իրենց հետ անոնք որ կը խամրին, ոմանք ուշ, ոմանք կանուխ, հլու, հպատակ ճակատագրի խաղերուն։

Բայց որքան տարիներ անցնին, որքան մարդիկ գան ու երթան, իրենց ետին կը թողուն գործեր եւ յիշատակներ, երբեմն գրաւոր երբեմն անգիր, երբեմն աննշան, երբեմն նշանաւոր, որոնք կ'անցնին պատմութեան մէջ, արժանի գնահատանքի։

Այդպէս ալ, ինչպէս հին դարերու պատմութիւնները, մարդոց գործերը կան ու կը մնան յիշատակելի միշտ ողջերու կողմէ։

Ո՞ր ազգը չունի իր հերոսները մեծ թէ փոքր, բայց կա՞յ հայ ազգին չափ հերոսներ ունեցող ժողովուրդ մը ընդհանուր պատմութեան մէջ։

Հայկէն սկսեալ, հազար – հազար տարիներու ընթացքին մինչեւ վերջին հերոսամարտին Արամը, որ ինկաւ քաջաբար մեր աննման կտրիճներուն հետ, պարտինք ոգեկոչել անոնց յիշատակը գոնէ տարին մի անգամ։

Մեծ է այն ազգը որ հերոսներ է ծներ, որոնք առաջնորդեր են զինք դէպի Ազատութիւն, դէպի լոյս, դէպի յոյս եւ դէպի հաւատքը բարօրութեան, որ ձգտումն է մարդկային էակին։

Աւարայրէն մինչեւ Զէյթուն մինչեւ Պանք Օթօման, մինչեւ Մարաչ, Սասուն, Վասպուրական, Խանասոր, մինչեւ Սարտարապատ ու Պերլին, տուինք վկաներ Հայուն յանդգնութեան։

Անոնց համար մահը մէկ էր, բայց երանի անոնց որոնք ազգին ազատութեան համար ինկան, հայրենիքի համար զոհուեցան, որպէսզի միշտ վառ մնայ ոգին Հայութեան։

ՄԷՆ – ՍԷ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

տուած, ձեռքերը կապուած, վիրաւոր, գերի կը բերեն իրեն, Անգարայի հռչակաւոր ճակատամարտէն ետքը (20 Յուլիս 1402),— ինքը՝ կաղ, միւսը՝ կոյր։

Հասկցաք անշուշտ թէ ինչո՛ւ կը խընդամ։

(**) Էյշիոփ, մանրակրկիտ քննութենէ մը ետք, կը հաստատէ թէ Վիրգիլիոս ո՛րքան մօտէն հետեւած է հելլէն հովուերգակներուն, նոյնիսկ Հոմերոսի, բանագողութիւն կոչելու աստիճան հաւատարմութեամբ։ Յետագային Թասսօ նոյն բանըըրած է Վիրգիլիոսի,— եթէ «նոյն բանը» կ'ըսեմ, այդ «նոյն բանին» մասին գաղափար կազմելու համար՝ հանեցէք բաղդատել Բագրատունիի Հայկ Դիւցազնը Վիրգիլիոսի Ենէականին հետ, որու մէջ յիշատակուած բուսանունն ալ, տիքթամ, փոխ առնուած է բուժական հրաշքներուն հետ, ներշնչելով Տոքթ. Վահրամ Թորգոմեանը։

(***) Փրոֆ. Անառեան եւս, հեղինակութեանց հմայքի զոհ, ընդօրինակած է Տոքթ. Արթինեանի մէկ վրիպակը, ՛ո – րովհետեւ բառը՝ բուսանուն, իսկ Արթինեան՝ անվիճելի բուսաբան։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (253

ՀԱՅՈՑ ԲԵՐԴԸ

—o—

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

—o—

ՄԱՍՆ ԵՐՐՈՐԴ

ՎԵՐՋԱԲԱՆ

— Անձնատուութիւն ... Ես անձնատուր կը լինեմ, զօրավար, եւ իմ բերդը կը յանձնեմ այն ժամ, եթէ չես վնասի իմ զինուորներին եւ եթէ բերդը ապաստանած մարդոց կը թողնես ազատ։

Մահը սարսափելի չէ ոչ ինձ եւ ոչ իմ քաջերի համար, եւ մենք կը չարունակենք կռուել մինչեւ վերջին մարդը։ Բայց եթէ խոստանում ես՝ ազատ արձակել ամէնքին, ես անձնատուր կը լինեմ միայն պայմանով։ Եւ դրա համար պէտք է տաս ինձ երկու օր ժամանակ։

— Ես, տիկին Հայոց, արքայից – արքայի անունից խոստանում եմ քեզ այդ ազատութիւնը,— ասաց Զիկ զօրավարը, ջանալով ապիկար լեզուով խօսել Հայոց Թագուհու հետ։

— Եւ շարունակում կռիւը,— վրայ բերաւ Թագուհին։

— Միանգամայն, Հայոց տիկին ...

Զիկ զօրավարի խօսքերից եւ խօսելու եղանակից զգացւում էր նրա ուրախութիւնը, որ բերդի գոռոզ տիրուհուն ըստիպեց վերջապէս անձնատուր լինելու։ Նա մինչեւ իսկ ցնծութեան մէջ էր թըւում։ Իսկ Փառանձեմը ներքուստ գոհ էր, որ երկու օր զինադադար է չահել, իսկ երկու օրում ինչե՞ր ասես չի կարող անել ...

Եւ արաւ. առաջին գործը եղաւ այն, որ անմիջապէս կանչեց բերդապետին եւ կարգադրեց, որ թաքցնի ու փախցնի ինչ կարող է ...

Ու բերդապետը իր հաւատարիմներով թաքցրեց ամէնից առաջ արքունական գանձը այնպիսի տեղեր, որ միայն ինքը գիտէր, ապա ստորերկրեայ ճանապարհով Արաքսի ափը ճամբեց չատ երիտասարդների, սրանք գետի խորաձորի ժայռերին քսուելով կամ պարզապէս առափնեայ ժայռերը բռնած, նկատուելու երկիւղը միշտ սրտերում, պիտի հեռանային Պարսից պաչարող զօրքի չրջանից եւ թաքնուէին հեռու չէներում ուրիչ երիտասարդներ եւ բերդականներ, մութը կոխերուն պէս, բարձրացան Վանանդի սարը՝ պարսպի մի գաղտնի անցքով, որի կողմը պաչարող Պարսիկները չկային։ Այս անցքով բերդից դուրս եկան եւ սարը բարձրացան նաեւ Թորգոմն ու իր ընկերները ...

Բարձրացան... Բայց ի՞նչպէս։

Երբ տարածուեց, թէ Թագուհին երկու օր ժամանակ է պահանջել բերդը յանձնելու համար՝ ոչ ոք չհաւատաց, թէ Պարսիկը հաւատարիմ կը մնայ՝ իր խօսքին եւ ազատ կը թողնի բերդում ապաստանած մարդկանց ... Ուստի եւ բերդապետից մինչեւ վերջին զինուորը մտածում էին, թէ ինչպէս անեն, որ Պարսիկների ձեռքը չընկնի ոչ մարդ, ոչ թանկարժէք մի ինչ ...

Այդ մասին էին մտածում եւ Թորգոմըն ու իր ընկերները։ Երբ բերդապետից իմացան, թէ ցանկացողը կարող է դուրս գալ Արաքսի անցքով կամ բարձրանալ սարը,— նրանք որոչեցին՝ բարձրանալ սարը՝ այն տեղերով, որ արդէն պարզուել էին ցերեկով։

Ճիշդ է, դա չատ դժուար էր, բայց ունէր այն առաւելութիւնը, որ բարձրացողը կը լինէր ապահով։ «Սակայն պէտք էր բարձրանալ անձայն»,— զգուշացրել էին նրանց։ «Եթէ պարսիկը ձայն լսի՝ մութի մէջ էլ նետեր կ'արձակի» ...

Եւ երբ նրանք, այս խօսքերից յետոյ, խցերից դուրս եկան եւ նկատեցին մթնած երկինքը, ուր չէր երեւում ոչ աստղ եւ լուսնի ոչ մի ցոլք, դա նրանց թուաց բարեդուշակ, պարսիկը բարձրացողին չէր նկատի ... Սակայն բարձրանալու համար անհրաժեշտ էր գէթ մի չող ...

Ջկային եւ մարդկային ձայներ. լսւում էր միայն Արաքսի միօրինակ չառաչը իր անդնդից ... Բայց երբ երկու քայլ արին ճանապարհ ընկնելու՝ Թորգոմը չքացաւ յանկարծ։

— Թորգոմը... ո՞ւր մնաց Թորգոմը,— հարցրեց Վարդանը Մինային։

— Ջկայ միթէ՞,— զարմացած կանգ առաւ Մինան։

Սկսեցին փնտռել կանչել ... Ջկար։ Յովսէփը գնաց խուցը — գուցէ բա՞ն է մոռացել, ետ է դարձել վերցնելո՞ւ։ Ձայն տուին պատասխան չեղաւ... Զարմանքը համակեց ամէնքին։ Մինան սկըսեց լալ. այսքան դժուար ճանապարհ են գնալու ... Ցանկարծ չկայ։ Զարմանքը փոխւում էր անհանգստութեան, երբ ինչպէս գնացել էր, այնպէս էլ անսպասելի երեւաց Թորգոմը։

— Բերի,— ասաց հեւալով։

— Բա՞ն էիր մոռացել։

— Այո, բերի ...

— Ի՞նչը։

— Դրօշը ...

Այդ ժամանակ միայն նկատեցին, որ նրա թեւի տակ մի երկար ձող կար եւ ձողի վրայ ինչ որ բան։

— Բերդապե՞տը տուեց։

— Ոչ, ինքս վերցրի։

— Ինչո՞ւ։

ՍՏԵՓԱՆ ԶՕՐԵԱՆ

(Շար.)

ՆՇԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Օր. ՀԵԼԼԷՆ ՀԱՅԱԳՈՐԾԵԱՆ
Պ. ԼԷՒԻԿ ՍԱՊՈՒՆՃԵԱՆ
Նշանուած

Մարսէյլ 16, Յուլիս 1961 *Փարիզ*

Այս առթիւ Յառաջի բարգաւաճման 30 *Ն. Ֆ. եւ «Հայ – Բոյժ»ին* 30 *Ն. Ֆ. կը նուիրեն :*

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստա – ցած է հետեւեալ նուէրները ապահովու – թեան սանդուխի շինութեան համար :

Պ. Պ. Աւետիս Գալուստեան 3000 *Ն. Ֆ., Անտոն Ոսկերիչեան հազար, Գուր – գէն Ջուլալեան* 250, *Լեւոն Անտոնեան հարիւր Ն. Ֆ.:*

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԻ ԱՌԹԻՒ

Պ. Պ. Ս. Սանճեան հարիւր Ն. Ֆ., Վ. Ֆրէնկեան յիսուն, Ալֆորվիլի Հողաբար- ձութիւն երեսուն, Իպիտպաչեան 25, *Տի- կին Պալեան* 15, *Տիկին Հ. Մութաֆեան* 10 *Ն. Ֆ.:*

Տիկին Կարապետ Յակոբեան 50 *Ն. Ֆ., Օր. Տիրուհի Անդրանիկեանի մահուան առիթով, Տիկին Աննիկ Պագըրճեան* 10 *Ն. Ֆ. Տիկին Ծ. Սարաֆեանի յիշատա – կին :*

Պ. Շավէն Ինճէեանէ մէկ էթիւվ մա – ծուն պատրաստելու եւ հինգ հարիւր հատ գաւաթ, ի յիշատակ իր մօրը Ա – րուսեակ Ինճէեանի եւ Քենովաբէ Սար – եանի :

×

Լիոնի Եկեղեցաշէն Տիկնանց Միու – թիւնը շնորհակալութեամբ ստացաւ հե – տեւեալ նուիրատուութիւնները ի նպաստ Լիոնի եկեղեցւոյ շինութեան .—

Պ. Վարդեվառ Գամպէրեանէ երեսուն Ն. Ֆ., իր կնոջ ապաքինման առթիւ : Տէր եւ Տիկին Պօղոս Գրիգորեանէ յիսուն Ն. Ֆ. իր զաւկին ամուսնութեան առ – թիւ: Պրոնէն Տէր եւ Տիկ. Սահակ Աւագ- եան յիսուն Ն. Ֆ. իրենց աղջկան Մառի- Ոսկիի ամուսնութեան առթիւ :

×

ԼԻՈՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի Լիոնի մասնա – ճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Ա. Օպողեանէ հարիւր Ն. Ֆ., իրենց աղջիկներուն Քոլէթի եւ Տը- նիզի պաքալորէայի Ա. եւ Բ. մասերուն մէջ յաջողութեան ուրախ առթիւ :

ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ
ԴԷՊԻ
ԵՐԵՒԱՆ
Երեք շաբաթը անգամ մը
ՆԱՒՈՎ

ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ ուղղակի դէպի ԵՐԵՒԱՆ
Երթուդարձի գիներն են, կերակուրով լերադարձին կարելի է Վենետիկ իջնել
13 ՕՐ ԵՐԵՒԱՆ
Պանդոկի մէջ բնակութեամբ եւ սնունդով

Բ. կարգ 3046 Ն. Ֆ.
Գ. կարգ 2506 Ն. Ֆ.

ԶԵՂՋ խմբովին ճամբորդողներուն:

ՈՒՂԵԳՈՅՑԻ իրաւունք, անձ գլուխ, 150 *քիլօ՝ Բ. կարգի եւ* 100 *քիլօ՝ Գ. կարգի ճամբորդներուն:*
Նոյն ճամբորդութիւնը օդանաւով կամ երկաթուղիով:

Մեր գրասենեակը կը զբաղի նաեւ դէպի Ամերիկա, Սուրիա եւ այլ ճամբորդութիւններով :

ԴԻՄԵԼ՝
ԺԱՆ-ԵՂԻՇԷ ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆ
ՄԱՐՍԷՅԼ
48, Rue de la République
Tél.: 20.47.22
MARSEILLE
●
ՓԱՐԻԶ
Մասնաճիւղ
7, Rue Auber, 7
Tél : RIC. 63-69
PARIS (9e)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Գէորգեան եւ զաւակները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր ա – նոնց, որոնք անձամբ, հեռագրով, ծաղ – կեպսակ ղրկելով կամ բարենպաստ հաս – տատութեանց նուիրատուութիւններ ը – նելով վշտակցութիւն յայտնեցին
Պ. ԱՒԵՏԻՍ ԳԷՈՐԳԵԱՆԻ
մահուան առթիւ :

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Խանասորի Արշաւանքի 64*րդ տարե – դարձը կը տօնուի նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէին եւ մասնակցութեամբ Շրջանիս բոլոր ենթա- կոմիտէներուն ու խումբերուն, ինչպէս նաեւ՝ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին եւ Կա- պոյտ Խաչի մասնաճիւղերուն :*

Յուլիս 30ին, Կիրակի ամբողջ օրը, Վալապրի ծառախիտ անտառին մէջ :

Շրջաններու ենթակոմիտէներու եւ խումբերու վարչութիւնները այժմէն պէտք է վարձեն իրենց մասնաւոր օթո – քարները :

×

Խանասորի դաշտահանդէսին երթալու համար, օթօքարը Պոմոնէն կը մեկնի Կի- րակի առաւօտ, Յուլիս 30*ին, ժամը* 8*ին,* Պառ Ռօթոնտի *առջեւէն:*

Բոլոր անոնք որ կը փափաքին օթօքա – *ռով մեկնիլ կրնան նախօրօք արձանա – գրուիլ, հետեւեալ ընկերներուն մօտ, Յ. Նիկողոսեան, Վ. Տ. Վարդանեան եւ Սերժ Սարգիսեան, երթեւեկի համար* 4 *Ն. Ֆ. վճարելով :*

Ինճոյումի տեղի չտալու համար, կը խնդրուի չսպասել վերջին վայրկեանին :

×

Խանասորի արշաւանքի տօնակատարու- թեան առթիւ Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր են- թակոմիտէի վարչութիւնը դիւրութիւն տալու համար հանդէսին մասնակցել ու- զող հայրենակիցներուն, օթոքառ մը վարձած է որ կը մեկնի Կիրակի առաւօտ ժամը 7.30*ին*Փլաս տ՚Իքսէն, *ընկ. Քէօսէ- եանի խանութին առջեւէն: Վերադարձ ի- րիկուան ժամը* 20*ին: Արդէն իսկ ապա – հովեցէք ձեր տոմսերը Քէօսէեանի* (փօ- քօ Ռեքս, 2 Րիւ Պեռնար տիւ Պուա), *Ա. Պետրոսեան մսավաճառ* 22 Րիւ տէ Փը – թիթ Մառի *եւ գրավաճառ Պ. Ծերէկեա – նէ* 13 Րիւ տէ Տոմինիքէն :

×

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ
ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԲԱՑՕԹԵԱՑ ՀԱՆԴԷՍ

Հերոսներու Օրուան առթիւ, կազմա – կերպուած Լիոնի եւ Տէսինի կոմիտէնե – րուն կողմէ :

30 *Յուլիս, Կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ,* Կապիյեռնի *սրճարանին զովա – սուն ու գեղատեսիլ պարտէզին մէջ :*

Պիտի խօսի Ընկ. ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

Գեղարուեստական բաժին ու հաճելի անակնկալներ :

Ծոխ պիւֆէ, խորոված ու աղանդեր – ներ : Մատչելի գիներով :

Կը հրաւիրուի Լիոնի եւ Տէսինի Հա – յութիւնը :

Մանրամասնութիւնները առանձին յայ- տագրով :

Communiqué

Pour vos travaux de PEINTURE n'hésitez pas à consulter.

LES PEINTURES TIL'LAC, sont de première qualité et à des prix imbattables.

Spécialement le VINYTIL, peinture plastique moderne d'utilisation universelle, ainsi que le TIL'EMAIL glycérophtalique au brillant incomparable.

S. A. PEINTURES TIL'LAC
Société d'Arméniens
25, Rue de Trévise — PARIS (9e)
PRO 44-39

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տէր եւ Տիկին Ն. Սանճեանի նոր տան մէջ տեղի ունեցած առաջին հաւաքոյթին առթիւ բարեկամներ իրենց խանդավա – ռութեան պահուն հարիւր Ն. Ֆ. հաւա – քած եւ նուիրած են Կապոյտ Խաչին Լիո- նի մասնաճիւղին : Տէր եւ Տիկին Զ. Վարժապետեանէ 15 *Ն. Ֆ. կը նուի – րեն դաշտահանդէսի առթիւ :*

×

Սէն Քանթէնէն Տիկին Ալաւնի Արդար- եան կը նուիրէ տասը Ն. Ֆ. Կապ. Խաչի օժանդակութեան կայանին :

«ԿԱՊՈՅՏ ՕԹԵԱԿ »

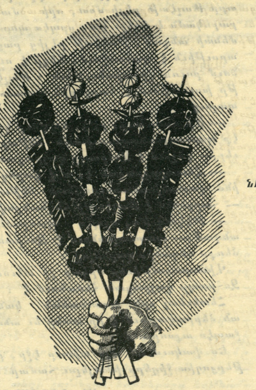
(Բ. տպագրութիւն), Սկովտիոյ մասո- նական կազմակերպութեան առաջին, երկրորդ եւ երրորդ աստիճաններուն մանրամասն ծէսերը եւ արարողութիւն – ները, Հ. Մ. Համբարձումեանի կողմէ, կը ծախուի միայն գրավաճառ Պ. Բալու- եանի մօտ,
43, Rue Richer, Paris (9e), Tél.: PRO.25-46
Գին 3 Ն. Ֆ.:

ՃԱՀԱՆ
Ա
Հ
Ո
Ւ
Ր
ՆԱՀԱՆՋԸ ԱՌԱՆՑ ԵՐԳԻ

Ա. Տպագրութիւն, 1929
Գին 7 Ն. Ֆր.
Դիմել ՅԱՌԱՋին

MORY et Cie

ՆՈՒԷՐՆԵՐՈՒ ԵՒ ԾՐԱՐՆԵՐՈՒ ԱՌԱՔՈՒՄ ԴԷՊԻ ԽՈՐՀՐԴ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ :
Գնեցէք զանոնք ձեր ուզած տեղը եւ առաքումը մեզի վստահեցէք : Նուազա - գոյն ծախքերով կը ղրկենք Խորհրդ. Միութիւն :
Դիմեցէք մեր նոր գիները գիտնալու համար.—
10, Rue St. Vincent de Paul, Paris 10e
(PRÈS DE LA GARE DU NORD)
Téléphone : TRU. 27-70

ՃԱՇԱՐԱՆ
ԵԱՐ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԹԵՒԱՆԵԱՆ
Եւրոպական, հայկական եւ կովկասեան ընտիր ճաշեր :
Առաջնակարգ կովկասեան խորոված - ներ, շաշլիք, քարսքի :
ՀԱՃԵԼԻ ՄԹՆՈԼՈՐՏ
Bar Américain
AU CŒUR MÊME DES CHAMPS-ÉLYSÉES
4, RUE ROBERT-ETIENNE
(Rue Marbeuf) PARIS - 8e
Téléphone : BAL. 31-21
Métro : F. D. Roosevelt

ԾՐԱՐՆԵՐՈՒ ԱՌԱՔՈՒՄ ԴԷՊԻ ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ
SICOMEX
Ֆրանսական կառավարութենէն եւ Մոսկուայի Ինթուրիսթէն ճանչցուած հաստատութիւն :

SICOMEX
20, Rue Royale, PARIS 8e
Téléphone : OPE. 67-77
Métro : CONCORDE et MADELEINE

ՄԻԱԿ ՏՈՒՆԸ
որ կարելիութիւնը կուտայ ձեզի, հետեւեալ երկու ձեւերով ծրարներ ղրկելու:
1.— Մեր ծախած ապրանքներով, որոնց ցանկը ճոխ է եւ որակը ընտիր :
ԻՏԱԼԻԱՑԷՆ ուղղակի ներածում, քարտիկան *եւ զուտ բուրդէ վերնազգեստ- ներ՝ վերջին նորաձեւութիւն :*
ԱՆԳԼԻԱՑԷՆ ուղղակի ներածում, զուտ բուրդէ կերպասներ և այլ ապրանքներ: Մուշտակի նմանակ վերարկուներ, անձրեւանոց, ներքնազգեստ, գուլպայ, փիրէնեան բուրդով շալ, կօշիկ, ժամացոյց, եւայլն... ԱՄԷՆԷՆ ՆՊԱՍՏԱՒՈՐ ԳԻՆԵՐՈՎ :
Մեր ապրանքներուն գիներուն մէջ նախատեսուած են մաքսային տուրքերը, արտօնութեան, ապահովագրութեան, ծրարումի եւ ստացագրի ծախքերը :
ՈՉ ՄԷԿ ԾԱԽՔ ծրարը ստացողին կողմէ :
Մեր ապրանքներուն ԱՌԱՔՈՒՄԻ ծախքն է 25 *Ն. Ֆ. մինչեւ* 20 *քիլօ :*
2.— Ձեր բերած ապրանքներն ալ կ՚ընդունինք, պայմանաւ որ նոր ըլլան:
ԱՐԱԳ ՅԱՆՁՆՈՒՄ՝ 2-4 *շաբաթէն :*

ՈՒԶԵՑԷՔ ԵՒ ԱՆՄԻՋԱՊԷՍ ՊԻՏԻ ՍՏԱՆԱՔ ՄԵՐ ԲԱՑԱՏՐԱԿԱՆ ԵՒ ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ՑՈՒՑԱԿՆԵՐԸ :
ԲԱՑ Է ՕԳՈՍՏՈՍԻՆ

ՅԱՌԱՋ

Օ Ր Ա Թ Ե Ր Թ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 Téléph. : PRO. 86 - 60
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ն. Ֆ. Վեցամսեայ՝ 27 Ն. Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 60 Ն. Ֆ. Հատը՝ 0.25 Ն. Ֆ.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 25 ՅՈՒԼԻՍ
MARDI 25 JUILLET 1961

37ՐԴ ՏԱՐԻ — Թիւ 9160 37EME ANNÉE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 17ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4961

ՖՐԱՆՍԱՆ ԻՐ ԱՓՐԻԿԵԱՆ ՀՈԳԵՐՈՎ

ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻ ՈՐՈՇՈՒՄԷՆ ԵՏՔ, ՀԱՄԸՐՇՈԼՏ ԹՈՒՆՈՒԶ ԳՆԱՑ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԿԱՐԾԻՔԸ

ԼԻԿՐԷՆԻ ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ԱԼԺԵՐԻՈՅ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

Ապահովութեան Խորհուրդը « միջին » բանաձեւ մը քուէարկելէ ետք, իր նիստը յետաձգեց գնոր տնօրինութիւն :

Յիշենք որ Խորհուրդին անդամ 11 անդամները (Մ. Նահանգներ, Խորհ. Միութիւն, Անգլիա, Ֆրանսա, Ազգ. Չինաստան, Թուրքիա, Սէյլան, Էքուաթոր, Արաբ. Մ. Հանրապետութիւն, Լիպերիա, Չիլի) երեք բանաձեւեր ունեցան քննելիք :

Առաջին բանաձեւը պատրաստած էին Արաբ. Մ. Հանրապետութիւնը եւ Լիպերիա : Կը պահանջէր որ ֆրանսական ուժերը վերադառնան իրենց նախկին սահմաններուն մէջ եւ բանակցութիւններ բացուին «ֆրանսական զօրքի անմիջական պարպումին համար» : Այս բանաձեւին, որ միայն Ֆրանսայի դէմ ուղղուած էր, կը յաջորդէր անգլեւամերիկեան բանաձեւ մը որ ուղղուած էր երկու կողմերուն, ինչ որ իր անորոշութեան մէջ իսկ, «նոյն տողակին» մէջ կը դնէր Ֆրանսան եւ Թունուզիա : Կը թելադրէր «բոլոր ուժերու վերադարձը իրենց նախկին տեղերը, եւ կը հրաւիրէր կողմերը որ բանակցին հաշտարար ոգիով կարգադրելու համար իրենց տարակարծութիւնները » :

Առաջին բանաձեւը անընդունելի էր Ֆրանսայի համար, երկրորդը հաւասար վրայ կը դնէր երկու երկիրները, ի վերջոյ Լիպերիոյ վիճակուեցաւ երրորդ «միջին» բանաձեւ մը պատրաստել, որ ուրիշ բան չէր եթէ ոչ անգլեւամերիկեան բանաձեւը, բարելաւուած : Կողմերը կը հրաւիրուէին կրակը դադրեցնելու եւ զինուորական ուժերը պէտք է վերադառնան իրենց առաջուան տեղերը : Այս բանաձեւը կը ստանար 10 ձայն, առանց միաձայնութիւն քանի որ Ֆրանսա կը մերժէր քուէարկութեան մասնակցիլ: Արդարեւ անտրամաբանական պիտի ըլլար որ Ֆրանսա քուէարկէր զինադուլի առաջարկ մը երբ ինք, առաջին օրէն իսկ, նոյն առաջարկը կրկնած է բազմաթիւ անգամներ :

Նախորդ օր, ճառի մը ընթացքին նախագահ Պուրկիպա ընդունած էր որ Թունուզցիք կրակած են առաջին անգամ, աւելցնելով «մեր տունն ենք, մեր երկիրն է, կայանը գրաւուած է հակառակ ժողովուրդին կամքին եւ Ֆրանսացիները չեն յարգեր Թունուզեան գերիշխանութիւնը»:

Պուրկիպա մասնաւոր հեռագրով մը Թունուզ կանչեց ՄԱԿի ընդհ. քարտուղար Տակ Համըրշոլտ, մասնաւոր խօսակցութեան համար : Կը թուի թէ Հապիպ Պուրկիպա չուզեր Ֆրանսայի հետ ուղղակի կարգադրել Պիզերթի հարցը եւ կ'ուզէ անպայման միջազգայնացնել :

Պէտք չէ մոռնալ անտեսել թէ Ապահովութեան Խորհուրդի բանաձեւը բաւական անորոշ է : Արդարեւ ի՞նչ կ'ուզէ ըսել բանաձեւը սա տողերով .— «Վերադառնալ իրենց նախկին տեղերը » : Եթէ նշանակէ թէ ֆրանսական ուժերը պէտք է մնան միայն այն վայրերը ուր Պուրկիպայի յարձակումէն առաջ, երկիրն բարդ կը մնայ : Պէտք չէ մոռնալ որ Պիզերթ ամբողջութիւն մը չէ եւ եթէ Թունուզցիք արգիլեն Ֆրանսացիներու երթեւեկը մէկ կայանէն միւսը եւ պաշտպանման ենթարկեն միշտ Ֆրանսացիները, ոչ մէկ իմաստ ունի անոնց մնալը : Ուրեմն պէտք է Թունուզցիք եւ բացայայտօրէն Ֆրանսացիներու ազատ երթեւեկը, հակառակ պարագային Ֆրանսացիները չեն կրնար մնալ միայն իրենց նախկին տեղերը եւ պէտք է պահեն բոլոր կէտերը որ թոյլ կուտան իրենց ազատ երթեւեկութիւնը :

Հաւանաբար այս մասին խօսին Պուրկիպա եւ Համըրշոլտ, Թունուզի մէջ ուր Ընդհ. քարտուղարը կը հասնէր Երկուշաբթի օր :

× Պիզերթի դէպքերուն հետեւանքով ցարդ երեսուն Ֆրանսացիներ մեռած են եւ 670 Թունուզցիներ : Վիրաւորներու թիւն է՝ 1205 :

× Աֆրիք – Աքսիոն շաբաթաթերթը որ ծանօթ է իբրեւ Պուրկիպայի «բերանը» շատ խիստ յարձակում մը կ'ընէ Ֆրանսայի վրայ .— «1958ին, ֆրանսական թռիչքը Սաքիէթի վրայ յիսուն մեռեալ պատճառեց : Բայց այն ատեն Կայար եւ Լըժէօնն էին գործի գլուխ : Տը Կոլ աւելի մեծ է, իր չափին ճակատամարտներ պէտք են ; Պիզերթի մէջ, ունեցաւ թէ իր Սաքիէթը թէ իր Սուէզը» : Թունուզեան թերթին համար կարելի չէ գործակցիլ Արեւմուտքի հետ : Եւ յօդուածագիրը հեռատեսաբար կը յայտարարէ թէ պատրաստ են դէմ դնելու Ֆրանսայի եւ բոլոր գաղթատէրներուն որոնք երբ «իրենց վերջին փամփուշտը պարպեն. տակաւին իրենց դիմաց կուրծքեր պիտի գտնեն որոնք իրենց պիտի պոռան .— Գացէ՛ք »:

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԿԱՐԾԻՔԸ

Միջազգային կարծիքը, ինչպէս նախապէս ալ գրած էինք, իր մեծամասնութեան մէջ կողմնակից է Ֆրանսայի, բացի անշուշտ խորհրդային պլօքէն եւ ափրիկեան նորազատ պետութիւններէ :

Քասըմ, Սէուտի թագաւորը, Յորդանանի Հիւսէյին թագաւորը, Լիբանանի վարչապետը, Սուտանի նախագահը, բոլորը պատրաստ են զօրավիգ կանգնելու Թունուզիայի : Յորդանանի «պզտիկ թագաւորը» նիւթական եւ ամէն կարգի օժանդակութիւն կ'ընծայէ չահելու համար « Թունուզիայի ճակատամարտը, որ ճակատամարտն է բոլոր Արաբներուն՝ Պիզերթ եւ Սահարա» Սայէպ Սալամ յանուն Լիբանանի « կը ցաւի որ Ֆրանսա Ալժերիոյ եւ Հնդկաչինի դասը միտքը չէ պահած» :

Թուրքիա ալ խօսք ունի անշուշտ, Մենեմենճիօղլու որ Թուրքիոյ ներկայացուցիչն է Ապահովութեան Խորհուրդին մէջ, յանձնարարած է որ Պիզերթի հարցը օր առաջ կարգադրուի որովհետեւ միջազգային կացութիւնը ծանրակշիռ է եւ ուրիշ կարեւոր խնդիրներ կան : Անդրապայի քաղաքական շրջանակները սակայն նեղ կացութեան մատնուած են : Իբրեւ անդամ Ատլանտեան Ուխտի, Թուրքիա Ֆրանսայի կողքին է, բայց կայ նաեւ, ինչպէս կը գրէ Լը Մոնտ, « Թուրքիոյ աւանդական օժանդակութիւնը, երիտասարդ ազգերուն, որոնք կը պայքարին իրենց անկախութեան համար» : Այս պայմաններու տակ Թուրքիա կը մաղթէ որ հարցը ժամ առաջ կարգադրուի : Սուտանի նախագահը՝ Իպրահիմ Ապպուտ, որ Ուզպեկիստան կը գտնուի «խստօրէն դատապարտած է Ֆրանսայի նենգամիտ յարձակումը», մինչդեռ Թիթօ հեռագիր մը քաշած է Պուրկիպայի, ուր իր եւ եուկոսլաւ ժողովուրդին զայրոյթը կը յայտնէ «ֆրանսական զօրքին յարձակման առթիւ Պիզերթի Թունուզցի անզէն ժողովուրդին վրայ »:

Սպանացիները պաշտպանելով հանդերձ Ֆրանսան կը նկատեն որ Պիզերթի դէպքը «Ֆրանսայի կարապին երգն է, Ափրիկէի մէջ» ինչպէս կը գրէ Ֆայանժիստ Առրիպան :

Արեւմտեան քաղաքներու մէջ, ընդհանուր կարծիքն այն է թէ Պուրկիպա կորսնցուց, քանի մը ժամուան մէջ, միջազգային իր վարկը եւ չափաւոր քաղաքական մարդու իր համբաւը :

ԼԻԿՐԷՆԻ ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Պիզերթի դէպքերը չուքի մէջ ձգեցին ֆրանքօ-ալժերական բանակցութիւնները որ վերսկսան Հինգշաբթի օր Լիկրէնի դղեակը : Այս երկրորդ արարին երկրորդ նիստը ոչ մէկ նպաստաւոր նորութիւն բերաւ :

Պելքասէմ Քրիմ Պէն Պելլայի ազատ արձակումը ուզեց, պաշտօնապէս «խաղաղութեան եւ բանակցութեան շահուն համար » :

Այս անգամ սակայն յայտնի չէ թէ ի՞նչ ձեւով պիտի շարունակուի այս նստաշրջանը : Ու՛չ ոք պիտի ուզէր ձախողութեան մը պատասխանատուութիւնը ստանձնել :

Ալժերացիք դժգոհ են ֆրանսական պատուիրակութեան դիրքէն եւ աշխատանքի ձեւի առաջարկներէն : Իրենց բանբերը՝ Մալէք, խստօրէն քննադատեց ծոքսը որ «չուզեր իսկ աչք մը նետել Ալժ. Ազատ Ճակատի պատրաստած օրակարգին վրայ » :

Այս նոր նիստին ընթացքին, ֆրանսական պատուիրակութեան ղեկավարը փորձած է վիճաբանութեանց հետեւեալ դրութիւնը ստեղծել .— Ա) Կը թելադրէր որ Ալժ. Ազատ. Ճակատի առաջարկած օրակարգի կէտերու չափ յանձնախումբեր կազմուին, այլ խօսքով՝ 5:

Բ) Կ'ընդունէր որ միաժամանակ նախատեսուին լիակատար նիստեր (որոնք առաջնորդեն եւ ուղղութիւն տան փորձագէտներուն աշխատանքներուն) և յանձնախումբի նիստեր :

Յաջորդ նիստը՝ Երեքշաբթի :

× Ազգ. պաշտպանութեան յանձնախումբին պատուիրակութեան չորս անդամները որոնք քննական պտոյտ մը կատարեցին Ալժերիա, շատ յուսախաբ վերադարձած են : Այս չորս երեսփոխանները որոնք կը պատկանին չորս տարբեր հոսանքներու (Ժող. Շարժում, կոլեան, արմատական եւ ոչ - արձանագրուած), պաշտօն ունէին զինուորական կացութիւնը քննելու յարձակողական գործողութեանց դադարէն ի վեր :

Իրենց տեղեկագիրը կը պարզէ թէ զինադուլը թոյլ տուած է որ ըմբոստութիւնը իր տիրապետութեան տակ առնէ բնակչութիւնները: Ֆրանսայի ազատական որոշումը օգտագործուած է զայն իբրեւ ֆրանսական պարտութիւն մը ներկայացնելու համար: Եւ այս ձեւով Ալժ. Ազատ. Ճակատի քաղաքական եւ վարչական գործունէութիւնը շատ դիւրացած է: Բաղդատմամբ 1960ի, հարկատուութեանց թիւը կրկնապատկուած է :

Չորս երեսփոխանները շեշտած են նաեւ բանակի մտայնութեան վրայ : Այն շրջաններուն մէջ ուր հարկ եղած է յարձակողական գործողութիւնները վերսկսիլ, շատ դժուարութիւններ ծագած են եւ սպաներ պահանջած են որ տրուած բերանացի հրահանգները, գրաւոր հաստատուին :

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ ՎԻԷՆՆԱՅԻ ՄԷՋ

Հինգշաբթի օր, Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը Պոլսէն մեկնեցաւ դէպի Վիէննա, ուր պիտի մնար քանի մը օր :

Վիէննայի մէջ զինքը դիմաւորելու գացած էին՝ Մխիթարեանց Աբբահայրը՝ Հապոզեան Արք., ռուս օրթոտոքս եւ կաթոլիկէ եպիսկոպոսներ եւ վարդապետներ, գաղութին մեծ մասը եւ խորհրդային հիւպատոսը:

Ուրբաթ օր Կաթողիկոսը տեսնուած է Աւստրիոյ վարչապետին հետ եւ այցելած է քաղաքին տեսարժան վայրերը: Շաբաթ ցերեկ Ամենայն Հայոց Հայրապետը ճաշած է Մխիթարեան Հայրերու մօտ : Կիրակի առաւօտ, Կաթողիկոսը պատարագած է Հայոց մատրան մէջ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՓՐԻԿԵՑԻ հազար կիներ, որոնք 18 երկիրներ կը ներկայացնեն հաւաքուած են Քոնաքրի (Կինէ) կազմելու համար արեւմտեան Ափրիկէի կիներու դաշնակցութիւնը: Անոնց նպատակն է ջնջել տալ բազմակնութիւնը, պարտադիր ամուսնութիւնը եւ միակողմանի կնաթողութիւնը: Բացման ճառին մէջ, Սեքու Թուրէ ըսած է. «գաղթատիրական վարչաձեւը գերիներու գերին դարձուցած էր ափրիկեցի կինը: Շնորհիւ ձեզի, ամուսնութիւնը պիտի դադրի տիրոջ եւ գերիին հաւաքականութիւնն ըլլալէ »:

ՄԱԼԱՔՈՖԻ (փարիզեան արուարձան) թաղապետութիւնը որոշեց Կակարինի անունով մկրտել իր հրապարակներէն մէկը :

ՎԱՐՁԱՊԵՏ ՏԸՊՐԷ վստահեցուց թէ Ընկերային Ապահովութեան սահմանասակը (փլաֆոն) պիտի չբարձրանայ 1961ին: Յիշենք սակայն որ 1961 Յունուար մէկէն ի վեր արդէն երկու անգամ գլալապէս բարձրացած է, առաջինը՝ 600 Ն. Ֆ.ի հասնելով, երկրորդը՝ Ապրիլ մէկին 700 Ն. Ֆ.ի, ինչ որ զգալի յաւելում մը յառաջ բերած է ընկերային տուրքերուն վրայ :

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ համայնավար կուսակցութեան երկու ղեկավարներ արտաքսուեցան Ճափոնէն: Անոնք Թոքիօ գացած էին մասնակցելու համար Ճափոնի համայնավար կուսակցութեան համագումարին, բայց Թոքիոյի կառավարութիւնը մերժած է որ օտար համայնավարներ մասնակցին այդ ժողովին :

ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆԻ խորհրդային դեսպանը յայտարարած է թէ Պերլինը կրնայ երրորդ պատերազմի դուռ բանալ :

ԹԵՀՐԱՆ խստօրէն բողոքեց Խ. Միութեան՝ անբարեացակամ կեցուածքին համար: Խորհրդային ձայնասփիւռը կոչեր կ'ընէ եւ կը հրաւիրէ պարսիկ ժողովուրդը «խափանարարութեան եւ դասալքութեան»: Միւս կողմէ իշխանութիւնները տրամադիր են անբաղձալի նկատելու խորհրդային զինուորական կցորդը, որ տեսնուած է ցուցարարներու խումբի մը մէջ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՕՐԷՆ
ՔԱՆԻ ՄԸ ՕՐԷՆ
ՄԵՐ ՅԱՋՈՐԴ
ԹԵՐԹՕՆԸ

ՍՏԵՓԱՆ ԶՈՐԵԱՆ

—o—

ԽՄԲ. — Արդէն կ'աւարտի Յառաջի թերթօնը, *Հայոց Բերդը*: Մեր ընթերցողները հետ ի հետ հետեւեցան այս պատմական վէպին, ծանօթանալով նաեւ հեղինակին գրականութեան: Կ'արժէ ներկայացնել հեղինակը, Ստեփան Զօրեան, քիչ մը աւելի խորանալով իր ամբողջական գործին մէջ:

« Ան ոչ զինուոր, ոչ բժիշկ եւ ոչ ալ ուսուցիչ եղած է. ան գրագէտ էր ամէն բանէ առաջ: Անոր կեանքը ոչ թէ ուղի էր դէպի գրականութիւն, այլ ուղի էր գրականութեան մէջ»: Կը կարդանք Ստ. Զօրեանի մասին գրուած վերջին յօդուածներէն մէկուն մէջ (Դրուժբա Նարոտով, 1960, *Թիւ* 10):

Կենսագրական գիծերով հարուստ չէ Զօրեանի 70 տարիներու կեանքը: «Իմ կենսագրականս իմ գիրքերուս մէջն է», Տուրգենեւի ծանօթ այս խօսքը կը վերաբերի նաեւ Զօրեանի: Այս յայտարարութեան ներքին իմաստը կը մօտենայ Պուշկինի նոյնպէս ծանօթ թեւաւոր արտայայտութեան, «Բանաստեղծին խօսքերը իր գործերն են արդէն»:

Այո, գրագէտի մը գործը անոր ստեղծագործութիւնն է, իսկ վերջինը՝ անոր հոգեկան աշխարհին, անոր մարդկային եւ քաղաքացիական նկարագրին ճշմարիտ յայտարարը:

Վերստին կը թղթատես յիսուն տարիներու ընթացքին Զօրեանի գրածը, որ կրնայ տեղ գտնել տասը մեծադիր հատորներու մէջ, եւ վերստին կը հիանաս իր վաստակին վրայ: Անգամ մը եւս քու առջեւդ կը ցցուի գեղարուեստական խոր աւանդներու վրայ բարձրացած գրագէտին դիմագիծը:

«Մի կեանքի պատմութիւն» գիրքին մէջ Զօրեան անսահման բերկրութեամբ կը խօսի առհասարակ մարդոց կեանքին մէջ, մանկական տարիներու պայծառութեան եւ կախարդանքին մասին: Գրագէտին համար մանկութիւնը կրկնակի արժէք ունի: Կարելի է ըսել, թէ մանկութենէն կը սկսի կազմուիլ գրագէտը, իր ստացած մանկական տարիներու տպաւորութեան տակ: Արդարեւ անմիջական անխառն, անկաշկանդ տպաւորութիւնները կը դառնան այն յեսանը, որուն վրայ կը սրուին արուեստագէտին բանաստեղծական շնորհքները: Այս պարզան մատնացոյց կ'ընէ անգամ մը եւս գրագէտը, իր վերջերս գրած «ինքնակենսագրութեան» մէջ, որ լոյս տեսած է Մոսկուայի մէջ, մտաւորականներու ինքնակենսագրականներու մատենաշարին կողմէ:

Յատկանշական է, որ իր գրականութեան ակունքները պարզաբանելու կոչուած այդ յօդուածին մէջ, («Գրողները իրենք իրենց մասին», այս եղած է Մոսկուայի հրատարակութեան շարժառիթ – ծրագիրը), Զօրեան, մէկ կողմ ձգելով իր «գիրքերուն կենսագրութիւնը», բաւական մանրամասն եւ ոգեւորութեամբ կը խօսի իր մանկութեան մասին: Կը յիշէ լեռնային բնութեան վայելքները, անտառային հէքեաթները, «Իր եզերքի» գեղեցկութիւնները, նահապետական կենցաղը, գիւղին առօրեան՝ հողագործ եւ անասնապահ բնակիչներով, անոնց իւրայատուկ սովորութիւնները, ծէսերը եւ ազգային տօները՝ Համբարձում, Վարդավառ, Բերքի տօն, Նաւասարդ եւ Բարեկենդան եւ վերջապէս ժողովուրդին ազատատենչ իղձերը:

« Ղարաքիլիսայի բոլոր հին տներում կար «Մայր Հայաստան» նկարը, որ պատկերում էր հին Հայաստանի մայրաքաղաք Անի քաղաքի աւերակների մէջ նստած, մազերը բաց թողած կնոջ: Դա նպատակ ունէր յիշեցնելու հայրենի երկրի կորուսած անկախութիւնը եւ նրա անցեալ փառքը: Տներում կախուած էին Ե. դարու ազգային հերոս Վարդան Մամիկոնեանի դիմանկարը՝ սաղաւարտով, որ խորհրդանիշն էր անձնազոհ հայրենասիրութեան: Այս նկարները ասեղնագործում էին, մրցելով միմեանց հետ, երիտասարդ կանայք ու աղջիկները, եւ նուիրում էին բարեկամներին ու ծանօթներին, օժիտ էին տալիս նոր ամուսնացածներին: Մարդիկ երազում էին Հայրենիքի ազատութիւնը, երգում էին Միքայէլ Նալբանդեանի «Մեր Հայրենիքը դժբախտ» երգը, կարդում էին Ռափայէլ Պատկանեանի «Հիմ՞ էլ լռենք» բանաստեղծութիւնը, երիտասարդութեան իտէալն էր Խաչատուր Աբովեանի «Վէրք Հայաստանի» վէպի հերոս Աղասին ..»:

Ժողովրդական բանահիւսութեան՝ աւանդութիւններու, հէքեաթներու եւ երգերու գոյներէն եւ կշռոյթներէն զատ, որոնք բնականաբար «մտած են» Զօրեանի խօսքին մէջ, հայրենի բնութեան գեղեցկութիւններէն զատ, որոնք «դրոշմուած» են անոր փոքր եւ մեծ պատմուածներուն վրայ, Զօրեանի մանկական տարիներու տպաւորութիւններուն մէջ կարեւոր տեղ կը գրաւեն այն սուր կերպարանափոխութիւնները, որոնք տեղի ունեցան իր հայրենի գիւղաքաղաքին մէջ: «... Տնուտէր Արսէնը հայհոյում է հօրը, ծեր քահանայ Տէր Սարգիսը գանգատւում է իր եկամուտի պակասութիւնից, քեռի Սիմոնը խօսում է անտառում թաքնուած գանձի մասին, իսկ հարեւան Պետրոսը հաւան չի կենում երկաթուղուն »— ահա հատ ու կենտ օղակները այն մեծ շղթային, որ կը կոչուի ընկերային շրջադարձ, կամ աւելի ճիշդ կ'ըլլայ ըսել՝ հասարակական կեանքի ճգնաժամ, որ իր խաղաղ ուղիէն կը հանէ գաւառական քաղաքին կեանքը եւ մէկ անգամէն կը նետէ «մեծ աշխարհի» յորձանքներուն մէջ: Կեանքի այս պատկերն ալ, գրական երեւոյթներու հետ միասին, մուտք գործած է ապագայ գրագէտին հոգեկան աշխարհին մէջ:

Միջավայրէն զատ Զօրեանի ստեղծագործութեան նախապատմութեան մէջ մեծ տեղ կը գրաւեն գիրքերը: Նոյն «Ինքնակենսագրութեան» մէջ, պարտատիրոջ «հատուցումի» զգացումով, Զօրեան կը վերյիշէ հօրենական այգիին փոքրիկ տնակը՝ իր առաջին աշխատասենեակը, ուր անյագ ծարաւով ու յափշտակութեամբ գիշերներ լուսցուցած է սիրած գրողներուն գիրքերուն վրայ:

« Վերյիշելով անցած կեանքիս ուղին, ինձ թւում է, թէ իմ կեանքի երջանիկ օրերը այդ խաղաղ տնակում՝ ցախատանը անցկացրած օրերն են, որտեղ ես ժամանակս անց եմ կացրել սիրելի գրքերի հետ, այգին լցնելով, յատկապէս լուսնակ գիշերներին, իմ նուիրական ու յանդուգն երազանքներով »:

Գիրքերէն ետք «կուգան» գրողները: Թիֆլիսի մէջ բախտը կ'ունենայ ունկընդիր, խօսակից, երբեմն ալ առաջին ընթերցողը դառնալու հայ գրականութեան մեծ դէմքերէն շատերուն,— Յ. Թումանեան, Ղ. Աղայեան, Շիրվանզադէ, Մ. Արեղեան, Վրթ. Փափազեան, Վ. Տէրեան, Դ. Դեմիրճեան, Նար - Դոս, իրեն հայրենակից Յ. Խանդադեան:

Խմբագրատուներու եւ ակումբներու, ինչպէս նաեւ ընտանեկան հաւաքոյթներու ընթացքին պատանի հեղինակին առջեւ կը մարմնաւորուի գրագէտին եւ յատկապէս հայ գրագէտին կերպարանքը: Զրոյցներուն նիւթը՝ անոնց «օղը» — ինչպէս կը պարզուի Զօրեանի յուշերէն — միայն գրականութիւնը եղած չէ, շատ խօսուէր է գրագէտին հանրային մարդու կոչումին, անոր պատասխանատուութեան, արուեստին ու կեանքին յարաբերութիւններուն եւ այլ խնդիրներու շուրջ: Զօրեան աւելի շատ լսած է, քան խօսած: Լսած է բազմաթիւ խրատներ, պատգամներ եւ իմաստուն խօսքեր, բայց ամէնէն աւելի տպաւորուած է Յովհ. Թումանեանի մէկ խօսքէն, որ այսօր ալ Զօրեան կը յիշէ. «Արուեստը մի թագուհի է, որ սիրում է նուիրուածութիւն ու չաայլութիւն »:

Ս. ԱՂԱԲԱԲԵԱՆ

(1 Նար.)

ԱԳԱՀՈՒԹԻՒՆԸ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՌԱԾՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

—o—

Ագահին աչքը, ափ մը հող կշտացուցած է.—

Ոչ ոք կրնայ ժխտել դրամին կարեւորութիւնը: Սակայն տարբեր է երբ մարդ հարուստ ըլլայ եւ չգիտնայ զայն գործածելու մարդկօրէն ընդունուած կանոնները: Ագահը կը սխալի կարծելով թէ, դրամին արժէքը, զայն, մինչեւ մահ պահելու մէջն է, եւ կրնայ ապրիլ, եւ եսասիրաբար վայելել իր բոլոր հարստութիւնը: Հետեւաբար մինչեւ գերեզման անոր աչքը չի կշտանար ոսկիներու շլացքէն, մինչեւ որ մահը չգայ եւ չլեցնէ անոր աչքերը հողով:

Ագահութիւնը ճաշակի պակաս ցոյց կուտայ.—

Ագահութիւնը կը մատնէ մարդու մը տգիտութիւնը, աշխարհային օրէնքները ճանչնալու անկարողութեան, ճաշակի եւ վեհանձնութեան պակաս, աւելին՝ այլասերած մտայնութիւն: Ագգի մը ծոցին մէջ որքան շատ ըլլան այս կարգի վատասերած տիպարներ, այնքան կը շատնան անկանոնութիւններ, ցաւեր ու տառապանքներ անոր մէջ:

Սմսեզուկ արարած մըն է ագահը.—

Ագահ մարդը, հարստութիւնը աքցելու, մարդիկ իր ուրացումներուն հաւատացնելու եւ բարի նպատակի մը համար, պէտք եղած օժանդակութեան, իր բաժինը չբերելու համար, կը դիմէ լալկանութեան, եւ սուտով ու կեղծիքով ինքզինքը արդարացնել կ'աշխատի: Այս հոգեբանութիւնը բարոյազուրկ եւ սմսեղուկ արարած մը կը դարձնէ ագահը, կը դատարկացնէ անոր հոգին եւ ամուլ կը դարձնէ անոր կեանքը:

Ագահութիւնը դուրս է օրէնքէ:

Ագահութիւնը դէմ է բարոյական օրէնքներու, կրօնքը դէմ կը խօսի ագահութեան, ագահութիւնը դէմ է քրիստոնէութեան պատգամին, ընկերային կարգ կանոնը դէմ է ագահութեան: Երկինքը կը դատապարտէ ագահութիւնը, իր բարիքները առատօրէն շռայլելով բոլոր մարդկութեան համար:

Ագահութիւնը այնքան հին է, որքան տառապանքը.—

Մարդկութեան ցաւերը բազմացնող, տառապանքները ծանրացնող եւ թշուառացնող գլխաւոր պատճառներէն մէկը եղած է ագահութիւնը: Ազգեր եւ ժողովուրդներ, հին հին դարերէ ի վեր, գերախտացած են, իրենց աննկարագիր իշխաններու, անարժան առաջնորդներու եւ անկուշտ բռնակալներու գերութեան կապանքներուն տակ: Անոնք իրենց ազատութիւններուն, անձնասիրութեան եւ ագահութեան զոհ դարձուցած են իրենց գլխաւորած, կառավարած եւ նուաճած ժողովուրդները, զանոնք շահագործելով, հարստահարելով, պատերազմի եւ կոտորածներու արհաւիրքներուն մատնելով շարունակ, եւ խափանելով անոնց կեանքի ներդաշնակութիւնը ...:

Ագահութիւնը սնանկութիւնը կը բերէ.—

Կեանքը պէտք ունի լաւ սնունդի, լաւ հագուստի, լաւ բնակարանի: Մարմինը եւ հոգին ունին իրենց նիւթական եւ բարոյական պահանջները, որոնց համար ագահ մարդը դրամ խնայելով, սնանկութիւն կը յառաջացնէ: Հաճոյքներն ալ, ըստ էութեան անմեղ եւ արդար, ագահութեան բախելով եւ չափազանցութեան մատնուելով կը դառնան ախտաժէտ ...

ՎԱՆԻՆԱ ՎԱՆԻՆԻ

—o—

— Տրամաբանենք սառնասրտութեամբ, պատասխանեց երիտասարդուհին: Նախ որ ձեր արձանակը պարապ է ...

Նախարարը զարմանքով քննեց եղելութիւնը, ապա իր ներքնազգեստին գրպանէն հանեց դաշոյն մը:

Վանինա զօրեղ ժպիտով մը եւ տիրականութեան զմայլելի շեշտով մը, ըսաւ.

— Նստինք, վսեմաշուք տէր ...

Հանդարտօրէն նստեցաւ բազմոցին վրայ:

— Գոնէ միայնակ էք, հարցուց նախարարը:

— Բացարձակապէս միայնակ, կ'երդնում, բացագանչեց Վանինա:

Նախարարը, սակայն, ստուգելու համար երիտասարդուհիին խօսքերուն ճշգրտութիւնը, սենեակին շրջանը ընելով, քննեց չորս անկիւնները, ապա նստեցաւ Վանինայէն երեք քայլ հեռու գտնուող աթոռի մը վրայ:

— Ի՞նչ շահ պիտի ունենամ — ըսաւ Վանինա հանդարտ ու քնքոյշ շեշտով մը — սպաննելու կեանքին չափաւոր մարդու մը, որուն տեղը պիտի գրաւէ հաւանաբար տկար այլ սակայն տաքգլուխ անձ մը, որ թերեւս պատճառ պիտի դառնայ թէ իր եւ թէ ուրիշներու կորստեան:

— Ի՞նչ կ'ուզէք ուրեմն, օրիորդ, հարցուց նախարարը ջղայնացած: Այս տեսարանը ինծի հաճելի չի թուիր եւ պէտք չէ որ շարունակուի:

— Ի՞նչ որ պիտի աւելցնեմ — շարունակեց Վանինա վեհերոտ եւ մոռնալով պահ մը իր սիրալիր ոճը — կը վերաբերի աւելի ձեզի, քան թէ ինծի: Կ'ուզենք որ քարպոնարի Միսիրիլլիի կեանքը շնորհուի: Եթէ գլխատուի, անոր մահէն ետք դուք շաբաթ մը նոյնիսկ պիտի չապրիք: Այս գործին մէջ ես մասնաւոր շահ մը չունիմ: Առաջին խենթութիւնը որ ըրի, եւ որուն համար կը բողոքէք, միայն զուարճանալու համար էր: Իսկ հիմա, այն առաջարկը որ կը բերեմ ձեզի, պարզապէս բարեկամի մը հաճելի ըլլալու համար է: Ես ուզեցի ծառայութիւն մը մատուցանել մարդու մը՝ որ շուտով իմ հօրեղբայրս պիտի ըլլայ եւ որուն հարստութիւնն ու համբաւը, ըստ երեւոյթին, շատ հեռուները պիտի երթան:

Նախարարը թողուց իր բարկաճայթ երեւոյթը: Այս յանկարծական փոփոխութեան գլխաւոր ազդակը, անկասկած, հանդիսացաւ Վանինայի գեղեցկութիւնը: Ամբողջ Հռոմի մէջ ծանօթ էր վսեմաշուք նախարարին հակումը՝ դէպի գեղեցիկ սեռը, եւ իր ծպտումին մէջ, իր մետաքսեայ գուլպաներով, իր կարմիր բաճկոնակով, իր արծաթ թելերով երիզուած տաբատով եւ արձանակը ձեռքին՝ Վանինան իսկապէս հմայիչ էր:

— Իմ ապագայ եղբօրորդիս, ըսաւ նախարարը, գրեթէ ժպիտով, մեծ խենթութիւն մըն է որ կը գործէք, եւ ասիկա վերջինը պիտի չըլլայ:

— Կը խորհիմ թէ այսքան մտացի անձնաւորութիւն մը, պատասխանեց Վանինա, գաղտնիքս պիտի պահէ, մանաւանդ Տոն Լիվիոյի մօտ, եւ զձեզ վստահեցնելու համար, սիրելի հօրեղբայրս, եթէ հաճիք պաշտպանելու կեանքը շնորհել. ձեզի համբոյր մը կուտամ ...

Այս կէս - կատակի շեշտով խօսակցութիւնը շարունակելով էր որ Վանինա, ինչպէս Հռոմայեցի կիները գիտեն մեծ գործերը ի կատար ածել. յաջողեցաւ զէն ի ձեռին սկսուած խորհրդակցութեան տալ երիտասարդ իշխանուհի Սավելլիի իր հօրեղբօր՝ Հռոմի կառավարիչին առաջին այցելութեան բնոյթը:

Շուտով նախարարը, միշտ ժխտելով սպաննելիքի տակ տեղի տուած ըլլալու գաղափարը, սկսաւ Վանինային բացատրել այն բոլոր դժուարութիւնները որոնք գոյութիւն ունէին Միսիրիլլին ազատելու համար:

Վիճաբանելով հանդերձ, նախարարը Վանինայի հետ կը շրջագայէր սենեակին մէջ: Պատի մեծ վառարանին վրայ դրուած էր կիտրոնի օշարակի սրուակը: Նախարարը լեցուց գաւաթ մը եւ երբ զայն կը տանէր իր շրթներուն, Վանինա խլելով զայն, շպրտեց պատուհանէն դուրս, կարծես զուարճանալով:

Պահ մը ետք, նախարարը շաքարամանէ մը առաւ շոքոլայի կտոր մը, Վանինա այս անգամ ալ խլելով զայն, ծիծաղելով ըսաւ.

— Ուշադրութիւն, ձեզ մօտ ամէն բան թունաւորուած է, որովհետեւ ձեր մահը կը ցանկան: Ես է որ, այսպէսով, շնորհ կ'ընեմ իմ ապագայ հօրեղբօրս կեանքը, որպէսզի Սավելլիներու ընտանիքէն ներս չմտնեմ բոլորովին պարապ ձեռքերով...

Վսեմաշուք Քանթանցա, խիստ զարմացած, շնորհակալութիւն յայտնեց եւ մեծ յոյս տուաւ Միսիրիլլիի ազատման համար:

— Մեր սակարկութիւնը կնքուած, արտասանեց Վանինա, եւ ահա ապացոյցը ու վարձատրութիւնը ...

Այս ըսելով, համբուրեց նախարարը: Նախարարը ընդունեցաւ վարձատրութիւնը:

— Պէտք է գիտնաք, սիրելի Վանինա, աւելցուց ան, որ ես արիւնահեղութիւն չեմ սիրեր: Մնաց որ, թէեւ ձեզի ծեր կը թուիմ, սակայն տակաւին երիտասարդ եմ, ու կրնամ ապրիլ տակաւին ժամանակ մը՝ ուր այսօրուան թափուած արիւնը արատ մը պիտի թողու:

Ժամը երկուքը կը հնչէր, երբ Վանի-

ութիւններ : Առանց ագահութեան եւ ծախսքրութեան, առաքինութիւնները անիւ ծանր կը կշռեն մարդկային կեանքին մէջ : Սնանկացուցիչ ագահութիւն մը ըրած կ'ըլլայ հայր մը, դրամ խնայելով իր զաւակներուն համար եւ արգելք հանդիսանալով անոնց կրթութեան եւ դաստիարակութեան եւ կործանելով անոնց ապագան :

Հարստութիւնը , զինք լաւ նպատակի համար գործածողը կը բարձրացնէ .—

Դրամ, գրիչ, ժամանակ, այն ատեն արժէք կը ստանան, երբ հանրօգուտ նպատակներու եւ վսեմ խոհականներու յաջողութեան եւ յաղթութեան համար նուիրուին: Ժողովրդանուէր բարերարները, գրողները եւ նուիրեալներն են որ, իրենց կենդանութեան կ'արժանանան սիրուելու եւ յարգուելու երջանկութեան եւ յետ մահու, անոնց կատարած հանրօգուտ գործերը, եթէ մնայուն հանգամանք մը ունին, սերունդէ սերունդ կ'անմահացնեն անոնց անունները :

Ագահին մալը, անօրէնները կ'ուտեն .—

Լուսաւորեալ եւ յառաջադէմ ազգերու մէջ, հասարակաց շահերը, գերադաս կը համարուին անհատական շահերէն : Այս վեհ համարումը, այս վսեմ խոհը, դժբախտաբար չի խօսիր ագահ մարդու ժամանակապաշտ դարձած եւ մետաղացած սրտին: Ագահը իր «ես»ին եւ թիւր ըմբռնումներուն գերին դարձած, մինչեւ գերեզման կը պահէ իր դրամը, իր մահէն վերջ բաժին ձգելու համար անարժան ժառանգորդներու, անօրէն փաստաբաններու եւ կաշառակեր պաշտօնեաներու :

Ագահը պահելով կը մեղանչէ, շռայլը մսխելով .—

Առաքինութիւններ եւ մոլութիւններ միատեղ ստեղծուած են, մարդկային բնութեան մէջ: Ագահութիւններ եւ անյագութիւններն են որ կը զարգացնեն մոլութիւնները : Ագահը կը մեղանչէ պահելով իր դրամը, փոխանակ բարիքի աղբիւր մը դարձնելու եւ հանրութեան օգտին ծառայեցնելու զայն : Իսկ շռայլը կը մեղանչէ, անձնատուր ըլլալով մոլութիւններու, փոխանակ իր ունեցածէն մէկ մասը խնայելու նեղ օրերու համար՝ դէթ ի հարկին , ուրիշներուն կարօտ չըլլալու համար :

Ագահութիւնը դէմ է Աստուծոյ եւ մարդկութեան .—

Ագահ մարդիկ, ընդհանրապէս, մեծահարուստ ըլլալու տենդէն վարակուած , խտրութիւն չեն դներ միջոցներու մէջ : Այսպիսիներ մեղք չեն սեպեր ստելը, խարդախութիւնները, մարդիկ խաբելը եւ կողոպտելը, օր ցերեկով, իրենց խանութներուն մէջ եւ կամ ուրիշ ասպարէզներ գրաւած : Բարոյազուրկ մարդիկ կը կարծեն թէ դրամն ու հարստութիւնը կը սրբեն ամէն մեղք, կը ջնջեն ամէն աղտ խղճմտանքի վրայէն, եւ այսպէսով ալ ինքզինքնին կը նուաստացնեն, յաչս Աստուծոյ եւ Մարդկութեան :

ԱՒԵՏԻՍ ԹԷՔԷԵԱՆ

ԽԱՆԱՍՈՐԸ...

—o—

Խանասորը (Կարմիր Տուն կամ Կարմիր Օթեւան) հազարամեայ մեհեան մը եղած է վրէժի անողոք աստուածութեան ապրիլ վկայութիւններով եւ պատգամներով :

Աւանդութիւնը դաշտին տուած է կարմիր ածականը, արիւնի հեղեղներու պատմութեանց առընչութեամբ :

Լենկթիմուրն եկած, անցած է այդ դաշտէն: Ճելալէտտին եւ միւս հրէշները արիւնարբու եւ ի վերջոյ Շարաֆ պէկը Մազրիկ, իրենց աշխարհաւեր արշաւանքներով հոն ծանր նստեր եւ արիւն են լակեր :

Եւ սակայն վրէժխնդրութեան աստուածը միշտ ալ պատուհասած է ամէն տեսակ բռնաւորները, ոճրագործները :

Քաջութեան օրրան է Խանասորը , Արաուլի վահանին ապաւինած , հայեացքը յաւիտենական Մասիսին, Վարագին , Նեմրութին եւ Սիփանին :

Աթէնացին ու Հռովմէացին, Մակեդոնացին եւ դեռ ուրիշներ ապաստան գտած են շրջակայ գիւղախումբին հայ խրճիթներուն տակ, որոնք չկան հիմա :

« Արիւնը արիւնով պէտք է մաքրել » , խորհուրդը իմաստնագոյն ծնունդն է Կարմիր Տունին, վրէժը անասելի ցնցումներով խորտակած է բռնութիւնները, գալոց սերունդներուն կտակելով անկորնչելի յուշավայրեր եւ անգիր յիշատակութիւններ :

Ոչ խաչքար, ոչ տապան եւ ոչ ալ քաղքենի արուեստով հսկայ կոթողներ :

Վրէժի զօրութիւնը Տուրք – Անգղեան ճանկերով, լեռներէն ապառաժներէն ժայռեր պոկեր ու գետեղեր է հոն՝ ուր սուրբ մը կայ, հերոսի մը, ռազմիկի մը նշխարները կան մայր հողին յանձնուած:

Հսկայ, անշարժ ճերմակ քար մը «Երկնաձոր»էն անդին՝ Աւետիսեանի եւ ընկերներու աճիւնին վրայ, ահագին ժայռակտոր մը՝ Պետոյի, Մարտիկի անվեհերութիւնը յիշատակող, Գարահիսարի լեռնալանջին :

Եւ վերջապէս, Խանասորի դաշտին կեդրոնը, սառնորակ ու բարակավազ աղբիւրին ափը, Արշաւանքի զոհերու աճիւնը պահպանող՝ խոշոր քարերու բլուրը:

Հոն դարերու սարկութեան շղթաները փշրող հայ ֆէտայու բազկին ու բռունցքին, հուրին ու սուրին հարուածներէն ահաբեկ՝ ցեղը աղաղակեց .—

« Եաման Աստուած , ֆետան եկաւ . ո՞ւր փախչինք » :

Աշխարհ լսեց արշաւանքի մանրամասնութիւնները ու զարմացաւ, համոզուեցաւ որ՝ դարերու խոր քունէն արթնցած է հայ ցեղը եւ զէնքին փարած : Ցնցուեցաւ Եըլտըզի Գազանը իր որջին մէջ :

Նկուն կուրծքերը բարախեցին եւ ազատութեան կայծերը տարածուեցան գիւղէ գիւղ, քաղաքէ քաղաք :

Օ՜ հրաշագործ վրէժխնդրութիւն :

×

1917 Յուլիս 25 ... Քսաներորդ տարեդարձը Խանասորի արշաւանքին :

Ճամբորդներ չէին, ոչ ալ ուխտաւորներ, այլ բազմութիւն մը զինուորեալներու ...

Երբ Արաուլի լանջերէն հրաժեշտ տալով ոտք կը դնէին դաշտը պատմական, մօսինները արձագանգեցին մինչեւ Խանա Պարի եւ հեռուները :

Հզօր եւ անպատմելի ուժ մը, ակնթարթի մը մէջ ձիերէն վար քաշեց չորս հարիւր ուխտեալները եւ բոլոր շուրթերը երկիւղածութեամբ զգան մայր հողին, ուրկէ անցեր էին մօտ երեք հարիւր կտրիճներ ու քսան անմահներ իրենց արիւնովը պատանքուեր :

Այդ օրերու Ղեւոնդ Երէցը, Ներսէս արք. Մելիքթանգեան, արտասանեց աղօթք – սրբասացութիւնը, իր արցունքներուն ցօղը կաթեցնելով արիւնաներկ մարգերուն վրայ :

Ահա նաեւ սրբավայրը :

Լռութիւն , եւ ծունկի են բոլորը : Արցունքը, յաղթանակի վրիժառութեան ողեպար արցունքը լճացաւ բոլոր ակնաղբիւրներուն մէջ :

Դաշտային անշուք սեղան մը եւ Վրէժը պատարագիչ :

Անմատչելի Խանասորը, ուրկէ օձն իր պորտով, թռչունն իր թեւով անկարող էր անցնիլ, հայ յեղափոխականի, հայ ռազմիկի յաղթանակովը կը ցնծայ :

Եօթն օր ու եօթը գիշեր խրախճանք է, հրացաններու զօրզոռոցը , ռումբերու որոտը իրար խառնուած :

Եօթն օր ու եօթը գիշեր երախտապարտութեան ու պաշտամունքի արարողութիւն , Հայու արդար հպարտանքը վերապրուած մայր հողին վրայ :

Վերջին գիշերն է, պիտի բաժնուինք քարաբլուրէն : Տխուր են բոլորը :

Մարդահասակ խոտերն ու ծաղիկները գիշերուան լռութեան մէջ՝ մեղի կը ժպտին Արաուլի կատարին թառած լուսնկային կանթեղովը :

Ամէն մէկը մտածում մը, ամօթանքի, պարտասացի զգացում մը ունի :

Չի բաւեր գալ, շիրիմները օրհնել, տարեդարձ տօնել, զգալ, փառաբանել ու հեռանալ :

Պէտք է լուծել նաեւ Պետոյի եւ Մարտիկի վրէժը: Պէտք է քանդել հայակեր գազաններու որջը: «Խոնարհ հերոս » մըն է փափաքողը :

Եւ խումբը առանց ազմկալի ժողովներու կրքոտ վիճաբանութեանց, կը պատրաստուի, դէպի առու որջը արշաւել :

Հոն են Սամսոն խանը, Բժիշկ Վարդան Յովհաննէսեանը, Գեղամը Նորքցի, Սալվարը Մահլամցի եւ դեռ ուրիշներ, քաջ զաւակներ Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութեան :

Դէպի նոր Խանասո՜ր :

ԱԶԳԻՆ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

—o—

ԿՈՍՏԱՆ ԶԱՐԵԱՆԻ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆԸ

Ծանօթ գրագէտ Կոստան Զարեան եւ աղջիկը՝ Նուարդ Հայաստան կը գտնուին քանի մը շաբաթներէ ի վեր: Յուլիս վեցին Կ. Զարեան շահեկան դասախօսութիւն մը տուաւ «Լէօնարտօ տա Վինչին եւ Հայաստանը» նիւթին շուրջ :

« Նաւը լերան վրայ» եւ այլ արժէքաւոր գործերու հեղինակը քննութեան առած է իտալական Վերածնունդի մեծ դէմքերէն նկարիչ, քանդակագործ եւ միեւնոյն ատեն գիտնական Լէօնարտօ տա Վինչիի «Ատլանտեան մատեանը » եւ փաստերով ցոյց տուած թէ 1482ին մեծ արուեստագէտը գտնուած է Միջին Արեւելք (Կիպրոս, Կիլիկիա, Հայաստան) , ուր ուսումնասիրած է տեղական բարքերը, հետաքրքրուած է հայկական ճարտարապետութեամբ , կատարած է չափագրութիւններ եւ իրեն հետ Իտալիա տարած է գծագրութիւնները :

Դասախօսութենէն ետք տեղի ունեցած է մտքերու փոխանակում :

ՈՏՆԱԳՆԴԱԿ – ՆՈՐԷՆ ՅԱՂԹԱԿԱՆ

Նոր յաջողութիւն մը եւս արձանագրեց Երեւանի «Սպարտակ» ոտնագնդակի խումբը, այս անգամ Աւստրիացիներուն դէմ, 1–5ով :

ԴԱՇՆԱԿԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆ

Մօտաւորապէս տարիէ մը պիտի աւարտի դաշնակի գործարանին շինութիւնը , Զաքրախ թաղին մէջ, Երեւան: Յետագային հետզհետէ պիտի մեծցուի գործարանը ու կարելի պիտի ըլլայ շինել տարեկան 10.000 դաշնակ՝ «Երեւան» վաճառանիշով :

ՆՈՐ ԳՈՐԾԱՐԱՆՆԵՐ

Նախապէս, քաղելով Հայաստանի թերթերէն, գրած էինք Կիրովականի արուեստական մետաքսի գործարանին մասին: Անգլիայէն բերուած մեքենաներով սարքաւորուած այս գործարանը ոչ միայն Հայաստանի, այլ եւ Խ. Միութեան ամէնէն մեծ ձեռնարկութիւններէն մին պիտի ըլլայ, երբ աւարտի ի մօտոյ : Գործարանը արուեստական մետաքսի թել պիտի հայթայթէ Անդրկովկասի հիւսուածեղէնի գործարաններուն :

×

Զանգեզուրը հռչակաւոր է իր երկնամերձ լեռներով, կոյս անտառներով, անդնդախոր կիրճերով եւ արագահոս գետերով: Ներկայիս այս բոլորին վրայ պէտք է աւելցնել նաեւ իր ընդերքի անսպառ գանձերը՝ մոլիպդէն, պղինձ, երկաթ, բազմատեսակ շինանիւթեր :

Տարիներէ ի վեր ստեղծուած են արդիւնաբերական մեծ ձեռնարկութիւններ եւ աւաններ: Ներկայիս արագ թափով կը շինուի նոր գործարան մը եւս, Ագարակի պղինձի եւ մոլիպդէնի գործարանը:

շուք Քաթանցարան ընկերացաւ Վանինային՝ մինչեւ պարտէզին փոքրիկ դուռը :

Յաջորդ օրը, երբ նախարարը ներկայացաւ պապին , բաւական նեղուած այն առաջարկութենէն զոր պիտի ընէր, Նորին Սրբութիւնը ըսաւ .

— Ամէն բանէ առաջ, շնորհ մը պիտի խնդրեմ ձեզմէ : Ֆորլիի քարպոնարներէն մէկը որ մահուան դատապարտուած է : Այս միտքը քունս կը փախցնէ : Պէտք է ազատել այդ մարդը ...

Նախարարը, տեսնելով որ Պապը, իրեն կողմնակից էր, շատ մը առարկութիւններ ըրաւ եւ ի վերջոյ հրամանագիր մը պատրաստեց զոր Ն. Սրբութիւնը ստորագրեց՝ հակառակ սովորութեան :

Վանինա կը խորհէր թէ թերեւս յաջողէր իր սիրականին շնորհն ստանալ, եւ սակայն, կը կասկածէր որ զայն պիտի թունաւորէին : Նախորդ իրիկունը Միսիրիլլի Վանինայի խոստովանահօր կողմէ ստացաւ ծրար մը ուտելիքներու, ծանուցում մը՝ որ իրեն կը յանձնարարէր չուտել իշխանութեան կողմէ տրուած ուտելիքները ...

Տեղեկանալով որ Ֆորլիի քարպոնարիներ պիտի փոխադրուէին Սան Լէոյի բերդը, Վանինա փորձեց անոնց Չիթթաթասթելլանայի անցքի միջոցին տեսնել Միսիրիլլին :

Բանտարկեալներէն քսանըչորս ժամ առաջ հասաւ այս քաղաքը :

Հոն գտաւ իր խոստովանահայրը՝ Աբբա Քարին, որ քանի մը օրով զինքը կանխած էր :

Աբբան Միսիրիլլի բանտապահին համաձայնութիւնը յաջողած էր առնել, որպէսզի դատապարտեալը կարողանար ներկայ ըլլալ կէս գիշերուան պատարագին՝ բանտին մատուռին մէջ :

Աւելին, եթէ Միսիրիլլի համաձայնէր որ իր թեւերն ու ոտքերը շղթայի զարնէին, բանտապահը պիտի քաշուէր դէպի մատուռին դուռը, առանձին պիտի թողուր զանոնք, հոգ չէ թէ չլսէր անոնց խօսքերը, միայն թէ կարողանար տեսնել բանտարկեալը, որուն պատասխանատուութիւնը ստանձնած էր :

Վերջապէս հասաւ օրը՝ ուր պիտի վճռուէր Վանինայի ճակատագիրը

Առաւօտէն իսկ առանձնացաւ, ու փակուեցաւ բանտին մատուռին մէջ :

Ո՞վ կրնայ ըսել այն միտքերը որոնք զինքը չարչրկեցին այս երկարաձիգ օրուան ընթացքին :

Միսիրիլլին ըստ բաւականին կը սիրէ՞ր զինք, կարենալ ներելու համար իրեն :

Զայն մատնած էր, եւ սակայն փրկած էր անոր կեանքը :

Երբ իր խռովատանջ հոգիին մէջ խոհականութեան ցոլք մը կը ծագէր, այն ատեն Վանինա կը յուսար թէ Միսիրիլլի պիտի յօժարէր թողուլ Իտալիան եւ մեկնիլ իրեն հետ : Եթէ մեղանչած էր, ատիկա իր անզուսպ սիրոյն արդիւնքն էր:

Երբ ժամը չորսը հնչեց. իմացաւ հեռուէն սալայատակներուն վրայ քարաբինիէներու ձիերուն ոտնաձայները :

Այդ ձիերուն իւրաքանչիւրի սմբակին յառաջացուցած աղմուկը կ'արձագանգէր իր հոգիին խորը :

Շուտով զանազանեց բանտարկեալները փոխադրող սայլերու անիւներուն թաւալումը: Անոնք կանգ առին բանտին հանդիպակաց փոքր հրապարակին վրայ :

Տեսաւ երկու քարաբինիէներ որոնք կը բարձրացնէին սայլին մէջ մինակ եղող Միսիրիլլին: Այս վերջինը այնքան ծանրաբեռնուած էր շղթաներով, որ չէր կրնար դոյզն շարժում մը իսկ ընել :

— Գոնէ դեռ կ'ապրի, մրմնջեց արտասուելիր , տակաւին չեն թունաւորեր զինքը ...

Երեկոն անողոք եղաւ :

Խորանին բարձրութեան վրայ դրուած կանթեղ մը միայն, որուն համար ձէթի խնայողութիւն կ'ընէր բանտապահը, կը լուսաւորէր մռայլ մատուռը :

Վանինայի նայուածքը կը յածէր տապանաքարերուն վրայ մէկ քանի միջին դարեան ազնուականներու , որոնք մեռած էին մերձակայ բանտին մէջ :

Անոնց դամբանները դաժան երեւոյթ մը ունէին:

Երկար ատենէ ի վեր բոլոր աղմուկները դադրած էին: Վանինան բոլորովին ընկղմուած էր սեւ մտածումներու մէջ:

Կէս գիշերը հնչելէն քիչ մը ետք, իրեն թուեցաւ լսել թեթեւ աղմուկ մը, նման ճախարակի մը թռիչքին :

Ուզեց քալել եւ նուաղած ինկաւ խորանին ցանկապատին առջեւ :

Նոյն պահուն, երկու ուրուականներ իր քովը գտնուեցան : Մին բանտապահն էր, միւսը՝ շղթաներով ծանրաբեռնուած Միսիրիլլին :

Բանտապահը բացաւ լապտեր մը, դրաւ զայն խորանին ստորոտը՝ Վանինային քով, այնպէս մը որ այս վերջինը կարողանար լաւ մը տեսնել բանտարկեալը : Եւ այնուհետեւ, քաշուեցաւ մատուռին խորը, դրան մօտիկ :

Հազիւ բանտապահը հեռացաւ, երբ Վանինա նետուեցաւ Միսիրիլլիի վիզը : Զայն իր բազուկներուն մէջ սեղմելով , զգաց միայն շղթաներուն մահասարսուռ պաղութիւնը : «Ո՞վ տուաւ անոր այս շղթաները » խորհրդածեց : Ոչ մէկ փափաք զգաց համբուրելու իր սիրականը :

Այս տաժանքին յաջորդեց ուրիշ մը՝ աւելի խոցոտող: Իրեն թուաց թէ Միսիրիլլի գիտակ էր իր ոճիրին, այնքան որ սառն եղած էր անոր ընդունելութիւնը :

ՍԹԱՆՏԱԼ

(12 Շար.)

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ԳԱՑՈՂ

ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Մեր բաժանորդներու արձակուրդի շրջանը, արձակուրդի շրջանն է նաեւ «Յառաջ»ի պաշտօնէութեան: Այդ իսկ պատճառով թերթիս վարչութիւնը Յուլիսին եւ Օգոստոսին, սովորականէն շատ աւելի ծանրաբեռնուած է եւ ջերմօրէն կը խնդրէ իր հաւատարիմ բաժանորդներէն, որ աւելի չծանրաբեռնեն իր գործը հասցէներու առժամեայ փոփոխութիւններով:

Յառաջ միշտ իր կարելին կ'ընէ գոհացում տալու համար իր ընթերցողներուն, բայց կը խնդրէ նաեւ որ անոնք չդժուարացնեն իր գործը:

Այս տարի, վարչութիւնը որոշած է ընթացք տալ միայն ԲԱՑԱՌԻԿ եւ ՍՏԻՊՈՂԱԿԱՆ դիմումներու հետեւեալ պայմաններով.— դիմումները պէտք է ըլլան գրաւոր, ընթացք չի տրուիր հեռաձայնով եղած դիմումներուն: Կցել հինգ Ն. Ֆ. եւ սովորական հասցէն: Դիմող բաժանորդը պէտք է վճարած ըլլայ ընթացիք տարեշրջանը (1961):

×

Միայն արձակուրդի շրջանին համար, բաժանորդ. արձանագրուողներու սակն է.

Ֆրանսա.— Ամսական 7 Ն. Ֆ.

Արտասահման 10 Ն. Ֆ.:

Շնորհակալութեամբ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պօմոնի Կ. Խաչի մասնաճիւղս շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուիրատուութիւնները Տիկին Վարդուհի Փափազեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի: Պ. Պ. Միքայէլ Եավէրէ քսան Ն. Ֆ. Պօմոնի դպրոցին: Գրիգոր Պաղտասարեանէ տասը Կապոյտ Խաչին: Տէր եւ Տիկին Ճանիկ Փէքմէզեանէ 25 Ն. Ֆ. նոյնպէս դպրոցին եւ Տէր եւ Տիկին Գագիկ Շալճեանէ տասը Կ. Խաչին:

Վարչութիւնս իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ այս տխուր առթիւ Փափազեան, Պապուխեան (Մխթիք), Տէր Պօղոսեան, Թէրզեան ընտանիքներուն եւ բոլոր պարագաներուն:

Նոյնպէս շնորհակալութեամբ ստացած է Տիկին Ուստիկեան – Խրիմեանէ 10 Ն. Ֆ. Տիկին Բարսիկեանի կսկծալի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի:

ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

ԴԷՊԻ

ԵՐԵՒԱՆ

Երեք շաբաթը անգամ մը

ՆԱՒՈՎ

ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ ուղղակի դէպի ԵՐԵՒԱՆ

Երթուդարձի գիներն են, կերակուրով վերադարձին կարելի է Վենետիկ իջնել

13 ՕՐ ԵՐԵՒԱՆ

Պանդոկի մէջ բնակութեամբ եւ սնունդով

Բ. կարգ 3046 Ն. Ֆ.

Գ. կարգ 2506 Ն. Ֆ.

ԶԵՂՉ խմբովին ճամբորդողներուն:

ՈՒՂԵԳՈՅՔԻ իրաւունք, անձ գլուխ, 150 քիլօ՝ Բ. կարգի եւ 100 քիլօ՝ Գ. կարգի ճամբորդներուն:

Նոյն ճամբորդութիւնը օդանաւով կամ երկաթուղիով:

Մեր գրասենեակը կը գրաւէ նաեւ դէպի Ամերիկա, Սուրիա եւ այլ ճամբորդութիւններով:

ԴԻՄԵԼ՝

ԺԱՆ-ԵՂԻՇԷ ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ

48, Rue de la République

Tél.: 20.47.22

MARSEILLE

●

ՓԱՐԻԶ

Մասնաճիւղ

7, Rue Auber, 7

Tél : RIC. 63-69

PARIS (9e)

Հ. Յ. Դ.

Հ. Յ. Դ. ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱՅԻ Կ. Կոմիտէն, ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրէ Ուս. Միութեան բոլոր անդամները, այս Չորեքշաբթի ժամը 20.30ին, Մշակոյթի Տան Շ. Միսաքեան սրահը:

ՓՈԽԱՆ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏԻ

Այրի Տիկին Մաքրուհի Խրիմեան իր ամուսնոյն ԱՐՄԵՆԱԿ ԽՐԻՄԵԱՆԻ մահուան Գ. տարեդարձին առթիւ, փոխան հոգեհանգիստի քառասուն Ն. Ֆ. կը նուիրէ Աղքատախնամին, երեսուն Ն. Ֆ. «Հայ-Բոյժ»ին եւ տասը Ն. Ֆ. «Յառաջ»ին: (Ստանալ Յառաջէն):

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Խանասորի Արշաւանքի 64րդ տարեդարձը կը տօնուի նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէին եւ մասնակցութեամբ Շրջանիս բոլոր ենթակոմիտէներուն ու խումբերուն, ինչպէս նաեւ՝ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին եւ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղերուն:

Յուլիս 30ին, Կիրակի ամբողջ օրը, Վալապրի ծառախիտ անտառին մէջ:

Շրջաններու ենթակոմիտէներու եւ խումբերու վարչութիւնները այժմէն պէտք է վարձեն իրենց մասնաւոր օթոքարները:

×

Խանասորի դաշտահանդէսին երթալու համար, օթօքարը Պոմոնէն կը մեկնի Կիրակի առաւօտ, Յուլիս 30ին, ժամը 8ին, Պառ Ռոքոնտի առջեւէն:

Բոլոր անոնք որ կը փափաքին օթօքառով մեկնիլ կրնան նախօրօք արձանագրուիլ, հետեւեալ ընկերներուն մօտ, Յ. Նիկողոսեան, Վ. Տ. Վարդանեան եւ Սերժ Սարգիսեան, երթեւեկի համար 4 Ն. Ֆ. վճարելով:

Խճողումի տեղի չտալու համար, կը խնդրուի չսպասել վերջին վայրկեանին:

×

Խաւասորի արշաւանքի տօնակատարութեան առթիւ Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր ենթակոմիտէի վարչութիւնը դիւրութիւն տալու համար հանդէսին մասնակցիլ ուզող հայրենակիցներուն, օթոքառ մը վարձած է որ կը մեկնի Կիրակի առաւօտ ժամը 7.30ին Փլաս տ'Էքսէն, ընկ. Քէօսէեանի խանութին առջեւէն: Վերադարձ իրիկուան ժամը 20ին: Արդէն իսկ ապահովեցէք ձեր տոմսերը Քէօսէեանի (ֆօբօ Ռեճս, 2 Րիւ Պեռնար տիւ Պուա), Ա. Պետրոսեան մսավաճառ 22 Րիւ տէ Ֆըբիք Մառի եւ գրավաճառ Պ. Տերիկեանէ 13 Րիւ տէ Տոմինիքէն:

×

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԲԱՑՕԹԵԱՅ ՀԱՆԴԷՍ

Հերոսներու Օրուան առթիւ, կազմակերպուած Լիոնի եւ Տէսինի կոմիտէներուն կողմէ:

30 Յուլիս, Կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, Կապիյենի սրճարանին զովասուն ու գեղատեսիլ պարտէզին մէջ:

Պիտի խօսի Ընկ. ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

Գեղարուեստական բաժին ու հաճելի անակնկալներ:

Ծօխ պիւֆէ, խորոված ու աղանդներներ: Մատչելի գիներով:

Կը հրաւիրուի Լիոնի եւ Տէսինի Հայութիւնը:

Մանրամասնութիւնները առանձին յայտագրով:

×

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Խանասորի արշաւանքի 64րդ տարեդարձը կը տօնուի Կրընոպլի մէջ, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան ենթակոմիտէին, մասնակցութեամբ Լանսէի Մուրատ խումբի եւ Րընաժի Գէորգ Չաւուշ խումբի:

Այս Կիրակի ամբողջ օրը Նաքօ տը Պօրըկարի ծառաստանին մէջ: Բարձրախօսի վրայ պիտի լսուին հայկական սալեր:

Ճոխ պիւֆէ:

Օթոքարը կը մեկնի սովորական վայրէն, սովորական ժամերուն:

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐ

ՕԳՈՍՏՈՍ 1-31

AGDE (Hérault)

Միջերկրականի կապոյտ ջուրերու ափին: Խաղաղաշտ եւ լոգանք: Խմբական պտոյտներ, դասախօսութիւններ եւ գեղարուեստական երեկոյթներ:

ՕՐԱԿԱՆ 9.50 Ն. Ֆ.

Արձանագրութեան համար դիմել՝ ամէն Ուրբաթ երեկոյեան ժամը 8էն – 10, և Շաբաթ օրերը ժամը 4 – 8, 17 Րիւ Պէօ.

Գաւառը դիմել հետեւեալ հասցէներուն.—

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Գազարեան Վուայաժանս, 31, Լա Քանըպիէռ:

ԼԻՈՆ.— Պէրպէրեան, 39 Րիւ Տիւնուառ:

ՎԱԼԱՆՍ.— Մաղաքեան, 14 Րիւ Ֆրանքլէն:

ՏԷՍԻՆ.— Լիւլէճեան, 16 Րիւ Քոլի:

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Խրիմեան, 2 Րիւ Ռապըլէ:

ՆԻՍ.— Գաբրիէլեան, 19 Պուլվ. Մանեան:

ԱՐԵՒԸ բնութեան կուտայ կապոյտ երկինք, կանաչ սար ու ձոր, գոյնզգոյն ծաղիկներ եւ զուարթ լոյս...

ԱՐԵՒԸ կրնայ ձեր տունն ալ ողողել իր զուարթ լոյսով ու գոյներով եթէ ձեր բնակարանը ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ, ԶԱՐԴԱՐԷՔ եւ ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՒՄԱՅԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e

Tél. : ARC. 26-61 — Métros : Halles et Chatelet

136, Rue des Bourguignons, Asnières-Bois Colombes

Tél. : GRE. 09-47

11, Bd. de la République, La Garenne

Tél. : STA. 19-06

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Մեր սեփական արտադրութիւնը եղող և ամէնէն արդիական ճաշակով հնարուած առաջնակարգ ներկեր, գոյներու մեծ ընտրութիւն սէնթէթիք եւ վինիլիք պատրաստութիւններու: Նորոյթ եւղաներկեր, պատի սիրուն թուղթեր, ամէն տեսակ լինոլէոմ եւ փլասթիք:

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը:

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON. PARIS 12e 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e

166, AV. ARISTIDE BRIAND, PAVILLON-SOUS-BOIS - SEINE

4 BIS, RUE P. V.-COUTURIER, ARGENTEUIL - S. ET O.

24 RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER, ALFORTVILLE

48 BIS. RUE DALAYRAC. FONTENAY SOUS BOIS

ՁԵՐ ԲՈԼՈՐ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

→ ՄԷԿ ՀԱՍՑԷ ←

OFFICE INTERNATIONAL DES VOYAGES

36, Galerie Monpensier, PARIS

(Jardin du Palais Royal)

RIC. 54-30 et 72-80

Միակ լիսանս ունեցող գործակալութիւնը որ հայ տնօրէն մը ունի.— ՔՐԻՍԹԻԱՆ ՃԵՐՄԱԿԵԱՆ

ՕԴԱՆԱՒ, ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ, ՆԱՒ: ՎԻԶԱ ԵՒ ՏՈՄՍԵՐՈՒ ԲՈԼՈՐ ՁԵՒԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՁՐԻ, ԿԸ ԲԱՒԷ ՀԵՌԱՁԱՅՆԵԼ

Բոլոր տոմսերու գիները պաշտօնական գիներն են, ոչ մէկ յաւելում:

Licence d'Etat agrée par la Direction Générale du Tourisme Français sous le No 438

Agrée IATA - ATAF - Atlantique Nord et Sud - USAV.

ՀԱՅ ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԵԱՄԲ ՄԻԱԿ ՃԱՄԲՈՐԴԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԷՋ

Այս տարի կը կազմակերպէ ճամբորդութիւններ

ԴԷՊԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Ամէնէն նպաստաւոր եւ հանգստաւէտ պայմաններով համաձայնութեամբ Խորհրդային եւ Ֆրանսական սպասարկութեանց

16 Սեպտեմբեր եւ 18 Դեկտեմբեր

ՓԱՐԻԶ – ՄՈՍԿՈՒԱ – ԵՐԵՒԱՆ

Օդային գիծով, տեւողութիւն 16 օր

ԳԻՆ՝ 2420 Ն. Ֆ., որուն 242 Ն. Ֆ.ը կանխիկ եւ մնացեալը ամսականով:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ն. Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ն. Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ն. Ֆ. — Հատը՝ 0.25 Ն. Ֆ.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 26 ՅՈՒԼԻՍ

MERCREDI 26 JUILLET 1961

37ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9161 — 37EME ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 17ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4962

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՄՈՒԹ ԱՄՊԵՐ

Վերջին շաբաթներու անցուդարձերը աշխարհի զանազան մասերուն մէջ այն տպաւորութիւնը կը թողուն, որ «մութ ամպեր» կը սկսին կուտակուիլ քաղաքական հորիզոնին վրայ :

Պերլինի, Քուվէյթի, Պիզերթի, Քոնկոյի, Լաոսի տագնապները, Ալժերիոյ խնդիրը, հիւլէական զէնքերու, ապազինման եւ այլ առկախ բարդ հարցերու շուրջ տեղի ունեցող անվերջանալի վիճաբանութիւնները ակամայ յոռետեսութեան կը մղեն մարդս :

Եթէ այս բոլորին վրայ աւելցնենք նաեւ հակամարտ երկու մեծ ճակատներու զրոյցումը սպառազինման վարկերը աւելցնելու մասին՝ պատկերը կ'ըլլայ կատարեալ :

Ծանր սպառնալիքներու ենթարկուած է խաղաղութիւնը :

Մակայն «խաղաղութեան» մասին ամէն բարձրաձայն կը խօսի ա՛ն, որ ամէնէն շատ կը սպառնայ բռնաբարել զայն :

Յուլիս 8ին Մոսկուայի մէջ, զինուորական ակադեմիաներու շրջանաւարտներուն առջեւ երկար ճառ մը խօսելով, Խրուշչեւ կը յայտարարէր .

— Ընկերնե՛ր, Սովետական Միութիւնը խորապէս խաղաղասէր պետութիւն է : Աշխարհի մէջ չկայ ուրիշ երկիր մը, որ այնքան շատ բան ընէր կայուն խաղաղութեան եւ միջազգային համագործակցութեան ապահովութեան համար :

Եւ իր ըսածը հաստատելու համար կը յիշէր կարգ մը օրինակներ .— Լեհաստանի առաջարկը Եւրոպայի կեդրոնը ապահիւլէական գօտի մը ստեղծելու մասին : Ուրիշի հողին վրայ գտնուած օտար զօրքերու պարպումը : Երկու ճակատներու միջեւ ոչ-յարձակողական դաշինքի կնքումը : Ցանկարծակի յարձակումը խափանելու համար՝ չէզոք գօտիի երկու կողմերը գտնուող զինուած ուժերու փոխադարձ հակակշիռը եւ օդային լուսանկարումներու սահմանումը :

Խրուշչեւ կը զանգատէր, որ չեն ընդունուած այս առաջարկները, որոնք պիտի նպաստէին «միջազգային լարուածութեան թուլացման, պաղ պատերազմի վերացման եւ փոխադարձ հասկացողութեան բարելաւման» : Կը խոստովանէր սակայն, որ նոյնիսկ անոնց ընդունուելու պարագային, ընդհանուր եւ լրիւ զինաթափումը կը մնայ ամենագլխաւոր խնդիրը, որուն լուծումը արմատապէս կը կանխէր միջազգային ամբողջ կացութիւնը եւ վստահութիւն կը ներշնչէր մարդոց, թէ չի բռնկիր համաշխարհային երրորդ պատերազմ :

Սակայն ամէնէն աւելի շեշտը կը դնէր Պերլինի եւ Գերմանիոյ խոցելի խնդիրներուն վրայ :

Ինչպէս կը յիշուի, 1958 Նոյեմբերին Խրուշչեւ ծանօթ յուշագիր մըն էր ղրկած Մ. Նահանգներու, Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ կառավարութեանց, պահանջելով մինչեւ վեց ամիս պարպել արեւմտեան Պերլինը : Տեսակ մը վերջնագիր : Դաշնակիցները տեղի չտուին :

Խրուշչեւ չհամարձակեցաւ գործադրել սպառնալիքը արեւելեան Գերմանիոյ կառավարութեան հետ անջատ հաշտութեան դաշնագիր մը կնքելու մասին :

Եւ հա՛ն շուրջ երեք տարիէ ի վեր առկախ կը մնայ խնդիրը : Դաշնակցային Գերմանիա եւս դիրք ճշդած է այս հարցին մէջ արեւմտեան դաշնակիցներու հետ :

Յուլիս 20ին Ֆրանսայի Ազգային ժողովը զբաղեցաւ գերմանական խնդրով, դիմաւորելու համար սպառազինման եւ բոլշեւիկեան նոր սպառնալիքին : Բոլոր երեսփոխաններն ալ — բացի համայնավարներէն — պաշտպանեցին քաղաքականութիւնը կառավարութեան, որուն տեսակէտը լայնօրէն պարզեց արտաքին նախարարը, Քուվ տը Միւրվիլ :

Միացեալ Նահանգներն ու Անգլիա նոյնպէս հաստատեցին թէ ամուր կը մնան իրենց դիրքերուն վրայ եւ երբե՛ք պիտի չզիջին սպառնալիքներու առջեւ :

Դաշնակիցներու միացեալ ճակատը բաւական մտածել պիտի տայ Խրուշչեւի, որ զինուորական Ակադեմիայի շրջանաւարտներուն առջեւ կը յոխորտար .

« Ընկերնե՛ր, սովետական բանակը մեր հայրենիքի թշնամիներուն դէմ փառապանծ շատ յաղթանակներ է տարած : Անիկա այժմ աշխարհի մէջ ամէնէն առաջաւոր եւ ամենահզօր բանակն է : »

Է՛ր երբեմն այս ոճով կը բարբառէր ուրիշ մենատէր մը, որ կը կոչուէր Հիթլէր :

ՀՐԱՆՏ — ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՊԻԶԵՐԹ

ԱՄԷՆ ԲԱՆ ՎԵՐՋԱՑԱԾ ՉԷ

ՊՈՒՐԿԻՊԱ ՔԵՆԸՏԻԻ ԿԸ ԳՐԷ

Պուրկիպա շատ ուրախ էր որ ՄԱԿի ընդհ. քարտուղարը անմիջապէս պատասխանած է իր դիմումին եւ Թունուզ ժամանած : Երբ յայտնեց իր այդ ուրախութիւնը, «պարտականութիւնս է» պատասխանեց հիւսիսի մարդը իր արեւելքցի խօսակիցին :

Համըրշոլտ որոշեց Պիզերթ չերթալ, իր պաշտօնն է Թունուզիայի տրամադրութեան տակ գտնուիլ իր «լաւագոյնը ընելու համար» Պիզերթի հարցին կարգադրութեան ուղղութեամբ : Արդէն իրմէ առաջ ալ, դիւանագիտական մեծ եռուզեռ կը տիրէր մայրաքաղաքին մէջ : Մարոքի Թագաւորին արտակարգ դեսպանը կարգով խօսած էր Հապիպ Պուրկիպայի, ապա Ֆերաթ Ապպասի եւ «Ա. ՀԱԿ»ի միւս անդամներուն հետ :

Միւս կողմէ, Հապիպ Պուրկիպա որդի նամակ մը յանձնած է նախագահ Քենըտիի, հօրը կողմէ : Թէեւ այս նամակին պարունակութիւնը ծանօթ չէ, բայց կը կարծուի թէ Պուրկիպա անգամ մը եւս կը բողոքէ ֆրանսական «յարձակման» դէմ եւ կը շեշտէ թէ Ֆրանսա չի հնազանդիր Ապահովութեան Խորհուրդի հրահանգներուն :

Պուրկիպայի տղան, որ իր երկրին դեսպանն է Ուաշինկթընի մէջ, մօտ մէկ ժամ տեսակցութիւն ունեցած է արտաքին նախարար Տին Ռըսքի հետ եւ պարզած այն նոյն պատկերը զոր Մոնճի Սլիմ պարզած էր Ապահովութեան Խորհուրդին մէջ : Երբ տեսակցութենէն ետք, լրագրողները կը հարցնէին իրեն թէ ի՛նչ եղած է խօսակցութեան եզրակացութիւնը, Պուրկիպա որդի, շատ չոր շեշտով մը ըսած է .— «Կացութիւնը քաջալերական չէ : Կը թելադրեմ որ ազատ աշխարհը միջամտէ ուրիշ աշխարհի մը միջամտութենէն առաջ» : Պարզ է որ երկտասարդ Պուրկիպան կ'ակնարկէր Խորհ. Միութեան :

Յիշենք նաեւ թէ Ֆրանսան ալ բողոքագիր մը ներկայացուցած է Ապահովութեան Խորհուրդին, որուն մէջ կը շեշտէ թէ «արհամարհելով մարդոց իրաւունքը, Թունուզ վրէժ կը լուծէ Ֆրանսացի քաղաքայիններէ» :

Բողոքագրին մէջ, Ֆրանսա Ապահովութեան Խորհուրդին ուշադրութիւնը կը հրաւիրէ կարգ մը կէտերու վրայ .— Ա) Թունուզեան իշխանութիւնները դիտումով, կիներ եւ երախաներ խառնած են բանակին եւ Ազգային Պահակախումբին, որոնք Ֆրանսացիներուն վրայ յարձակեցան : Այդ է քաղաքային զոհեր գտնուելուն գլխաւոր պատճառը : Բ) Ֆրանսական հրամանատարութիւնը, արդարեւ, հրահանգ տուած էր օդային ուժին որ չմիջամտէ բնակուած շրջաններուն մէջ : Ծովակալ Ամման ոչ նափալմ ռումբեր ունէր, ոչ ալ Պէ. 26 : Գ) Մեր առողջապահական խնամքներու առաջարկները մերժուեցան Թունուզցիներու կողմէ : Ասկէ զատ, Ֆրանսացիները կը ծանրանան իրենց հպատակներու (բոլորն ալ քաղաքային) ձերբակալութեան վրայ :

× Թունուզի մէջ Շարլ տը Կոլ փողոցը այսուհետեւ պիտի կոչուի «Սահմանաքար 233 — Նատոր» :

Ծանօթ է որ 233 թիւ Սահմանաքարը կը խորհրդանշէ Թունուզցիներուն սահարական պահանջները իսկ Նատորը այն շրջանն է որ, Պիզերթի մօտ, գրաւուած է, ֆրանսական ուժերու կողմէ :

× Արաբական Լիկան դանդաղ նիստէ մը ետք խստօրէն քննադատեց ֆրանսական «յարձակումը» եւ որոշեց «զինամթերքով եւ զինուորներով օգնել Թունուզիայի», Թունուզցի պատուիրակը Թաշէպ էլ Սահպանի յայտարարած էր թէ Թունուզեան ինքզինքը պատերազմի մէջ կը նկատէ Ֆրանսայի հետ :

× Անգլիոյ արդարութեան նախարարը երեսփոխանական ժողովին առջեւ յայտարարեց թէ Պիզերթ կարեւոր է Արեւմուտքի պաշտպանութեան համար :

× Խորհ. Միութեան հանրապետութեան Նախագահը Պրէժնեւ յայտարարեց թէ Թունուզիայի վրայ ֆրանսական «յարձակումը» լուրջ վտանգ մըն է համաշխարհային խաղաղութեան համար :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼՈՆՏՈՆ ժամանած է Մ. Նահանգներու պաշտպանութեան նախարարը՝ Մաքնամարա եւ անմիջական տեսակցութիւն ունեցած է Անգլիոյ պաշտպանութեան նախարար՝ Ուաթքինսընի հետ, Պերլինի ապահովութեան համար ձեռք առնուելիք միջոցներուն շուրջ : Նախապէս, Փարիզի մէջ, Մաքնամարա տեսակցեցաւ Ատլանտեան Ուխտի զինուորական ուժերու ընդհանուր հրամանատար՝ զօրավար Նորսթատի հետ :

ՀՌՈՄԷՆ կը հաղորդեն թէ նախագահ Ֆանֆանի Խ. Միութիւն պիտի այցելէ Օգոստոս 2էն 5 :

ԻՐԱՔԵԱՆ պաշտօնական շրջանակներուն համաձայն Քուվէյթի էմիրը տարեկան քառասուն միլիոն տինարի հատուցում խոստացած է Պաղտատի, եթէ այս վերջինը հրաժարի հողային իր պահանջներէն :

ԿԱՄԱՐԻՆ Հավանա հասաւ, ուր, ընդունուեցաւ Ֆիտել Քասթրոյի կողմէ : Խորհրդային Տիեզերագնացը պիտի մասնակցի «Յուլիս 26»ի յեղափոխական շարժման տարեդարձին :

ՄՈԶԵԼԻ նահանգը ու յատկապէս Մէս քաղաքը դատերարեմը եղան արիւնահեղ կռիւներու եւ սպանութիւններու, երբ մահմետականներ եւ Ֆրանսայի վայրաչուներ «իրարու հաշիւ մաքրեցին» : Կռիւները սկսան երբ մահմետականներ կրակ բացին սրճարանի մը մէջ նստած վայրաչուներու վրայ, այս վերջինները ու օգնութեան եկած ուրիշ վայրաչուներ փողոց իջան ու սկսան կռիւները : Վերջին լուրերուն համաձայն հինգ հոգի սպաննուած եւ քառասուն հոգի վիրաւորուած են : Կարգը հաստատելու համար խիստ միջոցներ ձեռք առնուած են :

ԿՐՈՄԻՔՕ յայտարարած է Դաշնակցային Գերմանիոյ Մոսկուայի դեսպանին, թէ որոշած են ստորագրել հաշտութեան դաշնագիր մը Արեւելեան Գերմանիոյ հետ եւ Արեւմուտքի հակառակութիւնը «ոչ մէկ արժէք ունի» : Խորհրդային արտաքին նախարարը ըսած է նաեւ, թէ հաշտութեան դաշնագրի ստորագրումէն ետք «պատրաստ ենք զինուորական ուժեր կեդրոնացնելու Էլպայի երկայնքին, ցոյց տալու համար որ զօրավիգ կը կանգնինք Արեւելեան Գերմանիոյ, յետոյ, կը տեսնենք թէ ինչ կ'ընեն ձեր բարեկամները» :

ԻՐԱՔ որոշեց չմասնակցիլ Արաբական Լիկայի այն նիստերուն, որուն ներկայ պիտի ըլլայ Քուվէյթի պատուիրակը :

"ՅԱՌԱՋ"Ի ՆՈՐ ԹԵՐԹՕՆԸ

Քանի մը օրէն կը վերջանայ ծանօթ վիպագիր Ստեփան Զօրեանի պատմական վէպը, «ՀԱՅՈՑ ԲԵՐԴԸ», զոր մեր ընթերցողները այնքան հետաքրքրութեամբ կարդացին : Եւ վաղը կը սկսինք հրատարակել ԱՐՄԷՆ ՇԻՏԱՆԵԱՆԻ շատ յայտնի ժողովրդական – յեղափոխական վէպը՝

ԹԻԱՊԱՐՏԸ

խորագրով, որուն նիւթը կը կազմէ 1895ին յաջորդող հայկական եւ մանաւորաբար Վանի գաւառներուն դէպքերը, պատմուած արեւմտահայ կենդանի լեզուով :

Առանց մանրամասնութիւններու մէջ մտնելու, վստահ ենք որ մեր ընթերցողները հեւ ի հեւ պիտի հետեւին բոլոր դրուագներուն, ուր պիտի յայտնուին վերէժխնդրական գործողութիւններ, խորհրդաւոր անցուդարձեր եւ որոնց բոլորին դերակատարն է յեղափոխական մը, ՎԱՆԱԿԱՆ անունով, յաճախ նաեւ ծպտուած, եւ որ իր կեանքին նպատակ ընտրած է ազատագրել տառապանքի որջերուն մէջ առեւանգուած երիտասարդ Հայուհիներ, դուրսի կեանքէն եւ ամէն յարաբերութիւններէ զրկուած :

Րաֆֆիական շունչով եւ հետաքրքրութեամբ գրուած Արմէն Շիտանեանի վէպերու շարքին կը պատկանին նաեւ Վանականը եւ Աւազակապետը, նոյն միջավայրէն առնուած, ժողովրդական տիպարներով, ինչպէս նաեւ վտանգաւոր շատ մը դէպքերու կուգան իրենց զօրծակցութիւնը միացնել Քիւրտ ցեղապետներ : Պակաս չեն նաեւ հայ դաւաճաններ, որոնք եւս կը գտնեն իրենց արժանի պատիժը, երբ նուիրական դաշոյնները կը կատարեն իրենց փրկարար դերը :

Մ. Պ.

ՄԵՐ ԱՅՑԵԼՈՒՆԵՐԸ

Խմբագրատուն այցելեցին՝

1.— Ընկ. Վահէ Օշական (Պէյրութէն), որ արձակուրդը պիտի անցընէ Լոնտոն :

2.— Պ. Անդրանիկ Երամեան (Պէյրութէն), որ շրջագայութիւն մը կատարեց Եւրոպայի մէջ :

3.— Պ. Քիրազեան (Վիէննա), որ շրջապտոյտ մը կը կատարէ Ֆրանսայի մէջ :

4.— Պ. Հայկազեան, Եգիպտոսի մեր ընկերներէն, որ արձակուրդը պիտի անցընէ Ֆրանսայի մէջ :

5.— Տիկին Շամիրամ Ալան (Ամերիկայէն) որ Հայաստանէն կը վերադառնայ :

ՎԱՂԸ

ՄԵՐ ՆՈՐ

ԹԵՐԹՕՆԸ

ՀԱՅ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ՊՈԼՍՈՅ ՄԷՋ

—o—

ԽՄԲ.— Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին ներկայութիւնը, Պոլսոյ մէջ, առիթ դարձաւ որ արտասանուին կամ հրատարակուին բազմաթիւ ուղերձներ: Մեծամասնութիւնը տիրացուական զեղումներ, յաճախ հասարակ տեղիքներ, անխուսափելի ոտանաւորներ,— քիչեր միայն, վերէն վար եւ վարէն վեր, կրցած են փրկել իրենց յաւակնոտութիւնը «բան մը ըսելու» ցանկութեան մէջ: Կը պակսի թիւը, կը պակսի իրողութիւնը, կը պակսի գաղափարը, — պատմութեան տրուելիք նիւթը:

Մաղելով բոլոր ուղերձները, պիտի քաղենք ինչ որ կրնանք գտնել մեր սպասածէն: Նման առիթներով՝ « բան մը ըսելու » լաւագոյն ձեւն է այն զոր գործածած է Տոքթ. Վարդան Կոմիկեան, այն հանդիպումի պահուն, որ կազմակերպուած էր կաթողիկոսին ներկայացնելու համար Պոլսոյ գրողները եւ մտաւորականները: Ահաւասիկ.—

Պոլսոյ Հայոց ներկայ մշակութային անուն փոքր է: Բայց Պոլսոյ հայ մշակութային փառաւոր անցեալը ծանօթ է բոլորիս:

Ոչ որակի, ոչ ալ քանակի զուգակշիռ մը կը թուի նպաստաւոր ըլլալ ներկային, բայց բան մը կայ որ մխիթարական է եւ այդ ալ Պոլսոյ արդի հայ գրականութեան, գաղափարի եւ ուղղութեան անկախութիւնն է:

Այս ինքնուրոյնութիւնը կը զարգանայ երեք շրջաններու մէջ, սկսեալ 1923էն, որ Թուրք Հանրապետութեան հռչակման թուականն է:

Առաջին շրջանը, մինչեւ 1931, *կը տեւէ տասնամեակ մը եւ առաւելապէս հրապարակախօսական բնոյթ ունի, ինչպէս պարտ էր ըլլալ: Հին Զարթօնքի շրջանն ալ այդպէս սկսած էր:*

Շրջանի օրաթերթերը, «Ժամանակ», « Նոր Լուր », « Աւետիս», «Մարմարա», « Ազդարար », «Շեփոր», «Փարոս» եւ « Արշալոյս » գետին կը տրամադրեն եւ հին ու նորավարժ գրիչներ կուգան կ'եռեւին ու կը յայտնուին այդ թերթերուն մէջ:

Այս շրջանի կարեւոր պարբերաթերթը կը հանդիսանայ « Հայ Կին »ը՝ խմբագրութեամբ Հայկանոյշ Մառքի, որու կը հետեւի Զարմայր Վր.ի « Հայ Խօսնակ » կրօնաբարոյական ամսաթերթը:

Կը հրատարակուի Ազգ. Հիւանդանոցի Տարեգիրքը: Յետոյ Բագարատ Թեւեանի Տարեգիրքը, որ իր սկզբնաւորութիւնը կ'ընէ:

Այս շրջանը աղքեցութեան տակ է նախ քան Ա. աշխարհամարտ տիրող գրական գեղարուեստական ճաշակին եւ ըմբռնումին:

Երկրորդ շրջանին սկիզբը կը դնենք 1931 *թուականին վրայ, որովհետեւ այդ թուականին մասնաւոր թափ մը կը ստանայ Պոլսոյ հայ գրական կեանքը նոր գրական հանդէսներով եւ պարբերաթերթերով եւ մանաւանդ անոնց մէջ երեւցող բոլորովին նոր գրական դէմքերով:*

Այս նորահաս գրիչներով ահա կը կազմուին բուն հանրապետական շրջանի գրական սերունդին հիմնական առաջին շարքերը:

Այս նոր գրողները հայ լիսէներու, Կեդրոնականի, Մխիթարեանի կամ Պէզազեանի շրջանաւարտներն են մեծ մասով:

Հին ուղղութեան դէմ դժգոհ այս տղաքը մէկէ աւելի հանդէսներով խորքի եւ ձեւի նոր կերպերով կ'ուզեն նոր կեանք մը բերել հայ գրական ըմբռնումին:

Այս նոր շարժումը կը զարգանայ նոր պարբերաթերթերու եւ գրական հանդէսներու շնորհիւ, ինչպէս «Զարթօնք», «Արձան», «Պատկեր» ամսաթերթերն ու աւելի վերջ «Բանբեր» շաբաթաթերթն ու « Ամսուան Գիրք », « Աշխատանք », «Անիւ», « Ծառաղայթ », « Լոյս » ամսագիրներն ու շաբաթաթերթերը:

1954*ին, ընկերակցութեանց, նոր օրէնքին հիման վրայ, ամէն վարժարան կ'ունենայ իր Սանուց Միութիւնը՝ մշակութային նկարագրով:*

Կեդրոնական Սանուցը կը հրատարակէ իր օրկանը՝ «Հանդէս Մշակոյթի»ն, Մխիթարեան Սանուցը՝ իր «Սան»ը, որոնք կը սատարեն գրական գեղարուեստական շարժումին:

Թատերական կեանքն ալ կը սկսի խըմորուիլ, մանաւանդ Սանուց Միութիւններու բեմերուն վրայ եւ դուրսը՝ հոյլ մը սիրողներու ջանքերով:

1948*ին լոյս կը տեսնէ նաեւ «Դէպի Լոյս» շաբաթաթերթը, որու ամենակարեւոր գործունէութիւնը կ'ըլլայ քանի մը նորահաս բանաստեղծներու քերթուածները ամփոփել առանձին գրքոյկներու մէջ՝ իր մատենաշարով:*

Այս միջին շրջանը, որ մինչեւ 1950 *ամէնէն երկարն ու արդիւնաւորը եղած է, կը յատկանշուի անով որ գրական նոր սերունդ մը ինքզինքը կը հասցնէ իր իսկ ձեռքով հիմնուած գրական հանդէսներով եւ բոլորովին կը ձերբազատուի երէցներու ազդեցութենէն ու կը բանաձեւէ իր համոզումները արուեստի մասին:*

« Առաջին շրջանի անհատապաշտ ձըգտումներուն փոխարէն, այս շրջանի գըրողները վերադարձ մը կը փորձեն դէպի իրապաշտ դպրոցի երեւման առաջին տարիները, դէպի ժողովուրդը շարժում մը փորձելով դարձեալ՝ աւելի մօտենալու համար զանգուածին, զարգարուն եւ շողշողուն արտաքինի մը չմորանքէն աւելի, խորքի եւ բովանդակութեան արժէք մը պարտադրելով անոր՝ արտայայտութեան ինքնատպութեան մը մէջ»:

Այս շրջանին առաւելապէս կը զարգանայ նորավէպի սեռը:

Քերթողական նոր ըմբռնում մը երեւան կուգայ 1945ի շուրջ՝ ձեւի ու խորքի ամբողջովին նոր կաղապարներով եւ դէպի հաւաքականը եւ համամարդկայինը ձգտումով:

Կամաց կամաց քերթողական արդիւականն հոսանքները կուգան իբերախառնուիլ երիտասարդ բանաստեղծներու ըստեղծագործութիւններուն մէջ:

Այս շրջանին քանի մը գրողի շնորհիւ կը զարգանայ նաեւ երգիծական սեռը, իսկ մանկական գրականութիւնը կը շահի հանդէս մը «Պարտէզ»ը եւ Յ. Թ. Հինդլեան մատենաշարին մանկական փոքրիկ հատորները:

Շատ ցանցառ հրատարակութիւններ կ'ըլլան՝ գրքի ձեւով: Կ'երեւին Խաչիկ Ամիրեանի «Ովասիս»ը եւ այլ մէկ երկու տարեգիրքեր:

Երրորդ շրջանը որ 1950*էն դէպի այս օրերը կ'երկարի, իր սկիզբէ օրերուն՝ անկումային վիճակ մը կը պարզէ:*

Նախորդ քսանամեակի խանդավառութիւնը մարած է: Լռած են գրական պարբերաթերթերը եւ Ազգ. Հիւանդանոցի Տարեգիրքը:

Թորոս Ազատեան կը հրատարակէ « Աստղաբերդ » բանասիրական հանդէսը՝ միակը իր տեսակին մէջ,— շատ դադրած:

Գարեգին Պատրիարք կը հիմնէ «Շողակաթ»ը, կրօնաբարոյախօսական բովանդակութիւնով՝ Ս. Խաչ Դպրեվանքին օրկանը:

Այս ամլութեան փոխարէն, սակայն, բացառիկ թափ կը ստանար բանաստեղծութիւնը, որ կը զարգանայ քանի մը առաջնորդող դէմքերու շուրջ:

Իսկ վերջին հնգամեակին՝ կարծես 1931ի զարթօնքը կը կրկնուի նոր եւ երկսեռ ուժերով, որոնք հրապարակ կը նետուին դպրոցական շարքերէն, ինչպէս եղած էր նախապէս:

Այս երիտասարդ ուժերը կը համախըմբուին մանաւանդ «Սան» հանդէսին եւ նոր ամսաթերթի մը «Թօ» պարբերաթերթին շուրջ, զոր հիմնեցին երկու Կեդրոնականցի պատանիներ:

*Զոյգ օրաթերթերն ալ, (*Մարմարա եւ Ժամանակ*), գրական էջեր բանալով պարբերաբար կ'օգնեն այս նոր շարժումին:*

Վերջին քանի մը տարիներու ամէնէն մխիթարական երեւոյթներէն են նաեւ Սանուց Միութիւններու հրատարակչականները, որոնց մատենաշարերէն լոյս տեսան տասնեակ մը արժէքաւոր հատորներ՝ Պոլսոյ հայ ծանօթ արձակագիրներու եւ բանաստեղծներու գործերով:

Կ'արժէ նաեւ յիշել Թ0 պարբերաթերթին մատենաշարին կատարած նոր-գրական արժէքներու վերհրատարակութիւնը, փոքր հատորներով:

Ահա պատուզը մեր անձուկ անդաստանին, զոր երբեւ խաչրուռ կը մատուցանենք Վեհիդ, այն համոզումով թէ Օրհնութեամբդ բեղնաւոր, վաղը աւելի առատ՝ պիտի բերէ իր արդար վաստակը Հայ Մեծ Մշակոյթին:

ՎԱՐԴԱՆ ԿՈՄԻԿԵԱՆ

ՃՇԴՈՒՄ.— Այս հակիրճ տեսութեան համար տրամադրուած ժամանակին սղութեան պատճառաւ, հանդէսներու եւ թերթերու անուններուն մէջ կարգ մը մոռացումներ եղած են, ինչպէս «Կոււմ», «Բուլիս», «Դար» եւ ուրիշներ:

ՍՏԵՓԱՆ ԶՕՐԵԱՆ

—o—

Բ.

1910ական թուականներուն Զօրեան կը տպագրէ իր առաջին պատմուածքները պարբերական մամուլի էջերուն մէջ: Տարին մէկ քանի պատմուածք, եւ ահա աստիճանաբար կը ձեւաւորուի իր առաջին գիրքը՝ «Տխուր մարդիկ» (1918), *որ կ'ընդունուի ցնծութեամբ:*

Այս գիրքին յառաջ բերած տպաւորութիւնը գրական առումով ձեւակերպած է Դ. Դեմիրճեան, դասախօսութեան մը ընթացքին. «Այդ գրքում ես զգում եմ մեր ազգային գրականութեան եւ եւրոպական գրական ձեւերի համադրութիւնը, մի բան, որ մինչեւ այժմ մենք չունէինք: Հայկական արձակում ազգային ձեւի սկզբնաւորողը եղաւ Աբովեանը, շարունակողները՝ գիւղագիրները, իսկ եւրոպական ձեւը հիմք դրեց Շիրվանզադէն: Այս երկու ձեւերի համադրութիւնը առաջին անգամ տեսնում եմ այս փոքրիկ գրքոյկում »:

Դ. Դէմիրճեանի այս գնահատականը գրականութենէն ներս դեռ նոր ոտք կոխած սկսնակի մը հասցէին, արդիւնք էր Զօրեանի ոճի մշակումին եւ գրականութեան մօտենալու իր եղանակին: Զօրեանէն առաջ շատեր, նոյնիսկ տաղանդաւորներ, կը գրէին աւանդական կանոններով՝ նկարագրութիւնը մէկ տեղ, պատմութիւնը՝ ուրիշ տեղ, մէկը միւսէն անջատ, առանց իրարու հանդիպելու:

Զօրեան իր պատմուածքներուն մէջ կիրարկեց ժամանակի գեղագիտական ըմբռնումներուն հաշտ եղող ոճը՝ նկարագրութիւններն ու անցքերը ի մի ձուլել: Իրականութեան մէջ, իրմէ առաջ նոյն ոճը կիրարկած էր Յով. Թումանեան, իր արձակներով:

Գրադատներուն կարծիքով, Զօրեան ազդուած է երկու գրագէտներէ: Առա-

ՎԱՆԻՆԱ ՎԱՆԻՆԻ

—o—

— Սիրելիս, խօսեցաւ վերջապէս երիտասարդը, կը ցաւիմ որ այսքան սիրեցէք զիս: Իզուր կը փնտռեմ այդ սիրոյն արժանացած ըլլալուս պատճառը: Հաւատացէք ինծի, վերադառնանք աւելի քըրիստոնէավայել զգացումներու, մոռնանք անցեալի մեր ցնորքները, որոնք պատճառ դարձան մեր չփոթութեան: Ես չեմ կրնար ձեզի պատկանիլ: Իմ բոլոր դժբախտութիւններս թերեւս արդիւնքն են այն մեղապարտ դիրքին, որուն մէջ ես գտնուեցայ յաջորդաբար: Ինչո՞ւ համար անսացի մարդկային զգուշաւորութեան խրատներուն, ինչո՞ւ համար չձերբակալուեցայ իմ ընկերներուս հետ միասին, Ֆորլիի ճակատագրական գիշերը, ինչո՞ւ համար պատնէշին վրայ չէի վտանգի պահուն: Ինչո՞ւ համար իմ բացակայութիւնս ամէնէն անողոք կասկածներուն տեղի տուաւ: Իտալիոյ ազատագրութեան սէրէն զատ, ունեցած ուրիշ կիրք մը …

Վանինան զարմացած էր տեսնելով Միսիրիլլի փոփոխութիւնը: Առանց շափէ դուրս նիհարցած ըլլալու, անիկա այնուամենայնիւ երեսուն տարեկան մարդու մը երեւոյթը ստացած էր:

Այս փոփոխութիւնը վերագրեց բանտին մէջ անոր անցուցած տանջալից ու վատ կեանքին: Արցունքները խեղդեցին զինքը.

— Ոհ, հեծկլտաց, բանդապահները որ խոստացած էին բարութեամբ վարուիլ քեզի հետ …

Իրականութիւնը այն էր որ մահուան սեմին. բոլոր քրիստոնէական սկզբունքները, որոնք կրնային համաձայնիլ Իտալիոյ ազատագրման կիրքին հետ, վերածնած էին երիտասարդ քարբոնարոյի սրտին մէջ:

Հետզհետէ, Վանինա նշմարեց որ, այն տարօրինակ փոփոխութիւնը որ յառաջացած էր իր սիրականին մօտ, բոլորովին բարոյական էր, եւ որեւէ կապ ու առընչութիւն չունէր բանտին մէջ անոր անցուցած վատթար կենցաղին հետ: Այս մտածումը աւելի եւս կրկնապատկեց իր անսահման վիշտը:

Միսիրիլլի լռած էր, մինչ Վանինա կը խեղդուէր իր հեծկլտուքներուն մէջ:

Ինքն ալ քիչ մը յուզուած, Միսիրիլլի ըսաւ յանկարծ.

— Եթէ բան մը կար որ ամէնէն շատ կը սիրէի այս աշխարհի մէջ, անիկա դուք էիք, Վանինա: Հիմա, սակայն, Աստուծոյ շնորհիւ, կեանքիս մէջ մէկ նպատակ ունիմ՝ պիտի մեռնիմ բանտին մէջ, կամ՝ փնտռելով Իտալիոյ ազատագրումը …

Դարձեալ լռութիւն տիրեց: Ի հարկէ Վանինան անկարող էր խօսելու, թէեւ կը փորձէր ի զուր:

Միսիրիլլի աւելցուց.

— Դաժան ու անողոք է պարտականութիւնս, բարեկամուհիս: Եւ սակայն, եթէ այդ պարտականութեան ընթացքին չըլլար եւ ցաւը, ո՞ւր կը մնար հերոսութիւնը: Խոստացէք ինծի որ այլեւս պիտի չաշխատիք զիս տեսնել:

Որքան որ թոյլ կուտային իր բաւական նիհարցած շղթաները, գաստակի փոքրիկ շարժումով մը, իր մատները երկարեց Վանինային:

— Եթէ ձեզի այնքան սիրելի եղած անձի մը կողմէ խորհուրդ մը կ'ուզէք, ամուսնացէք այն արժանաւոր մարդուն հետ, որ ձեր հայրը պիտի ընտրէ: Այլեւս երբեք մի ջանաք զիս տեսնել, այլեւս օտարականներ ըլլանք իրարու: Դուք բաւական խոշոր գումար մը յատկացուցիք հայրենիքի դատին համար: Եթէ երբեւիցէ մեր հայրենիքը ձերբազատուի իր բռնակալներէն, այդ գումարը հարազատօրէն ձեզի պիտի վճարուի ազգային ինչքերէն:

Վանինա սահմռկած էր: Իր բոլոր խօսակցութեան ընթացքին Փիեթրոյի աչքը փայլած էր միայն այն պահուն, երբ արտասանած էր հայրենիք *բառը*

Իվերջոյ, հպարտութիւնը օգնութեան հասաւ երիտասարդ իշխանուհիին: Իր հետ բերած էր ադամանդ եւ փոքրիկ խարտոցներ: Առանց պատասխանելու Միսիրիլլիի, այդ բոլորը տուաւ անոր:

— Կ'ընդունիմ, իբր պարտականութիւն, պատասխանեց այս վերջինը, կ'ընդունիմ, որովհետեւ պարտիմ փախուստ տալ. սակայն, երբեք պիտի չտեսնեմ ձեզ, կ'երդնում ձեր նոր բարիքներուն առջեւ: Մնաք բարեաւ, Վանինա, խոստացէք երբեք չգրել ինծի, եւ երբեք չաշխատիլ զիս տեսնել: Թողէք զիս ամբողջովին իմ հայրենիքիս, ես մեռած եմ ձեզի համար … Մնաք բարեաւ …

— Ոչ, գոչեց Վանինա բարկաճայթ, կ'ուզեմ որ գիտնաս թէ ի՞նչ ըրի՝ … նորոգուած քեզի հանդէպ ունեցած սէրէս …

Եւ պատմեց անոր իր բոլոր գործունէութիւնը այն օրէն սկսեալ, երբ Միսիրիլլի բերդը Սան Նիքոլայի դղեակը, … անձնատուր ըլլալու համար …

Երբ այս պատմութիւնը վերջացուց …

— Այս բոլորը ոչինչ, ըսաւ Վանինա … ես աւելին ըրի քու սիրոյդ համար:

Եւ պատմեց իր դաւաճանական … քը …

— Ոհ, հրէշ, աղաղակեց Փիեթրօ, … զազած նետուելով անոր վրայ եւ իր … թաններով աշխատելով զայն սպաննել:

Եւ կրնար յաջողիլ, եթէ բանտապահ … վրայ չհասնէր առաջին իսկ աղաղակներուն:

Զսպեց Միսիրիլլին:

— Առ, հրէշ, չեմ ուզեր քեզի … կան մնալ, ըսաւ Միսիրիլլի …

Եւ որքան իր շղթաները թոյլ … յին, Վանինայի երեսին շպրտեց … մանդներն ու խարտոցները եւ … հեռացաւ:

Վանինա մնաց քարացած …

Վերադարձաւ Հռոմ եւ թերթերը … զորդեցին թէ ամուսնացած էր … Տոն Լիվիօ Սավելլիի հետ:

ՍԹԵՆԴԱԼ

(13 եւ վերջ)

[illegible] Ձեխով, իսկ երկրորդը՝ Թումանեան։

Ինքնակենսագրական գրութեան մը մէջ Զօրեան կ'ըսէ. «Մի ժամանակ տարւում էի տպաւորապաշտներով ու խորհրդապաշտներով։ Բայց դա կարճ տեւեց. իրապաշտները միշտ էլ յաղթում էին»։ Այս «փոխանցումի» այս տարազը, զոր կ'առաջարկէ գրագէտը, հակասութեան մէջ է անոր ստեղծագործութեան բուն էութեան հետ։ Թերեւս կարելի ըլլայ ցոյց տալ տպաւորապաշտական թէքնի- ...ի դրոշմը իր գրելու ձեւին մէջ, (այս առումով ալ Լեւ Թոլսթոյ նոյնիսկ տպաւորապաշտ կ'անուանէր իրապաշտ Ձեխովը), բայց Զօրեան ենթարկուած չէ անկայուն ազդեցութիւններու, չէ տարուած «գրքային հրապոյրներով»՝ խոր յարգանք ունեցած է կենդանի կեանքին նկատմամբ։ Հոսկէ կը բխի իր սէրը Ձեխովի եւ Թումանեանի հանդէպ։

Ձեխովի գրականութեան մէջ՝ ժլատ միջոցներով, հակիրճ խօսքով երեւոյթները հոյակապ, համարեա լիակատար ըլլալու չափ սպառիչ պատկերը տալու վարպետութիւնը, անոր եզակի մարդասիրութիւնը գրաւած են Զօրեանը։ Յով. Թումանեանի գրականութեան մէջ՝ տաղանդի այն բարձրութիւնը, ուրկէ հանճարեղ բանաստեղծը կը դիտէր իր ժամանակաշրջանը, իր ժողովուրդի պատմութիւնը, անոր ներկան եւ ապագան։ Ի դէպ, Զօրեան առաջիններէն մէկն էր մեր գրականութեան մէջ, որ ըմբռնեց Յ. Թումանեանի արուեստին համամարդկային արժէքը եւ 910ական թուականներուն գրած քանի մը յօդուածներով պայքարեցաւ Թումանեանը միայն ազգային շըրջանակի մէջ պարփակելու սահմանուած «հայրենի եզերքի երգչի» եւ «Լերան երգչի» տիրապետող տեսակէտներուն դէմ։

Զօրեանի համար — ինչպէս եւ իր ուսուցիչներուն համար — գրականութիւնը հանդիսացած է աշխարհը, մարդը եւ ժողովուրդը ըմբռնելու եւ ճանչնալու ասպարէզ մը։ Համարեա իր բոլոր պատմուածքներուն մէջ մենք կը տեսնենք ըղձացումներու եւ միտքերու սուր եւ հակասական պոռթկումը, որ գոյութիւն ունէր այդ օրերուն, հայ իրականութենէն ներս։ Ամէն մէկ նոր պատմուածքով, մէջտեղ դրած եւ լուծել փորձած է կենսական հարց մը։ Այդ կենսական հարցերը լուծելու եւ քննելու պահանջէն ծընաւ նաեւ «տխուր մարդկանց» զօրեանական բարդոյթը։ «Տխուր մարդիկ»ը, ի հարկէ, շատ կողմերով կը յիշեցնէ Ձեխովը, որուն «մթնշաղի տխրութեան» մասին Մաքսիմ Կորքի կ'ըսէր. «Անզօր մարդոց այդ ձանձրանալի, գորշ ամբոխին քովէն անցաւ մեծ, խելօք, ամէն ինչի նկատմամբ ուշադիր մարդ մը, նայեցաւ իր տաղտկալի հայրենակիցներուն եւ տխուր ժպիտով մը, բայց կշտամբանքով, անյոյս թախիծը դէմքին եւ կուրծքին վրայ՝ գեղեցիկ, անկեղծ ձայնով ըսաւ. «Գէշ կ'ապրիք, պարոններ»։

Զօրեան ժառանգեց Ձեխովի ռէալիստական տրամադրութիւնը՝ «տխուր ժպիտը» եւ «կշտամբանքի շեշտը», բայց չդարձաւ լոկ հետեւող մը եւ ոչ ալ անզօր եւ անհեռանկար մարդոց «հայեցող երգիչը»։

Յօդուածներէն մէկուն մէջ, անդրադառնալով Ձեխովեան իրապաշտութեան հարցին, Զօրեան դիտել կուտայ, թէ «Ձեխով գրում էր կեանքի ստուերոտ կողմերի մասին, չբարձրացնելով իր ձայնը։ Դա գրական գիտակցուած հնարանք էր։ Ուշադիր ընթերցողը այդ հնարանքի ետեւում չի կարող չնկատել գրողի մեծ սիրտը»։

Հաւանաբար ոչ մէկ կէտի մէջ Զօրեան այնքան հարազատ չէ Ձեխովին, որքան արտաքնապէս առարկայական, ներքնապէս նուրբ, կարեկից, խոր մարդասիրութեամբ դրոշմուած պատմելու ձեւին մէջ։ Հարազատ է Ձեխովին եւ միաժամանակ ինքնատիպ է՝ ե՛ւ մեկնաբանութեամբ, ե՛ւ իր հերոսներուն աշխարհով ե՛ւ իր սեփական դիտելու եղանակով։

Զօրեանի «Տխուր մարդոց» պատմուածքներուն մէջ կան իսկապէս տխուր, անհետաքրքրական եւ քարացած հերոսներ եւ հասարակութեան կողմէ մերժըւած ու հիասթափութեան փապուղիներուն մէջ տուայտող «Անմեղ մեղաւորներ», որոնց տխրութիւնը ծնունդ առած է լայն, մեծ կեանք մը ունենալու կարօտէն, ստանալով ողբերգական գունաւորում։

ԵՐԿՐԱՅԻՆ ԴՐԱԽՏ ՄԸ

ՓՐԻՄԱՎԵՐԱ

Իպաթէ եւ Իպլա Մարկարիթա ագարակները շրջապատող հիւսիսային փարակուայեան ջունգլային մէջ՝ շուտ կը ծագի լոյսը։ Ագարակներու բոլոր բնակիչները առաւօտեան ժամը հինգին կ'արթըննան։ Տասնըութ ազգերու պատկանող հազարէ աւելի մարդիկ, իրենց երջանիկ օրը կը սկսին։ Աշխարհ շատ քիչ բան գիտէ անոնց մասին եւ աշխարհի աղմուկը դժուար մուտք կը գործէ Փրիմավերայի մէջ, այդ իրական «Գարնան երկիր»ին, զոր ստեղծեց հաւատքը, ճշմարիտ բարեպաշտութիւնը, բարութիւնը, մերձաւորին հանդէպ սէրն ու գրեթէ անհաւատալի գաղափարապաշտութիւն մը։

Առաջին Աշխարհամարտէն վերջ, դըժուարին տարիներուն, գերման ուսանող խըմբերհարտ Արնոլտ Գերմանիոյ մէջ հիմնեց համայնք մը, որուն նպատակն էր ապրիլ՝ առաջին քրիստոնեաներու հա- մակեցութեան եղբայրական կեանքը։

Ազգային – ընկերվարականներու իշխանութեան գլուխ բարձրացումը՝ բռնօրէն վերջ տուաւ նոր հիմնուած «Առաջին քրիստոնեաներու ագարակներ»ուն, բայց չկրցաւ մեռցնել անոնց ստեղծած ոգին։ Համայնքի անդամները ապաստանեցան Լիխթենշթայն եւ անկէ ալ անցան Անգլիա։ Երբ պատերազմը սկսաւ, գերմանահպատակ նախաքրիստոնեաները արգելափակուեցան կեդրոնացման կայաններու մէջ։ Հոն որոշեցին Ատլանտեան ովկէանոսը անցնիլ։ Ամերիկեան բոլոր երկիրներուն դիմում կատարեցին եւ բընակութեան արտօնութիւն խնդրեցին։ Միայն Փարակուէյ թոյլատրեց անոնց մուտքը իր սահմաններէն ներս։

Ժամէ ժամ Թորփիլահարուելու վախով՝ համայնքի այն ատենուան հարիւր յիսուն անդամները ապրանքատար հինցած նաւերով ճամբայ ելան դէպի Հարաւային Ամերիկա։ Փարակուէյ ընդարձակ տարածութիւն մը տրամադրեց անոնց՝ մայրաքաղաք Ասունթիոնի հիւսիսային կողմը, ուր, մօտաւորապէս երկու հարիւր տարի առաջ, Յիսուսեանները փորձած էին հիմնել Աստուծոյ Պետութիւնը։ Շրջանը սքանչելի էր եւ գրեթէ կոյս։ Միայն Հնդիկներ կային որ խեղճ կեանք մը կ'ապրէին հոն, անտառներուն մէջ, ենթակայ՝ բազմազան հիւանդութեանց։ Հոն մօտերը գտնուող Փարակուէյ գետին շնորհիւ կարելի էր հաղորդակցութիւն հաստատել եւ շրջանի արտադրութիւնը մայրաքաղաք Ասունթիոն փոխադրել, որովհետեւ, գոյութիւն ունեցող նախնական ցամաքային ճամբան միայն չոր եղած ատեն եւ հազար ու մէկ դժուարութիւններով կարելի էր գործածել։

Քսան տարի առաջ, այսպէս սկսաւ «Եղբայրներ»ու կեանքը Փրիմավերայի մէջ, ինչպէս կոչուեցաւ համայնքը, որ չուտով ծաղկեցաւ եւ ուրուն, պատերազմէն ետք նոր անդամներ եկան միանալ։

Ի՞նչ է այս Նախաքրիստոնեաներու հիմնական գաղափարը։ Անոնք կ'ապրին ըստ Աւետարանի պատուէրներուն եւ Լեռան վրայի քարոզին։ Ցեղային եւ ազգային խտրականութիւն չեն ճանչնար մարդոց միջեւ եւ ոչ ալ ստացուածքի։ Չեն ճանչնար բանի ուժը։ Ատելութեան կը հակադրեն սէրը, երկպառակութեան՝ փոխադարձ հասկացողութիւնը, շահախնդրութեան՝ հասարակաց շահը։ Փրիմավերայի մէջ, եկեղեցիներ չկան, որովհետեւ, եկեղեցին կը գտնուի համայնքի ամէն մէկ անդամի սրտին մէջ։ Իրենց ամենօրեայ համաճաշը, առաջին քրիստոնեաներու շրջանին նման, տեսակ մը պատարագ է արդէն։ Իրենց միացեալ սաղմոսերգութիւնները, իրենց հոգիները կը բարձրացնեն դէպի երկինք։ Լռութեան քանի մը րոպէներու ընթացքին, անոնք կ'ինքնամփոփուին ու կը քննեն իրենց մտածումներն ու գործերը։

Համայնքը կը կառավարուի բոլորին կողմէ։ Կարեւոր հարցերը կը քննուին բոլորին կողմէ։ Բայց, այս խօսակցութեանց ընթացքին ալ կանգ չառներ աշխատանքը։ Դիւրաւ կարելի է ջրանցք մը շինելու կամ ձիրքերով օժտուած երիտասարդ մը ուսանելու համար քաղաք մը ղրկելու մասին զրուցել եւ միեւնոյն ատեն եղիպտացորեն մաքրել կամ օգտակար ուրիշ գործ մը կատարել։ Այսինքն, համայնքին համար օգտակար։ Ուրիշ օգտակարութիւն չկայ։ Ոչ ոք դրամ ունի եւ ոչ ալ սեփականութիւն։ Անոնց հագուստներն անգամ համայնքին կը պատկանին։ Այսպէս է որ մարդիկ հոն հող չունին եւ իրենց աշխատանքը երջանիկ դարձուցած է բոլորը, — այնքան երջանիկ՝ որքան կարելի չէ ըլլալ այսօրուան տենդոտ աշխարհին մէջ։ Այս ամբողջ տենդահար կեանքն ու աճապարանքը կ'անհետանան Փրիմավերայի մուտքի դրան առջեւ։ Անսահման խաղաղութիւն մը, բացարձակ անդորրութիւն մը կը տիրէ այդ ագարակներուն մէջ։

Բնակիչները ինչ բանի որ պէտք ունենան՝ կը ստանան համայնքէն, իրենց պէտք եղածը ծախուող ըլլայ թէ նկարչական գործիք, նամակագրոշմի ալպոմ թէ նոր գլխարկ։ Մարդկային աշխատանքի ամէն արդիւնք կը պատկանի համայնքին, բրինձի մշակման համար նորաստեղծ արտ ըլլայ թէ կոյս անտառին մէջ կտրուած ծառի հսկայ բուն մը, տնարուեստի արտադրութիւն մը թէ համայնքի փուռի մէջ պատրաստուած խմորեղէն կամ մատենադարանին համար գնուած գիրք։

Առաւօտեան ժամը վեցուկէսին, ամէն ընտանիք կը նախաճաշէ իր տան մէջ։ Յետոյ, ամէն մարդ կ'երթայ իր գործին, Այր մարդիկը՝ անտառ, արտ կամ դաշտ՝ ուր կ'արածեն կենդանիները։ Բժիշկները իրենց աշխատանքին կը սկըսին պզտիկ հիւանդանոցին մէջ, ուր կը դարմանուին ոչ միայն համայնքին բոլոր անդամները, այլ նաեւ շրջանի բոլոր հիւանդները։ Այսպէս, նախաքրիստոնեաներուն պալուստով հազարաւոր բնիկներու կեանքը փրկուեցաւ։ Հիւանդանոցին մէջ, բժիշկները Եւրոպայի են. հիւանդապահուհին՝ չինացի։ Բայց, ջունգլայէն եկող հիւանդները, յաճախ, մէկ քանի հոգի ալ իրենց հայրենակիցներէն կը տեսնեն հոն։ Որովհետեւ, բաւական թիւով Հնդիկներ՝ յարած են համայնքին։ Այդ պատճառով, սպաներէնին, գերմաներէնին, անգլերէնին կամ ֆրանսերէնին կողքին կարելի է լսել նաեւ տեղացիներու լեզուն։

Ով որ հիւր երթայ Փրիմավերա, սիրով կ'ընդունուի։ Ոչ մէկ հարցում կ'ընեն։ Կրնայ մնալ օրերով, շաբաթներով կամ ամիսներով, մինչեւ որ որոշում տայ։ Եթէ ուզէ նորէն դուրսի աշխարհը դառնալ զուարթօրէն հրաժեշտ կ'առնեն անկէ։ Եթէ մնալ ուզէ, այն ատեն կը նշանակէ թէ՝ կ'ուզէ ամէն բարիք լքել եւ իր մուտքի օրէն, ան կը պատկանի համայնքին։ Եղբօր մը կամ քրոջ մը մուտքը՝ մեծ տօն է Փրիմավերայի համար։

Թարգմ. ՎԷՆ

Դիտել տանք նոյնպէս, որ Զօրեանի ստեղծած տիպարները, որոնք երբեմն իրարու կը հակասեն, երեւան կուգան ոչ թէ զարգացման յաջորդականութեամբ, այլ գրեթէ միաժամանակ, կողք – կողքի։ Այս առումով ալ գրականագէտները մեծ սխալ կը գործեն՝ «զարգացման» շղթային համար տարբեր խումբերու բաժնելով պատմուածքները։ Զարգացում՝ գաղափարական բովանդակութեան եւ գրական թէքնիքի կատարելագործութեան իմաստով, ի հարկէ կայ, բայց այդ կը վերաբերի տասնամեակի վերջաւորութեան, երբ Զօրեան առաւելապէս կանգ կ'առնէ հայկական իրականութեան ժողովրդական եւ հերոսական նկարագիրներուն վրայ։ «Բարեկամները», «Վճռական մարդը», «Տաքարամանը» առաջին շրջանի գրութիւններուն կողքին երեւան կուգան «Պապն ու Թոռը», «Սպիտակ տան բնակիչները» եւ այլ գործեր։ Առաջիններուն մէջ կը պատկերացնէ կեանքին տգեղութիւնը եւ յառաջ բերած ձանձրոյթը, միւսներուն մէջ կեանքին անհուն սէրը եւ անյագ ծարաւը։ Զօրեան մէկ կողմէ կը գրէ «Ջեռմաւը», «Հողաբարձուն», «Ժամկոչ Անտոնը» մերկացնող պատմուածքները եւ անոնց կողքին՝ «Ընթերցողները», «Անասուն» պատկերները, որոնց մէջ կ'արտայայտէ ժողովուրդին վիշտը եւ մարդուն բարոյական բարձր ըմբռնումները։

Զանազան գունաւորում ունեցող պատմուածքներուն այս մտերմութիւնը ցոյց կուտայ Զօրեանին գրական ըմբռնումը՝ պատկերացնել իրականութիւնը իր բազմազան գոյներով։

Ս. ԱՂԱԲԱԲԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (234)

ՀԱՅՈՑ ԲԵՐԴԸ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

ՄԱՍՆ ԵՐՐՈՐԴ

ՎԵՐՋԱԲԱՆ

— Որ պարսիկի ձեռը չընկնի ...

Հասկացան. ու առանց ժամանակ կորցնելու, բերդի վերին գաղտուկ անցքից ելնելով, բարձրացան սարը ... Կարե՞ք կայ ասելու, որ վերելքը ծանր էր, դըժուար, մանաւանդ կանանց համար։ Բարձրանում էին խարխափելով, գետինը շօշափելով, քարեր բռնելով, համարեա չորեքթաթ։ Հեւում էին, ջանալով ձայն չհանել, չոնքալ անգամ ... Մի տեղ միայն Թորգոմը, Մինայի ձեռքից քաշելով, ասաց ձայնը խեղդուած. — «Զվարթնաս, հասնենք սարի գլուխը՝ փրկուած ենք»...

Իսկ մի այլ տեղ, երբ կանգ առան շունչ առնելու, նա ձեռքը դրեց Յուսիկի ուսին եւ բերանը մօտեցրեց նրա ականջին, — «Զվարթնաս, եթէ մինչեւ իսկ պարսիկ պատահի եւ մենք կռուենք՝ դու կ'առնես այս դրօշը եւ կը թաքնուես մի տեղ ու... ոչ մէկին չյանձնես՝ մինչեւ չգայ մեր զօրքը Հայոց ...»։

— Հապա Թո՞ւրս, — ասաց Յուսիկը եւ ցոյց տուեց փաթաթած Թուրը։

— Թուրիդ հետ կը պահես էս դրօշն էլ ...

Ամէնը կարգադրելուց յետոյ՝ բերդապետը բարձրացաւ Թագուհու մօտ։

Յայտնելով ինչ է արուած՝ նա ասաց.

— Հերթը հիմա քոնն է, Թագուհի։ Այս գիշեր ես քեզ պէտք է տանեմ Վանանդ, ապահով մի վայր։

— Ոչ, բերդապետ. դու փրկիր ում կարող ես, իսկ մենք կը հեռանանք վերջինը՝ եկող գիշեր ...

— Հրամայել ես, Թագուհի, — խոնարհում արաւ բերդապետը, — Ուրեմն պատրաստ եղէք երկրորդ գիշերուայ համար։

Եւ նա հեռացաւ։ Փառանձեմը չքնեց մինչեւ լոյս, մինչեւ առաւօտ։

Իսկ առաւօտը հազիւ բացուած պարսից զօրավարը մի խումբ թիկնապահներով մտաւ Փառանձեմի սենեակը եւ յայտնեց նրան, որ նա գերուած է։

Փառանձեմը անխօս նայեց Զիկ զօրավարին եւ ապա ասաց.

— Դու, զօրավար, տուեցիր ինձ երկու օր ժամանակ։ Ինչո՞ւ խախտեցիր մեր պայմանը։

— Հարկադրուած, Հայոց տիկին։ Երկու օրը շռայլութիւն է։

Փառանձեմը նորից գննեց Զիկ զօրավարին։

— Ես հարկաւ, քեզնից ազնուութիւն չէի կարող սպասել, Շապուհի զօրավար։

— Այդ թողնենք, Հայոց տիկին։ Ես եկել եմ յայտնելու, որ արքայից արքան սպասում է քեզ իր վրանում։ Հագիր ըղձեստներդ արքայական եւ գնանք ներկայանալու։ Ես կը սպասեմ դուրսը։

— Մնացէք, զօրավար, եւ ասացէք ինձ. ինչո՞ւ էք կամենում, որ ես հագնուեմ իբրեւ Թագուհի. չէ՞ որ ինձ համարում ես գերի, — եւ Փառանձեմը հըպարտ նայեց նրան։ — Ես նոր ոչինչ չեմ հագնի։ Կըգամ այնպէս, ինչպէս կամ։

— Սակայն յարմար չէ այդպէս՝ սեւահանդերձ ներկայանալ արքային, — շըփոթուեց զօրավարը։ — Նա չի հաւատա, որ դու ... Թագուհին ես Հայոց։

Փառանձեմը դառը քմծիծաղով.

— Իսկ ինչո՞ւ ես կարծում, թէ ես կամենում եմ ներկայանալ քո արքային ... ու զարդարուեմ նրա համար։

— Բայց դա անկարելի է, Թագուհի։ Դու պէտք է ներկայանաս արքայից արքային։ Նա հրամայել է, որ քեզ տանեմ մօտը։

ՍՏԵՓԱՆ ԶՕՐԵԱՆ

(Շար.)

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ԳԱՑՈՂ

ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Մեր բաժանորդներու արձակուրդի շրջանը, արձակուրդի շրջանն է նաեւ «Յառաջ»ի պաշտօնէութեան: Այդ իսկ պատճառով թերթիս վարչութիւնը Յուլիսին եւ Օգոստոսին, սովորականէն շատ աւելի ծանրաբեռնուած է եւ ջերմօրէն կը խնդրէ իր հաւատարիմ բաժանորդներէն, որ աւելի չծանրաբեռնեն իր գործը հասցէներու առժամեայ փոփոխութիւններով:

Յառաջ *միշտ իր կարելին կ'ընէ գոհացում տալու համար իր ընթերցողներուն, բայց կը խնդրէ նաեւ որ անոնք չդժուարացնեն իր գործը:*

Այս տարի, վարչութիւնը որոշած է ընթացք տալ միայն ԲԱՑԱՌԻԿ եւ ՍՏԻՊՈՂԱԿԱՆ դիմումներու հետեւեալ պայմաններով.— դիմումները պէտք է ըլլան գրաւոր, ընթացք չի տրուիր հեռաձայնով եղած դիմումներուն: Կցել հինգ Ն. Ֆ. եւ սովորական հասցէն: Դիմող բաժանորդը պէտք է վճարած ըլլայ ընթացիք տարեշրջանը (1961):

×

Միայն արձակուրդի շրջանին համար, բաժանորդ. արձանագրուողներու սակն է.

Ֆրանսա.— *Ամսական* 7 Ն. Ֆ.

Արտասահման 10 Ն. Ֆ.:

Շնորհակալութեամբ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՃՇԴՈՒՄ

Աղք. Ընկերակցութիւնը կը յայտարարէ թէ Յուլիս 18ի «Յառաջ» մէջ երեւցած նուիրատուութեանց ցանկին վրայ՝ Տիկին Կարապետ Յակոբեանի տեղ պէտք է կարդալ Տիկին Ժագլին Լեւոն Զարգարեան որ երեսուն Ն. Ֆ. նուիրած է փոխան ծաղկեպսակի ողբացեալ Օր. Տիրուհի Անդրանիկեանի մահուան առթիւ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ. — *Վասպուրականի Հայր. Միութեան կեդր. վարչութիւնս հոգեհանգիստի առթիւ շնորհակալութեամբ ստացած է.— Պ. Պ. Արծրունի եւ Կարպիս Զրբաշեանէ, Մկրտիչեան եղբայրներէ, Օր. Բողէթա Օհանեանէ՝ 50ական Ն. Ֆ.: Վ. Պանտիկեանէ, ԼեւոնՍապունջեանէ, Յով. Հացագործեանէ եւ Հրաչեան Յովհաննէսեանէ քսանական Ն. Ֆ.: Փարիզէն Հրաչեան եղբայրներէ հարիւր Ն. Ֆ., Ա. Հիսեանէ, Սիմէոն Աւտոյեանէ, Լ. Բէգլարեանէ, Վ. Աւիկեանէ, Տ. Շալճեանէ 10ական Ն. Ֆ.:*

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի 1961 – 1962 *տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են. ամէն անոնք որ կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները պէտք է փութան այժմէն իսկ դիմում ընել հաստատութեան տնօրէնութեան:*

Վարժարանին նպատակն է պատրաստել միջնակարգ ուսման պաշարով եւ հայեցի դաստիարակութիւնով օժտուած Հայուհիներ: Ուսման ծրագիրը կ'ընդգրկէ երկու ուրոյն բաժիններ.

Ա) Ֆրանսականը, *որ տառացի կերպով կը հետեւի պետական լիսէներու արդիական բաժնի պաշտօնական ծրագրին, անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով կը պատրաստէ* պոըվէի եւ պագալորէայի:

Բ) Հայկականը, *որ կ'օժտէ սանուհիները հայագիտական ծանօթութիւններով.* Հեռաձայն 927 – 01,72 *ով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնքի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան մարզերուն մէջ:*

Աշակերտուհիներ կ'ընդունի 8 տարեկանէն սկսեալ, մանրամասնութեան համար դիմել հաստատութեան տնօրէնութեան.—

1, Bld. du Nord, LE RAINCY (S. et O.)

FOURRURES
Roger YOPIAN
PRIX INTERESSANTS
NEUF et REPARATION
84, Boulevard de Stalingrad, 84
— CHOISY-LE-ROI (Seine) —
Autobus : de la Porte de Choisy, descendre 3 Communes ou Rue du Docteur-Roux.

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Խանասորի Արշաւանքի 64րդ տարեդարձը կը տօնուի նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէին եւ մասնակցութեամբ Շրջանիս բոլոր ենթակոմիտէներուն ու խումբերուն, ինչպէս նաեւ՝ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին եւ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղերուն:

Յուլիս 30ին, Կիրակի ամբողջ օրը, Վալապուի ծառախիտ անտառին մէջ:

ՊԱՏՈՒՈՅ ՆԱԽԱԳԱՀ ՎԻՔԹՈՐ ՍԱՎԻՆ

ԿԸ ԽՕՍԻՆ՝

Ընկերներ ՌՈԺԷ ԼԵՌՏԱ, ՏԻԳՐԱՆ ԹԱԴՈՅԵԱՆ, ՀԱՄՕ ՆԱՃԱՐԵԱՆ:

Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր. — Հ. Նաճարեան, Վ. Ճառայեան, Սեդա Թիւթիւքլեան, Զարեհ Գասեան, Ժընըվիէվ Արմաղանեան, Գաւիվէճեան:

Հայկական տոհմիկ պարեր Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի պարախումբին կողմէ:

Պուլի մրցում (պուլերը միասին բերել):

Ճոխ պիւֆէ, շամփուրով խորոված:

×

Խանասորի դաշտահանդէսին երթալու համար, օթօքարը Պոմոնէն կը մեկնի կիրակի առաւօտ, Յուլիս 30ին, ժամը 8ին, Պառ Ռոքոնտի *առջեւէն:*

Բոլոր անոնք որ կը փափաքին օթօքա*ռով մեկնիլ կրնան նախօրօք արձանագրուիլ, հետեւեալ ընկերներուն մօտ, Յ. Նիկողոսեան, Վ. Տ. Վարդանեան եւ Սերժ Սարգիսեան, երթեւեկի համար 4 Ն. Ֆ. վճարելով:*

Խճողումի տեղի չտալու համար, կը խնդրուի չսպասել վերջին վայրկեանին:

×

*Խանասորի արշաւանքի տօնակատարութեան առթիւ Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր ենթակոմիտէի վարչութիւնը դիւրութիւն տալու համար հանդէսին մասնակցիլ ուզող հայրենակիցներուն, օթօքար մը վարձած է որ կը մեկնի Կիրակի առաւօտ ժամը 7.30ին*Փլաս տ'Էքսէն, *ընկ. Քէօսէեանի խանութին առջեւէն: Վերադարձ իրիկուան ժամը 20ին: Արդէն իսկ ապահովեցէք ձեր տոմսերը Քէօսէեանի* (ֆօբօ Ռեֆս, 2 Րիւ Պեռնար տիւ Պուա), *Ա. Պետրոսեան մսավաճառ* 22 Րիւ տէ Փըթիթ Մառի *եւ գրավաճառ Պ. Տէրիկեանէ* 13 Րիւ տէ Տոմինիքէն:

×

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԲԱՑՕԹԵԱՅ ՀԱՆԴԷՍ

Հերոսներու Օրուան առթիւ, կազմակերպուած Լիոնի եւ Տէսինի կոմիտէներուն կողմէ:

30 *Յուլիս, Կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ,* Կապիյեռնի *արձարանին զովասուն ու գեղատեսիլ պարտէզին մէջ:*

Պիտի խօսի Ընկ. ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

Գեղարուեստական բաժին ու հաճելի անակնկալներ:

Ճոխ պիւֆէ, խորոված ու աղանդերներ: Մատչելի գիներով:

Կը հրաւիրուի Լիոնի եւ Տէսինի Հայութիւնը:

Մանրամասնութիւնները առանձին յայտագրով:

Օթօքարը առաւօտ Փլաս Կիշառէն *կը մեկնի ժամը ճիշդ 10ին: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ: Անձրեւի պարագային պատսպարուելիք վայրը ապահով է:*

×

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Խանասորի արշաւանքի 64րդ տարեդարձը կը տօնուի Կրընոպլի մէջ, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան ենթակոմիտէին, մասնակցութեամբ Լանսէի Մուրատ խումբի եւ Ընտժի Գէորգ Չաւուշ խումբի:

Այս Կիրակի ամբողջ օրը Շաթօ տը Պոըկարի *ծառաստանին մէջ: Բարձրախօսի վրայ պիտի լսուին հայկական սալեր:*

Ճոխ պիւֆէ:

Օթօքարը կը մեկնի սովորական վայրէն, սովորական ժամերուն:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐ

ՕԳՈՍՏՈՍ 1-31

AGDE (Hérault)

Միջերկրականի կապոյտ ջուրերու ափին: Խաղադաշտ եւ լոգանք: Խմբական պտոյտներ, դասախօսութիւններ եւ գեղարուեստական երեկոյթներ:

ՕՐԱԿԱՆ 9.50 Ն. Ֆ.

Արձանագրութեան համար դիմել՝ ամէն Ուրբաթ երեկոյեան ժամը 8էն – 10, եւ Շաբաթ օրերը ժամը 4 – 8, 17 Րիւ Պլէօ:

Գաւառը դիմել հետեւեալ հասցէներուն.—

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Գազարեան Վուայաժանս, 31, Լա Քանըպիէռ:

ԼԻՈՆ.— Պէրպէրեան, 39 Րիւ Տիւնուառ:

ՎԱԼԱՆՍ.— Մաղաքեան, 14 Րիւ Ֆրանքլէն:

ՏԷՍԻՆ.— Լիւլէճեան, 16 Րիւ Քոլի:

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Խրիմեան, 2 Րիւ Ռապըլէ:

ՆԻՍ.— Գաբրիէլեան, 19 Պուլվ. Մանեսան:

ԿԱՐԵՒՈՐ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԲԱՆԱԿՈՒՄ

Վերջին կարգադրութիւններուն համար, Փարիզեան շրջանի այն բանակողները, որոնք պիտի երթան հաւաքական տոմսով (պիյէ քոլէքթիֆ), *պարտին ներկայանալ այս Ուրբաթ, երեկոյեան ժամը 8.30ին,* 17 Րիւ Պլէօ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. Հայր. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի ընդհ. անդամական տարեվերջի ժողովը այս Կիրակի առաւօտ, 7 Պուլվ. տ'Աթէն, Պար տիւ Կլոպի *սրահը: Օրակարգ.— Ա) Կեդր. վարչութեան շրջաբերականի ընթերցում: Բ) Դաշտահանդէսի հաշուետուութիւն: Գ) Պատգամաւորներու ընտրութիւն:*

Ընթացիկ հարցեր.— Վարչութիւնը կը խնդրէ իր բոլոր անդամներէն ներկայ գտնուիլ տարեվերջի այս կարեւոր ժողովին:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Եթովպիայէն Տիկին Վարդուհի Պիլէմճեան կը փնտռէ իր զարմիկները՝ Յարութիւն Պիլէմճեան եւ Յովհաննէս Պիլէմճեան: Այս վերջինին հօրը անունը՝ Մանուկ, մօրը անունը՝ Մաքրուհի (բնիկ Այնթապցի): Տեղեկացնել Տիկին Պիլէմճեանի:

P. O. B. 174

ADDIS-ABABA (Ethiopie)

JACQUES TORANIAN
Agent Immobilier
Assureur Conseil.
Ձեզի պիտի ընդունի ամէն օր իր գրասենեակը
RIVE GAUCHE IMMOBILIER
42, *Bld. Arago — Tél. : POR.* 03-94
կամ ձեզի կ'այցելէ ժամադրութեամբ ՓԱՎԻՅՈՆՆԵՐՈՒ, ՅԱՐԿԱԲԱԺԻՆՆԵՐՈՒ, ՇԷՆՔԵՐՈՒ (ֆօ-փրոփրիէթէ) ՀՈՂԵՐՈՒ, ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՅԱՐԿԱԲԱԺԻՆՆԵՐՈՒ, ԽԱՆՈՒԹՆԵՐՈՒ, ԱՌՈՒԾԱԽԻ ձեր բոլոր խնդիրներուն համար
Expertise Gratuite
Ձեր տրամադրութեան տակ է նաեւ բոլոր ապահովագրութեանց համար
Auto
Incendie
Dégâts des eaux
Vie
— PRIX ETUDIES —
Tous risques assurés

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

Հ. Յ. Դ.

Հ. Յ. Դ. ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱՅԻ Կ. *Կոմիտէն, ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրէ Ուս. Միութեան բոլոր անդամները, այս Չորեքշաբթի ժամը 20.30ին, Մշակոյթի Տան Շ. Միսաքեան սրահը:*

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ, ժամը 20.30ին, 101, Ավընիւ տը Սաքսի *արձարանի ներքնասրահը:*

Communiqué
Pour vos travaux de PEINTURE n'hésitez pas à consulter.
LES PEINTURES TIL'LAC sont de première qualité et à des prix imbattables.
Spécialement le VINYTIL, peinture plastique moderne d'utilisation universelle, ainsi que le TIL'EMAIL glycérophtalique au brillant incomparable.
S. A. PEINTURES TIL'LAC
Société d'Arméniens
25, Rue de Trévise — PARIS (9e)
PRO 44-39

ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ
ԴԷՊԻ
ԵՐԵՒԱՆ
Երեք շաբաթը անգամ մը
ՆԱՒՈՎ
ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ ուղղակի դէպի ԵՐԵՒԱՆ
Երթուդարձի գիներն են, կերակուրով լերադարձին կարելի է վենետիկ իջնել
13 ՕՐ ԵՐԵՒԱՆ
Պանդոկի մէջ բնակութեամբ եւ սնունդով
Բ. կարգ 3046 Ն. Ֆ.
Գ. կարգ 2506 Ն. Ֆ.
ԶԵՂՋ *խմբովին ճամբորդողներուն:*
ՈՒՂԵԳՈՅՑԻ իրաւունք, անձ գլուխ, 150 քիլօ՝ Բ. կարգի եւ 100 քիլօ Գ. կարգի ճամբորդներուն:
Նոյն ճամբորդութիւնը օդանաւով կամ երկաթուղիով:
Մեր գրասենեակը կը ղրկէ նաեւ դէպի Ամերիկա, Սուրիա եւ այլ ճամբորդութիւններով:
ԴԻՄԵԼ՝
ԺԱՆ-ԵՂԻՇԷ ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆ
ՄԱՐՍԷՅԼ
48, Rue de la République
Tél.: 20.47.22
MARSEILLE
●
ՓԱՐԻԶ
Մասնաճիւղ
7, Rue Auber, 7
Tél : RIC. 63-69
PARIS (9e)

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

ՅԱՌԱՋ
HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e
Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ն. Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ն. Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 60 Ն. Ֆ. — Հատը՝ 0.25 Ն. Ֆ.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 27 ՅՈՒԼԻՍ
JEUDI 27 JUILLET 1961

37ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9162 — 37EME ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 17ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4963

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՊԵՐԼԻՆԻ ԹՆՃՈՒԿԸ

Երկրորդ աշխարհամարտէն ամէնէն [ա]ւելի տուժողն եղաւ Գերմանիա, որ, [ի]նչպէս 1914ի պատերազմին, սկիզբի տա[ր]իներու մեծ յաղթանակներէն վերջ չա[խ]ջախ պարտութեան ենթարկուեցաւ:

Այս անգամ յաղթական դաշնակիցները [ա]ւելի անխնայ գտնուեցան: Պատերազմը [փ]ոխադրեցին գերմանական հողին վրայ եւ քարուքանդ ըրին գլխաւոր քաղաքնե[ր]ը: Մահապատիժի ենթարկեցին Հիթ[լ]երի գործակիցները: Կրճատեցին սահ[մա]նները՝ Լեհաստանի եւ Խորհ. Միու[թ]եան կցելով Արեւելեան Փրուսիան, [Շ]անցիկը, Փոմերանիոյ եւ Սիլեզիոյ մէկ [մա]սը, մինչեւ Օտէր-Նայսէ գիծը:

1949ին երկու մասի բաժնուեցաւ Գեր[մա]նիա: Մայիս ութին արեւմտեան մասը [կա]զմեց Դաշնակցային Հանրապետու[թ]իւն: Տարածութիւնը 245.000 քառ. քի[լ]ոմեթր, 55 միլիոն բնակչութեամբ, [մա]յրաքաղաքը Պոն՝ Հռենոսի վրայ:

Նոյն տարուան Հոկտ. 7ին արեւելեան [մա]սը հռչակուեցաւ «Ժողովրդավարական Հանրապետութիւն», հովանաւորու[թ]եամբ Խորհրդային Միութեան: Տարա[ծ]ութիւնը 107.000 քառ. քիլ., 16.213.[0]00 բնակչութեամբ: Մայրաքաղաքը՝ [ա]րեւելեան Պերլին, 1.140.000 բնակիչ:

1945 Յուլիսին Փոցտամի մէջ վճռուե[ց]աւ Պերլինի ճակատագիրը: Արեւմտեան [մա]սը՝ 481 քառ. քիլ. տարածութեամբ եւ 2.223.000 բնակչութեամբ՝ ենթար[կ]ուած է Դաշնակցային Գերմանիոյ: [Ա]մերիկա, Անգլիա եւ Ֆրանսա իրենց [զ]օրքերն ունին արեւմտեան Պերլինի [մ]էջ:

Աշխարհագրականօրէն Պերլին կը գտ[ն]ուի արեւելեան Գերմանիոյ սահմաննե[ր]ուն մէջ եւ կը կազմէ «կղզի» մը: Դաշ[ն]ակցային Գերմանիայէն հոն երթալու [հ]ամար պէտք է անցնիլ խորհրդային ազ[դ]եցութեան ենթակայ հողամասէն, ինչ [ո]ր յաճախ անպատեհութիւններ եւ վէճեր [կը] ստեղծէ:

1948-49ին բոլշեւիկները պաշարման [ե]նթարկեցին արեւմտեան Պերլինը: Դաշ[ն]ակիցները պարտաւորուեցան «օդային [կա]մուրջ»ի մը միջոցաւ պարենաւորել [ա]նկէն մայրաքաղաքը:

Տարիներէ ի վեր արեւելեան Գերմա[ն]իայէն արեւմտեան Պերլին կ'ապաստա[ն]ին հազարաւոր քաղաքացիներ, գժգոհ՝ [կ]արմիր տիրող համայնավարական վար[չ]աձեւէն: Վերջին մէկ ամսուան ընթաց[ք]ին 30.000 Գերմաններ ապաստանած են [հո]ն:

Քենետիի հետ Վիէննայի մէջ հանդի[պ]ումէն վերջ յոյսեր կային, որ Խրուշչեւ [ա]ւելի մեղմ քաղաքականութեան պիտի [դի]մէր, ապացոյցը տալու համար իր [«]խաղաղասիրական» նպատակներուն եւ [«]համակեցութեան»:

Հակառակ[ը] պատահեցաւ: Հակաթափութիւնը կատարեալ է հի[մ]ա: Կրեմլինի մենատէրը աւելի քան եր[բ]եք յարձակողական դիրք է բռնած եւ [պ]ատերազմով կը սպառնայ դաշնակից[ներ]ուն:

Մոսկուայի Զինուորական Ակադեմիա[յ]ի շրջանաւարտներուն առջեւ Յուլիս 7ին [ա]րտասանած ճառին մէջ Խրուշչեւ [ա]նցնիլով յայտարարեց, որ խոր[հր]դային կառավարութիւնը ընթացիկ [տ]արուան զինուորական ծախքերուն վրայ [ա]ւելի քան միլիառ 144 միլիոն րուբլիի յաւե[լ]ում է կատարած: Որով 1961ի «պաշտ[պ]անողական կարիքներուն» համար ընդունուած [ծ]ախսերը կը կազմեն 12 միլիառ 399 միլիոն րուբլի:

Անկէ զատ կը զօրացնէ նաեւ բանակը: Դադրեցուցած է բուն ծրագրի որոշուած [զ]օրամասերու արձակումը:

Խրուշչեւ հրապարակաւ կը սպառնայ մինչեւ տարեվերջ անջատ հաշտութիւն կնքել արեւելեան Գերմանիոյ հետ, որուն պիտի կցէ նաեւ արեւմտեան Պերլինը, ինչ որ ալ պատահի:

Այս կացութեան առջեւ ստիպողական միջոցներ ձեռք կ'առնեն դաշնակիցները, գործակցութեամբ Ատլանտեան Ուխտի անդամ պետութեանց, պատրաստ գտնուելու համար ամէն պատահականութեան դէմ:

Բաց պատերազմը սկսած է. թաքնուելու նշաններ ցոյց տալ:

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՊԻԶԵՐԹ

ՊՈՒՐԿԻՊԱ ՄԻՇՏ ԿԸ ՍՊԱՌՆԱՅ

ԼԻՒԿՐԷՆԻ ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻՆ

Պուրկիպա աւելի քան երբեք ինքզին-քէն ելած ճառ մը խօսեցաւ աղջի առտու: Ինչպէս կ'երեւի, Պուրկիպա գոհ չէ ցարդ եղած կարգադրութիւններէն եւ կ'ուզէ անպայման որ աշխարհ Պիզերթով զբաղի եւ դիրք ճշդէ Ֆրանսայի դէմ:

150 լրագրողներ հաւաքուած էին լսելու համար Թունուզիայի նախագահը, որ յայտնեց նաեւ թէ կրկին դիմած է Ապահովութեան Խորհուրդին, նկատի առնելով որ Ֆրանսա չի յարգեր տրուած որոշումները: Բացատրեց թէ ինչո՞ւ Պիզերթի ֆրանսացի հրամանատարը եւ Թունուզի կառավարիչը չտեսնուեցան: Անշուշտ յանցանքը Ֆրանսացիներունն է որ այդ տեսակցութեան ընթացքին կ'ուզէին ոչ թէ զօրքին պարպումին մասին խօսիլ, այլ՝ տարբեր կարգադրութիւններու մասին «այսինքն դրաման վարչակարգին մասին: Հոս է թիւրիմացութիւնը»:

«Աշխարհի երեսին կ'ուզեմ ըսել որ այս կացութիւնը չի կրնար շարունակուիլ, դէմ է Ապահովութեան Խորհուրդի որոշումին, դէմ է միջազգային օրէնքին, դէմ է մարդկանց իրաւունքին, կրնայ, եթէ շարունակուի, յանգիլ կռիւներու վերսկսումին»: Եւ Պուրկիպա շարունակած է.— «Պայքարը կը շարունակուի: Աշխարհի առջեւ ցոյց տրուեցաւ թէ Թունուզի ժողովուրդը կը մերժէ ընդունիլ ֆրանսական զինուորական գրաւումը»:

Ցատկանշական է դիտել որ այս ճառին մէջ, Պուրկիպա չըշտեց թէ Թունուզիա կամաւորներ կ'ուզէ միայն «խորհրդանըշական ձեւով»: «Թիւը չէ կարեւորը: Հարցը դիմադրելուն մէջ է»: Այս ձեւով Պուրկիպա կը հասկցնէ թէ շատ կողմնակից չէ կամաւորներու: Իր եզրակացութեան մէջ, Պուրկիպա կոչ ըրաւ «քոյր երկիրներուն» որոնք ֆրանսական կայաններ ունին իրենց հողամասին վրայ որ յարձակին այդ կայաններուն վրայ եւ քշեն Ֆրանսացիները:

Այս ամբողջին դիմաց, Համըրշոլտ կը լռէ:

×

Լիւկրէնի մէջ, 17րդ նիստը բացուեցաւ աղջի օր եւ կը թուի թէ համաձայնութիւն գոյացած է կարգ մը հարցերուն շուրջ, գլխաւորաբար աշխատանքի ձեւի: Ար-դարեւ, ֆրանսական պատուիրակութեան բանբերը, Թիպօ յայտարարեց.— «Ներկայ խօսակիցներու միջեւ համաձայնութիւն գոյացաւ ժողովին աշխատանքները վարելու եղանակին շուրջ: Պելքասէմ Քրիմ սկզբունքով համաձայնեցաւ Ժոքսի առաջարկներուն»: Ինչ որ կը նշանակէ, ինչպէս գրած էինք, թէ հինգ յանձնախումբեր պիտի նշանակուին որոնք պիտի շարունակեն աշխատանքները մինչեւ յաջորդ լիակատար նիստը:

Ալժ. Ազատ. Ճակատի բանբերը տարբեր ձեւով ներկայացուց կացութիւնը եւ յայտնեց թէ Ֆրանսան է որ համաձայնած է Պելքասէմ Քրիմի առաջարկներուն եւ երկրորդական կարեւորութիւն մը տըւաւ յանձնախումբերու աշխատանքներուն:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ օթերլինը արժեզրկուելու վտանգին տակ է եւ աստր առաջքը առնելու համար՝ Սելվին Լօյտ, Անգլիոյ ելմտական նախարարը նոր տուրքեր սահմանեց: Միւս կողմէ պիտի աղեն ծխիկներու, գարեջուրի, Ուիսքիի ինչպէս նաեւ վառելանիւթին գինը:

ՄՈՆԹԵՒԻՏԷՕՅԻ մէջ բացուեցաւ Լատին Ամերիկայի ազատ շուկայի շրջանակին խորհրդաժողովը: Մաս կը կազմեն հարաւային Ամերիկայի գրեթէ բոլոր երկիրները:

ՊՐԱԶԻԼ դիւանագիտական յարաբերութիւններ պիտի հաստատէ ի մօտոյ, Խ. Միութեան հետ: Այս իմաստով հրահանգներ տուած է նախագահ Քուատրոս իր արտաքին նախարարին:

ՆԱԽԱԳԱՀ ՆԱՍՐ հրամանագրով մը ճշդեց անձ գլուխ հողային սեփականութեան իրաւունքները՝ հարիւր ֆետտան: Մէկ ֆետտանը կը համապատասխանէ 0.42 հեկտարի:

ԹՐՔԱԿԱՆ իշխանութիւնները ձերբակալեցին «Նոր Թուրքիա» կուսակցութեան 15 անդամներ, որովհետեւ խախտած են Սեպտեմբեր 10էն առաջ քաղաքական քարոզչութիւն ընելու արգելքը:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ բանակներու նախարարը՝ Մեսմեր Լոնտոնի մէջ տեսակցեցաւ Անգլիոյ պաշտպանութեան նախարարին հետ:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ երիտասարդական միջազգային համագումարին Խրուշչեւ յայտարարեց, թէ «Արեւմուտքի մէջ որոշ պետական դէմքեր կ'ուզեն պատերազմի մղել մարդկութիւնը: «Բայց, աւելցուցած է խորհրդային վարչապետը, աշխարհի ժողովուրդները ի վիճակի են ներկայիս զսպելու խենթերը»:

ԱՆԳԼԻԱՅԻ աշխատաւորական 14 երեսփոխաններ առաջարկեցին Նիւ Եորքէն Պերլին փոխադրել ՄԱԿի կեդրոնատեղին ու այս ձեւով «ՄԱԿի կողմէ կառավարուած միջազգային հողամաս» դարձնել Պերլինը:

ՀԱՐԱՒ. ՔՈՐԷԱՅԻ ժողովուրդը «վերադաստիարակելու» ծրագիր մը մէջտեղ դրուեցաւ: 3000 գիւղացիներ պիտի դաստիարակուին ու իրենց կարգին պիտի դաստիարակեն 9000 երիտասարդ աշխատաւորներ: Միւս կողմէ վարչապետը անհրաժեշտ դտաւ Մ. Նահանգներու օժանդակութիւնը իր երկրին:

ՍԵՆԵԿԱԼ խզեց իր դիւանագիտական յարաբերութիւնները Փորթուկալի հետ, իբրեւ հետեւանք Սենեկալի եւ փորթուկալեան Կինէի սահմանային կացութեան:

ՓՈՐԹՈՒԿԱԼ չընդունիր որ ՄԱԿի քննիչ յանձնախումբ մը Անկոլա երթայ:

ՏԽՐՈՒՆԻ. — ՄԻՀՐԴԱՏ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ

Լոս Անճըլըսի մէջ, խոր ծերութեան մէջ, մեռած է Միհրդատ Տիգրանեան, բնիկ Իզմիթցի: Ծանօթ էր իբրեւ բարերար: Շինած է Քարէն Եփփէ Ճեմարանի գիշերօթիկներու յատուկ շէնքը, բազմիցս օգնած է Սուրիոյ եւ Լիբանանի կարօտեալներուն եւ առանձին գուրգուրանք ցոյց տուած հայ ուսուցիչներու հանդէպ:

Յուղարկաւորութիւնը կատարուած է Շաբաթ օր:

ՆԱԽԱԳԱՀ ՔԵՆԸՏԻԻ ՃԱՌԸ

—o—

ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ՈՒԺԵՐԸ ՊԻՏԻ ԱՒԵԼՆԱՆ

«Եթէ խաղաղութիւն կ'ուզես պատերազմ պատրաստէ՛» ըսուած է եւ պէտք է յուսալ որ այս նշանաբանէն առաջնորդուած կը գործեն Խրուշչեւ եւ Քենըտի: Արդարեւ խորհրդային ղեկավարէն ետք, Միացեալ Նահանգներու նախագահը, չորս հազար բառերէ բաղկացած ճառի մը մէջ, յայտնեց թէ ինչ միջոցներ ձեռք առած է զօրացնելու համար ամերիկեան ուժերը:

Շեշտելով հանդերձ, թէ Մ. Նահանգները միշտ պատրաստ են բանակցելու Պերլինի շուրջ, նախագահ Քենըտի ամերիկացի ժողովուրդին ուղղուած իր առջի օրուան ճառին մէջ թուեց ձեռք առնուելիք միջոցները, դիմադրաւելու համար Պերլինի խորհրդային սպառնալիքները:

— 3.247.000 տոլարի, այսինքն մօտ 15 միլիառ Ն. Ֆ.ի յաւելեալ վարկ մը պիտի պահանջէ Ամերիկայի խորհրդարանէն, յատկացնելու համար զինուորական նպատակներու:

— Մ. Նահանգներու զինուորականներուն թիւը 875.000էն պիտի բարձրացնէ մօտ մէկ միլիոնի, այլ խօսքով 250.000 պահեստի զինուորներ զօրակոչի պիտի կանչուին:

Քենըտի աւելցուց թէ խորհրդարանին պիտի առաջարկէ որ 29.000 հոգի աւելնայ ծովային բանակի մէջ եւ 62.000 օդային:

Այս առթիւ հաւանական դտաւ տուրքերու յաւելումը, մասամբ թեթեւցնելու համար պիւտճէին մէջ գոյանալիք բացը:

Նախագահը իր ճառի ընթացքին յայտարարեց, թէ «քաղաքի մը ազատութիւնը խնդրոյ առարկայ չի կրնար դառնալ»: Վերջապէս կոչ ուղղեց Ամերիկայի դաշնակիցներուն, որպէսզի իրենք իրենց կարգին պաշտպանութեան համապատասխան խիստ միջոցներ ձեռք առնեն:

Նախագահ Քենըտիի ճառը մեծ տպաւորութիւն ձգեց թէ Ամերիկայի հանրային կարծիքին վրայ եւ թէ ընդհանրապէս արեւմուտքի մէջ: Ճառէն անմիջապէս ետք դեմոկրատ եւ հանրապետական երեսփոխաններ համաձայն գտնուեցան Քենըտիի առաջարկներուն եւ ծրագիրներուն:

Ատենաուըր, մեկնաբանելով Քենըտիի ճառը դիտել տուաւ, թէ այլեւս չի հաւատար որ Պերլինի տագնապը ծանր հանգամանք մը ստանայ, բան մը, որուն կը հաւատար քանի մը ամիս առաջ:

«Միայն համաձայն կրնամ ըլլալ Քենըտիի տուած ազդանշանին՝ զօրացնել ազատ աշխարհը, յայտարարեց դաշնակցային Գերմանիոյ վարչապետը, ի միջի այլոց: Ատենաուըրի կարծիքով ազատ աշխարհը ի վիճակի պիտի չըլլար դէմ դնելու խորհրդային սպառնալիքին, եթէ երբեք Ամերիկա չստանձնէր արեւմուտքի ղեկավարութիւնը: «Ուաշինկթընի վճռականութեան վրայ, հաւանական է որ Պերլինի տագնապը մեղմանայ, ու որոշ ջղագրգռութենէ ետք, սկսի խոհեմ բանակցութեանց շրջանը»:

Կը մնայ վստահ ըլլալ, ինչպէս դիտել կուտան արեւմտեանները, որ Ամերիկայի վճռականութիւնը կը նշանակէ՝ Արեւմուտքի վճռականութիւնը:

ԱՅՍՕՐ
ՄԵՐ ՆՈՐ ԹԵՐԹՕՆԸ
ԱՐՄԷՆ ՇԻՏԱՆԵԱՆԻ
ԹԻԱՊԱՐՏԸ

ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ, ՊԱՏՐԻԱՐՔԸ, ԹՈՒՐՔԵՐՈՒՆ ԱԿՆՈՑՈՎ

Մանօթ թուրք հրապարակագիր Նիզամէտտին Նազիֆ Թէփէտէլէնլիօղլու Վաթանի մէջ կը գրէ.—

Ցաւիտենական հանգստարանը յանձնուեցաւ քրիստոնեայ մահկանացունէն 112րդը հանգուցեալ Տրապիզոնցի Գարեգին Խաչատուրեան արքեպիսկոպոսը, որ Պոլսոյ եւ այլ երկիրներու Հայոց Պատրիարքութեան գահը բարձրանալու երջանկութեան տիրացած էր: Մխիթ հիացումով պիտի յիշենք որ Գարեգին Խաչատուրեան արքեպիսկոպոս հայ համայնքին համար անկողմնակալ, ուղղամիտ եւ լուսամիտ առաջնորդ մը հանդիսացաւ այն օրերուն՝ երբ մեր երկիրը յոյժ նեղացուցիչ ներքին քաղաքական տագնապի մը մատնուած էր: Ոչ միայն արեւելեան, այլեւ արեւմտեան չափանիշերով գերազնաց մշակոյթի տէր բարձր անձնաւորութիւն մըն էր: Մեր մէջէն բաժնուած է ոչ միայն իբրեւ Հայոց հոգեւոր պետ, այլեւ հայրենակից մը՝ որու բարի յիշատակները կարելի պիտի չըլլայ մոռնալ, թողլով բոլորովին տարբեր պարապութիւն մը: Վերջին դարուն հասցուցած հազուագիւտ մեծ Օսմանցիներէն մին, որու թողած պարապութիւնը դիւրաւ կարելի պիտի չըլլայ լեցնել:

Այս անձնաւորութեան ուղեղային կառուցուածքին վրայ, կ'իշխէր բարձր գաղափարական մը, որ բնաւ չէր խաւարած: Ֆաթիհ Սուլթան Մէհմէտ Խանի կողմէ իրեն արժանի կարեւորութեանը բարձրացուած Պոլսոյ Պատրիարքութեան հաստատութեան համար յոյժ անհրաժեշտ մշակութային ժառանգ մը: Եւ այս արտակարգ արժանիքը հանգուցեալին ամէն չարժուձեւէն յայտնի կ'ըլլար: Պատրիարքը անձնապէս առաջին անգամ հանդուցեալ քաղաքագէտ եւ հրապարակագիր Հասան Ամճայի յուղարկաւորութեան արարողութեան ընթացքին տեսած եւ ամէն շարժուձեւին ուշադրութիւն ըրած էի: Ի՛նչքան այս երկրին զաւակն էր Օսմանցա մզկիթին աւագ իմամին հետ տեսակցած, ինչպէս եւ Ֆալիհ Ռըֆքը Աթայի հետ խօսած պահուն: Իր շնորհը մշակոյթէն սատացող, շրջահայեաց, Պոլսոյ վաղեմի էֆէնտի մը, այո, կասկած չկայ որ Տրապիզոնցի Գարեգին Խաչատուրեան էֆ. աշխարհի բազմաթիւ մեծ կեդրոնները շրջագայելէ ետքն անգամ բնաւ չէր փոխուած, այս երկրին մարդը մնալով մեր միջեւ վերադարձած էր:

Եւ Ֆաթիհ Սուլթան Խանի կողմէ հեղինակութիւնը շատ բարձրացուած Պատրիարքութեան գահուն արժանաւոր անձ մըն էր Թուրքիայի ըլլալուն տեսակէտով: Անմոռանալի պահու մը իր մահուան պատճառ դարձած սէպքն ալ արդիւնք է այն քրիստոնէական ըմբռնումին, զոր կը խորհրդանշէր այս սրբազան մարդը եւ անոր աւանդութեանց հանդէպ տածած նախանձախնդրութեան:

Բժիշկները անոր առենուան մը համար կատարեալ հանգիստ յանձնարարած էին: Բազմութեան պիտի չխառնուէր, հանդարտ կեանք մը պիտի ապրէր, մինչդեռ մեռած օրը Խաչատուրեան էֆ. այս յանձնարարութեան գլխովին հակառակը ըրած էր: Պէյօղլուի մեծահամբաւ Հայոց եկեղեցին՝ Ս. Երրորդութիւն երթալով Ս. Սահակ եւ Մեսրոպի ի յիշատակ կատարուող հոգեւոր հանդիսութեան նախագահել ուզած էր: Ս. Երրորդութիւն փոքր շէնք մըն է, յոյժ նորաձեւութեամբ տաճարներէն մին ըլլալուն՝ ամէն առթիւ բերնէ բերան կը լեցուի: Պոլսոյ շատ տօթակէզ մէկ օրը, փաշողի սուրացող թորփիլանաւի մը կաթսայի բաժանմունքին փոխակերպուած Ս. Երրորդութիւնը խունկի եւ կնդրուկի ծուխերուն մէջ, մանաւանդ Պատրիարքութեան ծանր եւ վեհաշուք զգեստաւորումին ներքեւ յոյժ տարեց սրտի հիւանդ մը տագնապ չանցնէ՞ր միթէ:

Գարեգին Խաչատուրեան էֆ.ի նման մտաւորական մը այսպիսի վտանգ մը կռահելու համար բնականաբար բժիշկներէն հրահանգներ ստանալու պէտք չունէր: Ուրեմն ինչո՞ւ գործեց այս սխալը:

Սխալ,— տրիկա աշխարհական տեսակէտով սխալ մըն է անկասկած: Բայց հոգեւորապէս վախճանած Պատրիարքին մեծ արժանիք մը շնորհած է: Այն նախանձախնդրութիւնը, զոր ցոյց տուած է անձամբ նախագահելու համար այս հանդիսութեան՝ որու հանդիսապետութիւնը ուեւէ եպիսկոպոսի մը կրնար յանձնել, եկեղեցւոյ պատմութեան մէջ Գարեգին Խաչատուրեան էֆ.ի բացառիկ արժէք մը ընծայել պիտի ըլլայ իբրեւ լուսամիտ հոգեւոր եւ հայ անձնաւորութիւն մը: Վանքի Սահակ եւ Մեսրոպ Սուրբերը, եկեղեցւոյ տասնեւօթը դարու պատմութեան մէջ Հայերը կռապաշտութենէ ձերբազատելով քրիստոնեայ դարձուցած առաջին Սուրբերն են: Երկու լուսամիտ արժէքներ որոնք Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչէն ետք լուսաւոր տարբեր ճամբայ մը բանալով իրօք լուսաւորած են: Այս երկու անձերուն ձեռակերտն է ազգային այբուբենը, որ արդիական հորիզոններ բացած է հայերէն լեզուին: Այս է զաղտնիքը եւ չարժարիթը այն իրողութեան, որ լուսամիտ Խաչատուրեան անցաւոր կեանքին մէջ, նոյն իսկ ի գին կեանքին, չէ կրցած ինքզինքը ետ կեցնել նախագահելէ Սահակի եւ Մեսրոպի տօնակատարութեան:

×

Հիմա գանք Էջմիածնայ Հայրապետ Վազգէն Պալճեանի:

Կասկած չկայ որ Էջմիածին, Հայ Եկեղեցին արեւելեան Հռոմի օրթոտոքս Պատրիարքարանէն անջատուելով, անկախութիւն ձեռք բերած 11 Յուլիս 553 թուականէն ետք, մասնաւորաբար յոյժ կարեւորութիւն չահած կրօն. կեդրոն մըն է: Հրճուած ենք վերահասու դառնալով որ բախտին եւ ճակատագրին բերումով, բնականաբար իր անձնական արժանիքներն ալ նկատի առնուելով, Հայոց Եկեղեցիին այս կարեւոր հանգոյց կէտին վրայ մեր վաղեմի մէկ հայրենակիցը բարձրացած է: Բայց չիտակը չկրցանք խելք հասցնել որ հոգեւոր գերիշխանութիւն մը ծանուցանելու նման՝ Պոլսոյ Պատրիարքարանին վերեւ կը ներկայացուի այս նախկին հայրենակիցը, որ տեղեկացանք թէ հանգուցեալ Վանքեան Արիստակէս Եպիսկ.ի առաջնորդութեան շրջանին Թէգիրտաղի մէջ աշխարհ եկած է, այսինքն Վեհ. Վազգէն Պալճեան:

Մեր Պատրիարքարանը, զոր Պուրսայի անշուք անկիւնէն քաշելով Պոլիս բերած է Ֆաթիհ եւ փառքը բարձրացուցած, երկրէն դուրս նուիրապետ. իշխանութիւններ, նոյնիսկ աւանդ. յիշատակներ կրնայ ճանչնալ, բայց ոչ իրմէ գերակշիռ իշխանութիւն մը, ոչ ալ անոր տիրապետութեան տակ կը մտնէ:

Որքան գիտենք՝ ցարդ չէ ալ մտած, ինչպէս տնօրինած է Ֆաթիհ եւ Հայ եկեղեցին ալ ընդունած է Պոլսոյ Հայոց Պատրիարքարանին լիակատար տիտղոսը որ Պոլսոյ եւ հպատակներուն Հայոց Պատրիարքարանն է: Այս հրովարտակէն ետք, զոր կը կարծեմ թէ 1455ին տրուած է, քանի ծաւալած է Օսմանեան կայսրութիւնը, բնականաբար Պոլսոյ ենթակայ տեղերն ալ ծաւալած, եւ քանի ծաւալած է՝ Հայոց Պատրիարքութեան վարչական շրջանը եւս մեծցած է: Ֆաթիհի շրջանին ոչ Հալէպ, ոչ Դամասկոս, ոչ Երուսաղէմ, ոչ ալ Վան կը պատկանէր մեզի: Այս տեղերը մեզի անցնելէ ետք, բոլոր այդ վայրերուն եկեղեցիներուն վրայ Պոլսոյ Պատրիարքը իշխած էր կատարեալ իրաւասութեամբ: Նոյն դրութիւնը կիրարկուեցաւ Երեւանի համար, որ 1553ի եւ 1735ի միջեւ Իրանէն մեզի, մեզմէ Իրանի անցաւ, հինգ վեց անգամ ձեռք փոխեց (*): Այսինքն երբ Երեւան ենթարկուած է Օսմանեան մայրաքաղաք Պոլսոյ, պետութիւնը Էջմիածնայ վանքը խակոյն Պոլսոյ Հայոց պատրիարքութեան ենթարկած է իրաւապէս: Ինչպէս Ֆաթիհի ընդունած ձեւէն յայտնի կ'ըլլայ եւ Խաչատուրեան արքեպիսկոպոսի վախճանումէն ետքն ալ պէտք է ի զօրու նկատել, Պոլսոյ Հայոց Պատրիարքարանին հոգեւոր շրջանը ճիշդ Յոյն Օրթոտոքս Պատրիարքարանին նման, Վատիկանի Պապութեան նման «էօքիւմենիք» է, այսինքն տիեզերական: Այս պարագային, Էջմիածնայ Գահակալ մեծայարգ Վազգէն Պալճեանն ալ իրական արժէքով միայն պէտք է հիւրընկալել:

Բարձր յիշատակով իշխանութեան մը յարգանք ընծայուած պարագային, պահիկ մը իսկ պէտք չէ մտքէ հանել որ պարագան թէ Պոլսոյ եւ հպատակներուն Հայոց Պատրիարքական գահը տիեզերքի բոլոր հայ եկեղեցիներէն գերիվեր արժէք մըն է եւ այս արժէքաւոր հաստատութիւնը Ֆաթիհ Սուլթան Մէհմէտի յիշատակ մըն է: Այս հաստատութիւնը, իշխած է Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան, Աղթամարի կաթողիկոսութեան, Երուսաղէմի Պատրիարքութեան եւ արտասահմանի մէջ Եւրոպա, Ամերիկա, Ափրիկէ եւ Ասիա ցանցնուած մեծ ու պզտիկ հայ կրօն. կեդրոններուն: Երեւանի մեր ձեռքէն ելլելուն երկու հարիւր քսանըվեցերորդ տարին Էջմիածնի ենթակայ երկրորդ աստիճանի հոգեւոր իշխանութեան մը կարելի չէ փոխակերպել:

Ն. ՆԱՋԻՖ

(*) 1553ին առաջին անգամ գրաւեցինք: 1582ին երկրորդ անգամ պատերազմով առինք: 1604ին Շահ Աբբասի ապստամբութեամբ կորսնցուցինք: 1635ին կրկին առինք եւ վերստին կորսնցուցինք: 1724ին անգամ մը եւս գրաւեցինք: Տասնըմէկ տարի ետք՝ Թամասպ Քուլու խան վերստին իրանի միացուց: 92 տարի ետք 1827ին Ռուսերը առին:

ՍՏԵՓԱՆ ԶՕՐԵԱՆ

(Դ. եւ վերջին մաս)

Զօրեանի նկարագրած կեանքին մէջ կան հիասթափութիւններ՝ ընկերային եւ անձնական, կան ողբերգութիւններ, ձախորդութիւններ եւ փոքրիկ ուրախութիւններ, խամրած երազներ եւ յոյսի ցոլքեր, կայ տխրութիւն՝ կործանիչ եւ հոգին խաթարող, բայց կայ նաեւ մեծ կենսասիրութիւն, խոր հաւատք ժողովուրդին եւ մարդոց հանդէպ: Հաւատքի եւ կենսասիրութեան բարձրակէտը այս շրջանին հանդիսացաւ «Պապն ու թոռը» սքանչելի պատմուածքը: Ասիկա ազատ կեանքին, գեղեցկութեան եւ լայնախոհ ըմբռնումներու իսկական փառաբանութիւնն է: Եփրեմ պապին զգացումներուն տրամաբանութիւնը՝ մահամերձի տխրութենէն մինչեւ բնութեան անխախտ օրէնքներուն ուղղուած բարի ողջոյնը, Զօրեան պատկերացուցած է գեղարուեստագէտի զգայնութեամբ: Եփրեմ պապը կ'ապրի իր կեանքին վերջին օրերը: Թէեւ տեսողութենէ զրկուած, այսուհանդերձ պահած է միտքին եւ ըզգացումներուն պայծառութիւնը: Կը սիրէ եւ կը գնահատէ կեանքը, բարեկամ է անոր հետ մինչեւ անգամ իր գոյութեան մայրամուտին. «Եւ ահա պարզ նրա ականջին է հասնում հինաւուրց անտառի խշշոցը, որ նման է գետի չառաչիւնի: Անտառը խշշում էր այնպէս, կարծես բոլոր ծառերը միասին երգ էին ասում: Ի՛նչ լաւ է խշշում անտառը,— մտածեց Պապը: Այդ խշշոցը նոյնն էր, ինչ որ շատ տարիներ առաջ: Այդպէս էր խշշում նա, երբ ինքը երիտասարդ էր, այդպէս էր խշշում ... երբ նա հասակն առած տղամարդ էր ... այդ խշշոցը նոյնն է, առաջուանը, նոյնը կը լինի եւ միշտ...»:

Եփրեմ պապը կը մեռնի իր սիրած անտառին մէջ, երբ Թոռնիկին հետ պտտելու ելած էր. «Ի՛նչ լաւ է խշշում անտառը: Այսպէս է մտածում պապը իր սրտի խորքում եւ նրա շրթունքները դողում էին յուզմունքից, ուզում էր աղօթել, բայց մտքին աղօթքի խօսքեր չէին գալիս ... մի փոքր էլ ականջ դնելով այդ ծանօթ, հարազատ ձայներին, պապը յանկարծ կռացաւ ու գլուխը խոնարհեց գետնին:

Երկար համբուրում էր նա կանաչով ծածկուած հողը, եւ անզուսպ արցունքներն առատօրէն թափւում էին նրա աչքերից:

Մի փոքր էլ, մի փոքր էլ, եւ նա ուժասպառ ընկաւ կանաչների վրայ»:

Ինչպէս կը տեսնուի, պատմուածքին բանաստեղծական բնաբանը մահը չէ, այլ կեանքին, անոր յաւերժութեան փառաբանութիւնը: Վ. Փափազեան ծանօթանալով Զօրեանի պատմուածքներուն, գերագոյն երջանկութիւն համարած է Եփրեմ պապին անխռով, անվախ մահը:

Կարելի չէ չնշել «Պապն ու թոռը», ինչպէս նաեւ որոշ չափով տրամադրութեամբ անոր յարակցող «Սպիտակ տան բնակիչները» պատմուածքներուն խոր իմաստը: Պապին կերպարը՝ բնութեան ազատ զաւակին ներհակութիւնն է «քաղաքակրթութեան» դէմ: Միջավայրի

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (235)

ՀԱՅՈՑ ԲԵՐԴԸ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

ՄԱՍՆ ԵՐՐՈՐԴ

ՎԵՐՋԱԲԱՆ

Փառանձեմը սեւեռուն նայեց Պարսից զօրավարին եւ մէկէն ոտքի ելաւ:

— Կարող ես տանել... Ես կ'ուզէի գէթ մի անգամ հանդիպել քո արքային:

Եւ դուրս եկաւ արագ: Նրան կամեցան միանալ տիկիններ եւ տղամարդիկ, որոնց մէջ էին Կատրանիդէ եւ Նանա իշխանուհիները, Սահառունի եւ Գնդունի իշխանները, բայց պարսից զօրավարը ձեռքի հրամայող մի շարժումով կանգնեցրեց նրանց.— Դուք, իբրեւ գերի, պիտի մնաք այստեղ ցնոր կարգադրութիւն...

Ու բոլորը կանգ առան, բացի Արշակ Թագաւորի սենեկապետ Եղնիկից, որ զատուեց իշխանների խմբից եւ հեռուից հետեւեց Թագուհուն:

Փառանձեմը բերդից իջաւ Զիկ զօրավարի հետ, պարսից սպաներով շրջապատուած: Նրան տանում էին դէպի դաշտը, ուր երեւում էին պարսից զօրքեր ու վրաններ եւ դրանցից առանձնացած մի մեծ վրան՝ գլխին առիծանիշ պարսից դրօշը: Այդ վրանի չուրջը, մանաւանդ առջեւը կանգնած էին տեգաւոր զինուորներ ու սրաւոր սպաներ: Ճանապարհին ոչ ոք չէր խօսում. սակայն, երբ երեւաց այդ մեծ վրանը, զօրավարն ասաց.

— Ահա եւ արքայից - արքայի վրանը:

Փառանձեմի շնչառութիւնը արագացաւ եւ նա աչքերը փակեց ակամայ. ուրեմն ինքը պիտի տեսնի առելի Շապուհին, այն մարդուն, որ այնքան աղէտ ու աւեր բերեց Հայոց...

Մինչ Փառանձեմին, խմբով շրջապատուած, կը մօտեցնէին Շապուհի վրանին — պարսից արքան ինքը դուրս եկաւ՝ ոսկի եւ արծաթ թելերով բանուած թիկնոցը վրան, գոյնզգոյն քարերով զարդարուն թագը գլխին եւ ոսկեզօծ երկար գաւազան ձեռքին: Նրա դէմքի մաշկը նման էր հարած եւ ապա արեւի տակ չորացած կաշիի, ուր կնճիռներն ակօսներ էին գծել ամէն ուղղութեամբ եւ խորացել ու անշարժացել: Երբ Հայոց սեւազգեստ Թագուհուն մօտեցրին ու կանգնեցրին նրա առաջ՝ Շապուհի կնճռապատ, կուչ եկած ծեր աչքերը կարծեցին չարախնդութեամբ:

— Վերջապէս, անզգամ կին,— լսուեց կռինչի նման մի ձայն:— Զկամեցար գալ Տիզբոն պատուով, ահա եկար որպէս գերի եւ ստրուկ:

— Գերի եւ ստրուկ,— Փառանձեմը գլուխը բարձրացրեց թափով:— Հայոց թագուհին երբեք չի լինի ստրուկ, մանաւանդ Անդոք իշխանի դուստրը:

Անդոք իշխանի անունը ծամածռեց Շապուհի անշարժ դէմքը:

— Անդոք,— արտասանեց Շապուհը,— եւ այնպէս, թուաց թէ մռնչաց:— Իմ պիղծ հօրդ արարքների համար այժմ էլ հատուցես ինքդ, անառակ...

Այս խօսքերի վրայ կատարուեց անսպասելի մի բան. շրջապատողները ... ցան ինչպէս Հայոց ընկճուած Թագուհին ցատկեց յանկարծ, ինչպէս վիրաւոր ... վագրն է ցատկում, եւ Շապուհի ... չառաչեց մի ապտակ:

— Առ, լիրբ դեւ եւ խարեբայ,— ... ուեց Փառանձեմի ձայնը:— ... արքայ եւ չես կարող վայելուչ ... կնոջ հետ: Իմացիր, որ քեզ ... է քո առելի Անդոք իշխանի դուստրը ...

Եւ այս խօսքերի հետ նա թքեց Շապուհի երեսին:

ՍՏԵՓԱՆ ԶՕՐԵԱՆ

(Շար.)

գէմ ուղղուած այդ ձեւի նէրքին բողոք կայ հեռաւոր անտառին մէջ, սոփատակ տան մէջ ապաստան գտած ծերունինե- րուն մօտ, «որոնց ողբերգական մենակութեանը ոչ ոք բողոք չի բերում»:

Մարդուն ողբերգութիւնը հոս պատկերացուած է միայնակ ծերունիին ապրը- տոր հառաչանքին միջոցաւ. «Այժմ ըն- պիտակ տան մէջ ծերունին ապրում է մենակ՝ իր շան հետ միասին: Շուտ- շուտ նա իջնում է գիւղ եւ այցելում պառաւի գերեզմանը: Յաճախ նստում է նա իր կացարանի շէմքին եւ հայեացքը հեռուն նետած՝ յիշում էր պառաւին ու ինչ որ լուռ գնդնում ինքն իրեն: Երբեմն էլ — այս լինում է առանձնապէս երեկոները — երբ մութն իջնում է անտառի վրայ, նա դառնում է ոտքերի մօտ պառկած շանը եւ խօսում նրա հետ.

— Էդպէս, Բողար, ա՛յ տօն էլ չկայ — ասում է նա մեղմ, մտերիմ ձայնով — նա մենակ թողեց ու գնաց: Նա էլ չի գայ, Բողար, էլ չի գայ: Անխիղճ այ տօ, խեղճ այ տօ ...»:

1923ին լոյս տեսաւ Ս. Զօրեանի պատմուածքներուն երկրորդ հաւաքածոն՝ «Ցանկապատը», 1925ին՝ «Պատերազմը», աւելի ուշ լոյս տեսան «Խնձորի այգին» եւ ուրիշ պատմուածքներ: Այս բոլորին մէջ ան կը շարունակէ եւ կը լրացնէ իր առաջին գործերուն գլխաւոր բնաբանը — մարդուն ողբերգութիւնը: Յատկապէս յաջող են այդ ուղղութեամբ «Ցանկապատը», «Ծովանը», «Երկաթուղին», «Խնձորի այգին» եւ «Պատերազմը»: Հոս, ասոնց մէջ, քննութեան կ'առնէ այն խնդիրները, որոնք բազմաթիւ անգամներ մշակուած են համաշխարհային եւ հայ գրականութեան մէջ, — Սեփականատիրութեան մոլութիւնը, պատերազմին ձգած աւերները, գեղեցիկ հոգիին եւ տգեղ միջավայրին միջեւ ընդհարում: Զօրեանի բերած նորութիւնը ոչ թէ նիւթերն են, այլ՝ աւանդական նիւթերու մեկնաբանութեան ինքնատիպ եղանակը:

Պատմուածքներու այս խումբին մէջ նոյնպէս կան տիպարներ, որոնց համար բնորոշը զգացումներու խորութիւնն է: Օրինակ, «Ցանկապատը»ին Մինասը եւ Թեւոսը, որոնց հակառակութիւնը կը դառնայ հազիւ ցանկապատի մը մէջ ամփոփուող հողի կտորի մը շուրջ: Թշնամիին յարձակման՝ ժողովուրդի ինքնապաշտպանութեան ծանր օրերուն նոյնիսկ, երկու դրացիներուն մէջ կը բորբոքի հին կռիւը՝ հողի աննշան պատառին համար: Նոյն երեւոյթը կը տեսնենք նաեւ «Ղաչաղան»ին մէջ, որուն տիպարները դժբախտութիւններու կը հանդիպին կում մը ջուրի համար:

Ստեփան Զօրեան ժողովուրդի խաւերէն կ'առնէ եւ կը բարձրացնէ Ծովանի տիպարը՝ «կշտամբանքի տօնով» խօսելու համար «մարդկանց տխուր աշխարհի» հետ: «Ծովանը» պատմուածքին մէջ հակիրճ տողերով եւ մեծ զգայնութեամբ կը մատնանշէ ընկերային — հասարակական չարիքները, մարդոց չնչին կիրքերը հակադրելով այդ կիրքերէն բոլորովին ազատ՝ Ծովանի տիպարին հետ:

Նիւթական յարաբերութիւններուն «Գալգաքեան թեմը» Զօրեան կը ներկայացնէ ժամանակակից բարոյական խընդիրներու՝ մարդու հոգեւոր ազատութեան լոյսին տակ:

Այս իմաստով Զօրեանի ստեղծագործութեան սկզբնական շրջանի բարձրակէտերը կը հանդիսանան «Խնձորի այգին» եւ «Պատերազմ» պատմուածքները: Երկու փոքրիկ գլուխ - գործոցներ, որ պատիւ պիտի բերէին ոեւէ առաջնակարգ գրագէտի մը: Մարտին աբօր, Նունուփարի, Մաճկալանց Խուեթի կերպարները, իրենց մարդկային բարձր առաքինութիւններով, լիակատար ժխտումն էին «տխուր մարդոց»: Ասոնց կեանքը նոյնպէս կ'անցնի ողբերգական պարագաներու տակ եւ կ'ունենայ ողբերգական վախճան, բայց ասոնք ոչ թէ անցեալի, այլ ապագայի մարդիկ են: Ապագան ասոնցմէ պիտի քաղէ իր բարոյական ըմբռնումները:

Այս գրուածքներուն առանցքը մարդու ստեղծագործական ազատ ուժին, մարդկային հոգիի գեղեցկութեան եւ այդ գեղեցկութիւնները քանդող ապականուած միջավայրին միջեւ գոյութիւն ունեցող պայքարն է:

Մարտին աբօր հոգեկան ներաշխարհը ողողուած է աշխատանքի եւ կեանքի սէրով: Ան կեանքին բանաստեղծն է՝ ըսքանչելի այգեպան մը, որ ջերմ զգացումներով կապուած է խնձորի այգիի մը հետ: «Մարտին աբէրը, իսկապէս, արգար լինենք, շահով, ապրուստով քիչ էր հետաքրքրւում, նրան չահագրգռում, ապրեցնում էր միայն իր այգու կեանքը, նրա բազմազան կեանքը՝ վաղ գարնանից մինչեւ ուշ աշուն: Մարտին աբօրը հետաքրքրում ու ապրեցնում էր խիրաքանչիւր ծառ ու թուփ: Նա գիտէր այդ այգու իւրաքանչիւր ծառի կենսագրութիւնը, ինչպէս հայրն իր զաւակներին, նրանց պատահած դժբախտութիւնը: Ծառի առաջին ծաղկումը նրան պատճառում էր զարմանալի հրճուանք, ինչպէս զաւակի հարսանիքը ծնողներին: Նրանց հիւանդութիւնը նրան տխրեցնում էր եւ ըստիպում իր հոգածութիւնը կենդրոնացընել հիւանդ ծառի վրայ. կտրուած ճիւղը, կարկտահար ծառը նրա սիրտը լըցնում էին ցաւով վշտով»:

Այլեւս բանաստեղծը պատմուածքին վերջաւորութեան կը դառնայ այգիին «թշնամին»: «Բայց մի առաւօտ յանկարծ պահակ Սահակը զարթնեց թխկոցի ձայնից, հաղնուեց արագ ու վազեց դէպի թխկոցը, որ շարունակւում էր այգու ներքին մասում: Թխկոցը կացնի էր: Ո՞վ պիտի լինի այսպէս վաղ այգին մըտած, ո՞վ է թխկոցը գցել այդպէս: Մի փոքր արագ վազելով, բայց դեռ բաւական հեռուից Սահակը նկատեց Մարտին աբօրը», որ «արխալուղի թեւերը ճըզմած, փէշերը գօտին խրած, ինչպէս անում են փայտահատները», իրարու եւեւէ գետին կը տապալէր այգիին ծառերը:

Վերջին այս գործողութեան կը նախորդէ ողբերգական արար մը՝ Նունուփարի մահը, որ զոհ գացած էր մարդկային ստորնացուցիչ կիրքերուն, եւ, այնուամենայնիւ, նոյնիսկ մահուան սեմին անաղարտ պահած էր իր հոգին. «Նա մեռաւ այնպէս անխօս ու խաղաղ, ինչպէս ապրել էր»:

Հաստատուն նկարագիր, հոգեկան աըիութիւն, բարձր բարոյականութիւն, — ահա այն գիծերը, որ Զօրեան ի յայտ բերած է այգեպանին եւ Նունուփարի տիպարներուն մօտ:

Բարոյական բարձր յատկութիւններ ցոյց տուած է նաեւ «Կրակը» պատմուածքին մէջ, որուն գլխաւոր տիպարը, Մարիամ, մինակը դէմ կը դնէ նեխած ընկերութեան: Նաեւ «Զաքարի հարսը»ի Եսթերին մէջ, որ անձնասպան կ'ըլլայ՝ հաստատելով հայ կնոջ բարոյական տիպարը:

Զօրեան դարձաւ միջակորեար մարդոց լաւագոյն երգիչը 10ական թուականներու հայ գրականութեան մէջ: Այդ տիպարները՝ անջատուելով իրենց «անձուկ» միջավայրէն՝ պատմուածքէն, դարձան խորհրդանշաններ հայ ազգի լաւագոյն գիծերուն՝ իրենց գեղեցկութեան շնորհիւ:

Ընդհանրացման ուղին գինքը տարաւ հասցուց Մաճկալանց Դաւիթին՝ ժողովուրդին յոյզերուն մօտ, բովանդակ գիւղացիներուն տրամադրութիւնները արտայայտող տիպարին: Դաւիթին պէս լայն ընդհանրացում են նաեւ պառաւ տատը, որ վարանամիտ, անշարժ հայեացքով կը հսկէ ճամբաներուն վրայ, ուրկէ գիւղ կը մտնեն վիրաւորուած գիւղացիները, եւ ծերացած, ուժասպառ հայրը, որ խեղճ ու կրակ մաճէն բռնած կը հետեւի արօրին:

Ամփոփելով մեր համառօտ տեսութիւնը Զօրեանի 10ական թուականներու ըստեղծագործութեան էութեան մասին, ակամայ կը մտաբերեմ Տուրգենեւի ծանօթ խօսքը. «Սիրել արուեստը, ճըշմարտութիւնը եւ հայրենիքը»: Այս երեք նշանաբաններուն ալ հետեւած է Զօրեան:

Ս. ԱՂԱԲԱԲԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՅՈՎՀ. ԱԲԵԼԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Ցուցահանդէս մը կազմակերպուած է Հայկական Թատերական ընկերութեան կողմէ, ուր խօսք առած են հայ բեմի երախտաւորեալին աշակերտները, խաղընկերները կամ պարզապէս Աբելեանի արուեստին հիացողները: Ի վերջոյ ներկայացուած է «Նամուս» ժապաւէնը, Յովհաննէս Աբելեանի խաղարկութեամբ:

ՎԻԷՆՆԱՅԻ ՅՈԲԵԼԵԱՆՆԵՐՈՒՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐԸ

—o—

Ընթացիկ տարւոյս սկիզբները մասնաւոր ծանուցումով ինչպէս նաեւ հայ թերթերու միջոցով հաղորդած էինք Վիէննայի Մխիթարեան Միաբանութեան քառեակ Յոբելեանները.

1.— Ուխտիս Ընդհ. Աբբահօր Գերապայծառ Հ. Մեսրոպ Արք. Հապոզեանի Քահանայութեան Ոսկի Յոբելեանը.

2.— Նորին Ամենապատուութեան Աբբայութեան երեսնամեակը:

3. — Մխիթարեան Միաբանութեան Վիէննա հաստատուելուն 150րդ տարեդարձը.

4.— Հանդէս Ամսօրեայ Ուսումնաթերթին 75րդ տարեշրջանը:

ՏՕՆԵՐՈՒ ԱՆՈՆՑ ՅԱՅՏԱԳԻՐԸ.—

Կիրակի՝ Սեպտեմբեր 3ին, ժամը 9.30 քաղաքիս Բենեդիկտեան Միաբանութեան Մայր եկեղեցւոյն մէջ, նախագահութեամբ Վիէննայի Վսեմ. Ծիրանաւորին եւ ի ներկայութեան եկեղեցական ու պետական բարձր անձնաւորութիւններու, Արհիապատիւ Յոբելեարը պիտի մատուցանէ հանդիսական եւ գոհաբանական Յոբելենական Ս. Պատարագը (Այտըլեան ձայնագրութեամբ — նուագախումբի ընկերակցութեամբ):

Սեպտեմբեր 5ին, Երեքշաբթի ժամը 10ին, Արհիապատիւ Յոբելեարը պիտի ընդունի ազգայիններու շնորհաւորութիւնները, Մայր Վանքիս դահլիճներուն մէջ:

Սեպտեմբեր 7ին, ժամը 19.30, «Գեղարուեստական Երեկոյթ», մասնակցութեամբ Վիէննայի հռչակաւոր «Երգեցիկ Մանուկներու» խումբին (Վինըռ Զէնկըրքնապըն), Վանքիս եկեղեցւոյ երգչախումբին եւ քաղաքիս Մարեմեան քոյրերու՝ բարձրագոյն վարժարանի աշակերտուհիներու:

Սեպտեմբեր 8ին Մխիթարեան Միաբանութեան հաստատութեան տարեդարձին եւ Վիէննայի Մխիթարեան Միաբանութեան 150ամեակի առթիւ երեկոյին Հայրապետական Ս. Պատարագ պիտի մատուցանէ Արհիապատիւ Գերապայծառ Հ. Սրապիոն Արք. Ուլուհոճեան, Վենետիկի Մխիթարեան Միաբանութեան ընդհանուր Աբբահայրը:

Սեպտեմբեր 10ին ժամը 17ին պիտի կատարուի Վիէննայի Մխիթարեան Միաբանութեան աւանդական հանդիսաւոր Թափօրը՝ հանդիսադրութեամբ Արհիապատիւ Գերապայծառ Հ. Կարապետ Եպիսկ. Ամատունիի, Վենետիկի Մխիթարեան Ուխտէն եւ Էկզարք Ֆրանսայի հայ կաթողիկէից:

ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (1)

ԹԻԱՊԱՐՏԸ

(ՎԷՊ ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ)

ԳՐԵՑ

ԱՐՄԷՆ ՇԻՏԱՆԵԱՆ

ՄԱՍ ԱՌԱՋԻՆ

Վ Ա Ն Ա Կ Ա Ն

Աշնան վերջեր մըն էր: Երկինքը ամպ չկար: Աստղերը տժգոյն պլպլացումով մը կը ցոլային: Խոր լըռութիւն մը կը տիրէր:

Այդ պահուն, Վարագայ ժեռուտ սեպաձեւ լերան մէջէն բարձրահասակ ու խղթանդամ մարդ մը երկայն ու թխագոյն հապայով մը ծածկուած արագ արագ յառաջանալով, վանքին ընդարձակ ու գեղեցիկ ծառաստանը մտաւ:

Երբ վանքին հոյակապ ու հրաշալի գմբէթը նշմարելու չափ մօտեցաւ, գրեթէ երկիւղալի զգուշութեամբ մը մէկդի նետեց հապան ու ծունկի եկաւ:

— Մնաս բարով, իմ պաշտելի մենաստանս, մնաս բարով... հառաչեց երիտասարդը խղդուած ձայնով մը: Ալ կը բաժնուիմ քու հովեյոյդ ու երկնային մեղեդիներէդ ...: Բայց երբեք պիտի չմոռնամ քեզ ...:

Մեքենաբար ոտքի ելլելով, սրբեց աչքերուն արցունքները, ծածկուեցաւ իր լայն հապային մէջ եւ դէպի Վանայ Այգեստանը ուղղուեցաւ: —

Կէս գիշերուան մօտ երիտասարդը Վանայ Հայկավանք կոչուած փողոցին մէջ կանգ առաւ եւ դուռը մը զարկաւ երկիւղալի կերպով մը:

Դուռը բացուեցաւ:

Սեմին վրայ երեւցաւ ծերունի մարդ մը, որ վաթսունն անցած, բարեմիտ կերպարանքով ու ալեխառն մազերով էր:

— Ո՞վ կ'ուզես... հարցուց ծերունին՝ կասկածաւոր նայուածք մը նետելով անծանօթ երիտասարդին վրայ:

– Զեմ գիտեր– կմկմաց անծանօթ երիտասարդը դողդոջուն ձայնով մը: Փողոցը չմնալու համար տունդ եկայ գիշեր ատեն... արդեօ՞ք կարելի է ...:

Ծերունի քաղցին ակամայ շարժում մը ըրաւ: Ձեռքի ճրագը վեր բռնելով դիտեց անծանօթ երիտասարդը, որ հագուքանըւթը տարօրինակ չէր, քաղաքենի էր, համակրելի ու ազնիւ կ'երեւար: Թէեւ վրայի հագուստը գեղացիներու յատուկ հագուստներն ու գլխին գտակը ծպտած էին զինքը, բայց կերպարանքը կ'արտայայտէր անոր գաղտնիքը:

Ուստի ծերունին իր խռովայոյզ նայուածքը մէկդի առնելով խնդրեց որ երիտասարդը վեր ելնէ:

Սրահին վրայ, կոկիկ ու քաղքենի ոճով շինուած սենեակ մը կար, ուր առաջնորդուեցաւ երիտասարդը:

Ծերունին անուշ ու խանդաղատալի ձայնով մը բարի եկար մրմնջեց, յետոյ հարցուց:

— Ո՞ր երկրէց էք:

— Պարսկաստանցի եմ, բարի հայր, պատասխանեց երիտասարդը լեցուած ձայնով մը: Եւ խորին շնորհակալութիւնըս կը յայտնեմ որ ինծի պէս ղարիպ մարդու մը ձեռքը բռնեցիք:

— Ախ, որդիս, հառաչեց ծերունին կսկծանքով մը: Գիտցիր որ գլխիս վրայ տեղ ունիմ քեզի համար:

Ու չկրնալով իր հոգին լեցնող դառնութիւնը զսպել, սկսաւ արտասուել:

— Ես էլ ղարիպի տէր եմ, որդիս, յարեց ծերունին, արցունքները սրբելով:

— Իրա՞ւ .... ո՞ւր կը գտնուի ձեր ղարիպը, նկատել տուաւ երիտասարդը:

— Ի՞նչ գիտնամ... մեր պանդուխտները տեղ մը չունին ... Պոլիս, Ռուսաստան, Պարսկաստան, մէկ խօսքով աշխարհիս ամէն կողմ ցրուած են անոնք:

— Շատ տարի՞ է երթալը, վրայ բերաւ երիտասարդը:

— Ախ, աս տասներկեց տարի է որ տունէս բաժնուած է, հառաչեց ծերունին:

— Նամակ կը գրէ՞:

— Երկու անգամ նամակ գրած է. այսչափ:

— Տեղեկութի՞ւն մըն ալ չիտար:

— Ամենեւին. առաջ Պոլիս էր, բայց տարի մը եռքը չիգիտցուիր ուր երթալը:

— Ի՞նչ ընես... մեր թշուառ ազգին ճակատագիրն է այդ, մրմնջեց երիտասարդը խորին յուզմունքով մը: Թափառական եղած ենք ոչ թէ հիմակ, այլ շատ ժամանակէ ի վեր: Բայց Աստուած ողորմած է, բարի հայր, անիկա կը տեսնէ մեր խեղճութիւնը:

Ծերունին ալ չկրցաւ շարունակել իր խօսքը, դողդոջ ու տժգոյն ճակատը մութ ստուեր մը պատեց:

— Բնիկ Պարսկաստանցի՞ ես, մրմնջեց ծերունին ցաւատանջ ձայնով մը:

— Ոչ... բայց բաւական տարի եղաւ որ այս կողմերը կը գտնուէի, պատասխանեց երիտասարդը:

— Հարկաւ գործի մը համար այդ կողմերը եկար, անանկ չէ՞:

— Այո, տեսնենք թէ Աստուած պիտի յաջողցնէ՞:

— Ի՞նչ գործ կ'ուզես ընել, արհեստ ունի՞ս:

— Իմ արհեստս զինագործութիւն է:

— Զինագործութի՞ւն:

(Շար.)

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ԳԱՑՈՂ

ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Մեր բաժանորդներու արձակուրդի շրջանը, արձակուրդի շրջանն է նաեւ «Յառաջ»ի պաշտօնէութեան: Այդ իսկ պատճառով թերթիս վարչութիւնը Յուլիսին եւ Օգոստոսին, սովորականէն շատ աւելի ծանրաբեռնուած է եւ ջերմօրէն կը խնդրէ իր հաւատարիմ բաժանորդներէն, որ աւելի չծանրաբեռնեն իր գործը հասցէներու առժամեայ փոփոխութիւններով:

Յառաջ միշտ իր կարելին կ'ընէ գոհացում տալու համար իր ընթերցողներուն, բայց կը խնդրէ նաեւ որ անոնք չդժուարացնեն իր գործը:

Այս տարի, վարչութիւնը որոշած է ընթացք տալ միայն ԲԱՑԱՌԻԿ եւ ՍՏԻՊՈՂԱԿԱՆ դիմումներու հետեւեալ պայմաններով.— դիմումները պէտք է ըլլան գրաւոր, ընթացք չի տրուիր հեռաձայնով եղած դիմումներուն: Կցել հինգ Ն. Ֆ. եւ սովորական հասցէն: Դիմող բաժանորդը պէտք է վճարած ըլլայ ընթացիք տարեշրջանը (1961):

×

Միայն արձակուրդի շրջանին համար, բաժանորդ արձանագրուողներու սակն է.
Ֆրանսա.— *Ամսական* 7 Ն. Ֆ.
Արտասահման 10 Ն. Ֆ.:

Շնորհակալութեամբ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պուլվար Օտտոյի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ Կրօն. Ընկերակցութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուիրատուութիւնները.—

Հանգուցեալ Նահապետ Ղազարեանի մահուան առթիւ Տէր եւ Տիկին Կ. Գավազեան փոխան ծաղկեպսակի եկեղեցւոյս, Ֆ. Կ. Խաչին եւ Աղքատախնամին տասնական Ն. Ֆ., Պ. Ս. Խոզիկեան 5 Ն. Ֆ. եկեղեցւոյ:

Տէր եւ Տիկին Ա. Մուրատեան եկեղեցւոյ պայծառութեան տասը Ն. Ֆ., Տիկին Ժողովարարեան իր քրոջը թոռնիկի մկրտութեան առթիւ եկեղեցիին պայծառութեան եւ Ֆ. Կ. Խաչին տասնական Ն. Ֆ.: Տէր եւ Տիկին Ա. Պետրոսեան իրենց թոռնիկի մկրտութեան առթիւ եկեղեցիին պայծառութեան եւ Ֆ. Կ. Խաչին տասնական Ն. Ֆ.: Հանգուցեալ Արշակ Պօղոսեանի մահուան քառասունքի առթիւ Տէր եւ Տիկին Ե. Մինդոհեան 20 Ն. Ֆ.:

ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

ԴԷՊԻ

ԵՐԵՒԱՆ

Երեք շաբաթը անգամ մը

ՆԱՒՈՎ

ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ ուղղակի դէպի ԵՐԵՒԱՆ

Երթուդարձի գիներն են, կերակուրով վերադարձին կարելի է Վենետիկ իջնել

13 ՕՐ ԵՐԵՒԱՆ

Պանդոկի մէջ բնակութեամբ եւ սնունդով

Բ. կարգ 3046 Ն. Ֆ.
Գ. կարգ 2506 Ն. Ֆ.

ԶԵՂՉ խմբովին ճամբորդողներուն:

ՈՒՂԵԳՈՅՑԻ իրաւունք, անձ գլուխ, 150 *քիլօ՝ Բ. կարգի եւ* 100 *քիլօ՝ Գ. կարգի ճամբորդներուն:*

Նոյն ճամբորդութիւնը օդանաւով կամ երկաթուղիով:

Մեր գրասենեակը կը զբաղի նաեւ դէպի Ամերիկա, Սուրիա եւ այլ ճամբորդութիւններով:

ԴԻՄԵԼ՝

ԺԱՆ-ԵՂԻՇԷ ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ
48, Rue de la République
Tél.: 20.47.22
MARSEILLE

●

ՓԱՐԻԶ
Մասնաճիւղ
7, Rue Auber, 7
Tél : RIC. 63-69
PARIS (9e)

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Խանասորի Արշաւանքի 64րդ տարեդարձը կը տօնուի նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէին եւ մասնակցութեամբ Շրջանիս բոլոր ենթակոմիտէներուն ու խումբերուն, ինչպէս նաեւ՝ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին եւ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղերուն:

Յուլիս 30ին, Կիրակի ամբողջ օրը, Վալապրի ծառախիտ անտառին մէջ:

ՊԱՏՈՒՈՅ ՆԱԽԱԳԱՀ ՎԻՔԹՈՐ ՍԱՎԻՆ

ԿԸ ԽՕՍԻՆ՝

Ընկերներ ՌՈԺԷ ԼԵՌՏԱ, ՏԻԳՐԱՆ ԹԱԴՈՅԵԱՆ, ՀԱՄՕ ՆԱՃԱՐԵԱՆ:

Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր.— Հ. Նաճարեան, Վ. Ճառայեան, Սեդա Թիւթէլեան, Զարեհ Գասեան, Ժըղըրվիէվ Արմաղանեան, Գաhվէճեան:

Հայկական տոհմիկ պարեր Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի պարախումբին կողմէ: Պուլի մրցում (պուլերը միասին բերել):

Ճոխ պիւֆէ, շամփուրով խորոված:

×

Խանասորի դաշտահանդէսին երթալու համար, օթօքարը Պոմոնէն կը մեկնի Կիրակի առաւօտ, Յուլիս 30ին, ժամը 8ին, Պաւ Ռոքռնտի *առջեւէն:*

Բոլոր անոնք որ կը փափաքին օթօքա*ռով մեկնիլ, կրնան նախօրօք արձանագրուիլ, հետեւեալ ընկերներուն մօտ, Յ. Նիկողոսեան, Վ. Տ. Վարդանեան եւ Սերժ Սարգիսեան, երթեւեկի համար 4 Ն. Ֆ. վճարելով:*

Խճողումի տեղի չտալու համար, կը խնդրուի չսպասել վերջին վայրկեանին:

×

*Խաւասորի արշաւանքի տօնակատարութեան առթիւ Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր ենթակոմիտէի վարչութիւնը դիւրութիւն տալու համար հանդէսին մասնակցիլ ուզող հայրենակիցներուն, օթօքար մը վարձած է որ կը մեկնի Կիրակի առաւօտ ժամը 7.30ին*Փլաս տ'էճսէն, *ընկ. Քէօսէեանի խանութին առջեւէն: Վերադարձ իրիկուան ժամը 20ին: Արդէն իսկ ապահովեցէք ձեր տոմսերը Քէօսէեանի (*փօքօ Ռեճս, 2 Րիւ Պեռնար տիւ Պուա), *Ա. Պետրոսեան մսավաճառ* 22 Րիւ տէ Փըթիթ Մառի *եւ գրավաճառ Պ. Ծերեկեանէ* 13 Րիւ տէ Տոմինիքէն:

×

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԲԱՑՕԹԵԱՅ ՀԱՆԴԷՍ

Հերոսներու Օրուան առթիւ, կազմակերպուած Լիոնի եւ Տէսինի կոմիտէներուն կողմէ:

30 *Յուլիս, Կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ,* Կապիյեռնի *արձարանին զովասուն ու գեղատեսիլ պարտէզին մէջ:*

Պիտի խօսի Ընկ. ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

Գեղարուեստական բաժին ու հաճելի անակնկալներ:

Ճոխ պիւֆէ, խորոված ու աղանդեր-ներ: Մատչելի գիներով:

Կը հրաւիրուի Լիոնի եւ Տէսինի Հայութիւնը:

Մանրամասնութիւնները առանձին յայտագրով:

Օթօքարը առաւօտ Փլաս Կիշառէն *կը մեկնի ժամը ճիշդ 10ին: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ: Անձրեւի պարագային պատսպարուելիք վայրը ապահով է:*

×

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Խանասորի արշաւանքի 64րդ տարեդարձը կը տօնուի Կրընոպլի մէջ, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան ենթակոմիտէին, մասնակցութեամբ Լանսէի Մուրատ խումբի եւ Րընաժի Գէորգ Չաւուշ խումբի:

Այս Կիրակի ամբողջ օրը Շաթօ տը Պօրըկարի *ծառաստանին մէջ: Բարձրախօսի վրայ պիտի լսուին հայկական սալեր:*

Ճոխ պիւֆէ:

Օթօքարը կը մեկնի սովորական վայրէն, սովորական ժամերուն:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐ

ՕԳՈՍՏՈՍ 1-31

AGDE (Hérault)

Միջերկրականի կապոյտ ջուրերու ափին: Խաղաղաշտ եւ լոգանք: Խմբական պտոյտներ, դասախօսութիւններ եւ գեղարուեստական երեկոյթներ:

ՕՐԱԿԱՆ 9.50 Ն. Ֆ.

Արձանագրութեան համար դիմել՝ ամէն Ուրբաթ երեկոյեան ժամը 8էն – 10, եւ Շաբաթ օրերը ժամը 4 – 8, 17 Րիւ Պլէօ:

Կարելի դիմել հետեւեալ հասցէներուն.—
ՄԱՐՍԷՅԼ.— Գազարեան Վուայաժանս, 31, Լա Քանըպիէռ:
ԼԻՈՆ.— Պէրպէրեան, 39 Րիւ Տիւնուառ:
ՎԱԼԱՆՍ.— Մաղաքեան, 14 Րիւ Ֆրանքլէն:
ՏԷՍԻՆ.— Լիւլէճեան, 16 Րիւ Քոլի:
ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Խրիմեան, 2 Րիւ Ռապըլէ:
ՆԻՍ.— Գաբրիէլեան, 19 Պուլվ. Մանեան:

ԿԱՐԵՒՈՐ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԲԱՆԱԿՈՒՄ

Վերջին կարգադրութիւններուն համար, Փարիզեան շրջանի այն բանակողները, որոնք պիտի երթան հաւաքական տոմսով (պիյէ քոլէքթիֆ), *պարտին ներկայանալ այս Ուրբաթ, երեկոյեան ժամը* 8.30*ին,* 17 Րիւ Պլէօ:

ՊԱՏԱՐԱԳ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Տէսինի Կրօն. Ընկերակցութիւնը կը յայտարարէ թէ այս Կիրակի առաւօտ, ժամը 8.30ին, պատարագ պիտի մատուցուի տեղւոյս Ս. Աստուածածնայ եկեղեցւոյն մէջ: Կը պատարագէ Արիս Աբեղայ Շիրվանեան եւ կը քարոզէ Լեւոն Աբեղայ Արէլեան: (Երուսաղէմի Ս. Յակոբեանց միաբանութենէն):

Կը հրաւիրուի բարեպաշտ ժողովուրդը, ներկայ գտնուիլ այս արարողութեան:

ՀԱՅ ԸՆՏԱՅԱՐԱՆ

ԼԸ ՓԷՔ

ԲԱՑՈՒԱԾ ԵՆ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

1961 – 1962

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻՆ

Ուսման ծրագիրն է դասական ընթացք (քուր քլասիք):

Պայմաններու եւ որեւէ լուսաբանութեան համար դիմել գրաւոր կամ հեռաձայնով տեսչութեան:

École Apostolique Arménienne
3, Av. de Grandchmp
LE PECQ (S. et O.) Tél. 963-01-72

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ, ժամը 20.30*ին,* 101, Ավընիւ տը Սաքսի *սրճարանի ներքնասրահը:*

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՀԱՄԱԽՄԲ. Հայր. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի ընդհ. անդամական տարեվերջի ժողովը այս Կիրակի առաւօտ, 7 Պուլվ. տ'Աթէն, Պար տիւ Կլոզի *սրահը: Օրակարգ.— Ա) Կեդր. վարչութեան շրջաբերականի ընթերցում: Բ) Դաշտահանդէսի հաշուետուութիւն: Գ) Պատգամաւորներու ընտրութիւն:*

Ընթացիկ հարցեր.— Վարչութիւնը կը խնդրէ իր բոլոր անդամներէն ներկայ գտնուիլ տարեվերջի այս կարեւոր ժողովին:

ՅԱՐԱԼԷԶՆԵՐՈՒ ԴԱՒԱՃԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

ԳՐԵՑ ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ

Ա. ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԳԻՆ 7 Ն. Ֆ.

Դիմել՝ ՅԱՌԱՋԻՆ

ԱՐԵՒԸ բնութեան կուտայ կապոյտ երկինք, կանաչ սար ու ձոր, գոյնզգոյն ծաղիկներ եւ զուարթ լոյս...

ԱՐԵՒԸ կրնայ ձեր տունն ալ ողողել իր զուարթ լոյսով ու գոյներով եթէ ձեր բնակարանը ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ, ԶԱՐԴԱՐԷՔ եւ ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՒՄԱՅԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e

Tél. : ARC 26-61 — Métros : Halles et Chatelet

136, Rue des Bourguignons, Asnières-Bois Colombes

Tél. : GRE. 09-47

11, Bd. de la République, La Garenne

Tél. : STA. 19-06

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Մեր սեփական արտադրութիւնը եղող և ամէնէն արդիական ճաշակով հնարուած տասջնակարգ ներկեր, գոյներու մեծ ընտրութիւն սէնթէթիք *եւ* վինիլիք *պատրաստութիւններու: Նորոյթ իւղաներկեր, պատի սիրուն թուղթեր ամէն տեսակ* լինոլէոմ *եւ* փլասթիք:

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը:

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON. PARIS 12e
64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e
166, AV. ARISTIDE BRIAND, PAVILLON-SOUS-BOIS - SEINE
4 BIS, RUE P. V.-COUTURIER, ARGENTEUIL - S. ET O.
24. RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER, ALFORTVILLE
48 BIS. RUE DALAYRAC. FONTENAY SOUS BOIS

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ն. Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ն. Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ն. Ֆ. — Հատը՝ 0.25 Ն. Ֆ.

ՈՒՐԲԱԹ 28 ՅՈՒԼԻՍ — VENDREDI 28 JUILLET 1961

37ՐԴ ՏԱՐԻ — Թիւ 9163 — 37EME ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 17Ր ԴՏԱՐԻ, Թիւ 4964

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՔՈՒՎԷՅԹ ԵՒ ՊԻԶԵՐԹ

Մինչ Արեւմուտքի մէջ դաշնակիցները ժտանոց Խորհրդային Միութեան սպառնական դիրքէն՝ միջոցներ կ'որոնեն զօրացնելու ազատ աշխարհի պաշտպանութիւնը, խառնակ վիճակ կը տիրէ արեւելեան կողմն աշխարհի։

Քուէյթ, Իրաք, Իրան, Եգիպտոս եւ վերջապէս Պիզերթ միջազգային դիւանագիտութեան օրակարգին վրայ անցան վերջին օրերս։

Բոլոր այս հարցերուն մէջ կարեւոր դեր մը կը խաղայ Արաբական Լիկան, որ կեանքի կոչուեցաւ 1945ին՝ երկրորդ աշխարհամարտի վաղորդայնին Եգիպտոսի մէջ, նախաձեռնութեամբ Անգլիոյ, որ կ'երազէր վերադրաւել իր երբեմնի գերակշիռ դիրքը իսլամական աշխարհին մէջ։

Բախտի տարօրինակ մէկ խաղով, Լիկան ամէնէն աւելի թշնամական դիրք է բռնած իր հիմնադիր պետութեան դէմ, որ աստիճանաբար լքեց իր դիրքերը Եգիպտոսէն մինչեւ Իրաք, Հնդկաստան ու Փաքիստան։

Քուէյթի խնդրին մէջ Իրաքէն զատ պարտուեցաւ նաեւ Անգլիա։

Յուլիս 21ին իշխանապետութիւնը 2ի դէմ 8 ձայնով ընդունուեցաւ իբրեւ հաւասարազօր անդամ Արաբական Լիկային։ Հակառակ քուէարկեցին Իրաք եւ Եմէն միայն։

Այս առթիւ ընդունուած բանաձեւը կ'ըսէ Քուէյթի կառավարութիւնը յանձն կ'առնէ պահանջել անգլ. զօրքին քաշուիլը իշխանապետութեան հողամասէն։

Իրաք յանձնառու կ'ըլլայ ուժի չդիմել Քուէյթը իրեն կցելու համար։

Լիկան այժմէն իր հաւանութիւնը կու տայ՝ եթէ Քուէյթ ուզէ միանալ կամ դաշնակցիլ Լիկայի անդամ որեւէ պետութեան հետ։

Արաբական երկիրները գործնապէս պիտի աջակցին Քուէյթի՝ իր անկախութիւնը պահպանելու համար։

Անգլիական զօրքերու քաշուելէն վերջ արաբական երկիրներու զինուորները կը ստանձնեն իշխանապետութեան պաշտպանութիւնը։

Լիկայի բանաձեւի քուէարկութենէն վերջ Իրաքի պատուիրակները ցուցարարական ձեւով հեռացան ժողովասրահէն։ Բայց մինչ Իրաք քէն կ'ընէր Արաբական Լիկային, Թունուզ կը վերադառնար անոր ծոցը, երեք տարի անկէ հեռու մնալէ վերջ, — Նասըր — Պուրկիպա հակամարտութեան պատճառաւ։

Պիզերթի խնդիրն է, որ Թունուզը բարեկեց դիմելու Լիկայի օգնութեան։ Արաբական երկիրները մոռնալով իրենց ներքին վէճերը, այժմ միացեալ ճակատ են կազմած Ֆրանսայի դէմ։ Իրարու հետ մրցումի ելած են կամաւորական զօրագունդեր ղրկելու համար Թունուզ։ Ընդհանուր զայրոյթ առաջ եկած է իսլամական աշխարհին մէջ։

Յորդանանէն, Պաղտատէն եւ Եգիպտոսէն կարեւոր դէմքեր կամաւոր արձանագրուած են, ինչպէս Յորդանանի սպայակոյտի պետը Զօր. Մաճալի եւ Իրաքի արտաքին նախարար Հաշէմ Ճավատ։

Արաբական Լիկան Յուլիս 25ի իր նիստին մէջ որոշած է ամբողջական աջակցութիւն ընծայել Թունուզի՝ «Ֆրանսայի դէմ իր պայքարին մէջ»։ Սակայն մերժած է Սաուտի Արաբիոյ առաջարկը, Ֆրանսայի հետ տնտեսական յարաբերութիւնները խզելու մասին։

Բժշկական առաքելութիւն մը պիտի [illegible] Գահիրէէն Պիզերթ՝ Թունուզցի վիրաւորները խնամելու եւ բնակչութեան օգնելու համար։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՀԱՄԸՐՇՈԼՏ ՆԻՒ ԵՈՐՔ ՎԵՐԱԴԱՐՁԱՒ

ԸՆԴՀ. ՔԱՐՏՈՒՂԱՐԸ ԴԺԳՈՀ Է ՖՐԱՆՍԱՅԷՆ

ՄԱԿի ընդհ. քարտուղարը դժգոհ է Ֆրանսայէն եւ այդ ուղղութեամբ ալ նամակ մը ղրկած է ֆրանսական կառավարութեան։ Առջի օր, արդարեւ, Տակ Համըրշոլտ ուզեց Պիզերթ երթալ եւ շատ զարմացաւ երբ ֆրանսական իշխանութիւնները կեցուցին իր կառքը եւ զայն խուզարկեցին ինչպէս պիտի ընէին ոեւէ մահկանացուի համար։ Ֆրանսացի վայ-րաշուները լաւ մը զննեցին ընդհ. քարտուղարին կառքին ծակուծուկը, ապա ձգեցին որ Համըրշոլտ երթալիք տեղը երթայ։ Հոն ալ սակայն, այս պաշտօնին հիւսիսայինը ուրիշ անակնկալ մը ունեցաւ, Ֆրանսացի ծովակալը՝ Ամման զինքը չընդունեցաւ։

Ֆրանսական կառավարութեան տեսակէտը շատ պարզ է այս հարցին մէջ։ Տակ Համըրշոլտ ոչ մէկ առաքելութիւն ստացած էր Ապահովութեան Խորհուրդէն Թունուզ երթալու, ինք, անձնապէս պատասխանեց Պուրկիպայի դիմումին եւ իր ներկայութիւնը միայն անհատական հանգամանք ունի։ Ֆրանսացիները նաեւ այն տպաւորութիւնն ունին որ Համըրշոլտ խրացուցած է Թունուզեան տեսակէտները։

Համըրշոլտ իր կարգին նամակով մը դիտել տուած է Փարիզի կառավարութեան, որ իր կարծիքով Ապահովութեան Խորհուրդի բանաձեւը չէ գործադրուած Ֆրանսայի կողմէ։ Համըրշոլտ կը շեշտէ գլխաւորաբար թէ ֆրանսական ուժերը չեն քաշուած իրենց նախկին տեղերը ինչպէս կ'որոշէր Ապահովութեան Խորհուրդը։ Համըրշոլտ շատ ցաւ զգացած է այս կացութենէն եւ փափաք կը յայտնէ որ օր առաջ կարգադրուի, բարելաւելու համար կացութիւնը։

Ասոր ի պատասխան, արտաքին նախարար Քուվ տը Միւրվիլ, ընդհ. քարտուղարին ուշադրութեան կը յանձնէ որ անոր բառերը «կը թուին պարզել Թունուզեան կառավարութեան տեսակէտները»։ Ֆրանսայի արտաքին նախարարը դիտել կու տայ նաեւ թէ Ապահովութեան Խորհուրդին որոշումը ուրիշ բան չէր եթէ ոչ Ֆրանսայի իսկ տեսակէտը որ առաջին օրէն իսկ զինադուլի կոչ ըրած էր։ Քուվ տը Միւրվիլ այս նամակին կցած է յուշագիր մը զոր Ֆրանսա կ'ուզէ հրապարակել եւ որ լայն գիծերու մէջ կը պարզէ Պիզերթի կացութիւնը։

Նշենք նաեւ թէ ՄԱԿի ընդհանուր քարտուղարին «հասկցուցած են» թէ Նիւ Եորք վերադարձի իր ճամբուն վրայ, Փարիզ հանդիպիլը հեռու է բաղձալի ըլլալէ։

Բոլորը համակարծիք կը մնան սակայն մէկ կէտի շուրջ այն է որ Հապիպ Պուր-

---

կիպա, մեծապէս վնասեց իր իսկ մէջ տեղ դրած «պուրկիպականութեան» որ ծանօթ է իբրեւ դիւանագիտական, ճկուն եւ պաղարիւն քաղաքականութիւն մը։ Եւ նոյն ատեն, Թունուզիայի նախագահը կորսնցուց մեծ Մաղրէպի պարագլուխը ըլլալու իր երազը։

Արաբական երկիրներու կողմէ տեսակ մը «ճիհատ» է որ կը յայտարարուի Ֆրանսայի դէմ, մինչ Պուրկիպա կը կրկնապատկէ իր ճիգերը՝ Պիզերթի խնդիրը միջազգային հարց դարձնելու համար։

ՄԱԿի Ապահովութեան Խորհուրդին մօտ յաջողութիւն գտած չըլլալով, այժմ կը ջանայ ընդհանուր ժողովի օրակարգին վրայ դնել տալ հարցը, զօրավիգ ունենալով արաբական երկիրներն ու Խորհրդային Միութիւնը։ Ու կը սպառնայ ի հարկին զէնքի դիմել կրկին, քաջալերուած այս վերջիններէն։

Քուէյթէն ետք Պիզերթն է, որ հիմա կը սպառնայ աշխարհի խաղաղութեան։

ՀՐԱՆՏ — ՍԱՄՈՒԷԼ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԱՍՏԱՍ ՄԻԿՈՅԵԱՆ Ճափոն պիտի այցելէ Օգոստոս 15ին եւ Թոքիոյի մէջ բացումը պիտի կատարէ խորհրդային առեւտրական տօնավաճառին։ 1917էն ի վեր առաջին անգամն է որ խորհրդային պետական դէմք մը Ճափոն կ'երթայ։ Կ'ըսուի նաեւ թէ Կակարին պիտի ընկերանայ Միկոյեանի։

ԹԵՔՍԱՍԻ մէջ 120 դեմոկրատներ յայտարարեցին թէ այսուհետեւ պիտի յարին հանրապետական կուսակցութեան։

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ դաշնակցային հանրապետութիւնը ընդունեցաւ չորսուկէս միլիոն մարք հատուցում վճարել Իտալացի Հըրեայ համայնքներուն որոնք վնասներ կըրած են նացիներէն։

ԱՅԽՄԱՆԻ դատավարութիւնը յետաձգուեցաւ Օգոստ. 7ին։ Կը մնան միայն դատախազին ամբաստանագիրը եւ պաշտպանողականները։ Առջի օր Այխման որ կը խօսէր իբրեւ վկայ յայտնեց թէ Հրեաներու դէմ իր ոճիրը չի տարբերիր այն ոճիրէն զոր ամերիկացի օդանաւորդը գործեց երբ հիւլէական ռումբ մը նետեց Հիրոշիմայի վրայ։ Իրենք միայն գործադրող եղած են եւ պատասխանատու չեն։

ԽՐՈՒՇՉԵՒ եւ Պրեժնեւ յայտարարեցին թէ Քուպա միշտ կրնայ վստահիլ խորհրդային եղբայրական օգնութեան վրայ։

ՊԱՂՏԱՏԻ մէջ մամուլին ներկայացուեցան երեք բրիտանացի զինուորներ, որոնք գերի բռնուած են, Քուէյթի սահմանագլուխին վրայ։

ՓԱՐԻԶԻ մէջ, Չորեքշաբթիէն Հինգշաբթիի գիշերը փլաստիք ռումբերու ռումբեր պայթեցան նիւթական մեծ վընասներ պատճառելով։ Վիրաւորուեցաւ նաեւ երեսփոխանի մը կինը։

ՔԵՆԸՏԻ խորհրդարանին դիմեց իրագործելու համար ծրագիրները զորսպարզեց առջի օրուան իր ճառի ընթացքին։ Իր կարգին պաշտպանութեան նախարարը՝ Մաքնամարա պարզեց ծրագրին նպատակը՝ «փութով կազմել զինուորական ուժ մը, որ պատրաստ ըլլայ դէմ դնելու համայնավար բոլոր յարձակումներուն, բոլոր ճակատներուն վրայ»։ Ինչպէս կը սպասուէր Մոսկուա վրդոված է Քենըտիի ճառէն «Լսելի ըրաւ զէնքերու ձայնը» կը շեշտեն խորհրդային թերթերը։ Արեւմուտքը սակայն գոհ է։ Լոնտոն հրապարակեց պաշտօնական զեկոյց մը, ուր յստակ կ'ըսուի, թէ լիուլի համաձայն է Նախագահ Քենըտիի տեսակէտներուն։ Պրանտ, Արեւմտեան Պերլինի քաղաքապետը իր կարգին շատ գոհ է նախագահին ճառէն, այնքան, որ «շնորհակալութիւն, պարոն Քենըտի» յայտարարեց պաշտօնական զեկոյցով մը։

× Զօր. տը Կոլ շնորհաւորեց դեր-ծովակալ Ամմանը եւ իր գոհունակութիւնը յայտնեց անոր բռնած ընթացքին համար։

× 28 Ֆրանսացիներ որոնք արտաքսուած էին Թունուզիայէն եւ Ֆրանսա հասան, ծեծ կերած են իրենց մեկնելէն առաջ։ 45 նոր գաղթականներ Մարսէյլ հասան։

× Չորեքշաբթի օրուան նախարարաց խորհուրդին ընթացքին, որ չորս ժամ տեւեց, խօսուած է Պիզերթի, Ալժերիոյ, Պերլինի եւ ցորենի գինին մասին։ Պիզերթի մասին, Թեռնուար զեկոյց մը կարդաց ուր կը պարզուին դէպքերը եւ ֆրանսական իշխանութեանց բռնած դիրքը։

ՖՐԱՆՔԵՒԹՈՒՆՈՒԶԵԱՆ ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԳԵՏՆԻ ՎՐԱՅ

Պիզերթի դէպքերը առիթ տուին որ մամուլը անդրադառնայ Թունուզիայի եւ Ֆրանսայի առեւտրական յարաբերութեանց։ Յիշենք նախ թէ երկրին 4 միլիոն բնակիչներուն մէջ կան 50էն 60.000 Ֆրանսացիներ, մինչ ասոնց թիւը 170.000 էր հովանաւորութեան ժամանակ։

Ներկայիս Թունուզիա ապրողները գըլխաւորաբար թէքնիսիէններ, քատրեր, առեւտրականներ եւ երկրագործներ են։ Մօտաւոր գնահատութեան մը համաձայն ֆրանսական անհատական դրամագլուխները կը հասնին երեք միլիառ նոր ֆրանքի, հաւասարապէս բաժնուած հանքերու (Ֆոսֆաթ) ճարտարարուեստի, երկրագործութեան եւ բնակարանային շինութեանց միջեւ։ Ֆրանսացիներուն ցարդ պատկանող 500.000 հեկտարին վրայ հարիւր հազարը պիտի յանձնուի կառավարութեան շատ խեղճ գինով։

Քարիւղի ֆրանքեւթունուզեան ընկերութիւն մը կայ, Սերեփ (դրամագլուխին 23.87 առ հարիւրը Թունուզեան է), որուն հետազօտութեան արտօնութիւնը 37.000 քառակուսի քիլոմեթրի տարածութեան համար է, Թունուզի հարաւը։

Միւս կողմէ Էճելէի սահարական շըրջանին պարպումի օլէօտիւքը Կապէսի ծոցը կը հասնի, Սքիռա ուր պահեստի հաստատութիւններ եւ արուեստական նաւահանգիստ մը ստեղծուած են։ Քաղաք մըն ալ կը շինուի տեղւոյս վրայ տեղաւորելու համար պաշտօնէութիւնը։ Այս տարի արտադրութիւնը հինգ միլիոն թոնի պէտք է հասնի, արտադրութեան ընդհանուր կարելիութիւնը 17 միլիոն թոն է եւ կրնայ օգտագործուիլ քանի մը տարիէն։

Շինութեան օգտագործումը, մէջն ըլլալով այն գումարները որոնք յանձնուած են Թունուզեան իշխանութեանց իբրեւ հատուցում, 1961ին կը հասնի 125 միլիոն Ն. Ֆ.ի։

1959էն ի վեր Ֆրնաքեւթունուզեան մաքսային միութեան վարչակարգը ջընջուած է բայց զայն փոխարինող առեւտրական պայմանագիրը փոխադարձ նախընտրութեանց լայն բաժին մը կ'ապահովէ եւ ֆրանսական մեծ օժանդակութիւն մը կարծր ցորենի և գինիի գնումին համար։ Արտադրութիւններ որոնք միայն ֆրանսական սակով վճարուած են, եւ զգալապէս բարձր են միջազգային սակերէն։

Վերջին տարիներուն, Ֆրանսա Թունուզեան արտածումներուն մէկ երրորդը կը գնէր (կարեւորութեան կարգով՝ ձէթ, ֆոսֆաթ, գինի, ախորժաբեր ըմպելի, ցորեն, երկաթեղէն) եւ Թունուզիայի կը հայթայթէր անոր պէտքերուն վաթսուն առ հարիւրը։

Վերջին հինգ ամիսներուն, Ֆրանսա 28 միլիոն նոր ֆրանքի ապրանք արտածած է դէպի Թունուզիա եւ ստացած 16 միլիոնի։ Ի նպաստ Ֆրանսայի անհաւասարակշռութիւնը մնայուն է։

Միացեալ Նահանգները, սակայն, քանի մը տարիէ ի վեր կը նպաստեն Թունուզեան հաշիւներու հաւասարակշռումին, ինչպէս այն բոլոր երկիրներուն որոնք զարգացման մէջ են։ Այս օժանդակութիւնը քանի մը տասնեակ միլիոն տոլարի կը հասնի։

Զուտ թէքնիք մարզին մէջ, Ֆրանսայի ելմտական օժանդակութիւնը համեստ է, կը հասնի տարեկան հինգ միլիոն Ն.Ֆ.ի։

ԷՋՄԻԱԾԻՆ ԻՆՉՊԷՍ ՈՐ Է

—o—

ԽՄԲ. — Գրեցինք թէ բազմաթիւ ունդերձներ կարդացուեցան ի պատիւ Կաթողիկոսին կազմակերպուած ընդունելութեանց, հանդիպումներու եւ հացկերոյթներու ընթացքին, Պոլսոյ մէջ: Եւ ամէն անգամ՝ պատասխան մը: Պէտք է խոստովանիլ թէ ժամանակը պիտի պակսէր՝ որպէսզի կուտ կապէին հոգեշահ խօսքերը, բայց եւ այնպէս կաթողիկոսը գիտցաւ կուտ դնել հրաժեշտի խօսքին մէջ, տեղեկութիւն տալով էջմիածինի մասին. —

Մեկնելէ առաջ կ'ուզենք փոքրիկ քանի մը յիշատակներ թողուլ: Անոնք բերուած են Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնէն, այնտեղ ալ պատրաստուած մեր վանքի արհեստաւորներուն կողմէ:

Նախ այս արծաթեայ ափսէն, որուն վրայ քանդակուած է Ս. Էջմիածնայ տաճարը, չուրջը հայկական զարդաքանդակներով: Կ'ուզեմ սակա թողուլ իբրեւ յիշատակ ձեր Պատրիարքարանին: Ձեռաց խաչ մը Սերովբէ Սրբազանին: Խաղ Սրբազանին տուած եմ արդէն, չկարծէք որ կը մոռնամ: Ձեռաց խաչ մը Շնորհք Սրբազնախին: Ձեռաց խաչ մը կ'ուզեմ տալ փոխանորդ քահանայ հօրը եւ մեր երկու սիրելի վարդապետներուն:

Վարձքերնիդ կատար: Եւ այժմ հրաժեշտի պահը, բաժանումի պահը:

Մի քանի օրէն կը մեկնինք դէպի Էջմիածին: Պէտք է անկեղծութեամբ ըսեմ թէ այս 15 օրերու ընթացքին այնքան նոր յուզումներու եւ նոր ապրումներու մէջ էինք եւ այնքան կեդրոնացած այստեղի կեանքին վրայ եւ այնքան զբաղեալ առաւօտուընէ մինչեւ գիշեր, որ պահ մը կարծէք — թող ներէ Աստուած ինձ — պահ մը կարծէք Էջմիածինը մոռցանք: Բայց միայն պահ մը: Նոյն անկեղծութեամբ ըսեմ թէ երէկ, ինչպէս այսօր սկսայ արդէն Էջմիածինը կարօտնալ: Ոչ միայն որովհետեւ Կաթողիկոս եմ — այդ ալ կայ անշուշտ —, բայց գիտէք արդէն՝ վեց տարի է այնտեղ կ'ապրիմ եւ վստահ եղէք որ Ռումանիան լրիւ մոռցած եմ եւ բնաւ չեմ յիշեր, թէեւ հոն ծնած եւ հոն մեծցած եմ, շատ սիրած եմ ռումէն երկիրը եւ ժողովուրդը եւ կը սիրեմ, եւ երախտապարտ եմ այդ երկրին, բայց այնքան կլանուած եմ Էջմիածնի մէջ մեր գործերով, այնքան սիրտս, հոգիս կ'ապրի մեր հոգեւոր կեանքը՝ որ ամբողջապէս հոգեկան հնարաւորութիւնը չունիմ զգացումները կամ հին յիշատակները խառնելու իմ ներկայ կեանքիս հետ:

Էջմիածինը, արտաքինէն, զուրսէն դիտուած, իբրեւ չէնք, առաջին անգամ դիտողի մը համար, բացառիկ տպաւորութիւն մը չի թողուր: Ուրիշ բան է՝ երբ մասնագէտ ճարտարապետ է դիտողը, որ կը հիանայ առաջին վայրկեանէն ճարտարապետական այս կառուցուածքին վրայ: Բայց մենք ոչ մասնագէտներս, նոյնիսկ Հայ ալ ըլլանք, ուրիշ բան որ կը յուզուինք Էջմիածնի գաղափարականով, բայց եւ այնպէս ինքը շինութիւնը, առաջին րոպէին, մասնաւոր տպաւորութիւն մը չի ձգեր: Մարմար, քար, մութ գոյներով, ծանր սլացիկ գմբէթներով անշուշտ, սակայն երբ ժամանակը կ'անցնի հետզհետէ կը տեսնես այդ հազարմեայ ծանր քարերուն մէջ եւ անոնց վրայ ինչ որ անբացատրելի, ինչ որ անուն չունեցող խորհուրդ մը, որ հոգիիդ կը խօսի եւ կը զրաւէ քեզ: Մենք, գոնէ ես իմ մասին խօսելով, կախարդուած եմ այդ դարաւոր հընութեան, պատմութեան սրբութեան առջեւ եւ մեր բոլոր կեանքի օրերը, ժամերը, մեր բոլոր աղօթքները եւ աշխատանքները նուիրուած են Ս. Էջմիածնի վերաշինութեան, զօրացման եւ անոր փառքին:

Ընդհանուր խօսքերը մէկ կողմ թողլով, կ'ուզէի ձեզի քանի մը խօսքով ճըշգրիտ տուեալներ տալ մեր գործնական կեանքէն:

Էջմիածինը այսօր բաւական լուրջ հաստատութիւն մըն է, կազմակերպչական տեսակէտով, վարչատնտեսական տեսակէտով: Ունինք մօտ չորս միլիոն րուբլիի տարեկան պիւտճէ, 150 հազար տոլար: Մենք այդ պիւտճէն ներքին եկամուտներով կը փակենք 60 տոկոսի չափով միայն: Մնացածը կը փակուի արտասահմանի մեր եկեղեցիներու եկամուտներէն կամ նուիրատուութիւններէն, եւ նիւթապէս բաւական լաւ վիճակի մէջ ենք: Բացի ասկէ, մենք Էջմիածնի մէջ ձեռնարկած ենք նաեւ կարգ մը պատմական նշանակութիւն ունեցող տաճարներու եւ եկեղեցիներու վերանորոգման, որոնք սակայն այս պիւտճէէն դուրս կը գտնուին եւ որոնք մասնաւոր նուիրատուութիւններով կ'իրականանան, սկսելով Մայր Տաճարէն, որուն ծախքերը կը հոգայ Կիւլպէնկեան հիմնարկութիւնը, համաձայն հանգուցեալ Կիւլպէնկեանի կտակին՝ որ այս նպատակին համար չորս հարիւր հազար տոլար տրամադրած է եւ կէսէն աւելին արդէն ստացած ենք: Միւս տաճարները, օրինակ՝ Հռիփսիմէի տաճարին համար Միլանոյէն Հիւսիսեան եւ Մանուկեան կը հոգան ծախքերը: Օշականի Ս. Մեսրոպի եկեղեցին նորէն Միլանոյէն Ղազարոսեան եղբայրները, Հալէպէն Գալէնտէրեան Սուրէն ստանձնեց Շողակաթի վերանորոգումը լրիւ: Գեղարդայ վանքի վերանորոգումը. Պոսթընէն Զօր. Սարգիս Զարդարեան կը հոգայ: Խոր Վիրապի վանքի նորոգութիւնը Գալիֆորնիայի թեմը: Գայեանէի նորոգութիւնը Ֆրանսայի թեմը եւ այսպէս:

Մենք կը հաւատանք թէ Աստուծոյ օգնութեամբ, եւ մեր այնտեղի իշխանութեանց բարեացակամութեամբ, փառք Աստուծոյ եւ մեր հաւատացեալ ժողովուրդի եկեղեցասիրութեամբ եւ առատաձեռնութեամբ, պիտի կարենանք մեր բոլոր ծրագիրները քայլ առ քայլ գործադրել:

Ես չեմ ուզեր աւելի երկարել, այսքանը միայն ուզեցի յայտնել ընդգծել այն համոզումով որ ձեզ կ'ուրախացնեն այս բարի լուրերը որովհետեւ ամէն տեղ մենք նոյն եկեղեցին ենք, Հայց. Առաքելական Սուրբ Եկեղեցին եւ մեր հաւատացեալ ժողովուրդը, ուր ալ որ գտնուի եւ ամէն տեղ, համաձայն տեղական պայմաններուն եւ համաձայն տեղական օրէնքներուն եւ այդ օրէնքներու սահմաններուն մէջ, աշխատելով ամէն մէկս մեր տեղը, ինչպէս դուք այստեղ, տեղական իշխանութեանց բարեացակամութեամբ, կարողանանք մեր կեանքի նաւը յառաջ տանիլ, մեր Եկեղեցւոյ կեանքի նաւը յառաջ տանիլ եւ առաւել զօրացնել, ի փառս Աստուծոյ եւ ի փառս հայ հաւատացեալ ժողովուրդին:

Վերջացնելէ առաջ կ'ուզէինք քանի մը տեղեկութիւններ տալ, եթէ ձեզ կը հետաքրքրեն, Ս. Էջմիածնայ մշակութային կեանքէն: Պիտի սահմանափակուինք միայն Էջմիածինով: Կարելի է խօսիլ երկու գծով: Նախ հոգեւոր ճեմարանը, որ անշուշտ կրթական օճախ մըն է եւ երկրորդ՝ տպարանը:

Հոգեւոր Վեհարանը համեստ դպրոց մըն է: Քիչ թիւով աշակերտներ արձանագրուեցան կամ եկան վերջին տարիները, կամ եկան եւ մենք յարմար չգտանք ու խորհուրդ տուինք որ ուրիշ մասնագիտութեան հետեւին:

Մեր ճեմարանը հոգեւոր ուսում տալով մեր սաներուն, լաւ կը սորվեցնէ մեր մայրենի լեզուն, յատկապէս գրաբարը, առաջին դասարանէն մինչեւ վերջին դասարանը, յետոյ օտար լեզուներ, փիլիսոփայութիւն եւն.: Ուսուցչական կազմը բաւական որակեալ է, քանի մը հոգեւորականներէ զատ՝ Կաթողիկոսը ինքն ալ դաս կուտայ: Գրաբարի եւ պատմութեան դասերուն համար ունինք Երեւանէն քանի մը մասնագէտներ: Լաւ ուժեր են եւ մեր սաները համալսարանական կրթութիւն կը ստանան: Չեմ ըսեր թէ տակաւին նախանձելի վիճակի մը վրայ կը գտնուինք այդ տեսակէտէն, բայց կը ձգտինք ըլլալ եւ կը փափաքինք որ մեր շրջանաւարտները կրօն. ուսում ստանալով՝ ստանան նաեւ գիտական պաշար եւ բարոյապէս ալ դաստիարակուած զաւակները ըլլան մեր եկեղեցիին եւ ապագայ սպասաւորները մեր Սուրբ Սեղաններուն:

Տպարանի մասին գալով, գիտէք թէ առաջին հիմնադիրը եղած է Սիմէոն Կաթողիկոս: Շինարար մեծ դէմք մը: Այս կերպով Հայաստանի առաջին տպարանը հիմնուած է Էջմիածնի մէջ: Շինած է նոյնպէս թուղթի գործարան մը, ինչպէս նաեւ առաջին ելեկտրականութիւնը սկըսած է Էջմիածնէն:

Տպարանը դադրած էր գործելէ վերջին քառասուն տարիներու ընթացքին եւ մեքենաները ցրուած էին: Ահա մեր ըն... րութենէն ետք մտածեցինք նոր տպար... մը ունենալ եւ 150.000 տոլարի օժանդա... կութիւն մը եղաւ Ամերիկայէն եւ ... արդիական՝ տպագրական մեքենաներ ... գնեցին եւ ուղարկեցին մեզի: Նախկի... տպարանի շէնքը վերակառուցուեցաւ ... յարկ մըն ալ բարձրացաւ: Եկան բոլոր մեքենաները եւ բարձրացած կ'ըլլան ... դէն մինչեւ մեր վերադարձը: Հոկտեմ... բերին կը խորհիմ թէ տպարանը կը սկսի գործել: Հոկտեմբերի սկիզբը, մեր գա... գաթնակալութեան տարեդարձին, բացումը պիտի կատարենք նոր տպարանին: Մա... նաւորապէս Նիւ Եորքէն, Հրաւիրեալներ պիտի ունենանք եւ տօնական օրեր պիտի ըլլան այդ օրերը մեզի համար: Մայր Աթոռի տպարանին մէջ անշուշտ առաջին ... առթիւ պիտի տպուին մեր գործերը, բայց տպարանը բաւական մեծ է: Նուի... բատուները շատ առատաձեռն եղան: Կը խորհիմ տեւական կերպով աշխատ... տպարանը եւ հոն տպել հայագիտական գործերը:

ՎԱԶԳԷՆ Ա.
Կաթողիկոս Ամենայն Հայոց

ՏԱՂԱՆԴԱՒՈՐ ՄԻՏՔԸ

—o—

Գրիգոր Զօհրապի ծննդեան հարիւրամեակն է:

Զօհրապ իր հուժկու տաղանդով, նոր մտածելակերպով եւ յառաջադէմ հայեացքներով անջնջելի հետք ձգած է հայ գրական միտքին եւ մշակոյթի պատմութեան էջերուն մէջ:

Եղած է 80ական թուականներու գրական շարժման հիմնադիրներէն մին, եւ, առաջին իսկ օրէն զգացած է գրականութիւնը կեանքին մօտեցնելու անհրաժեշտութիւնը, գրականութիւնը կեանքին «անխարդախ հայելի»ն դարձնելու պահանջը:

Իր լայն հետաքրքրութիւններուն եւ բնածին ընդունակութիւններուն շնորհիւ՝ խոր կերպով կ'ուսումնասիրէ կեանքը եւ կը գնէ երեւոյթները ու կը յանգի նոր գաղափարներու, որոնք կը թելադրէին կեանքն ու զարգացման բարձր աստիճանին հասած մարդկային միտքը: Այդ պատճառով ալ անոր գաղափարները եւ գրական ժառանգութիւնը հսկայ քայլ մըն է, որուն շնորհիւ հայկական միտքը հասաւ պատուաւոր եւ նախանձելի բարձրութեան մը:

Ասպարէզ գալով, Զօհրապ իր հետ կը բերէ նոր սեռեր, նոր մտածելակերպ, նոր ոճ, նոր լեզու:

Բազմախիւ է անոր գործունէութիւնը: Նրբաճաշակ եւ նրբամիտ գրող ըլլալէ զատ, Զօհրապ փայլուն իրաւագէտփաստաբան էր, որ պատկառանք եւ ակնածանք կը սփռէր իր շրջապատին վրայ: Ճարտար լեզուով եւ պերճախօսութեամբ օժտուած հռետոր էր, իր մերկացումներուն մէջ անողոք եւ երգիծանքին մէջ դաժան հրապարակախօս էր, որուն գրչին մէկ ծայրը ուղղուած էր բռնակալի բաւակարդի խոցերուն, իսկ միւս ծայրը կոչուած էր պաշտպանելու հայ ժողովուրդին ազգային ինքնուրոյնութեան, ազատութեան եւ անկախութեան իրաւունքները:

Զօհրապ գործած եւ ստեղծագործած է 1878էն մինչեւ 1915: Ընկերային եւ քաղաքական առումով կրկնակ տագնապալի ժամանակաշրջան մըն էր: Ազատութիւնը՝ կաշկանդուած, հանրային գործունէութիւնը՝ կասկածի ենթակայ:

Քաղաքական կեանքը երթալով տագնապալի կը դառնար: Եղեռնի նախօրեակ, ջարդեր, միտքի ճնշման եւ բռնադատութեան տարիներ, վերջապէս, ճիւաղային ծրագիրներու իրագործում:

Բնութագրելով այդ օրերու արեւմտահայ գրականութիւնը, Զօհրապ կը գրէ. «... Ամէն ինչ տառապանք է հոն, ամէն ինչ աղաղակ ու բողոք: Հայկական ջարդերու ականատես գրականութիւնն է, միտքերը՝ մռայլ, բառերը՝ դաշոյնի պէս փայլատակող, մահահոտ եւ արիւնաներկ գրականութիւն հայկական ճակատագրին պէս»:

Զօհրապի հրապարակախօսութեան եւ բեղնաւոր հանրային գործունէութեան մէջ իրենց արտայայտութիւնը գտած են հայկական ջարդերուն ականատեսի մը «աղաղակն ու բողոքը»:

Իր համապարփակ ընկերային եւ քաղաքական դաւանանքը արտայայտած է այդ բնագաւառներուն մէջ:

Զօհրապի գեղագիտական սկզբունքները, որոնք իրենց փայլուն արտայայտութիւնները ստացած են անոր նորավէպերուն, արձակ էջերուն, դիմաստուերներուն ...

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (236)

ՀԱՅՈՑ ԲԵՐԴԸ

—o—

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

—o—

ՄԱՍՆ ԵՐՐՈՐԴ

ՎԵՐՋԱԲԱՆ

Այդ յանդգնութիւնը անակնկալ էր այնքան, որ Շապուհն առաջին ակնթարթին չփոթուեց, ձեռն ակամայ տարաւ երեսը եւ ապա գոռաց կատարուածից յանկարծակիի եկած զօրավարներին.

— Ցից հանել անառակին... Ցից հանել...

Նրա գրահաւոր, սուսերակիր թիկնապահները վրայ թափուեցին ամէն կողմից եւ բռնեցին Հայոց թագուհու ձեռքերը: Ու այդպէս բռնած — կաշկանդած հեռացրին նրան իրենց արքայից ու տաղան...

Մի փոքր տարածութիւն գնալով՝ Փառանձեմը սթափուեց եւ ասաց իրեն բռնողներին:

— Թողէք ինձ: Ես կարող եմ քայլել առանց ձեր օգնութեան:

Նրա ձայնը դեռ յուզումնալի էր եւ խրոխտ, եւ դա կարծես ազդեց: Շապուհի թիկնապահ սպաները թողին նրան, եւ նա այդ երկու սպայի հսկողութեամբ քայլեց քարքարոտ ճանապարհով: Այդ ժամանակ Եղնիկ իշխանը, որ հեռուանց ակնդէտ նայում էր, թէ ո՞ւր են տանում թագուհուն, զգուշօրէն հետեւեց սարալանջով:

Ոլոր կեռմաններով լեռնային ուղին իջնում էր դէպի Արաքսը: Պարսիկները Հայոց թագուհուն անարգելու համար, տանում էին նրան ոտքով եւ դիտմամբ արագ, որ տանջեն: Փոքր անց՝ նրանց ճանապարհն արդէն գնում էր անդնդահուն գետի եզերքով: Փառանձեմը հեւում էր եւ շուշտ շուտ կանգ առնում՝ շունչ առնելու: Եւ մի տեղ էլ, երբ նա կանգ առաւ, շունչ քաշեց ու ասաց.

— Պարսից սպաներ, իմ զօրավարը դեռ ձեր արքայի կանանց եւ ազատ վերադարձրեց Տիզբոն: Ես ձեզնից այդպիսի բան չեմ խնդրում. բայց թոյլ տուէք մահից առաջ աղօթել այստեղ:

— Աղօթիր, — համաձայնեց սպաներից մէկը, որ ինքն էլ յոգնած լինելով ուզում էր հանգստանալ:

Եւ Փառանձեմը անմիջապէս ծունկի եկաւ՝ երեսը դէպի անդունդը:

Պարսից սպաները մնացին նրա երկու կողմը, բայց երեսները դարձրին, որ չխանգարեն: Փառանձեմն աղօթում էր ինչ որ խօսքեր մրմնջալով, բայց մէկէն նա ելաւ, թափ առաւ եւ... Պարսիկները միայն լսեցին:

— Հայոց թագուհին ձեզ չի լինի գերի...:

Սպաները զարմացած ետ նայեցին եւ տեսան, թէ ինչպէս ... սկընթարթին եւ տեսան, թէ ինչպէս ... րի թագուհին, թեւերը պարզած, ... վիթխարի սեւ թռչունի նման գահավիժեց անդունդը:

×

Իսկ ի՞նչ եղան Մուշեղ սպարապետը եւ Թագաժառանգ Պապը:

Բերդի անկումից եւ Փառանձեմի նահատակութիւնից երեք օր յետոյ Արշարունիք մտան Հայոց զօրքերը, որոնց առաջնորդում էին Մուշեղ սպարապետը եւ Թագաժառանգ Պապը: Թէեւ ... յետոյ՝ պարսից բանակը ... հեռացաւ Արտագերսից, առանց ... բռնուելու:

Իսկ ի՞նչ եղաւ Հայոց բերդը:

Պարսիկները նահանջի ճանապարհին իրենց ողջ կատաղութիւնը թափեցին ... չակուանի վրայ եւ աւերեցին այն ... նահատակ:

Եւ այդ օրուանից բերդաքաղաքը ... աւերակ...

ՍՏԵՓԱՆ ԶՕՐԵԱՆ

(Վերջ)

...րան («Մանօթ դէմքեր») մէջ, տարբեր ...նպատակ կը հետապնդէն, այն է՝ ցոյց ...ալ եւ վերլուծել մարդկային հոգին, ...ուսումնասիրել մարդկային ներաշխարհը ...եւ վեր հանել անոր օրինաչափութիւննե...րը, լուծել գոյութեան առեղծուածը եւ ...վերջապէս ուրուագծել մարդ անհատին ...կողմէ ստեղծուած երեւակայական գո...յին սահմանները :

...կեանքին իրական ընթացքը, զոր կ'ուր...ուագծէ Զօհրապ, մռայլ է ու դաժան, ...անփոփ է եւ անբաւարար, անարդարու...թիւններով, անօրէնութիւններով եւ ...բիրտ կամայականութիւններով լեցուն : ...ծգծիմ եւ տափակ իրականութիւնը կ'ար...գելափակէ մարդկային իրաւունքները, ...կ'ոտնահարէ հոգեկան ազատութիւնները ...եւ կ'արգիլէ միտքին թռիչքը : Հոգեկան ...բարձր անհատականութիւն ունեցողները ...կ'ընդդիմանան, կ'ընդվզին եւ կը բողո...քեն այս ձեւի արգելքներուն եւ կաշկան...դումներուն դէմ :

Իր նորավէպերուն մէջ Զօհրապ, իբրեւ ...հակադրութիւն, կեանքի իրական կա...ցութեան զուգահեռ կը ստեղծէ գոյի ե...րեւակայական վիճակը, որոնք զուգա...հեռաբար զարգանալով, հակադրութեան ...կը վերածուին : «Տեսակ մը նախախնա...մութիւն կ'ըլլայ, որուն տրուած ըլլար ...ամբողջ կեանքեր ու միջավայրեր ստեղ...ծել, մարդեր ապրեցնել, լացնել ու խն...դացնել, իրական նախախնամութեան ...դէմ ոսոխ զօրութիւն մը, մրցումի մը ...մէջ եղածին պէս » :

Ուրեմն ոչ միայն հակադիր վիճակ, ...այլ եւ պայքարելու պատրաստ «ոսոխ ...զօրութիւն» : Աւելին՝ մրցելու հանդա...մանք :

Այս երկրորդ նախախնամութիւնը, ե...րեւակայական վիճակը կը տանի դէպի ...հոգիին վերլուծումը, հոգեկան ծալքե...րուն պրպտումը եւ հոգիի խորքե...րուն մէջ պահուըտած փափաքներուն ...բացայայտումը :

Զօհրապի նորավէպերուն մէջ մարդը ...երեւան կուգայ անսովոր եւ անբնական ...պայմաններու մէջ, երբ ան կը յաջողի ...ակնթարթի մը կամ որոշ ժամանակի մը ...ընթացքին առանձնանալ իրականութեան ...կաշկանդող սահմաններէն, իրեն բոլո...րովին անկախ եւ ազատ զգալ գոյութեան ...տեւական ճնշումներէն : Իրականութեան ...ամենօրեայ յարաբերութիւններուն մէջ ...այդ անհատը՝ Զօհրապի տիպարը բժիշկ ...է, փաստաբան է, սպասուհի է, անբա...րոյական կին է, ուսուցիչ է, աւագակ է, ...ոստիկան է, մէկ խօսքով օժտուած է ըն...կերային դիրքով եւ կոչումով, բայց ատ...կէ զատ եւ ատկէ աւելի ան մարդ է, որ ...իր ներսը հոգի մը կը կրէ : Ան խորհե...լու եւ զգալու կարողութիւն ունի, ինք...զինքը գտնելու պահանջ ունի : Ահա այս ...վիճակով հրապարակ կուգայ անհատը ...Զօհրապի նորավէպերուն մէջ :

...Կեանքի իրական վիճակէն տուժած, ...երեւակայական վիճակէն յուսախաբ եւ ...բաղձանքի եզրին հասած այդ տիպար...ները «լուռ ցաւ» կ'արձակեն, որ «խղճմ-

տանքի ձայն» կը ստեղծէ հեղինակին մօտ : Բայց այս ցաւալի եւ անմխիթար երեւոյթին վերարտադրութիւնը յուսա-լքում եւ թախծոտ տրամադրութիւն չի ստեղծեր : Զօհրապ բանաստեղծական ա-նուրջներով լեցուն Մագդաղինէի կամ զառն իրողութիւններով լեցուն Տիգրա-նուհիի ողբերգութիւնը նկարագրելով, իւրայատուկ ձեւով մարտահրաւէր կը կարդայ ընկերութեան, կը դատապարտէ հերոսուհիներուն կործանումին պատճառ եղող մարդկային յարաբերութիւններուն բնոյթը :

Ա. ԿՈՍՏԱՆԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՌԱՖՖԻ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ ԻՆՉՈ՞Ւ ՉՆՈՒԱԳԵՑ

Անոնք որ անտեղեակ վերջին փոփո-խութիւններուն, գացին առջի գիշեր լսե-լու Ռաֆֆի Պետրոսեանը, որ պիտի նը-ւագէր ձայն-պատկերասփիւռի նուագա-խումբին հետ, անոնք միայն գիտեն թէ Ռաֆֆի Պետրոսեան չնուագեց : Սու-լոցներ, բողոքներ, ազմուկ Հայ հանդի-սատեսներու կողմէ «դեկավար փոխե-ցէք» «Ռաֆֆին կ'ուզենք» եւն. :

Փարի – Փրէսի մէջ, Բլօտ Սամուէլ հետեւեալը կը գրէ այս միջադէպին մա-սին, որուն բուն ծալքերը ծանօթ չէն մեզի :

«Մանուէլ Ռոզընթալ պիտի յիշէ 1961, Յուլիս 11ի երեքշաբթին, Ռաֆֆի Պետ-րոսեան եւս : Առաջինը կը ղեկավարէր Ազգային Նուագախումբի վերջին համեր-գը : Երկրորդը դաշնակահարն է որ այդ իրիկուն պիտի նուագէր Ռաճմանինոֆի վարիասիոն սիւր էօն թէմ տը Փականինի :

« Արդ, այդ Յուլիս 11ին, Ռաֆֆի Պետրոսեան չբարձրացաւ Շան զ'Էլիզէի թատրոնին բեմը : Բայց երբ խօսնակը եկաւ ըսելու թէ յայտագիրը փոխուած էր, բողոքներ եւ «ինչո՞ւ»ներ բարձրա-ցան ամէն կողմէ : Ի՞նչ անցած – դար-ձած էր :

« Պարզապէս Մանուէլ Ռոզընթալ մերժած էր ընկերանալ Ռաֆֆի Պետրոս-եանի գտնելով թէ, իրենց առաջին փոր-ձին, Ռաֆֆի Պետրոսեան չէր գիտեր իր կտորը :

« Ազգ. Նուագախումբի երաժիշտներու կարծիքով, Ռաֆֆի Պետրոսեանի մեկ-նարկութիւնը (հակառակ չափականու-թեան մէջ «յիշողութեան ծակի» մը) ոչ աւելի լաւ էր ոչ ալ աւելի գէշ էր ուրիշէ մը :

« Ռաֆֆի Պետրոսեան որ պայմանագր-ուած էր ձայն – պատկերասփիւռի վար-չութեան հետ, հաւանաբար Մանուէլ Ռո-զընթալի դէմ գտնայ բարոյական մը-նասի պատճառաւ : Փափուկ դատի մը հեռանկարը » :

«Փարի – Փրէս»ի աշխատակցին այս տողերին խորագիրն է « Նուագահանդէսը դատարանին առջեւ պիտի վերջանայ » :

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՇԱՒԻԼԻ ՄԷՋ

Խանասորի պատմական արշաւանքին տարեդարձը՝ Յուլիս 25, տարուէ տարի պատեհութիւնը կը ստեղծէ ոգեկոչելու բոլոր հերոսներուն յիշատակը ըլլան ա-նոնք անուանի թէ խոնարհ : Այս տարի եւս անոնց յիշատակը ոգեկոչուեցաւ ար-ժանավայել շուքով՝ Շաւիլի մէջ :

Անցեալ Կիրակի ժամը 4ին, ընկերներ եւ հայրենակիցներ յաջորդաբար խոնար-հեցան Տէր եւ Տիկին Իշխան Արղութեա-նի, Բժ. Տէր Դաւթեանի եւ Հրանդ Ա-թանեանի շիրիմներուն առջեւ : Ընկեր Հրաչ Հանտալեան նախ ներկայացուց Խանասորի հսկան՝ Իշխանը, վեր առնե-լով եւ մատնանշելով մեր անզուգական հերոսին վառ եւ պայծառ դիմագիծը՝ զո-հաբերուող, անձնուէր և հայրենանուէր : «Ողբերգական է, դիտել տուաւ ընկերը, որ մեր նորագոյն պատմութեան չքեղ այս հսկան, այլ չքեղ հսկաներու կարգին կը հանգչի հիւրընկալ այլ օտար դամբա-նի մը մէջ, մինչ, ինք ու իր նմանները իրենց ողջ կեանքի ընթացքին պայքարե-ցան հայրենիքի նուիրական իրաւունքնե-րուն համար » :

Ջերմ խօսքերով ներկայացուց նաեւ խոնարհ նուիրեալի մը՝ ընկեր Հրանդ Ա-թանեանի դիմագիծը : Համեստ նկարա-գրով, ողջմիտ կեցուածքով ու նաեւ հայ եւ դաշնակցական մարդու պարտականու-թեան գիտակցութեամբ ապրեցաւ ան :

Ընկեր Խաչիկ Մկրտիչեան խօսեցաւ Բժ. Տէր Դաւթեանի մասին : Ազատու-թեան նուիրեալներու փաղանգին կար-կառուն ներկայացուցիչներէն էր հան-գուցեալ ընկերը : Համակ զոհաբերու-թիւն, խանդավառութիւն եւ հայրենա-պաշտութիւն էր : Դաժան ճակատագրին հարուածներով ընկեր Բժ. Տէր Դաւթեան դատապարտուեցաւ իր աչքերը փակել հայրենի հողէն հեռու, հայրենի կարօտը միշտ վառ իր սրտին մէջ : «Այս եղած է, յայտարարեց ընկեր Մկրտիչեան, ազա-տութեան ի խնդիր պայքարողներուն ճա-կատագիրը, որովհետեւ, բռնութիւնը անհաշտ է ազատասիրութեան հետ » :

Քիչ ետք, անտառին մէջ, կը սկսի դաշ-տահանդէսի պաշտօնական բաժինը :

Խօսք կ'առնէ օրուան բանախօսը՝ ընկ. Ժ. Միրիճեան, որ պատմականը կ'ընէ Խանասորի արշաւանքին, կը ներկայացնէ գործապատճառը ու ձեռք ձգուած յաջո-ղութիւնը :

Խօսնակ՝ ընկեր Բարսեղ Հայկէչեանի հրաւէրով մէջ ընդ մէջ կ'երգեն Տիկին Շաքէ Գալայճեան, Օր. Տօնականեան, Օր. Տէր Պարսամեան եւ Խորէն Մինաս-եան. կ'արտասանեն ընկ. Ա. Գարայեան, փոքրիկն Պ. Պօղոսեան, Մ. Տէր Գրիգոր-եան :

Ընդհանուր խանդավառութեան մէջ փակման խօսքը կ'ընէ ընկեր Խաչիկ Մկր-տիչեան, հրաւիրելով բոլորը միշտ վառ ու կենդանի պահել Խանասորեան սե-րունդի անմահ յիշատակը :

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

"ԱՐՀԵՍՏԱԳԻՏԱԿԱՆ ԱՌԱՔԵԼՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ"

Հեղինակ՝ ԵԴ. ԻՒԹԻՒՃԵԱՆ
(Ճարտարապետ քաղաքաշինութեան, դասախօս Ֆրանսայի Գեղարուեստից Ազգային Բարձրագոյն Վարժարանի)

100 էջնոց հատոր մը (24×30), ընտիր թուղթի վրայ, զարդարուած քարտէզնե-րով եւ անտիպ նկարներով :

Լիզպոնայի Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկութեան կողմէ, էջմիածնի Տա-ճարին վերանորոգութեան առնչու-թեամբ Հայաստանի մէջ երեք անգամ մէկական ամիս (1957ին, 1958ին եւ 1959-ին) մնացած և երկրին բոլոր շրջանները այցելած Պ. Իւթիւճեան իր հետ բերած է արհեստագիտական փաստարկութիւն-ներ եւ անտիպ նկարներ, որոնցմէ մաս մը արդէն ցուցադրած է եւրոպական տասնեւհինգ քաղաքներու մէջ կազմա-կերպած վաթսուն դասախօսութիւննե-րու ընթացքին :

« Լը Մոնտ Սութերէն» 1961 տարույ իր վեց թիւերուն մէջ (123 – 128) պիտի հրատարակէ Պ. Իւթիւճեանի կողմէ ստո-րագրուած ուսումնասիրութիւններու շարք մը, ըստ սորբեւ տրուած բովան-դակութեան : Այս բոլոր յօդուածները ի մի հաւաքուելով, հարիւր էջի մէջ պի-տի ամփոփուին, ընտիր թուղթի վրայ, առատօրէն նկարազարդուած եւ պիտի վաճառուին քսան Ն. Ֆ.ի : Այս յատուկ հրատարակութեան տպաքանակը սահ-մանուած է արձանագրուողներուն :

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐԱԾԱԿԱՆ.— Կիւլպէնկեան Հիմ-նարկութեան Առաքելութիւնները (1957, 1958, 1959).

1) Արեւմուտքի մէջ ճանչցուած հայ ժողովուրդը, հայ ժողովուրդի պատմու-թեան շրջանները, Արեւմուտքի պատմա-բանները (Հայոց մասին) :

2) Հայաստանի յարաբերութիւնները Արեւմուտքի հետ, (Հայերը Ֆրանսայի մէջ, ցարական Ռուսիոյ եւ Խորհրդային Միութեան մէջ, Հայերը բովանդակ աշ-խարհի վրայ՝ Եգիպտոս, Միացեալ Նա-հանգներ, Իտալիա, Լեհաստան, Հոլան-տա, Ռումանիա, Մեծն Բրիտանիա, Թուրքիա եւայլն) :

3) Հին եւ նոր Հայաստանի աշխարհա-գրութիւնը, Հայկական քաղաքակրթու-թիւնը (ցեղային յատկանիշերը, գիտու-թեանց զարգացումը, լեզուն, գրականու-թիւնը, երաժշտութիւն, ճարտարապե-տութիւն, մանր արուեստներ, գրչագրու-թիւն, անլիւմինիւր, ոսկերչութիւն, եւն) :

4) Հայկական ճարտարապետութեան անծանօթ գլուխ – գործոցները (Արեւմտ-եան հեղինակները եւ հայկական ճարտա-րապետութիւնը), Էջմիածնի Տաճարին վերանորոգութիւնը :

5) Մատենագրութիւն :

« Լը Մոնտ Սութերէն»ի բաժանորդա-գրութիւնը, որ կը պարունակէ նոյնպէս ամբողջական շարքը « Արհեստագիտական Առաքելութիւն մը Հայաստանի մէջ »ի նուիրուած յօդուածներուն, 1961ի հա-մար կ'արժէ 20 Ն. Ֆ. : Յատուկ հրա-տարակութեան արձանագրութիւնը՝ 20 Ն. Ֆ. :

(ԶԵԿՈՅՑ)

LE MONDE SOUTERRAIN
94, Rue St-Lazare, Paris 9e
C.C.P. C.E.C.U.S. Paris 3967-73

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (2)

ԹԻԱՊԱՐՏԸ

(ՎԷՊ ՑԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ)

ԳՐԵՑ

ԱՐՄԷՆ ՇԻՏԱՆԵԱՆ

ՄԱՍ ԱՌԱՋԻՆ

ՎԱՆԱԿԱՆ

— Այո :

— Անկարելի է ... այս արհեստը չես կրնար ընել մեր քաղաքին մէջ :

— Ինչո՞ւ համար :

— Որովհետեւ արգիլուած է :

— Ըսել է թէ այս քաղաքին մէջ զինա-գործ չկա՞յ :

— Ամենեւին, եթէ մէկ երկու խանութ-ներ կան, անոնց մէջ դանակ, դմելի եւ դրեթէ անտական ատարկաներ կը շինուին :

— Խիստ լաւ, եթէ զէնք մը շինել հարկ ըլլայ, ի՞նչ կ'ընեն :

— Հըմ ..., ժպտաց ծերունին, ո՞վ է զէնք գործածողը, որ զէնք շինելու պէտք զգացուի : Ոչ թէ շինելու իրաւունք

չունին, այլ հին դաշոյն մը անգամ չեն թողուր որ պահենք :

— Ցաւալի բան ... ըսել է թէ պարապ տեղ այս կողմերը գալու որոշում տուի, նկատել տուաւ երիտասարդը վշտակիր ձայնով մը :

— Ձէ, պարապ տեղը չեկար, որդիս, վրայ բերաւ ծերունին՝ իր խանդաղա-տալի ձեռքը երիտասարդին ուսերուն տանելով, Աստուած քու բարի նպատա-կիդ պիտի հասցունէ քեզ. մնացիր տու-նըս, որչափ որ կը փափաքիս. միայն թէ վստահաբար գիտցիր որ վատ մարդու մը սեմերէն ներս չես գտնուիր : Ղարիպ մըն ես... ահա գիս քու անձիդ կապող պատճառը :

Երիտասարդը չկրցաւ երախտագիտա-կան բառ մը հանել արտայայտելու հա-մար իր հոգին համակող տրամադրու-թիւնը :

Կէս գիշերը երկու ժամ անցած էր :

Ծերունին ոտքի ելաւ եւ երիտասարդը տարաւ ննջասենեակ մը : Յետոյ գիշեր բարի մրմնջելով դուրս ելաւ :

Երիտասարդը մինակ մնաց :

Փափուկ անկողնին մէջ, փուճ տեղը քնանալու աշխատեցաւ : Սիրտը չափա-զանց լեցուած էր :

Վերջապէս մինչեւ առաւօտ անքուն անցուց : Լուսաւէմին ծերունին կամաց մը դուռը զարկաւ :

— Մտէք, ըսաւ երիտասարդը թրթռ-

ուն ձայնով մը :

Ծերունին ներս մտաւ :

— Բարի լոյս ... մրմնջեց հայրական շեշտով մը :

— Աստծու բարին, պատասխանեց ե-րիտասարդը :

— Կը խնդրեմ որ այսօր դուրս չելլես մինչեւ որ քաղաքէն վերադառնամ, նը-կատել տուաւ ծերունին :

— Շատ լաւ, վրայ բերաւ երիտասար-դը :

Ու ծերունին դուրս ելաւ :

Երիտասարդը բացաւ ննջարանի պա-տուհաններէն մին ու սկսաւ դիտել տու-նին ետեւը տարածուող ընդարձակ ու գեղեցիկ պարտէզը : Օդը մեղմ ու անուշ էր : Պայծառ արեւ մը կը շողար ծառերու դեղնած տերեւներուն վրայ մելամաղձ-օրէն :

Այդ միջոցին ննջարանին դուռը ճռաց ծխնիին վրայ եւ մանկամարդ աղջիկ մը ներս մտաւ :

Մանկամարդ աղջիկը տասնեւութ տա-րու, բարձրահասակ, ձուաձեւ ու նուռե-րանդ այտերով, անուշ աչուի ազուոր ու գեղանի էր, հագած էր բաց կապոյտ շր-ջազգեստ մը եւ խարտեաշ ծամերը ձգած էր ուսերէն վար փափուկ յորդումով մը : Սիրուն ճակատ մը, քնքուշ դիմագծեր ու մանաւանդ պզտիկ գրգալի բերան մը ու-նէր, որուն թարմ շրթունքները նոր բաց-ուած վարդի կոկոնին պէս կը փթթէին

կարծես :

Երիտասարդը այնքան գրաւուած էր պարտէզին հմայքէն որ չլսեց դուռին ճռոցը, հետեւաբար չէր գիտեր թէ իրմէ քիչ մը հեռու մանկամարդ աղջիկ մը կե-ցած զինքը կը դիտէր գրեթէ անզգալի կերպով մը յափշտակուած :

Մանկամարդ աղջիկը վերջապէս չկր-ցաւ շատ սպասել : Մօտեցաւ երիտա-սարդին :

— Կը խնդրեմ պարոն, հաճեցէք նախա-ճաշիկ մը ընելու, մրմնջեց աղջիկը կա-նացի թրթռուն ձայնով մը :

Երիտասարդը սթափեցաւ ու մանկա-մարդ աղջկան նայեցաւ :

— Ա՛խ, ներողութիւն օրիորդ... դող-դղաց երիտասարդը կցկտուր շեշտով մը :

(Շար.)

Տէր եւ Տիկին Աբրահամեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Մելիքեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Սեդրակեան եւ զաւակը ցաւով կը ծանուցանեն իրենց քրոջ եւ մօր՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿ. ՄԱՐԻ ԳԱԶԱԶԵԱՆԻ

մահը։

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այսօր Ուրբաթ ժամը 16·30ին, Ժունէնվիլի գերեզմանատունը։

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ԳԱՑՈՂ

ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Մեր բաժանորդներու արձակուրդի շրջանը, արձակուրդի շրջանն է նաեւ «Յառաջ»ի պաշտօնէութեան։ Այդ իսկ պատճառով թերթիս վարչութիւնը Յուլիսին եւ Օգոստոսին, սովորականէն շատ աւելի ծանրաբեռնուած է եւ ջերմօրէն կը խնդրէ իր հաւատարիմ բաժանորդներէն, որ աւելի չծանրաբեռնեն իր գործը հասցէներու աժամեայ փոփոխութիւններով։

Յառաջ միշտ իր կարելին կ՚ընէ գոհացում տալու համար իր ընթերցողներուն, բայց կը խնդրէ նաեւ որ անոնք չդժուարացնեն իր գործը։

Այս տարի, վարչութիւնը որոշած է ընթացք տալ միայն ԲԱՑԱՌԻԿ եւ ՍՏԻՊՈՂԱԿԱՆ դիմումներու հետեւեալ պայմաններով.— դիմումները պէտք է ըլլան գրաւոր, ընթացք չի տրուիր հեռաձայնով եղած դիմումներուն։ Կցել հինգ Ն. Ֆ. եւ սովորական հասցէն։ Դիմող բաժանորդը պէտք է վճարած ըլլայ ընթացիք տարեշրջանը (1961)։

×

Միայն արձակուրդի շրջանին համար, բաժանորդ արձանագրուողներու սակն է.

Ֆրանսա.— Ամսական 7 Ն. Ֆ.

Արտասահման 10 Ն. Ֆ.։

Շնորհակալութեամբ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՍԵՒՐ

1961-1962

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԲԱՑՈՒԱԾ ԵՆ։

Իրենց զաւակները արձանագրել փափաքող ծնողքներու գործը դիւրացնելու համար կը յանձնարարենք, որ վարժարան առաջնորդեն երախան դպրոցական եւ բժշկական վկայականներով միասին։ Փարիզէն դուրս գտնուողները գրաւոր դիմումին միացնեն վերոյիշեալ վկայականները։

Պայմաններու համար դիմել՝ գրաւոր կամ հեռաձայնով.—

DIRECTION DU COLLÈGE SAMUEL MOORAT
26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O.)
Tél.: OBS. 18-28

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Նիսի Հ. Յ. Դ. Գէորգ Չաւուշ խումբին, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէին։

Կիրակի, Օգոստոս 6, ամբողջ օրը, Փլաթօ տիւ Մոն Պոռոն, Սիթ Անշան-բէսի տեսարժան եւ ծառախիտ պարտէզներուն մէջ։

Անձրեւի պարագային, գեղեցիկ սրահ։

Կը նախագահէ Ընկ. ՇԱՀԱՆ ՁՕՏԵԱՆ։

Կը խօսի Ընկ. ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ։

Գեղարուեստական բաժին, Մարսէյլի Նոր Սերունդին կողմէ։

ԾԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆ

1.— Մասնաւոր օթոքառ մը՝ Մառթըլէնէն կը մեկնի առաւօտեան ժամը 9·30ին։ Փլաս Մասենա կը հասնի՝ Քազինոյին առջեւ, եւ հոնկէ կ՚երթայ Փլաթօ տիւ Մոնպոռոն։

2.— Թէ էլ էնի տեւական եւ կանոնաւոր սպասարկութիւն։ Պուլվար Ժան-Ժօռէս, Սինեմա Քազինոյին առջեւէն առնել 13 թիւը։ Առաւօտուն ժամը 8·30ին, 9·30ին, 10·30ին։ Իսկ կէսօրէ ետք ամէն կէս ժամը անգամ մը։

3.— Առանձին ինքնաշարժով եկողները պէտք է առնեն միջին Քորնիշը եւ Քոլ տը Վիլֆրանշ չհասած, աջ դառնան եւ երթան մինչեւ Փլաթօ։

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Խանասորի Արշաւանքի 64րդ տարեդարձը կը տօնուի նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէին եւ մասնակցութեամբ Շրջանիս բոլոր ենթակոմիտէներուն ու խումբերուն, ինչպէս նաեւ՝ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին եւ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղերուն։

Յուլիս 30ին, Կիրակի ամբողջ օրը, Վալապրի ծառախիտ անտառին մէջ։

ՊԱՏՈՒՈՅ ՆԱԽԱԳԱՀ ՎԻՔԹՈՐ ՍԱՎԻՆ

ԿԸ ԽՕՍԻՆ՝

Ընկերներ ՌՈԺԷ ԼԵՌՏԱ, ՏԻԳՐԱՆ ԹԱԴՈՍԵԱՆ, ՀԱՄՕ ՆԱՃԱՐԵԱՆ։

Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր.— Հ. Նաճարեան, Վ. Ճառայեան, Սեդա Թիւթէլեան, Զարեհ Գասեան, Ժընըվիէվ Արմաղանեան, Գաիվէճեան։

Հայկական տոհմիկ պարեր Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի պարախումբին կողմէ։

Պուլի մրցում (պուլերը միասին բերել)։

Ճոխ պիւֆէ, շամփուրով խորոված։

×

Խանասորի դաշտահանդէսին երթալու համար, օթոքառը Պոմոնէն կը մեկնի Կիրակի առաւօտ, Յուլիս 30ին, ժամը 8ին, Պառ Բոքոնտի առջեւէն։

Բոլոր անոնք որ կը փափաքին օթօքառով մեկնիլ կրնան նախօրօք արձանագրուիլ, հետեւեալ ընկերներուն մօտ, Յ. Նիկողոսեան, Վ. Տ. Վարդանեան եւ Սերժ Սարգիսեան, երթեւեկի համար 4 Ն. Ֆ. վճարելով։

Խճողումի տեղի չտալու համար, կը խնդրուի չսպասել վերջին վայրկեանին։

×

Խանասորի արշաւանքի տօնակատարութեան առթիւ Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր Ենթակոմիտէի վարչութիւնը դիւրութիւն տալու համար հանդէսին մասնակցիլ ուզող հայրենակիցներուն, օթոքառ մը վարձած է որ կը մեկնի Կիրակի առաւօտ ժամը 7·30ին Փլաս տ՚Էփսէն, ընկ. Քէօսէեանի խանութին առջեւէն։ Վերադարձ իրիկուան ժամը 20ին։ Արդէն իսկ ապահովեցէք ձեր տոմսերը Քէօսէեանի (Փօքօ Ռեֆս, 2 Րիւ Պեռնար տիւ Պուա), Ա. Պետրոսեան մսավաճառ 22 Րիւ տէ Փըթիթ Մառի եւ գրավաճառ Պ. Տէրիկեանէ 13 Րիւ տէ Տոմինիքէն։

×

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԲԱՑՕԹԵԱՅ ՀԱՆԴԷՍ

Հերոսներու Օրուան առթիւ, կազմակերպուած Լիոնի եւ Տէսինի կոմիտէներուն կողմէ։

30 Յուլիս, Կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, Կապիյեռնի սրճարանին զովասուն ու գեղատեսիլ պարտէզին մէջ։

Պիտի խօսի Ընկ. ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

Գեղարուեստական բաժին ու հաճելի անակնկալներ։

Ճոխ պիւֆէ, խորոված ու աղանդեղներ։ Մատչելի գիներով։

Կը հրաւիրուի Լիոնի եւ Տէսինի Հայութիւնը։

Մանրամասնութիւնները առանձին յայտագրով։

Օթոքառը առաւօտ Փլաս Կիշառէն կը մեկնի ժամը ճիշդ 10ին։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։ Անձրեւի պարագային պատսպարուելիք վայրը ապահով է։

×

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Խանասորի արշաւանքի 64րդ տարեդարձը կը տօնուի Կրընոպլի մէջ, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան Ենթակոմիտէին, մասնակցութեամբ Լանսէի Մուրատ խումբի եւ Րընաժի Գէորգ Չաւուշ խումբի։

Այս Կիրակի ամբողջ օրը Շաթօ տը Պօրըկարի ծառաստանին մէջ։ Բարձրախօսի վրայ պիտի լսուին հայկական սալեր։

Ճոխ պիւֆէ։

Օթոքառը կը մեկնի սովորական վայրէն, սովորական ժամերուն։

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐ

ՕԳՈՍՏՈՍ 1-31

AGDE (Hérault)

Միջերկրականի կապոյտ ջուրերու ափին։ Խաղաղաշտ եւ լոգանք։ Խմբակային պտոյտներ, դասախօսութիւններ եւ գեղարուեստական երեկոյթներ։

ՕՐԱԿԱՆ 9·50 Ն. Ֆ.

Արձանագրութեան համար դիմել՝ ամէն Ուրբաթ երեկոյեան ժամը 8էն - 10, եւ Շաբաթ օրերը ժամը 4 - 8, 17 Րիւ Պլէօ։

Դաւառը դիմել հետեւեալ հասցէներուն.—

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Գազարեան Վուայաժանս, 31, Լա Քանըպիէռ։

ԼԻՈՆ.— Պէրպէրեան, 39 Րիւ Տիւնուառ։

ՎԱԼԱՆՍ.— Մաղաքեան, 14 Րիւ Ֆրանքլէն։

ՏԷՍԻՆ.— Լիւլէճեան, 16 Րիւ Քոլի։

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Խրիմեան, 2 Րիւ Ռապըլէ։

ՆԻՍ.— Գարբիէլեան, 19 Պուլվ. Մանեան։

ԿԱՐԵՒՈՐ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԲԱՆԱԿՈՒՄ

Վերջին կարգադրութիւններուն համար, Փարիզեան շրջանի այն բանակողները, որոնք պիտի երթան հաւաքական տոմսով (պիյէ քոլէքթիֆ), պարտին ներկայանալ այս Ուրբաթ, երեկոյեան ժամը 8·30ին, 17 Րիւ Պլէօ։

ՊԱՏԱՐԱԳ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Տէսինի Կրօն. Ընկերակցութիւնը կը յայտարարէ թէ այս Կիրակի առաւօտ, ժամը 8·30ին, պատարագ պիտի մատուցուի տեղւոյս Ս. Աստուածածնայ եկեղեցւոյն մէջ։ Կը պատարագէ Արխ Աբեղայ Շիրվանեան եւ կը քարոզէ Լեւոն Աբեղայ Աքէլեան։ (Երուսաղէմի Ս. Յակոբեանց միաբանութենէն)։

Կը հրաւիրուի բարեպաշտ ժողովուրդը, ներկայ գտնուիլ այս արարողութեան։

ՅԱՐԱԼԷԶՆԵՐՈՒ ԴԱՒԱՃԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

ԳՐԵՑ ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ

Ա. ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԳԻՆ 7 Ն. Ֆ.

Դիմել՝ ՅԱՌԱՋին

Կ՚ՈՒԶՈՒԻ

Սկսնակ օրիորդ մը 14 – 15 տարեկան իբրեւ վաճառորդ (վանտէօզ)։

Mad'Aris

8, RUE BROCHANT, PARIS 17

Communiqué

Pour vos travaux de PEINTURE n'hésitez pas à consulter.

LES PEINTURES TIL'LAC, sont de première qualité et à des prix imbattables.

Spécialement le VINYTIL, peinture plastique moderne d'utilisation universelle, ainsi que le TIL'EMAIL glycérophtalique au brillant incomparable.

S. A. PEINTURES TIL'LAC
Société d'Arméniens
25, Rue de Trévise — PARIS (9e)
PRO 44-39

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

—o—

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ, ժամը 20·30ին, 101, Ավընիւ տը Սաքսի սրճարանի ներքնասրահը։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. Հայր. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի ընդհ. անդամական տարեվերջի ժողովը այս Կիրակի առաւօտ, 7 Պուլվ. տ՚Աթէն, Պար տիւ Կլոպի սրահը։ Օրակարգ.— Ա) Կեդր. վարչութեան շրջաբերականի ընթերցում։ Բ) Դաշտահանդէսի հաշուետուութիւն։ Գ) Պատգամաւորներու ընտրութիւն։

Ընթացիկ հարցեր.— Վարչութիւնը կը խնդրէ իր բոլոր անդամներէն ներկայ գտնուիլ տարեվերջի սոյն կարեւոր ժողովին։

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ

ՆԱՀԱՆՋԸ ԱՌԱՆՑ ԵՐԳԻ

Ա. Տպագրութիւն, 1929

Գին 7 Ն. Ֆր.

Դիմել ՅԱՌԱՋին

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Եթովպիայէն Տիկին Վարդուհի Գիւլէճեան կը փնտռէ իր զարմիկները՝ Յարութիւն Գիւլէմճեան եւ Յովհաննէս Գիւլէճեան։ Այս վերջիններուն հօրը անունը՝ Մանուկ, մօրը անունը՝ Մաքրուհի (ծնեալ Այնթապցի)։ Տեղեկացնել Տիկին Գիւլէճեանի։

P. O. B. 174
ADDIS-ABABA (Ethiopie)

AU BEAU NOYER

A 50 mètres du Métro MARCEL SEMBAT

7 ETAGES D'EXPOSITION
D'AMEUBLEMENTS

CRÉDIT SANS FORMALITÉS

ՀԱՅԵՐԷՆ ԿԸ ԽՕՍԻՆՔ

AU BEAU NOYER

185, BD. JEAN-JAURÈS --- 15, AV. ANDRÉ-MORIZET - BOULOGNE — MOL. 06.03 et 60.38

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 Téléph. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ն. Ֆ. Վեցամսեայ՝ 27 Ն. Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ն. Ֆ. Հատը՝ 0.25 Ն. Ֆ.

ՇԱԲԱԹ 29 ՅՈՒԼԻՍ

SAMEDI 29 JUILLET 1961

37րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 9164 37EME ANNEE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 17ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4995

ՀԱՇՈՒԵՓԱԿ

ԽՄԲ.— Այս է խորագիրը այն յօդուածին, որու կը սպասէինք: Ընթերցողը, մեզի հետ, տարբեր խորագիր պիտի ընտրէր՝ եթէ սիրտ ունենար զուարճանալու: Դիտեցինք եւ բախնք արդէն թէ Պոլսոյ հայերէն թերթերը, առանձին առանձին, հրաւէրներ ուղղեցին ժողովուրդին՝ խնդրելով զուսպ կենալ հրապարակային այն ընդունելութեանց ընթացքին, որոնք տեղի պիտի ունենային Կաթողիկոսին ժամանումին առթիւ: Յետոյ թերթերը իրենք ստեղծեցին այն յորձանքը, որու դէմ թումբ կ'ուզէին կազմել: Ամէն ընդունելութիւն ցուցադրական ձեւ առաւ, ժողովուրդին սիրտը վեր հանելու պատրուակ դարձաւ, այնքան որ հիմա եղածը քննադատելու եկած է *ժամանակ* թերթը, որ ամէնէն շատ լորձունք թափեց՝ գիտնալով որ «քրիստոնէական ոգին ներհակ է անձի պաշտամունք», չմոռցաւ «քրիստոնէաւորպ անուանել Քրիստոսի մէկ ծառան՝ գիտնալով որ Ս. Գրքին պատուէրներուն հակառակ են նման գովասանքներ,— քիչ մնաց որ «աստուածատիպ» ըսէր, թէեւ Քրիստոս ալ Աստուած է:

Այժմ հրամմեցէք *ժամանակի* քննադատականը.—

Զափազանցուած յորդանքը կ'ըլլայ ջերմ ու ծայրայեղ հիւրասիրութիւնը կեղծիք կ'ենթադրէ: Իսկ անձի պաշտամունքը ներհակ է քրիստոնէական ոգիին ու վայել չէ երբեք քաներորդ դարու ինքնագիտակից անհատին:

Եւ մենք ամենայն պարզամտութեամբ ու բարեկամեցողութիւնով մեր բարի Հայրապետին հանդէպ յորդանքը տարինք ծայրայեղութեան, հիւրասիրութեան ամենածայրայեղ միջոցները զործածեցինք ու մեր ուղերձներով անոր անձը աստուածացուցինք գրեթէ:

Ճիշդ է: Խանդավառ էինք, բարեկամեցողութիւնը չափ ու սահման չունէր: Բայց բաւական չէ ատիկա, գործ մը արժանաւորապէս գլուխ հանելու համար: Գործը, կ'ըսէ Անգլիացին, երբ իրեն արիթ տանք կառավարութեան մը գլուխը անցնելու, կատարեալ բարեկամեցողութեամբ ճախճախուտի կը վերածէ ամբողջ երկիրը, վասնզի ինք այնպէս համոզուած է, որ աշխարհի լաւագոյն վայրերը ճախճախուտներն են:

Այդպէս եղաւ Վեհափառին Պոլիս բընակութեան կարճ շրջանը՝ շնորհիւ կազմակերպիչ մարմինի մը, որու ուրկէ եւ ինչ ազդակներու բերմամբ ծնիլն ու դժբախտ գործունէութեան դրդապատճառները անծանօթ պիտի մնան այս համայնքի բանիմաց անձերուն:

Ցաւը սկսաւ առաջին իսկ վայրկեանէն: Օդակայանը, բարի գալուստի կազմակերպութիւնը թատերական ողբերգութեան մըն էր, որ կրնար իրական անհաճոյ անակնկալներու ծնունդ տալ, եթէ ըլլար պատկան իշխանութեանց արագ ու տեղին միջամտութիւնը:

Եկեղեցիներու մէջ հրաւիրատոմսերու դրութեան հաստատումը դարձանք ազդելու ատրիճան առելի է ոեւէ ինքնագիտակից անհատի: Հայաստանեայց եկեղեցին կը պատկանի բոլոր անոնց, որոնք տաւօտ կանուխ հոն կը դիմեն: Այդ Ս. Եկեղեցին իրական տէրերն են ժողովուրդին այն հարազատ զաւակները, որոնք պատրաստ են ժամերով քարերու վրայ սպասել՝ տեսնելու համար իրենց սիրելի Կաթողիկոսը եւ ոչ թէ մարդիկ, որոնք առանց թուագրեալ տեղերու պիտի չուզեն հեռու թաղէ մը մինչեւ Մայր Եկեղեցի երթալ առանց հանդարտ ու փառաւոր նախաճաշի մը:

Մենք տեսանք, թէ որո՞նց տրուած էին այդ հրաւիրատոմսերը: Ականջալուր եղանք նաեւ բիւզանդական վէճերու նոյն այդ հրաւիրատոմսերուն բաշխման եղանակին մասին, յատկապէս կազմուած յանձնախումբերու ժողովներուն ընթացքին: Արեւելեան խորամանկութեամբ, ամէն գործի վրայ գտնուող անհատ իր մարդոց համար ջանաց հրաւիրատոմսեր ձեռք ձգել ու յաջողեցաւ:

Եւ ընդունելութիւնները: Պաշտօնական հացկերոյթներու ընթացքին, բաժակաճառերու կողքին ոտանաւորներ արտասանուեցան եւ երգեր երգուեցան: Ժողովուրդը, իր Վեհափառով միասին, թխեցին նկուղներու մէջ եւ ամառնային դժոխային տաքուն՝ ժամերով քրտինք թափել տուին, որպէսզի իրենց «մարի-փէթ»ները ցոյց տան չարան չարան, տափակ, միօրինակ ու ճապաղ: Կարծես Հայոց Հայրապետը Կրթական Նախարարութենէն ղրկուած քննիչ մը ըլլար եւ իրենք նախակրթարանի անմեղուկ, երկսեռ աշակերտներ:

Ու խօսեցան եւ պոռացին, քրտնեցան եւ քրտնցուցին, բայց մտիկ իսկ ընել չուզեցին, թէ ինչեր ունէր ըսելիք Վեհափառը իրենց: Յարգանքի իբր գերագոյն արտայայտութիւն (?) մինչ վերջին խօսքը թողուցին Հայոց Կաթողիկոսին, երբ ան յոգնած, հեղձուցիչ տաքէն տարապայմանօրէն նեղուած՝ հազիւ յաջողեցաւ մէկ քանի յորդոր տալ իր այդ անառակ, անուղղայ զաւակներուն:

Եւ ինչ որ ըսաւ իմաստուն Հայրապետը, մանաւանդ «մտաւորականներու ընդունելութիւն» կոչուած անմոռանալի հաւաքոյթի մը ընթացքին, պիտի բաւէր սթափեցնելու համար մեզ մեր խոր թմբիրէն:

— Դասուիլ ձեր փառքերու կողքին (մտաւորականներու) ցանկալի, բայց դժուարին գործ մըն է....:

Մտաւորականներու հաւաքոյթն էր ատիկա: Աւելի քան երեք հարիւր հոգի: Ու կային հոն անաններ, որոնք չորս տողով նամակ մը չեն կրնար գրել անսխալ: Բայց եկած էին իբրեւ մտաւորականներ, մինչ անդին բացը կը մնային մտքի իրական մարդիկ, քանի չէին յաջողած հրաւիրատոմս հայթայթել:

Հապա գրուած արդելքները...:

— Վեհափառը յոգնած է, մարդ չընդունիր:

— Վեհափառը կը հանգստանայ:

Անշուշտ յոգնած էր ան ու շատ պէտք ունէր հանգստանալու: Վասնզի չփոթ ու անկազմակերպ, անխորհուրդ ու առանց ծրագրի՝ հոս քաշեցին, հոն հրեցին մեր ամէնուն սիրելի եւ բարի Հայրապետը, որ անտրտունջ համակերպեցաւ գինքը հիւրասիրողներու խանդավառութեան: Եւ արդիւնքը այն եղաւ, որ ընդհանուր խառնաշփոթութեան մէջ հարիւրաւորներ, որոնք պիտի ուզէին ու պիտի կարենային մէկ քանի խօսք փոխանակել Վեհափառին հետ, անմասն մընացին այդ պատիւէն, մինչ կազմակերպիչ պարոններուն կը մնար հպարտութիւնը կարենալ պատգամելու.

— Կարելի չէ մտնել Վեհափառին մօտ:

Եւ սակայն կարելի էր այդ ու տակաւին շատ տեսակցութիւններ բաներ, պայմանաւ որ իրական կազմակերպիչներ գոյութիւն ունենային:

Ու հիմա, որ Հայոց Կաթողիկոսը մեկնած է դէպի Էջմիածին, մեզի կը մընայ փակել այս հաշիւը եւ անգամ մըն ալ յիշեցնել կազմակերպութեան մէջ ռահվիրաներուն թէ ուրիշ անգամ պէտք չէ միջամուխ ըլլալ իրենց գլխէն վեր գործերու: Կազմակերպութիւնը գատ արուեստ մըն է: Չի նմանիր խանութ, գրասենեակ, կամ թաղային եկեղեցի կառավարելու:

ԽՄԲ.— Անժամանակ արթնցող *Ժամանակը*, նոյն թիւով, կը հրատարակէ թղթակցութիւն մը վիէննայէն: Էջմիածնի կաթողիկոսն է որ տեղեկութիւն կուտայ վիէննայի Հայերուն թէ ինչ գործ տեսած է Պոլսոյ մէջ: Կը պատմէ նաեւ իր տպաւորութիւնները թուրք կառավարութեան աւագանիէն, առանց դիւանագիտական դարձուածքի եւ վարմունքի, պարզապէս երախայի միամտութեամբ:

— Պէտք է խոստովանինք, չարունակեց Վեհափառը, որ Թուրք կառավարութիւնը շատ կը սիրէ Հայերը եւ կը գնահատէ զանոնք, որպէս չինարար քաղաքացիները Թուրք Հայրենիքին: Մասնաւորաբար չեշտեց նաեւ պետական այն ընդունելութիւններն ու վերաբերմունքը, որոնք ընծայուեցան Էջմիածնական բարձր պատուիրակութեան հանդէպ՝ նախագահ Կիւրսէլէն մինչեւ Կուսակալ Թուլկա: Մեզի համար այլապէս միխիթարական էր տեսնել Կիւրսէլի, Թուլկայի, պաշարման վիճակի ինչպէս նաեւ բանակի հրամանատարութեանց զանազան կուսակցութեանց եւ այլ բարձրաստիճան անձնաւորութիւններու հոյաչէն ծաղկեպսակները եւ անոնց կամ փոխանորդներուն ներկայութիւնը՝ արարողութեանց ընթացքին:

ԽՄԲ.— Ծաղկեպսակնե՛ր, ընդունելութիւննե՛ր, զինուորական պատիւներ ու.. Սեպտեմբեր վեց: Կաթողիկոսը տեղեկութիւն չունի՞ արդեօք որ տաղանդաւոր ժողովուրդ է Թուրքը ոսկի փոշի ցանելու արուեստին մէջ ընդդէմ արեւելքի եւ արեւմուտքի:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՊԻԶԵՐԹԷՆ ԼԻԻԿՐԷՆ

ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ ԿՐԿԻՆ ԿԸ ՀԱՒԱՔՈՒԻ

ՄԱԿի ընդհ. քարտուղարը Նիւ Եորք վերադարձաւ չորս տեսակցութիւններ ունենալէ ետք Հապիպ Պուրկիպայի հետ: Մեկնումի պահուն, Տակ Համըրշոլտ յայտարարեց թէ կացութիւնը լուրջ է: Ճշդեց թէ պատասխանած է նախագահ Պուրկիպայի հրաւէրին որու հետ մտքերու փոխանակութիւն ունեցած է եւ ի վիճակի է յայտնելու թէ ամբողջովին ըմբռնած է Թունուզեան տեսակէտը: Համըրշոլտի չեշտը, ինչպէս կը գրեն տեղական թերթերը որոշ յուսախաբութիւն կը մատնէ բայց ին փինէ *կարելի է ըսել թէ Համըրշոլտ լաւատես է տագնապին լուծման համար:*

Հակառակ բոլոր տարակարծութեանց Թունուզի եւ Փարիզի միջեւ, կը կարծուի, թէ ամէն բան կորսուած չէ եւ կարելի պիտի ըլլայ բանակցութեամբ ձեւ մը գտնել կացութիւնը բարելաւելու համար:

Միւս կողմէ Մարոքի Հասան Բ. թագաւորը մաղրէպեան վերին ժողով մը առաջարկած էր առջի օր: «ԱՀԱԿ»ը համաձայնեցաւ: Նոյն շրջանակներու (ԱՀԱԿ) համաձայն Պիզերթի հարցը դիպուածով չէր որ մէջտեղ դրուեցաւ Փրանքեւալժերական բանակցութեանց նախօրեակին: Անոր միակ նպատակն էր Սահարայի խնդիրը արծարծել եւ ոչ մէկ կասկած կրնայ ըլլալ այս մասին եթէ յիշենք Պուրկիպայի այն ճառը որուն մէջ, Թունուզիայի նախագահը խիստ յարձակում մը կ'ընէր Ալժ. Ազատ. Ճակատի վրայ:

Թունուզիայի առաջարկին վրայ, Ապահովութեան Խորհուրդը նոր նիստ մը պիտի ունենար Ուրբաթ իրիկուն Պիզերթի համար: Այս առթիւ ՄԱԿի բանբերը յայտարարեց թէ առնուազն «ցաւալի» կարելի է նկատել այն միջադէպը որուն զոհ գնաց Համըրշոլտ Պիզերթի մէջ երբ Փրանսացի վայրաչուն զննեց ընդհ. քարտուղարին կառքը: Բանբերը կը ճշդէ թէ դէպքը չէ որ ինքնին ցաւալի է այլ այն վերաբերումը զոր Ֆրանսա ցոյց կուտայ միջազգային կազմակերպութեան մը հանդէպ:

Լիւկրէնի մէջ, մթնոլորտը տաքցած է եւ վիճաբանութիւնները կեդրոնացած են Սահարայի շուրջ: Թէեւ ֆրանսական պատուիրակութեան բանբերը յայտարարեց թէ այդ ուղղութեամբ «մեր դիրքը փոխուած չէ»:

Ասկէ զատ ոչ մէկ բան յայտնի է, տարակարծութիւնները կը մնան անշուշտ բայց ժողովը կը շարունակուի:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊՈԼՍՈՅ եւ Անգարայի մէջ հակակառավարական ցոյցեր կատարուած էին ուսանողներու կողմէ, 1960 Ապրիլին, որու ընթացքին ապահովութեան ուժերը կրակած էին ցուցարարներուն վրայ, Եասը Ատայի մէջ, առջի օր այս խնդրով ամբաստանուած 116 անձերէն 69ը յանցաւոր նկատուեցան: Ասոնցմէ 44ին համար դատախազը մահապատիժ պահանջեց:

ԱՐԱԲ. ՄԻԱՑԵԱԼ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ազգային տօնին առթիւ նախագահ Նասըր գիր մը ղրկեց խորհրդային վարչապետին, ուր, ի մէջ այլոց կը գրէ.—«Միշտ գնահատած ենք մեր բարեկամութիւնը Խ. Միութեան հետ»:

ՃԱՓՈՆԻ համայնավար կուսակցութիւնը, որուն համագումարը տեղի կ'ունենայ այս օրերուն, ներքին սուր տագնապ կ'անցընէ: Ճափոնցի համայնավար պարագլուխ մը՝ Քազիւգա եւ ուրիշ 12 պարագլուխներ հեռացան կուսակցութենէն, որովհետեւ, «կուսակցութիւնը ենթակայ է Մոսկուայի եւ Փեքինի ու կը կառավարուի մենատիրական ձեւով, խմբակի մը կողմէ»:

ՍԷՈՒՏԱԿԱՆ Արաբիոյ թագաւորին հրաւէրով Ս. Արաբիա պիտի մեկնի Յորդանանի թագաւորը:

ՔԱՍԹՐՕ չորս ժամ խօսեցաւ Յուլիս 26ի յեղափոխութեան 8րդ տարեդարձին առթիւ, որու ընթացքին յայտնեց թէ յեղափոխական բոլոր կազմակերպութիւնները պիտի միացուին «ընկերվարական յեղափոխութեան միացեալ կուսակցութեան» անունին տակ եւ թէ «երկար շրջան մը ետք, երկիրը ընկերվարական պիտի դառնայ»:

ԱՏԸՆԱՈՒԸՐ շնորհաւորական հեռագիր քաշեց նախագահ Քենըտիի, իր վերջին ճառին համար: Գերմանիոյ վարչապետը ներկայիս կը հանգստանայ Քատէնապիա (Իտալիա):

ՍՈՉԻԻ (Սեւ — Ծով) մէջ Խրուշչեւի հետ. իր տեսակցութենէն ետք, Քենըտիի անձնական ներկայացուցիչը՝ Մաք Քլօյ յայտարարեց. «Զենք կորսնցուցած Ապալինման շուրջ համաձայնութեան գալու մեր յոյսը»: Մաք Քլօյ որ մօտցած էր իր ծովագնացը, Խրուշչեւինը փոխ առաւ ծով մտնելու համար:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ծերակոյտի զինեալ ուժերու յանձնախումբը ջախջախիչ մեծամասնութեամբ վաւերացուց Քենըտիի ծրագիրը: «Զափաւոր ձեւով պիտի գործածենք մասնակի զօրակոչի ենթարկելու մեր իրաւունքը» յայտարարեց պաշտպանութեան նախարարը՝ Մաքնամարա:

ԽՐՈՒՇՉԵՒ ընդունեցաւ Սուտան այցելելու նախագահ Ապպուտի հրաւէրը, զոր այս վերջինը ըրաւ Մոսկուա իր այցելութեան ընթացքին: Հրաւիրուած է նաեւ Պրեյնեւ:

ՊՈՒԷՆՈՍ ԱՅՐԷՍԻ մէջ իր նպաստ Փերոնի վարչակարգին ցոյցեր կատարուեցան, մինչ այս վերջինը ներկայ կ'ըլլար իր կնոջ մահուան 9րդ տարեդարձի հոգեհանգիստին:

ԳԱՐԵԳԻՆ ՊԱՏՐ. ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ Կ. ՊՈԼՍՈՅ

Մահգոյժը միշտ յանկարծակի է. տարբերութիւն չըներ, որքան որ ակնկալենք: Գարեգին Պատրիարքի մահուան լուրը ինծի համար յանկարծակի եղաւ թէեւ այլեւս կ'ակնկալուէր երբ յիշէինք որ 81 տարիներու ծանր բեռը կը ճնշէր իր վըրայ: Վերջերս սաէպ անհանգիստ էր, յօղացաւի պատճառաւ, թէեւ միշտ մնաց եռանդուն եւ կորովի:

Զինքը նախ թղթակցութեամբ ճանչցած եմ, յետոյ էր որ անձամբ ծանօթացայ Կ. Պոլսոյ իր պատրիարքութեան օրերուն: Ամէն անգամ, Պոլիս այցելութեանս, կը հեռաձայնէի իրեն անվրէպ, անմիջապէս հրաւիրուելով Պատրիարքարան:

Ողբացեալ Գարեգին Պատրիարքը բազմակողմանի շնորհներով անձ մըն էր:

Նախ նուիրեալ մըն էր հայ գրի ու գրքի: Մէն մինակ, մեծ խոչընդոտներու դէմ հրատարակեց նախ Հարաւային Ամերիկայի մէջ Այրարատ պարբերականը, յետոյ ալ Կ. Պոլսոյ մէջ Շողակաթը: Երկուքին ալ աշխատակցելու հրաւիրեց զիս եւ ես սիրով կատարեցի իր ցանկութիւնը: Երկու պարբերականներն ալ ծանր եղան խմբագրութեամբ, պարունակութեամբ եւ ոճով, ջանալով ըլլալ գիտական եւ գրական, առանց սակայն կարեւոր տեղ մը գրաւելու մէկ կամ միւս մարզին մէջ: Երկու պարբերականներուն երեւումն ինչպէս նաեւ անոնց դադարումը կրնանք ըսել ուշադրութիւն չգրաւեցին: Սակայն, արդար ըլլալու համար ըսենք որ երկուքին ալ հաւաքածոները ունին արժէքաւոր նիւթեր, քիչ մը տարտղնուած թէեւ, սակայն անտարակոյս մնայուն: Խնդիր է թէ ո՞րքան մատչելի են այդ պարբերականները անոնց, որոնց, պէտք է կամ կ'ուզեն օգտուիլ անոնցմէ: Ոչ «Այրարատ» եւ ոչ ալ «Շողակաթ» ունեցան կամ պիտի ունենան իբր հայագիտական հրատարակութիւններ, գոնէ մէկ մասը կչիռին որ «Բազմավէպ» կամ «Հանդէս Ամսօրեայ» ունեցան: Իսկ իբր գրական - բանասիրական հրատարակութիւն, անոնք որեւէ չափով չհասան «Անահիտ»ի եւ «Հայրենիք» ամսագրի ժողովրդականութեան:

Գարեգին Պատրիարք գրականութեան մէջ պիտի պահէ որոշ տեղ, թէեւ ոչ առհասարակ ժողովրդական եւ կամ հանրածանօթ: Նարեկը իր թարգմանութեամբ, նաեւ Եզնիկի Եղծ Աղանդոցը իր թարգմանութեամբ, անտարակոյս մինչեւ այսօր կը մնան իբր իր լաւագոյն գործերը: «Նարեկ»ը իր աշխարհաբարի վերածելով դժուար թէ հանրամատչելի ըլլայ, արժանաւոր կերպով: Իբր Նարեկի մասին ուսումնասիրութիւն հոն բան մը չէ աւելցուած մեր մեծագոյն բանաստեղծին գործին, նաեւ կեանքին ալ մասին: Եզնիկի Եղծ Աղանդոցի իր թարգմանութիւնը անտարակոյս պիտի ունենայ իր արժէքը, այդ գործին մասին կատարուելիք ապագայ ուսումնասիրութեանց համար: Իրմէ մեզի հասած ինքնագիր գործերէն մեծագոյնը Աշխարհի լոյսն ի Հայս երկհատոր ստուար գործն է: Անթիւ մը, երբ կը խօսէինք իր գործերուն մասին, յիշեցուցի որ իր այդ գործը չեմ ստացած եւ կատարեալ գաղափար մը չունէի իր այդ ինքնագիր աշխատութեան մասին: Այն ատեն իմացուց որ չարամիտ վերծանութեամբ մը խորագրին, իր գիրքը ենթարկուեր է Թրքական կառավարութեան արգելքին: Կը յուսար որ այդ արգելքին եւ եղած սխալին չէզոքացումէն ետք, պիտի կարենար ինծի ղրկել օրինակ մը այդ գործէն: Ամէն պարագայի տակ, ինչ որ ծանօթ է ինծի այդ գործէն ծանր է եւ առհասարակ անմատչելի: Ընդհանրապէս, իր գրութիւնները պարզ ու մեկին չեն եւ կը հակին խրթնաբանութեանց: Անտարակոյս, Գարեգին պատրիարք կը գրէր ժամանակի մը եւ սերունդի մը համար, որ աւելի 19րդ դարուն մէջ էր քան թէ մեր այս դարաշրջանին: Իր մանր գրութիւնները իր երկու պարբերականներուն մէջ՝ նոյն բարդ ոճով, նոյն դարձդարձիկ կառուցուածքով առ հասարակ հեռու մնացին հասկընալու ոչ մէկ ճիգ ընող ժամանակակիցներէ: Ընտիր հայերէնագէտ էր եւ ընտիր գրագէտ: Վստահ եմ, որ տուաւ իր ձեռով մեզի, կը յուսամ թէ ապագային աւելորդ չութիւն մը պիտի ընկատուի եւ այդ պատճառով բարձր թողի ըլլայ:

Գերազանցօրէն ընտիր աշակերտ եւ կարող ուսուցիչ մը պէտք է նկատել զինքը: Դժբախտութիւն է որ իր պաշտելի Արմաշը, իր ոսկեբերան Եղիշէ Սրբազան Դուրեանը, իրեն ուսուցիչ եւ առաջնորդ, արմատախիլ եւ հողմացրիւ եղան: Այդ շրջանին մէջ, այդ դպրոցով, այդ ուսուցիչով, ան պիտի գտնէր միջոց ու ներշնչում, որ այլապէս խլուեցաւ իրմէ: Կիսատ մնացին իր աշակերտութիւնը եւ իր ուսուցչութիւնը, թէեւ անկատար երազը մինչեւ իր վերջին օրերը զինքը ներշնչեց ու խանդավառեց, մինչեւ, երբ հաւատարիմ աշակերտ, իր պաշտելի ուսուցիչը երկրորդ Շնորհալիի մը պատուանդանին վրայ ինքն իրեն մէն մինակ բարձրացնել ջանալը: Երբեք կանգ չառաւ իրատես կերպով նկատելու համար թէ Շնորհալի մը եթէ ոչ երկրորդ գոնէ նոյնիսկ երկրորդական, փխտ մեծ բեռ մը կը դնէր յարգելի ու սիրելի արժէքաւոր եկեղեցականի մը վրայ, ինչպիսին էր Եղիշէ Սրբազան Դուրեան: Դուրեան Սրբազան աւելի լաւ էր պահել իր ունեցած տարազին մէջ, քան թէ անոր վրայ պարտադրէր ահագնածաւալ մեծութիւնը Ներսէս Շնորհալիի: Այս պարտադրանքը իրատեսի մը համար, եւ ապագային համար, միայն Դուրեան Սրբազանը, համեմատելով անհասանելի Շնորհալիոյն, պիտի նսեմացընէ: Սակայն բուռն էր Գարեգին Պատրիարքի նուիրումը, պաշտամունքը, իր սիրելի ուսուցիչին համար, այնքան բուռն որ իր աչքէն վրիպիլ կուտար այն շատ չնչին բերքը, որ իր Շնորհալին ունէր աղնթեր իրական Շնորհալիոյն:

Սակայն բուռն էր ու բուռն մնաց Գարեգին Պատրիարք: Արմաշականները միշտ եղած են բուռն, միշտ մնացած են բուռն: Զարմանալի թող չթուի ասիկա, կը բաւէ ակնարկ մը նետել Արմաշականներուն վրայ: Կորովի եկեղեցականներ, նուիրեալ իրենց գործին, սակայն անվերապահօրէն տիրակալ ըմբռնումով, մենագործ, իբր թէ իրենք ըլլային անսըխալական դատն ու դատաստանը: Իրենց գայրոյթը ունէր միշտ սաստկութիւն մը, որ գրեթէ, իրենց միտքը կը խաւարէր, դատողութիւնը կը չէզոքացնէր: Անոնք ինքզինքնին կ'առնէին լրջութեամբ մը, որ մեր օրերուն կարելի չէր անվրդով կերպով ընդունիլ: Ինչպէս ուրիշ Արմաշականներու, նոյնպէս նաեւ Գարեգին Պատրիարքի մօտ կարելի է տանիլ կարկառուն սխալներ, որոնք անյեղաշրջելի եղան ու կը մնան: Օրմանեանի, Դուրեանի աշակերտները սնան ըմբռնումով մը, որ զիրենք հայ իրականութեան թէ կրօնական, թէ քաղաքական եւ թէ մշակութային մարզերուն մէջ անսխալական բանատիրութեան արժանի ցանկութեան առաջնորդեց: Դժբախտաբար, այն պայմաններուն մէջ ուր Հայութիւնը կ'ապրէր քիչ առաջ ու կը շարունակէ ապրիլ այժմ, նման մենատիրական ըմբռնում ոչ կ'ընդունուի եւ ոչ ալ ցանկալի է: Արդիւնքը այս ըմբռնումին բազմիցս աւելի վնասակար եղաւ, քան թէ որեւէ կերպով օգտակար:

Իր այս ըմբռնումին պատճառաւ, դժբախտաբար Գարեգին Պատրիարք անհեթեթ կերպով զարգացուց էջմիածին Անթիլիաս վէճ մը, որուն գոյութեան համար ոչ մէկ իրական պատճառ գոյութիւն ունի կամ ունէր: Ես խուսափած եմ, ինչպէս ուրիշներու նոյնպէս նաեւ իր հետ այդ ապարդիւն վէճին մասնակցելէ, թէեւ ինք երբեմն չէր դադրեր զիս յանցաւոր նկատելէ իբր թէ իմ քաջալերութիւնս որեւէ նշանակութիւն ունենար մէկ կամ միւս կողմին համար: Նոյնիսկ արտակարգ էր իր պահանջը, երբ ինծի կ'ըսէր որ Անթիլիաս երթալու չեմ, քանի որ ատիկա նշանն էր այդ Աթոռին օրինաւորութիւնը ճանչնալու: Իմ պատասխանս միշտ նոյնը կ'ըլլար, թէ Վեհափառ Զարեհ Կաթողիկոսը ոչ միայն հին այլ եւ ինծի շատ ու շատ սիրելի անձնական բարեկամ մըն էր, նոյն ատեն ինծի համար անբասիր եւ օրինակելի եկեղեցական, եւ վերջապէս Անթիլիասի ընտրութիւնը կատարուած էր տեղական պաշտօնական կարգ ու կանոնի համաձայն, ընտրութիւնը վաւերացուած էր տեղական պետական պաշտօնականութեամբ եւ ճանչցուած օտար պետութիւններէ ու պաշտօնական մարմիններէ, բան մը որ զիս կը գոհացնէր ինչպէս որ ես գոհ էի իր պատրիարքական կամ Վեհափառ Վազգէնի կաթողիկոսական ընտրութենէն, էջմիածնի մէջ:

Գարեգին Պատրիարք կ'ընդունէր որ Վեհափառ Զարեհ անբասիր կրօնաւոր մըն էր: Ինչ որ զարմանալի էր ինծի համար՝ սա էր որ այս խելահաս ու լաւագէտ եկեղեցականը ինծի կը խօսէր պայմաններու մասին, որոնցմով միայն Վեհափառ Զարեհի կաթողիկոսութիւնը ընդունելի կ'ըլլար, իրեն կամ էջմիածնին, մոռնալով որ այդ կաթողիկոսութիւնը մեր օրերուն մանաւանդ, որեւէ կերպով ոչ աւանդաբար եւ ոչ օրինաւորապէս կախեալ էր էջմիածնայ վաւերացումէն:

(1 Շար.) Յ. ՔԻՒՐՏԵԱՆ

ՏԱՂԱՆԴԱՒՈՐ ՄԻՏՔԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Զօհրապի նորավէպերուն խորագիրներն արդէն գեղագիտական եւ ընկերային համոզումներու արտայայտութիւններ են՝ «Կեանքը ինչպէս որ է», «Լուռ ցաւեր», «Խղճմտանքի ձայներ»:

Սակայն միայն ժխտելու եւ դատապարտելու մէջ չէ Զօհրապի գրականութեան արժէքը: Զօհրապի տաղանդին ուժը նաեւ անոր կենսահաստատ, գեղեցիկ զգացումներու եւ ազնիւ սիրոյ արտայայտութիւններուն մէջն է: Այլասերած եւ կեղծ միջավայրին հակադրուող անհատականութիւնները իրենց հոգեկան անհունութեամբ եւ բազմերանգ հարստութեամբ գեղեցիկ սպասարկուներն են, անոր դրօշակիրները:

Սիրոյ ըմբռնումը Զօհրապի ողջ կենսահայեցողութեան անբաժան եւ, թերեւս, ամէնէն յատկանշական մասը կը կազմէ: Սիրոյ իմաստասիրական եւ հոգեբանական երեւոյթներուն նուիրուած անոր հայեացքներուն ամբողջութիւնը հետեւողական տրամաբանութեամբ զարգացող, բազմազան եւ բազմախորհուրդ վիճակներով եւ դրութիւններով հարուստ ուրոյն աշխարհ մըն է, խորաթափանց եւ լայնատես մտածելակերպի փայլուն արտայայտութիւն մը:

Սիրոյ զօհրապեան ըմբռնումը մարդկային գործունէութեան անսպառ պաշար է, ըզգացումներու դաստիարակութեան եւ հարստացումի անվերջ հոսող աղբիւր, երեւակայութեան առջեւ բացուող անծայրածիր հորիզոններու զմայլելի աշխարհ մը: Զօհրապ մտածել եւ զգալ կը սորվեցնէ, կը սնուցանէ եւ կ'ապրեցնէ եւ գեղարուեստը կը դարձնէ այն սքանչելի անհրաժեշտութիւններէն մէկը, առանց որուն անըմբռնելի է մարդկային գոյութիւնը:

Զօհրապ չի ձգտիր հոգեկան աշխարհին արդէն յայտնի ծալքերը մէջտեղ բերելու, այլ, սովորական աչքով անորսալի վիճակները կը փափաքի արտայայտել, խճողուած քաոսային ցանցէն անջատելով անհրաժեշտը, նպատակայարմարը, զուտ հոգեկանը, անենթադրելին, որ միայն ենթագիտակցօրէն կարելի է ըմբռնել:

Մարդկային հոգիին վերլուծութիւնը հետապնդող գեղագիտական սկզբունքը, որով կ'առաջնորդուէր Զօհրապ, ան-

ՆԻՔՈԼԱ Բ. ՑԱՐԻՆ ԵՒ ԸՆՏԱՆԻՔԻՆ ՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ԱՌԱՍՊԵԼ ՄԸՆ Է

Մեծ պատերազմին վաղորդայնին եւ մանաւանդ քառասուն տարիէ ի վեր յաճախ զանազան ու զարմանազան պատմութիւններ կը հրատարակուէին ամբողջ աշխարհի մէջ Ռուսիոյ վերջին կայսեր Նիքոլա Բ.ի եւ ընտանիքին «սպանութեան»մասին, յուզիչ մանրամասնութիւններով:

Այն պահուն՝ երբ Համպուրկի քաղաքային դատարանը կը պատրաստուէր իր վճիռը արձակել Անաստասիա անուն արկածախնդիր կնոջ մը մասին, որ կը պնդէր թէ կը սերի ռուսական կայսերական ընտանիքէն, յանկարծ իրազեկ մէկը, քառասուն տարուան լռութիւնը խզելով, կուգայ իր վկայութեամբ վեր ի վայր շրջել, այս զգայացունց դատավարութեան տուեալները:

Այս անձը կը կոչուի Փիէռ Լըմէ եւ ներկայիս Լանտ նահանգին մէկ գիւղը կ'ապրի եւ որուն քաղաքապետն է 30 տարիէ ի վեր:

Ֆրանսական սպայի համազգեստով՝ ան կը գտնուէր Եկատերինէնպուրկ, ռուսական Մեծ Յեղափոխութեան մռայլ օրերուն:

Այժմ իր ականատեսի վկայութիւնը կուտայ Փարիզեան շաբաթաթերթի մը մէջ:

Խօսքը տանք իրեն, ահա թէ ի՞նչ կը պատմէ.—

«Ռուս կայսերական ընտանիքին սպանութիւնը պարզապէս առասպել մըն է: Ես վերապրող անդամներէն մէկն եմ միջդաշնակցային այն քննիչ յանձնաժողովին, որ զբաղեցաւ այս խորհրդաւոր խնդրով: Երկարատեւ լռութենէ մը ետք, որու պատճառները հասկնալի են, ժամանակը եկած կը համարեմ հրապարակել ինչ որ գիտեմ:

2 Օգոստոս 1918ին, դաշնակից առաջին արշաւախումբին հետ Վլատիվոստոք ցամաք կ'ելլէր Հնդկաչինէն եկած Ֆրանսական գումարտակ մը: Ես անձնապէս կը հրամայէի արձակագէններու ջոկատի մը, որ մաս կը կազմէր այս գումարտակին: Մեր առաքելութեան նպատակն էր Ֆրանսայի ներկայութիւնը զգացնել եւ օգնել այդ ճամբով իրենց հայրենիքը վերադառնալ ցանկացող Չեխոսլովաքներուն:

Բազմաթիւ կռիւներէ ետք Ֆրանսական զօրախումբը Ուրալ հասաւ նոյն տարւոյն Նոյեմբերին: Երեք կարեւոր քաղաքներ գրաւեցինք Չելիապինսք, Ուֆա եւ Եկատերինէնպուրկ: Զիս ուղարկեցին այս վերջին քաղաքը, ուր կը կարծուէր թէ մեռած էր Ցարը: Հոն հասնելուս առաջին մտահոգութիւնս եղաւ խսկոյն տեղեկանալ այդ ողբերգութեան իրականութեան: Հանդիպեցայ մարդոց, որոնք հակառակ իմ Ֆրանսական համազգեստիս, ոչ միայն չէին ուզեր խօսիլ, այլ եւ ոչ - բարեկամական վերաբերում մը ցոյց կուտային: Ուստի որոշեցի քննութիւնս կատարել ուղղակի Իպատիեւի տխրահռչակ տան մէջ, ուր տեղի ունեցած էր ջարդը եւ ուր մտնելը շատ դժուար էր: Տեսայ այն վայրը, ուր Ցարը եւ ընտանիքը իբր թէ սպաննուած էին:

Առաջին օրն իսկ բազմաթիւ վկաներու յայտարարութեանց մասին ունեցած թերահաւատութիւնս զօրացաւ եւ ասիկա երկու պատճառաւ: Նախ եղեռնի տան մէջ Ռոմանոֆներու ընտանիքին սպանութեան, որեւէ հետք չկար, մնաց որ ոչ ոք չէր կրնար ճշդել թէ ինչպէս սպաննուած էին: Ոմանք ըսին թէ ցարը եւ ընտանիքը հրացանով եւ ատրճանակով սպաննուած էին, իսկ ուրիշներ կ'ըսէին թէ սուիններով: Երկու պարագաներուն ալ հետքերը բացայայտ պէտք է ըլլային: Եւ դեռ կային որ իրենք զիրենք լաւատեղեակ ըլլալ կը կարծէին, ըսելով թէ բնական մահով մեռած են: Ուրեմն առասպել մը անլուծելի կը մնար:

Իմ անձնական քննութենէս քանի մը ամիս ետք, սակայն, պաշտօնական քննիչները կարեւոր պարագան մը երեւան հանեցին: Ընդհանրապէս տիրող կարծիքին համաձայն՝ սպանութիւնը կատարուած է Իպատիեւի տան նկուղին մէջ, ուր, պատին վրայ, կապոյտ մատիտով եւ գերմաներէն լեզուով, (այս պարագան մանաւանդ կը ստորագծեմ), արձանագրութիւն մը կար՝ որ հետեւեալն է.—

«Այս գիշեր Ցարը գնդակահարուեցաւ»: Ուղեցի ճշդրիտ վկայութիւններ ձեռք ձգել: Օր մը կին մը մօտեցաւ ինծի, որ տեղական իշխանութեանց կողմէ պարտադրուած էր աշխատիլ Ցարին ընտանիքին մօտ իբրեւ ծառայ:

Ըսաւ թէ, առտու մը, երբ կ'աւլէր, կայսրուհիին մուշտակին մէկ կոճակը գտաւ եւ իր ամուսնոյն ցոյց տուաւ: Այս վերջինը, որ կարմիր պահակ էր, դանակով մը բացաւ զայն եւ մէջտեղ ելաւ ադամանդ մատանի մը: Եթէ անոնք սպաննուած ըլլային, ոճրագործները անպայման պիտի կողոպտէին բոլոր գոհարեղէնները, որովհետեւ շատ ժամանակ չունէին:

Քաղեց՝ Գ. Տ. Ա.

(1 Շար.)

...ւլտ, պէտք է ծնէր նաեւ համապա–տասխան ոճ՝ ձեւի եւ կառուցուածքի ...ային ընտրութիւն, որ առաւելագոյն ...ով նպատակայարմար եւ հարազատ ...փով գաղափարներու արտայայտու–թեան համար։ Նորավէպի ձեւին զօհ–րաբեան ըմբռնումը ճիշդ այդ յատկու–թիւնը կը պարունակէ իր մէջ։

Զօհրապ բացառապէս փոքր սեռերու հեղինակ է, որոնց սահմաններուն մէջ կը ...այ անդերազանցելի։ Հետաքրքրական ...է, որ անոր միակ վէպն անգամ («Անհե–տացած սերունդ մը») էջերու խիստ սահ–մանափակ թիւ մը ունի։ Խառնուածքի եւ ...ածելակերպի հարց է, ճականը ոչ ...ականէն, անհրաժեշտը աւելորդէն նախ–ընտրելու ցանկութիւն։ Ան է, որուն ...էջ, անշուշտ, իր կարեւոր բաժինը ունի ...նոր մասնագիտութիւնը՝ իրաւաբանա–կան խորհելաձեւը։

Գործողութիւնը՝ սովորական իմաստով, կը բացակայի Զօհրապի նորավէ–պերուն մէջ։ Գործողութեան արտաքին ...պարագաները, տիպարներուն արտաքին ...բերութիւններուն նկարագրութիւ–նը նուազագոյնի հասցուած է եւ երկ–րորդական դեր կը կատարեն։ Պարզու–նակ «եկաւ – գնաց»ները վերարտադրող ...չէ Զօհրապ։ Փաստերով շատ քիչ կը ...ապի հեղինակը կամ, մինչեւ իսկ, բո–լորովին կ'անտեսէ։ Փոխարէն գտած է ...ի բարձրարժէք հնարքներ, գործողու–թեան պատրանքը ստեղծող խոհեր, ո–րոնք օժտուած են ներքին փոթանսիէլ ...ով, զարգացման անսահման հնարա–ւորութիւններով յարաշարժ եւ յարա–...ուն։

Զօհրապի գեղարուեստական խօսքը իր ...կ արուեստագէտ խառնուածքին ար–տայայտութիւնն է։ Կարելի է խօսիլ Զօհրապի նկարագրութիւններուն նկար–չական գունագեղութեան, պատկերներու գեղեցկութեան, դիմանկարներու ուր–...ագծման կամ քանդակման մասին։

Այս բոլորը յաւելեալ փաստեր են Զօհ–րապի արուեստին գեղեցկութիւնները ...անանշող ու միեւնոյն ատեն կը վկա–յեն Հայոց լեզուին եւ անոր անսպառ ըն–...ծայող կարողութիւնները տիրապե–տելու վարպետութեան մասին։ Զօհրա–պի լեզուն ժողովրդական է, որովհետեւ ...իմնուած է այն բարձր ըմբռնումին վր–այ, թէ «ժողովուրդն է միայն որ կը ...րբնէ լեզուն կեանքի ամենօրեայ սա–...ին վրայ իր կամքին ու պահանջքին հա–մեմատ»։

Լայնախոհ իրաւաբան էր Զօհրապ։ ...անաձեւերու անձուկ միջավայրէն խոր–...ող անեղր մտածող մը, որ մեծ հակում ...նէր առեղծուածներով զբաղելու, ա–...նց լուծումով հետաքրքրուելու եւ ...ածումներ ներկայացնելու կամ լոկ ...րձանագրելու։

Զօհրապի ստեղծագործութիւնը կեան–...ին կրքոտ ջատագովութիւնն է, իսկ ա–...ր իւրաքանչիւր նորավէպը պաշտպա–...ողական մըն է՝ գերագոյն հաճոյքը «կեանքի պայքարի» մէջ տեսնելու տը–

ԹԱՆԿԱԳԻՆ ԿՈՐՈՒՍՏ ՄԸ ԵՒՍ

Մեր պաշտօնակիցը, *Ալիք* (Թեհրան), կը գրէ.—

Կիրակի Մայիս 26ին, Նոր Ջուղայում իր մահկանացուն կնքեց վաստակաւոր մտաւորական Ստեփան Հանանեանը։

Հանգուցեալի յուղարկաւորութիւնը կատարուել է եկեղեցական յատուկ արա–րողութեամբ եւ մեծ շուքով, ներկայու–թեամբ Իրանա – Հնդկաստանի Հայոց Թեմի Առաջնորդ Ներսէս Վրդ. Բախտիկ–եանի, Ազգային դպրոցների աշակերտ–ուհիների, Նոր Ջուղայի հայ եւ օտար մտաւորականութեան եւ շուրջ երկու հա–զար հայ ազնիւ հասարակութեան։ Հանգուցեալի դագաղի առջեւ դամբա–նականներ խօսեցին մի շարք մարդիկ, ի շարս որոնց նաեւ տեղում հրատարակ–ուող «Սեփանթա» թերթի խմբագիր Արդշիր Հուշէյն Սեփանթան, որ հանգուց–եալի մօտիկ բարեկամներից մէկն էր։

Ստորեւ սեղմ գծերի մէջ թարգմանա–բար ներկայացնում ենք յարգելի խմ–բագրի դամբանական խօսքը։

«Այն ժամանակ՝ երբ հանգուցեալ բա–րեկամիս հայրը, Յովհաննէս Հանանեան, իր երեք զաւակներին էր դիտում, մտա–ծել անգամ չէր կարող, որ իր զաւակնե–րից մէկը պիտի դառնայ Գարեգին քա–հանան, հեղինակը պարսկերէնից հայե–րէն բառարանի, որով հայ եւ պարսիկ մշակոյթին իր գնահատելի նպաստն է բերել։ Միւս զաւակը՝ Ստեփան Հանան–եանը, որ հայ պատմագրութեան մեծ ծառայութիւն մատուցած լինելով, հայ մտաւորականներից գնահատուած մէկն էր եւ իր երրորդ զաւակը՝ Ջերեդիա Հա–նանեանը, որ Կալկաթայում խմբագրում եւ հրատարակում էր «Նոր Ազգարար» պարբերականը, հայ մամուլին իր օգտա–շատ ծառայութիւնը մատուցանելով։

Հանգուցեալ Ստեփան Հանանեանը մեր բոլոր մտաւորականների վկայութեամբ՝ Իրանում եղող հայ եւ պարսիկ պատմու–թեան լաւածանօթ եւ հմուտ բանասէր–ներից մին էր։ Իր յօդուածաշարքերը մի շարք թերթերում ի մասնաւորի Կալկա–թայում հրատարակուող «Նոր Ազգա–րար»ի էջերում հրատարակուած, լաւա–գոյն երաշխիքն են իր ունեցած գիտա–կան մեծ պատրաստականութեան։ Պատ–մական եւ ուսումնասիրական իր յօդ–ուածաշարքերում ինչպէս նաեւ այն բո–լոր յօդուածներում, որ Երուանդ Հայ–րապետեանի համագործակցութեամբ «Շահ Էսմայիլը Սաֆաւի»ի մանկութեան վերաբերող գրի են առնուել եւ հրատա–րակուել «Սեփանթա» թերթում, ցանկա–լի է ու արժանի, որ այդ բոլորը ամփոփ–ուեն ու միատեղուեն եւ ապա որպէս գիրք հրատարակութեան տրուեն, որպէս–զի այդ մեծ մտաւորականի աշխատանքը անկորնչելի մնայ։

Հանգուցեալը աւարտել է Էջմիածնի Ճեմարանը, հմուտ էր Հայոց գրաբար լեզուին ու պատմութեանը, ինչպէս եւ հայ ու պարսիկ մշակոյթի պատմութեա–նը։ Տարիներ շարունակ նա Հնդկաստա–նում լծուած է եղել ուսումնասիրական եւ բանասիրական աշխատանքների։

«Աբրահամ Կաթողիկոս» գիրքը հան–գուցեալն ու նուաստս միասնաբար թարգմանել ենք պարսկերէնի, որ տպա–գրուել եւ հրատարակուել է որպէս գիրք եւ մեր սիրելի բարեկամ Տոքթ. Կարօմի–նասեանի օժանդակութեամբ ու ցուց–մունքներով հնարաւոր է եղել այդ գիրքը տարածել նաեւ եւրոպական երկրներում, ուր նա արժանացել է մեծ ուշադրութեան ու համակրանքի։

Մեր աչքի առջեւ եղող Ջուղայի այս սքանչելի Թանգարանը, որի առջեւ ներ–կայիս հանգուցեալի դագաղն է դրուած, կարեւոր մասով արդիւնք է հանգուցեալի կրած անդադրում նեղութիւնների, ման–րակրկիտ պրպտումների եւ հետեւողա–կանութեան։

Նուաստիս կարծիքով հանգուցեալի արժանիքներից է նաեւ այն, որ ապրում էր ու գործում սեփական աշխատանքով, որ երբեք կեանքի դժուարութեանց առ–ջեւ իր բարձր գլուխը չէր խոնարհում եւ այդպիսով ստեղծել էր իր համար հա–մեստ ու պատուաբեր մի կեանք։

Ես յոյս ունեմ, որ իմ հայ եղբայրները Ստեփան Հանանեանի հետեւողականու–թեամբ եւ օրինակով իրենց հին ու պատ–մական մշակոյթի, լեզուի ու քաղաքա–կրթութեան մեծ կարեւորութեանը անդ–րադառնալով, ամէն կերպ պիտի ջանան պահպանել այն եւ թոյլ չտալ որ իրենց մեծատաղանդ նախորդների պատմարժէք ժառանգութիւնը, որ աւանդութեանց ու մշակոյթի շատ մօտիկ կապեր ունի Պար–սից հին լեզուի՝ «Փարսի» մշակոյթի հետ, մոռացութեան տրուի։

Ես իբրեւ Հայոց հին մշակոյթի ու քա–ղաքակրթութեան սիրողներից մէկը, այս տխուր պահին իմ խորին ցաւակցութիւն–ներն եմ յայտնում նախ հայ համայնքին, իրենց թանկագին կորստի համար, եւ ապա Տիկին Եղիսաբեթին, Պ. Ջերեդիա–յին եւ հանգուցեալի միւս բոլոր հարա–զատներին»։

«ՍԵՓԱՆԹԱ»

ՕՐ. ԱԼԻՍ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ
եւ
Պ. ԷՄԻԼ ԱՍԼԱՆԵԱՆ
ԱՄՈՒՍՆԱՑԱԾ
Փարիզ, 27 Յուլիս 1961

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

«ԲԱՐՁՐԱՑՆԵԼ ԳՐԱԿԱՆ ԱՄՍԱԳՐԻ ԳԱՂԱՓԱՐԱԿԱՆ ՄԱԿԱՐԴԱԿԸ»

Այս խորագրով երկար յօդուածէ մը (Սով. Հայաստան, Յուլիս 13) կ'իմա–նանք, թէ Հայաստանի համայնավար կուսակցութեան կեդրոնական կոմիտէն վերջերս խստօրէն դատապարտած է «Սո–վետական Գրականութիւն» ամսաթերթը, որովհետեւ, ինչպէս կը գրէ «Սովետա–կան Հայաստան» օրաթերթը, «Մոռցած գրականութեան կուսակց. սկզբունքը ... իր էջերուն մէջ մերթ ընդ մերթ կը հիւ–րընկալէ գաղափարական – գեղարուես–տական տեսակէտէ թոյլ գործեր»։ Կեդ–րոնական կոմիտէն միեւնոյն ատեն դի–տել կուտայ, թէ Գրողներու Միութեան նախագահութիւնը ապահոված չէ ան–հրաժեշտ ղեկավարութիւնը «իր տպա–գիր օրգաններուն նկատմամբ եւ, ժամա–նակին նկատած չէ անոնց մէջ երեւան ե–կած անառողջ տրամադրութիւնները»։

«Սովետ. Հայաստան», որ պարբերա–բար հաւատաքննիչի դեր կը կատարէ, յատկապէս դժգոհ է Հրանտ Մաթեւոս–եանի «Ահնիձոր» պատմուածքէն (տես «Սով. Գրականութիւն», 1961 Ապրիլ), ուր, թերթին կարծիքով, խեղաթիւր–ուած է խորհրդային իրականութիւնը, խորհրդային մարդոց աշխատանքն ու կենցաղը ներկայացուած են ծուռ հայե–լիի մէջ։ Հեղինակը, որ «Գրական Թեր–թ»ի էջերուն մէջ գովաբանուած եւ գը–րութիւնը նկատուած էր «Թարմաշունչ խօսք» մը, գաղափարականացուցած է հին գիւղը, հրահրելով եւ գովերգելով մասնաւոր – սեփականատիրական ձըգ–տումները։ Աւելին, ըստ թերթին, «կոլ–տնտեսային գիւղի մարդիկը՝ ծերունի–ներն ու երիտասարդները, ներկայաց–ուած են իբրեւ ագէտ, գող, ծոյլ եւ ան–բան չահամոլներ, անոնք յոգնած են, հո–գերու ծանրութեան տակ կքած՝ անվըս–տահութեամբ կը նային իրենց գործին եւ ապագային»։

«Սով. Հայաստան» քննադատութեան խօսքեր ունի նաեւ ամսաթերթի տեսա–կան – քննադատական բաժնին եւ շատ մը յօդուածներու համար, որոնց մէջ, թեր–թին համաձայն, կը բացակային «պար–տիականութեան սկզբունքը, մարտական ոգին, իսկ որոշ դէպքերում ալ նկատելի են սայթաքումներ սկզբունքային դիր–քերէ»։

ԹԻԱՊԱՐՏԸ

(ՎԷՊ ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ)

ԳՐԵՑ
ԱՐՄԷՆ ՇԻՏԱՆԵԱՆ

ՄԱՍ ԱՌԱՋԻՆ

ՎԱՆԱԿԱՆ

...ւ մանկամարդ աղջկան հետ սեղանա–...նը գնաց։ Մաքուր սեղանի մը վը–...այ, ձերմակ սփռոցով մը ծածկուած, ...ուած հին պնակ մը տեղական ձմե–...ուկ, մածուն, քիչ մը պանիր, ձիւնի ...կներու պէս ժաժիկ ու թանապուր։ Երիտասարդը նախաճաշը վերջացուց ...ւոյ մանկամարդ աղջկան դառնալով. — Դուք ծերունիին աղջի՞կն էք, օր–...իորդ, հարցուց։

— Ոչ, պարոն, ծերունին իմ մեծ հայ–...րս է, պատասխանեց մանկամարդ աղ–...ջիկը կաս – կարմիր կտրելով։

— Մինա՞կ էք տունին մէջ։

— Մայր ունիմ, պարոն, բայց հիւանդ է։

— Հայր չունի՞ք։

— Ունիմ... մրմնջեց թշուառ աղջիկը մորմոքալի ձայնով մը։

— Հո՞ս է հայրդ, վրայ բերաւ երի–տասարդը։

— Ոչ, պանդխտութեան գացած է։

Երիտասարդը նշմարեց որ մանկամարդ աղջկան աչքերը կը լեցուին. շուզեց այս մասին ուրիշ հարցումներ ընել։

— Ձեր անունը կ'ըսէ՞ք ինծի, հարցուց երիտասարդը, խօսքը բոլորովին փոխե–լու համար։

Մանկամարդ աղջիկը տժգունեցաւ, աչքերը կուրծքին վրայ դարձուց եւ մէ–կէն ի մէկ չկրցաւ պատասխանել։ Կու–սական ողին անզուսպ թրթռումով մը լեցուած էր։

— Կարելի չէ՞ ըսել, նկատել տուաւ ե–րիտասարդը։

— Ինչո՞ւ չէ, պարոն, մրմնջեց մանկա–մարդ աղջիկը՝ իր անուշ ու խնդաղա–տալի աչքերը երիտասարդին վրայ նե–տելով։ Անունս Լուսիա է։

— Լուսիա՞... իրաւ, ինչ գեղեցիկ ա–նուն է այդ, չեչտեց երիտասարդը զուո–վանքով մը։

— Հապա ձեր անո՞ւնը ... վրայ բերաւ մանկամարդ աղջիկը։

— Եթէ ըսեմ ձեզի, կը խոստանա՞ք մէկու մը չյայտնել, ըսաւ երիտասարդը։

— Ամենայն սիրով։

— Խիստ լաւ, անունս Վանական է.

— Վանակա՞ն ...

— Այո։

— Ինչպէ՞ս պարոն, միթէ Հայերու մէջ Վանական անունով մարդ կ'ըլլայ։

— Իրաւ էք, առանց անունով մարդ մը չըլլար, բայց պատճառով մը եղած է։ Ժամանակին մայրս զաւակ չունի եղեր, ատոր համար Վանքերուն դիմած է ու գիս անոնց նուիրած է։ Երբ որ Աստուած մօրս ձայնը կը լսէ եւ զաւակ մը կուտայ իրեն, անիկա իր խոստումը կատարելու համար անունս Վանական կը դնէ։

Լուսիա լռեց ու երբեք առարկութիւն մը չըրաւ։

— Ձէ՞ք հաւատար ըսածիս, վրայ բե–րաւ երիտասարդը հանդարտ բայց անուշ ձայնով մը։

— Ինչո՞ւ պիտի չհաւատամ պարոն, մրմնջեց, ի՞նչ պատճառ ունիք սուտ խօսելու։ Միայն թէ զարմանք եղաւ ին–ծի այդ անունը լսելս։

— Մի զարմանաք օրիորդ։

— Դուք հեռո՞ւ տեղէ եկած էք, պա–րոն. հարցուց Լուսիա։

— Այո, Պարսկաստանէն եկած եմ, Օրիորդ, պատասխանեց երիտասարդը։

— Ծնողք ունի՞ք։

— Ոչ, մէկը չունիմ։

— Ազգականնե՞ր ...

— Ազգականներ ալ չունիմ։

— Բնիկ Պարսկաստանցի՞ էք։

— Ոչ, Տիգրանակերտցի եմ։

— Շատո՞նց է որ ծննդավայրէն հեռա–ցած էք։

— Մօտաւորապէս 22 տարի կ'ըլլայ։

— Ո՜հ Աստուած իմ... ի՜նչ ցաւալի բան։ Ձեր ճակատագիրը հօրս ճակատա–գրին պէս սեւ է եղեր։

— Իրաւ է... տխուր խոստովանու–թիւն մըն է այս։

— Լաւ ուրեմն, ինչո՞ւ չէք երթար հայ–րենիքնիդ։ Կարելի է հօրենական իրա–ւունքներ ունիք այնտեղ։

— Ո՞վ հօրենական իրաւունքներ կրնայ ունենալ այդ երկրին մէջ։ Միթէ օրէնք կա՞յ որ իրաւունք ալ ըլլայ մեզի համար։

— Ի՞նչպէս, պարոն, ո՞վ կ'արգիլէ որ դուք ձեր հօրը ունեցածներուն տէրը ըլլ–լաք։

— Ի՞նչ ըսեմ... մրմնջեց երիտասարդը հառաչելով։

Մանկամարդ աղջիկը երբ նշմարեց որ երիտասարդը խորին թախծութեան մը մէջ ինկաւ, ալ հարցում մը չըրաւ։ Սե–ղանին սպասները վերցուց եւ խնդրեց որ հիւրանոց երթայ։

Երիտասարդը մտաւ հիւրանոցը, որ բաւական չքեղութեամբ զարդարուած էր։

(Շար.)

Թ...

Շ...

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ՇՐՋԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Մեր բաժանորդներու արձակուրդի շրջանը, արձակուրդի շրջանն է նաեւ «Յառաջ»ի *պաշտօնէութեան: Այդ իսկ պատճառով Թերթիս վարչութիւնը Յուլիսին եւ Օգոստոսին, սովորականէն շատ աւելի ծանրաբեռնուած է եւ ջերմօրէն կը խնդրէ իր հաւատարիմ բաժանորդներէն, որ աւելի չծանրաբեռնեն իր գործը հասցէներու առժամեայ փոփոխութիւններով:*

Յառաջ *միշտ իր կարելին կ'ընէ գոհացում տալու համար իր ընթերցողներուն, բայց կը խնդրէ նաեւ որ անոնք չդժուարացնեն իր գործը:*

Այս տարի, վարչութիւնը որոշած է ընթացք տալ միայն ԲԱՑԱՌԻԿ եւ ՍՏԻՊՈՂԱԿԱՆ դիմումներու հետեւեալ պայմաններով.— դիմումները պէտք է ըլլան գրաւոր, ընթացք չի տրուիր հեռաձայնով եղած դիմումներուն: Կցել հինգ Ն. Ֆ. եւ սովորական հասցէն: Դիմող բաժանորդը պէտք է վճարած ըլլայ ընթացիք տարեշրջանը (1961):

×

Միայն արձակուրդի շրջանին համար, բաժանորդ արձանագրուողներու սակն է.

Ֆրանսա.— *Ամսական* 7 Ն. Ֆ.

Արտասահման 10 Ն. Ֆ.:

Շնորհակալութեամբ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Լիոնի խումբը կը մեկնի Օգոստ. 3ին, հաւաքուիլ Փերաշ *կայարանին մուտքի ժամացոյցին առջեւ, ժամը 16ին:*

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ԼԻՈՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը ցաւակցութիւն կը յայտնէ ընկերուհի Նաճարեանի եւ իր ընտանեկան պարագաներուն, իր եղբօր Պ. Մանկիկեանի մահուան առթիւ (Ամերիկա):

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

Հայ Կարմիր Խաչի Ֆէսանվիլիէի օդափոխութեան կայանի Բ. խումբի վերջին բժշկական քննութիւնները տեղի կ'ունենան, Երկուշաբթի 31 Յուլիս, ժամը 9–12, Հայ Կարմիր Խաչի դարմանատունը, 15 Րիւ ժան Կուժօն, Փարիզ:

Բ. խումբը կը մեկնի այս Չորեքշաբթի օր, ժամը 13ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցիէն:

Ա. խումբը Փարիզի Հայոց եկեղեցին կը վերադառնայ նոյն օրը ժամը 19ին:

×

Հայ Կարմիր Խաչի Ֆէսանվիլիէի օդափոխութեան կայանին կը նուիրեն Տէր եւ Տիկին Վահունի յիսուն Ն. Ֆ., Պ. Վ. Ֆրէնկեան 370 Ն. Ֆ. իրենց այցելութեան առթիւ: Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Նաւասարդեան 10 Ն. Ֆ.:

JACQUES TORANIAN

Agent Immobilier
Assureur Conseil.

Ձեզի պիտի ընդունի ամէն օր իր գրասենեակը

RIVE GAUCHE IMMOBILIER

42, *Bld. Arago — Tél.: POR.* 03–94

կամ ձեզի կ'այցելէ ժամադրութեամբ ՓԱՎԻՅՈՆՆԵՐՈՒ, ՅԱՐԿԱԲԱԺԻՆՆԵՐՈՒ, ՇԷՆՔԵՐՈՒ (ֆօ–փրոփրիէթէ) ՀՈՂԵՐՈՒ, ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՅԱՐԿԱԲԱԺԻՆՆԵՐՈՒ, ԽԱՆՈՒԹՆԵՐՈՒ, ԱՌՈՒԾԱԽԻ ձեր բոլոր խնդիրներուն համար

Expertise Gratuite

Ձեր տրամադրութեան տակ է նաեւ բոլոր ապահովագրութեանց համար

Auto
Incendie
Dégâts des eaux
Vie

— PRIX ETUDIES —

Tous risques assurés

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Խանասորի Արշաւանքի 64րդ տարեդարձը կը տօնուի նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէին եւ մասնակցութեամբ Շրջանիս բոլոր ենթակոմիտէներուն ու խումբերուն, ինչպէս նաեւ՝ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին եւ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղերուն:

Յուլիս 30ին, Կիրակի ամբողջ օրը, Վալապրի ծառախիտ անտառին մէջ:

ՊԱՏՈՒՈՅ ՆԱԽԱԳԱՀ ՎԻՔԹՈՐ ՍԱՎԻՆ

ԿԸ ԽՕՍԻՆ՝

Ընկերներ ՌՈԺԷ ԼԵՌՏԱ, ՏԻԳՐԱՆ ԹԱԴՈՅԵԱՆ, ՀԱՄՕ ՆԱՃԱՐԵԱՆ:

Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր.— Հ. Նաճարեան, Վ. Ճառայեան, Սեդա Թիւթէլեան, Զարեհ Գասեան, Ժըներվիէվ Արմաղանեան, Գաիվէնեան:

Հայկական տոհմիկ պարեր Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի պարախումբին կողմէ:

Պուլի մրցում (պուլերը միասին բերել):

Ճոխ պիւֆէ, շամփուրով խորոված:

×

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԲԱՑՕԹԵԱՑ ՀԱՆԴԷՍ

Հերոսներու Օրուան առթիւ, կազմակերպուած Լիոնի եւ Տէսինի կոմիտէներուն կողմէ:

30 *Յուլիս, Կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ,* Կապիյեռնի *սրճարանին զովասուն ու գեղատեսիլ պարտէզին մէջ:*

Պիտի խօսի Ընկ. ՄԻՍԱՔ ՄԻՐՁԷ

Գեղարուեստական բաժին ու հաճելի անակնկալներ:

Ճոխ պիւֆէ, խորոված ու աղանդեր–ներ: Մատչելի գիներով:

Կը հրաւիրուի Լիոնի եւ Տէսինի Հայութիւնը:

Մանրամասնութիւնները առանձին յայտագրով:

Օթոքարը առաւօտ Փլաս Կիշառէն *կը մեկնի ժամը ճիշդ 10ին: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ: Անձրեւի պարագային պատսպարուելիք վայրը ապահով է:*

×

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Խանասորի արշաւանքի 64րդ տարեդարձը կը տօնուի Կրընոպլի մէջ, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան ենթակոմիտէին, մասնակցութեամբ Լանսէի Մուրատ խումբի եւ Րընաժի Գէորգ Չաւուշ խումբի:

Այս Կիրակի ամբողջ օրը Շաթօ տը Պօրկարի *ծառաստանին մէջ: Բարձրախօսի վրայ պիտի լսուին հայկական սալեր:*

Ճոխ պիւֆէ:

Օթոքարը կը մեկնի սովորական վայրէն, սովորական ժամերուն:

×

ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Նիսի Հ. Յ. Դ. Գէորգ Չավուշ *խումբին, հովանաւորութեամբ* Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէին:

Կիրակի, Օգոստոս 6, ամբողջ օրը, Փլաթօ տիւ Մոն Պոռոն, Սիթ Անշանբէսի *տեսարժան եւ ծառախիտ պարտէզներուն մէջ:*

Անձրեւի պարագային, գեղեցիկ սրահ:

Կը նախագահէ Ընկ. ՇԱՀԱՆ ՋՕՏԵԱՆ:

Կը խօսի Ընկ. ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ:

Գեղարուեստական բաժին, Մարսէյլի Նոր Սերունդին կողմէ:

ԾԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆ

1.— *Մասնաւոր օթոքար մը՝ Մատըլէնէն կը մեկնի առաւօտեան ժամը* 9.30*ին: Փլաս Մասենա կը հասնի՝ Քազինոյին առջեւ, եւ հոնկէ կ'երթայ Փլաթօ տիւ Մոնպորոն:*

2.— Թէ կլ էնի *տեւական եւ կանոնաւոր սպասարկութիւն: Պուլվար Ժան–Ժօռէս, Սինեմա Քազինոյին առջեւէն առնել 13 թիւը: Առաւօտուն ժամը* 8.30*ին*, 9.30*ին*, 10.30*ին: Իսկ կէսօրէ ետք ամէն կէս ժամը անգամ մը:*

3.— *Առանձին ինքնաշարժով եկողները պէտք է առնեն միջին Քորնիշը եւ Քոլ տը Վիլֆրանշ չհասած, աջ դառնան եւ երթան մինչեւ Փլաթօ:*

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

*

Սուր Փափազեան, Պապուխեան եւ Տէր Պօղոսեան ընտանիքներն իրենց խորին շնորհակալիքը կը յայտնեն բոլոր անոնց որ, անձամբ կամ գրաւոր, վշտակցութիւն յայտնեցին Պարտիզակցի այրի Տիկին Վարդուհի Փափազեանի մահուան տխուր առիթով:

Տարաբախտ Միհրան Փափազեան մայրիկն էր Տիկին Վ. Փափազեանը որ իր մահկանացուն կնքեց՝ 87 տարեկանին, 13 Յուլիս 1961ին, Մարսէյլ: Մարմինը ամփոփուած է Պօմոն, Ս. Ժիւլիէնի գերեզմանոցը:

ՊԱՏԱՐԱԳ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Տէսինի Կրօն. Ընկերակցութիւնը կը յայտարարէ թէ այս Կիրակի առաւօտ, ժամը 8.30*ին, պատարագ պիտի մատուցուի տեղւոյս Ս. Աստուածածնայ եկեղեցւոյն մէջ: Կը պատարագէ Արխ Աբեղայ Շիրվանեան եւ կը քարոզէ Լեւոն Աբեղայ Աբէլեան: (Երուսաղէմի Ս. Յակոբեանց միաբանութենէն):*

Կը հրաւիրուի բարեպաշտ ժողովուրդը, ներկայ գտնուիլ այս արարողութեան:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. Հայր. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի ընդհ. անդամական տարեվերջի ժողովը այս Կիրակի առաւօտ, 7 Պուլվ. տ'Աթէն, Պար տիւ Կլապ *սրահը: Օրակարգ.— Ա) Կեդր. վարչութեան շրջաբերականի ընթերցում: Բ) Դաշտահանդէսի հաշուետուութիւն: Գ) Պատգամաւորներու ընտրութիւն:*

Ընթացիկ հարցեր.— Վարչութիւնը կը խնդրէ իր բոլոր անդամներէն ներկայ գտնուիլ տարեվերջի սոյն կարեւոր ժողովին:

ՅԱՐԱԼԷԶՆԵՐՈՒ ԴԱՒԱՃԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

ԳՐԵՑ ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ

Ա. ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԳԻՆ 7 Ն. Ֆ.

Դիմել՝ ՅԱՌԱՋԻՆ

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Սկսնակ տղայ մը 14 – 15 *տարեկան իբրեւ վաճառորդ* (վանտէօռ):

Mad'Aris

8, RUE BROCHANT, PARIS 17

ԱՐԵՒԸ բնութեան կուտայ կապոյտ երկինք, կանաչ սար ու ձոր, գոյնզգոյն ծաղիկներ եւ զուարթ լոյս...

ԱՐԵՒԸ կրնայ ձեր տունն ալ ողողել իր զուարթ լոյսով ու գոյներով եթէ ձեր բնակարանը ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ, ԶԱՐԴԱՐԷՔ եւ ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e
Tél.: ARC. 26-61 — Métros: Halles et Chatelet
136, Rue des Bourguignons, Asnières-Bois Colombes
Tél.: GRE. 09-47
11, Bd. de la République, La Garenne
Tél.: STA. 19-06

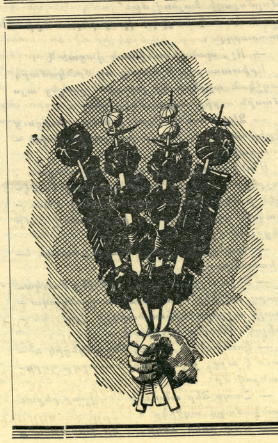
ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Մեր սեփական արտադրութիւնը եղող և ամէնէն արդիական ճաշակով հնարուած առաջնակարգ ներկեր, գոյներու մեծ ընտրութիւն սէնթէթիք եւ վինիլիք *պատրաստութիւններու: Նորոյթ իւղաներկեր, պատի սիրուն թուղթեր, ամէն տեսակ* լինոլէօմ *եւ* փլասթիք:

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը:

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON. PARIS 12 — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20
166, AV. ARISTIDE BRIAND, PAVILLON-SOUS-BOIS - SEINE
4 BIS, RUE P. V.-COUTURIER, ARGENTEUIL - S. ET O.
24 RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER, ALFORTVILLE
48 BIS RUE DALAYRAC. FONTENAY SOUS BOIS

ՃԱՇԱՐԱՆ

ՆԱՐ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԹԵԻԱՆԵԱՆ

Եւրոպական, հայկական եւ կովկասեան ընտիր ճաշեր:

Առաջնակարգ կովկասեան խորոված–ներ, շաշլիք, քարսքի:

ՀԱՃԵԼԻ ՄԹՆՈԼՈՐՏ

Bar Américain

AU CŒUR MÊME DES CHAMPS-ÉLYSÉES

4, RUE ROBERT-ETIENNE
(Rue Marbeuf) PARIS - 8e
Téléphone: BAL. 31-21
Métro: F. D. Roosevelt

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ն. Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ն. Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ն. Ֆ. — Հատը՝ 0.25 Ն. Ֆ.

ԿԻՐԱԿԻ 30 ՅՈՒԼԻՍ

DIMANCHE 30 JUILLET 1961

37ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9165 — 37EME ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 17ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 9466

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱՄԻՍ ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆՑ

Այսպէս կարելի է կոչել Յուլիս ամի-ս, որ վերջին երկու դարերու ընթացքին արձանագրած է բազմաթիւ յեղափոխութիւններ:

Յիշե՛նք կարեւորները:

1776 Յուլիս 4ին Հիւսիսային Ամերիկայի 13 նահանգները — Անգլիոյ դէմ յաղթական կռիւներ մղելէ վերջ — հռչակեցին «Միացեալ Նահանգներ»ու անկախութիւնը:

1789 Յուլիս 14ին Փարիզցիները ապստամբութեան դրօշ պարզեցին Լուդովիկոս ԺԶ.ի կառավարութեան դէմ եւ գրաւելով Պասթիյլը՝ սկիզբը դրին Ֆրանսական մեծ յեղափոխութեան:

1830 Յուլիս 29ին դարձեալ Փարիզցիները բողոքելու համար Շարլ Ժ. Թագաւորի նախարարապետ եւ արտաքին նախարար Իշխան Փոլինեաքի հրովարտակներուն դէմ՝ ըմբոստացան եւ տապալեցին Պուրպոնեան գերդաստանի անդրանիկ ճիւղին վերջին շառաւիղը եւ գահ բարձրացուցին Լուի Ֆիլիպը: Պասթիյլի հրապարակին վրայ բարձրացող «Յուլիսեան Սիւն»ը կը խորհրդանշէ այդ օրերու յեղափոխութիւնը:

1831 Յուլիսին Պելժիա — ապստամբական կռիւներէ վերջ — բաժնուելով Հոլանտայէն՝ անկախութիւն հռչակեց:

Մեր օրերուն՝ 1908 Յուլիս 10/23ին հռչակուեցաւ Օսմանեան Սահմանադրութիւնը՝ իբրեւ հետեւանք Մակեդոնիոյ բանակի յեղափոխական սպաներու ճնշումին:

1952 Յուլիս 23ին Եգիպտոսի մէջ երիտասարդ զինուորականներ վերջ տուին ալպանացի Մէհմէտ Ալի փաշայի սերունդի տիրապետութեան. երկրէն քշեցին Ֆարուք Թագաւորը եւ ջնջելով միապետութիւնը հիմը դրին Հանրապետութեան:

1956 Յուլիս 26ին նախագահ Կամալ Ապտէլ Նասր ազգայնացուց Սուէզի Ջրանցքի տիեզերական ընկերութիւնը ապարէզ կարդալով Եւրոպայի:

1958 Յուլիս 14ին զօրավար Ապտէլ Քէրիմ Քասըմ եւ ընկերները սպաննելով Իրաքի երիտասարդ Թագաւոր Ֆէյսալ Բ.ն ու գահաժառանգը՝ Հաշէմիներու միապետութեան տեղ Հանրապետութիւն հաստատեցին:

Այս տարի եւս Յուլիս ամիսը արդարացուց իր անունը:

Պարսից ծոցին վրայ պայթեցաւ Քուէյթի տագնապը, որ քիչ մնաց յանգէր զինեալ բախումի մը:

Իսկ Պիզերթի հարցը չէ փակուած դեռ: «Ծիհատ»էն ետք քաղաքական եւ տնտեսական «պոյքոթ»ի բանաձեւեր քուէարկած է Արաբական Լիկան:

Եգիպտական յեղափոխութեան իննեորդ տարեդարձը նշելու համար, Նախագահ Նասր Յուլիս 20ին ազգայնացուց Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան երկու նահանգներուն՝ Եգիպտոսի եւ Սուրիոյ բոլոր դրամատուներն ու ապահովագրական ընկերութիւնները, ինչպէս նաեւ եգիպտական 75 ու սուրիական 23 առեւտրական կամ ճարտարարուեստական հիմնարկներ: Ջնջեց Գահիրէի Հանրակառքի ընկերութեան ու Լըպոն եւ Ընկ. հաստատութեան մենաշնորհները:

Ուրիշ հրովարտակով մը, Նախագահը անանուն ընկերութեան վերածեց 70 եգիպտական եւ 12 սուրիական ընկերութիւններ, որոնց մէջ պետութիւնը առնուազն յիսուն առ հարիւր բաժին պիտի ունենայ:

Անհատներ կամ կազմակերպութիւններ ընկերութեանց կրնան մասնակցիլ առաւելագոյն տասը հազար եգիպտական կամ հարիւր հազար սուրիական ոսկիով:

Այս օրէնքի տրամադրութեանց պիտի ենթարկուին եգիպտական 147 եւ սուրիական 11 ընկերութիւններ:

Սեղմումներու ենթարկուած է նաեւ բամպակի արտածումը:

Այս օրէնքներէն քանի մը օր վերջ, ուրիշ հրովարտակներով նախագահ Նասր որոշեց նաեւ հողերու բաժանումը, ճշդելով առաւելագոյն տարածութիւնը իւրաքանչիւր անհատի համար:

Այսպէս ուրեմն, այս տարուան Յուլիսն ալ պատմական պիտի մնայ իր յեղափոխական անցուդարձերով:

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՊԻԶԵՐԹ

ՄԱԿ-Ը ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԴԷՄ

—o—

ՖՐԱՆՔԵՒԱԼԺԵՐԱԿԱՆ ԽՕՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԸՆԴՀԱՏՈՒԵՑԱՆ

Ինչպէս գրած էինք, Ապահովութեան Խորհուրդը անգամ մը եւս հաւաքուեցաւ առջի օր, Թունուզիայի առաջարկին վրայ, կրկին խօսելու համար Պիզերթի մասին: Ֆրանսա որոշեց չմասնակցիլ ժողովին: Այդ նիստին ընթացքին Համըրշոլտ նախ զեկուցում մը տուաւ: Շեշտեց թէ ինք չէ ուզած «միջնորդի» դեր խաղալ այս գործին մէջ: Անդրադարձաւ իրեն պատահած միջադէպին Պիզերթի մէջ, յայտնելով թէ Ֆրանսացի վայրագութիւնները վարուած են իբրեւ երկրի մը գերիշխան ուժերը: Ֆրանսայի վրայ ծանր յարձակում մը ըրած է խորհրդային պատուիրակը Մորոզոֆ: «Ֆրանսայի կոնակը կը գտնուին աշխարհակալ երկիրները եւ Ատլանտեան Ուխտը, յայտարարած է խորհրդային պատուիրակը, աւելցնելով, Ափրիկէի եւ աշխարհի առջեւ, Ատլանտեան Ուխտը յարձակումը ըրած է»:

Նախապէս Թունուզիայի ներկայացուցիչը յայտնած էր թէ եթէ Ապահովութեան Խորհուրդը ինքզինքը լսել տալու ի վիճակի չըլլայ, կարելի է Ազգաժողովի արտակարգ նիստ պահանջել ինչպէս Սուէզի ժամանակ: Ի վերջոյ Արաբ Մ. Հանրապետութիւնը, Սէյլան եւ Լիպերիա նոր բանաձեւ մը առաջարկեցին որուն մէջ անգամ մը եւս կը պահանջեն որ ֆրանսական ուժերը ամփոփուին իրենց նախապէս գտնուած վայրերը: Այս բանաձեւին քուէարկութիւնը յետաձգուեցաւ սակայն, որովհետեւ Անգլիոյ պատուիրակը ուզեց իր կառավարութեան կարծիքն առնել, այդ մասին:

Յիշենք նաեւ թէ Ֆրանսա որոշած է նկատի չառնել Ապահովութեան Խորհուրդի որոշումները: Ֆրանսա զեկոյց մը հրատարակեց ուր կը յիշէ Ֆրանքեւ-Թունուզեան համաձայնութիւնները եւ կը կրկնէ թէ Պիզերթի մասին կրնան համաձայնիլ Ֆրանսա եւ Թունուզիա գլուխ գլխի խօսելով միայն: Ֆրանսա անհրաժեշտ կը գտնէ ճշդել թէ ոչ մէկ նպատակ ունի Պիզերթի հարցը ՄԱԿի միջոցաւ կարգադրելու:

Պիզերթի հարցը շատ կը մտահոգէ Թուրքիան, որ «անդամ Ատլանտեան Ուխտի, բարեկամ Ֆրանսայի եւ մահմետական ազգ» կը ճշդէ իր դիրքը հետեւեալ բանաձեւումով.— Իրական ռազմագաղար, վերադարձ Սթաթու Քուոյի, բանակցութեանց բացում:

× Ֆրանսացի երկու լրագրողներ՝ «Ֆրանս-Սուար»ի եւ «Փարի-Մաչ»ի թղթակիցը ձերբակալուած, ապա արտաքսուած են Թունուզիայէն:

ՎԱԶԳԷՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ՎԻԷՆՆԱՅԻ ՄԷՋ

—o—

(Մնփական թղթակցութիւն ՅԱՌԱՋի)

Յուլիս 20ին Պոլսէն օդային ճամբով Վիէննա հասաւ Վազգէն Ա. Կաթողիկոս, մասնաւոր հրաւէրով Վիէննահայ գաղութին: Օդակայան փութացած էր Մխիթարեան Միաբանութեան ընդհ. Աբբայ Մեսրոպ Արք. Հապոզեան եւ գաղութիս վարչութիւնը՝ իր գլուխն ունենալով Պ. Սարգիս Կարապետեան, ինչպէս նաեւ բազմաթիւ Հայեր եւ տեղացի թղթակիցներ:

Բնակութեան համար յարմար դատուեցաւ քաղաքիս մեծագոյն պանդոկը, Իմփերիալ, ուր իջաւ Վեհափառը իր երկու հետեւորդներով, մին Մոսկուայի եւ միւսը Թիֆլիսի առաջնորդ:

1893էն ի վեր (առաջինը Մկրտիչ Խրիմեան) երկրորդ անգամն էր որ էջմիածնայ կաթողիկոս մը Վիէննա կ'այցելէր: Մեծ եղաւ ընդհանուր հետաքրքրութիւնը ու տեղացի աւելի քան 15 օրաթերթերու թղթակիցներ ասուլիս մը սարքեցին Իմփերիալի մեծ սրահին մէջ ու Վեհափառը պատասխանեց բոլորին հարցումներուն: Յաջորդ օրերուն տուին Վիէննայի թերթերը Վեհափառին լուսանկարին հետ ընդարձակ տեղեկութիւն Հայ ազգի, անոր թիւին, լեզուին ու պատմութեան, կրօնական ու մշակութային կեդրոններուն մասին:

Յուլիս 22, Շաբաթ օր, Վեհափառին այցելութիւնը վայելեց Մխիթարեան Ցարկը, ուր եղան ուղերձներ, արտասանութիւններ ու նուիրաբերումներ: Յետոյ Վեհափառը փափաքեցաւ աչքէ անցընել վանքին մատենադարանը, թանգարանը, եկեղեցին եւ տպարանը: Կէսօրին ճաշկերոյթ մը շարունակութիւնը եղաւ Հայաստանի կաթողիկոսին եւ Վիէննական Միաբանութեան միջեւ փոխադարձ անկեղծ համակրութեան եւ գնահատանքի արտայայտութեանց:

Յաջորդ օրը, Կիրակի, տեղւոյս Հայ Մատուռին մէջ պատարագի արարողութիւն մը տեղի ունեցաւ: Նախագահեց Վազգէն Ա. Կաթողիկոս: Գրեթէ Վիէննահայ ամբողջ գաղութը ներկայ էր:

Կաթողիկոսը այցելութիւն տուաւ նաեւ քաղաքիս ծերանաւոր Հայրապետ Տոքթ. Քէօնիկին՝ նուիրելով անոր Հայաստանի յատուկ գեղազրուակ պնակ մը:

Յուլիս 25 Երեքշաբթի առտուան ժամը 8.15ին Կաթողիկոսը մեկնեցաւ Վիէննայէն՝ շատ գոհ իր այցելութենէն ու բոլորը հրաւիրելով Հայաստան: Օդակայան գացած էր դարձեալ Մեսրոպ Արք. Հապոզեան:

Պ.

ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԽԶՈՒԵՑԱՆ

Ալժ. Ազատ. Ճակատի առաջարկին վրայ է, այս անգամ որ կը խզուին, ֆրանքեւալժերական բանակցութիւնները, որոնց Բ. արարին, Լրդ Նիստը բացուած էր Ուրրաթ:

Այս նոր դադարը եթէ խզում չի նշանակեր, ամէն պարագայի մէջ, նոր ձախողութեան մը արդիւնքն է անշուշտ:

Այս առթիւ հրատարակուած ֆրանսական զեկոյցը կը ճշդէ թէ ընդհատումի նախաձեռնութիւնը ալժերական պատուիրակութեան կը պատկանի: Ծանօթ է որ նախորդ գիշերը Պելքասէմ Քրիմ երկարօրէն հեռաձայնած էր Ֆերաթ Ապպասի եւ խնդրոյ առարկայ է միշտ Սահարայի հարցը: Ֆրանսական զեկոյցը կը յիշէ թէ Ալժ. Ազատ Ճակատը յայտնած է թէ եթէ իր պահանջները Սահարայի վերաբերեալ, անմիջապէս գոհացում չստանան, կը մերժէ քննել միւս հարցերը:

Այս ձեւով ալժերական պատուիրակութիւնը ետ կ'առնէ նախապէս տուած իր համաձայնութիւնը աշխատանքի ձեւի մասին: Ժոքս, երկուշաբթի օր, պիտի բացատրէ ձախողութեան պատճառները:

Նոյն օրը Պելքասէմ Քրիմ յայտարարութիւն մը պիտի ընէ, իսկ խօսակցութիւնները ընդհատուած են ցնոր տնօրինութիւն:

Հ Ա Յ Ո Ց   Բ Ա Ր Դ Ի Ն

Ի՛նչքան մենակ բուսնում է նա լերան
ետեւ, մէն մի ձորում,
Ի՛նչքան հեռու իր մօր աչքից, այնքան
բո՛ւռն է ուժը լարում,
Այնքան աւելի նիւղը փռում, արմատները
խո՛րն է խրում,
Կեանքի հիւթով ու սաղարթով այնքան
թա՛նձր է Հայոց բարդին:

Ի՛նչքան նրա դէմը փակում, խո՛րն է
ծածկում լեռը նրան,
Ի՛նչքան կռծում, կողն են ծեծում շանթ
ու անձրեւ, ամպ ու մռայլ,
Այնքան շանթին ճակատ տալիս,
կանաչո՛ւմ է շատ ու շռայլ,
Այնքան յամառ ձգւում է վեր, այնքան
բա՛րձր է Հայոց բարդին:

Ձգւում է վեր, որ բարձրանայ, որ
գլուխը մի կերպ հանի
Քար ու ժայռից ու երեւա՛յ, ու երեւա՛յ
Երեւանին,
Ասի՝ նայի՛ր, եղե՛լ եմ, կա՛մ, ու կը
լինե՛մ, ինչ էլ լինի,
Դու հաւատա, լեռներից վե՛ր, քարից
կա՛րծր է Հայոց բարդին...

Ս. ԿԱՊՈՒՏԻԿԵԱՆ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ քաղաքական դէմքեր, դասախօսներ, գրագէտներ եւ լրագրողներ, «մարդասիրական զգացումներէ» մղուած, դիմում մը ստորագրած են առաջարկելով որ միջազգային քննութիւն մը կատարուի. լիբանանցի համայնավար պարագլուխ՝ Ֆարճալլա Հելոյի մահուան պարագաներուն վրայ: Ծանօթ է որ լուրեցաւ թէ Հելօն չարչարուած է Դամասկոսի մէկ բանտին մէջ: Արաբ Մ. Հանրապետութիւնը միշտ անգիտակից ձեւացած է: Այս դիմումը ստորագրողներուն մէջ կան՝ Ժագ Մատօլ, Ժ. Փօլ Սարթր, Ալէն Սավարի, Քլօտ Բուրտէ, եւայլն:

ՍԱԼԱՆԻ եւ Ժուհոյի դատավարութեան ժամանակ, նախագահ Փաթէն յայտնեց թէ նամակ մը ստացած է Շալէն, զոր սակայն, չկարդաց: Քարըֆուր հրատարակած է այդ նամակը որուն մէջ, Շալ կը շեշտէ թէ միշտ համախոհ եղած է Սալանի եւ Ժուհոյի.— «Այս մասին ոչ մէկ տարակարծութիւն պէտք է ըլլայ: Մեր նպատակը էր եւ կը մնայ, ներկային մէջ, Ալժերիան Ֆրանսայի մէջ պահել» եւ Շալ կը վերջացնէ յայտարարելով.— «Ցանձնուեցայ ձեր արդարութեան, որովհետեւ աւանդութիւն է ֆրանսական բանակին մէջ որ ղեկավարը իր ենթականերուն հետ ըլլայ դժուար պայմաններու մէջ, ինչպէս յաջողութեան մէջ: Մեր երկու ընկերները Ժուհօ եւ Սալան նոյն պատճառները չունենալով, մեկնեցան որպէսզի ազատ մնան ֆելլականներու դէմ յետագայ կռիւներուն համար: Մեկնեցան իմ բացարձակ համաձայնութեամբս»:

ԲԺՇԿԱԿԱՆ ԲԱՌԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

—o—

Դ.

Տոքթ. Գրօ շատ կը սիրէ լատիներէն տարազները, բայց կարծես… ոսկոր կը հանէ զերեզմանէս, — վասնզի իր ընտրած տարազները՝ աւերածոյ կամ երիթացեալ։ Տեսէք թէ ի՛նչ կը դնէ կատաղութիւն (հիւանդութիւն) բառին դէմ.— «Լատիներէն՝ լիսսա, ռուսերէն՝ լուսսա, հայերէն՝ կատաղութիւն, ջրվախութիւն» (էջ 40)։

Նախ, դիտել կուտամ թէ լատիներէն չէ լիսսա բառը, այլ յունարէն։ Ատիկեան բարբառով՝ լիտտա։

Երկար ատեն, յունարէն այս բառը գործածուած է իբրեւ ախտանուն կատաղութիւն հիւանդութեան, նախընտրաբար այլ տարազներու, — սինեխսոն կամ լիսա քանինա, հիտրոֆոպիա կամ փոպոտիփասոն, աքուա թիմոր կամ աքուիփուկա, փէօժիտրոն, պրաֆիփոբի, փանթոփոպի(*), տիսքաթափոսիս, թեթանօս ռապիէն եւ թոքսիքոզ ռապիք։

Լիսսա կարճ էր, դիւրահնչուն եւ ածանցելի, այնպէս որ շուտով բազմեցաւ նաեւ լատիներէն լեզուի մէջ, բայց յանկարծ իր տեղը տուաւ լատիներէն տարազին, որ է ռապիէս։

Ինչո՞ւ։

Անոնք, որ կ'ուսումնասիրէին բժշկական հին մատենագրութիւնը, կարեւոր վկայութիւն մը բերին Պլինիոսէն, որ կը պատմէ (Բնապատմ. ԻԹ. 22) թէ «շուներուն լեզուին տակը գոյութիւն ունի փոքր որդ մը(1), զոր Յոյները կը կոչեն լիտտա (այլ անուամբ՝ լիսսա), — երբ առաջին օրէն հանես զայն ու մաքրես փոքրիկ շուներուն բերանը, մի անգամ ընդ միշտ կ'ապահովես զանոնք կատաղութեան դէմ»։ Մինչեւ ԺԹ. դար՝ այսպէս կը մտածէին անոնք որ կ'ապրէին կենդանիներուն մտերմութեան մէջ։ Մարոքեթթի երկար տարիներ աշխատած է Ուկրայնայի մէջ՝ հետազօտութիւն կատարելով լիսսաներուն մասին, որոնց ուշ կամ կանուխ երեւումէն կախում ունէին, կը խորհէր, կատաղութեան վաղաժամ ախտաճանաչութիւնը եւ դարմանումի յոյսերը։

Այս գիւտէն ետքը, բժշկական արդի մատենագրութեան մէջ լիսսա կոչուեցան այն ճերմակ բշտիկները, որոնք երեւան կուգան բերնին մէջ, լորձունքի ենթալեզուային եւ ենթակզակային գեղձերու արտածոր խողովակներուն ծայրը, վաղաժամօրէն հաստատելով հիւանդութեան ախտաճանաչութիւնը։

Շփոթութեան տեղի չտալու համար՝ կարելի չէր այլեւս գործածել լիսսա բառը իբրեւ ախտանուն։

Ճիշդ է թէ լիսսա բառը գոյութիւն ունէր յունարէն լեզուի մէջ նախ քան այս գիւտը, — Հոմերոս կը գործածէ մոլեգնութիւն իմաստով (Իլ. Թ. 233), նոյնպէս «կատղած շուն» բացատրութեամբ(2) զոր կուտայ Հեկտորի (Իլ. Ը. 299)։ Այդ ամէնը՝ գրականութիւն է սակայն։ Զարմանալին այն է որ Հիպոկրատ երբեք գործածած չէ այդ բառը, նոյն իսկ ոչ մէկ ակնարկութիւն ունի կատաղութեան մասին։ Աւելի զարմանալին, — Արիստոտէլ կը վկայէ թէ կատաղութիւնը հիւանդութիւն մըն է, որու հանդէպ, ըսկըզբնաբար, ախտամերժութիւն ցոյց կուտային մարդիկ, այսինքն՝ շունը կրնար վարակել շունը, բայց ոչ մարդը։ Պղուտարքոս, կարծես հաստատելով այս վըկայութիւնը, կը գրէ թէ Արիստոտէլէն երկու հարիւր տարի ետքն էր, որ կատաղութեամբ սկսան վարակուիլ նաեւ մարդիկ։

Հետաքրքրական են այն տեսութիւնները, որոնք «կատաղութեան կեդրոն» ցոյց կուտան այս կամ այն գործարանը։ Պլինիոս ճերմակ բշտիկներուն գիւտով կատաղութեան աղբիւրը կը դնէ բերնին մէջ, ընդհակառակն Արտորիոս, որ անձնական բժիշկն է Օգոստոս կայսեր, կը հաւատայ թէ կը գտնուի ստամոքսին մէջ։ Շատ աւելի հին աւանդութեան մը արձագանգն է վերջին տեսակէտը։ Արդարեւ քաղցը եւ ծարաւը կատաղութիւն կը պատճառեն, կ'ըսէին հիները։ Եւ ոմանք իբրեւ վկայութիւն ցոյց կուտան, Աստուածաշունչ Մատեանի մէջ, բառ մը որ թարգմանուած է կատաղութիւն (մեր գրաբարը կը գրէ նուաղում), նոյն տեսակէտին թելադրանքով՝ որովհետեւ սաստիկ սով ինկեր էր Եգիպտոսի մէջ (Ծննդ. խէ. 13)։

Տարօրինա՛կ, ԺԸ. դարու բժիշկ մը, Պուքլյոն, ելաւ յայտարարեց թէ առասպել է կատաղութիւն կոչուած հիւանդութիւնը, յաճախ վախի հակազդեցութիւն։ Իրողութիւնն այն է որ բազմաթիւ հիւանդութիւններ շփոթուած են կատաղութեան հետ։

Նոյնքան տարօրինակ փորձեր կատարուած են բուժելու համար կատաղութիւնը, — կուտամ՝ պատկերազարդելու համար բառագիտական այս փորձը։

Լեմնիոս կը պատմէ թէ գիւղացիները, կատաղութեան դէմ իբրեւ ապահովութիւն, կ'ուտէին խնձոր մը կամ կտոր մը հացի միջուկ, մէջը դնելով երեք բառ.— Զիոնի, Ֆիրիոնի եւ Էզզեզա։ Կամ իրենց խմած գինիին կը խառնէին կատղած շան մը մազերուն մոխիրը։

Պլինիոս աւելի շատ նախապաշարումներ կը բերէ.— Շան բերնէն կը հանեն «որդը», այսինքն լիսսան, երեք անգամ կը պտըտցնեն կրակին շուրջ, յետոյ կը կերցնեն անոնց՝ զորս խածած է կատղած շուն մը։ Աքաղաղին ուղեղն ալ նոյն բուժարար դերը կը կատարէ, կ'ըսէ։ Եւ դեռ ինչե՜ր.— Կատղած շուներու միսը կ'աղէին եւ իբրեւ դեղ կը գործածէին կատաղութեան դէմ։ Ջուրին մէջ կը խեղդէին երեք շան լակոտներ, անմիջապէս կը հանէին լեարդը, զոր հում-հում կը կերցնէին կատղած շուներու զոհին, պայմանով որ այդ զոհը եւ ջրամոյն լակոտները պատկանին նոյն սեռին։ Շան մը գլուխը կը դնէին հողէ ամանի մը մէջ, բոլորովին նոր ու ներսէն կաւով ծեփուած, յետոյ կը դնէին փուռը՝ մինչեւ որ մոխրանար շան գլուխը, — այդ մոխիրը կը կերցնէին անոր որ զոհ գացած էր կատղած շան մը յարձակման։

Պլինիոս կը գրէ թէ շուները չեն մօտենար այն մարդուն, որու գրպանին մէջ կը գտնուի շունի մը սիրտը։ Եթէ կ'ուզէք որ շուները չհաջեն կամ չյարձակին ձեր վըրայ, կ'ըսէ, շան մը լեզուն դրէք ձեր կօշիկին մէջ, մասնաւորաբար բթամատին տակ։

Պէտք չէ զարմանալ որ նման բազմաթիւ ծիծաղելի նախապաշարումներ հիւսուած են այս ահաւոր հիւանդութեան շուրջ, — մեծ էր սարսափը, եւ ստեղծուած՝ «կատաղութեան վախի հիւանդութիւն մը», այնքան որ ախտանունը լողը կը սարսռար։ Հայ մեծանուն բըժիշկը, Գէորգ Պալեվի, հակառակ իր քննական միտքին՝ հոսանքէն տարուած, կը հաւատար թէ կատաղութեամբ վարակուածները կը բուժուէին՝ երբ ուխտի կ'երթային Ս. Վիտոսի։ Ֆրանսացիները եւս ունէին իրենց կատաղաբոյժը, Ս. Հուբերտոս(3), որու վանքը կը գտնուի Արտէնի մէջ, — հիւանդը ուխտի կ'երթար այս վանքը, եւ երբ սուրբին բանալին դրուէր ճակտին՝… կը բուժուէր։ Ժամանակին, այս հրաշքներուն մասին վէճ է բացուած Սորպոնի եւ Լուվէնի միջեւ, — առաջինը նախապաշարում կը համարէր սուրբին միջամտութիւնը, երկրորդը կ'ըսէր. «Թողէք որ հաւատքը գործէ, փոյթ չէ հոգեկան մխիթարութիւն մը ընծայելու չափով, հոն ուր անզօր կը մնայ պաշտօնական բժշկութիւնը»։

Հատոր մը կարելի է լեցնել՝ թուելով այն դեղերը, բուսական, հանքային, բազդրական, ծածկագիտական (քապալիսթիք), որոնք փորձուած են, բուժելու համար կատաղութիւնը, — այդ ցանկութեամբ՝ դիմել Կելսիոսի (Ե. 27), որ կուտայ ճոխ ցանկ մը։ Տաղել, տաք իւղի մէջ մխրճել, պաղ ջուրի աւազանի մը մէջ խօթել, չարն անսպառ։

Վերադառնալով Տոքթ. Գրոյի՝ որ կա-

(*) Կայ նաեւ փանթիլլիոս բառը, որ կը նշանակէ ամէն բան խածնող, ամէնքը խածնող, սակայն կը տրուի խածան գըբողներուն միայն, — կապ չունի կատաղութեան հետ։ Տառադարձութեամբ՝ պանտիլլիոս։

(2) Նոյն այս բացատրութիւնը ունին նաեւ լատինները, առանց կատաղութիւն հիւանդութեան ակնարկութեան (Պղոտոս, Մենեքմեանները, 846)։

(3) Ս. Հուբերտոս բարի եւ համեստ աբեղայ մըն էր, ծագումով ազնուական։ Հռոմ կը գտնուէր՝ երբ չարագործներ ըսպաննեցին Մայեսթրիխթի եպիսկոպոսը, Ս. Լամբերտոս։ Հրեշտակ մը լուսոյ աբագութեամբ բօթը տարաւ Հռոմ, ուր կը գահակալէր Ս. Սերգիոս։ Հրեշտակը հրամայեց եպիսկոպոս օծել Հուբերտոսը։ Պապը մերժեց։ Հրեշտակը թռաւ գընաց Մայեսթրիխթ, առաւ եպիսկոպոսական ասան, բերաւ տուաւ Պապին՝ հաստատելու համար թէ առաքելութիւն մը կը կատարէր։ Համակերպեցաւ պապը, բայց Հուբերտոսն էր որ կ'ընդդիմանար այս անգամ։ Հրեշտակը թռաւ գնաց Մայեսթրիխթ, առաւ բերաւ եպիսկոպոսական հանդերձանքը։ Հումբերտոս կ'ընդդիմանար տակաւին, որովհետեւ համեստ էր եւ բարի։ Լուր առաւ կրտսեր հրեշտակ մը, վազեց գնաց մտաւ արքայութեան ապարանքը, գտաւ Ս. Կոյսը եւ Ս. Պետրոսը, «բանն ասանկ ասանկ է» ըսաւ անոնց։ Անմիջապէս Ս. Կոյսը գործի լծուեցաւ, փորուրար մը հիւսեց, ու տուաւ հրեշտակին, որ լոյսի պէս թռաւ հասաւ Հռոմ։ «Հուբերտո՛ս, աստուածամայրը ղրկեց այս փորուրարը, իբրեւ նըշան իր խոստումին թէ պիտի կատարէ բոլոր խնդրանքներդ»։ Նոյն ժամուն հասաւ Ս. Պետրոս եւ ոսկի բանալի մը տըւաւ Հուբերտոսի, յայտնելով թէ իշխանութիւն տրուած է իրեն՝ բուժել կատաղութիւնը, ոսկի բանալին դնելով հիւանդներու ճակտին։

Աղուոր է հէքեաթը, — հէքեաթին միակ վէրքն այն է որ Ս. Սերգիոս պապը մեռած էր Ս. Լամբերտոսի սպանութենէն հօթը տարի առաջ։

ԳԱՐԵԳԻՆ ՊԱՏՐ. ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ Կ. ՊՈԼՍՈՅ

—o—

(Բ. եւ վերջին մաս)

Անտարակոյս, Արմաշական իրեն ըմբռնումին վերագրելու է իր ընթացքը, մանաւանդ լեզուն, որ գործածեց երբեմն «Շողակաթ»ի մէջ այս հարցին առթիւ, թէ հարցին եւ թէ անոր մէջ դերակատար անձերուն հանդէպ։ Կամակոր էր ու մընաց նոյնը՝ իր ընթացքը այս մասին։ Կամակոր էր ու մնաց նաեւ իր սխալ ընթացքը Ղալաթիոյ Լուսաւորչի եկեղեցւոյ քանդումին ձեւին ու արդիւնքին մասին։ Փոխանակ վերջին օրերուն հապճեպ քանդումին, ընդարձակելու եկեղեցին ու իր հնութիւնները, կարող էր շատ կանուխէն ձեռք զարնել եւ փրկել ինչ որ կարելի էր փրկել ու պէտք էր փրկել։ Քաղաքական սխալ ընթացք մը ցոյց տըւաւ Թրքական կառավարութեան մէկ կուսակցութեան հետ աւելորդ մտերմութեամբ, երբ հարկ ու կարիք չկար, եւ օգուտ մըն ալ չունէր։ Արմաշականներ երբեք վարչական եւ տնտեսական կարողութիւն մը ցոյց տուած չեն իրենց բարձր պաշտօններուն մէջ եւ ընթացքին եւ կրնանք ըսել, որ Գարեգին Պատրիարքն ալ Կ. Պոլսոյ իր պատրիարքութեան միջոցին կալուածական, վարչական եւ տնտեսական մարզերուն մէջ ոչ լաւագոյն ուժերէն եւ ոչ ալ լաւագոյն տարրերէն օգտուեցաւ։ Մշակութային ծրագիրներ, որոնք պէտք է գործադրուէին, չգործադրուեցան։ Թանգարան, Ազգային

(2 Տար.)

…տաղութեան իբրեւ հոմանիշ կուտայ ջրվախութիւն բառը, հարկ է ըսել թէ այդ սխալը կրկնած են բառարանները, բժշկական դասագիրքերը եւ բազմաթիւ հեղինակներ։ Տոքթ. Պուլէ դիտել կուտայ թէ ջրվախութիւնը չի կրնար սահմանել կատաղութիւնը, որովհետեւ կատղած կենդանիներ կան, որոնք դիւրութեամբ կուլ կուտան կարծր կամ հեղուկ ամէն սննդեղէն։ Իսկ մարդոց մօտ, ջրվախութեան երեւոյթներ կան, որոնք յատուկ են ջղագարութեան։ Աւելցնենք որ կատաղութեան պարագաներ ալ կան՝ առանց ջրվախութեան նշաններու։

Այստեղ կ'արձանագրենք նաեւ թէ կատաղութեան հոմանիշ տրուած է նոյնպէս օդավախութիւն (այէրոֆոպի) բառը, այն իրողութեամբ որ, ճիշդ ինչպէս ջուրին տեսքը, փայլը, հոսիլը տաղնապի կը մատնեն կատաղութեամբ վարակուածները, դէմքին վրայ զով օդին չփումը եւս կ'արթնցնէ նոյն զգայութիւնները։

Տոքթ. Գրօ «կատաղութիւն» թարգմանած է դարձեալ օրգազմ բառը (էջ 52), եւ աւելցուցած՝ «ուժեղ գրգռականութիւն»։ Սխա՛լ, — մեր սեռային բառարանին մէջ ունինք ճիշդ բառը՝ որ է կարկուցք։

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՆԻՔՈԼԱ Բ. ՑԱՐԻՆ ԵՒ ԸՆՏԱՆԻՔԻՆ ՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ԱՌԱՍՊԵԼ ՄԸՆ Է

—o—

Արդարեւ Չեխոսլովաքները երեք օր ետք քաղաք մտան։ Քիչ ետք ութ հազար քիլոմեթր հեռու Վլատիվոսթոք մեկնեցայ, հայրենիք վերադարձնելու համար զինուորներս, որոնք խիստ ցուրտ կլիմային չկարենալով տոկալ՝ մեռնելու դատապարտուած էին։

Երբ հոն հասայ, միեւնոյն ատեն ցամաք կ'ելլէր Ֆրանսական զինուորական առաքելութիւն մը Զօր. Ժանէնի նախագահութեամբ։ Իր խնդրանքին վրայ՝ իբրեւ թարգման իրենց միացայ։

Այս շրջանին դաշնակիցները, զինուորական մարմիններ կը ղրկէին Օմսք, որ սպայակոյտներու կեդրոնն էր։ Հոս էր որ, ըստ հրամանին Անգլիոյ Ծորճ Ե. թագաւորին՝ որ Ցարին զարմիկն էր, Անգլիացիք պահանջեցին մանրակրկիտ քննութիւն մը կատարել Եկատերինենբուրկի դէպքերուն շուրջ։ Այս պաշտօնը յանձնուեցաւ Հարիւրապետ Սոքոլովի։

Չեմ վարանիր ըսելու թէ այդ քննութիւնը կատարեալ կատակերգութիւն մը եղաւ։ Իշխանութիւնները անկարելին կընէին մեզ համոզելու համար թէ Ցարը տեղի ունեցած էր Իպատեւի տան մէջ, սակայն իրենց մէջ բերած ապացոյցներէն ոչ մէկը հաստատուեցաւ։

Միակ ճշգրիտ տեղեկութիւնը զոր ստացանք՝ տասներեք անձերու այն ցանկն է, որոնք ողբերգութեան ատեն հոն կը գտնուէին։ Ահաւասիկ այդ վաւերաթուղթը.— «25 Ապրիլ 1918, ժամանեցին կայսրը, կայսրուհին, մեծ դքսուհի Մարիա, իշխան Տոլկորուքոֆ, Փրոֆ. Պոթքին, սենեկապան Չեմուտորոֆ, եւ սպասաւորներու սենեկապան Սէտուէֆ եւ ըսպասուհի Տեմիտովսքայա։

Մայիս 22ին հասան Ցարեւիչը, մեծ դքսուհի Անաստասիա եւ քանի մը ծառաներ»։

Ձեզի կրնամ, կ'ըսէ Պ. Լըմէ, օրինակ մը յիշել կատարուած տարօրինակ քննութիւններէն։ «Դատաւորը օր մը ըսաւ մեզի.— «Կը պատրաստուիմ հարցաքննել կայսերական ընտանիքին ոճրագործներէն մին՝ Մալվետիեւը։ Դատական իշխանութիւնը շատ մեծ կարեւորութիւն կուտայ անոր յայտարարութիւններուն, քանի որ սպանութեան բոլոր մանրամասնութեանց տեղեկ է։ Եւ յետոյ չանդիտանար զոհերուն թաղուած վայրը, զոր հակառակ երկրատեւ փնտռտուքներու՝ կարելի չէ եղած երեւան հանել։

Այս յայտարարութեան վրայ բաւական յուսալից եղանք եւ յաջորդ առաւօտ մեզմէ մէկը համարձակեցաւ ներկայանալ հարցաքննիչին եւ ուզեց իմանալ այդ ամբաստանեալին հարցաքննութեան արդիւնքը։

— Աւաղ, պատասխանեց մարդը, մեր դժբախտ վկան հարցաքննուելէն առաջ մեռաւ թիփիւսէն (բծաւոր ժանտատենդ)։

Կրնաք երեւակայել մեր յուսալքումը։ 1919 Մայիսին, տարօրինակ պարագայ մը գրաւեց մեր ուշադրութիւնը։

Երկու սպաներ մեզի ներկայացուցին իրենց ընտանիքէն ստացուած եւ Ապրիլ ամսուն թուականը կրող նամակ մը, որ կ'ըսէր.— «Կայսրը հոս է, ինչպէս մեկնիլ իր հոս ներկայութիւնը։ Ամէն պարագայի տակ եթէ լուրը ճիշդ է, Ս. Զատկի տօնը խիստ ուրախ եւ պայծառ պիտի անցընենք»։ Քանի մը օր ետք՝ «Մեր երկրորդ նամակ մը, որ կ'ըսէր.— «Մեր սիրածներուն մասին գրածներս հաստատուած են։ Օրհնեալ ըլլայ Աստուած»։

Այս վկայութեանց վրայ յենլով՝ կըրնամ յայտնել թէ կայսերական ընտանիքը, ամբողջ կազմով, կը գտնուի Սամարայի մօտ վանք մը։ Ցետոյ լուրերն աքսորեց։ Քննիչ յանձնաժողովին մատնուեցաւ անկարելիութեան մատնուեցաւ, փըլուզումը կը սկսէր։ Ծովակալ Կոլչաքի բանակը կը պարտուէր, որ Սիպերիոյ մէջ բոլշեւիկներուն դէմ դիմադրութեան կազմակերպիչն էր, ևւ փըտրուար 1920ին Իրքուցքի մէջ գնդակահարուեցաւ։ Գալով մեզի, մեծ դժուարութեամբ կրցանք փախչիլ եւ յաջողիլ Եւրոպա անցնիլ։

Քաղեց՝ Գ. Տ. Ա.

(2 Տար.)

...մառնդարան, մնացին բարձի թողի : ...ամբ եմ եկեղեցիներուն մէջ ցըր–ուած ձեռագիրներու, հնութեանց հաւ–աքածոյի մը գոյութեան : Ինչ որ Գարե–գին Պատրիարք գովելի կերպով գլուխ հանեց, Ս. Խաչ դպրեվանքն էր, որուն պտուղները վայելելու առիթը չունեցաւ : Անպարծ փառասիրութենէ երբեք չը–զերծ մնաց բարեբախտաբար, սակայն զոհ եղաւ իր անզբրուելի ինքնակամու–թեան : Ուզեց որ շատ բան իր բացծին ըլլայ : Ասիկա իրմէ շատ ուժ եւ աշ–խատանք վատնեց, մինչ հարկ էր որ ե–կեղեցական գրեթէ փճացած կազմակեր–պութիւնը վերադարթնեցնէր, քահանա–յութիւնը, արեգաններու, կենսական պահան–ջներու մարզէր : Արժանաւոր կղերա–կաններ Պոլսոյ համար հասցնելու այս խիստ կենսական գործը չկատարուեցաւ, ինչպէս որ պէտք էր, եւ այսօր ինք կը ձգէր Պոլիսը իր Պատրիարքութեամբ եւ եկեղեցական հարցով թողլով իրական տագնապի մը մէջ : Եկեղեցականները, անոնք որ քաջալերեց որ իր քով գան եւ թողուց որ մնան, նախ ուրիշ աթոռ–ներու հակառակորդ տարրեր էին, բան մը որ իր յարաբերութիւնները ուրիշ ա–թոռներու հետ ոչ թէ դժուարացուց, այլ անկարելի ըրաւ : Ասիկա խոհեմութիւն չէր անտարակոյս, երբ մանաւանդ ինք կարիք ունէր ուրիշ աթոռներու հետ սերտ գործակցութեան : Անտարակոյս, աթոռակալութեան պատճառաւ չէր իր անհեղի ու բուռն պայքարը Անթիլիասի հետ : Ան ինծի կրկին ու կրկին հաւաստեց որ ցանկութիւն չունէր Անթիլիասի վրայ կաթողիկոսանալու : Պատճառ մը չունիմ իրեն չհաւատալու : Ուրեմն, գոնէ ինծի համար իր ընթացքը պարզապէս Անթի–լիասի դէմ իր խօսքը քալեցնելու մտա–սեւեռումով եղած էր : Ասիկա եւ ասոր նման իր ուրիշ Արմաշական սխալները դժբախտաբար մեծ չափերով վնասեցին այն վեհաշուք դիրքին, որուն վրայ բար–ձրանալով պէտք էր մնար Գարեգին Պատ–րիարք մեր այս քաոսային օրերուն : Ան–ժխտելի կերպով սխալեցաւ չարք մը ե–կեղեցականներու ընկերութեան իր ընտ–րութեան մէջ, ինք որ անոնցմէ անհամե–մատաբար վեր էր մտքով, սրտով ու բա–րոյականով : Իր օրով Պոլսոյ Պատրիար–քութիւնը փորձ մը ըրաւ յարգանքի բար–ձրութեան մը հասնելու, որ այդ Աթո–ռին զլացուած էր երկար ժամանակ, թէ տեղական պետութենէն եւ թէ արտա–սահմանի ու տեղական Հայութենէն : Իր կամքէն անկախ դէպքեր, որոնցմէ ազատ մնալու խոհեմութիւնը չունեցաւ սխալ հաշուատութեան մը ծուղակը իյնալով, իր պատրիարքութեան վերջին շրջանին խը–լեցին իր աթոռէն ակնածութեան խոշոր չափեր, եւ միակ մնաց ոչ միայն սրտ–ցաւ ծանօթներէ, այլ եւ վոհմակէն պնա–կալեցներու եւ պատեհապաշտներու, որ բնական է մոռնային իրենց լաւ օրերուն շողոքորթութիւնները : Կատաղի գայլերը գող անցնող սանձարձակութեամբ կըն–կակոխ եղան այս դժբախտ, այլ անձ–նուէր եկեղեցականին հետզհետէ դան–դաղող ընթացքին :

Գարեգին Պատրիարք, իր անուանակից Գարեգին Կաթողիկոսին պէս անկարող ըմբռնելու ժամանակներու քաղաքական դժուարութիւնները, Սփիւռքի Հայու–թեան զանազան քաղաքական ենթակա–յութիւնները, երեւութական եւ տհաս ըմբռնումով մը երկուքն ալ ձեռք զարկին քաղաքական ըստ իրենց ըմբռնման բա–րեկարգութեան մը, որուն իրագործու–թեան համար ոչ ներքին եւ ոչ ալ արտա–քին պայմանները իրենց համար նպաստա–ւոր էին ու կրնային ըլլալ : Այսպէսով, հեռացան լոկ մշակութային – եկեղեցա–կան սահմաններէն, որոնց համար պատ–րաստուած էին կամ անոնց աւելի ատակ էին : Անոնք լոկ մշակութային – եկեղա–ցական սահմաններուն մէջ կրնային հը–րաշքներ գործել, առանց քաղաքական ազգային տակնուվրայութեանց մէջ ու–ժասպառ ըլլալով անպէտ կերպով ժա–մանակ, ուժ եւ կարողութիւն վատնելու : Պառակտիչ եւլոյթներու մէջ կորսնցուցին հեղինակութեան այն ձայնը, որ կրնային ուժեղ կերպով տրամադրել մեր մշակու–թային կեանքին զարգացման, ուռճաց–ման եւ հայապահպանութեան մեծ ու կա–րեւոր գործին : Մեր օրերուն, երբ քա–ղաքական – կուսակցական հակընդէմ ո–րոշումները այնքան բուռն են, այնքան անտեղիտալի, սխալ էր իրենց համար խառնուիլ անոնց, երբ մանաւանդ իրենց մշակութային եւ եկեղեցական կոչումը այնքան կարեւոր էր եւ հրամայական : Զգիտցան որ իրենց քաղաքական ան–փորձութիւնները չէին կրնար զիրենք համազգային առաջնորդութեան բարձ–րացնել : Նոյնիսկ չըմբռնեցին որ եկե–ղեցական կեանքին մէջ իսկ պէտք էր չը–ջահայեաց, խոհեմ եւ խիստ զգոյշ ըլ–լալ, երբ գիտնալու էին կիրքերը որ կ'ա–լեկոծէին Սփիւռքի Հայութիւնը խորունկ եւ արմատացած էին, եւ կարելի չէր թե–թեւ կամ նոյնիսկ զօրաւոր ստիպումնե–րով հանդարտեցնել : Պէտք էր որ ձեռք քաշէին ստիպումներէ եւ թողէին որ ժա–մանակը լուծէր ու սպիացնէր տխուր հարցեր ու խորունկ վէրքեր : Դժբախ–տութիւն է որ չենք ըմռներ թէ ներկայիս խիստ դառերու ու դատաստաններու ժա–մանակը չէ մարդիկ կամ հատուածներ համոզելու, ստիպելու համար : Լաւա–գոյնն է եւ նուազ վնասակար, թողուլ, որ ամէն ոք իր գիտցածին պէս հայ մը–նայ, կը բաւէ որ գոնէ կարենանք զա–նոնք պահել ոեւէ կերպով հայ, եւ ոչ թէ մեր կամ ասոր անոր ըմբռնածին պէս Հայ :

Գարեգին Պատրիարք անբասիր եկե–ղեցական, ընտիր հայագէտ, նուիրեալ հոկիւ, մշակոյթի վաստակաւոր, անտա–րակոյս դժբախտ, յուսախաբ մեռաւ, ա–ռանց հասկնալու ժամանակներն ու մար–դիկը, որոնց մէջ էր :

Հանգիստ իր յոգնատանջ, չարչարուած հոգւոյն եւ մարմնոյն :

Յ. ՔԻՒՐՏԵԱՆ

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՇԱՐԺԱՆԿԱՐԻ ՄԷՋ

Ֆրանքօ – Լոնտոն ֆրանսական շարժա–նկարի ընկերութիւնը բեմադիր Անտրէ Վերսինիի ղեկավարութեամբ սկսած է դարձնել նոր ժապաւէն մը՝ «Հօրաս 61», որուն գլխաւոր դերակատարն է հայազգի ծանօթ արուեստագէտը Շառլ Ազնաւուր : Իրեն խաղընկեր ունի իտալացի յայտնի դերասանուհի Ճիովաննա Ռալլի, ինչպէս նաեւ ֆրանսացի դերասաններ՝ Ռէմոն Փելլըկրէն եւ Թրէնթինեան : Այս ժապաւէնին մէջ կարեւոր դերով մը իր մասնակցութիւնը կը բերէ նոյնպէս ֆը–րանսահայ դերասան Արտաշէս Գմբէթ–եան :

ՄԵՐ ՀԻՆ

ՄԱԳԱՂԱԹԵԱՅ ԳՐՉԱԳԻՐՆԵՐԸ

—o—

Հայուն սեւ ճակատագրին կարծես ան–բաժանելի պիտակն է գաղթը :

Հայկ գաղթած է իր հայրենիքէն ինք–նաբերաբար՝ բայց ակամայ, երբ դրու–ուա ծէ երկիրը օտար բիրտ ուժերու կողմէ : Գաղթած է բռնութեան եւ մահ–ուան սպառնալիքի տակ՝ խուժանավար ազգերու քմահաճոյքին ու ատելութեան թիրախ դառնալով, որոնց նպատակը ե–ղած էր ամայացնել Հայաստանը իր բը–նակչութենէն ի շահ իրենց քաղաքակա–նութեան, եւ կողոպուտի անյագ ընչա–քաղցութեան մարմաջէն տարուած՝ ջար–դած, աւերած են ամէն ինչ :

Բռնագաղթի ամէնէն վայրագ արարքը կատարած է Պարսիկ Շահաբբաս ինքնա–կալը, ԺԷ. դարուն սկզբնական շրջանին, երբ Թրքական բանակի հրամանատար Ճղալի Սինան փաշան յաղթական մուտք կը գործէր Կարս : Պարսիկ բանակը պար–տուած կը հեռանար Էջմիածնի եւ Երե–ւանի շրջանէն, իր հետ տանելով եւ բռնի տանելով հայ բնակչութիւնը, մանաւա–րապէս Ջուղայի մեծահարուստները ու արհեստաւորները : Դժնդի տակ ոչխարի հօտի նման զանոնք կը քշէր, անխնայ սպաննելով շատերը, որոնք չէին կրնար հետեւիլ բանակին :

Հայերը տեսնելով իրենց բնակարաննե–րուն հրկիզումը, ծերերուն ու մանուկ–ներուն խողխողումը, կիներուն ու աղ–ջիկներուն առեւանգումները, կալաստա–նէին անտառներու մէջ, քայրայրներու, ծերպերու մութ սառերներու տակ՝ փր–կելու համար իրենց կեանքը, բայց հոն ալ կը հասնէին Պարսիկները եւ անխնայ կը ջարդէին :

Այս խժդժութիւններուն ականատես Հայերը իրենց գոհարեղէնները ու թան–կագին առարկաները հողի տակ կը ծած–կէին թշնամիէն, զանոնք ազատելու հա–մար, եւ կարծես շատ ալ հոգ չէին ըներ անոնց կորուստին համար, իրենց միակ մտածումն էր ազատել գրչագիրները, ա–մէն գնով :

Իրենց հարստութիւնները կը նետէին ճամբուն երկայնքին՝ ջուրերու ու մա–ցաններու մէջ, բայց գրչագիր մագա–ղաթները գուրգուրանքով իրենց մօտ կը պահէին :

Բազմահազար գաղթի բռնադատուած հայեր վերջապէս կը հասնին Երասխի ա–փը : Երագահոս գետի հոսանքին՝ սաւ–պումի տակ, իրենք զիրենք կը նետէին գետը եւ խեղդամահ կ'ըլլային : Անհամար դոհեր տալով մնացորդացը կը հասնի դիմացի ափը : Ըստ պատմութեան ցոյց տուած թիւին, քսանըհինգ հազար ընտա–նիք կը հաշուուին անոնք : Անհետացող–ներուն, մեռնողներուն թիւը ազատողնե–րէն շատ ու շատ աւելի եղած է :

Շահաբբաս քաղաքաբնակ Հայերը ըՍ–պահանի մէջ կը բնակեցնէ : Գիւղացի–ներուն հողեր կը բաժնէ Սպահանի մօ–տերը, իսկ Ջուղայեցիներուն Նոր Ջուղա անունով քաղաք մը հիմնել կուտայ ըՍ–պահանի հարաւը : Հայերը հետզհետէ կը հիմնեն փոքրաթիւ բնակչութեամբ գիւ–ղեր ու աւաններ, եւ քանի մը տարուան ընթացքին իրենց բնականոն կեանքը վե–րադառնելով դիրք կը շինեն եւ հանգստա–ւէտ կացութեան առաւելութիւններով կը ճոխանան :

Այս տխուր դէպքերէն քառասուն տարի յետոյ, Նոր Ջուղայի մօտակայ գիւղերէն մէկուն մէջ ծերունի մը կը յիշէ, թէ մա–գաղաթեայ Աւետարան մը՝ իրենց ամէ–նէն թանկագին գոհարը, խոշոր կաղնիի մը արմատներուն քովը թաղած էին, կո–րուստէ փրկելու համար երբ իրենք կը քշուէին Պարսիկներու կողմէ իրենց յատ–կացուած տեղը :

Կը յիշէ այս դէպքը եւ իր շուրջիններ–րուն կը բացատրէ կաղնիին ուրգանուիլը եւ կը խնդրէ անոնցմէ, որ երթան հողին տակէն հանեն Ս. Աւետարանը : Ծերու–նիին մատնանշած տեղւոյն վրայ կար հինաւուրց կաղնի մը լայնախիտ բունով, բարձր ու տարածուն ոստերով, բայց կաղնիին շուրջբոլորէն քառավտակ ա–կեր կը բխէին մաքուր ու զուլալ ջուրե–րով :

Աւետարանի փնտռտուքին ելած պա–տանիները անակնկալի առջեւ կը գտնը–ւին : Ծերունին կաղնիին մօտ ջուրի ակե–րու մասին բան մը ըսած չէր, ընդհակա–ռակն չոր ու ցամաք տեղ մը ըլլալը պատ–մած էր իրենց : Բայց եւ այնպէս ծերու–նիին ականատեսի վկայութիւնը անտա–րակուսելի էր, քանի դէպքը պատահած էր հազիւ քառասուն տարի առաջ եւ ինք անձամբ ներկայ գտնուած էր մագաղաթ–եայ Աւետարանին լաթի մը մէջ ծրարե–լով ծառին արմատին մօտ թաղուելուն, որով ոչ զրոյց եւ ոչ ալ հէքեաթ էր ը–սուածը, այլ իրականութիւն մը :

Այս մտածումով՝ երիտասարդները կաղնիին բոլորտիքը ջուրերու մէջ կը սկսին փորելով փնտռտուքներ ընել, եւ ահա թեթեւ աշխատանքէ մը յետոյ կը գտնուի ձեռագիրը լաթի մը մէջ ծրար–ուած չոր ու ցամաք, անաղարտ վիճակի մը մէջ :

Հրաշք մըն էր կատարուածը :

Քառավտակ խորհրդանշող չորս Աւե–տարանները՝ չորս ակեր առաջացուցած են ծառին շուրջբոլորը :

Եւ ահա քառասուն տարիներ յետոյ ձե–ռագիր մագաղաթեայ Աւետարանը. կը–կին սեփականութիւնը կ'ըլլայ Հայուն :

Զոհաբերութեան դերատիճան կացու–թեան մէջ ազատագրուած նման ձեռա–գիրներու թիւը այսօր քսանըհինգ հազա–րի կը հասնի, այս թիւը կրնայ հետ–զհետէ բարձրանալ նոյնիսկ քառասուն հազարի :

×

1937 թուականին Սպահան գտնուող «Անարատ Բերդ» քոյրերէն երկու քոյ–րեր կա՛յցելեն յիշեալ գիւղը, հիւրը կ'ըլ–լան գիւղի քահանային :

Քահանան կը պատմէ ամբողջ պատ–մութիւնը վերը յիշուած դէպքերուն եւ ցոյց կուտայ մագաքաթեայ գրչագիր Ա–ւետարանը :

Քոյրերը երկիւղածութեամբ կը բա–նան Աւետարանը, ակնածանքով համ–բուրելով՝ կը քննեն, ու կը հիանան գը–չագրին մաքրութեան եւ անեղծութեան :

ՏՈՔԹ. Յ. ՏԷՐ ՂԱԶԱՐԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (4)

ԹԻԱՊԱՐՏԸ

(ՎԷՊ ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ)

ԳՐԵՑ

ԱՐՄԷՆ ՇԻՏԱՆԵԱՆ

ՄԱՍ ԱՌԱՋԻՆ

ՎԱՆԱԿԱՆ

Քիչ յետոյ փոքրիկ սիրուն ափսէի մը մէջ քանի մը խնձոր, մաղաղի տանձ եւ ծիրանի ջիր դրած՝ Լուսիա երիտասար–դին բերաւ :

— Հրամմեցէք, պարոն, ըսաւ Լու–սիա :

— Շնորհակալ եմ, պատասխանեց ե–րիտասարդը :

— Թերեւս լսած էք թէ Արտամետ գե–ղին մէջ ինչքան համով խնձորներ կան պարոն, նկատել տուաւ Լուսիա անուշ արտայայտութեամբ մը, այնպէս չէ՞ :

— Այո, լսած եմ :

— Ահա այդ խնձորը :

Ու ափսէին մէջէն ալուար խնձոր մը զատելով երիտասարդին ներկայացուց :

Երիտասարդը ղողդղալով ընդունեցաւ կարմրուկ խնձորն ու շնորհակալ եղաւ :

— Բաւական ժամանակ պիտի մնա՞ք այստեղ, հարցուց Լուսիա :

— Տեսնենք... առ այժմ որեւէ որոշում տուած չեմ, պատասխանեց երիտասար–դը : Բախտը հոս բերաւ զիս ... ալ չեմ գիտեր մինչեւ ո՞ւր պիտի առաջնորդէ : Ամբողջ կեանքս այսպէս թափառական ե–ղած է :

— Մնացէք այստեղ... դուք կարող էք գործ մը գտնել մեր քաղաքին մէջ :

— Ախ գործ մը գտնել դժուար է, ո–րովհետեւ անծանօթ մըն եմ :

— Եթէ ուզէք ... մրմնջեց Լուսիա խղդուած ձայնով մը, մեծ հօրս հետ կը–նաք գործ ընել :

— Մեծ հայրդ ի՞նչ գործ կ'ընէ :

— Քաղաքին մէջ նպարավաճառ է, պարոն :

— Մեծ հայրդ մարդու պէտք ունի՞ :

— Այո, որովհետեւ իր ընկերը բաժ–նուիլ կ'ուզէ ... ինքը մինակ կը մնայ :

— Եթէ մեկնելու չըլլամ, սիրով պիտի ընդունիմ :

Մանկամարդ աղջիկը տժգունեցաւ : Իր հոգին երթալով կը լեցուէր երիտասար–դին համակրութենէն : Կը զգար թէ սիր–տը կը տրոփէր կուրծքին տակ :

Ու յանկարծ սարսափելի գաղափար մը անցաւ իր հոգիէն փայլակի արագու–թեամբ մը ...:

— Ոհ, պարոն կը ծածկէք ինէ ... դուք այստեղ պիտի չմնաք. գիտեմ հա–ռաչեց Լուսիա, դառնութենէն խղդուած ձայնով մը, վասնզի ձեր կոչումը պիտի չթողու :

— Ի՞նչպէս ... չեմ հասկնար օրիորդ :

— Ըսել կ'ուզեմ թէ դուք պարտաւոր–ուած էք մեկնելու, հետեւաբար աւելորդ առաջարկութիւններ ըրի ձեզի :

— Ինչո՞ւ համար պարտաւորուած պի–տի ըլլամ :

— Որովհետեւ կոչուած էք Հայրենի–քին ծառայելու :

— Օրիորդ... հեծկլտաց երիտասար–դը :

— Մի ծածկէք պարոն, ճշմարտութիւ–նը չէ՞ ըսածս :

— Ատիկա խնդիր մը չէ... այսօր ո՞վ չուզեր Հայրենիքին ծառայել :

— Եթէ խօսքով ըլլայ, շատեր կան մէջտեղ, բայց ճշմարիտ անձնուրաց քի–չեր կը մնան : Մեծ հոգիներ պէտք են՝ որ գիտնան զոհուիլ ազգի մը համար :

— Այո, իրաւունք ունիք, մրմնջեց ե–րիտասարդը ու լռեց :

Մանկամարդ աղջիկը բացարձակ կեր–պով համոզուեցաւ թէ երիտասարդը յե–ղափոխական մըն էր. եւ թէ այն անու–նը՝ զոր ըսած էր իրեն, կեղծ անուն մըն էր :

(Շար.)

Այրի Տիկին Աղնիւ Բ. Տամլամեան, Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Տամլամեան, Տէր եւ Տիկին Բիւզանդ Խոտիկեան, Տէր եւ Տիկին Վաչէ Տամլամեան, Եդուարդ եւ Արփս Տամլամեան, Տէր եւ Տիկին Տոքթ. Խ. Տամլամեան, Այրի Տիկին Ա. Ավշարեան (Պուլկարիա), Տէր եւ Տիկին Տոքթ. Ա. Պօղոսեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Բ. Պապիկեան եւ զաւակները (Իտալիա), Տէր եւ Տիկին Ս. Տամլամեան եւ զաւակները Տէր եւ Տիկին Վ. Տամլամեան եւ զաւակը (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Զ. Մութաֆեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Հ. Տամլամեան եւ զաւակները (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Ռ. Տամլամեան եւ զաւակները (Հայաստան), Տէր եւ Տիկին Յ. Ավշարեան եւ զաւակները (Պուլկարիա), Տէր եւ Տիկին Վ. Մոստիչեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Յ. Տամլամեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ա. Իպոյեան եւ զաւակները (Պուլկարիա), Տէր եւ Տիկին Տ. Տէր-Յակոբեան եւ Քիթապճեան, Ժամկոչեան, Տէմիրճեան, Իփլիքճեան, Գույումճեան, Պօյաճեան, Հայթայեան, Թուրեան, Էթմէքճեան, Գազանճեան, Գումփանեաճեան, Պախթիարեան, Ծըն-կըլըրեան, Մօզեան, Խոտիկեան, Ալանեան ընտանիքները, ինչպէս նաեւ ընտանեկան բոլոր պարագաները եւ բարեկամները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր, եղբօր, հօրեղբօր, մօրեղբօր եւ ազգականին՝

ԲԱՐՍԵՂ ՏԱՄԼԱՄԵԱՆԻ

կսկծալի մահը, որ տեղի ունեցաւ Յուլիս 28ին, իր բնակարանը:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Երեքշաբթի, Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ ժամը 16ին:

ՅԱՌԱՋ.— Մեր ցաւակցութիւնները Տամլամեան, Մութաֆեան, Պօղոսեան եւ Պապիկեան ընտանիքներուն:

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ԳԱՑՈՂ

ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Մեր բաժանորդներու արձակուրդի շրջանը, արձակուրդի շրջանն է նաեւ «Յառաջ»ի պաշտօնէութեան: Այդ իսկ պատճառով թերթիս վարչութիւնը Յուլիսին եւ Օգոստոսին, սովորականէն շատ աւելի ծանրաբեռնուած է եւ ջերմօրէն կը խնդրէ իր հաւատարիմ բաժանորդներէն, որ աւելի չծանրաբեռնեն իր գործը հասցէներու առժամեայ փոփոխութիւններով:

Յառաջ միշտ իր կարելին կ'ընէ գոհացում տալու համար իր ընթերցողներուն, բայց կը խնդրէ նաեւ որ անոնք չդժուարացնեն իր գործը:

Այս տարի, վարչութիւնը որոշած է ընթացք տալ միայն ԲԱՑԱՌԻԿ եւ ՍՏԻՊՈՂԱԿԱՆ դիմումներու հետեւեալ պայմաններով.— դիմումները պէտք է ըլլան գրաւոր, ընթացք չի տրուիր հեռաձայնով եղած դիմումներուն: Կցել հինգ Ն. Ֆ. եւ սովորական հասցէն: Դիմող բաժանորդը պէտք է վճարած ըլլայ ընթացիկ տարեշրջանը (1961):

×

Միայն արձակուրդի շրջանին համար, բաժանորդ. արձանագրուողներու սակն է.

Ֆրանսա.— Ամսական 7 Ն. Ֆ.

Արտասահման 10 Ն. Ֆ.:

Շնորհակալութեամբ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ
ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Լիոնի խումբը կը մեկնի Օգոստ. 3ին, հաւաքուիլ Փերաշ կայարանին մուտքի ժամացոյցին առջեւ, ժամը 16ին:

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

Հայ Կարմիր Խաչի Ֆէտանվիլէի օդափոխութեան կայանի Բ. խումբի վերջին բժշկական քննութիւնները տեղի կ'ունենան, Երկուշաբթի 31 Յուլիս, ժամը 9–12, Հայ Կարմիր Խաչի դարմանատունը, 15 Րիւ ժան Կուժօն, Փարիզ:

Բ. խումբը կը մեկնի այս Չորեքշաբթի օր, ժամը 13ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցիէն:

Ա. խումբը Փարիզի Հայոց եկեղեցին կը վերադառնայ նոյն օրը ժամը 19ին:

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ
ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Նիսի Հ. Յ. Դ. Գէորգ Չաւուշ խումբին, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէին:

Կիրակի, Օգոստոս 6, ամբողջ օրը, Փլաթօ տիւ Մոն Պոռոն, Սիթ Անշան-բէսի տեսարժան եւ ծառախիտ պարտէզներուն մէջ:

Անձրեւի պարագային, զեղեցիկ սրահ:

Կը նախագահէ Ընկ. ՇԱՀԱՆ ՋՕՏԵԱՆ:

Կը խօսի Ընկ. ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ:

Գեղարուեստական բաժին, Մարսէյլէնոր Սերունդին կողմէ:

ԾԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆ

1.— Մասնաւոր օթոքառ մը՝ Մատըլէնէն կը մեկնի առաւօտեան ժամը 9.30ին: Փլաս Մասենա կը հասնի՝ Քազինոյին առջեւ, եւ հոնկէ կ'երթայ Փլաթօ տիւ Մոնպորօն:

2.— Թէ՛ եւ էնի տեւական եւ կանոնաւոր սպասարկութիւն: Պուլվար Ժան-Ժօռէս, Սինեմա Քազինոյին առջեւէն առնել 13 թիւը: Առաւօտուն ժամը 8.30ին, 9.30ին, 10.30ին: Իսկ կէսօրէ ետք ամէն կէս ժամը անգամ մը:

3.— Առանձին ինքնաշարժով եկողները պէտք է առնեն միջին Քորնիշը եւ Քոլ տը Վիլֆրանշ չհասած, աջ դառնան եւ երթան մինչեւ Փլաթօ:

Communiqué

Pour vos travaux de PEINTURE n'hésitez pas à consulter.

LES PEINTURES TIL'LAC, sont de première qualité et à des prix imbattables.

Spécialement le VINYTIL, peinture plastique moderne d'utilisation universelle, ainsi que le TIL'EMAIL glycérophtalique au brillant incomparable.

S. A. PEINTURES TIL'LAC
Société d'Arméniens
25, Rue de Trévise — PARIS (9e)
PRO 44-39

ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ
ԴԷՊԻ
ԵՐԵՒԱՆ
երեք շաբաթը անգամ մը
ՆԱՒՈՎ

ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ ուղղակի դէպի ԵՐԵՒԱՆ
Երթուղարձի գիներն են, կերակրով
Լերադարձին կարելի է Վենետիկ իջնել
13 ՕՐ ԵՐԵՒԱՆ

Պանդոկի մէջ բնակութեամբ եւ սնունդով

Բ. կարգ	3046 Ն. Ֆ.
Գ. կարգ	2506 Ն. Ֆ.

ԶԵՂՉ խմբովին ճամբորդողներուն:

ՈՒՂԵԳՈՅՔԻ իրաւունք, անձ գլուխ, 150 քիլօ՝ Բ. կարգի եւ 100 քիլօ՝ Գ. կարգի ճամբորդներուն:

Նոյն ճամբորդութիւնը օդանաւով կամ երկաթուղիով:

Մեր գրասենեակը կը զբաղի նաեւ դէպի Ամերիկա, Սուրիա եւ այլ ճամբորդութիւններով:

ԴԻՄԵԼ՝

ԺԱՆ-ԵՂԻՇԷ ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ
48, Rue de la République
Tél.: 20.47.22
MARSEILLE

●

ՓԱՐԻԶ
Մասնաճիւղ
7, Rue Auber, 7
Tél : RIC. 63-69
PARIS (9e)

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ
ՍԵՒՐ

1961-1962

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԲԱՑՈՒԱԾ ԵՆ:

Իրենց զաւակները արձանագրել փափաքող ծնողքներու գործը դիւրացնելու համար կը յանձնարարենք, որ վարժարան առաջնորդեն երախան դպրոցական եւ բժշկական վկայականներով միասին: Փարիզէն դուրս գտնուողները գրաւոր դիմումին միացնեն վերոյիշեալ վկայականները:

Պայմաններու համար դիմել՝ գրաւոր կամ հեռաձայնով.—

DIRECTION DU COLLÈGE SAMUEL MOORAT
26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O.)
Tél. : OBS. 18-28

ՀԱՅ ԸՆԾԱՅԱՐԱՆ
Լ Ը Փ Է Ք

ԲԱՑՈՒԱԾ ԵՆ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ
1961 – 1962
ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻՆ

Ուսման ծրագիրն է դասական ընթացք (քուր քլասիք):

Պայմաններու եւ որեւէ լուսաբանութեան համար դիմել գրաւոր կամ հեռաձայնով տեսչութեան:

École Apostolique Arménienne
3, Av. de Grandchmp
LE PECQ (S. et O.) Tél. 963-01-72

FOURRURES
Roger YOPIAN
PRIX INTERESSANTS
NEUF et REPARATION
84, Boulevard de Stalingrad, 84
— CHOISY-LE-ROI (Seine) —
Autobus : de la Porte de Choisy, descendre 3 Communes ou Rue du Docteur-Roux.

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի 1961 – 1962 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են. ամէն անոնք որ կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները պէտք է փութան այժմէն իսկ դիմում ընել հաստատութեան տնօրէնութեան:

Վարժարանին նպատակն է պատրաստել միջնակարգ ուսման պաշարով եւ հայեցի դաստիարակութիւնով օժտուած Հայուհիներ: Ուսման ծրագիրը կ'ընդգրկէ երկու ուրոյն բաժիններ.

Ա.) Ֆրանսականը, որ տառացի կերպով կը հետեւի պետական լիսէներու արդիական բաժնի պաշտօնական ծրագրին, անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով կը պատրաստէ պոռվէի եւ պագալորէայի:

Բ) Հայկականը, որ կ'օժտէ սանուհիները հայագիտական ծանօթութիւններով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնքի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան մարզերուն մէջ:

Հեռաձայն 927 – 01,72

Աշակերտուհիներ կ'ընդունի 8 տարեկանէն սկսեալ, մանրամասնութեան համար դիմել հաստատութեան տնօրէնութեան.—

1, Bld. du Nord, LE RAINCY (S. et O.)

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ
ՆԱՀԱՆՋԸ ԱՌԱՆՑ ԵՐԳԻ
Ա. Տպագրութիւն, 1929
Գին 7 Ն. Ֆր.
Դիմել ՅԱՌԱՋին

MORY et Cie

ՆՈՒԷՐՆԵՐՈՒ ԵՒ ԾՐԱՐՆԵՐՈՒ ԱՌԱՔՈՒՄ ԴԷՊԻ ԽՈՐՀՐԴ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ:

Գնեցէք զանոնք ձեր ուզած տեղը եւ առաքումը մեզի վստահեցէք: Նուազագոյն ծախքերով կը ղրկենք Խորհրդ. Միութիւն:

Դիմեցէք մեր նոր գիները գիտնալու համար.—

10, Rue St. Vincent de Paul, Paris 10e
(PRÈS DE LA GARE DU NORD)
Téléphone : TRU. 27-70

ԾՐԱՐՆԵՐՈՒ ԱՌԱՔՈՒՄ ԴԷՊԻ ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ
SICOMEX

Ֆրանսական կառավարութենէն եւ Մոսկուայի Ինթուրիսթէն ճանչցուած Հաստատութիւն:

SICOMEX
20, Rue Royale, PARIS 8e
Téléphone : OPE. 67-77
Métro : CONCORDE et MADELEINE

ՄԻԱԿ ՏՈՒՆԸ

որ կարելիութիւնը կուտայ ձեզի, հետեւեալ երկու ձեւերով ծրարներ ղրկելու:

1.— Մեր ծախած ապրանքներով, որոնց ցանկը ճոխ է եւ որակը ընտիր:

ԻՏԱԼԻԱՑԻՆ ուղղակի ներածում, քարտիկաչ եւ զուտ բուրդէ վերնաշապիկներ՝ վերջին նորաձեւութիւն:

ԱՆԳԼԻԱՑԻՆ ուղղակի ներածում, զուտ բուրդէ կերպասներ և այլ ապրանքներ: Մուշտակի նմանակ վերարկուներ, անձրեւանոց, ներքնազգեստ, գուլպայ, փիրէնեան բուրդով շալ, կօշիկ, ժամացոյց, եւայլն... ԱՄԷՆԷՆ ՆՊԱՍՏԱՒՈՐ ԳԻՆԵՐՈՎ:

Մեր ապրանքներուն գիներուն մէջ նախատեսուած են մաքսային տուրքերը, արտօնութեան, ապահովագրութեան, ծրարումի եւ ստացագրի ծախքերը:

ՈՉ ՄԷԿ ԾԱԽՔ ծրարը ստացողին կողմէ:

Մեր ապրանքներուն ԱՌԱՔՈՒՄԻ ծախքն է 25 Ն. Ֆ. մինչեւ 20 քիլօ:

2.— Ձեր բերած ապրանքներն ալ կ'ընդունինք, պայմանաւ որ նոր ըլլան:

ԱՐԱԳ ՅԱՆՁՆՈՒՄ՝ 2–4 շաբաթէն:

ՈՒԶԵՑԷՔ ԵՒ ԱՆՄԻՋԱՊԷՍ ՊԻՏԻ ՍՏԱՆԱՔ ՄԵՐ ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ՑՈՒՑԱԿՆԵՐԸ: ՔԱՑԱՍՐԱԿԱՆ ԵՒ ԲԱՑ Է ՕԳՈՍՏՈՍԻՆ